SOCIALA MEDDELANDEN

År 1955

Nr 1-Nr 6

Kungl. Socialstyrelsen, Stockholm

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska, och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1955: 1-6.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19551

SOCIALA MEDDELANDEN

År 1955

Nr 1-Nr 6

Kungl. Socialstyrelsen, Stockholm

STOCKHOLM 1955
KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER
550090

Sociala Meddelanden År 1955

Utg. av Kungl. Socialstyrelsen

ANSV. UTGIVARE: ERLAND V. HOFSTEN. REDAKTÖR: STEN KRUSE

År 1903: 2 häften. — År 1904—07: årligen 4 häften. — Fr. o. m. år 1908: årligen 12 häften. Pris per årgång (12 häften) 10 kr, per häfte 1 kr. Prenumeration kan ske på postanstalt eller i bokhandeln.

INNEHÅLL

Nr 1

Löneutvecklingen för industrins tjänstemän under perioden 1939—1953. Av pol. mag. *Sune Tidefelt* 1
— Kommentar. Av byråchef *Sven Moberg* 11
Östergården — ett bildsvep 12
Arbetslöshetsförsäkringen 20 år. Av förste byråinspektör *Aksel Spendrup* 14

Kortare meddelanden

Sovjetiska indexprinciper 19
Jakten på biltjuvar 19
Internationella arbetsorganisationens första Europa-konferens 20
Indexnämnden 20
Ändring i löne- och skattegrupperingarna 20

Periodiska översikter

Register 21
Konsumentprisindex för november 1954 21
Samhällets barnavård år 1953 24
Ålderdomshemmen år 1953 33
Sysselsättning och arbetslöshet ... 37
Litteraturöversikt 43
Recensioner 47
Förteckning över viss personal hos socialstyrelsen samt adressförteckning över vissa lokala organ anknutna till socialstyrelsen ... 50

Nr 2

Kanadensisk socialpolitik. Av *Lorna Downman*, M. A. 57
Några metodprövningar för levnadskostnadsundersökningar. Av förste aktuarie *Linnéa Jonsson* 66
Sociala frågor vid 1954 års höstriksdag 75

Kortare meddelanden

Kontaktkommittén för internationell statistik 81
Dyrortsnämnden 81
Reformer på lönestatistikens område ... 81
Socialstyrelsens utlåtande över hyresregleringskommitténs betänkande III angående hyran för omöblerade lägenheter . 81

Periodiska översikter

Register 84
Konsumentprisindex och levnadskostnadsindex för december 1954 84
Nykterhetsnämndernas verksamhet under år 1953 91
Fattigvården under år 1953 97
Statens utgifter för sociala ändamål 1955/56 99
Kollektivavtalen under andra halvåret 1954 101
Sysselsättning och arbetslöshet ... 102
Litteraturöversikt 109
Recensioner 114
Länsnykterhetsnämnderna (adressförteckning) 119

Nr 3

Befolkningsökning och levnadsnivå i underutvecklade länder. Av befolkningssektionen vid Förenta nationernas sociala avdelning .. 121
Åttonde internationella socialstatistikerkonferensen. Av förste aktuarie *Erik Bohlinder* 139
Löneutvecklingen för industrins tjänstemän. Ett inlägg från Svenska arbetsgivareföreningen . 146

Kortare meddelanden

Industriens Utredningsinstituts bilundersökning 148
Barnpsykiatrisk undersökning av skolpojkar i Stockholm 150
FN-seminarier och -studiegrupper år 1955 150

Periodiska översikter

Register 151
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under fjärde kvartalet 1954 151
Konsumentprisindex för januari 1955 156
Konsumentprisernas utveckling i Sverige och utlandet 160
Sysselsättning och löner inom industrin i november 1954 163
Allmänna arvsfonden budgetåret 1953/54 168
Sysselsättning och arbetslöshet ... 170
Litteraturöversikt 176
Recensioner 182

Nr 4

Semestern och dess användning. Av fil. mag. *Halvar Sehlin* 189
Internationella arbetsorganisationens första europeiska regionala konferens. Av byråchef *Bertil Olsson* 197
Sammanknytning av konsumentprisindex med äldre indexserier. Av förste aktuarie *Carl Öberg* .. 202
Halvan, Slampen och Tofsan — en film om ungdomsvård 205

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens yttrande angående icke fastställda faderskap till utom äktenskap födda barn 208
Danska krisprogrammet 209
Dyrortsnämnden 210
Anslag till forskning och experiment inom rehabiliteringsområdet 210
Fackliga sammanslagningar i Nord-Amerika 210

Periodiska översikter

Register 211
Utbetalade allmänna barnbidrag under år 1954 211
Nykterhetsvårdsklientelet under år 1953 212
Ungdomsvårdsskolornas elever år 1954 219
Utlänningar i Sverige. En översikt för år 1954 och läget den 1 januari 1955 221
Konsumentprisindex för februari 1955 228
Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i november 1954 .. 231
Löneförhållanden för tjänstemän m. fl. inom industrin i september 1954 234
Sysselsättning och arbetslöshet ... 237
Litteraturöversikt 243
Recensioner 248

Nr 5

Förslaget till lag om socialhjälp. Av hovrättsrådet *Gunnar Engström* 253
Zigenarromantik. Av kanslisekreterare *Olof Särnmark* 269
Förändringar i den realiserade efterfrågan på bostadslägenheter under perioden 1946—1952. Av aktuarie *Erik Larsson* 273
Nyanordnade ålderdomshem..... 279

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens yttrande om åldringars anpassning i produktionslivet 284
Utredning om allmän familjerådgivning . 288
Utredning angående beräkningen av bostadsposten i konsumentprisindex 289
Indexnämnden 290

Periodiska översikter

Register 291
Omsättningen inom detaljhandeln år 1954 291
Konsumentprisindex för mars 1955 295
Sysselsättning och arbetslöshet ... 298
Litteraturöversikt 304
Recensioner 309

Nr 6

Självmordsförsök. Av med. lic. *Ruth W. Ettlinger* och med. lic. *Per Flordh* 313
Ålders- och könsfördelningen bland utlänningar i Sverige. Av förste aktuarie *Gustav Möller* 321
Några drag ur den socialpolitiska utvecklingen i Finland på senare år. Av kanslirådet *Gunnar Modeen* 327
Äktenskapsregistret — en upplysningskälla för socialförvaltningen. Av byrådirektör *Sverker Groth* . 331

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens remissyttrande om television 333
Överflyttning till socialdepartementet av alkoholistvårdsärenden 334
Internationellt arbetsutskott för regelbunden parti- och detaljhandelsstatistik .. 335
Resolution angående sysselsättnings-, arbetslöshets- och arbetskraftsstatistik antagen vid åttonde internationella socialstatistikerkonferensen 336
Ny del av »Löner» 338

Periodiska översikter

Register 340
Utlänningar i Sverige under första kvartalet 1955 340
Mödrahjälpen under år 1954 342
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under första kvartalet 1955 348
Sysselsättning och löner inom industrin i februari 1955 352
Konsumentprisindex för april 1955 358
Sysselsättning och arbetslöshet ... 361
Litteraturöversikt 367
Recensioner 373

Nr 7

Den danske debat om de »store årgange». Av folkhögskollärare *Poul Dam* 377
Sociala reformer i Sverige under 1900-talet. Av fil. lic. *Åke Elmér* 384

Kortare meddelanden

Förändringarna i födelsetalet 390
Socialstyrelsens utlåtande över utkast till nordisk konvention om social trygghet 391
Statistisk undersökning av ensamstående mödrar 391
Överarbetning av socialstyrelsens förslag om levnadskostnadsundersökning 392
Lönestatistiken för anställda inom varuhandeln 392
Ny lönestatistik för arbetare i statlig tjänst 392
Samarbete rörande den officiella lönestatistiken för industritjänstemän m. fl. ... 393

Periodiska översikter

Register 394
Om statsbidrag till ålderdomshem 394
Socialvårdens kostnader och finansiering 1953 397
Social hemhjälp år 1954 402
Ålderdomshemmens kostnader och finansiering år 1953 405
Konsumentprisindex för maj 1955 412
Sysselsättning och arbetslöshet ... 415
Litteraturöversikt 421
Recensioner 426

Nr 8

Brottslingsklientelet i Stockholm och behandling av villkorligt dömda. Av *Kerstin Elmhorn* ... 433
WHO — världshälsovårdsorganisationen. Av med. lic. *Malcolm Tottie* ... 438
Internationella arbetskonferensens 38:de sammanträde. Av förste kanslisekreterare *Sten-Eric Heinrici* ... 443
Arbetstidens längd för industritjänstemän och handelsanställda ... 448

Kortare meddelanden

Regeringens beslut om generell hyreshöjning ... 452
Bostadsbyggandets aktuella finansieringssvårigheter ... 452

Periodiska översikter

Register ... 458
Konsumentprisindex för juni 1955 458
Bostadsbyggandet i Sverige år 1954 462
Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i april 1955 ... 476
Sysselsättning och arbetslöshet ... 479
Litteraturöversikt ... 485
Recensioner ... 491

Nr 9

Det svenska folkets fysiologiska ålder med hänsyn till sjukdom och hälsa. Av professor *Hardin B. Jones* ... 497
Den engelska strejksituationen våren 1955. Av docent *Axel Adlercreutz* ... 506

Kortare meddelanden

Barnantalet hos amerikanska akademiker. Av professor *Carl-Erik Quensel* ... 521
Obligatorisk ålderspension i Nederländerna 522
Förbättrad sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistik ... 522
Socialstyrelsens yttrande över 1951 års sinnesslövårdsutrednings förslag om öppen vård av psykiskt efterblivna m. m. 523

Periodiska översikter

Register ... 525
Utlänningar i Sverige under andra kvartalet 1955 ... 525
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under andra kvartalet 1955 ... 527
Sysselsättning och löner inom industrin i maj 1955 ... 531
Konsumentprisindex för juli 1955. 537
Sysselsättning och arbetslöshet ... 540
Litteraturöversikt ... 546
Recensioner ... 553

Nr 10

Åldrande och sjukdom — en orientering. Av byråchef *Ali Berggren* 561
Bör den medicinska alkoholistvården utbyggas? Av leg. läkaren *Hans Öhman* ... 572
Erfarenheter och resultat av disulfiram- (antabus-) behandling. Av med. lic. *Harry Danielsson* och byråföreståndare *Carl Hellqvist*. 577
Länkrörelsen — en ny giv inom alkoholistvården. Av med. lic. *Bertil von Friesen* ... 583
Nykterhetsfolkets rådgivningsbyrå. Av konsulent *Erik Svensson* ... 585
Samhället och barnfamiljerna ... 588

Kortare meddelanden

Det nordiska socialministermötet ... 602
Statistiska konferenser i Genève ... 602
Vissa tillämpningsföreskrifter till lagen om nykterhetsvård ... 602
Förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor ... 603
Stabiliseringsnämndens förslag om ändrad lagstiftning för avbetalningshandeln .. 604

Periodiska översikter

Register ... 606
På alkoholistanstalt intagna år 1954 606
Konsumentprisindex för augusti 1955 ... 609
Sysselsättning och arbetslöshet ... 612
Litteraturöversikt ... 618
Recensioner ... 624

Nr 11

Allmän pensionsförsäkring 629
Referat av pensionsutredningens betänkande 629
Diskussionsinlägg:
I. Direktör *Sven Hydén*, Svenska arbetsgivareföreningen 636
II. Förste sekreterare *Otto Nordenskiöld*, Tjänstemännens centralorganisation . 639
III. Fil. kand. *Per Holmberg*, Landsorganisationen i Sverige 642
Dansk betænkning om folkepension. Av kontorchef i socialministeriet *Geert Drachmann* 646
Sociala frågor vid 1955 års vår-riksdag 654

Kortare meddelanden

Kommentar till familjeutredningens barnkostnadsberäkningar 662
Socialstyrelsens utlåtande över arbetstidsutredningens betänkande nr V angående ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning 664
Socialstyrelsens yttrande över varudistributionsutredningens betänkande 667

Periodiska översikter

Register 670
Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1955 670
Konsumentprisindex för september 1955 672
Försäkringsanställdas löner under år 1953 675
Sysselsättning och arbetslöshet ... 683
Litteraturöversikt 689
Recensioner 695

Nr 12

Fastighetsomkostnadernas förändringar åren 1949—1954. Av pol. mag. *Stina Thornell* 701
Socialt i Vällingby. Av pol. mag. *Tore Söder* 722

Kortare meddelanden

Översyn av socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrås organisation..... 730
Den åttonde internationella konferensen för socialt arbete 731
FN-stipendier för sociala studier i utlandet 732
Socialutgifterna i Norden..... 733
Löneutvecklingen 1952—1953 735

Periodiska översikter

Register 736
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under tredje kvartalet 1955 736
Sysselsättning och löner inom industrin i augusti 1955..... 740
Konsumentprisindex för oktober 1955 747
Sysselsättning och arbetslöshet 750
Litteraturöversikt 757
Recensioner 763

Sakregister till årgång 1955 769
Författarregister till årgång 1955 .. 772
Recensioner år 1955..... 773

Löneutvecklingen för industrins tjänstemän under perioden 1939—1953

Av pol. mag. *Sune Tidefelt,* 1951 års penningvärdeundersökning

Inom 1951 års penningvärdeundersökning har utförts vissa undersökningar rörande tjänstemannalönernas utveckling i jämförelse med arbetarnas. Bl. a. har man sökt korrigera den bristande jämförbarhet med tidigare år, som kom att vidlåda socialstyrelsens tjänstemannalönestatistik fr. o. m. omläggningen år 1947. En redovisning härav ges i denna artikel, vilken kommenteras på sid. 11 av chefen för socialstyrelsens utredningsbyrå, Sven Moberg.

Red.

I samband med avtalsförhandlingar hämtar parterna ofta argument genom att hänvisa till löneutvecklingen för industrins arbetare och tjänstemän. Ej sällan tar man i betraktande relativt långa tidsperioder. Liksom vid all användning av statistik löper man då risken att få en missvisande bild av utvecklingen på grund av förändringar i statistikens insamlingsförfarande och bearbetning. Den officiella lönestatistik man har att tillgå utarbetas av socialstyrelsen. Statistiken rörande löneförhållandena för industrins arbetare och tjänstemän går tillbaka till 1913.

Vad lönestatistiken för industritjänstemännen beträffar innebär särskilt omläggningen 1947 att jämförbarheten med tidigare år gått förlorad, något som icke alltid torde ha observerats.[1] I det följande presenteras ett försök att siffermässigt korrigera denna brist. Förutom socialstyrelsens primärmaterial har härvid statistik från ett antal arbetsmarknadsorganisationer välvilligt ställts till förfogande, varför en summarisk översikt över dessa organisationers lönestatistik inledningsvis ges.

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) har utarbetat statistik över tjänstemännens löner åren 1935, 1938, 1941, 1943, 1945 samt 1947 och följande år. Statistiken grundas på individuella uppgifter för varje tjänsteman hos anslutna medlemmar. För åren 1935—1945 hänför sig uppgifterna till löneförhållanden under ett helt kalenderår medan för åren fr. o. m. 1947 uppgifter har infordrats endast för en månad. Då dessa uppgifter inkluderar årligen utgående gratifikationer m. m. motsvarar månadslönen i princip en tolftedels årslön. Arbetsgivareföreningens statistik undergick emellertid samma omläggning som socialstyrelsens år 1947 och kan för den skull ej utnyttjas för vårt ändamål.

[1] Att siffrorna för tjänstemannalönernas utveckling måste ha blivit några procent för låga på grund av denna omläggning påpekades bl. a. i LO:s organisationskommittés betänkande »Fackföreningsrörelsen och den fulla sysselsättningen», sid. 112.

Svenska industritjänstemannaförbundet (SIF) igångsatte egna löneundersökningar år 1940 och har sedan dess utarbetat statistik över sina medlemmars löneförhållanden varje år. Uppgifter infordras för en månad i början av varje år. Månadslönerna, som redovisas i SIF:s statistik, avser i princip en tolftedels årslön. Medlemmarna i SIF motsvaras i socialstyrelsens statistik av tjänstemannakategorierna teknisk personal (ingenjörer, ritare o. dyl.) och kontorspersonal.

Sveriges arbetsledareförbund påbörjade sina löneundersökningar år 1942. Under fyrtiotalet gjordes löneundersökningar i början av vartannat år. Härvid infordrades uppgifter om medlemmarnas fasta lön i början av undersökningsåret och för motsvarande tid närmast föregående år samt uppgifter om totala lönen under närmast föregående år. Sedan 1951 utarbetar förbundet statistik varje år över medlemmarnas löneförhållanden. Medlemmarna i arbetsledareförbundet motsvaras av verkmästare och förmän i socialstyrelsens statistik.

Eftersom organisationsgraden tilltar år från år blir organisationernas lönestatistik föga representativ för tjänstemännens löneutveckling under en följd av flera år. Den enda statistik som från denna synpunkt kan bli någorlunda tillförlitlig för jämförelser över längre perioder är socialstyrelsens.

Faktorer som medverkat till att socialstyrelsens statistik ger missvisande siffror över löneutvecklingen 1946—1947. Åren 1939—1946 infordrade socialstyrelsen uppgifter om den sammanlagda lönesumman inklusive naturaförmåner m. m. för kalenderåret i fråga samt uppgifter om medelantalet anställda. Den genomsnittliga årslönen för tjänstemän har under dessa år erhållits genom att dividera lönesummorna med totala antalet anställda. Fr. o. m. år 1947 har man infordrat motsvarande uppgifter för september månad, dock endast för sådan personal, som varit anställd under hela månaden. Årslöner har erhållits för 1947 och senare år genom att multiplicera medeltalen för september med 12. I princip borde detta ge full jämförbarhet mellan uppgifterna för 1946 och 1947. Såsom nedan skall påvisas har detta emellertid inte blivit fallet.

Detta synes bero på flera olika faktorer. Årligen utgående förmåner i form av gratifikationer, provisioner, tantiem, kontanta hyresersättningar m. m. kan i viss utsträckning ha blivit bortglömda vid beräkningen av medellönen för september månad. Förhållandet är detsamma i fråga om andra förmåner, som blir föremål för värdering först efter årets utgång. Exempel härpå är fria måltider, fria resor, tjänstebostad eller bostad till nedsatt pris, sjukförmåner m. m. Härigenom kan siffror för årslönerna 1947 och senare år bli något för låga.

Uppgifterna över medelantalet anställda 1946 och tidigare år är mycket vaga. Man kan räkna med att företagen vid redovisningen huvudsakligen fått med den fast anställda personalen, medan extra personal lätt blivit bortglömd. Lönerna för den extra personalen blir däremot säkerligen bokförda tillsammans med lönerna för den fasta personalen, och följaktligen skulle

Interiör från mynt- och justeringsverket. Foto: Karl Hernried.

Hur många kronor har industritjänstemännen lyft i lön åren 1939—1953? Frågan diskuteras i denna artikel.

även lönerna för den extra personalen ha blivit medtagna i redovisningen av lönesumman, men däremot inte i antalsuppgiften till socialstyrelsen. På detta sätt kan socialstyrelsens siffror över årslönerna för tjänstemän vara genomgående något för höga för åren 1939—1946.

Under alla år har företagsledare (direktörer, disponenter, förvaltare m. fl.) samt handelsresande uteslutits ur statistiken. Fr. o. m. 1947 blev dessutom »andra med självständig ledande verksamhet» uteslutna. Även denna faktor kan bidra till att siffrorna för 1947 icke blivit helt jämförbara med dem för 1946 och tidigare år.

Av socialstyrelsens redovisning åren 1948—1952 av lönenivåer och löneutveckling sedan 1939 för teknisk personal, arbetsledare och kontorspersonal att döma verkar det som om siffrorna för åren 1939—1946 avsåg tjänstemän inom den egentliga industrin i likhet med vad fallet är i fråga om siffrorna för åren fr. o. m. 1947. En granskning av socialstyrelsens material visar att siffrorna för teknisk personal och arbetsledare före år 1947 avser hela socialstyrelsens material, som förutom industri och hantverk även omfattar handel, samfärdsel m. m. Av 14 759 manliga arbetsledare, som lönenivån för arbetsledare grundar sig på 1939, var 1 332 anställda inom kommunala verk och byggnadsarbeten, 1 023 inom byggnadsverksamhet, 476

inom samfärdsel, 280 inom handel, 37 inom flottning och endast 11 611 inom den egentliga industrin. Lönenivån för kontorspersonal avser åren 1939—1946 förutom tjänstemän inom den egentliga industrin även anställda inom kommunala verk och byggnadsarbeten, byggnadsverksamhet och flottning. Av den manliga kontorspersonalen, som uppgick till 18 758 i socialstyrelsens material år 1939, tillhörde 1 936 dessa andra näringsgrenar.

Man kan icke göra meningsfulla jämförelser av siffrorna för lönenivåerna 1946 och 1947 förrän man har eliminerat inverkan av att anställda inom byggnadsverksamhet, samfärdsel m. m. har utgått ur socialstyrelsens »industribegrepp» från 1946 till 1947.

Genom att uppgifterna om tjänstemännens löneförhållanden fr. o. m. 1947 har infordrats skilda från uppgifterna om arbetarna[1] har man förenklat insamlingsförfarandet betydligt. Då uppgifterna om tjänstemän infordras på särskilda formulär, kan man vänta sig att tjänstemännen vid företagens laboratorier, ritkontor o. dyl. verksamhetsgrenar samt övrig personal, som är gemensam för företagets olika arbetsställen, blir redovisade i större utsträckning än tidigare. En viss del av den kraftiga utökningen av teknisk personal (män 16,3 %) och arbetsledare (män 17,3 %) i förhållande till utökningen av kontorspersonal (män 3,3 %) mellan 1946 och 1947 torde ha sin förklaring i denna omläggning i insamlingsförfarandet av uppgifterna. Denna sannolika strukturförändring mellan 1946 och 1947 i sammansättningen av teknisk personal och arbetsledare bidrar även till att siffrorna över lönenivåerna blir mindre jämförbara mellan de båda åren.

Några belägg för att socialstyrelsens statistik är missvisande för åren 1946—1947. Här ovan har flera faktorer behandlats, som på ett eller annat sätt kan ha bidragit till att lönenivåerna för tjänstemännen icke är jämförbara åren 1946 och 1947. Man kan icke direkt av de publicerade siffrorna sluta sig till att dessa skulle vara meningslösa att jämföra med varandra. Om man däremot med ledning av socialstyrelsens arbetstabeller för år 1946 och maskinlistor över materialet för år 1947 jämför lönenivåerna för exempelvis teknisk personal (ingenjörer, ritare o. dyl.) inom olika industribranscher, visar det sig ganska snart att siffrorna icke är jämförbara. Det är icke troligt att lönenivån för teknisk personal har sjunkit mellan 1946 och 1947, enär denna period kännetecknades av allmänna lönehöjningar. Den första april 1947 fick dessutom tjänstemännen en femprocentig ökning av dyrtidstillägget. Likväl uppvisar många undergrupper i socialstyrelsens material en lönesänkning. Till dessa grupper hör glasindustri, annan trävaruindustri, pappersmassefabriker, annan pappersindustri och bokbinderier, grafisk industri, bageriindustri, slakterier och charkuterifabriker jämte fiskberedningsanstalter och konservfabriker, annan livsmedelsindustri, spinnerier och väverier, skrädderier och sömnadsfabriker, garverier, päls- och skinnvarufabriker, skoindustri samt färg-, olje- och parfymfabriker. Tillsammans utgör

[1] Tidigare år har socialstyrelsen infordrat uppgifterna om tjänstemännen på samma formulär som för arbetare.

Tab. 1. Löneförändringen mellan åren 1946 och 1947 för tjänstemän inom spinnerier och väverier enligt socialstyrelsens material och tjänstemannaförbundens statistik

	Socialstyrelsens material %	Förbundens statistik %	Skillnad
Män			
Teknisk personal	− 7,5	+ 14,4	− 21,9
Arbetsledare	+ 10,8	+ 16,6	− 5,8
Kontorspersonal	+ 8,7	+ 15,7	− 7,0
Kvinnor			
Teknisk personal	+ 9,6	+ 10,5	− 0,9
Kontorspersonal	+ 13,5	+ 13,4	+ 0,1

den manliga tekniska personalen vid dessa branscher 16 % av all manlig teknisk personal i socialstyrelsens material. Den omständigheten att så stora grupper i socialstyrelsens statistik har fått en lönesänkning, vilken i genomsnitt skulle uppgått till 8 % trots att de obestridligen erhöll betydande lönehöjningar under samma tid, tyder på att 1947 års omläggning måste ha gjort statistiken i sin helhet oanvändbar för bedömning av lönehöjningens storlek.

Ett försök har gjorts att få bekräftelse på att socialstyrelsens siffror visar en felaktig löneutveckling mellan åren 1946 och 1947 genom att jämföra med industritjänstemannaförbundets och arbetsledareförbundets statistik. I tab. 1 visas löneutvecklingen mellan 1946 och 1947 för olika tjänstemannakategorier inom spinnerier och väverier enligt socialstyrelsens och tjänstemannaförbundens statistik.

För manlig teknisk personal visar SIF:s statistik en lönestegring med 14,4 % där socialstyrelsens material visar en lönesänkning med 7,5 %. Socialstyrelsens siffra över löneförändringen är således 21,9 procentenheter lägre än förbundens statistik. Även i övriga fall utom ett visar socialstyrelsens statistik för löneutvecklingen 1946—1947 lägre siffror än löntagarorganisationernas.

Ett försök att korrigera socialstyrelsens felaktiga siffror över löneutvecklingen 1946—1947. Det är praktiskt taget omöjligt att korrigera socialstyrelsens statistik för varje enskild faktor, som bidrar till att statistiken blir missvisande för perioden 1946—1947. Den metod som förefaller att vara lämpligast med hänsyn till det material som finns är att hämta helt nya siffror ur arbetsmarknadsorganisationernas statistik. Av förut anfört skäl kan SAF:s statistik icke användas. Industritjänstemannaförbundens statistik, som har upprättats enligt år från år jämförbara metoder, kan väntas ge riktigt utslag för den korta period som det här är fråga om, då den fortgående utvidgningen av dess underlag ej kan ha hunnit spela någon större roll.

SIF:s statistik visar en lönestegring med 12,6 % för manlig teknisk personal och 14,0 % för kvinnor. För kontorspersonal visar förbundets statistik en lönestegring med 13,8 % för män och 16,5 % för kvinnor. Arbetsledareförbundets statistik visar för män en lönestegring med 13,6 %. I samtliga fall har den ökning av indextillägget, som utgick fr. o. m. april 1947 medtagits i dessa siffror.

Kan man utan vidare begagna sig av förbundens statistik[1], och i vilken utsträckning kan denna vara representativ för industritjänstemännen mellan dessa två år?

Siffrorna ur arbetsledareförbundets statistik avser enbart medlemmar inom den egentliga industrin, medan siffrorna ur SIF:s statistik avser även medlemmar utanför den egentliga industrin. Medlemmarna utanför den egentliga industrin utgör endast 8 % av SIF:s material. Detta har ingen större betydelse för statistikens representativitet, ty löneutvecklingen för medlemmarna i och utanför den egentliga industrin har varit i stort sett densamma. En måhända något större osäkerhetsfaktor är att organisationsgraden är relativt låg inom småföretagen, varför storföretagen blivit överrepresenterade. Detta gäller f. ö. även socialstyrelsens lönestatistik för både tidigare och senare år. Vad siffrorna visar är således i båda fallen löneutvecklingen i större och medelstora företag.

Arbetsledareförbundets statistik avser endast förändringen i fasta lönen, medan SIF:s statistik avser förändringen i totallönen, dvs. fasta lönen inklusive naturaförmåner och eventuella kontanta förmåner utöver den fasta lönen. Såväl arbetsledareförbundets som SIF:s statistik grundar sig på uppgifter för endast en månad, men i motsats till vad fallet är för SAF:s och socialstyrelsens statistik gäller detta vid båda undersökningstillfällena. Förändringen i den fasta lönen för arbetsledare kommer här att få representera förändringen i den totala lönen, som icke nämnvärt avviker i utveckling från den fasta lönens för den här behandlade perioden.

När det gäller att med hjälp av förbundens statistik överbrygga »hoppet» i socialstyrelsens sifferserie ligger det en särskild svårighet i följande förhållande: Förbundens statistik visar löneutvecklingen för tjänstemän från mars 1946 till mars 1947 (SIF) och från januari 1946 till januari 1947 (Arbetsledareförbundet); vi önskar emellertid veta vilken lönestegring socialstyrelsens serie skulle visat från genomsnittsläget 1946 till september 1947. Att korrigera förbundsstatistiken med hänsyn till ökningen av indextillägget från april 1947 erbjuder ingen svårighet; denna korrektion är redan gjord i alla härovan redovisade uppgifter. Att däremot korrigera dem så att de ger uttryck för den riktiga löneutvecklingen under den period som i övrigt motsvarar luckan i socialstyrelsens statistik är däremot inte möjligt att göra exakt. En viss löneglidning pågick även för tjänstemän under denna period. Vidare torde alla uppjusteringar för året 1947 ej ännu ha varit

[1] SIF:s statistik grundade sig 1946 på uppgifter från 29 480 medlemmar (svarsprocent 77) och 1947 från 37 415 (svarsprocent 82). Sveriges arbetsledareförbunds statistik baserade sig 1946 och 1947 på uppgifter från 15 742 identiska medlemmar (svarsprocent 91).

Tab. 2. Löneutvecklingen för industritjänstemän mellan 1946 och september 1947 enligt socialstyrelsens och tjänstemannaförbundens statistik

	Socialstyrelsens statistik %	Förbundens statistik (korrigerad) %	Skillnad
Män			
Teknisk personal	+ 6,2	+ 14,1	— 7,9
Arbetsledare	+ 7,9	+ 15,1	— 7,2
Kontorspersonal	+ 8,7	+ 15,3	— 6,6
Samtliga[1]	+ 7,6	+ 14,8	— 7,2
Kvinnor			
Teknisk personal	+ 17,0	+ 15,5	+ 1,5
Arbetsledare	+ 14,5	[2] + 15,5	— 1,0
Kontorspersonal	+ 12,7	+ 18,0	— 5,3
Samtliga[1]	+ 13,0	+ 17,7	— 4,7
Män + Kvinnor			
Tjänstemän[1]	+ 9,1	+ 15,6	— 6,5
Arbetare	+ 17,9	..	..

[1] Sammanvägningen har skett med industristatistikens siffror över antalet anställda inom de olika personalkategorierna.
[2] Kvinnliga arbetsledare antas ha fått samma procentuella lönehöjning som kvinnlig teknisk personal.

kända vid tidpunkten för uppgifternas avlämnande på våren 1947. Detta bör i och för sig ha motsvarats av en liknande ofullkomlighet beträffande uppgiftslämnandet på våren 1946, men felet torde ha varit något större 1947, bl. a. emedan avtalsuppgörelserna för arbetarna detta år blev klara något senare (dessa blir ibland normerande för tjänstemannalönerna) och emedan lönehöjningarna detta år var större än det föregående. Uppskattningsvis kan man vänta sig att den riktiga siffran ligger mellan 1 och 2 procentenheter högre. Om vi väljer att korrigera tjänstemannaförbundens siffror med 1,5 enheter erhålls ovanstående siffror över löneutvecklingen mellan 1946 och september månad 1947 (tab. 2).

Under perioden 1946—september 1947 skulle tjänstemännen alltså ha haft ca 2 procentenheter mindre lönestegring än arbetarna, vilket är en ovanligt stor eftersläpning för en så kort period. Samma eftersläpning hade inträffat totalt för *hela* perioden 1939—1946. Under denna period steg arbetarnas löner med 52,3 % och tjänstemännens med 49,6 %.

Löneutvecklingen för industrins tjänstemän och arbetare under perioden 1939—1953. Efter år 1947 har socialstyrelsens statistik icke påverkats av några felfaktorer av tillnärmelsevis samma storleksordning som de i skarven 1946—1947. Märkas bör dock att socialstyrelsen i anvisningarna till uppgiftslämnarna år 1952 lämnar en fullständigare exemplifiering över vilka personer, som icke skall redovisas. Fr. o. m. detta år skall sålunda överingenjörer icke medtas i redovisningen. Detta hade en sänkande effekt på

den i statistiken redovisade lönenivån för teknisk personal. Hur stor denna var är det svårt att få ett kvantitativt mått på. En viss del av den kvalificerade tekniska personalens »statistiska» eftersläpning 1951—1952 har säkerligen sin förklaring i denna statistikomläggning. Samma år infördes i anvisningarna att personer, som icke fyllt 18 år, elever, praktikanter och partiellt arbetsföra icke skulle medtas i redovisningen. Dessa förändringar medför att 1952 års siffror för de närmast berörda grupperna har en tendens att bli för höga i förhållande till 1951 och tidigare års siffror. För vaktmästare och bud är inverkan härav så stor, att det är fullständigt meningslöst att jämföra lönenivåerna för dessa mellan åren 1951 och 1952. Även lönenivån för övrig kontorspersonal kan ha påverkats av denna förändring. Lönenivån för denna kategori kan dock icke ha påverkats i någon högre grad, eftersom andelen av övrig kontorspersonal, som varit yngre än 18 år, säkerligen har utgjort en obetydlig andel av det totala antalet anställda i denna kategori.

I tab. 3 redovisas indextal över lönenivåernas förändringar för tjänstemän och arbetare under åren 1939—1953.

Siffrorna för tjänstemännen åren 1950 och 1952 i denna tabell grundar sig på totalmaterialet och icke på de siffror som är publicerade i de lönestatistiska årsböckerna. De sistnämnda siffrorna över tjänstemännens årslöner avser endast den genomsnittliga årslönen för tjänstemän vid företag som inkommit med uppgifter även närmast föregående år. De mest exakta siffrorna över löneutvecklingen 1949—1953 hade socialstyrelsen kunnat erhålla med en kedjeindex. Socialstyrelsen hade nämligen kunnat beräkna löneutvecklingen sedan närmast föregående år även för dessa huvudkategorier av tjänstemän enbart på grundval av uppgifterna från de identiska företagen. Socialstyrelsen har nämligen låtit de identiska företagen ligga till grund endast för beräkningen av indextalen över lönenivåns förändring sedan närmast föregående år för underkategorierna av tjänstemän (teknisk personal med kvalificerat arbete, övrig teknisk personal, verkmästare, förmän, kontorspersonal med kvalificerat arbete och övrig kontorspersonal). Man har således inte utnyttjat möjligheten att använda sig av de identiska företagen även vid beräkningen av löneutvecklingen för huvudkategorierna av tjänstemän. För dessa har socialstyrelsen beräknat löneutvecklingen genom att exempelvis jämföra lönenivån för tjänstemän vid det urval av företag som 1951 även inlämnat uppgifter år 1950 med det urval som 1950 även inlämnat uppgifter år 1949. Några nämnvärda skillnader torde väl kedjeindexen icke ge för några enstaka år. Denna index är dock något mera tillförlitlig, varför det vore önskvärt att socialstyrelsen övergick till denna metod att beräkna löneutvecklingen för huvudkategorierna av tjänstemän samt att de redan redovisade siffrorna över löneutvecklingen sedan 1949 omräknades med kedjeindexmetoden.

Indextalen i tab. 3 grundar sig för 1939 och 1946 på årslöner för tjänstemän inom enbart den egentliga industrin. Uppgifter härom har hämtats ur socialstyrelsens arbetstabeller. Siffrorna för 1947 är korrigerade med hän-

Tab. 3. Löneutvecklingen för tjänstemän och arbetare inom den egentliga industrin åren 1939—1953

	Årslönen* i kr 1953	Indextal över lönenivåns förändringar, 1939 = 100						
		Korrigerade tal					Okorr. tal	Korrektion i %-enheter
		1946	1947	1950	1952	1953	1953	
Män								
Teknisk personal	14 976	141	161	186	245	250	229	+ 21
Arbetsledare	12 108	145	167	188	264	265	245	+ 20
Kontorspersonal	12 108	152	175	200	272	282	265	+ 17
Samtliga tjänstemän	13 056	148	170	194	264	270	250	+ 20
Arbetare	8 910	153	175	204	293	307	309	— 2
Kvinnor								
Teknisk personal	7 692	162	187	219	307	323	322	+ 1
Arbetsledare	8 256	150	173	200	268	273	268	+ 5
Kontorspersonal	6 876	157	185	216	300	310	290	+ 20
Samtliga tjänstemän	6 972	156	184	215	298	308	291	+ 17
Arbetare	5 620	163	193	229	325	338	338	± 0

* Årslönen för arbetare har erhållits genom att multiplicera genomsnittliga timförtjänsten 1953 med genomsnittliga antalet arbetstimmar för industriarbetare år 1952 (män 2 200 och kvinnor 2 000).

syn till att socialstyrelsens material helt saknar uppgifter från företag inom sockerindustrin detta år i motsats till vad fallet är för föregående och efterföljande år.

Indextalen för arbetare grundar sig på förändringen i arbetarnas genomsnittliga timförtjänst. Vid beräkningen av timförtjänsten för industriarbetare har arbetande förmän medtagits i arbetarbegreppet för att få jämförbarhet med detta begrepp i socialstyrelsens statistik åren 1952 och 1953. Socialstyrelsen avstår från denna justering av materialet vid beräkningen av indextalen med 1939 = 100 i tab. 19 och 22 i »Löner 1952» och får härigenom en något för hög siffra. Däremot har man justerat materialet på ett fullt riktigt sätt vid beräkningen av indextalet med 1951 = 100. För samtliga arbetare inom industrin medför dessa korrigeringar ingen större förändring av siffrorna. För enstaka branscher kan däremot justeringarna vara av betydelse. Exempel härpå är chokladindustrin där manliga arbetare har haft en lönestegring med 171 % sedan 1939 i stället för 181 % som socialstyrelsen redovisar i ovannämnda tab. 22.

Lönerna för manliga tjänstemän har alltså stigit till siffran 270 (1939 = 100) och för manliga industriarbetare till 307. Skillnaden är således 37 procentenheter och icke 59 enheter som man kan förledas att tro, om man använder socialstyrelsens siffror i okorrigerat skick. Detta innebär 14 procents[1] relativ löneförbättring för arbetarna i stället för skenbart 24 %.

[1] Innebörden härav är att fullständig likhet mellan tjänstemännens och arbetarnas procentuella lönestegring skulle förutsatt 14 procents lönestegring för de förra räknat på 1953 års löner.

För kvinnliga tjänstemän har lönenivån stigit till siffran 308 (1939 = 100) medan lönen för kvinnliga industriarbetare stigit till 338. Kvinnliga tjänstemän släpar efter endast 30 enheter (10 %) i stället för 47 (16 %), som lönestatistiken visar innan den har justerats för omläggningen 1947.

Även sedan man på detta sätt korrigerat statistiken så gott det är möjligt för övergången 1946—1947 får man ha i minnet att denna statistik även i övrigt är mycket bristfällig. Här ovan har behandlats några faktorer som efter 1947 kan ha medfört brister i statistiken och för vilka ingen korrigering har skett. Statistiken sådan den har utarbetats för åren 1939—1946 är allmänt bristfällig, enär uppgifterna rörande lönesummorna säkerligen icke helt stod i överensstämmelse med uppgifterna för motsvarande antal anställda. Efter 1946 kan statistiken för en följd av flera år vara missvisande, om naturaförmåner, gratifikationer och liknande förmåner ökat relativt starkare än den fasta lönen. Detta gäller om statistiken som man kan förmoda icke omsluter alla förmånerna utöver fasta lönen. Man bör därför räkna med att siffrorna för löneutvecklingen 1939—1953 i tab. 3 kan vara behäftade med missvisningar såväl uppåt som nedåt med några indexenheter.

Vid jämförelser av indexsiffrorna i tab. 3 över löneutvecklingen för arbetare och tjänstemän bör man särskilt observera att indextalen grundar sig på olika lönebegrepp. För arbetare avser siffrorna förändringar i timförtjänstnivån medan för tjänstemän avses förändringar i årsförtjänsten. Full jämförbarhet erhålls först sedan man har omräknat tjänstemännens löner till timförtjänster.

Härutöver bör nämnas att skillnader i löneutvecklingen för olika kategorier av anställda till stor del kan förklaras av strukturförändringar i materialens sammansättning. Här åsyftas den inverkan, som förändringar i personalkategoriernas fördelning på olika dyrortsgrupper, industribranscher, yrkesgrupper, kompetensgrupper och åldersgrupper kan ha haft på löneutvecklingen. Då de lågavlönade yrkesgrupperna bland tjänstemännen har expanderat kraftigare än de högavlönade bör denna förändring i yrkessammansättningen ha dämpat lönestegringen. SAF, som har standardräknat sitt material för perioden 1938—1954 med avseende på yrkessammansättningen, har funnit att lönenivån år 1954 för samtliga manliga industritjänstemän skulle ha legat drygt en procent högre om yrkessammansättningen hade varit densamma som år 1938. För perioden 1939—1953 bör siffran minus 1 procent vara ett ganska tillförlitligt uttryck för inverkan av förändringen i yrkessammansättningen under denna period. Om yrkessammansättningen hade varit oförändrad under perioden skulle manliga tjänstemän ha uppvisat indexsiffran 273 år 1953 i tab. 3 i stället för 270. Slutsatsen är således den att förändringen i yrkessammansättningen icke har haft någon nämnvärd inverkan på löneutvecklingen för manliga tjänstemän.

Kommentar

Av byråchef *Sven Moberg*, socialstyrelsen

1. Huvudtesen i Tidefelts artikel synes vara styrkt på ett fullt betryggande sätt. Det är olämpligt att på basis av den statistik socialstyrelsen offentliggjort rörande industritjänstemännens löner göra jämförelser av löneläget före och efter 1947. Socialstyrelsen fick i början av 1954 under hand del av de preliminära resultat som 1951 års penningvärdeundersökning kommit till i denna fråga. Styrelsen tog omedelbart konsekvenserna härav och upphörde att publicera uppgifter om löneutvecklingen för industritjänstemän från 1939. I »Löner 1953: I» görs jämförelser i fråga om industritjänstemännens löner bakåt i tiden endast till 1947.

2. Tidefelts försök att med hjälp av material från tjänstemannaförbundens statistik rekonstruera den verkliga händelseutvecklingen mellan 1946 och 1947 får tas för vad den är: en vetenskapsmans nog så energiska, samvetsgranna och intelligenta bidrag till en aktuell debatt. Det är inte möjligt att med betryggande beviskraft nu i efterhand beräkna storleken av löneökningen mellan 1946 och 1947, i varje fall inte till rimliga kostnader. Löneförhandlarna, som i regel vill ha siffror över lönenivåns förändringar med hög precision för mycket små grupper, torde göra klokt i att begränsa jämförelserna bakåt i tiden till ett fåtal år. Ingen tillgänglig lönestatistik tillåter jämförelser över långa tidsperioder, om man ställer höga krav på noggrannheten.

3. I slutet av Tidefelts artikel antyds de svagheter som vidlåder den officiella lönestatistiken för tjänstemän som en följd av att statistiken baseras på *summariska* uppgifter för ett antal yrkeskategorier om utbetald lönesumma och antal tjänstemän.

Denna svaghet i materialet till socialstyrelsens industritjänstemannastatistik har länge stått klar för styrelsen. Försök har gjorts att förbättra underlaget till denna statistik. Föregående vinter fördes ingående förhandlingar med Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) om möjligheterna för socialstyrelsen att under betryggande former få utnyttja primärmaterial till SAF:s lönestatistik för tjänstemän för att förbättra den officiella statistiken. SAF har en på individualuppgifter baserad statistik över tjänstemännens löner. I förhandlingarnas slutomgång förklarades från SAF:s sida att tiden ej var mogen för det av socialstyrelsen föreslagna samarbetet. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 juni 1954 angående den officiella lönestatistikens framtida utformning framlade socialstyrelsen bl. a. förslag om att den hittillsvarande summariska statistiken över industritjänstemännens löner fr. o. m. 1955 skulle ersättas med en på individualuppgifter baserad statistik. Flertalet remissinstanser, som uttalade sig om förslaget om ny tjänstemannastatistik, tillstyrkte detsamma. SAF avstyrkte förslaget. Socialstyrelsens förslag har icke föranlett anslagsäskande i 1955 års statsverksproposition.

Östergården — ett bildsvep

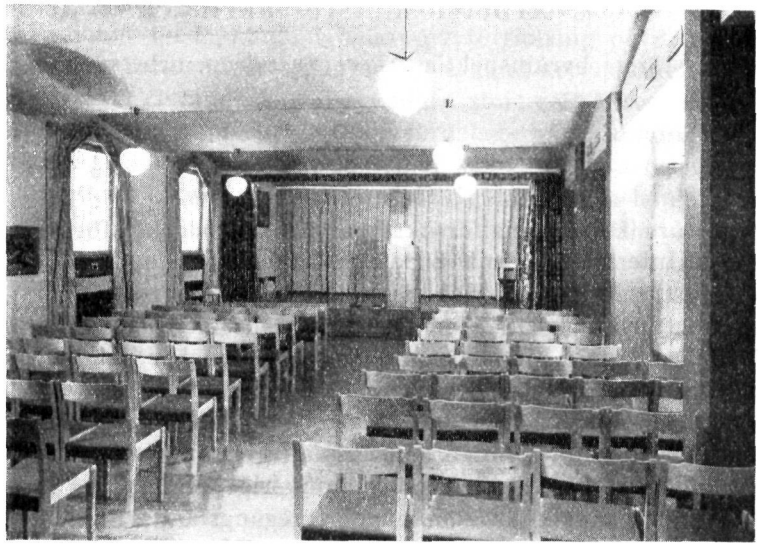
På detta uppslag visas några exteriör- och interiörbilder från Östergården, hem för åldringar i Sundbyberg, vilket uppfördes åren 1950—1951. Hemmet är avsett för 88 pensionärer fördelade på 64 enkelrum och 12 dubbelrum, vartill kommer 14 platser i en avdelning för akut sjuka.

Pensionärsrummen är grupperade runt en mot söder öppen gård (ovan).

Hemmet har förutom hobbyrum en särskild snickarbod (t. h.).

Samlingssalen, som rymmer 110 personer, har biografutrustning och scen (ovan).

Ett vardagsrum (t. v.).

Arbetslöshetsförsäkringen 20 år

Av förste byråinspektör *Aksel Spendrup,* arbetsmarknadsstyrelsen

Av våra stora socialförsäkringar är arbetslöshetsförsäkringen en av de yngsta. Inte förrän i mitten på trettiotalet, efter de för stora grupper långa och tröstlösa krisåren, lyckades man införa en av samhället biträdd försäkring mot arbetslöshet. Även om det var ytterst blygsamma belopp, som försäkringen kunde bjuda de arbetslösa, så innebar det ändå en radikal förändring detta, att den som var arbetslös kunde ställa rättsanspråk på sitt understöd. Han behövde inte längre vänta till dess att hans ekonomi bevisligen blivit förstörd, innan han kunde få någon ersättning för den förlorade arbetsförtjänsten. Därmed beträdde Sverige samma väg som andra kulturstater. Men ingalunda som något föregångsland; England, Schweiz, Danmark och Norge, för att nämna några exempel, hade långt dessförinnan infört en ordnad arbetslöshetsförsäkring.

De fackliga organisationernas medverkan har varit nödvändig för att åstadkomma funktionsdugliga arbetslöshetskassor. Det ankom på de olika förbunden att fatta beslut om upprättandet av erkänd arbetslöshetskassa för de anslutna medlemmarna. Medlemskapet i kassan har härvid gjorts obligatoriskt för dessa medlemmar. Initiativ saknades inte heller från förbundsledningarnas sida, men motståndet ute bland medlemmarna var ofta förvånansvärt starkt. Orsaken till denna under de första åren ganska vanliga misstro mot den nya försäkringen är rätt svår att klarlägga. Något kan emellertid framhållas. I den mot förbundsledningarnas strävanden bedrivna propagandan spelade otvivelaktigt misstron mot myndigheterna en stor och ofta avgörande roll. Hur värdefulla insatser som än må ha gjorts av arbetsmarknadsorganen under de tidigare krisåren, någon tacksamhet och uppskattning rönte de inte alltid hos de berörda arbetarna. Nödhjälpsarbete, kontanthjälp och arbetsförmedling var nära förenade med varandra, och sammanställningen tycks i allmänhet inte ha väckt några ljusa minnen till liv. Ett ofta återkommande påstående var att arbetsförmedlingen hänsynslöst skulle anvisa kassamedlemmarna arbeten, som de inte kunde försörja sig på. Vid vägran att finna sig i en sådan behandling skulle rätten till understöd dras in. Medlemmarna skulle tvingas bli strejkbrytare osv. Agitationen var lika osaklig som den var rikhaltig på argument.

Inte förrän 1942, då förmånerna höjdes och statsbidragen samtidigt blev något högre, fick den statsunderstödda försäkringen mot arbetslöshet sitt egentliga genombrott. Det året startade metallindustriarbetarna en erkänd arbetslöshetskassa. Det säger ju något detta, att för metallindustrins ar-

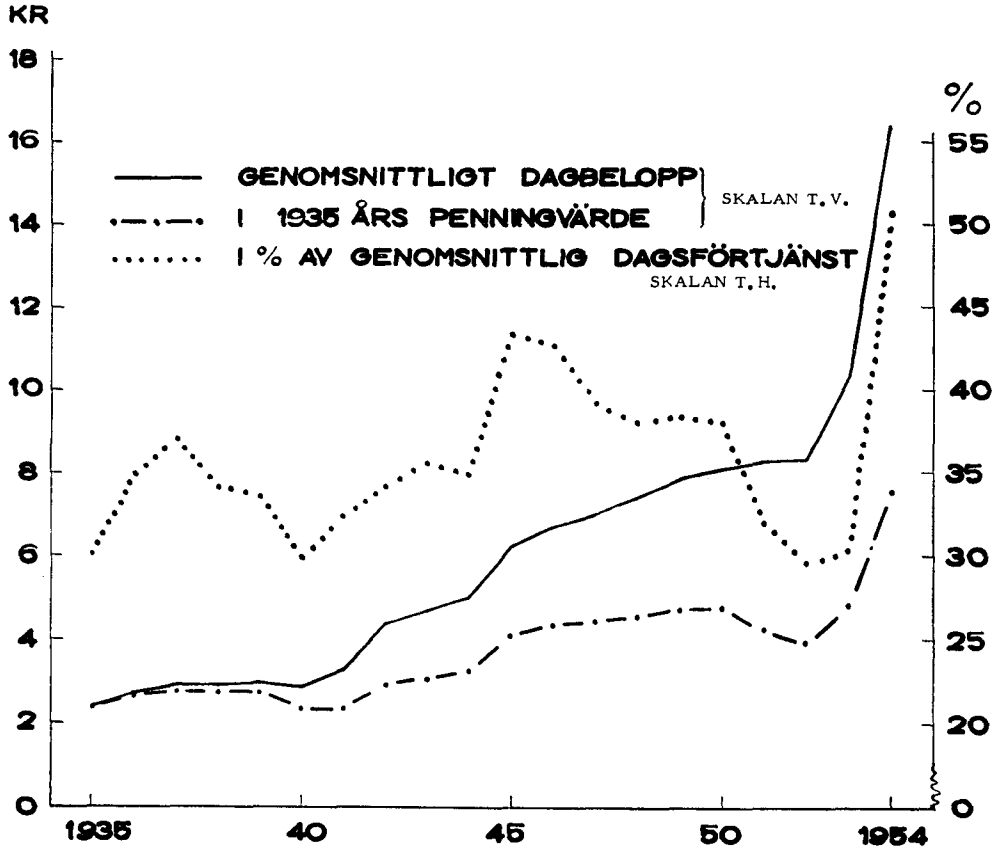
betare hade frågan om erkänd arbetslöshetskassa dessförinnan behandlats vid inte mindre än tre förbundskongresser och två omröstningar ute bland medlemmarna. Efter detta var det emellertid bara en tidsfråga, när samtliga arbetstagarorganisationer med påtagligt behov av försäkring på detta område skulle ha fått sina medlemmar anslutna till erkänd arbetslöshetskassa. I dag, efter tjugo års verksamhet, kan detta mål i stort sett anses uppnått.

Antalet försäkrade utgör numera 1 200 000 fördelade på 43 erkända kassor, vilka finns upprättade för såväl tjänstemän som övriga arbetstagare. Det motsvarar visserligen knappt hälften av samtliga anställda i landet. Men bortser man från de grupper, som har så fasta anställningsförhållanden eller också är så tillfälligt engagerade på arbetsmarknaden, att upprättandet av erkända arbetslöshetskassor för deras räkning får anses opåkallat, så finner man, att arbetslöshetsförsäkringen i sin nuvarande omfattning täcker behovet rätt väl.

Utvecklingen av de från kassorna betalade ersättningarna får ses i nära samband med de under 20-årsperioden inträffade förändringarna i löner och priser. Det har i första hand gällt att se till, att värdet av förmånerna inte urholkades genom penningvärdeförsämringen. Och såtillvida har man i stort sett haft framgång i sina strävanden. Men försäkringen måste syfta längre än så. För att ge ett effektivt stöd åt den som råkat bli arbetslös, måste försäkringsförmånerna följa med i den allmänna standardutvecklingen. Det är helt enkelt inte möjligt att vid iråkad arbetslöshet flytta över till en billigare bostad, att dra ett streck över alla betalningsförpliktelser, som hänger samman med den normala budgeten. Man kan inte plötsligt sänka sina utgifter till att motsvara en minimistandard, som kan ha gällt ett tjugotal år tillbaka i tiden. Värdet av de från kassorna utgivna beloppen bör således mätas i förhållande till utgående löner. Vid den jämförelsen ter sig kassaförmånernas utveckling mindre enhetlig. Fram till 1953, då väsentliga höjningar genomfördes i fråga om såväl medlemsavgifter och statsbidrag som utgående understöd, har de genomsnittliga dagbeloppen till de arbetslösa kassamedlemmarna pendlat mellan 30 och 40 % av genomsnittslönen. Även om de i detta sammanhang gjorda medeltalsberäkningarna för daglönen inte kan göra anspråk på någon exakthet och även om arbetslöshetsunderstödet är skattefritt, så är det klart, att de av kassorna utgivna beloppen inte effektivt har kunnat ersätta den förlorade arbetsinkomsten. Försäkringen har med andra ord endast delvis uppfyllt sin funktion att bereda ekonomisk trygghet åt de försäkrade.

Genom den år 1953 genomförda reformen lyckades man höja det genomsnittligt utbetalade dagunderstödsbeloppet till något över 50 % av medeldagsförtjänsten, vilket med hänsyn till källskatteavdragen och till att kassaförmånerna är skattefria innebär, att inkomstbortfallet kompenseras med omkring två tredjedelar. I absoluta tal motsvarar detta omkring 16,30 kr per dag. Detta genomsnitt gäller samtliga medlemmar och inkluderar således utgående familjetillägg. Utan dessa tillägg ligger genomsnittet vid omkring 14,40 kr per understödd dag. (Vid mera kortvarig arbetslöshet blir en

Genomsnittlig arbetslöshetsersättning per ersatt dag åren 1935—1954

väsentlig del av den arbetslösa tiden på grund av gällande regler om karenstid icke ersatt.)

Ser man på understödsförmånerna i de individuella fallen, finner man, att det vanligast förekommande grundbeloppet (daghjälpen) är 16,50 kr per dag, vartill kommer 2 kr i make- eller husföreståndarinnetillägg och 1,50 kr för varje barn under 16 år. Familjetilläggen är således betydande i arbetslöshetsförsäkringen och har en utjämnande funktion. Familjeförsörjarna garanteras genom dessa tillägg en tillfredsställande arbetslöshetsersättning även om daghjälpen är förhållandevis låg.

Med den omfattning arbetslöshetsförsäkringen numera har och med de förmåner den kan erbjuda de försäkrade kan man konstatera, att den väl tål en jämförelse med den försäkring mot arbetslöshet som man finner i andra länder. Internationella arbetsorganisationens konvention om minimistandard för social trygghet har också av Sverige ratificerats på basis av bl. a. vår arbetslöshetsförsäkring. Det har således, mycket tack vare de starka arbetstagarorganisationerna i detta land, visat sig möjligt att även utan

införandet av obligatorisk försäkring uppnå ett tillfredsställande resultat. Vilket naturligtvis icke hindrar, att en obligatorisk försäkring i och för sig kan te sig fördelaktig från olika synpunkter.

I diskussionen om arbetslöshetsförsäkringen stannar man vanligen vid försäkringens betydelse för den enskilde arbetstagaren och de förmåner denne har av att stå i erkänd arbetslöshetskassa. De förmånerna är uppenbara och lär inte ifrågasättas av den som är någorlunda insatt i ämnet. Men det är ett stort misstag att tro, att försäkringens betydelse stannar vid detta. Det är i själva verket inte överord att påstå, att en effektiv arbetslöshetsförsäkring är oumbärlig i ett modernt samhälle, där man förutsätter, att myndigheterna aktivt skall påverka den ekonomiska utvecklingen. En åtstramning i kreditgivningen för att skydda penningvärdet, en dämpning av investeringsverksamheten resulterar i arbetslöshet på sina håll. Den blir kanske inte så långvarig för dem som drabbas av den och inte heller så omfattande. Men man frågar sig om myndigheterna verkligen skulle kunna vidta åtgärder av detta slag utan att samtidigt se till, att de berörda arbetstagarna hade en garanti för sitt livsuppehälle. Eller låt oss betrakta en situation, då man inte, trots alla ansträngningar, lyckas hålla sysselsättningen uppe på en önskvärd nivå. I ett sådant läge lär det förhållandet, att den som råkat bli arbetslös ändå har medel till att fullgöra sina betalningsförpliktelser till hyresvärden, till handlanden osv. i väsentlig grad bidra till att bromsa upp konjunkturnedgången och förebygga den panik, som är karakteristisk för ekonomiska krislägen.

Det finns ingen beräkning över vad de enskilda kommunerna har sparat sedan arbetslöshetskassorna övertagit uppgiften att förse de arbetslösa med kontanter. Men försäkringen avlastar i väsentlig grad trycket från de arbetslöshetstyngda kommunerna och ger dem andrum att ta itu med sina sysselsättningsproblem.

Även för de enskilda företagarna har arbetslöshetsförsäkringen ett värde, som de kanske inte alltid reflekterat över. Till och med i dessa tider av god sysselsättning förekommer exempelvis permitteringar och korttidsarbete och det är mycket tack vare att arbetslöshetskassorna träder emellan som de berörda företagen har någon arbetskraft kvar, då de åter sätter igång med full drift. Att man inte på detta sätt onödigtvis binder arbetare vid företag, som saknar förutsättningar att bereda sina anställda full sysselsättning, övervakas av såväl arbetsförmedlingen som vederbörande arbetslöshetskassa, vilken självfallet har intresse av att medlemmarna inte går arbetslösa i större utsträckning än vad som är ofrånkomligt.

Överhuvudtaget griper arbetslöshetsförsäkringen in i samhällsmaskineriet i en omfattning, som man i allmänhet inte föreställer sig. Under goda tider spelar den, som sig bör, en mindre framträdande roll. Men den är även i ett sådant läge betydelsefull med hänsyn till den omsättningsarbetslöshet man alltid har att räkna med, och den för då fram den lediga arbetskraften till arbetsförmedlingen för omplacering i produktionen. Det genom medlemsavgifterna erhållna sparandet får inte heller glömmas i detta samman-

hang. Man bör nämligen observera, att summan av dessa avgifter under de gångna åren väsentligt överstigit utgivet understöd. I en eventuell konjunkturförsämring kommer försäkringen att bli ett nödvändigt tillskott till de sysselsättningsbefrämjande åtgärder, beredskapsarbete och annat som då blir påfordrade.

Som sammanfattande omdöme om arbetslöshetsförsäkringen kan man tryggt våga det påståendet, att den visat sig vara en god affär, inte bara för de försäkrade utan för samhället i sin helhet. Såväl staten som kommunerna och de enskilda företagarna har anledning att vara tillfredsställda över att vi nu fått en effektiv arbetslöshetsförsäkring.

Kortare meddelanden

Sovjetiska indexprinciper. Ett avsnitt ur en rysk lärobok i handelsstatistik har nyligen offentliggjorts i översättning i den tyskspråkiga tidskriften Sovjetwissenschaft (nr 1, 1954). Avsnittet bär författarnamnen N. N. Rjaúsov och N. P. Titelbaum och behandlar principerna för beräkningen av pris- och volymindexar, sådana dessa utformats i Sovjetunionen. Ett kortfattat referat av uppsatsen torde kunna påräkna intresse och följer därför här.

Endast detaljhandeln berörs. Som grundläggande princip utgår man från att omsättningsförändringen från en period till en annan skall kunna delas upp i ett priselement och ett volymelement. Denna uppdelning kan ske på två olika sätt, nämligen

antingen $$\frac{\Sigma p_1 q_1}{\Sigma p_0 q_0} = \frac{\Sigma p_1 q_1}{\Sigma p_0 q_1} \cdot \frac{\Sigma p_0 q_1}{\Sigma p_0 q_0}$$

eller $$\frac{\Sigma p_1 q_1}{\Sigma p_0 q_0} = \frac{\Sigma p_1 q_0}{\Sigma p_0 q_0} \cdot \frac{\Sigma p_1 q_1}{\Sigma p_1 q_0}$$

Av dessa båda alternativ förklaras det första vara det lämpliga för sovjetstatistiken. Med sedvanlig terminologi, som dock ej begagnas i uppsatsen, innebär detta att Paasches formel rekommenderas för prisjämförelser. Konsekvensen blir att volymjämförelser får bygga på basperiodens priser.

Det framhålls att när man ej känner varukvantiteterna (q), utan blott omsättningssiffror (pq-värden) för varor eller varugrupper, så måste man räkna ut ett harmoniskt genomsnitt för prisindexar för de enskilda varorna, dvs. Paasches formel måste skrivas på detta sätt:

$$\frac{\Sigma p_1 q_1}{\Sigma \frac{1}{k} p_1 q_1}$$

där k = indexarna för varje vara.

Motiveringen till att Paasches formel används för prisjämförelser är i huvudsak den att det i regel förklaras vara av störst intresse att få reda på prisförändringarna för den varumängd, som faktiskt säljs under jämförelseperioden. Stor vikt fästs vid att kunna uttrycka förändringarna i absoluta tal, dvs. i rubel. Härigenom förstärks motiveringen för Paasches formel: skillnaden mellan beloppen $\Sigma p_0 q_1$ och $\Sigma p_1 q_1$ ger det sammanlagda belopp, som konsumenterna sparar genom en sänkning av priserna från läget p_0 till läget p_1.

Förklaringen till att man i Sovjetunionen ser problemen på det ovan skildrade sättet torde bland annat vara att söka i att flertalet detaljhandelspriser där är centralt dirigerade och att prisförändringar gällande ett stort antal varor plötsligt genomförs, under efterkrigstiden i regel en gång om året. Kolchosmarknadernas fria prisbildning spelar en relativt underordnad roll och influeras dessutom starkt av priserna på marknaden i övrigt. Under sådana förhållanden är det naturligt, att man i första hand intresserar sig för att studera prisändringarnas betydelse strax efter det att de inträffat. Att hänföra dem till en mer eller mindre avlägsen basperiod skulle verka egendomligt.

De problem som uppkommer, om man vill begagna Paasches formel för en snabbt uträknad fortlöpande serie av indextal behandlas ej alls i uppsatsen.

E. v. H.

Jakten på biltjuvar. Chefen för socialstyrelsen, generaldirektör Ernst Bexelius, har i en promemoria (daterad 18 december 1954) till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet fäst uppmärksamheten på de metoder som polisen använder vid jakt på biltjuvar.

Efter ett referat av en sådan jakt i Gävletrakten i slutet av oktober 1954, vilken ändade med att en rymling från en ungdomsvårdsskola dödades och en annan svårt skadades, anför generaldirektör Bexelius i promemorian följande.

Enligt vad som framgår av olika artiklar i dagspressen har jakten på biltjuvar antagit allt hänsynslösare former. Sålunda har

t. ex. på ett ställe en bil jagats ner i en kanal, och på ett annat har på en storstadsgata uppstått allmänt kaos med skottlossning och 4—5 bilkrockar. Såväl biltjuvar som polisbilar sätter vid dessa jakter vanligen upp högsta fart och liv och egendom står ständigt på spel, särskilt när vederbörande grips av panik.

Samhällets ingripande mot de underåriga biltjuvarna innebär oftast deras omhändertagande och placering på någon av de under socialstyrelsens tillsyn stående ungdomsvårdsskolorna. Efter ikraftträdandet av de nya lagbestämmelserna om påföljd för brott av underårig har ungdomsvårdsskoleorganisationen förstärkts med ytterligare fyra specialavdelningar för omhändertagande av detta klientel.

Erfarenheten samt en år 1951 gjord klientelundersökning utvisar att majoriteten av dessa ungdomar i många avseenden är psykiskt underutvecklade och handikappade samt i allmän mognad ligger långt efter sin ålder. Utmärkande för dem är nedsatt omdömesförmåga och bristande möjlighet att förstå följderna av sina handlingar på lång sikt. Att de i en paniksituation tappar kontrollen över såväl sig själva som fordonet är förståeligt.

Jag är väl medveten om nödvändigheten av att genom olika åtgärder snabbt kunna infånga biltjuvar för att minska samhällets olägenheter av bilstölderna, anför generaldirektör Bexelius. Jag har emellertid velat fästa herr statsrådets uppmärksamhet på problemet samt hemställa att metoderna för jakten på biltjuvar omprövas. Sålunda torde det förfarande som användes vid det relaterade Gävlefallet, nämligen att kasta en ficklampa mot förarrutan, att beskjuta bilen samt att överhuvudtaget i bil nära förfölja biltjuvar, vilket ovillkorligen leder till att hastigheten pressas upp, innebära betydande olycksrisker. Andra tillvägagångssätt borde kunna användas, vilka inte i så hög grad medför att liv sätts på spel. Jag vill här hänvisa till de förslag som avgetts av 1953 års trafiksäkerhetsutredning och som bl. a. innebär en ökning av den kvalificerade ordningsstatspolisen samt en förbättring av polisens utrustning, t. ex. medelst spikmattor och spärranordningar.

Internationella arbetsorganisationens första Europa-konferens äger rum den 24 januari—5 februari 1955 i Genève. Vid denna regionala konferens deltar regerings-, arbetsgivar- och arbetstagarrepresentanter från internationella arbetsorganisationens medlemsstater i Europa. På dagordningen står bl. a. frågan om pensionsåldern, metoder att finansiera socialpolitiska förmåner samt arbetsgivarnas och arbetstagarnas roll i fråga om europeisk produktivitetsökning.

Sverige representeras vid konferensen av följande personer: för *regeringen:* generaldirektör W. Björck och statssekreterare P. Eckerberg, ombud, byrådirektör B. Olsson, expert; för *arbetsgivarna:* direktör G. Bergenström, ombud, direktör S. Hydén och direktörsassistent R. Lannhagen, experter; för *arbetstagarna:* advokat A. Sölvén, ombud, ombudsman T. Flyboo och sekreterare O. Nordenskiöld, experter.

Indexnämnden. Direktör A. Attling har beviljats entledigande som ledamot av indexnämnden och i hans ställe har direktör B. Kaiser, Detaljhandelns utredningsinstitut, förordnats.

Ändring i löne- och skattegrupperingarna. Genom kungligt beslut den 19 november 1954 skall Eksjö fr. o. m. den 1 januari 1955 tillhöra ortsgrupp 3.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	8, 1954
Socialutgifterna i Sverige, årligen	8, 1954
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	12, 1954
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	11, 1954
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	12, 1954
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	10, 1954
Kollektivavtal	10, 1954
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	12, 1954
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	12, 1954
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	4, 1954
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1954
Priser, konsumtion:	
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	11, 1954
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	5, 1954
Barnavård, samhällets, årligen	detta nr
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	7, 1954
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1954
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	detta nr
statsbidrag	7, 1954

Konsumentprisindex för november 1954

Konsumentprisindex för november har av socialstyrelsen beräknats till 129 (1949 = 100) eller samma tal som för månaderna juli—oktober 1954. Vissa smärre prisförändringar har förekommit mellan mitten av oktober och mitten av november, undergruppen konfektion har sjunkit med drygt 1/2 % och trikåvaror med 1/3 % medan gruppen bränsle och lyse stigit med drygt 1/3 %. Prishöjningarna och -sänkningarna har dock motvägt varandra och ej påverkat det avrundade indextalet. För bostad liksom för delar av huvudgrupperna inventarier och husgeråd samt diverse har någon omräkning ej gjorts för november.

I tab. 1 redovisas totalindex samt indextal för de olika huvudgrupperna för åren 1950—1954 med år 1949 som basår. För tiden 1950—juni 1954

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—nov. 1954. (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. hushållsgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 [1] årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951 [2] »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952 [1] »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953 [1] »	137	122	123	120	116	129	127	124	**128**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 mars	137	122	123	122	120	127	125	126	**129**
juni	138	132	123	121	120	123	125	126	**130**
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
aug.	137	132	123	121	120	123	125	126	**129**
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	**129**
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	**129**
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	**129**

[1] Årsmedeltal är ovägt medeltal för 5 kvartal.
[2] » » vägt » » » »

baseras talen på den prisutveckling som registrerats enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex. Från och med juni 1954 har indextalen beräknats enligt de för konsumentprisindex gällande grunderna.

I tab. 3 återfinns indextalen för de olika delposterna under tiden 1952—november 1954. Den procentuella förändringen mellan juni och november 1954 har beräknats på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring med mindre än en halv procent.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 2 sammanställs förändringarna i partipriserna 1949—1954 enligt kommerskollegii och finanstidningens partiprisindexar med detaljhandelsprisernas utveckling enligt konsumentprisindex. Partiprisindexarna publiceras ursprungligen med 1935 resp. 1913/14 som basperioder, men har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag ange, hur detaljhandelsprisnivån förändrar sig i förhållande till prisnivåerna i tidigare produktions- och distributionsled.

En närmare redogörelse för konsumentprisindex för november föreligger i en stencil, som kan rekvireras från Socialstyrelsen, Stockholm 2.

Tab. 2. Prisutvecklingen i Sverige

Indexserie	År 1949	År 1953	Mars 1954	Juni 1954	Juli 1954	Aug. 1954	Sept. 1954	Okt. 1954	Nov. 1954
Kommerskollegii partiprisindex [1]	100	138	137	138	137	137	136	137	138
Finanstidningens » [2]	100	136	134	134	134	134	132	133	134
Konsumentprisindex	100	128	129	130	129	129	129	129	129

[1] Omräkning med år 1949 = 100. Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » » » » » » 1913/14.

Tab. 3. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar dec. 1953—nov. 1954

Varugrupper	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal	Procentuell förändring juni 1954—nov. 1954
	1952	1953	Dec. 1953	Juni 1954	Okt. 1954	Nov. 1954		
Livsmedel	**134**	**137**	**135**	**138**	**136**	**136**	**340**	**— 1**
Mejeriprodukter	121	125	125	125	124	124	63	— 1
Matfett utom smör	137	144	139	139	139	139	11	—
Bröd, mjöl o. gryn	135	142	139	140	138	138	42	— 1
Ägg	125	122	103	97	103	103	9½	+ 5
Kött	147	168	168	163	160	160	22½	— 2
Fläsk	141	136	134	150	144	144	21½	— 4
Charkuterivaror o. köttkonserver	148	137	135	125	128	128	21	+ 3
Fisk och fiskkonserver	134	137	135	131	143	143	11½	+ 9
Rot- och grönsaker	138	135	132	135	160	160	18½	+ 19
Frukt och bär	112	113	113	119	104	104	37	— 13
Specerier	159	165	165	194	182	182	55	— 6
Läskedrycker och svagdricka	119	121	121	121	121	121	8½	0
Förtäring utom hemmet	133	139	139	143	142	142	19	— 1
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**120**	**122**	**122**	**132**	**132**	**132**	**83**	**—**
Spritdrycker och vin	118	118	118	142	142	142	40	—
Öl	118	122	122	122	122	122	9½	—
Tobak	121	125	126	129	129	129	33½	—
Kläder och skor	**127**	**123**	**123**	**123**	**123**	**123**	**141**	**0**
Kläder	125	121	122	122	121	121	120½	0
Konfektion	124	120	121	121	120	120	66½	— 1
Trikåvaror	126	121	121	121	119	119	24	— 2
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	117	116	116	10½	— 1
Tyger, garner o. sybehör	128	126	127	128	130	130	19½	+ 2
Skor	140	131	131	131	132	132	20½	0
Bostad, bränsle och lyse	**117**	**120**	**122**	**121**	**122**	**122**	**129**	**0**
Bostad utan bränsle och lyse	108	116	120	120	120	120	85½	—
Bränsle och lyse	139	129	127	123	124	124	43½	+ 1
Inventarier och husgeråd	**127**	**127**	**126**	**125**	**126**	**126**	**85**	**+ 1**
Möbler	130	133	134	134	134	134	12	+ 1
Husgeråd och verktyg	123	123	121	120	120	120	34	0
Hushållstextilier	122	119	118	117	120	120	21	+ 2
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	136	134	133	133	133	133	14	—
Väskor och reseffekter	125	120	120	120	121	121	4	+ 1
Diverse	**121**	**124**	**124**	**126**	**126**	**126**	**222**	**0**
Sjukvård	107	116	122	122	122	122	20	—
Kroppsvård	118	118	117	119	119	119	15½	0
Rengöringsmedel och tvätt	118	105	102	102	102	102	11	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	136	137	138	139	141	141	20	+ 1
Post och tele	136	144	144	144	142	142	12½	— 1
Nöjen och rekreation	123	126	127	127	127	127	28	0
Resor	121	126	126	127	127	127	47	0
Motorfordon	..	..	..	..	..	..	46	— 1
Hemhjälp	136	141	142	142	142	142	12	—
Restpost	118	122	122	127	128	128	10	0
Totalindex	**126**	**128**	**128**	**130**	**129**	**129**	**1 000**	**— 1**

M. G.

Samhällets barnavård år 1953

Uppgifter om barnavårdsnämndernas verksamhet bland barn och ungdomar under år 1953 föreligger nu klara och redovisas i nedanstående översikt. Då en ändring av lagstiftningen på det barnavårdande området är under utarbetande och förslag därom i en nära framtid kan väntas, har det ansetts värdefullt att översikten denna gång görs mer omfattande än tidigare. Resultatet av bearbetningen av de uppgifter barnavårdsnämnderna lämnar till socialstyrelsen har i år kunnat framläggas tidigare än vanligt.

Förebyggande åtgärder. Den lindrigaste form av ingripande som nämnderna kan företa är den som kallas förebyggande åtgärder. Härigenom blir det möjligt att, utan att skilja barnet från föräldrahemmet, nå det resultat som avses med ingripandet — att åstadkomma en förändring till det bättre i barnets uppförande eller av föräldrarnas skötsel och vård av barnet. Barnavårdsnämndernas befogenheter regleras i barnavårdslagen (bvl.) § 23 och innebär att föräldrarna kan förmanas om vanvård eller misshandel föreligger samt barnet varnas om vanart är för handen. Antingen i samband med eller separat utan utdelande av förmaning eller varning kan hemmet eller barnet ställas under övervakning. Förebyggande åtgärd bör enligt barnavårdslagen i allmänhet vara det första ingripande nämnden gör där missförhållanden kan konstateras. Misslyckas detta blir ett allvarligare ingrepp följden — barnets avskiljande från hemmet. Om detta redogörs närmare under avsnittet skyddsuppfostran.

Antalet barn som under år 1953 berördes av ingripanden i form av förebyggande åtgärder (härmed avses i fortsättningen även separat övervakning) var 7 457 mot 7 366 under år 1952. Barnens åldersfördelning framgår av tab. 1. Man finner att flickorna oftare än pojkarna är under 10 år och över 18 år medan förhållandet är det motsatta i mellanåldrarna. Framför allt gäller detta städerna där barnen över huvud taget blir föremål för ingripande i yngre år. Av samtliga åtgärdade barn var mer än 60 % fyllda 13 år och ca 15 % fyllda 18 år.

Av tab. 1 framgår också att 3/4 av barnen är hemmahörande i städerna (St) och 1/4 på landsbygden (Lb). Då av samtliga barn och ungdomar under 21 år i hela riket 55 % enligt 1950 års folkräkning är skrivna på landsbygden innebär detta en kraftig överrepresentation för städernas del, vilket också är fallet med pojkarna, som utgör 3/4 av samtliga barn som under året åtgärdats. Även uä-barnen och barn från ofullständiga hem förekommer i större antal än vad deras andel av totalfolkmängden borde ge anledning till. Av de åtgärdade barnen var sålunda ca 8 % uä-barn och 19 % från ofullständiga hem mot ca 5—6 % normalt.

Vilka åtgärder som vidtagits mot barnen framgår av tab. 2. Flickorna blir oftare än pojkarna föremål för övervakning, nämligen 85 % av de förra

Tab. 1. Barn med förebyggande åtgärder fördelade efter ålder, år 1953
Lb = landsbygd, St = städer

	Pojkar			Flickor			Samtliga		
	Lb	St	Hela riket	Lb	St	Hela riket	Lb	St	Hela riket
Samtliga	**1 523**	**4 182**	**5 705**	**355**	**1 397**	**1 752**	**1 878**	**5 579**	**7 457**
därav, i %, i åldern									
— 7 år	5,3	8,0	7,3	17,1	20,5	19,8	7,5	11,1	10,2
7—10 »	9,0	10,2	9,9	6,5	15,1	13,4	8,5	11,4	10,7
10—13 »	17,1	17,9	17,7	12,7	12,0	12,1	16,2	16,4	16,3
13—16 »	30,8	26,3	27,5	22,3	16,9	18,0	29,2	24,0	25,3
16—18 »	24,0	23,5	23,6	25,4	18,5	19,9	24,2	22,2	22,7
18— »	13,9	14,1	14,1	16,1	17,1	16,9	14,3	14,9	14,7
uä-barn	8,1	7,2	7,4	10,1	8,8	9,1	8,5	7,6	7,8
från ofullst. hem	15,6	19,1	18,2	16,9	23,6	22,3	15,9	20,3	19,1

mot 55 % av de senare. Varning utdelas däremot oftare till pojkarna (53 %) än till flickorna (20 %). Markanta skillnader framträder vidare mellan stad och landsbygd. Förmanade blir i städerna blott ett litet antal föräldrar medan på landsbygden så är fallet med något mer än 1/3. Varning förekommer vidare oftare på landsbygden än i städerna (särskilt gäller detta flickorna). I städerna är som synes övervakning den vanligaste åtgärden och vanligast är där att denna meddelas separat utan förening med annan åtgärd. Att lämna direktiv om lämplig sysselsättning tycks alldeles ha förlorat betydelse som separat åtgärd, vilket tydligt framgår av tabellen. Det har naturligtvis blivit övervakarens uppgift att utan särskilt beslut av nämnden ordna denna för detta klientel så betydelsefulla angelägenhet. Detta förklarar väl också varför just i städerna denna åtgärd blott undantagsvis redovisats.

Tab. 2. Barn i olika åldrar fördelade efter de förebyggande åtgärdernas art, år 1953

Ålder	Antal pojkar	därav, i %, med åtgärden				Antal flickor	därav, i %, med åtgärden			
		förmaning	varning	ordn. av sysselsättn.	förebygg. övervakn.		förmaning	varning	ordn. av sysselsättn.	förebygg. övervakn.
— 7 år	**415**	19,3	4,8	—	83,9	**347**	15,6	0,6	—	93,1
7—10 »	**562**	27,9	40,9	—	48,6	**234**	9,8	2,1	—	94,0
10—13 »	**1 007**	25,5	62,9	0,2	37,7	**212**	15,6	16,0	—	81,1
13—16 »	**1 570**	19,1	67,1	1,0	43,2	**315**	18,1	34,0	2,2	76,2
16—18 »	**1 348**	7,9	57,2	2,9	61,8	**348**	7,2	39,4	7,8	77,9
18— »	**803**	4,4	36,4	4,9	75,0	**296**	0,7	24,0	3,7	88,9
Samtliga	**5 705**	16,4	52,6	1,7	54,6	**1 752**	11,1	20,3	2,6	85,0
därav										
landsbygd	**1 523**	35,3	68,9	4,6	37,2	**355**	35,2	42,5	7,9	63,4
städer	**4 182**	9,5	46,6	0,6	60,9	**1 397**	4,9	14,7	1,2	90,5

Skyddsuppfostran. Som ovan nämnts kan ett omhändertagande av barnet bli nödvändigt där någon form av förebyggande åtgärder inte visat sig vara tillfyllest för att påverka barnet eller föräldrarna. Ett sådant ingripande kan också göras omedelbart, där förebyggande åtgärder bedöms som utsiktslösa. Någon uppgift om hur många barn som före omhändertagandet varit åtgärdade kan inte erhållas ur barnavårdsstatistiken, varför man inte heller kan bilda sig en uppfattning om de förebyggande åtgärdernas effektivitet. Det enda man har kännedom om är att av barn, som under år 1953 åtgärdats, redan under samma år 203 barn eller 2,7 % av samtliga omhändertogs.

Under året omhändertogs 955 barn (i fortsättningen kallade nytillkomna) av vilka 85 vid omhändertagandet var fyllda 18 år. Omhändertagna under hela eller någon del av året var emellertid 6 812 barn (samtliga).

Åldersfördelningen bland de nytillkomna, av vilka 3/5 var pojkar, framgår av tab. 3. Man finner där att ett omhändertagande, såväl av pojkar som flickor, i städerna sker vid högre ålder än på landsbygden. Detta har observerats under en följd av år, varför det är naturligt att finna att även bland samtliga städernas barn är äldre än landsbygdens vilket också framgår av tab. 3. Av de nytillkomna var 15 % av pojkarna och 23 % av flickorna uä-barn medan bland samtliga motsvarande andelar var 19 % resp. 24 %. Andelen var väsentligt högre på landsbygden än i städerna. Ungefär 1/3 av de nytillkomna kom från ofullständiga hem, medan så är fallet med 2/5 av samtliga. Andelen är något större på landsbygden än i städerna samt något större bland flickor än bland pojkar.

Vad som föranlett nämnderna att omhänderta barnen framgår, för de nytillkomnas del, av tab. 4. Man finner först att misshandel och vanvård är ett vanligare incitament till omhändertagandet på landsbygden än i städerna, vilket också är fallet med »fara för vanart», medan däremot vanart oftare anses vara förhanden i städerna. Helt naturligt finns ett starkt samband

Tab. 3. Barn som omhändertagits för skyddsuppfostran fördelade efter ålder, år 1953. Nytillkomna och samtliga

	Nytillkomna						Samtliga					
	Pojkar			Flickor			Pojkar			Flickor		
	Lb	St	Hela riket	Lb	St	Hela riket	Lb	St	Hela riket	Lb	St	Hela riket
Samtliga	**197**	**384**	**581**	**142**	**232**	**374**	**1 458**	**2 548**	**4 006**	**1 155**	**1 651**	**2 806**
därav, i %, i åldern												
— 7 år . .	29,4	9,9	16,5	25,4	19,4	21,7	14,7	9,0	11,1	14,5	12,5	13,3
7—10 » . .	10,7	8,1	9,0	16,2	7,3	10,7	12,4	9,1	10,3	15,2	11,1	12,8
10—13 » . .	15,7	12,5	13,6	15,5	7,8	10,7	18,6	11,6	14,1	16,7	13,3	14,7
13—16 » . .	20,3	29,9	26,7	17,6	22,0	20,3	24,9	22,8	23,6	24,3	18,4	20,8
16—18 » . .	16,8	26,8	23,4	16,2	27,6	23,3	16,5	21,7	19,8	16,5	19,3	18,1
18— » . .	7,1	12,8	10,8	9,2	15,9	13,1	12,9	25,8	21,1	12,7	25,5	20,2
uä-barn	19,3	13,5	15,5	29,6	19,0	23,0	22,8	17,3	19,3	26,8	22,2	24,1
från ofullst. hem	30,5	31,5	31,2	31,7	34,5	33,4	40,6	37,2	38,4	45,8	41,7	43,4

Tab. 4. För skyddsuppfostran nytillkomna barn i olika åldrar, fördelade efter motiveringen till omhändertagandet, år 1953

Ålder	Nytillkomna									
	Antal pojkar	därav, i %, på grund av				Antal flickor	därav, i %, på grund av			
		misshandel, vanvård	fara för vanart	vanart —18 år	vanart 18— år		misshandel, vanvård	fara för vanart	vanart —18 år	vanart 18— år
— 7 år	96	75,0	51,0	—	·	81	85,2	48,1	—	·
7—10 »	52	48,1	57,7	15,4	·	40	75,0	57,5	2,5	·
10—13 »	79	25,3	29,1	53,2	·	40	45,0	55,0	22,5	·
13—16 »	155	9,0	18,7	77,4	·	76	15,8	27,6	67,1	·
16—18 »	136	2,9	0,7	96,3	·	87	4,6	1,1	95,4	·
18— »	63	·	·	[1]28,6	71,4	50	·	·	[1]20,0	80,0
Samtliga	581	23,2	22,7	54,9	7,7	374	35,6	28,3	41,2	10,7
därav										
landsbygd	197	37,1	34,5	33,5	5,6	142	43,7	40,1	26,8	5,6
städer	384	16,1	16,7	65,9	8,9	232	30,6	21,1	50,0	13,8

[1] Inkonsekvensen har redovisningstekniska orsaker. Barnen är födda år 1935 men hade vid beslutets fattande ej fyllt 18 år.

mellan barnets ålder och motiveringen till ingreppet. I de lägre åldrarna är ingreppet oftast föranlett av misshandel etc. samt av fara för vanart medan i de högre åldrarna praktiskt taget bara vanart förekommer som motivering. Pojkarna blir i tidigare år oftare omhändertagna på grund av vanart än flickorna. Som framgår av tabellen är det mycket vanligt att ett omhändertagande har flera motiveringar, eftersom en summering av procenttalen ger ett resultat som överstiger 100.

De vårdmöjligheter som vid skyddsuppfostran står till de barnavårdande myndigheternas förfogande är vård i enskilt hem, på barnhem, på ungdomsvårdsskola samt på vad som i fortsättningen kallas »annan anstalt», nämligen sjukhus, sinnesslöanstalter, abnormanstalter o. dyl.

Tab. 5 visar bl. a. hur de under år 1953 för skyddsuppfostran omhändertagna varit placerade. Väsentliga olikheter mellan stad och landsbygd kan här påvisas. Medan på landsbygden ca 1/3 av de nytillkomna barnen omedelbart överfördes till enskilt hem och likaså 1/3 till barnhem (samt där erhöll vård under resten av året eller till ev. utskrivning dessförinnan), var motsvarande andelar i städerna 1/6 för båda. I städerna bytte emellertid 1/4 av barnen, dvs. tre gånger så ofta som på landsbygden, under första året vårdform. Detta innebär i de flesta fall att dessa barn först erhöll vård på barnhem för att senare under året erhålla vård på annat sätt. För övrigt kan noteras att vård på ungdomsvårdsskola är betydligt vanligare för städernas barn än för de övriga samt att dessa, även då omhändertagandet varat flera år, oftare än landsbygdsbarnen får göra omplaceringar. Såväl i stad som på landsbygd avtar emellertid den andel barn, som erhåller vård på mer än ett sätt, med omhändertagandets längd.

Tab. 5. Samtliga skyddsuppfostrade barn fördelade efter året för omhändertagandet samt efter vårdsätt, år 1953. Landsbygd och städer

	Samtliga barn	därav omhändertagna år							
		1953	1952	1951	1949–50	1947–48	1945–46	1943–44	1942 el. tidigare
Landsbygd, antal barn	[1] 2 568	323	339	281	437	352	247	244	345
därav, i %, placerade (i) på									
enskilt hem	61,2	33,7	41,0	54,1	67,0	73,6	74,1	74,6	73,9
barnhem	10,8	32,5	16,8	9,6	7,8	5,4	7,3	4,5	2,0
ungdomsvårdsskola	11,0	17,3	16,8	15,7	12,4	8,0	6,9	1,6	6,4
annan anstalt	10,9	7,7	13,3	9,6	8,5	9,7	8,9	14,3	15,7
mer än ett sätt	6,1	8,7	12,1	11,0	4,3	3,4	2,8	4,9	2,0
Städer, antal barn	[2] 4 074	542	647	609	845	489	323	271	348
därav, i %, placerade (i) på									
enskilt hem	40,1	16,8	26,4	32,7	39,2	50,3	56,0	66,8	67,0
barnhem	7,8	16,6	9,0	6,1	6,6	6,1	7,1	5,2	2,3
ungdomsvårdsskola	31,8	28,2	36,6	43,8	42,1	33,1	19,8	9,6	8,9
annan anstalt	8,2	11.4	7,6	6,1	5,3	5,5	11,5	10,0	14,7
mer än ett sätt	12,1	26,9	20,4	11,3	6,7	4,9	5,6	8,5	7,2

[1] Dessutom 45 barn ej placerade.
[2] » 125 » » »

Under året utskrevs 1 040 barn. Hur länge dessa i genomsnitt varit omhändertagna framgår av nedanstående tablå, där vårdtiden är uttryckt i år. Utskrivning från skyddsuppfostran skall ske senast då barnet fyllt 18 år, eller, om det omhändertagits efter fyllda 15 år, senast 3 år efter omhändertagandet.

	Landsbygd	Städer	Hela riket
Samtliga	5,9	4,8	5,2
därav			
pojkar	6,0	4,6	5,1
flickor	5,7	5,0	5,3
uä-barn	7,0	5,9	6,3
iä-barn	5,5	4,5	4,9
Motivering:			
vanvård	6,8	7,5	7,2
fara för vanart	6,6	7,2	6,8
vanart, —18 år	4,2	3,9	4,0
vanart, 18— år	3,5	2,5	2,7
Utskrivna			
från enskilt hem	7,3	6,4	6,8
» barnhem	1,7	3,6	2,5
» ungdomsvårdsskola	4,3	3,7	3,8
» annan anstalt	6,1	6,8	6,5
efter vård på mer än ett sätt under året	3,1	4,6	4,1

Den genomsnittliga vårdtiden var således något över 5 år för de barn som under 1953 slutligt utskrevs från skyddsuppfostran. Den var i det närmaste ett år kortare för barnen i städerna (5 år) än på landsbygden (6 år). Lika stor var skillnaden mellan vårdtiden för iä- och uä-barn. Barn som omhändertagits på grund av vanvård och fara för vanart hade en vårdtid på

ca 7 år, vilket var betydligt längre än den tid som noterades för de vanartade barnen — 4 år för dem som vid omhändertagandet inte fyllt 18 år och 2,5—3 år för de övriga vanartade. Detta förklaras med att, som tidigare visats, barn som vanvårdats eller utsatts för fara att vanartas, vid omhändertagandet är yngre än de vanartade barnen, varför ju också vårdtiden för de förra bör bli längre.

Om man ser till vårdformen så är vårdtiden kortast (2,5 år) för de barn som skrivs ut från barnhem och längst (6,5—6,8 år) för de barn som senast varit i enskilda hem eller på annan anstalt. Barn som skrivs ut från barnhem har i städerna en vårdtid som är dubbelt så lång som på landsbygden.

Av de under året slutligt utskrivna barnen hade 470 eller 45 % tidigare varit villkorligt utskrivna. Undantas de 390 barn som utskrivits från ungdomsvårdsskola (där villkorlig utskrivning är regel) hade 81 eller 12,5 % av barnen tidigare varit villkorligt utskrivna.

Samhällsvård. Om barn som ej fyllt 16 år utsätts för nöd i hemmet skall det omhändertas för samhällsvård. Nöden kan vara föranledd av föräldrarnas liknöjdhet, sjukdom eller annat som gör dem oförmögna att vårda barnet. I de fall barnet överges eller lämnas ensamt genom föräldrarnas död blir också samhällsvård aktuell. Dessa och liknande anledningar kallas i det följande »nöd i hemmet». I vissa fall kan kroppslig och själslig sjukdom hos barnet föranleda ett omhändertagande, om föräldrarna inte själva kan bereda barnet den sjukhus- och anstaltsvård som är nödvändig. Detta kallas i det följande »sjukdom hos barnet».

Antalet barn som år 1953 omhändertogs för samhällsvård var 10 142, vilket innebär en ökning med blott 100-talet barn jämfört med år 1952. Under hela eller någon del av året var 26 891 barn omhändertagna mot 26 585 under föregående år. Av de nytillkomna var något mer än 60 % pojkar och i det närmaste 90 % från städerna. Bland samtliga var motsvarande andelar 55 % och 65 %.

De för samhällsvård omhändertagna barnens ålder framgår av tab. 6. Jämfört med de barn som omhändertas för skyddsuppfostran är dessa barn betydligt yngre. Av de nytillkomna var ca 70 % ej fyllda 7 år och endast ca 15 % fyllda 10 år. Någon olikhet mellan pojkar och flickor härvidlag föreligger knappast. Däremot kan det sägas att stadsbarnen är något yngre än barnen på landsbygden vid omhändertagandet. Ungefär 1/4 av barnen — för flickorna på landsbygden är andelen högre — är av utomäktenskaplig börd och 35—40 % kommer från ofullständiga hem.

Betraktar man åldersfördelningen bland samtliga barn — också den i tab. 6 — finner man att dessa barn helt naturligt är betydligt äldre än de nytillkomna. På landsbygden är hälften av barnen fyllda 10 år mot i städerna 1/3. I det närmaste 40 % av barnen är av uä-börd och även här finner man att andelen på landsbygden icke oväsentligt överstiger motsvarande i städerna. Så är också fallet med andelen barn från ofullständiga hem, som på landsbygden är något över hälften och i städerna ca 45 %.

Tab. 6. Barn som omhändertagits för samhällsvård fördelade efter ålder, år 1953. Nytillkomna och samtliga

	Nytillkomna						Samtliga					
	Pojkar			Flickor			Pojkar			Flickor		
	Lb	St	Hela riket	Lb	St	Hela riket	Lb	St	Hela riket	Lb	St	Hela riket
Samtliga	**1 193**	**4 440**	**5 633**	**1 032**	**3 477**	**4 509**	**5 056**	**9 853**	**14 909**	**4 275**	**7 707**	**11 982**
därav, i %, i åldern												
— 4 år . .	40,7	47,7	46,2	41,6	50,9	48,7	16,8	32,0	26,8	17,5	34,1	28,2
4— 7 » . .	21,5	22,9	22,6	19,8	22,1	21,6	14,9	19,7	18,1	14,2	19,6	17,7
7—10 » . .	17,4	15,2	15,7	17,6	14,2	15,0	18,6	17,4	17,8	18,2	16,6	17,2
10—13 » . .	13,2	9,2	10,1	12,8	7,4	8,6	19,8	14,9	16,6	20,5	13,8	16,2
13—16 » . .	6,9	4,5	5,0	7,7	4,8	5,5	22,0	12,7	15,9	21,8	12,3	15,7
16— » . .	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,6	8,0	3,2	4,8	7,7	3,6	5,0
uä-barn	27.9	23,2	24,2	30,0	25,1	26,3	44,7	34,5	38,0	43,9	35,9	38,7
från ofullst. hem	42,9	34,1	36,0	43,5	35,9	37,7	52,2	43,8	46,7	53,6	45,0	48,1

Nämndernas ingripande har i mer än 9/10 av fallen föranletts av »nöd i hemmet» och i 1/10 av »sjukdom hos barnet». Sjukdom hos barnet är en något vanligare motivering till omhändertagande av pojkar än av flickor.

De vårdformer som står till förfogande för barn som omhändertagits för samhällsvård är i det närmaste desamma som vid skyddsuppfostran. Enda undantaget är vård på ungdomsvårdsskola, som endast kan förekomma vid skyddsuppfostran. Hur de barn vårdades, som under hela eller någon del av år 1953 var omhändertagna för samhällsvård, framgår av tab. 7. I denna är barnen i städer och på landsbygd fördelade efter året för omhändertagandet samt inom varje sådan grupp procentuellt fördelade efter vårdsätt.

Vissa karakteristiska olikheter framkommer härvid mellan skilda grupper av barn. Sålunda blir de nytillkomna barnen på landsbygden mer än dubbelt så ofta som stadsbarnen direkt överlämnade till enskilda hem omedelbart efter omhändertagandet, medan ca 2/3 av stadsbarnen men blott 2/5 av landsbygdsbarnen överförs till barnhem. Vårdade på mer än ett sätt blir under första året 4 % av barnen på landsbygden mot i det närmaste dubbelt så stor andel i städerna. Ju längre ett omhändertagande varat, desto större blir andelen barn som vårdas i enskilda hem och desto mindre den andel som vistas på barnhem. Detta gäller såväl landsbygd som städer. Även då omhändertagandet varat mer än 1 år är dock närmare 2/5 av stadsbarnen på barnhem mot 1/5 av barnen på landsbygden. Då är också den andel störst, som vårdas på mer än ett sätt, såväl på landsbygden (5,8 %) som i städerna (17,6 %). Generellt kan sägas att stadsbarnen i mycket större utsträckning än de övriga barnen får byta vårdform (vårdas på mer än ett sätt).

Tabellen visar också att närmare 70 % av barnen i städerna omhändertagits år 1951 eller senare mot något över 50 % på landsbygden. Sammansättningen av samhällsvårdsklientelet skiljer sig alltså avsevärt från det

Tab. 7. Samtliga samhällsvårdade barn fördelade efter året för omhändertagandet samt efter vårdsätt, år 1953. Landsbygd och städer

	Samtliga barn	därav omhändertagna år							
		1953	1952	1951	1949 –50	1947 –48	1945 –46	1943 –44	1942 el. tidigare
Landsbygd, antal barn	[1] 9 277	2 190	1 436	869	1 235	955	844	637	1 111
därav, i %, placerade (i) på									
enskilt hem	71,0	45,5	64,3	79,2	79,6	81,9	85,0	83,8	87,1
barnhem	15,4	42,3	21,6	5,6	4,8	3,6	2,0	2,7	1,5
annan anstalt	11,0	8,4	8,3	12,2	14,5	13,8	12,3	12,2	10,4
mer än ett sätt	2,6	3,9	5,8	3,0	1,1	0,7	0,7	1,3	1,0
Städer, antal barn	[2] 17 511	7 885	2 728	1 387	1 726	1 334	950	589	912
därav, i %, placerade (i) på									
enskilt hem	45,4	20,1	36,2	69,5	78,2	80,4	79,8	79,6	84,5
barnhem	38,8	67,8	39,5	11,5	5,9	3,7	3,6	2,5	2,1
annan anstalt	7,9	4,7	6,8	11,4	12,1	12,3	12,6	13,4	11,2
mer än ett sätt	7,8	7,4	17,6	7,6	3,8	3,5	4,0	4,4	2,2

[1] Dessutom 54 barn ej placerade.
[2] » 49 » » »

vid skyddsuppfostran, där de under tidigare år omhändertagna utgjorde en större andel. Detta tyder alltså på att vårdtiden vid samhällsvård är betydligt kortare än vid skyddsuppfostran samt kortare i städerna än på landsbygden, vilket också bekräftas av nedanstående tablå. Där är den genomsnittliga vårdtiden för de under 1953 avgångna barnen redovisad i antal år.

	Landsbygd	Städer	Hela riket
Samtliga	3,7	1,5	2,0
därav			
pojkar	3,7	1,5	1,9
flickor	3,7	1,5	2,0
uä-barn	5,9	2,6	3,5
iä-barn	2,6	1,1	1,4
Motivering:			
nöd i hemmet	3,7	1,4	1,9
sjukdom hos barnet	3,7	2,2	2,6
Utskrivna			
från enskilt hem	5,4	3,1	3,9
» barnhem	1,0	0,6	0,7
» annan anstalt	4,3	2,6	3,1
efter vård på mer än ett sätt under året	1,4	1,2	1,2

Landsbygdsbarnen har alltså en vårdtid som är 2,5 gånger så stor som den som redovisas för barnen i städerna. Uä-barnens vårdtid är likaså något mer än 2 gånger större än iä-barnens. Den vårdtid som redovisas för barn utskrivna från enskilda hem är såväl i städer som på landsbygd mer än 5 gånger så stor som den som redovisas för barnhemsbarnen.

Då ungefär 4 500 eller 60 % av de barn som i städerna utskrevs, närmast kom från barnhem mot 700 (35 %) på landsbygden, förklarar detta skillnaden i vårdtid mellan städer och landsbygd. Det visar också att den nöd

som förorsakar omhändertagandet i städerna oftare än på landsbygden är av övergående natur. Av de barn som i städerna omhändertogs år 1953, ca 7 900, utskrevs under samma år 5 155 barn eller 65 % mot på landsbygden 763 av ca 2 190 eller 35 %.

Vårdkostnaderna. Utgifterna för de under året för skyddsuppfostran och samhällsvård omhändertagna barnen framgår av nedanstående tablå, där också motsvarande utgifter för de senaste åren medtagits. Beloppen avser kommunernas bruttoutgifter och hänsyn har alltså inte tagits till om dessa sedermera ersatts av stat, landsting eller enskilda.

År	Utgifter (tusental kr) för barn omhändertagna för			
	skydds-uppfostran	samhälls-vård	bådadera	Tillhopa
1950	2 192	10 651	86	12 929
1951	2 405	11 898	134	14 437
1952	2 744	13 531	75	16 350
1953	3 027	15 008	126	18 161

Även under år 1953 har utgifterna för denna verksamhet ökat, trots att antalet barn som berörts därav varit i stort sett oförändrat. Av vårdkostnadernas totalsumma, 18,2 milj. kr, svarade landskommunerna för 6,2 milj. kr och städerna för 12,0 milj. kr. Detta innebär jämfört med år 1952 en ökning för landskommunerna med 9 % och för städerna med 12 %.

Huvudparten av vårdkostnaderna utgjordes av vårdavgifter till enskilda eller till anstalter, 16,8 milj. kr, och resten, 1,4 milj. kr, var utgifter för utrustning, resor m. m. Vårdavgifternas fördelning på olika vårdformer var följande:

	%
Enskilt hem	63,3
Barnhem	15,5
Annan anstalt	12,6
Vårdade på mer än ett sätt	8,7

Kostnaderna för barn som vårdats i enskilt hem utgjorde alltså mer än 3/5 av hela beloppet. I tablån saknas ungdomsvårdsskolorna vilket beror på att alla kostnader där bestrids av statsmedel.

J. E.

Ålderdomshemmen år 1953

Bearbetningen av de statistiska uppgifterna om ålderdomshemmen för år 1953 har skett i två etapper. Den första etappen, för vilken vissa uppgifter lämnas här nedan, omfattar vissa allmänna uppgifter om hemmens storlek, platsantal, beläggning samt deras ålder. Dessutom redovisas vissa uppgifter beträffande förekomsten av specialavdelningar. Den andra etappen, vars resultat kommer att redovisas i ett senare nummer av denna tidskrift, omfattar hemmens driftkostnader samt deras finansiering.

Man kan numera skilja på två olika grupper av ålderdomshem, de nya enligt 1947 års ålderdomshemsreform och övriga hem. I här föreliggande redogörelse bör dessa bägge gruppers skilda karaktär hållas i minnet, även om någon uppdelning inte kunnat göras för år 1953.

Antalet ålderdomshem och platsantalet. Vid slutet av år 1953 fanns i riket 1 355 ålderdomshem med sammanlagt 36 989 platser (på landsbygden 1 187 hem med 23 665 platser samt i städerna 168 hem med 13 324 platser). Jämfört med förhållandena ett år tidigare har antalet hem sjunkit med 9, medan platsantalet ökat med 506. Denna minskning av antalet hem beror på att nyanordnade hem ersatt gamla hem som nedlagts.

Antalet hem som drevs av två eller flera kommuner utgjorde 27 (varav 1 i städerna). I nedanstående sammanställning har återgetts förändringarna sedan föregående år i platsantalet för de olika avdelningarna.

	Antal platser den		Ökn. (+) resp. minskn. (−) i %
	31/12 1952	31/12 1953	
Egentligt ålderdomshem	31 645	32 055	+ 1,3
Sinnessjukavdelning	857	849	− 0,9
Kronikeravdelning	1 989	1 963	− 1,3
Annan sjukavdelning	1 992	2 122	+ 6,5
Samtliga	**36 483**	**36 989**	+ **1,4**

På kroniker- och sinnessjukavdelningarna har den sedan några år pågående nedgången i platsantalet fortsatt, medan platsantalet på de ordinärt till ålderdomshemmen hörande sjukavdelningarna ökat. Denna tendens är influerad av den pågående ålderdomshemsreformen. På de nya hemmen anordnas inga specialavdelningar, utan varje hem är försett med en sjukavdelning, som är avsedd för hemmets pensionärer. Av de 1 355 hemmen har 1 248 inga specialavdelningar, 25 hem har särskild sinnessjukavdelning och 101 hem kronikeravdelning.

Den pågående ökningen av antalet platser i enkelrum har i samband med ålderdomshemsreformen fortsatt. Sålunda var antalet platser i enkelrum vid slutet av år 1952 8 119 (22 % av samtliga platser), men uppgick ett år

senare till 8 702 (24 %). De relativa talen var väsentligt lägre för specialavdelningarna än för det egentliga hemmet, något som är naturligt då dessa förstnämnda har en viss prägel av sjukhem. På det egentliga hemmet utgjorde enkelrumsplatserna 25 % av samtliga, på sinnessjukavdelningarna 18 %, på kronikeravdelningarna samt på de icke godkända sjukavdelningarna 11 %.

Hemmens storlek och beläggning. Av samtliga hem hade 41 % högst 15 platser och 82 % högst 30 platser. På dessa hem var endast 18 resp. 49 % av samtliga platser inrymda. I hela riket fanns endast 33 hem med mer än 100 platser; de inrymde emellertid 22 % av det totala platsantalet. I nedanstående sammanställning återges ålderdomshemmens fördelning i storleksgrupper samt antalet platser i var och en av dessa grupper.

Storlek	Ålderdomshem		Platser	
	antal	%	antal	%
— 10 platser	167	12,3	1 419	3,8
11— 15 »	383	28,3	5 080	13,7
16— 20 »	307	22,7	5 469	14,8
21— 30 »	247	18,2	6 147	16,6
31— 40 »	97	7,2	3 399	9,2
41— 50 »	44	3,3	1 958	5,3
51— 75 »	52	3,8	3 187	8,6
76—100 »	25	1,8	2 166	5,9
101— »	33	2,4	8 164	22,1
Samtliga	**1 355**	**100**	**36 989**	**100**

Antalet vårdtagare på ålderdomshemmen vid slutet av åren 1952 och 1953 framgår av nedanstående tablå, som även visar dels den faktiska beläggningen vid dessa tidpunkter, dels medelbeläggningen per dag under 1953, beräknad genom division av antalet redovisade vårddagar med 365, ävensom det totala antalet vårddagar.

	Antal vårdtagare		Ökn. resp. minskn. i % under 1953	I medeltal per dag under 1953	Antal vårddagar under 1953 (i tusental)
	1952 31/12	1953 31/12			
Egentligt ålderdomshem	28 106	28 634	+ 1,9	27 513	10 042
Sinnessjukavdelning	821	823	+ 0,2	833	304
Kronikeravdelning	1 884	1 918	+ 1,8	1 889	690
Annan sjukavdelning	1 849	1 996	+ 8,0	1 943	709
Samtliga	**32 660**	**33 371**	**+ 2,2**	**32 178**	**11 745**

Antalet vårddagar på de olika typerna av avdelningar under år 1953 uppgick till sammanlagt ca 11,7 milj., vilket innebär att antalet vårdtagare på landets ålderdomshem utgjorde omkring 32 200 per dag.

I genomsnitt hade 87 % av samtliga platser varit belagda under år 1953. Beläggningen per 100 platser var för samtliga avdelningar något högre än under närmast föregående år, vilket följande tablå utvisar.

	Medelbeläggningen per 100 platser		
	år 1951	år 1952	år 1953
Egentligt ålderdomshem	83	85	86
Sinnessjukavdelning	94	97	98
Kronikeravdelning	94	95	96
Annan sjukavdelning	87	90	92

Ålderdomshemmens fördelning efter den genomsnittliga beläggningsfrekvensen under året framgår av denna sammanställning.

Beläggning i %	Antal hem	därav med nedanstående platsantal					
		högst 15	16-20	21-30	31-50	51-100	101-
under 40	8	5	1	1	1	—	—
40— 49	18	9	6	3	—	—	—
50— 59	59	26	18	9	4	2	—
60— 69	111	61	24	16	8	1	1
70— 79	241	123	54	35	16	11	2
80— 89	337	113	92	60	39	24	9
90— 99	370	128	70	78	49	27	18
100—109	138	53	29	31	13	10	2
110—119	40	15	7	10	7	—	1
120—129	20	9	6	3	1	1	—
130—139	4	3	—	—	1	—	—
140 o. högre	4	3	—	1	—	—	—
Samtliga	1 350	548	307	247	139	76	33

Av de 1 350 ålderdomshem, för vilka beläggningsfrekvensen beräknats, hade 26 (2 % av samtliga) en beläggning av högst 50 %. Mellan 50 och 100 % redovisades av 1 118 eller 83 % av samtliga anstalter. Överbelagda var 206 eller 15 % av hemmen.

En beräkning av den genomsnittliga beläggningen för hem av olika storlek ger vid handen att den högsta beläggningen redovisas av hem med mellan 41 och 50 platser (91,4 %); den lägsta beläggningen har de minsta hemmen med högst 10 platser (82,7 %). Dessa uppgifter gäller de egentliga hemmen. Specialavdelningarna är så få, att en uppdelning efter storleksgrupper är svår att dra några bestämda slutsatser ur.

Hemmens ålder. Drygt 1/6 (17 %) av landets ålderdomshem har tagits i bruk före år 1901. En omfattande nybyggnadsperiod kännetecknade åren 1926—1935; 480 av de ålderdomshem som var i bruk vid slutet av år 1953 byggdes under denna period. Anledningen till denna starka nybyggnad var en övergångsbestämmelse i fattigvårdslagen, enligt vilken alla kommuner före den 1/1 1934 måste ha löst sin ålderdomshemsfråga. Efter ålderdomshemsreformen år 1947 har enligt de statistiska uppgifterna 73 helt nybyggda hem tagits i bruk vid slutet av 1953. Enligt uppgift från socialstyrelsens socialvårdsbyrå var antalet nyanordnade hem vid samma tidpunkt 110. Av dessa var emellertid en del om- och tillbyggda. Det totala platsantalet i dessa 110 hem utgjorde 4 830, varav 2 724 i enkelrum (56 %). Dessa på senare år färdigställda hem är i genomsnitt betydligt större än de som byggdes

tidigare (ca 44 platser). De hem som byggdes under tioårsperioden 1926—1935 hade i genomsnitt endast ca 20 platser. Antal hem som tagits i bruk olika år samt platsantalet på dessa framgår av nedanstående tablå.

År då hemmet togs i bruk	Antal hem		Antal platser		Medeltal platser per hem
	totalt	i %	totalt	i %	
—1900	230	17,1	8 542	23,2	37,1
1901—1910	191	14,2	5 905	16,0	30,9
1911—1920	203	15,1	4 491	12,2	22,1
1921—1925	109	8,1	3 125	8,5	28,7
1926—1930	220	16,3	5 087	13,8	23,1
1931—1935	260	19,3	4 855	13,2	18,7
1936—1940	33	2,5	716	1,9	21,7
1941—1947	27	2,0	1 014	2,7	37,6
1948—1950	21	1,5	737	2,0	35,1
1951—	52	3,9	2 390	6,5	46,0
Antal ålderdomshem av känd ålder	**1 346**	**100**	**36 862**	**100**	**27,4**
Antal ålderdomshem av okänd ålder	9	—	127	—	14,1

Här bör observeras att man inte utan vidare kan ta bara ålderdomshemmets ålder som kriterium på modernitet och kvalitet. Framför allt de äldre hemmen har genomgått omfattande ombyggnader och reparationer. Några uppgifter härom har, som tidigare nämnts, inte insamlats för år 1953, men enligt den statistik som insamlades vid 1950 års ålderdomshemsundersökning hade 95 % av de hem som byggts före 1901 senare byggts om, 85 % av de hem som byggts mellan 1901 och 1910 samt 75 % av dem som byggts mellan 1911 och 1920.

T. G.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i november 1954 jämfört med oktober 1954 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i november 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (okt. 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	66	10 854	171	11 025	100,4	..	100,4	101,4	6,2
Malmgruvor	56	10 264	170	10 434	100,2	..	100,2	101,2	6,0
Kolgruvor	10	590	1	591	103,3	..	103,3	104,8	8,5
Metall- o. verkstadsindustri	2 355	199 712	15 785	215 497	100,9	103,0	101,0	101,1	5,8
Järn-, stål- o. kopparverk	56	32 019	1 119	33 138	100,1	98,8	100,0	100,7	5,8
Järn- o. stålmanufaktur	458	21 702	2 541	24 243	101,0	101,8	101,1	101,3	4,9
Mekaniska verkstäder	870	85 425	3 742	89 167	101,2	106,2	101,4	101,5	5,5
Reparationsverkstäder	402	8 943	19	8 962	100,3	..	100,3	100,3	4,7
Skeppsvarv	80	20 550	2	20 552	100,2	..	100,2	99,3	8,3
Elektroteknisk industri	173	20 540	6 185	26 725	101,4	102,3	101,6	101,8	6,3
Annan metallindustri	316	10 533	2 177	12 710	101,0	103,6	101,5	101,6	4,6
Jord- o. stenindustri	606	24 707	2 951	27 658	98,9	100,8	99,1	99,4	4,0
Torvindustri	48	504	7	511	88,1	..	88,1	87,7	5,5
Stenindustri	115	3 560	—	3 560	99,2	—	99,1	99,8	3,3
Kalk- o. kritbruk	37	1 693	14	1 707	99,8	..	99,7	100,1	3,5
Cementfabriker	8	2 027	39	2 066	99,5	..	99,5	98,9	4,7
Cementvarufabriker	115	3 012	57	3 069	100,0	..	100,0	100,2	4,0
Tegelbruk	140	4 979	111	5 090	97,1	..	97,0	97,0	4,6
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	25	3 770	2 017	5 787	99,9	100,9	100,3	101,4	3,5
Glasindustri	71	4 333	688	5 021	100,0	102,2	100,3	100,2	4,1
Annan jord- o. stenindustri	47	829	18	847	99,6	..	99,8	100,0	3,5
Träindustri	1 217	37 583	1 199	38 782	99,3	98,4	99,3	99,3	3,5
Sågverk o. hyvlerier	438	17 565	273	17 838	97,8	94,1	97,8	97,5	4,0
Lådfabriker	33	577	9	586	102,7	..	103,4	103,4	1,9
Fanér- o. plywoodfabriker	13	1 417	109	1 526	99,2	..	99,0	100,0	3,1
Byggnadssnickerifabriker	217	6 984	112	7 096	100,6	..	100,4	100,4	3,4
Möbelfabriker	314	6 668	278	6 946	100,9	103,3	102,4	101,1	2,3
Svarveri- o. skidfabriker	107	2 625	164	2 789	101,0	..	100,6	101,2	3,2
Annan trävaruindustri	95	1 747	254	2 001	100,9	101,6	101,0	101,8	3,6
Massa- o. pappersindustri	136	37 325	2 930	40 255	100,3	101,0	100,4	100,8	5,7
Massafabriker	74	20 808	339	21 147	100,1	102,7	100,1	100,9	5,4
Pappersbruk o. pappfabr.	62	16 517	2 591	19 108	100,6	100,7	100,6	100,8	5,9
Pappersvaru- o. grafisk ind.	581	17 859	5 147	23 006	100,3	100,5	100,4	100,7	4,9
Papp- o. pappersvaruind.	106	1 999	1 422	3 421	101,9	100,2	101,2	101,2	2,8
Grafisk industri	475	15 860	3 725	19 585	100,1	100,7	100,2	100,6	5,2
Livsmedelsindustri	773	22 510	10 472	32 982	99,5	100,4	99,8	100,3	5,2
Kvarnar	43	1 361	219	1 580	98,3	97,3	98,2	98,4	5,1
Bageriindustri	247	4 387	2 267	6 654	98,8	100,0	99,2	100,4	4,8
Sockerindustri	20	3 488	460	3 948	101,1	102,4	101,3	101,1	3,4
Choklad- o. konfektind.	57	1 311	2 958	4 269	98,5	100,4	99,8	99,9	5,9
Mejeriindustri	78	3 070	372	3 442	98,9	103,0	99,3	100,6	7,2
Slakterier o. charkuterier	178	5 952	1 379	7 331	100,3	99,9	100,2	100,9	5,4
Fiskkonservfabriker	45	702	1 275	1 977	103,4	97,6	99,5	99,2	5,9
Fruktkonservindustri	23	680	1 045	1 725	98,6	101,9	100,5	100,0	3,9
Margarinindustri	10	376	101	477	98,4	..	99,2	98,2	6,9
Annan livsmedelsindustri	72	1 183	396	1 579	97,1	107,3	99,5	99,3	3,7

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Beträffande beräkningen av procenttalen se Soc. Medd. 1954: 3, sid. 196, not 2.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I NOVEMBER 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i november 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (okt. 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	170	4 975	1 937	6 912	100,2	102,5	100,8	101,9	6,2
Bryggerier o. läskedrycksf.	161	4 546	823	5 369	100,3	101,4	100,4	101,6	5,6
Tobaksfabriker	9	429	1 114	1 543	99,5	103,3	102,3	103,0	8,2
Textil- o. beklädnadsind. .	952	26 623	44 643	71 266	99,7	99,8	99,8	100,0	4,7
Ylleindustri	86	4 859	4 872	9 731	100,0	101,2	100,6	101,1	5,2
Bomullsindustri	65	8 001	6 584	14 585	99,6	100,2	99,9	100,2	5,2
Linne- o. juteindustri . .	12	1 001	1 262	2 263	99,5	101,6	100,7	99,7	8,6
Trikåfabriker	149	1 881	5 837	7 718	99,2	98,2	98,4	99,0	4,6
Sömnadsindustri	421	5 367	20 837	26 204	99,7	99,8	99,7	100,0	4,2
Hatt- o. mössfabriker . .	40	347	1 227	1 574	99,7	97,1	97,7	97,5	4,2
Annan hithörande industri	179	5 167	4 024	9 191	99,8	100,7	100,2	100,1	4,3
Läder-, hår- o. gummivaruind.	360	13 730	7 419	21 149	101,3	100,3	100,9	100,8	4,7
Garverier	29	2 052	170	2 222	101,6	..	102,0	101,8	4,6
Päls- o. skinnvarufabr. .	74	887	964	1 851	101,4	101,4	101,4	101,4	3,7
Skoindustri	137	3 897	2 867	6 764	100,6	99,4	100,1	100,0	3,0
Andra lädervarufabriker .	53	814	501	1 315	100,7	100,2	100,5	99,7	4,1
Gummivarufabriker . . .	16	5 219	2 638	7 857	101,8	100,3	101,3	101,3	6,6
Annan hithörande industri	51	861	279	1 140	100,9	103,7	101,6	101,0	4,4
Kemisk-teknisk industri . .	317	14 556	3 629	18 185	100,5	100,0	100,4	100,3	6,0
Färg-, olje- o. parfymfabr.	109	3 605	1 099	4 704	100,1	98,7	99,8	98,9	5,4
Sprängämnesfabriker . .	7	1 312	493	1 805	98,9	100,4	99,3	99,2	7,0
Tändsticksfabriker . . .	8	972	651	1 623	99,7	100,0	99,8	99,7	8,3
Annan kemisk-tekn. ind. .	193	8 667	1 386	10 053	101,0	100,9	101,0	101,3	5,8
Samtl. industrigrupper	**7 533**	**410 434**	**96 283**	**506 717**	**100,4**	**100,6**	**100,4**	**100,6**	**5,2**
Statl. verk o. byggnadsarb.	240	43 883	1 640	45 523	98,8	100,7	98,9	99,1	7,0
Mek. o. elektr. verkstäder	86	11 976	436	12 412	99,8	99,8	99,8	100,2	7,5
Skeppsvarv	3	3 181	32	3 213	99,7	..	99,7	98,3	10,0
Beklädn. verkst., förråd o. d.	56	790	472	1 262	99,9	101,5	100,5	101,1	5,9
Sprängämnesfabriker . .	3	637	397	1 034	98,6	101,3	99,6	101,3	3,2
Byggnads- o. anläggn.-arb.	92	27 299	303	27 602	98,2	100,3	98,2	98,6	6,7

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, november 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953	1954									
	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.
Gruvindustri	99,9	98,5	98,1	97,8	97,0	97,0	97,6	97,4	97,5	97,2	97,6
Metall- o. verkstadsindustri	99,9	99,8	100,4	100,9	100,9	100,8	101,5	102,0	103,0	104,0	105,0
Jord- o. stenindustri . . .	99,0	96,1	95,3	97,8	100,0	102,6	104,7	104,6	104,0	103,3	102,4
Träindustri	98,3	98,8	100,7	104,0	106,2	107,8	108,9	108,1	107,1	106,4	105,7
Massa- o. pappersindustri .	99,6	99,7	100,1	100,7	101,3	101,8	104,3	103,4	103,0	102,9	103,3
Pappersv.- o. grafisk industri	99,5	98,8	98,7	99,6	99,5	99,1	99,3	99,6	100,6	101,4	101,8
Livsmedelsindustri	93,9	89,2	90,4	90,8	90,2	90,8	95,5	94,2	95,5	99,4	99,2
Dryckesvaru- o. tobaksind.	105,8	101,0	100,3	101,6	104,3	106,6	113,7	106,1	101,7	99,6	100,4
Textil- o. beklädnadsind. .	99,2	97,8	98,2	97,8	96,4	94,6	91,8	92,3	92,9	92,9	92,7
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	99,4	98,7	98,5	98,7	96,6	95,2	93,4	94,6	96,2	96,9	97,8
Kemisk-teknisk industri .	99,2	97,9	99,1	99,5	99,3	99,6	99,6	98,9	99,2	99,7	100,1
Samtliga industrigrupper	**99,2**	**98,3**	**98,8**	**99,5**	**99,5**	**99,5**	**100,1**	**100,1**	**100,6**	**101,2**	**101,6**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under november 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa nov. 1951	105 406	135 653	132 124	87 330	—	39 376	50 907	46 726	30 869
» » 1952	120 155	145 464	103 912	79 760	—	38 791	49 451	44 062	29 189
» » 1953	119 907	144 690	100 105	75 350	21 428	41 541	52 544	44 946	30 254
» okt. 1954	125 938	153 443	133 654	95 494	29 442	52 672	64 611	53 933	37 710
» nov. 1954	115 274	142 865	117 805	83 260	22 916	45 031	54 796	44 883	29 795
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 011	5 566	4 317	2 947	43	301	350	292	259
Skogsbruk	5 006	5 204	5 395	3 462	8	18	21	—	—
Malmbrytn. o. metallind.	7 455	8 362	9 917	4 813	3	555	582	653	406
Trä-, graf. o. pappersind.	2 890	3 152	3 026	1 693	22	248	256	297	173
Byggnadsverksamhet	15 648	17 421	12 293	9 444	77	7	7	7	7
Övriga industrigrupper	11 318	12 095	5 666	3 339	62	6 877	7 182	2 605	1 448
Samfärdsel o. handel	20 889	31 182	33 677	27 966	11 020	9 039	11 096	10 650	7 663
Förvaltning o. fria yrken	12 912	14 423	9 814	6 142	2 004	6 034	6 441	4 826	2 980
Sjukvård o. husligt arbete	13 171	19 385	23 764	15 341	6 644	12 992	19 193	23 599	15 258
Därav under 18 år	17 202	18 014	12 973	9 295	546	9 226	9 549	6 068	4 496

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande 30/11 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar
November 1953	3 642	1 281	322	**Hela antalet hjälpta**	1 594	604	282
December »	4 077	1 365	327	Statligt beredskapsarbete	455	—	—
Januari 1954	4 542	1 484	317	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	285	—	—
Februari »	5 040	1 631	324	i annan myndighets regi	170	—	—
Mars »	4 699	1 375	326	Statskommunalt beredskapsarbete	115	6	—
April »	3 798	1 099	315	Arkivarbete och musikerhjälp	799	516	274
Maj »	2 502	854	303	Komm. arbete utan statsbidrag	91	—	—
Juni »	1 861	714	295	Dagunderstöd	99	78	6
Juli »	1 443	672	297	Kommunalt understöd	33	2	2
Augusti »	1 539	662	290	Utbildningshjälp	2	2	—
September »	1 704	677	289				
Oktober »	1 954	652	291				
November 1954	2 422	635	284				

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, no 1

CONTENTS

Page

The development of salaries for clerks in industry during the period 1939—1953. By *Sune Tidefelt* 1
— Commentary. By *Sven Moberg* 11
Östergården in pictures 12
20 years of unemployment insurance. By *Aksel Spendrup* 14
Short notices:
The principles of index compilation in the U.S.S.R. 19
Tracing car thieves 19
The first European Regional Conference of the International Labour Organisation . . 20
The Technical Committee for the Consumer Price Index 20
Change in the groupings of wage-earners and tax-payers 20

Periodical Surveys

Register 21
The consumer price index for November 1954 21
Child welfare in 1953 24
Homes for the aged in 1953 33
Employment and unemployment 37
Literary Survey 43
Book Notices 47

List of certain members of the staff of the Social Welfare Board and list of the addresses of certain local bodies associated with the Social Welfare Board 50

The Issue in Brief

The development of salaries for clerks in industry during the period 1939—1953. Statistics relating to the development of the salaries of clerks in industry in Sweden are being worked out partly by the Social Welfare Board and partly by various labour market organizations.

As the degree of organization increases year by year, the organizations' wage and salary statistics are not very representative as showing the development of clerical salaries in any sequence of years. The only statistics that can be considered from this point of view to be more or less reliable for drawing comparisons over long periods are, therefore, those of the Social Welfare Board.

However, these official statistics have been revised, and this renders long-term comparisons difficult. In each of the years 1939—1946 the Social Welfare Board called for data to be furnished regarding the combined wage total, including benefits in kind etc., for the calendar year in question and also particulars as to the average number of employees. The average yearly salary of office employees during these years has been obtained by dividing the sum total of salaries by the total number of employees.

As from the year 1947 corresponding data have been called for in respect of September, whereupon the yearly salary has been estimated by multiplying the average figures for September by 12.

In principle this should permit of a full measure of comparability between the figures for, e. g., the years 1946 and 1947. As the article shows, however, this has not been the case, owing, among other things, to the fact that annual benefits paid in the form of bonuses, commission, royalty, cash compensation for rent etc. may to some extent have been overlooked in the calculation of the average salary for September. Further, the degree of comparability is influenced by the fact that the information relating to the average number of employees in 1946 and earlier was very vague.

In the committee of 1951 investigating the value of the monetary unit certain inquiries were made into the development of office employees' salaries in comparison with workers'

wages. Among other things, an effort has been made to correct the inadequate degree of comparability with earlier years caused by the aforementioned revision of the Social Welfare Board's statistics of clerical salaries in 1947.

In a commentary on this article the Head of the Social Welfare Board's Research Section, Sven Moberg, states that it is not possible, now afterwards, to calculate with any conclusiveness the increase in salary between the years 1946 and 1947 — in any case not at a reasonable cost. Accordingly, the negotiators on the subject of salaries, who as a rule require extremely precise figures showing changes in the salary level in respect of very small groups, would no doubt be wise to confine the comparisons drawn backwards in time to a maximum of 5—6 years. No available salary statistics permit of comparisons over long periods of time if a high degree of accuracy is demanded. P. 1.

20 years of unemployment insurance. In the middle of the 1930s, after the long and desperate years of crisis affecting large groups, a system of unemployment insurance supported by the community was introduced in Sweden.

The number of insured persons is now 1 200 000, divided up amongst 43 approved Funds, which have been established both for clerical workers and for other wage-earners.

Up to the year 1953, when substantial increases were effected not only in membership fees and Government grants but also in the amount of relief paid out, the average amounts paid per diem to the unemployed members of Benefit Funds ranged between 30 % and 40 % of the average wages. Although unemployment relief is free of tax, it seems clear that the amounts disbursed by the Funds have not been able effectively to compensate for the lost income from work.

As a result of the reform carried out in 1953 the average amount of relief paid out per diem was raised to somewhat over 50 % of the average day's earnings, which in view of the tax deductions at source and of the fact that the cash benefits are free of tax implies that the loss of income is compensated for to the extent of about two-thirds. P. 14.

The consumer price index for November 1954 has been estimated at 129 (1949 = 100), which is the same figure as for the months July—October 1954. P. 21.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, no 1

INDEX

Page

L'évolution des salaires des employés de l'industrie pendant la période 1939—1953. Par *Sune Tidefelt* 1
— Commentaire. Par *Sven Moberg* 11
Östergården — photographies 12
L'assurance contre le chômage a 20 ans. Par *Aksel Spendrup* 14
Courtes notices:
Principes soviétiques touchant l'indice des prix de détail 19
La chasse aux voleurs d'autos 19
Première Conférence régionale européenne de l'Organisation Internationale du Travail 20
Le comité des experts de l'indice des prix de détail 20
Changement dans les groupements relatifs aux salaires et aux impôts 20

Aperçus périodiques

Répertoire 21
L'indice des prix à la consommation pour novembre 1954 21
La protection sociale de l'enfance en 1953 24
Les asiles de vieillards en 1953 33
Emploi et chômage 37
Bibliographie 43
Comptes rendus de livres 47

Liste de certains fonctionnaires de la Direction générale de la Prévoyance sociale ainsi que des adresses de certains organismes locaux attachés à la Direction 50

Résumé

L'évolution des salaires des employés de l'industrie pendant la période 1939—1953. La statistique sur l'évolution des salaires des employés de l'industrie en Suède est élaborée, d'une part, par la D. G. P. S. et, d'autre part, par différentes organisations du marché du travail.

Comme le degré d'organisation croît d'année en année, la statistique des salaires des organisations est peu représentative de l'évolution des salaires des employés durant une suite d'années. La seule statistique qui, à ce point de vue, puisse permettre des comparaisons quelque peu sûres touchant des périodes d'une certaine longueur est donc celle de la D. G. P. S.

Cette statistique officielle a cependant été remaniée, ce qui rend difficiles les comparaisons entre de longues durées. Pendant les années 1939—1946, la D. G. P. S. demandait des données sur la somme globale des salaires, y compris les prestations en nature et autres, pour l'année civile considérée, ainsi que des données sur le nombre moyen d'employés engagés. Le salaire annuel moyen des employés a été calculé durant ces années en divisant la somme des salaires par le nombre des employés.

A partir de l'année 1947, on a demandé les données correspondantes pour le mois de septembre, après quoi le salaire annuel a été calculé en multipliant par 12 les chiffres moyens de septembre.

En principe, ceci devrait pleinement permettre une comparaison entre, par exemple, les données de 1946 et celles de 1947. Ainsi qu'il ressort de cet article, cela n'a cependant pas été le cas, du fait, notamment, que les prestations fournies annuellement sous forme de gratifications, de provisions, de tantièmes, d'indemnités de logement au comptant, etc., peuvent dans une certaine mesure avoir été oubliées dans le calcul du salaire moyen pour le mois de septembre. En outre, l'exactitude d'une comparaison est affectée de ce que les données sur le nombre moyen d'employés en 1946 et antérieurement sont très vagues.

Dans l'enquête de 1951 sur le pouvoir d'achat de la monnaie, certaines investigations ont été effectuées touchant l'évolution des salaires des employés comparée à celle des salaires des ouvriers. On a cherché, entre autre, à remédier à l'impossibilité d'établir une comparaison sûre avec les années antérieures qu'entraînait le remaniement de la statistique de la D. G. P. S. sur les salaires des employés.

Dans un commentaire sur cet article, le chef du bureau des enquêtes de la D. G. P. S. M. Sven Moberg, déclare qu'il n'est pas possible de calculer aujourd'hui avec preuves certaines à l'appui l'augmentation des salaires entre les années 1946 et 1947, pas possible en tout cas dans les limites d'une dépense raisonnable. Les négociateurs des salaires qui, en général, veulent obtenir les chiffres sur les variations du niveau des salaires avec une haute précision pour de très petits groupes, feraient donc sagement de limiter les comparaisons avec des données antérieures qui ne se rapportent pas à des périodes plus anciennes qu'au maximum cinq ou six ans. Aucune statistique des salaires disponible ne permet des comparaisons sur des périodes plus longues, si l'on exige une très grande exactitude. P. 1.

L'assurance contre le chômage a 20 ans. Au milieu de la décade 1930, après des années de crise qui furent longues et désolantes pour de grands groupes de la population, l'assurance contre le chômage subventionnée par l'Etat fut introduite en Suède.

Aujourd'hui, le nombre des assurés atteint 1 200 000, répartis entre 43 caisses reconnues et établies pour les employés comme pour les ouvriers.

Jusqu'à l'année 1953, lorsque furent introduites des majorations substantielles tant dans les primes des membres et les subventions de l'Etat que dans les secours de chômage, l'indemnité journalière moyenne aux chômeurs membres des caisses a varié entre 30 et 40 % du salaire moyen. Même si les secours de chômage sont exempts d'impôt, il est clair que les sommes versées par les caisses n'ont pu dédommager d'une manière effective la perte du salaire.

Par la réforme réalisée en 1953, on a réussi à hausser le montant moyen de l'indemnité journalière versée à un peu plus de 50 % du salaire journalier moyen, ce qui, eu égard aux abattements de l'impôt à la source et à ce que les prestations des caisses sont exemptes d'impôt, implique que la perte du salaire est compensée dans la proportion d'environ les deux tiers. P. 14.

L'indice des prix à la consommation pour novembre 1954 (sur la base 100 en 1949) s'est établi à 129, ce qui est le même indice que pour les mois juillet-octobre 1954. P. 21.

Litteraturöversikt

(11 november—10 december 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

BASTER, J. Recent literature on the economic development of backward areas. The quarterly journal of economics 1954, nr 4.

GRAM, J. Om statistiske grusomheder. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 22.

HARDING, G. Leken som avslöjar och botar. Barn i hem — skola — samhälle 1954, nr 7.

Sverige

BESKOW, B. Barn och insamlingar. Sv. läkartidningen 1954, nr 48.

DAHLGREN, I. Vem bär ansvaret? Om huvudmän och vårdformer. DSI-Nytt 1954, nr 17.

HOLMSTRAND, O. Sjukhusen och samhället. Sjukhuset 1954, nr 11.

MATTSSON, S. & HOLMBERG, P. Har vi råd att undvara dem? [Åldringarna.] Industria 1954, nr 11.

RÖSSEL, J. Nervositet och vantrivsel. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 46.

Behöver utbildningen vid socialinstituten reformeras? Kommunaltjänstemännens tidskrift 1954, nr 10.

Amerikas förenta stater

WICKENS, A. J. Proposals for a federal statistical system in the United States. The American statistician 1954, nr 4.

Canada

MARSHALL, H. Problems of co-ordination in the Canadian statistical system. The American statistician 1954, nr 4.

Norge

BARKVED, ANNA. En kommunal sosialinspektörs virksomhet og den lovgivningen som knytter seg til den. Kommunalt sosialt tidsskrift 1954, nr 10.

Turkiet

BEKATA, K. Sozialpolitik in der Türkei. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 22.

Arbetarskydd

Sverige

BILLBERG, A. Arbetarskyddet inom sprängämnesindustrin. Arbetarskyddet 1954, nr 8.

JANSON, ALVAR. Säkerhet i hamn. Arbetarskyddet 1954, nr 7.

Amerikas förenta stater

KARLSSON, ARNE. Arbetarskydd i USA. Byggnadsarbetaren 1954, nr 11.

Tyskland

RAHM, S. Silikosbekämpning i gruvor. Arbetarskyddet 1954, nr 7.

REITER, R. Der Einfluss des Wetters auf die Betriebsunfallhäufigkeit. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 22.

Arbetslön och arbetstid

Sverige

NÄSLUND, E. B. Varför officiell lönestatistik? Tjänstemannarörelsen 1954, nr 9.

SAMBERGS, Å. De indirekta arbetsersättningarna. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1954, nr 7.

Amerikas förenta stater

SÖDERSTEN, E. Arbetarpensioneringen i USA. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 47.

Tyskland

SPILKER, H. Das Einkommen aus unselbständiger Arbeit in der Vor- und Nachkriegszeit. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 11.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

SKRINDO, T. Det felles nordiske arbeidsmarked. Arbeidsmarkedet 1954, nr 9.

Sverige

HOLST, H. & WAHLQVIST, O. Byggnadsindustrins arbetsledare. Arbetsledaren 1954, nr 21.

LARSSON, ELSA. Säsongarbetslösheten bland lantarbetarna. Arbetsmarknaden 1954, nr 11.

ODLÖW, A. Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen i Sverige. Arbeidsmarkedet 1954, nr 6.

Danmark

Arbejdernes aldersfordeling. Statistikken 1954, nr 1.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Norge

De eldres arbeidskraft. Arbeidsmarkedet 1954, nr 2.

Forarbeider til utvalgstellinger av ervervsbefolkningen. Statistiske meldinger 1954, nr 11.

Storbritannien

ZACHARIASSEN, A. Sysselsetting av eldre i England. Kommunalt sosialt tidsskrift 1954, nr 10.

Tyskland

Die Arbeitslosigkeit in den Angestellten- und Arbeiterberufen 1954 im Vergleich mit 1950. Arbeits- und sozialstatistische Mitteilungen 1954, nr 11.

Befolkningsfrågor

HENRY, L. Fondements théoriques des mesures de la fécondité naturelle. Revue de l'institut international de statistique 1954, nr 3.

HOFFMEYER, H. Svangerskab: Födsel eller abort? Socialt tidsskrift 1954, nr 9.

Sverige

BERGGREN, A. Livslängd, arbetstid och ålderdom. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 11.

LINDBERG, B. J. Den medicinska linjen i abortfrågan. Sv. läkartidningen 1954, nr 47.

SIMON, L. Abortfrågan. Sv. läkartidningen 1954, nr 47.

STOLTZ, I. Abortfrågan. Sv. läkartidningen 1954, nr 47.

THORSSON, INGA. Abortfrågan. Sv. läkartidningen 1954, nr 47.

Belgien

DOMINGUEZ, O. La diminution de la population du doyenné de Beauvechain. Bulletin de l'institut de recherches économiques et sociales 1954, nr 7.

Italien

MAROI, L. La periodicità giornaliera dei nati e dei morti in Italia. Statistica 1954, nr 3.

Storbritannien

PAISH, F. W. & PEACOCK, A. T. Economics of dependence (1952—82). Economica nov. 1954.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

SCHÜTZ, H. Die Problematik der Wohnungsbedarfsberechnung. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 217.

Sverige

BJÖRK, L. Saneringsfrågan. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 18.

EKDAHL, G. Hur stora är bostadssubventionerna? Hyresgästen 1954, nr 22.

ERIKSSON, ÅKE. Värdering av stadsfastigheter. Sv. sparbankstidskrift 1954, nr 8/9.

EVERLAND, K.-E. Bostadsinventering i Eksjö. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 9.

HJELMER, G. Town planning in Sweden. The Anglo-Swedish review nov. 1954.

JOHANSSON, ALF. Bostadspolitiken än en gång. Sv. sparbankstidskrift 1954, nr 8/9.

LEUFSTADIUS, N.-F. Sundsvallsregionen. Plan 1954, nr 5.

THUNBERG, I. TH. De nya experimenthusen en vändpunkt i svenskt bostadsbygge. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 11.

Debatt om sanering. Byggmästaren 1954, nr A 10.

Norge

BUREGREN, T. Norsk regionplanering. Plan 1954, nr 5.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

HALLSWORTH, J. A. Freedom of association and industrial relations in the countries of the Near and Middle East. International labour review nov. 1954.

KERR, C. Industrial conflict and its mediation. The American journal of sociology 1954, nr 3.

KNOWLES, K. G. »Strike-proneness» and its determinants. The American journal of sociology 1954, nr 3.

Sverige

NORDENSKIÖLD, O. Förhandlingsrätten i stöpsleven. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 47.

PALEOLOGUE, MIRIAM. The Swedish system on trial. Industria 1954, specialnummer.

Danmark

Den faste voldgiftsret. Produktivitets Nyt 1954, nr 9.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

Sverige

BROLIN, P.-E. Omdömen om skördarna i Sverige under 1700-talet och början av 1800-talet. Statistisk tidskrift 1954, nr 10.

LARSSON, FOLKE. 1951 års jordbruksräkning. Hushållningssällskapens tidskrift 1954, nr 7.

Tyskland

RAUTERBERG, M. & LEGDE, H.-G. Die repräsentative Methode bei Viehzählungen. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 11.

SPRENGEL, AENNE. Die Bedeutung der Frauenarbeit in der Landwirtschaft. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 21.

Kooperation

ODHE, T. Kooperativ idé och verklighet i USA och Sverige. Kooperatören 1954, nr 20.

Nykterhetsfrågan

NELKER, G. Amerikanska och svenska alkoholvanor. Tirfing 1954, nr 5.

Sverige

HELLGREN, B. Några synpunkter på anmälningsfrekvensen för alkoholbrott vid den nya nykter-

hetsvårdslagens ikraftträdande. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954, nr 9.
MATTISSON, D. Nykterhetsvårdarnas löner. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1954, nr 10.
SJÖHAGEN, A. Alkoholfrågan — ett samhällsproblem. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 9.
— Äldre samhällsreaktioner mot alkoholmissbruk. Tirfing 1954, nr 5.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

BOSON, M. Die Verbrauchsfinanzierung durch Verkauf auf Abzahlung und die Genossenschaften. Schweiz. Konsum-Verein. Kleine Schriften 1954, nr 19.
FÜRST, G. & DENEFFE, P. Internationaler Vergleich der Preise für die Lebenshaltung. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 11.
GEORGESCU-ROEGEN, N. Choice, expectations and measurability. The quarterly journal of economics 1954, nr 4.
JURÉEN, L. Långtidsförändringar i den Västeuropeiska livsmedelskonsumtionen. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 10.

Sverige

HENRIKSON, A. Högpriser och högmarginaler. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 48.

Schweiz

Haushaltungsrechnungen von Familien unselbständig Erwerbender. 1953. Die Volkswirtschaft 1954, nr 11.

Socialförsäkring

LEYDEN, T. Konventionen mellan Sverige, Danmark, Island och Norge. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 11.

Danmark

LUNDBYE, O. Bör Invalideforsikringsrettens afgörelser kunne appelleres? Socialt tidsskrift 1954, nr 10/11.

Frankrike

JUHL-CHRISTENSEN, P. Appeladgang i den franske socialforsikring. Socialt tidsskrift 1954, nr 10/11.

Socialvård

HAGNELL, O. Några intryck från den tredje internationella gerontologiska kongressen i London, 1954. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 9.

Sverige

BERG, V. Några reflexioner från konsulentarbetet. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 11.
CURTMAN, C. W. Arbetsmarknaden och de partiellt arbetsföra. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 11.
ECKERBERG, P. Rehabilitering och arbetsvård. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 9.
KINBERG, O. & INGHE, G. Kriminalpolitisk terapi. Kriminologisk forskning. Professur i kriminologi. Sv. läkartidningen 1954, nr 46.
SIMON, L. Barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården. Sv. läkartidningen 1954, nr 49.
STRÄNG, G. Samhället och de partiellt arbetsföra. Sv. vanföretidskrift 1954, nr 11.
SV. LÄKARFÖRBUNDET. Den öppna förlossningsvården, barnmorskeväsendets organisation, förebyggande mödravård. (Yttrande.) Sv. läkartidningen 1954, nr 49.
THOMÉE, S. Rehabilitering vid Värnhem i Malmö. Sv. läkartidningen 1954, nr 48.
Bör mödrahjälpen i huvudsak utbetalas kontant! Landskommunernas tidskrift 1954, nr 11.

Danmark

HAARLÖV, T. Hovedlinjer i udviklingen af retsreglerne vedrörende offentlig forsorg. Socialt tidsskrift 1954, nr 10/11.

Frankrike

MOREAU, P. Social measures on behalf of the agricultural population in France. Bulletin of the International social security association 1954, nr 8.

Statistisk teori

BARBERI, B. Schemi probabilistici e teoria dei campioni casuali. Statistica 1954, nr 3.
BAUER, R. K. Diskriminanzanalyse. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 205.
FINETTI, B. DE. Concetti sul »comportamento induttivo» illustrati su di un esempio. Statistica 1954, nr 3.
KENDALL, M. G. & SUNDRUM, R. M. Distribution-free methods and order properties. Revue de l'institut international de statistique 1954, nr 3.
LUDWIG, W. Der geringe Sympathiewert des Dienstags. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 246.

Sverige

Urvalsmetoder inom lönestatistiken. Statistisk tidskrift 1954, nr 10.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

DÖÖS, S.-O. Arbetsmarknadsstyrelsen om yrkesutbildningen. Arbetsmarknaden 1954, nr 11.

Belgien

LOGELAIN, G. Aperçu sur la formation professionnelle des travailleurs des mines de houille de la communauté européenne charbon – acier. Revue du travail 1954, nr 9.

Norge

ROKSAND, B. Befolkningsvekst og sökningen til yrkesveiledningsavdelingene. Nordisk yrkesvägledning 1954, nr 3.

Ut- och invandring

GINI, C. La teoria delle migrazioni adattive. Statistica 1954, nr 3.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ALLSTRIN, S. E. Industrins försvarsfrågor. Sthlm 1954. (Publikationer från Svenska arbetsgivareföreningen.)

ATT slippa ängslas för ålderdomen. [Omsl.tit.] Protokoll från Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbunds konferens kring åldringsvårdens problem d. 18 aug. 1954. Sthlm 1954.

BEJEROT, N. Barn — serier — samhälle. Sthlm 1954.

BERGEN. Kommunens statistiske kontor.
Boligforhold i Bergen pr. 15. nov. 1952. Bergen 1954.

BIRKMOSE, A. Ulykkesforsikringsloven. En håndbog i den danske ulykkesforsikringslovgivning gennem 50 år. Udg. af Danske ulykkesforsikringsselskaber. Khvn [1954].

BOWLBY, J. Modern och barnets själsliga hälsa. Till svenska [fr. engelskan] av J. Rössel. Sthlm 1954.

DANMARK. Overinspektionen for börneforsorgen.
Økonomisk oversigt over anerkendte opdragelseshjem for året 1952/53. Khvn 1954.

— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954.
Bd 156: H. 4. Valgene til de kommunale råd 1954.
» 159: » 1. Ejendoms- og personbeskatningen i skatteåret 1953/54.

ELMÉR, Å. »I stället för motboken». 1944 års nykterhetskommittés förslag i sammandrag. Sthlm 1953.

ERIKSON, ERIK H. Barnet och samhället. Till svenska [fr. engelskan] av J. Rössel. Sthlm 1954.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1954.
6. Befolkningsstatistik.
A. Befolkningsrörelsen. 109 (1952). Tabeller.
18 A. Industristatistik. 68 (1952).
22. Försäkringsväsendet.
A. Berättelse angående försäkringsbolagens verksamhet. 59 (1953).

— Andelskassornas centralförbund.
Andelskassornas i Finland driftstatistik. 45 (1953). Hki 1954.

— Oy alkoholiliike Ab.
Årsbok. 22 (1953). Hfors 1954.

FÖRENTA NATIONERNA.
International co-operation in a Latin American development policy. New York 1954. (Publ. 1954. 2. G. 2.)

— Department of social affairs. Population division.
Population studies. New York 1954.
13. Foetal, infant and early childhood mortality. Vol. 1. The statistics. (Publ. 1954. 4. 7.)

HAMBURG. Statistisches Landesamt.
Statistisches Jahrbuch. 1953/54. Hamb. 1954.

HENRIKSSON, E. Frånvaro från arbetet. En studie av personalfrånvaron under år 1950 vid svenska försäkringsföretags huvudkontor. Sthlm 1954. (Försäkringsbolagens företagsekonomiska forskningsnämnd. Skrift 5.)

HOFSTEN, E. v. Praktisk statistik. Hur man planerar och genomför en statistisk undersökning. 3. väsentligt omarb. uppl. Sthlm 1954.

HYRESGÄSTERNAS SPARKASSE- OCH BYGGNADSFÖRENINGARS RIKSFÖRBUND.
HSB. [30 år. Minnesskrift.] Sthlm 1954.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. New series. Geneva 1954.
39. Vocational guidance in France.
Year book of labour statistics. 14 (1954). Geneva 1954.

KONJUNKTURINSTITUTET.
Meddelanden. Sthlm 1954.
Ser. A: 26. Konjunkturläget hösten 1954.

KÖPENHAMN. Statistisk kontor.
Københavns kommunalkalender. Årg. 22 (1954). Khvn 1954.

LANDSORGANISATIONEN I SVERIGE.
Landssekretariatets berättelse för år 1953. Sthlm 1954.

LARSON, LORENTZ. Barn och serier. Sthlm 1954. (Almqvist & Wiksells psykologisk-pedagogiska bibliotek.)

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
171. Folkemengden i herreder og byer 1. jan. 1953.
177. Kommunenes gjeld og kontantbeholdning m. v. pr. 30. juni 1953.
178. Kriminalstatistikk 1951 og 1952.
181. Meieribruket i Noreg 1952.
182. Dödelighetstabeller for det norske folk 1946—1950.

— Direktören for arbeidstilsynet.
Årsberetninger fra arbeidstilsynet og arbeidstilsynsområdet 1953. Oslo 1954.

— Statens pensjonskasse, Den norske enkekasse ...
Årsberetning for 1953. Oslo 1954.

NORRKÖPING. Norrköpings stads statistiska kontor.
Statistisk årsbok. Årg. 18 (1953). Norrköping 1954.

REDOGÖRELSE för kommunalarbetarnas löne- och anställningsvillkor under år 1952. Sthlm 1954.

RIKSRÄKENSKAPSVERKET.
Budgetredovisning för budgetåret 1953/54. Sthlm 1954.

ROBBINS, L. Nationalekonomin inför dagens problem. Till svenska [fr. engelskan] av L. Björk. Sthlm 1954.

SAMHÄLLSKUNSKAP för seminarieundervisningen, annan högre undervisning och det fria bildningsarbetet. Del 1. Stats- och kommunalkunskap, socialpolitik m. m. Sthlm 1954. (Skolöverstyrelsens skriftserie. 9.)

SKOLOR för yrkesutbildning. Broschyrserie utg. av Arbetsmarknadsstyrelsen. Sthlm 1954.
1. Jord, djur och skog.
2. Trafikyrken och vakttjänst.

3. Stå i affär — sitta på kontor.
4. Ha med människor att göra.
5. I hem och storhushåll.
6. Med skiftnyckel och räknesticka.
7. I ateljé och på verkstad.

SMITH, G. Parterna på arbetsmarknaden. Sthlm 1954. (Industriens upplysningstjänst. Skriftserie. Ser. C: 9.)

SOCIALSTYRELSEN jämte till styrelsens verksamhetsområde hörande organ. Redogörelse utarb. inom Statens organisationsnämnd. [Sthlm 1954. Stencil.]

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1954. Sthlm 1954.

29. Klenvirke. Användningen av barrklenvirke, lövvirke och sågverksavfall. Betänkande avg. [d. 11 okt. 1954] av Södra Sveriges skogsindustriutredning. (H.)
30. Högertrafik. Betänkande avg. [d. 30 okt. 1954] av 1954 års kommitté för utredning om högertrafik. (K.)
31. Saneringsfrågan. Betänkande [avg. d. 29 okt. 1954] om förnyelsen av stadssamhällenas bebyggelse. (S.)
32. Televisionen i Sverige. Televisionsutredningens betänkande. [Avg. d. 8 nov. 1954.] (K.)
33. Folkpensionering och sjukförsäkring. Vissa samordningsfrågor. Socialförsäkringsutredningens betänkande 3. [Avg. i nov. 1954.] (S.)
34. Hyran för omöblerade lägenheter. Hyresregleringskommitténs betänkande 3. [Avg. d. 23 okt. 1954.] (Ju.)

STERN, EDITH M. I mors sted. Opdragelse i børneinstitutioner. [Övers. fr. engelskan av A. Boje.] Khvn 1954.

STORBRITANNIEN. Ministry of health. Report. 1953. P. 2. On the state of the public health. Lond. 1954.

SVENSKA KOMMUNAL-TEKNISKA FÖRENINGEN. Statistiska uppgifter över vattenverk, avloppsverk, vägar och gator samt renhållningsverk i svenska städer och samhällen för år 1953. Malmö 1954.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954.

Försäkringsväsen.
Riksförsäkringsanstalten år 1953.

Rättsväsen.
Domstolarnas och de exekutiva myndigheternas verksamhet 1949—1952. (Statistiska centralbyrån.)

Remisser till socialstyrelsen

Betänkande om ersättning för sjukvård utom riket. [Avgivet av Åke Natt och Dag.] (S.) [Stencil.] Remisstid 23 dec. 1954.

Folkpensionering och sjukförsäkring. Vissa samordningsfrågor. Socialförsäkringsutredningens betänkande III. (S.) SOU 1954: 33. Remisstid 13 dec. 1954.

Hyran för omöblerade lägenheter. Hyresregleringskommitténs betänkande III. (Ju.) SOU 1954: 34. Remisstid 10 jan. 1955.

Medicinalstyrelsens förslag till ändrad folktandvårdstaxa för år 1955. (I.) [Stencil.] Remisstid 15 dec. 1954.

Sjöfolket och den allmänna sjukförsäkringen. [Avgivet av Anders Lindstedt.] (S.) [Stencil.] Remisstid 23 dec. 1954.

Televisionen i Sverige. Televisionsutredningens betänkande. (K.) SOU 1954: 32. Remisstid 15 jan. 1955.

Recensioner

Larson, Lorentz: Barn och serier. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1954. (Almqvist & Wiksells psykologisk-pedagogiska bibliotek.) 175 sid. Kr 8,50.

Bejerot, Nils: Barn-serier-samhälle. Stockholm: Folket i Bilds förlag, 1954. 222 sid. Kr 9,75.

Serien skall handla om »Banditer, Bovar, Gangster, Mord, Stöld, Överfall, Plundring och Mord» anser en pojke i överlärare Lorentz Larsons ovan anförda bok. Det är folkets röst som talar. Överlärare Larsons bok grundar sig på undersökningar av 2 258 svenska barn och ungdomar i åldern 4—20 år. Enkäterna har utförts på uppdrag av »Seriekommittén», bakom vilken står ett stort antal ideella organisationer. Barnen har utfrågats om sina och hemmets läsvanor. De har bl. a. fått redogöra för vilka serier de läser, vilka de

tycker bäst resp. sämst om, vilken seriefigur de skulle vilja likna, hur mycket pengar de ger ut på inköp av serietidningar per vecka. Dessutom ger undersökningen uppgifter om barnens biobesök och boklån.

Debatten om barnens serieläsning har förts allt intensivare de senaste åren. Stridens vågor har gått höga i dags- och veckopress, och när andarna nyligen drabbade samman i en radiodiskussion, fick man nog intrycket att deltagarna lärt åtskilligt av seriemagasinens pang-pang-teknik. Man kan tycka vad man vill om vådorna av serieläsningen — att den är en maktfaktor av oerhörda mått kan man dock icke komma ifrån. Under år 1953 var de svenska seriemagasinens sammanlagda upplaga 37 miljoner exemplar, under det att det här i landet samtidigt trycktes 2 miljoner barnböcker. Serien har fått en läsekrets som boken aldrig haft: de icke läskunniga småbarnen och de illiterata vuxna. Alla läser serier, det är ofta ett intresse som alla familjemedlemmarna har gemensamt. Men när Lorentz Larson utropar: »Förr samlades man kring den klassiska boken, nu kring seriehäftet!» vill man nog inte riktigt hålla med honom. I hur många familjer har »den klassiska boken» spelat en dominerande roll? I överlärarfamiljer kanske, men knappast hos folk i gemen.

Man reagerar också mot en del andra förenklade problemställningar i boken: Så t. ex. påståendet att antalet grova brott som svår stöld och inbrott av barn flerdubblats under det senaste decenniet och att detta kan ha samband med barnens läsning av kriminalmagasin. En liten bisats om att årskullarna i de berörda åldrarna också har blivit större hade man kanske kunnat vänta sig.

Sådana skönhetsfläckar och en del naivt moraliserande resonemang stör boken, som annars ger en mångfald upplysningar och fakta om barns serievanor. »Barn och serier» är en bok som man inte kan gå förbi.

Detta gäller också Nils Bejerots bok »Barn-serier-samhälle». Som redan titeln anger läggs tyngdpunkten i boken på serieproducerandet som industri — en aspekt som eljest har en anmärkningsvärd benägenhet att bli bortsuddad vid debatten i de stora tidningsdrakarna, som ju själva gärna smyger in »säljande» serier på någon baksida. Frågan gäller ju inte bara den psykologiska effekten på serieläsarna, där både dr Bejerot och överlärare Larson kanske har en tendens att förenkla sammanhangen. Frågan gäller också om det är rimligt att låta hänsynslösa profithajar tjäna grova pengar på vilket sätt som helst.

Bejerot visar med klara siffror vilken stor industri det blivit av serieproducerandet sedan amerikanen Harry Wildenberg i början av 30-talet köpte upp publiceringsrätten till serier som gått i dagspressen och sammanställde dem till magasin. De cirka 400 amerikanska seriemagasinens sammanlagda upplaga rör sig idag kring 1 miljard exemplar! Och från Amerika har ogräset spritt sig med lavinartad fart, samtidigt som serierna brutaliserats och förråats. Bejerots bok är en skakande läsning. Den ger talrika exempel på den brutalitet, enfald och sadism som florerar i många av våra seriemagasin.

Nu kan det invändas att Bejerot målar alltför svart, att de exempel han anför huvudsakligen är hämtade från de amerikanska »crime comics» och »horror comics» (vilka ordsammanställningar!), som vi hittills blivit förskonade från. Men i sin utomordentligt intressanta historik visar Bejerot hur Sverige hela tiden legat 3—4 år efter i utvecklingen. Kan Bejerots och Larsons böcker bli en käpp i hjulet har de därför fyllt en väsentlig uppgift, och man förlåter dem gärna att de ibland smittats av den svart-vithet de bekämpar.

Margareta Embring

Gråby, Lars: Sociologi. Stockholm (tryckort Örebro): Ehlins, 1954. (Folkbildningsserien.) 208 sid. Kr 8,80.

Att på ett par hundra sidor ge en lättläst introduktion i den moderna sociologin är ingen lätt uppgift. Lars Gråby har emellertid gjort ett på det hela taget lyckat försök.

Sociologin behandlar grupperna i samhället och samspelet mellan dem, konstaterar Gråby. Men »det gör ju nationalekonomin också», påpekar han, »när den ser på deras ekonomiska tilltag. Statskunskapen har 'sina' grupper: ämbetsverk, politiska

partier osv.» Han bryr sig inte om att göra någon definitionsmässig avgränsning av sociologin. I stället ger han rikligt med exempel, klart och lättfattligt framställda, på sociologiska undersökningar för att visa vad det är fråga om. (Det tycks inte bekymra honom att några av de undersökningar, han anför som exempel, knappast kan sägas behandla »grupperna i samhället och samspelet mellan dem».)

På detta sätt lyckas han ge en rätt mångfacetterad bild av både hur sociologin arbetar och vilka aspekter sociologerna brukar lägga på det som de studerar. Samtidigt får han tillfälle att servera åtskilligt med sociologiska fakta av stort allmänt intresse. Särskilt värdefullt är det att han samlat ihop så pass mycket svenskt material.

Framställningen indelas dels i några centrala kapitel — bl. a. om sociologins arbetssätt, om *»det sociala samspelet»* och om »social förändring» — och dels i en rad kapitel ägnade specialområden: familjen, skolan, arbetsgruppen, fritiden, föreningslivet, samhällsklass och ståndscirkulation. Ett avslutande kapitel ägnas åt kulturantropologin. Av de specialkapitel som brukar förekomma i översiktliga läroböcker saknar man egentligen bara det om brottsligheten och möjligen det om »allmänna opinionen».

Det är en förtjänst hos framställningen att författaren inte offrat mycket åt den stundom vildvuxna begreppsflora, som sociologin försett sig med. Han är sparsam med facktermer och använder ett vardagligt och lättläst språk.

Roland von Euler

Berlingske Tidende's Læserundersøgelse. Udarbejdet af Dansk Gallup Institut. Udgivet af Berlingske Tidende. København 1954. 169 sid.

Till gagn för sina annonsörer har Berlingske Tidende gjort en undersökning om läsarnas konsumtionsvanor. Det gäller i detta fall inte bara en läsekrets — Berlingske ger ut sju dags- eller veckotidningar med olika spridningsområden både geografiskt och socialt.

Följande frågor sattes upp för att besvaras av undersökningen.

> Vem läser våra tidningar regelbundet?
> Vad har läsarna för sysselsättning och inkomst?
> Hur fördelar sig läsarnas konsumtion på olika områden och vilka är deras vanor?

Svaren insamlades genom intervjuer med över 12 500 personer, vilka utvaldes genom kvotsampling. Fördelningen efter kön, ålder, social och ekonomisk nivå enligt den officiella statistiken användes som kriterier vid urvalet. Efteråt kunde man konstatera att man fått en tämligen god överensstämmelse även i fråga om fördelningen efter civilstånd, skolutbildning och hushållets storlek, och därmed anser man sig tydligen vara säker om att materialet är representativt. Man nämner ingenting om risken vid en kvotsampling, att de relativt lätt anträffbara och lättillgängliga personer, som kommer med i undersökningen i viktiga avseenden — inte minst i fråga om konsumtionsvanorna — kan tänkas förhålla sig annorlunda än de personer, som det är svårare att få intervjua. Den omständigheten att avvikelserna blir tämligen små i fråga om kontrollerbara faktorer säger ju ingenting generellt om representativiteten.

Resultatet presenteras på ett typografiskt föredömligt sätt i tydliga och vackra tabeller och diagram. Kommentarerna inskränks till det mest nödvändiga, så att det blir de statistiska uttrycksmedlen, som får tala. Ett sakregister underlättar för den som vill slå upp svaret på en speciell fråga.

Och många frågor kan man få svar på. Man får veta hur de intervjuade bor, hur deras bostäder är utrustade, om de önskar nya saker till hemmet, om de dricker kaffe, te och kakao, om de använder konserver, om de använder djupfrysta produkter, hur de köper sina kläder, om de använder tobak och sprit, om de vidareutbildar sig m. m. m. m.

E. W.

Förteckning över viss personal hos socialstyrelsen samt adressförteckning över vissa lokala organ anknutna till socialstyrelsen

Kungl. Socialstyrelsen

Birger Jarls torg 2

Telefon: för lokalsamtal 22 12 00—22 12 07 eller nedan angivna direkta nr; för rikssamtal 22 12 50.
När växeln är stängd, används nummer inom parentes.

Generaldirektören Bexelius 10 08 43

Registrators- och kassakontoret:
Kamreraren Hildur Tholander . . . 11 40 63
Registratorn Eva Kanström
Förste expeditionsvakten Valter Carlberg . . . . . (bost.) 20 18 66

Bibliotek: Förste biblioteksassistenten Greta Hoffsten

Red. av Sociala Meddelanden:
Amanuensen Sten Kruse

Första byrån (barnavårdsbyrån)

Byråchefen Göta Rosén, statens inspektör för barnavård 10 96 15
Förste byråsekreteraren Brita Hasselrot

Allmän barnavård och ungdomsvård: Byråsekreteraren Sara Björkman-Carlsson

Allmänna barnbidrag, mödrahjälp, arvsfondsärenden: Förste byråsekreteraren Maja Runhem och byråsekreteraren Karin Rydberg

Barnhem, barnkolonier: Förste byråsekreteraren Greta Wallin, byråinspektörerna Daga Wallinsson och Kerstin Widén, byråsekreteraren Stina Amlin, amanuensen Karin Brunnberg

Daghem, lekskolor m. m.: Konsulenten Gunvor Paulsen, byråsekreterarna Stina Sandels och Inga Nordin, amanuensen Gull-Britt Grahn

Ferieresor för barn och husmödrar m. m.: Förste byråsekreteraren Britten Johansson, byråsekreterarna Ulla Liljequist och Birgitta Hagström, amanuenserna Dick Dermé och Per-Eric Bosæus, kontoristen fru Britt Olsson

Kansliet:
Blankettexp.: } Fröken Gunnel Nyström (22 12 01)

Andra byrån (socialvårdsbyrån)

Svartmangatan 9II

Byråchefen Ali Berggren, statens inspektör för fattigvård 11 30 78
Förste byråsekreteraren Gösta Ahlborg

Fattigvård, allmän socialvård: Byråsekreterarna Bertil Wirseen och Inga Bååth

Social hemhjälp: Konsulenten Margareta Nordström och byråsekreteraren Rut Andersson (10 50 64), byråsekreterarna Marja Lundquist och Maja Stenmark (11 24 52)

Kansliet: Fröken Greta Herlitz (22 12 02) och Fru Ebba Ryman (hemhjälpsärenden)

Tredje byrån (lagbyrån)

Byråchefen Sven-Hugo Ryman 11 78 02

Personal- och juridiska ärenden: Förste byråsekreteraren Olof Zachrisson

Lagstiftnings- och remissärenden: Förste byråsekreteraren Ingvar Höjer

Kontaktman för information av utlänningar: Byråsekreteraren Elsa Wollmer . . 21 78 32

Förfrågningar m. m.: Byråsekreteraren Ingrid Reinhard och aktuarien Rolf Hagman

Kansliet: Fru Ester Norlén . . . . . (22 12 03)

Fjärde byrån (statistiska byrån)

Birger Jarls torg 12

Byråchefen Erland v. Hofsten 21 80 41

Socialvårdsstatistik (barnavårdsstatistik, fattigvårdsstatistik, nykterhetsvårdsstatistik, socialutgifter): Förste aktuarien Gustaf Holmstedt, aktuarien Thore Grönqvist, amanuensen Jonas Elmdahl

Levnadskostnadsundersökningar: Förste aktuarierna Elisabeth Wiberg och Linnéa Jonsson

Konsumentprisindex, dyrortsgruppering: Förste aktuarien Carl Öberg (20 95 89), aktuarierna Ejnar Olsson och Marianne Gustavsson samt amanuenserna Åke Lönnqvist och Susanne Björk

Kansliet: Fröken Karin Lidwall . . (22 12 04)

Femte byrån (utredningsbyrån)

Birger Jarls torg 12

Byråchefen Sven Moberg 21 80 43

Specialutredningar; statistik rörande detaljhandelsomsättningen: Förste aktuarien Leif Björk och amanuensen Dagmar Witkowsky-Johnsson

Lönestatistik för industri, handel, samfärdsel m. m.: Förste aktuarien Gustaf Berglund, aktuarierna Karl-Erik Friberg och Britta Dahlén

Lönestatistik för jordbruk med binäringar: Förste aktuarien Carl Y:son Hermelin

Snabbstatistik rörande löner och sysselsättning inom industrin; hålkortsavdelningen: Förste aktuarien Arne Näverfelt och amanuensen Arved Oksaar

Kansliet: Fröken Ingrid Kallstenius . (22 12 05)

Sjätte byrån (nykterhetsvårdsbyrån)
Svartmangatan 9I

Byråchefen August Åman 10 03 13
Förste byråinspektören Fritz Hag

Öppen vård: Byråinspektören Daniel Wiklund
Byråsekreteraren Folke Berglund (länsnykterhetsnämnderna m. m.)
Amanuensen Waldemar Grape (statsbidragsärenden) 11 29 85

Sluten vård: Förste byråsekreteraren Carl Gunnar Tuninger
Byråsekreteraren Maud Helling
Byråsekreteraren Harriet Anagrius (intagningsärenden)
Byråsekreteraren Märta Gundberg (statsbidragsärenden)

Kansliet: Fru Birgit Tamm . . . . . (22 12 06)

Sjunde byrån (skolbyrån)
Svartmangatan 9III

Byråchefen Lars Bolin, statens inspektör för ungdomsvårdsskolorna 10 31 77
Förste byråsekreteraren Christina Ellwyn

Intagnings- och elevärenden: Byråinspektören Harry Morsten

Administrativa ärenden: Förste byråsekreteraren Erik Selander
Amanuensen Ings Wille-Åvall . . . 11 29 65

Personalärenden: Byråsekreteraren Gunnar Holmgren 20 37 36

Räkenskapsärenden: Amanuensen Greta Strindlund

Frågor ang. skador vållade av elever vid ungdomsvårdsskola: Byråsekreteraren Ingeborg Wennerberg-Dänhardt 11 78 90

Kansliet: Fröken Karin Westergren . (22 12 07)

Förlikningsmannaexpeditionen
Munkbron 9III

Byrådirektören Carl Christian Schmidt . 11 78 53
Byråsekreteraren Karl-Axel Nordfors
Sammanträdesrum 20 21 70

Kansliet: Fröken Rut Thunell

Statens socialvårdskonsulenter

Distrikt	Namn och adress	Telefon
1:a distr. (Stockh. stad, Stockh. och Upps. län)	C.-G. Stenkula, Socialstyrelsen, Birger Jarls torg 2, Stockholm 2	22 12 00
2:a distr. (Söderm. o. Västmanl. län)	Anna Pontuson, Stora gatan 46, Västerås	331 38
3:e distr. (Österg. o. Kalmar län)	May Hamrin, Storgatan 51, Linköping	435 10
4:e distr. (Jönk. o. Kronob. län)	Kjell Jonshagen, Länsstyrelsen, Växjö	35 70
5:e distr. (Blek. o. Krist. län)	Vesta Almqvist, Länsstyrelsen, Kristianstad	152 00
6:e distr. (Malmöhus län)	F. Dahlström, Länsstyrelsen, Malmö	733 00
7:e distr. (Hall. samt Göteb. o. Bohus län)	G. Sjöbeck, Olivedalsgatan 17, Göteborg	12 94 98
8:e distr. (Älvsb. län)	Karin Dahlberg, Adolf Andersohnsgatan 10 n. b., Vänersborg	132 46
9:e distr. (Skarab. län)	Maja Norrbohm, Länsstyrelsen, Mariestad	»Länsstyrelsen»
10:e distr. (Värml. o. Örebro län)	N. Sandberg, Gränsgatan 18, Karlstad	121 54
11:e distr. (Kopp. o. Gävleb. län)	Greta Grenander-Pehrling, Åsgatan 36, Falun	41 44
12:e distr. (Västernorrl. o. Jämtl. län)	Ilse Kroenberg-Stålfelt, Byvägen 51, Frösön 1	Östersund 126 18
13:e distr. (Västerb. o. Norrb. län)	Erik Bergenståhl, Länsstyrelsen, Luleå	»Länsstyrelsen»

I Gotlands län omhänderhas konsulentverksamheten av förste byråsekreteraren G. Ahlborg, socialstyrelsen. — I frågor rörande barnavård biträds länsstyrelserna även av särskilda barnavårdsassistenter.

Länsstyrelsernas barnavårdsassistenter

Län	Namn och adress	Telefon
Stockholms stad	Fröken Britta Sjögren, Överståthållarämbetet, Beridarbansgatan 17, Stockholm	22 70 80 (28)
Stockholms	Fru Sigrid Sternmalm, Länsstyrelsen, Stockholm	22 73 00
Uppsala	Fru Inga Troein-Forsström, Länsstyrelsen, Uppsala	390 60
Södermanlands	Fru Margit Carlson, Länsstyrelsen, Nyköping	»Länsstyrelsen»
Östergötlands	Fröken Märta Olsson, Länsstyrelsen, Linköping	295 60
Jönköpings	Fröken Karin Fingal, Länsstyrelsen, Jönköping	187 00
Kronobergs	Fröken Signe Winqvist, Länsstyrelsen, Växjö	35 70
Kalmar	Fröken Karin Lundgren, Länsstyrelsen, Kalmar	150 20
Gotlands	Fru Kerstin Carlson, Länsstyrelsen, Visby	»Länsstyrelsen»
Blekinge	Fröken Elsa Strandberg, Bredgatan 2, Karlskrona	16 70
Kristianstads	Fru Karin Arvelid, Karlavägen 15, Kristianstad	125 16
Malmöhus	Fröken Dagmar Wennerberg, Länsstyrelsen, Malmö	733 00
Hallands	Fru Gerd Johansson, Länsstyrelsen, Halmstad	»Länsstyrelsen» 59
Göteborgs och Bohus	Fru Elisabet Nyman, tjänstledig; vikarie fröken Margareta Olsson, Länsstyrelsen, S. Hamngatan 3, Göteborg	17 22 80
Älvsborgs	Fröken Margit Fohrman, Länsstyrelsen, Vänersborg	138 10
Skaraborgs	Fröken Elin Claesson, Länsstyrelsen, Mariestad	»Länsstyrelsen»
Värmlands	Fru Siri Cronqvist, Länsstyrelsen, Karlstad	116 22
Örebro	Fröken Birgit Hammar, Engelbrektsgatan 20—22, Örebro	162 50
Västmanlands	Fru Hildur Fägerstam, Länsstyrelsen, Västerås	378 20
Kopparbergs	Fru Gunhild Gerdén, Länsstyrelsen, Falun	46 50
Gävleborgs	Fröken Gertrud Hellner, Länsstyrelsen, Gävle	291 00
Västernorrlands	Fröken Magnhild Olsson, Länsstyrelsen, Härnösand	30 00
Jämtlands	Fröken Ellen Lindstedt, tjänstledig; vikarie fröken Astrid Samér, Länsstyrelsen, Östersund	172 60
Västerbottens	Fröken Elisabet Svanström, Länsstyrelsen, Umeå	»Länsstyrelsen»
Norrbottens	Fröken Ingrid Åkesson, Länsstyrelsen, Luleå	134 00

Mödrahjälpsnämndernas sekreterare

Mödrahjälpsnämnden i (l. = landstingsområde)	Namn och adress	Telefon
Stockholms stad	Byråchefen Håkan Rahm, Kungl. Medicinalstyrelsen	22 67 00
Stockholms läns l.	Inspektören P. Clefberg, Box 19002, Sthlm 19	34 44 61
Uppsala läns l.	Landstingsassistenten Per Elfvik, Landstingets exp., N. Slottsgatan 10 B, Postf. 122, Uppsala	490 60
Södermanl. läns l.	Förste länsnotarien Inga Ljungberg, Länsstyrelsen, Nyköping	»Länsstyrelsen»
Östergötl. läns l.	Länsassessorn E. Hintze, Länsstyrelsen, Linköping	295 60
Norrköpings stad	Intendenten M. Friis, Lasarettet	295 00
Jönköpings läns l.	Advokaten Bengt H. Skantze, Box 57, Jönköping	193 45

Mödrahjälpsnämnden i (l. = landstingsområde)	Namn och adress	Telefon
Kronobergs läns l.	Länsassessorn Olof Lönegren, Länsstyrelsen, Växjö	35 70
Kalmar läns norra o. södra l.	Landstingsdirektören F. R. Ramertz, Landstingets exp., Kalmar	117 50
Gotlands läns l.	Barnavårdsassistenten fru Kerstin Carlson, Länsstyrelsen, Visby	»Länsstyrelsen»
Blekinge läns l.	Fru Anna-Stina Witzell, Erik Dahlbergsvägen 28, Karlshamn	404
Kristianstads läns l.	Statens socialvårdskonsulent Vesta Almqvist, Länsstyrelsen, Kristianstad	169 53
Malmöhus läns l.	Advokaten Gullan Hjelm-Elovson, Magle St. Kyrkogata 10, Lund	135 59
Malmö stad	Barnavårdsdirektören Åke Bylander, Amiralsgatan 26	»Stadshuset»
Hälsingborgs stad	Advokaten Olle Hermansson, Rättshjälpsanstalten	106 84
Hallands läns l.	Landstingsdirektören Einar Restad, Rådhuset, Halmstad	»Rådhuset» 34
Göteb. o. Bohus läns l.	Civilingenjören Arthur Sandberg, Sanatoriet, Svenshögen	751 90
Göteborgs stad	Barnavårdsdirektören Gustaf Hedqvist, Barnavårdsnämndens byrå	17 09 20
Älvsborgs läns l.	Länsassessorn Åke Paulsson, Sundsgatan 30 B, Vänersborg	138 10
Skaraborgs läns l.	Förste länsassessorn Leo Wohlstein, Mariestad	»Länsstyrelsen»
Värmlands läns l.	E. o. länsnotarien Bert Edberg, Karlstad	150 40
Örebro läns l.	Taxeringsinspektören Gunnar Engqvist, Länsstyrelsen, Örebro	196 20
Västmanlands läns l.	Socialvårdschefen Axel Norén, Västermalmsgatan 2 A, Västerås	375 00
Kopparbergs läns l.	Förste länsnotarien Stig Rönnblad, Länsstyrelsen, Falun	»Länsstyrelsen»
Gävleborgs läns l.	Kyrkoherden Algot Thörnquist, Hagaström	Gävle 972 18 o. 973 19
Gävle stad	Stadsnotarien Lennart Grangert, Stadshuset	292 00
Västernorrlands läns l.	Advokaten Valdemar Boman, Sundsvall	146 60 el. 145 28
Jämtlands läns l.	Förste länsnotarien Ragnar Tjernberg, Länsstyrelsen, Östersund	172 60
Västerbottens läns l.	Förste länsassessorn Lars Hultman, Umeå	»Länsstyrelsen»
Norrbottens läns l.	Länsnotarien Börje Persson, Luleå	104 00

Alkoholistanstalter

Anstaltens namn och adress	Föreståndare	Telefon (inom parentes anges riktnr)
	Statliga anstalter	
Venngarn, Sigtuna	John Lönnberg (direktör)	Sigtuna (0760) 540 21
	Nils Bystedt (assistent)	Sigtuna (0760) 501 10
Svartsjö, Svartsjö	Nils Ture Engström (direktör)	Mälaröarna (0756) 402 20
	Sven Lindeborg (assistent)	Mälaröarna (0756) 402 22
	Bertil Flood »	

Anstaltens namn och adress	Föreståndare	Telefon (inom parentes anges riktnr)
Salberga, Sala	M. Salzman (överläkare) Harry Borg (assistent)	Sala 129 00 » 129 04
Haknäs, Knivsta	Margareta Lundeberg	Vassunda 80
Växjö, Norra Esplanaden 22, Växjö	Vakant	Växjö 20 22

Erkända anstalter

Hagbyhemmet, Almunge	Ester Olsson	Almunge 19
Kurön, Adelsö	Edwin Kihlén	Mälaröarna (0756) 510 49 o. 510 09
Östfora, Järlåsa	Lennart Arnesson	Östfora 35 o. 37
Hemmet Ribbingebäck, Järlåsa	Lennart Nordström	Ribbingebäck 32 o. 21
Dagöholm, Lerbo	Hugo Lindell	Lerbo 640 02
Vårnäshemmet, Vingåker	Mauritz Melin	Vingåker 67
Kalbo, Katrineholm	Carl Hallgren	Kalboby 40
Lillegården, Eksjö	Carl-Gust. Anefur	Eksjö 347
Hägerstad, Solvesta	Nils Önnebo	Hannäs 19
Björstorp, Emmaljunga	Alfred Olsson	Emmaljunga 59
Holmahemmet, Höör	Artur Karlsson	Höör 128
Västkusthemmet, Sundholmen	Birger Danielsson	Kinna 830 90 o. 830 91
Åsbrohemmet, Åsbro	Folke Boström (direktör) Ivar Ljungman (assistent)	Åsbro 1 o. 4
Hemmet Älvgården, Hedemora	Gösta Kvarby	Öräangarna 34
Holmforshemmet, Boden	Gunnar Månsson	Boden 600 32

Enskild anstalt

Härnö, Taxinge-Näsby	Sven Efraimsson	Taxinge-Näsby 23

Länsnykterhetsnämndernas tjänstemän

Förteckningen publiceras i nästa nummer av tidskriften

Skolor tillhörande barna- och ungdomsvården

Eftervårdskonsulenterna

Distrikt	Namn och adress	Telefon
1:a distr. (Stockholms stad, Lidingö, Djursholm, Nacka, Solna, Sundbyberg, Sollentuna och Huddinge)	Folke Carlsson (tf.), Socialstyrelsens skolbyrå, Svartmangatan 9, Stockholm 2	22 12 00
2:a distr. (de delar av Stockholms län, vilka icke ingår i 1:a distr., ävensom Upps., Söderm., Österg., Gotl. och Örebro län)	Ella-Lisa Holmgren, Socialstyrelsens skolbyrå, Svartmangatan 9, Stockholm 2, bost. Heleneborgsgatan 36 B, c/o Gahn, Stockholm	20 96 88, bost. 41 41 81
3:e distr. (Jönk., Kronob., Kalmar, Blek., Krist. och Malmöh. län)	Sven Perlstam (tf.), Regementsgatan 16, Malmö, bost. Mäster Nielsgatan 6, Malmö	340 83, bost. 299 57

Distrikt	Namn och adress	Telefon
4:e distr. (Hall., Göteb. o. Bohus, Älvsb. och Skarab. län)	Erik Wallin (tf.), Arbetsförmedlingen, Viktoriagatan 13, Göteborg, bost. Nobelgatan 61, Mölndal	Göteborg 17 66 00, bost. Göteborg 27 28 46
5:e distr. (Värml., Västmanl., Kopp., Gävleb., Västernorrl., Jämtl., Västerb. och Norrb. län)	Gunnar T. Svensson, Bergslagsvägen 54 B, Fagersta	104 19

Skolor för manliga elever

Skolans namn och adress	Styrelsens ordförande eller verkställande ledamot	Skolans rektor
Lövsta skolhem och yrkesskola, Vagnhärad	Riksdagsmannen Ossian Sehlstedt, Fördelningsgatan 2, Eskilstuna. Tel. Sthlm 22 46 00[1] (AK) el. Eskilstuna 372 70, bost. 362 11	Chef o. läkare: Med. dr Hans Hartelius, tel. Skääng 19. Avd.-förest. skolhem: tel. Skääng 21. Avd.-förest. yrkesskolavd.: tel. Skääng 49. Bokhållaren: tel. Skääng 26
Långanäs yrkesskola, Eksjö	F. rektorn Johan Nilsson, Eksjö. Tel. bost. 422	Erik Lindberg, tel. Eksjö 408
Fagareds yrkesskola, Lindome	Överläraren Frans Ivarsson, Trumpetaregränd 20, Göteborg. Tel. kont. 18 16 95, bost. 16 60 50	Eric Helldal, tel. Göteborg 76 00 78
Forsane yrkesskola, Frändefors	Riksdagsmannen Knut Hesselbom, Åmål. Tel. Sthlm 22 46 00[1] (FK), bost. Åmål 107 90	Algot Wickberg, tel. Frändefors 12
Sundbo yrkesskola, Fagersta 1	Borgmästaren Olof Rylander, Kristinagatan 4, Västerås. Tel. Sthlm 22 46 00[1] (AK) eller Västerås 375 00, bost. 352 96	Arvid Tågmark, tel. Fagersta 520 34
Johannisbergs yrkesskola, Kalix	Kommunalkamreraren Axel Krona, Kalix. Tel. bost. 307	Rune Vikberg (tf.), tel. Kalix 3
Råby yrkesskola, Lund	Landstingsmannen Torsten Andrée, Allhelgona Kyrkogata 10, Lund. Tel. kont. 148 84, bost. 155 03	Algot Andersson, tel. Lund 104 65
Margretelunds yrkesskola, Lidköping	Riksdagsmannen Walter Sundström, Skövde. Tel. Sthlm 22 46 00[1] (AK), bost. Skövde 769. Prosten Yngve Söderström (verkst. led.), Wennerbergsvägen 2, Lidköping. Tel. bost. 202 43	Torsten Sjunnesson (tf.), tel. Lidköping 200 43
Östra Spångs skolhem, Örkelljunga	Riksdagsmannen Karl Bergström, N. Stenbocksgat. 89, Hälsingborg. Tel. Sthlm 22 46 00[1] (AK), bost. 33 42 00 el. Hälsingborg 215 86, bost. 132 07	Ragnar Dahlstrand, tel. Örkelljunga 36
Hammargårdens skolhem, Drottningholm	Folkskolinspektören fil. dr Helge Haage, Snäckparken 11, Bromma. Tel. bost. Stockholm 25 20 17	Herman Thulin, tel. Mälaröarna (0756) 240 74, bost. 242 40
Vemyra skolhem, Sollefteå	Häradshövdingen Herbert Beckman, Storgatan 100, Sollefteå. Tel. kont. 111 24, bost. 107 87	Ingvar Anzén, tel. Sollefteå 108 41
Gudmundsgårdens skolhem, Box 507, Kalmar 2	Riksdagsledamoten fru Tekla Torbrink, Sjömansgatan 9, Kalmar. Tel. Sthlm 22 46 00[1] (AK), bost. Kalmar 129 08	Herman Jansson, tel. Kalmar 117 05
Folåsa skolhem, Vikingstad	Folkskolinspektören C. N. Hedegård, Sjögatan 21, Motala. Tel. 236	Helmer Petrén, tel. Linköping 100 02
Gräskärrs skolhem, Uddevalla	Landstingsmannen Axel V. Johansson, Kolonivägen 9, Uddevalla. Tel. bost. 110 40	Albert Olsson, tel. Uddevalla 106 44

[1] Då riksdagen är samlad.

Skolor för kvinnliga elever

Skolans namn och adress	Styrelsens ordförande eller verkställande ledamot	Skolans rektor
Ryagårdens yrkesskola, Örkelljunga	Rektor Paul Lindblom, Sydsvenska socialinstitutet, Lund. Tel. kont. 152 97, bost. 102 07	Chef: Harald Hansson (tf.), tel. Örkelljunga 343. Avd.förest.: tel. Eket 111. Bokhållaren: tel. Örkelljunga 25
Bistagårdens hemskola, Bålsta	Förste byråsekreteraren Brita Hasselrot, Odengatan 71, Stockholm. Tel. tjänsterum 22 12 00, bost. 31 17 21	Birgit Nilsson (tf.), tel. Bålsta 15
Brättegårdens yrkesskola, Vänersborg	Landstingsdirektören Henry Hårde, Box 22, Vänersborg. Tel. kont. 120 90, bost. 101 98	Anna-Stina Åkerblom, tel. Vänersborg 112 62
Hornö yrkesskola, Enköping	Ombudsmannen fru Sigrid Ekendahl, Lagerlöfsgatan 4, Stockholm. Tel. tjänsterum 22 89 80, bost. 52 80 73	Catarina Paulsson (tf.), tel. Upplands Vallby 28
Härsjögårdens yrkesskola, Hyssna	Länsassessorn Erik Axelson, Länsstyrelsen, Göteborg. Tel. kont. 17 22 80, bost. 16 74 45	Birgit Althar-Cederberg (tf.), tel. Kinna 393 50
Eknäs yrkesskola, Enköping	Riksdagsledamoten Ruth Ager, Lillsjönäsvägen 56, Bromma. Tel. tjänsterum 40 50 97, bost. 25 65 35. Lantbrukaren Lars Lådö (verkst. led.), Sparrsätra. Tel. Sparrsätra 68	Marianne Lanthén-Hörz, tel. Upplands Vallby 3
Morängens yrkesskola, Almunge	Byråchefen Göta Rosén, Odengatan 71, Stockholm. Tel. tjänsterum 10 96 15, bost. 31 17 21	Elsa Hansson (tf.), tel. Almunge 25
Broby skolhem, Söderköping	Komministern Georg Wahl, Pryssgården, Norrköping 4. Tel. kont. 111 34, bost. 110 75	Maja Stehn, tel. Söderköping 102 74

Statens förlikningsmän för medling i arbetstvister

Distrikt	Namn och adress	Telefon
1:a distr. (Stockh. stad samt Stockh., Upps. o. Södermanl. län)	Direktören Stig Gullberg, Karlbergsvägen 52, Stockholm. Postadr. Box 256, Solna 2	27 29 00, 32 76 90 (bost.)
2:a distr. (Österg., Jönk., Kronob., Kalmar, Gotl. o. Blek. län)	Rådmannen Herbert Nilsson, Linköping	204 84, 207 33 (bost.)
3:e distr. (Krist. o. Malmöh. län)	Borgmästaren Lars Gunnar Ohlsson, Hälsingborg	205 10, 159 01 (bost.)
4:e distr. (Göteb. o. Bohus län)	Rådmannen Sten Lindquist, Göteborg	17 27 40, 16 39 17 (bost.)
5:e distr. (Hall., Älvsb. o. Skarab. län)	Borgmästaren Erik Bendz, Halmstad	182 50, 110 00, 107 80 (bost.)
6:e distr. (Värml., Örebro, Västmanl. o. Kopp. län)	Advokaten Arvid Berggren, Örebro	173 09, 150 19 (bost.)
7:e distr. (Gävleb., Västernorrl. o. Jämtl. län)	Byrådirektören Carl Chr. Schmidt, Förlikningsmannaexp., Munkbron 9, Stockholm 2	11 78 53, 31 22 61 (bost.)
8:e distr. (Västerb. o. Norrb. län)	Kommunalborgmästaren Bengt Åhrström, Piteå	10 18, 11 13, 10 28 (bost.)

Kanadensisk socialpolitik

Av *Lorna Downman,* M. A., Vancouver

När man talar om sociallagstiftning och socialpolitik tänker de flesta människor först och främst på Sverige och de övriga skandinaviska länderna. Möjligen har det också blivit allmänt känt att Nya Zeeland, en av de åtta självständiga staterna i det brittiska samväldet, har genomfört en omfattande socialpolitik under sin socialistiska regering. Även Storbritanniens försök efter det andra världskriget är ganska allmänt bekant.

Värre är det emellertid ställt för Kanada. Trots att vissa former av socialvård funnits där sedan 1850-talet och avancerad statlig sociallagstiftning från 1900, är det få utanför Kanadas gränser som associerar landet med de andra socialt sett utvecklade länderna. Varför de verkliga förhållandena i Kanada har varit — och tyvärr fortfarande är — okända, är ett alldeles för stort problem att ta upp här. Men det kanske beror mest på landets särställning »mitt emellan» två större och väsentligare kulturländer, Storbritannien och USA. Alla som tanklöst säger »Kanada tillhör ju England» eller »Kanada — det är detsamma som USA» bidrar till att fördunkla begreppen om ett land som, åtminstone i fråga om sociala ting, i mångt och mycket liknar Sverige.

Men innan vi diskuterar några av de väsentligare socialpolitiska åtgärderna i Kanada av idag, skall några allmänna upplysningar lämnas om landet.

Administration. Kanada, som år 1953 hade en folkmängd av 15 milj. invånare, är världens andra land i storlek (9 960 000 km²). Kanada är en förbundsstat med den lagstiftande makten uppdelad på unionsparlamentet och tio provinsiella legislaturer, en i varje delstat. Unionsparlamentet, som har sitt säte i Ottawa, representerar hela landet.

Det är huvudsakligen om den sociallagstiftning som beslutas av Kanadas unionsmyndigheter, som denna artikel handlar. Den direkta administrationen är emellertid helt överlämnad till de tio olika provinserna och i många fall till varje kommun. Detta betyder att varje provins har fria händer att ändra lagstiftningen för att anpassa den efter de lokala förhållandena, varvid de unionellt beslutade åtgärderna utgör minimum. Dessutom får varje provins genomföra andra sociala åtgärder som bara gäller själva provinsen. Det är därför svårt att fastställa exempelvis det maximala belopp som varje nödställd individ kan få. Siffrorna som anges i det följande utgör det minimum och den hjälp som varje individ är berättigad till oberoende av var han bor.

En väsentlig fördel med en så pass decentraliserad styrelse är givetvis att varje fall kan bli behandlat för sig med hänsyn till de särskilda omständigheterna och behoven.

Politiken och levnadsstandarden. Trots att Kanada nu anslår 25 % av sin budget till socialutgifter (dvs. ca 1—1,5 miljard dollar), har landet aldrig haft en socialistisk regering.[1] Det liberala partiet har innehaft regeringsmakten under de senaste 20 åren. (Provinsen Saskatchewan har dock haft en socialistisk regering sedan år 1944.)

Jämfört med den övriga världen av idag har Kanada en mycket hög levnadsstandard — enligt många experter t. o. m. högre än USA:s. Dessutom har Kanada en mycket hård valuta. En USA-dollar är värd 5,18 kr, medan värdet av den kanadensiska dollarn växlar mellan 5,27 och 5,32 kr.

Varför sätter Kanada så stort värde på socialpolitik? Kanadas utrikesminister, Lester B. Pearson, sade vid ett tillfälle: »Inget land kan utvecklas politiskt, ekonomiskt eller på något annat sätt om befolkningen är sjuklig.» Kanadas styresmän förstår sålunda att landets nästan otroliga naturrikedomar och resurser inte har något värde om folket inte orkar utnyttja dem. Också med tanke på att befolkningen trots den mycket livliga immigrationen efter det andra världskriget bara uppgår till 15 milj., dvs. 1,5 invånare per km^2 mot 16 i Sverige, är det tydligt att varje medborgares hälsa och arbetsförmåga är av största betydelse.

De historiska skälen bakom Kanadas tidiga intresse för socialvård är ungefär desamma. När Kanada var ett nytt land och immigranter strömmade in från alla håll, visade det sig nödvändigt att hjälpa dem att bygga hem, köpa boskap osv. för att de skulle kunna uthärda de hårda och ansträngande förhållandena i sitt nya liv. På 1850-talet, då denna hjälpsamma attityd kan sägas ha varit allmän, kom hjälpen mest från privata organisationer och i stor utsträckning från de olika kyrkorna. (Än i dag spelar emellertid de olika kyrkorna i Kanada en mycket stor roll i fråga om socialvård.) Omkring år 1900 hade denna privata socialhjälp nästan helt övergått till kommunerna. De styrande i dessa var i stort sett desamma som i kyrkofullmäktige och det visade sig vara bäst att verksamheten leddes av en instans. År 1900 betalade de olika kommunerna i Kanada 3—4 milj. dollar per år i socialhjälp. Befolkningen uppgick vid denna tid till drygt 5 milj. Sedan har olika världskriser såsom det första världskriget och den därpå följande stora immigrationsvågen, depressionen i början av 1930-talet, det andra världskriget etc. medfört en ökning av socialpolitikens omfattning. År 1952—1953 gav som nämnts Kanadas unionsmyndigheter 1—1,5 miljard dollar till sociala ändamål, vilket motsvarar ca 100 dollar eller 530 kr per invånare.

Vad gör Kanada för sina medborgare? *Barnbidrag.* Av det ovan sagda framgår att nödställda familjer från första början erhållit någon form av socialhjälp. År 1944 införde emellertid unionsregeringen genom the Family Allowance Act barnbidrag, varigenom alla barn i Kanada skulle få samma ekonomiska hjälp oberoende av familjeinkomst. Denna hjälp avsåg i första

[1] Benämningen »Social Credit Party» på det parti, som har makten i Alberta och British Columbia, är vilseledande. Partiet är nämligen mycket konservativt.

hand att förbättra barnens diet genom att ge föräldrarna råd att köpa mer frukt, grönsaker och mjölk och att skydda barnen på olika sätt (se nedan). Enligt denna lag får alla barn under 16 år, som är födda i Kanada, som har bott i Kanada i ett år eller vars mor eller far har bott i Kanada i tre år före barnets födelse, underhåll som betalas varje månad. Pengarna betalas per check till modern enligt följande taxa: 5 dollar till barn under 6 år; 6 dollar till barn mellan 6 och 9; 7 dollar till barn mellan 10 och 12 och 8 dollar till barn mellan 13 och 16 år. Detta understöd beskattas inte direkt men medför minskat skatteavdrag. Ett mycket viktigt villkor för att barnet skall få detta bidrag är att det åtlyder skolstadgarna; barnet måste delta i skolundervisningen tills det fyller 16 år och får lämna skolan då endast med ett skriftligt medgivande från föräldrarna och rektorn. (Undervisningen är kostnadsfri i de flesta provinserna upp till 18 års ålder, då de flesta eleverna är färdiga att ta »studenten» eller, om de misslyckas därmed, att få ett intyg på att de har deltagit i skolundervisningen i 12 år.) På så sätt skyddas barnet mot föräldrar, som annars kanske inte skulle bry sig om att låta det få en ordentlig utbildning. En stor del av Kanadas befolkning består av immigranter, vilka i många fall håller på att bygga upp och utveckla sina jordbruk och företag, varvid de gärna vill att deras barn skall hjälpa till. Eftersom en skolgång på 10 år är obligatorisk, utger varje provins en korrespondenskurs

Bild från Nova Scotia

Här byggs en kommunal samlingslokal

för de barn som bor mer än 5—10 km från närmaste skola, för dem som är sjuka eller av någon annan anledning måste stanna hemma från skolan. Kursen kostar nästan ingenting, för fattiga barn är den helt kostnadsfri. Skolfrukostar förekommer inte i samma utsträckning som i Sverige; dock serveras i de flesta kommunerna något varmt till barnens frukostsmörgåsar, även om det bara är soppa eller choklad. Läroböckerna får föräldrarna också betala själva; även i detta fall ser dock kommunen till att behövande barn får nödig studiemateriel. Ett annat skydd är bestämmelsen att flickor under 16 år, som är gifta, inte får något barnbidrag (ehuru deras eventuella barn naturligtvis är berättigade till sådana). Denna bestämmelse avser att hindra att föräldrar — framför allt ur indian- och eskimåbefolkningen — gifter bort sina döttrar alltför tidigt. Vidare, om det finns tillfredsställande bevis för att pengarna inte kommer barnet till godo, kan bidraget utbetalas till en icke-familjemedlem för barnets räkning.

När det gäller indian- och eskimåbarn betalas bidraget vanligtvis in natura i stället för i pengar, dels för att dessa människor ofta bor så avlägset och långt från affärer, dels därför att regeringen på detta sätt vill se till att även dessa barn får närande föda.

Antalet familjer som fick barnbidrag uppgick år 1951 till närmare 2 milj. och antalet barn till 4 $^1/_2$ milj. Det utbetalade beloppet detta år var 309 milj. dollar.

Mödrahjälp. Förutom det allmänna barnbidraget ger alla provinser extra hjälp till nödställda mödrar (främst änkor, övergivna eller sådana vars män är sjukliga och inte kan försörja en familj tillfredsställande) så att de kan stanna hemma och ta hand om sina minderåriga barn. För övrigt är det mycket ovanligt i Kanada att en gift kvinna arbetar utanför hemmet. Trots en påfallande ökning under det andra världskriget utgör kvinnorna fortfarande mindre än 25 % av alla förvärvsarbetande. Av dem är 1 150 000 ogifta, men bara 350 000 gifta, varav de flesta utan minderåriga barn. Detta bidrag, som utdelas även till en del fostermödrar och adoptivmödrar, utgår med 25 à 150 dollar per månad, beroende på behov och, ofta, klimat; i norra och östra Kanada där vintrarna är stränga, får mödrarna extra bränsletillägg. Det enda villkoret, förutom behov, är att modern vistats i Kanada ett till fem år.[1] Mödrahjälpen infördes i Kanada år 1916.

Andra former av barnavård och skydd faller direkt under de provinsiella legislaturerna och varierar därför från provins till provins. De omfattar (om barnbidraget och mödrahjälpen inte täcker behovet) gratis rådgivning både för barn och föräldrar, pengar till yrkesutbildning, inackordering och fosterhem.

Folkpension. Folkpensionen i Kanada är av två olika slag, dels en allmän pension av 40 dollar per månad, som utbetalas av unionsregeringen till alla som fyllt 70 år oberoende av inkomst, dels en inkomstprövad pension som ges till personer mellan 65 och 70 år. Den allmänna pensionen infördes år

[1] En restriktion av detta slag är naturligtvis nödvändig i ett land, som har en lång, obevakad gräns och vars immigrationspolitik främst siktar till att få nöjda och tillfredsställda medborgare.

1951 (The Old Age Security Act of 1951) och ersatte då den tidigare (Old Age Pensions Act) som var inkomstprövad. Från och med januari 1952 får alla som har fyllt 70 år månatligt understöd, under förutsättning att de bott i Kanada de senaste 20 åren, eller i vissa fall totalt 20 år av sitt liv. Utbetalningen upphör när pensionären lämnar Kanada och fortsätter så snart han återkommer.

År 1952 fick 682 000 personer över 70 år pension till ett belopp av sammanlagt 322 milj. dollar. Unionsregeringen finansierar folkpensionen genom en slags källskatt (»pay-as-you-go»), dvs. regeringen tar 2 % av personskatt (dock högst 60 dollar per person och år), 2 % av bolagsskatt och 2 % av omsättningsskatt (eller en femtedel av den existerande omsättningsskatten). Inkomsten från dessa källor uppgick år 1952 till 235 milj. dollar, vilket innebar att ett underskott på 87 milj. dollar uppstod, som täcktes av unionsmyndigheterna.

Den andra typen av folkpension som ges personer mellan 65 och 70 år är inkomstprövad och varje provins lagstiftar själv om den. Den ger ett maximalt månadsunderstöd av 40 dollar, om personen i fråga har uppfyllt de ovan nämnda vistelsefordringarna om 20 år. Hälften av totalbeloppet betalas av unionsregeringen och resten av provinsen. Under år 1952 fick 41 600 personer i ifrågavarande åldrar pension med ett genomsnittsbelopp av 37,47 dollar per månad. Unionsregeringens utgifter härför belöpte sig till 1,1 milj. dollar. Det kan tilläggas att administrationskostnaderna för folkpensionen är ringa, eftersom samma personal sköter folkpensionen och barnbidragen.

Understöd till de blinda. Enligt »The Blind Persons Act» från 1951 ges direkt finansiell hjälp till alla blinda personer i Kanada som har bott där i minst 10 år. Denna hjälp är helt oberoende av annan hjälp som en blind kan få från exempelvis »The National Institute for the Blind» eller privata institutioner. Det månatliga understödet från regeringen får ej överstiga 40 dollar, men det exakta beloppet bestäms av varje provins efter omständigheterna. Unionsregeringen betalar 75 % av denna hjälp. En ogift ensamstående person är berättigad till 840 dollar per år, en ogift med barn till 1 040 och äkta makar till 1 320 dollar. Under mars 1952 fick över 8 000 blinda ett genomsnittligt bidrag av 39,25 dollar per månad. Unionsregeringens utgifter uppgick denna månad till 240 800 dollar.

Socialhjälp till veteraner. Hjälp till veteraner utgör en stor del av Kanadas socialvård. Under de bägge världskrigen har kanadensare varit med och under det andra var 10 % av Kanadas befolkning i aktiv krigstjänst. En särskild avdelning, »The Department of Veterans Affairs», har hand om veteranernas pensioner m. m. Av väsentlig betydelse är pensioner till de krigssårade eller till dem vars arbetsoförmåga eller sjukdom hänger samman med krigstjänstgöringen. Även en krigssårads anhöriga får pension om de behöver hjälp. Under år 1952 utbetalades sammanlagt 125 milj. dollar i pensioner till krigssårade och deras familjer i sammanlagt nära 200 000 fall.

Dessutom finns en särskild »War Veterans Allowance» som hjälper alla veteraner som är över 60 år (även yngre om de är arbetsoförmögna). Pensionen är 50 dollar per månad för en ogift och 90 dollar för en gift veteran.

Även änkor efter veteraner kan få pension och i deras fall är åldersgränsen 55 år. Dessutom utgår extra tillägg för barn. Av de ca 38 000 mottagarna (mars 1952) var 8 700 änkor. Det årliga utbetalade beloppet utgjorde 21 milj. dollar.

Läkar- och tandläkarvård samt medicin är gratis för alla veteraner. Efter det andra världskriget fick 1 milj. män och kvinnor gratis läkarvård. Dessutom finns det 19 olika institutioner med 10 000 platser som bara tar hand om veteraner.

Efter det första världskriget antogs »The Veterans Land Act», vilken innebar att stöd kunde lämnas åt veteraner som ville bli lantbrukare eller fiskare. Enligt lagen ges råd, gratis tomt och redskap samt finansiell hjälp vid byggandet av hus. Planen, som fortfarande är mycket använd, fick 3 887 nya anmälningar åren 1951—1952. Investeringen uppgår till 270 milj. dollar i 53 000 ägor och byggnader.

Omskolning, yrkesträning och utbildningskurser existerar för alla som varit med i kriget. Vanligen får dessa ett års gratis utbildning för varje års tjänstgöring. Den som varit inkallad under t. ex. fem år får efter egen önskan fem års gratis utbildning vid universitet eller yrkesskola. Efter andra världskriget har 54 000 veteraner fått gratis universitetsutbildning och 85 000 yrkesutbildning. Samtidigt betalade regeringen ett månatligt stipendium av 60 dollar till en ogift och 90 dollar till en gift veteran.

De krigssårade, som inte kan återvända till normalt liv, uppmuntras att lära sig slöjd som sedan säljs genom »Vetcraft shops». Dessa handikappade tjänade 235 000 dollar under år 1951.

Arbetslöshetsförsäkring. Försäkring mot arbetslöshet är än så länge inte

Traktortåg i Kanadas nordvästra territorier

Socialarbetare på besök hos eskimåer

allmän i Kanada. Emellertid är det meningen att snarast ändra lagstiftningen så att alla kommer att bli försäkrade. För närvarande är alla som tjänar mindre än 4 800 dollar per år och alla tim- eller dagavlönade automatiskt försäkrade. Försäkringsbeloppen utbetalas ur en fond som arbetare och arbetsgivare gemensamt byggt upp. Därtill lägger regeringen ungefär 1/5 av totalsumman. Den svarar dessutom för extra utbetalningar, administrationskostnader samt arbetsförmedling. Under år 1951 betalade arbetare och arbetsgivare sammanlagt 774 milj. och unionsregeringen 157 milj. dollar. En arbetare som tjänar mindre än 9 dollar per vecka betalar 18 cent i veckopremie och får då en försäkring som vid arbetslöshet ger ett veckobelopp av 4,20 à 4,80 dollar. Den som tjänar 48 dollar per vecka betalar 54 cent och får en försäkring som ger 17 à 24 dollar per vecka vid arbetslöshet.

Olycksfallsförsäkring. Bestämmelserna om en försäkring mot olycksfall i arbete liksom mot vissa yrkessjukdomar gäller i hela Kanada. Fonden för denna försäkring betalas av arbetsgivarna enligt en skala så konstruerad att den mest riskfulla industrin betalar mest. Arbetaren kan inte begära skadestånd direkt från sin arbetsgivare utan fallen regleras av »The Workmen's Compensation Board». Skadeståndet brukar uppgå till 2/3 à 3/4 av genomsnittslönen vartill kommer gratis läkarvård under hela sjukdomstiden. Om arbetaren dör betalas en särskild summa avsedd att täcka begravningskostnaderna (150 à 250 dollar). Dessutom får anhöriga pension för de år arbetaren eljest skulle ha försörjt dem. Pensionen till barnen slutar vanligen vid 16 år (i vissa fall 18 år). Visar barnet särskild begåvning eller studieförmåga kan pensionen fortsätta att utgå tills barnet är färdigutbildat.

National Fitness. Den 1 oktober 1942 trädde »The National Physical Fitness Act» i kraft. Enligt denna lag kan varje provins få 232 000 dollar från unionsregeringen för att främja folkhälsa och rekreation. Villkoret var att provinsen själv skulle bidra med samma summa, vilket alla provinser har godkänt. Detta innebar ännu ett steg mot ett förbättrat hälsotillstånd i landet. Pengarna används till bygganden av folkets hus för gymnastik, idrott, amatörteater etc., detta trots att kanadensarna redan tidigare hade en mycket god hälsa; sålunda redovisas en dödlighet av 8,6 per 1 000 invånare (år 1952). Endast Holland, Island och Norge har lägre siffror. Livslängden i Kanada har under de senaste 50 åren ökat från 50 till 67 år.

Sjukförsäkring. När detta skrivs, är sjukkassefrågan i Kanada mycket aktuell och föremål för diskussion. Kanada skulle vilja ha och har planerat ett sjukkasseprogram i likhet med det engelska, dvs. var och en får gratis eller så gott som gratis vård. Som tidigare nämnts ger landet ut 25 % av sin årsbudget på socialutgifter. Men man ger ut 48 % till försvarsutgifter — Kanada är ju medlem i det brittiska samväldet, Atlantpaktsorganisationen m. m. Det är alltså endast 27 % kvar till alla övriga utgifter och det är svårt att i budgeten pressa in ett nytt program som skulle kosta 600 milj. dollar årligen.

Men sjukkassor finns i Kanada. Varje år lämnar unionsregeringen ca 36 milj. dollar till provinserna för att stödja deras sjukkassor. Vidare vidmakthålls en reservorganisation i händelse av krig. Samtidigt har ett ökat intresse framkommit för olika typer av sjukförsäkringar, huvudsakligen därför att avgiften för sjukhusvård ökat avsevärt och under år 1950 kostade 12 dollar per patient och dag. Sammanlagt 86 000 personer var sjukvårdsförsäkrade under år 1950 och de betalade i premier 1,1 milj. dollar.

Två av provinserna, Saskatchewan och British Columbia, har redan infört obligatorisk sjukförsäkring och de övriga kommer inom kort att göra detsamma. Men detta är den provinsiella sjukförsäkringen, och inte den allmänna unionella.

Indianer och eskimåer. Alla indianer och eskimåer i Kanada har precis samma hjälp som andra kanadensare, dvs. de får barnbidrag, folkpension m. m. Varje år utbetalar unionsregeringen över 2 1/2 milj. dollar till indianer som fyllt 70 år. År 1951 erhöll 20 400 indianfamiljer barnbidrag med sammanlagt 3,6 milj. dollar. Särskilt när det gäller indianerna är bestämmelserna om skolplikt viktig, annars »glömmer de bort» att skicka sina barn till skolan. Men rädslan för att förlora barnbidraget har avsevärt förbättrat deras minne.

Det finns fortfarande mycken fattigdom bland indianerna, och det beräknas att ca 160 000 behöver hjälp. Sådan hjälp består vanligen av mat, kläder, bränsle m. m. och totalvärdet uppgick år 1951 till nära 4 milj. dollar. Likaså pågår ett mycket aktivt byggnadsprogram för indianerna för att förbättra deras levnadsvillkor. Över 1 000 nya hus byggdes år 1951 till ett värde av över 900 000 dollar medan samma år 2 052 hus reparerades för

195 000 dollar. Dessutom får indianerna egna läkare och sjuksköterskor som tillhör varje reservat och ibland även egna skolor.

I stort sett samma förhållanden gäller för de 10 000 eskimåerna, men eftersom dessa är utspridda på en yta av 2 1/2 milj. km² och bor långt ifrån övriga samhällen utgör de ett ständigt problem. Missionärer, lärare, ridande polis, kort sagt alla som på något sätt kommer i kontakt med eskimåerna, försöker se till att ingen av dem lider någon nöd.

Slutord. Trots denna betydande socialpolitik som unionsregeringen och varje provins svarar för, kommer fortfarande en stor del av Kanadas hjälp åt de nödställda från privata organisationer och kyrkor. Detta faktum anses väsentligt i det kanadensiska levnadsmönstret. Chefen för Kanadas socialstyrelse, R. Davis, har sagt: »Vi hoppas att det komplement som det privata initiativet ger den statliga lagstiftningen kommer att fortsättas. Det är livsviktigt för ett fritt samhälle.» Ty i det långa loppet är det de små lokala grupperna som bäst ser individens behov. Och från individen kan ett statligt och omfattande program byggas upp.

Några metodprövningar för levnadskostnadsundersökningar

Av förste aktuarie *Linnéa Jonsson,* socialstyrelsen

När socialstyrelsen år 1948 införde intervjumetoden för materialinsamlingen vid levnadskostnadsundersökningar, var det första gången sådana intervjuundersökningar gjordes i något av de nordiska länderna. Framför allt i USA, men även på annat håll, hade man däremot sedan ett antal år tillbaka övergett de gamla metoderna med undersökningar bland »värvade» hushåll, dvs. hushåll som av intresse för saken åtagit sig att föra bok över sina inkomster och utgifter. Det är givet att man inte med utgångspunkt från dylika uppgifter kunde dra mera generella slutsatser om konsumtionen för hela befolkningen eller för vissa befolkningsgrupper.

Under 40-talet fick som bekant samplingteorin och dess tillämpning i praktiken en mera framträdande plats inom statistiken, och under intryck härav blev kravet på ett slumpmässigt urval av hushåll vid levnadskostnadsundersökningar allt starkare. Men i och med att man ville övergå till nya metoder för urvalet av hushåll, måste man också ta upp metoderna för materialinsamlingen till omprövning. Bokföringsmetoden i dess gamla utformning kunde inte användas, enär detta skulle resultera i ett stort bortfall, som till stor del skulle förfuska idén med det slumpmässiga urvalet. En framkomlig väg anvisades då genom intervjumetoden, varigenom arbetet för de utvalda hushållen kunde betydligt underlättas, och kostnaderna därjämte kunde hållas avsevärt lägre. Socialstyrelsen kom att stanna för en metod, som bestod i en kombination av intervjuer och bokföring.

Under de gångna åren har åtskilliga åtgärder vidtagits för att förbättra metoderna för materialinsamlingen, dels i samband med de större undersökningarna och dels vid särskilda provundersökningar.

Den senaste provundersökningen företogs under våren 1954. De viktigaste frågeställningarna vid denna undersökning var följande: Hur kan man minska risken för minnesfel vid intervjuer? Hur kan man förkorta intervjutiden? Hur påverkas kostnaderna av en metod med förkortade intervjuer?

I denna artikel kommer resultaten av dessa prov att framläggas, och i samband därmed redovisas också ett par av de metodprövningar, som företagits vid tidigare levnadskostnadsundersökningar. En förteckning över de senaste årens undersökningar ges i tab. 1.

För att läsaren skall kunna förstå frågeställningarna, skall inledningsvis en kort redogörelse lämnas för tillvägagångssättet vid en undersökning av detta slag.

Tab. 1. Socialstyrelsens levnadskostnadsundersökningar åren 1947—1954

År	Omfattning	Antal hushåll	Metod
1947	Tätorter	199	Provundersökning. Årsintervjuer. Veckointervjuer för livsmedel. Bokföring av livsmedel 1 vecka under våren 1948.
1948	Hela riket, pensionärer	498	Intervjuer jan.—aug., sept.—dec. Bokföring av livsmedel 1 vecka i november 1948.
1948	Tätorter	619	Årsintervjuer. Bokföring av alla utgifter 1 vecka under tiden april 1949—mars 1950.
1951	Egentlig landsbygd	26	Provundersökning. Intervjuer 1 okt. 1950—31 sept. 1951.
1951	»	710	Årsintervjuer. Bokföring av livsmedel 2 veckor under tiden mars 1952—februari 1953.
1952	Hela riket	573	Årsintervjuer. Bokföring av livsmedel, tvätt- och rengöringsmedel 2 veckor under tiden mars 1953—februari 1954.
1954	Stockholm	44	Provundersökning. Månadsintervjuer april eller maj. Bokföring av vissa utgiftsposter 2 veckor i april, maj eller juni 1954.

Hur går en intervju till? En årsintervju vid en levnadskostnadsundersökning brukar ta 3—6 timmar i anspråk alltefter familjens storlek och andra omständigheter, som kan göra det mer eller mindre svårt att överblicka hushållets ekonomi. Intervjuaren går systematiskt igenom varje familjemedlems utgifter post för post med hjälp av en frågeblankett. Denna måste bli ganska omfångsrik, eftersom den skall ha plats för alla slags utgifter, även om den i sin helhet knappast kommer att utnyttjas i något enda hushåll. Genom uppräkning av en mängd detaljer för varje större utgiftspost får intervjupersonen hjälp att erinra sig sina inköp.

På åtskilliga poster är det inte några större svårigheter att få fram säkra uppgifter. Det gäller t. ex. bostadsutgifterna, prenumerationsavgifter, förenings- och försäkringsavgifter, större inköp av möbler, klädesplagg etc. För telefon, gas och elektricitet finns det i regel räkningar kvar, och ofta finns en hel del kvitton även på andra utgifter. På andra punkter är konsumtionen så pass fast och regelbunden, att uppskattningarna inte vållar några större problem, t. ex. lunch på arbetsplatsen, arbetsresor, veckotidningar. Svårast att få grepp om är en del småutgifter som görs ofta men inte regelbundet, t. ex. inköp av sybehör, tvätt- och rengöringsmedel, toalettartiklar, lokala resor, som inte har samband med arbetet, konditori- och biobesök etc.

Särskilda problem är förknippade med utgifterna för sprit och tobak. Här föreligger tydligen en tendens till underskattning. I många fall tycks intervjupersonen medvetet eller omedvetet uppge för låga utgifter, medan det är mycket ovanligt att han överdriver sin konsumtion av dessa varor. Den omständigheten att det i regel inte är möjligt att genomföra intervjuerna i enrum kan också minska intervjupersonens villighet att lämna riktiga uppgifter.

Man tänker sig gärna att en intervju med ett hushåll, som brukar föra bok över sina utgifter, skulle vara idealisk och gå fortare än i andra hushåll. Fördelarna är också avsevärda, men samtidigt medför de bokförande hushållen särskilda svårigheter. Man måste vara beredd på att det knappast finns två hushåll, som använder samma gruppering av sina utgifter. Det är ju helt naturligt att var och en lägger upp sin bokföring efter det sätt, varpå han har sin ekonomi ordnad. Sällan eller aldrig stämmer en sådan indelning helt med den som används vid levnadskostnadsundersökningar, även om vi alltid vid planering av en undersökning så mycket som möjligt försöker gruppera så att det skall te sig naturligt ur hushållens synpunkt. Ett bokföringshushåll har naturligtvis i regel en hel del större budgetposter ganska väl avgränsade, men så har man kanske mannens konto, hustruns konto, oförutsedda utgifter el. dyl., och inom dessa konton finns utgifter av de mest skiftande slag sammanförda, vilka ofta inte alls är specificerade. Detta gör att intervjun i sådana fall i regel kommer att ta minst lika lång tid som om ingen bokföring fanns. Den post som efterfrågas skall ofta summeras ihop från flera olika konton och givetvis från olika tidpunkter, och en hel del uppskattningar kommer man ändå inte ifrån.

Vid slutet av varje intervju efterfrågas också inkomster och sparande, respektive uttag ur tillgodohavanden och upptagna lån, och en avstämning görs mellan dessa uppgifter och de angivna utgifterna. En sådan avstämning är naturligtvis inte något exakt mått på tillförlitligheten men garanterar dock att inga större utgifter eller inkomster blivit uteglömda. Som en tumregel brukar man godta en avvikelse på ± 10 %. Det är tillåtet för intervjuarna och hushållen att i viss grad justera uppgifterna efter avstämningen. Ändringar får dock ske endast om intervjupersonen kan kontrollera utgiften eller ange särskilda omständigheter som gör den sannolik, t. ex. att den har gjorts i samband med en resa, en högtidsdag etc. Han måste med andra ord styrka ändringen och får inte ändra ett uppskattat belopp med bara den motiveringen »att det var nog för högt eller för lågt tilltaget». Sådana poster som ofta helt bygger på uppskattningar, t. ex. livsmedel och tvättmedel, får inte ändras efter avstämningen. Om man tilläte sådana justeringar skulle intervjupersonen lätt förledas att godtyckligt jämka på olika poster för att uppnå en god avstämning. — Blanketter med dålig avstämning kasseras. Andelen kasserade blanketter har i de tre senaste undersökningarna uppgått till 3 à 4 %.

Av tab. 2 framgår fördelningen efter »avstämningsindex» i 1951 och 1952 års undersökningar. Inkomst + kapitalförtäring har satts = 100.

Ett antal blanketter med under 90 resp. över 110 i avstämningsindex har som synes medtagits. I dessa fall har det varit speciella omständigheter som påverkat avstämningen utan att uppgifterna om konsumtionen behövt anses otillförlitliga. Som exempel kan nämnas företagare, som inte kunnat lämna fullständiga uppgifter om sina inkomster, enär de vid intervjutillfället ännu inte deklarerat för föregående år.

Tab. 2. Avstämning mellan inkomster och utgifter

Inkomst + kapitalförtäring = 100

Procentuell fördelning

Avstämningsindex	1951		1952
	Lantbrukare	Icke lantbrukare	
< 90	1,4	1,3	0,9
90— 91	3,0	2,4	1,9
92— 93	1,0	2,4	4,2
94— 95	4,4	6,8	4,9
96— 97	8,4	9,1	10,1
98— 99	22,0	17,6	16,8
100—101	20,9	19,8	18,9
102—103	17,2	13,2	18,2
104—105	6,8	11,5	9,4
106—107	5,1	5,5	5,8
108—109	4,7	6,0	4,9
110 o. däröver	5,1	4,4	4,0
Summa	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Medeltal	100,8	100,8	100,7

Medeltalen för avstämningen utgör i båda undersökningarna något över 100. Mellan 70 och 75 % av blanketterna uppvisar en avstämning på ± 5 %.

1947 års provundersökning. Den första levnadskostnadsundersökningen enligt intervjumetod, som företogs under våren 1948 och avsåg år 1947, betraktades som en provundersökning för den större undersökning, som då planerades och som genomfördes påföljande år. 1947 års undersökning var av mindre omfattning (ca 200 slumpmässigt utvalda hushåll) och företogs på åtta likaledes slumpmässigt utvalda orter. Materialinsamlingen omfattade enligt amerikanska förebilder dels en intervju på alla poster för det gångna året och dels en särskild intervju angående inköpen under föregående vecka av olika slag av livsmedel. Eftersom denna sista del av intervjun av oss inom socialstyrelsen bedömdes som mycket osäker, kompletterades intervjun med en veckas bokföring av livsmedelsinköpen. För att utröna vilken metod som borde användas i fortsättningen, tillfrågades intervjuarna särskilt om sina erfarenheter när det gällde intervjun på livsmedelsposten. Härav framgick att denna del av intervjun av de flesta betraktades som svårare att genomföra än årsintervjun beträffande andra poster i budgeten, enär hushållen hade mycket svårt att erinra sig alla de små utgiftsposter, varav livsmedelsinköpen består. Att få uppgift om de inköpta och förbrukade kvantiteterna var ännu svårare. Denna del av intervjun beräknades ta ungefär en timme i anspråk. Vid jämförelse med bokföringsuppgifterna kunde man konstatera att framför allt konsumtionen av varor, som tagits ur förråd blivit underskattad vid intervjun. Visserligen borde det vara möjligt att förbättra blanketter och frågeteknik på denna punkt, men mot bakgrunden av de vunna erfarenheterna beslöts dock att man vid nästa undersökning skulle slopa

intervjun om livsmedelspostens detaljer och nöja sig med en kortare tids bokföring efter intervjun.

Vid denna provundersökning gjordes givetvis värdefulla erfarenheter även på en mängd andra punkter. Särskilt viktigt var att blanketten och instruktionerna till intervjuerna vid den påföljande undersökningen kunde utformas mera ändamålsenligt, något som framför allt påverkade materialets kvalitet. Vid provundersökningen var antalet kasserade blanketter mycket stort, men i den påföljande undersökningen kunde en markant nedgång i andelen kasseringar iakttas. Även om man tar hänsyn till att principerna för kassering av genomförda intervjuer inte var fast utformade och sålunda kan förmodas ha varit annorlunda vid 1947 års undersökning än senare, så kvarstår dock att kasseringarna har sjunkit väsentligt sedan provundersökningen.

Intervjuer för annan period än kalenderåret. Redovisningsperioden för intervjuerna har även i de följande undersökningarna varit ett år, vanligen ett kalenderår. Vid två tillfällen har dock intervjuerna avsett en annan period. I 1948 års pensionärsundersökning måste intervjuerna göras i två etapper för att det skulle vara möjligt att snabbt komma fram med preliminära resultat, som kunde användas av de sakkunniga för indexreglerade folkpensioner. Den första etappen avsåg januari—augusti 1948 och den andra september—december samma år. Materialinsamlingen för den första etappen pågick under september månad och för den andra etappen under januari—februari påföljande år.

Landsbygdsundersökningen 1951 planerades till att börja med så att den skulle avse tiden 1 oktober 1950—31 september 1951, enär man ansåg att resultaten eljest inte skulle hinna bli färdiga i tid för att kunna användas för den planerade nya dyrortsgrupperingen. De förberedande undersökningar som företogs under hösten 1951 avsåg därför den ovan nämnda tidsperioden.

I båda fallen, både när det gällde pensionärsundersökningen och landsbygdsundersökningen, fann man att det var ogynnsamt att göra intervjuer avseende en annan period än kalenderåret. För hushållens möjlighet att hänföra utgifterna till rätt tidpunkt synes det spela en avgörande roll att man kan utgå från kalenderåret, vilket också skedde vid den slutliga undersökningen 1951. (Genom specialbearbetning av de uppgifter som var av intresse för dyrortsundersökningen kunde resultaten ändå komma fram i rätt tid.)

1954 års provundersökningar. På grund av de säsongvariationer som förekommer på de flesta utgiftsposter, står det klart att en levnadskostnadsundersökning måste bygga på uppgifter för ett helt år. Intervjuerna blir emellertid mycket långa (i 1951 års undersökning på landsbygden i genomsnitt 5,3 timmar och i 1952 års undersökning 4,3 timmar) och det vore i högsta grad önskvärt, om man kunde finna ett sätt att förkorta dem. Under våren 1954 gjordes en serie försök med intervjuer avseende endast en må-

nad (april eller maj). Om en sådan metod skall användas, innebär det att olika hushåll skall intervjuas varje månad under ett helt år. Vinsten med en metod med intervjuer för en månad tillbaka i tiden skulle dels bestå i att intervjutiden blir kortare och dels i att minnesfelen kan väntas bli mindre, eftersom det bör vara lättare att komma ihåg utgifterna under den senaste månaden än för ett helt år tillbaka i tiden. Man skulle alltså i större utsträckning än vid årsintervjuer kunna bygga på minnesuppgifter i stället för på uppskattningar.

Månadsintervjuerna företogs endast bland högre inkomsttagare. Intervjutiden blev 1,9 timmar mot 5,7 timmar för helårsintervjuer i motsvarande grupper vid 1952 års undersökning, dvs. på en tredjedel av tiden fick man uppgift om ungefär en tolftedel av årets inkomster och utgifter.

I och för sig var det mycket tilltalande att arbeta med en så kort tidsperiod som en månad och på åtskilliga poster kunde man lätt få uppgifter, eftersom intervjupersonen utan svårigheter kunde erinra sig vad som inträffat under den gångna månaden. Men för åtskilliga sådana ofta återkommande utgifter som är svåra att komma ihåg, visade det sig att intervjupersonerna uppgav sin uppskattade normala konsumtion i stället för att försöka erinra sig vilka utgifter som faktiskt hade gjorts under den aktuella månaden. I dessa fall kom sålunda den nya metoden inte att ge mycket större säkerhet än den gamla, eftersom man vid årsintervjuerna ofta utgår från en uppskattad normalförbrukning per vecka eller månad och med hjälp av denna konstruerar fram en årsförbrukning. Liknande uppskattningar var vanliga beträffande tvättmedel, lokala resor, tobak m. m. också vid månadsintervjuerna.

Nackdelarna med månadsintervjuer var enligt våra erfarenheter flera än fördelarna. Avgränsningen mellan månaderna visade sig vara mycket svår. En månad är tydligen ur intervjupersonens synpunkt inte samma självklart avgränsade period som kalenderåret. Till denna svårighet medverkar att avlöningsperioden ofta inte är densamma som kalendermånaden. Man kommer kanske ihåg vad man köpt sedan man fick sin lön, men det är mycket svårt att minnas hur mycket som fanns kvar av pengarna vid månadsskiftet och vad man har köpt just dagarna mellan avlöningstillfället och den första i påföljande månad. Eftersom avlöningsperioderna är olika från fall till fall, t. o. m. från familjemedlem till familjemedlem, är det omöjligt att i stället för månaden använda avlöningsperioden. Detta skulle inte heller vara lämpligt för personer med veckoavlöning. Dessa svårigheter finns naturligtvis också när det gäller årsintervjuer, men eftersom man där rör sig med större totalbelopp, blir det relativa felet betydligt mycket mindre, om någon utgift skulle bli felförd. På månadsintervjuerna kan det däremot bli avsevärt.

En annan sida av denna sak är att avstämningen mellan inkomster och utgifter blir svår att göra. Vid en årsintervju kan man utgå från att kassahållningen är ungefär densamma vid de båda årsskiftena, såvida inte någon särskild omständighet, som intervjupersonen i så fall brukar ha lätt att

komma ihåg, förelegat just då. Vid avstämning i samband med en månadsintervju kan tillfälliga olikheter i kassahållningen av betydligt mindre omfattning — och som därför är nästan omöjliga att komma ihåg — spela en avgörande roll.

Intervjupersonerna var ofta mycket angelägna att framhålla att den månad som intervjun gällde inte alls var representativ för deras normala konsumtion. Häri ligger otvivelaktigt en viss risk. Intervjupersonen kan lätt frestas att i sådana fall uppge vad han anser vara normalbelopp, vilket i så fall inte ger större säkerhet än vid årsintervjuer. Därjämte kan det ligga nära till hands att förtiga en större utgift som gjorts under intervjumånaden, eftersom man tycker att den förvränger bilden av den normala konsumtionen. Många fann det också egendomligt att stora årsbundna utgifter som hyra, försäkringar m. m. inte efterfrågades, om utgiften inte gjorts under den aktuella månaden. Man kan naturligtvis tänka sig att förutom de faktiska utbetalningar som gjorts under perioden också anteckna alla större fasta utgifter, men detta skulle förlänga intervjutiden betydligt. Tidsvinsten med månadsintervjuer skulle därigenom bli ganska liten.

För att särskilt undersöka de poster i budgeten som brukar vara svåra att få uppgifter om, tillfrågades ett antal hushåll endast om vissa utgifter under föregående månad. Följande utgiftsposter efterfrågades: Livsmedel, kaffebröd, frukt och godsaker, restaurangbesök, toalett- och sjukvårdsartiklar, tyger, garner och sybehör, tobak, vin och sprit, nöjen, lottsedlar och tippning, tidningar och tidskrifter samt resor. Varje hushållsmedlem, även barnen, ombads att mot viss ersättning föra bok över dessa utgifter under 14 dagar efter intervjun. Varje person fick en egen blankett.

De poster där den kortare observationsperioden verkligen tycktes ge exaktare uppgifter var tillfälliga restaurangbesök, nöjen samt resor i samband med nöjen, besök hos vänner, etc. På övriga poster gjordes i stort sett uppskattningar som vid årsintervjuer, även om man på vissa punkter naturligtvis kunde erinra sig enstaka inköp. Den ena utgiften ger emellertid ofta associationer till den andra och det förefaller som om det skulle vara lättare att utgifter blir bortglömda vid en delintervju, än om man går igenom alla utgiftsposter.

Beträffande jämförelsen mellan intervjuuppgifter och bokföringsuppgifter är det naturligtvis mycket svårt att säga något mera bestämt när det gäller ett så litet material. Påsken, som för de flesta hushållen kom att omfattas av intervjun, försvårade givetvis också jämförelsen, och dessutom spelade tydligen säsongvariationerna in, vilket gällde framför allt tyger och sybehör (inkl. sylön) samt nöjen. Beträffande de senare kan påpekas att biobesöken minskade, medan övriga inträdesavgifter (idrott, tivoli m. m.) ökade i jämförelse med intervjuuppgifterna. Fotoartiklar förekom också i större omfattning vid bokföringen än vid intervjuerna.

En stark ökning förekom också för posten kaffebröd, frukt och godsaker, troligen till stor del på grund av att man genom denna bokföringsundersökning också fick uppgift om barnens inköp. Vid intervjuerna kommer så-

dana inköp i mycket stor utsträckning inte med, utan man får nöja sig med att anteckna barnens fickpengar som en klumppost.

Vad spriten beträffar hade praktiskt taget alla hushåll gjort stora inköp en månad tidigare, innan den senaste prishöjningen trädde i kraft, så att varken de inköp som gjorts strax före intervjutillfället eller under den efterföljande bokföringsperioden kunde anses spegla den normala konsumtionen. Här blev det följaktligen omöjligt att få ut något av jämförelsen.

Hur påverkas undersökningskostnaderna? En metod med kortare intervjuer enligt de ovan nämnda försöken blir relativt kostnadskrävande. Ett större antal hushåll måste kontaktas för att man skall kunna uppnå samma precision med månadsintervjuer som med årsintervjuer, och kostnaderna i form av arbete för att komma i kontakt med hushållen och för att bestämma tid för intervju blir sålunda relativt sett mycket högre vid ett större antal kortare intervjuer. I någon mån motverkas detta av att själva intervjukostnaden per hushåll blir lägre. Helårsintervjuerna i 1952 års undersökning var i genomsnitt ungefär tre gånger så långa som våra provintervjuer för en månad.

Det enda fall då ett lika stort antal hushåll för hela året med månadsintervjuer som vid årsintervjuer skulle ge samma precision, är om månadsutgiften för en vara vore = 1/12 av årsmedeltalet, och om den relativa variansen vore lika stor i båda fallen. Något exempel på en sådan utgiftspost är säkerligen mycket svårt att finna i verkligheten, men vissa livsmedel, som t. ex. mjölk, avviker troligen ganska litet från en sådan modell. De allra flesta utgifter i en familj görs emellertid mera oregelbundet, och i dessa fall blir tydligen den relativa variansen avsevärt större under en kortare period än under en längre. Givetvis är variansen också olika för olika poster i budgeten.

Något erfarenhetsmaterial att bygga en beräkning på finns tyvärr inte, men låt oss göra det tankeexperimentet att det skulle erfordras 4 gånger så många månadsintervjuer som årsintervjuer för att ge samma precision. Intervjuerna fördelas över ett helt år med samma antal intervjuer per månad. Hur skulle då kostnaderna ställa sig?

Om månadsintervjuerna antas bli en tredjedel så långa som årsintervjuerna, innebär detta att själva intervjukostnaderna skulle komma att öka med ungefär en tredjedel. Under förutsättning att man kunde utnyttja samma intervjuare under hela året, skulle utbildningskostnaderna inte behöva öka något nämnvärt. Resekostnaderna inom intervjuområdena (inkl. restiden) skulle däremot bli mer än fyra gånger så höga. Eftersom ett mindre antal hushåll skall kontaktas varje månad, blir det svårare att kombinera besöken, vilket ger högre kostnader per intervju. I den mån ersättning till hushåll förekommer, t. ex. för efterföljande livsmedelsbokföring, ökar kostnaderna i direkt proportion till det ökade antalet deltagande hushåll. *Materialinsamlingen* skulle i sin helhet kunna beräknas bli nära dubbelt så kostsam vid månadsintervjuer som vid årsintervjuer.

Beträffande *bearbetningen* kan följande beräkningar göras. Granskningen bör bli något enklare, eftersom varje blankett endast omfattar en kort tidrymd. Åtskilliga kontrollmöjligheter bortfaller, då man inte har en hel årsbudget för varje enskilt hushåll. Kostnaderna skulle härigenom inte komma att öka fullt fyra gånger.

Kodningsarbetet ökar i direkt proportion till det ökade antalet intervjuer. Detsamma gäller stansning av hålkort. För maskinbearbetning i övrigt inträder endast en obetydlig ökning.

Tabellarbeten, arbetsledning, maskinskrivning etc. påverkas praktiskt taget inte alls av det större materialet.

En allmän fördel med en undersökning upplagd efter dessa linjer vore att arbetsbelastningen kunde bli jämnare, en faktor som kan beräknas sänka kostnaderna i viss mån.

Under ovan angivna förutsättningar och med utgångspunkt från att de olika kostnadsposterna får samma vikt i totalkostnaden som vid socialstyrelsens tidigare undersökningar, skulle kostnaderna för en undersökning byggd på intervjuer per månad kunna beräknas bli omkring dubbelt så höga som för en undersökning byggd på årsintervjuer.

Sociala frågor vid 1954 års höst-riksdag

I Sociala Meddelanden 1954 (nr 8 och 10) redogjordes för de sociala frågor som behandlades av 1954 års vår-riksdag. Här kommer nu en redogörelse att lämnas för de sociala frågor som samma års höst-riksdag tagit ställning till samt även för vissa interpellationer, som då blev besvarade.

Semesterlagen

I prop. 46 hade regeringen för vår-riksdagen framlagt förslag om vissa ändringar i semesterlagen men behandlingen av detta ärende hade av riksdagen uppskjutits till hösten. Då tillstyrkte andra lagutskottet förslaget, vilket också blev riksdagens mening (skr. 367). De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1955 och den viktigaste nyheten innebär att arbetstagare som semesterkvalificerande tid skall få räkna inte blott, såsom tidigare, tid varunder han varit frånvarande från arbetet på grund av olycksfall i detta eller yrkessjukdom utan även den tid han på grund av annan sjukdom varit oförmögen till arbete. I det senare fallet gäller detta dock högst under sammanlagt 90 dagar av kvalifikationsåret. Därjämte har stadgats förbud för arbetsgivaren att utan arbetstagarens samtycke förlägga semestern till tid då arbetstagaren på grund av sjukdom ej är i arbete. Denna regel äger dock icke tillämpning då ett företag (eller avdelning inom detta) är stängt för gemensam semester. Visserligen hemställdes i en motion (II: 500) att även i sådana fall förbudet skulle gälla, men varken utskott eller riksdag biföll denna hemställan.

Andra motioner som rörde ändringar i semesterlagen skall här nämnas, ehuru de ej väcktes i samband med proposition. I motion I: 13 hemställdes att eftersom arbetsgivaren i vissa fall missbrukat rätten att dela semestern i två perioder på 12 resp. 6 dagar genom att förlägga dessa till för arbetstagaren olämpliga tider, sådana ändringar skulle vidtas att semestern skulle utgå i ett sammanhang, såvida inte arbetstagaren annorlunda önskade. I samma hemställan utmynnade motion II: 16. I motionen I: 243 yrkades att all arbetsledighet i anledning av semester skulle vara semesterkvalificerande. Därvid hade man främst i sikte den arbetskraft som permitteras och börjar ny anställning inom företag där personalen åtnjuter semester samtidigt men denna ännu inte påbörjats. I sådana fall permitteras vanligen den nyanställde under den tid de övriga har semester och den nyanställde förlorar därigenom rätten att tillgodoräkna sig denna tid som semesterkvalificerande. Andra lagutskottet avstyrkte motionerna med motiveringen att en reglering av dessa frågor borde lösas avtalsvägen. Riksdagen följde utskottet.

Folkpensioneringen

I motionerna I: 363 och II: 381 hemställdes att riksdagen måtte begära en utredning om fördelningen mellan staten och kommunerna av kostnaderna för folkpensioneringen. Motivet var att under de senaste åren kostnadsfördelningen beträffande de inkomstprövade folkpensionerna förskjutits till kommunernas nackdel. Varje kommuns bidrag skall utgå efter en procentsats som erhålls genom att multiplicera antalet skattekronor per invånare i kommunen med 1,5. Det försämrade penningvärdet har medfört att skatteunderlaget ökat och detta har i sin tur lett till att kommunernas andel i kostnaderna ökat medan statens andel på motsvarande sätt minskat. År 1948 var således statens andel 66,5 men 1952 endast 56,4 %. Ungefär samma problem berördes i de båda likalydande motionerna I: 401 och II: 514. Sammansatta stats- och andra lagutskottet ansåg att det vore av vikt att problemen bleve belysta genom en allsidig utredning. Riksdagen beslöt i enlighet med vad utskottet anfört (skr. 399).

Frivillig sjukpenningförsäkring

Andra lagutskottet tillstyrkte och riksdagen biföll (skr. 403) förslaget om frivillig sjukpenningförsäkring, som framlagts i prop. 224. Detta innebär att för tiden den 1 januari—30 juni 1955 det blir möjligt för dem som inte blivit sjukpenningförsäkrade men som vid utgången av år 1954 var medlem i erkänd sjukkassa, att i allmän sjukkassa erhålla frivillig sjukpenningförsäkring. Sjukpenningen utgår med samma belopp som vederbörande var försäkrad för vid 1954 års utgång under de första 90 sjukhjälpsdagarna, dock högst 3 kr per dag, och sjukhjälpstiden utgör 90 dagar. Men hempenning, som skall utgå vid sjukhusvård, får för denna kategori sjukförsäkrade inte understiga 1 krona 50 öre om dagen. I främsta hand har beslutet tillkommit för att i avvaktan på vidare utredningar ge stöd åt folkpensionärer som inte har inkomst av förvärvsarbete. I princip står dock möjligheten öppen för alla tidigare medlemmar i erkänd sjukkassa, vilka ej blivit obligatoriskt sjukpenningförsäkrade, att på detta sätt frivilligt försäkra sig för sjukpenning. Ett villkor är dock att den försäkrade ej resterar för avgifter till den erkända sjukkassan. Kostnaden för statsverket beräknas till 0,9 milj. kr för ett halvt år.

Handhavandet av sjuk- och yrkesskadeförsäkringen

Genom samordningen mellan den allmänna sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen under de första 90 dagarna — vilket innebär att under denna tid sjukförsäkringen i princip skall svara även för yrkesskadorna — beräknades antalet yrkesskadeförsäkringsfall minska i betydande omfattning (från 158 000 till 22 000). Härigenom aktualiserades dels frågan om

yrkesskadeförsäkringens framtida organisation och dels frågan till vilken myndighet den statliga tillsynen över sjuk- och yrkesskadeförsäkringen skulle förläggas. En särskild utredningsman framlade ett förslag i saken i november 1953, vilket låg till grund för den proposition (nr 208) som statsutskottet biföll och riksdagen tillstyrkte (skr. 397).

Beslutet innebär att riksförsäkringsanstalten — i avvaktan på erfarenheter av samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna — bibehålls som tillsynsmyndighet för sjukförsäkringsgrenen. Vad yrkesskadeförsäkringen beträffar skall denna tills vidare alltjämt handhas av riksförsäkringsanstalten och de nio ömsesidiga bolag som för närvarande är i verksamhet. Med tanke på att skaderegleringarnas antal minskar skall senare utredas huruvida inte denna verksamhet kan centraliseras till en enda anstalt, som eventuellt får annan företagsform än centralt ämbetsverk. Tillsynen över yrkesskadeförsäkringen skall tills vidare i viss utsträckning tillkomma försäkringsrådet, liksom tidigare har varit fallet.

Någon ändring i besvärsprövningen har inte företagits. Besvär över de allmänna sjukkassornas beslut i sjukförsäkringsfrågor kan anföras hos riksförsäkringsanstalten. Över dess beslut kan besvär anföras hos Kungl. Maj:t men blott om anstalten ger tillstånd därtill. Besvär över riksförsäkringsanstaltens och de ömsesidiga bolagens beslut i yrkesskadefrågor kan anföras hos försäkringsrådet, vars beslut icke kan överklagas.

På grund av att arbetsbördan minskar för den del av riksförsäkringsanstalten som sysslat med yrkesskadeförsäkringen kommer 161 personer att friställas samtidigt som antalet byråer nedgår från 8 till 7. För att bereda denna arbetskraft annan anställning har Kungl. Maj:t tillsatt en nämnd, med vilken andra ämbetsverk vid behov av nyrekrytering skall etablera kontakt.

I anslutning till propositionen väcktes ett antal motioner (I: 554 och II: 710, I: 555 och II: 712 samt II: 711). I dessa hemställdes bl. a. att försäkringsrådet skulle bli högsta besvärsinstans för såväl yrkesskadeförsäkringen som för sjukförsäkringen och att åtgärder skulle vidtas, varigenom större hänsyn kunde tas till personalens intressen vid vinnande av annan anställning. Motionerna föranledde ingen ändring av regeringsförslaget.

Statstjänstemännens sjuklöne- och sjukvårdsförmåner

Sedan lång tid tillbaka har statstjänstemännen åtnjutit viss lön under ledighet, som orsakats av sjukdom, delvis fri sjukvård samt fria läkemedel. För att undersöka vilken inverkan den allmänna sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen skulle komma att få på de statsanställdas förmåner tillkallades i augusti 1952 en särskild utredningsman (sjukvårdsutredningen) samt i juni 1953 särskilda sakkunniga (1953 års sjuklönesakkunniga). I februari och juni 1954 avlämnade utredningen resp. de sakkunniga sina betänkanden. Då förhandlingar skulle upptas med statstjänstemännens huvudorganisationer blev remissförfarandet beträffande de båda betänkandena

inskränkt till att endast gälla administrativa och organisatoriska frågor som avsåg sjukvården.

Förhandlingar fördes våren och sommaren 1954 mellan civildepartementet och statstjänstemännens huvudorganisationer. Dessa ledde i augusti och september 1954 till att vissa överenskommelser kom till stånd. Dessa överenskommelser låg till grund för prop. 217 som förelades riksdagen. Statsutskottet tillstyrkte regeringens förslag och riksdagen fattade beslut i överensstämmelse härmed (skr. 371). På sina håll i riksdagen ansåg man att riksdagen ställts inför ett fullbordat faktum och ingenting annat hade att göra än att godkänna resultatet av förhandlingarna.

Överenskommelsen innebär att de förut utgående förmånernas reella värde i princip bibehålls oförändrade samt att kompensation skall utgå för avgiften till sjukförsäkringen.

Landsbygdens problem

I en motion (II: 290), som undertecknats av inte mindre än 22 ledamöter från bondeförbundet, begärdes en utredning om den framtida utformningen av närings- och bebyggelsestrukturen i landet. Man hänvisade i denna till flyttningarna från landsbygden till städerna, speciellt storstäderna och framhöll att dessa skapat stora problem såväl för storstäderna som för landsbygden, och att därför åtgärder behövde vidtas för att hejda befolkningsomflyttningen. Anledningen till denna ansågs till största delen bero på att landsbygdens näringsliv inte kunnat bereda den från jordbruket friställda arbetskraften sysselsättning, varför ett mera differentierat näringsliv på landsbygden efterlystes. Ett sådant skulle nämligen kunna skänka befolkningen tillfredsställande allmän standard och större trivsel samt skapa förutsättningar för serviceanläggningar, samlingslokaler och andra gemensamma anordningar, vilket allt skulle bidra till att hålla ungdomen kvar på landsbygden. För att näringslivet skulle kunna expandera på landsbygden ansågs att dyrortsgrupperingen av löner och skatter borde slopas snarast möjligt samt att vägarna och elkraften utbyggdes. Man rekommenderade också direkta åtgärder för att hindra storstädernas tillväxt; framför allt borde man uppmuntra företagens avflyttning från sådana orter, och vad Stockholm beträffar borde en decentralisering av statsförvaltningen övervägas.

Bankoutskottet, som behandlade motionen, ansåg de i motionen framförda synpunkterna på problemet beaktansvärda, men ansåg sig inte kunna tillstyrka en allmän utredning. En inventering och sammanställning av det omfattande material som genom offentlig utredning och samhällsvetenskaplig forskning eller eljest blivit tillgängligt, borde dock, enligt utskottet, komma till stånd. Lämpligen borde detta ske inom Kungl. Maj:ts kansli eller genom arbetsmarknadsstyrelsen. Riksdagen fattade beslut (skr. 385) i överensstämmelse med vad utskottet hemställt.

Interpellationer

Bland interpellationer, som blivit besvarade under höst-riksdagen, kan här nämnas en som rörde frågan om beredande av full sysselsättning åt textilindustrins anställda. I sitt svar framhöll handelsministern att textilindustrin i Västeuropa lider av en viss överdimensionering. Under senare år har konsumtionen av textilier inte stegrats i samma takt som annan konsumtion. År 1948 uppgick i Sverige textilinköpens andel till 16 % men år 1954 till 13 % av den privata konsumtionen. Statsbeställningar, som föreslagits av interpellanten, löser icke problemen på längre sikt men om vår industri allvarligt skadas genom utländsk konkurrens i form av dumping kommer motåtgärder att vidtas. Härvid kan man främst tänka sig antidumpingtullar, som för övrigt redan införts vid import av nylonstrumpor. Textil- och beklädnadsindustrins parter har igångsatt en undersökning av förutsättningarna för denna industris utveckling. Innan resultatet av denna föreligger ansåg handelsministern att det inte vore ändamålsenligt att föranstalta om utredning i statlig regi. (Protokoll FK nr 33, 1954.)

I en interpellation som aktualiserats genom arbetsdomstolens domar i målet mot stuveriarbetarna, hette det att arbetsdomstolen utnyttjas av arbetsgivarna som ett vapen i syfte att hindra arbetarnas rörelsefrihet. Då domstolen skapar irritation och bitterhet borde den enligt interpellanten avskaffas och kollektivavtalslagen upphöra. I sitt svar framhöll socialministern att under de närmaste tio åren efter tillkomsten av 1928 års arbetsfredslagstiftning förslag väcktes i riksdagen om att riksdagen måtte besluta upphäva lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. Senast skedde detta år 1939 men varje gång hade riksdagen ställt sig avvisande till förslagen. Enligt socialministern hade sedan dess ingenting förekommit som kunde motivera ett ändrat ställningstagande. (Protokoll AK nr 33, 1954.)

I en interpellation till civilministern tillfrågades denne om vilka åtgärder han ämnade vidta för att underlätta de partiellt arbetsföras anställning i statlig tjänst. År 1949 hade vissa bestämmelser tillkommit som syftade till att underlätta för de partiellt arbetsföra att erhålla sådan anställning men enligt interpellanten hade effekten inte blivit den åsyftade. Civilministern svarade att vissa undersökningar gett vid handen att på en del håll men inte på andra bestämmelserna lett till att anställningsprinciperna uppmjukats. Därför hade han för avsikt att påminna myndigheterna om bestämmelsernas existens liksom också att ta upp till prövning huruvida inte de s. k. samarbetsnämnderna borde kopplas in på frågan. Några andra åtgärder var inte aktuella men spörsmålet skulle följas med uppmärksamhet. (Protokoll AK nr 32, 1954.)

För barn till förlupna fäder finns det ej någon motsvarighet till bidragsförskottslagen eller lagen om särskilda barnbidrag, hette det i en interpellation till statsrådet Lindström. Det frågades däri om några särskilda åtgärder var att vänta för att få en rättelse till stånd. I sitt svar framhöll stats-

rådet att hon inte var beredd att utvidga de ovannämnda lagarna att även omfatta barn till förlupna fäder. Antalet sådana barn är ganska ringa och dessutom är det svårt att konstatera om mannen verkligen är förlupen. Det understöd som kan behövas borde i stället lämnas i vanlig ordning genom socialvårdens organ. (Protokoll AK nr 32, 1954.)

Är mindre jordbrukare och arrendatorer, som åtar sig körningsarbeten, att hänföras under begreppet arbetstagare, frågades i en interpellation till socialministern. Frågan hade betydelse när det gällde att avgöra om semesterlagen samt sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna hade tillämpning på dem. Socialministern svarade att arbetstidsutredningen är sysselsatt med frågan om de s. k. beroende uppdragstagarna och att dess arbete kan väntas vara slutfört under år 1955. Men enligt de uttalanden från regeringens och riksdagens sida som gjordes år 1953 bör bl. a. de avtalsslutande parternas ekonomiska och sociala ställning vara ägnad att belysa frågan huruvida en person skall vara att anse som arbetstagare eller ej. (Protokoll AK nr 31, 1954.)

Socialministern fick också besvara en interpellation om i vilken utsträckning kommunerna underlåtit att införa kommunala bostadstillägg. Av svaret framgick att den 1 januari 1955 alla kommuner utom 13 kan beräknas ha infört sådant tillägg till folkpensionerna. (Protokoll AK nr 31, 1954.)

I en interpellation till inrikesministern frågades om vilka åtgärder som vidtagits för att möta den väntade efterfrågan på sjukvård och läkarbehandling i och med genomförandet av den obligatoriska sjukförsäkringen. Inrikesministern svarade att sedan reformen beslutades år 1953 någon mer omfattande ökning av resurserna givetvis inte hade kunnat göras. Enligt hans åsikt skulle knappast påfrestningarna på sjukhusvården bli betydande medan däremot en viss ökad belastning på den öppna vården kunde bli följden. Oavsett om obligatorisk försäkring införts eller ej skulle denna belastning ha kommit på grund av förbättrade inkomstförhållanden m. m. Läkarnas antal beräknas öka från 5 300 nu till 7 600 år 1965 genom ökad utbildning i Sverige. Man undersöker även möjligheten att utbilda svenska läkare i Schweiz. Statsrådet ansåg att farhågorna som uttalats när tidpunkten för reformens genomförande närmade sig var starkt överdrivna. (Protokoll AK nr 31, 1954.)

J. E.

Kortare meddelanden

Kontaktkommittén för internationell statistik. Kungl. Maj:t har genom beslut den 28 januari 1955 förordnat tillsättande av en kommitté med uppgift att vara rådgivande organ för utrikesdepartementet i frågor rörande Sveriges medverkan i internationella sammanhang på det statistiska området.

Kommittén skall utöva sin verksamhet i nära samråd med statliga myndigheter med statistiska uppgifter. Då förhållandena så påfordrar bör kommittén samråda även med privata utredningsinstitut och andra privata organisationer med intressen i statistiska frågor.

Medlemmar av kommittén skall vara chefen för statistiska centralbyrån, tillika ordförande, cheferna för de statistiska byråerna i kommerskollegium och socialstyrelsen, chefen för utredningsbyrån i socialstyrelsen, chefen för konjunkturinstitutet samt extra ordinarie byråchefen B. A. Eriksson. Medlemmarna äger rätt att utse ersättare för sig.

Statistiska centralbyrån skall utan särskild kostnad för statsverket ställa sekreterarepersonal till förfogande för kommittén.

Dyrortsnämnden. Chefen för civildepartementet har för år 1955 till ledamöter i dyrortsnämnden förordnat direktören S. Hydén, riksdagsmännen L. Lindahl, E. A. Lindblom och P. Orgård, ombudsmannen H. Schultz samt riksdagsmannen S. G. W. Wahlund. Ordförande i nämnden kommer att förordnas senare.

Dyrortsnämndens sekreterare är förste aktuarien G. Berglund.

Reformer på lönestatistikens område. Med skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 juni 1954 framlade socialstyrelsen vissa utredningar och förslag om den officiella lönestatistiken.[1] Av de framlagda förslagen har två nu realiserats.

Den 10 december 1954 godkände Kungl. Maj:t den överenskommelse som träffats mellan socialstyrelsen och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) om en arbetsfördelning i fråga om den officiella lönestatistiken en gång per år för industriarbetare m. fl. Överenskommelsen innebär att SAF kommer att insamla, granska, kodifiera och stansa det material till den officiella lönestatistiken som insamlas från företag anslutna till SAF. Socialstyrelsens tjänstemän äger rätt delta i den bearbetning av materialet som utförs hos SAF. Överenskommelsen innebär en icke obetydlig arbetsbesparing för såväl företag anslutna till SAF som för socialstyrelsen.

Det förslag till en rådgivande nämnd för lönestatistik som socialstyrelsen framlade den 10 juni 1954 har nu även realiserats. Den 25 januari 1955 tillkallade nämligen chefen för socialdepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 december 1954 fem personer att utgöra en delegation för överläggningar med socialstyrelsen i frågor rörande den officiella lönestatistiken. De fem som tillkallats är dels förste aktuarien A. Aldestam, civildepartementet; tf. forskningssekreteraren L. Fastbom, konjunkturinstitutet; aktuarien N. Lagerström, SAF, och fil. lic. A. Nilstein, TCO; dels ock t. o. m. utgången av februari 1955 sekreteraren N. Kellgren och för tiden därefter sekreteraren P. Holmberg, båda LO.

S. M.

Socialstyrelsens utlåtande över hyresregleringskommitténs betänkande III angående hyran för omöblerade lägenheter (SOU 1954: 34). I utlåtandet, som avgavs den 30 december 1954, anför socialstyrelsen bl. a.

Styrelsen vill till en början framhålla betydelsen av en avspänning i motsatsförhållandet mellan hyresmarknadens parter i frågor som rör fastigheternas underhåll

[1] Ett utförligt referat av dessa återfinns i Sociala Meddelanden 1954: 7, sid. 436.

och kostnaderna härför. Kommittén har gjort beaktansvärda försök att mildra denna motsättning. Ledamöternas uppfattningar om hur svårigheterna skall övervinnas är emellertid starkt divergerande.

De mest genomgripande förslagen i betänkandet innebär att indexberäkningar skall läggas till grund för beslut om generell hyreshöjning samt att i hyresregleringslagen skall införas bestämmelser vilka möjliggör sanktioner i form av hyresreducering mot hyresvärd, som eftersätter sin skyldighet att underhålla uthyrd lägenhet eller på annat sätt inskränker hyresgästen tillkommande förmåner. Man har alltså avsett att å ena sidan garantera fastighetsägarna att hyrorna kommer att följa kostnadsutvecklingen och att tillräckligt utrymme därvid skall lämnas åt reparationsandelen av dessa, samt å andra sidan säkerställa för hyresgästerna att fastighetsunderhållet — och härvid särskilt lägenhetsunderhållet — ej försummas.

För att generell hyreshöjning skall kunna vidtas inom kommun gäller för närvarande endast den mycket allmänt formulerade förutsättningen att omkostnaderna för fastighetsförvaltning generellt har stigit inom kommunen och att det på grund härav är påkallat att högre hyror utgår. Kostnadsökningen beräknas på grundval av statistiskt konstaterade faktiska utgifter under en förfluten tidsperiod. Enligt vad som framhålls i betänkandet torde man ha ansett att höjning icke skall behöva medges då kostnadsökningen är obetydlig eller då starka skäl av allmän ekonomisk natur talar mot generell höjning av hyresnivån.

Kommittén har enligt styrelsens uppfattning med rätta en kritisk inställning till denna ordning och har på grund härav framfört förslag om en objektivering av normerna för en generell hyreshöjning. Enligt dessa förslag skulle dels det tekniska tillvägagångssättet vid uppskattningen av de generella kostnadsökningarna ändras så att bestämmandet av den medgivna generella hyreshöjningen grundades på *indexberäkningar,* dels de indexmässigt framräknade talen för kostnadsökningen vara utslagsgivande för storleken av den generella hyreshöjningen och ej, som hittills, vara underkastade justering på grundval av helt allmänna överväganden.

Styrelsen anser att det skulle vara mycket värdefullt om man kunde få till stånd en indexreglering av fastighetsomkostnaderna, som skulle vara normerande för hyreshöjningens storlek.

Enligt förslaget skulle hyresrådet verkställa beräkningen av en särskild, för detta ändamål avsedd ny indexserie. På hyresregleringens område är hyresrådet att anse som det priskontrollerande organet. I betraktande härav bör hyresrådet icke anförtros beräkningen av hyresindex, lika litet som priskontrollnämnden bör svara för beräkningen av konsumentprisindex. Uppdraget att beräkna hyresindex kan lämpligen läggas på bostadsstyrelsen som sakkunnig myndighet i fråga om fastighetskostnaderna eller också på socialstyrelsen såsom det centrala socialstatistiska ämbetsverket. För arbetet med hyresindex bör vid sidan av myndigheten inrättas en av olika experter bestående nämnd efter mönster av den till socialstyrelsen knutna indexnämnden.

Frågan om beräkningen av en hyresindex är ej enbart en rent matematisk-statistisk metodfråga utan kräver liksom konsumentprisindex skönsmässiga avgöranden i vissa delar. Det är av vikt att riktlinjerna för sådana bedömningar klarläggs och i förväg godkänns av statsmakterna. Styrelsen hemställer därför att Kungl. Maj:t, innan slutlig ståndpunkt tas till frågan, måtte föranstalta om en utredning hur indexsystemet skall utformas.

Huvudfrågan vid införande av ett indexsystem är vilken reparationsvolym som skall läggas till grund för beräkningarna och alltså anses som normal. Även denna fråga bör upptas till ny prövning vid den av styrelsen förordade utredningen för närmare utformning av det föreslagna indexsystemet.

Kommittén har föreslagit att beslut om generell hyreshöjning bör innefatta uppgift om hur stor del av höjningen som avser kompensation för ökade kostnader för lägenhetsunderhållet. Då styrelsen håller före att denna ordning skall kunna bidra till att utjämna meningsmotsättningarna mellan hyresmarknadens parter, tillstyrker styrelsen förslaget i denna del.

För att säkerställa för hyresgästerna att lägenhetsunderhållet ej försummas har kommittén föreslagit införande av vissa

sanktioner i form av hyresreducering. Sanktionerna är av två olika grader. Den ena består i nedsättning av grundhyran och den andra i reduktion eller indragning av utgående reparationstillägg. Den förstnämnda sanktionsformen skall tillämpas framför allt då lägenhetsunderhållet eftersatts i sådan grad att lägenheten kan sägas ha nedsjunkit i en lägre klass på hyresmarknaden. Enligt vad kommittén uttalat skall hyresreducering ej komma i fråga, förrän förfallet fortskridit långt och blivit genomgående för hela lägenheten. Den sistnämnda sanktionsformen skall användas vid eftersatt underhåll och särskilt i sådana fall, där deklassering av lägenheten inte kan sägas föreligga men där bristen i underhållet likväl medför väsentlig olägenhet för hyresgästen. Enligt kommittén bör förhandenvaron av sådan olägenhet kunna fastslås efter en bedömning av lägenhetens allmänna skick.

Emot förslaget att inom hyresregleringslagstiftningens ram öppna möjlighet att i de s. k. deklasseringsfallen reducera grundhyran har inom kommittén reservationsvis anmärkts att det bör räcka med den möjlighet som härvidlag redan finns enligt allmänna hyreslagen. Styrelsen är emellertid ense med kommitténs majoritet om att denna möjlighet ej är tillräcklig. Hyresregleringslagen, som väl beaktar den omständigheten att hyresvärdens prestation utvidgas genom standardförbättringar o. dyl., men saknar föreskrifter för det fall att hyresvärdens prestation försämras, är i behov av komplettering i sistnämnda avseende.

Styrelsen vill visserligen ej göra någon erinran vare sig mot utformningen av den sanktion, enligt vilken reparationstillägget skall kunna reduceras eller indras, eller mot införande av den spärregel, som kommittén utarbetat under hänsynstagande till arbetsmarknadspolitiska, ekonomiska och administrationstekniska synpunkter. Styrelsen befarar emellertid att vissa svårigheter kommer att möta tillämpningen av dessa bestämmelser. Särskilt torde det vara vanskligt att få till stånd en objektiv bedömning i de olika fallen.

Enligt kommittén skall hyresgäst ta initiativet i sanktionsärenden. Detta är givetvis riktigt. I detta sammanhang bör emellertid beaktas att många folkpensionärer med kommunala bostadstillägg och många familjer med små inkomster, ej sällan kompletterade med kommunala understöd, är hänvisade till lägenheter, där underhållet är i hög grad eftersatt. Denna kategori hyresgäster visar ofta stor obenägenhet att ta kontakt med myndigheter även i sådana fall, där deras rätt eller intresse icke kan tillvaratas på annat sätt än genom att myndighets ingripande påkallas. Enligt styrelsens mening bör därför en sådan ordning övervägas att det även skall tillkomma social myndighet i kommunen att utan uppdrag tillvarata sådana hyresgästers rätt enligt hyresregleringslagen.

I fråga om sanktionssystemet anfördes *reservation* av byråcheferna v. Hofsten och Moberg, som på denna punkt i allt väsentligt delade de synpunkter som framförts i en reservation i kommittén av ledamöterna Ekdahl och Järtelius.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	detta nr
Sociala frågor vid årets riksdag	detta nr
Socialutgifterna i Sverige, årligen	8, 1954
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	12, 1954
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	11, 1954
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	12, 1954
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	10, 1954
Kollektivavtal	detta nr
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	12, 1954
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	12, 1954
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	detta nr
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1954
Priser, konsumtion:	
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	detta nr
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	5, 1954
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	detta nr
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	7, 1954
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1954
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
statsbidrag	7, 1954

Konsumentprisindex och levnadskostnadsindex för december 1954

1. Konsumentprisindex

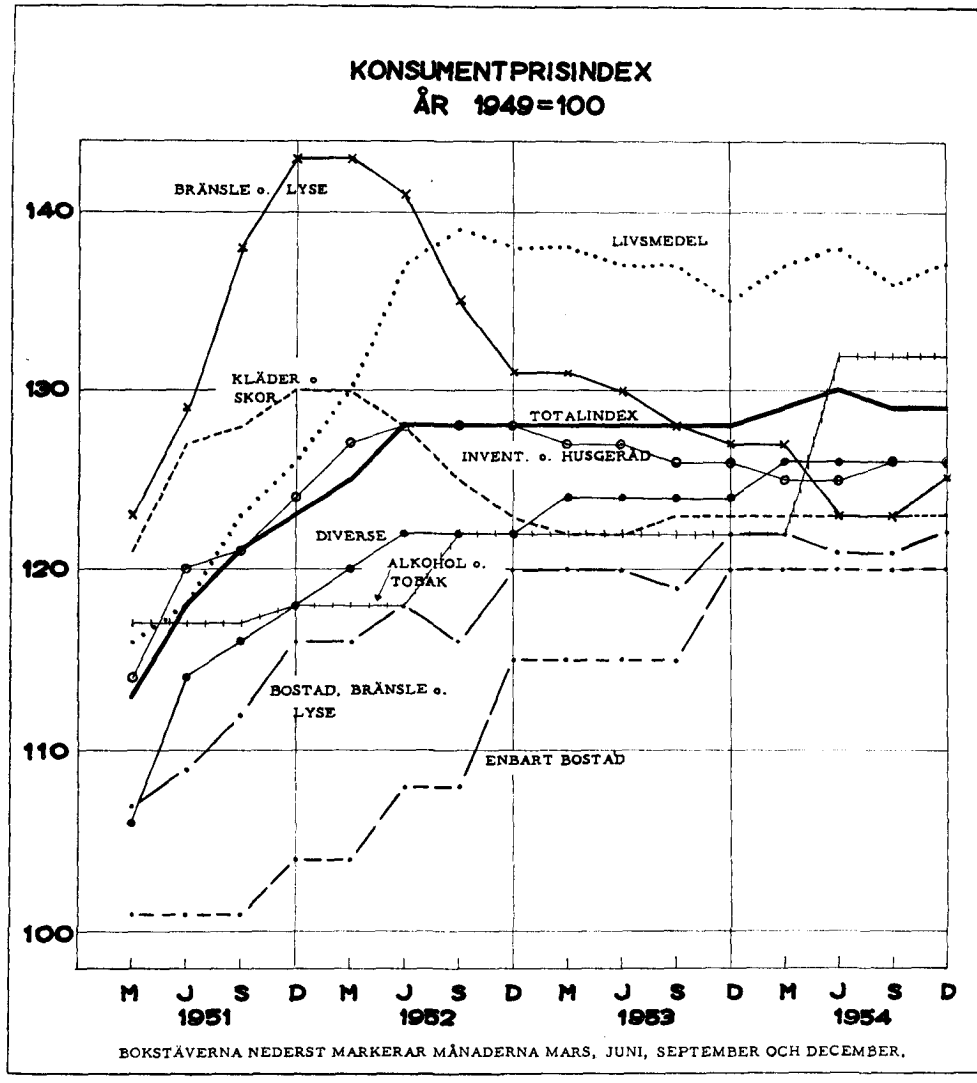
Konsumentprisindex för december 1954 har av socialstyrelsen beräknats till 129 (år 1949 = 100) eller samma tal som för november. Indextalet har därmed stått oförändrat under senare hälften av år 1954.

I tab. 1 redovisas indextalen under de senaste åren för huvudgrupper och undergrupper av varor och tjänster med år 1949 som basperiod för varje särskild grupp. Utvecklingen belyses även av diagrammet på sid. 86.

Indextalen för huvudgrupperna var oförändrade mellan november och december utom beträffande gruppen livsmedel, för vilken en uppgång med en enhet registrerades. De procentuella förändringarna, beräknade på index-

Tab. 1. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar dec. 1953—dec. 1954

Varuposter	Indextal (1949 = 100)						Vägnings-tal	Procentuell förändring juni 1954—dec. 1954
	1953	1954	Dec. 1953	Juni 1954	Sept. 1954	Dec. 1954		
Livsmedel	**137**	**137**	**135**	**138**	**136**	**137**	**340**	**— 1**
Mejeriprodukter	125	125	125	125	124	124	63	— 1
Matfett utom smör	144	139	139	139	139	139	11	—
Bröd, mjöl och gryn	142	139	139	140	138	138	42	— 1
Ägg	122	105	103	97	108	110	9½	+ 13
Kött	168	164	168	163	162	163	22½	0
Fläsk	136	144	134	150	149	144	21½	— 4
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	135	125	125	129	21	+ 3
Fisk och fiskkonserver	137	137	135	131	137	140	11½	+ 7
Rot- och grönsaker	135	142	132	135	155	158	18½	+ 17
Frukt och bär	113	112	113	119	106	110	37	— 8
Speceriер	165	184	165	194	187	182	55	— 6
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	121	121	8½	—
Förtäring utom hemmet	139	142	139	143	143	143	19	0
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**122**	**132**	**132**	**132**	**83**	**—**
Spritdrycker och vin	118	134	118	142	142	142	40	—
Öl	122	122	122	122	122	122	9½	—
Tobak	125	128	126	129	129	129	33½	—
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**123**	**123**	**141**	**0**
Kläder	121	122	122	122	122	122	120½	0
Konfektion	120	121	121	121	121	122	66½	0
Trikåvaror	121	121	121	121	120	119	24	— 2
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	117	117	116	10½	— 1
Tyger, garner o. sybehör	126	129	127	128	131	129	19½	+ 1
Skor	131	132	131	131	132	131	20½	0
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**122**	**121**	**121**	**122**	**129**	**+ 1**
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	120	120	85½	—
Bränsle och lyse	129	125	127	123	123	125	43½	+ 2
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**125**	**126**	**126**	**85**	**+ 1**
Möbler	133	134	134	134	134	133	12	0
Husgeråd och verktyg	123	120	121	120	120	120	34	0
Hushållstextilier	119	119	118	117	119	119	21	+ 1
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	134	133	133	133	133	134	14	0
Väskor och reseffekter	120	121	120	120	121	121	4	+ 1
Diverse	**124**	**126**	**124**	**126**	**126**	**126**	**222**	**0**
Sjukvård	116	122	122	122	122	122	20	—
Kroppsvård	118	119	117	119	119	119	15½	0
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	102	102	11	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	138	139	140	142	20	+ 2
Post och tele	144	144	144	144	143	142	12½	— 1
Nöjen och rekreation	126	127	127	127	127	127	28	0
Resor	126	127	126	127	127	127	47	0
Motorfordon	..	..	..	..	..	..	46	— 1
Hemhjälp	141	142	142	142	142	144	12	+ 1
Restpost	122	126	122	127	127	128	10	+ 1
Totalindex	**128**	**129**	**128**	**130**	**129**	**129**	**1 000**	**0**

talen före avrundningen till hela tal, dels mellan november och december 1954 och dels mellan december 1953 och december 1954 resp. september och december 1954 framgår av nedanstående tablå.

	Ändring i % mellan		
	dec. 1953 o. dec. 1954	sept. och dec. 1954	nov. och dec. 1954
Livsmedel	+ 1,3	+ 0,2	+ 0,8
Alkoholhaltiga drycker och tobak	+ 8,7	—	—
Kläder och skor	— 0,1	— 0,1	+ 0,3
Bostad bränsle och lyse	— 0,1	+ 0,7	+ 0,2
Inventarier och husgeråd	+ 0,2	0,0	— 0,1
Diverse	+ 1,5	+ 0,1	+ 0,2
Totalindex	**+ 1,3**	**+ 0,2**	**+ 0,4**

Tab. 2. Detaljhandelspriser i kronor och öre, medeltal för 70 områden oktober—december 1954

Varuslag	Kvantitet	1954 okt.	1954 nov.	1954 dec.
Livsmedel		öre	öre	öre
Mjölk	l	41	41	41
Mejerismör	kg	690	690	690
Margarin	»	385	385	385
Ost, fetth. 45 +	»	533	531	536
Nötkött:				
stek	»	574	552	557
soppkött	»	424	423	428
malet (färs)	»	569	559	563
Gödkalvstek	»	846	832	857
Fläskkotlett	»	635	608	615
Salt sidfläsk	»	535	537	534
Fläskkorv	»	356	360	364
Falukorv	»	396	396	396
Leverpastej	hg	56	57	59
Blodpudding	kg	187	190	191
Köttsoppa	300 g	126	126	126
Ägg	kg	438	438	383
Färsk fisk:				
sill	»	164	172	163
strömming	»	174	177	174
torsk	»	294	323	308
Knäckebröd	1/4 kg	45	45	45
Sötlimpa	kg	126	126	126
Skorpor av vete	»	323	323	323
Småkakor	hg	61	61	61
Vetemjöl	2 1/2 kg	247	247	247
Havregryn, ångpreparerade	kg	117	114	119
Kaffe	1/4 kg	375	368	368
Strösocker	kg	116	116	116
Ärter på burk	400 g	102	102	102
Apelsinmarmelad	450 g	135	135	135
Potatis	kg	40	40	40
Spenat, djupfryst	375 g	130	130	129
Morötter	kg	60	58	59
Vitkål	»	60	55	54
Lök, gul	»	122	119	123
Äpplen, svenska	»	126	132	139
Apelsiner	»	188	186	172
Alkoholhaltiga drycker och tobak				
Pilsner	1/3 l	41	41	41

Varuslag	Kvantitet	1954 okt.	1954 nov.	1954 dec.
Kläder och skor		kr	kr	kr
Herrkostym, konf.	st	210,13	209,74	209,52
Herrtrenchcoat	»	187,63	187,87	187,64
Skjorta av poplin	»	16,80	16,74	16,72
Overall, mans-	»	25,51	25,33	25,38
Klänningstyg av bomull	m	3,04	3,02	3,00
Damjumper av ylle	st	24,52	24,62	24,45
Damstrumpor av nylon	par	6,64	6,55	6,58
Ullgarn	kg	35,01	35,40	35,11
Herrlågskor, svart boxkalv	par	44,26	44,31	43,99
Damsnörskor, kulört boxkalv	»	41,89	41,89	42,01
Barnlågskor, boxkalv	»	28,34	28,32	28,18
Dambottiner	»	22,06	22,04	21,97
Halvsuln. o. klackning av herrskor	»	13,18	13,18	13,18
Bostad, bränsle och lyse				
Björkved, helved, hemkörd	m^3	29,77	29,84	30,23
Koks 40—60 mm hemkörd	hl	7,13	7,19	7,29
Eldningsolja	1 000 l	175,21	175,21	175,21
Inventarier och husgeråd				
Pinnstolar [1]	st	(20,98)	(20,98)	21,06
Handdukar	duss	30,23	30,37	30,31
Lakanslärft	m	4,55	4,58	4,55
Gardintyg	»	4,38	4,51	4,59
Cykeldäck [1]	st	(8,30)	(8,30)	8,41
Diverse				
Toalettvål, 100 g [1]	»	(0,68)	(0,68)	0,67
Hårklippning för herrar [1]	»	(2,87)	(2,87)	2,87
Tvättpulver [1]	1/1 pkt	(1,17)	(1,17)	1,16
Biografbiljett [1]	»	(2,26)	(2,26)	2,26
Bussresa [1]	15 km	(1,77)	(1,77)	1,78

[1] Prisuppgift inom parentes kvarstår sedan sept. 1954.

Mellan november och december 1954 har som tablån visar de genomsnittliga prisökningarna övervägt minskningarna, vilket medfört en ökning av totalindexen med 0,4 %. Denna har emellertid ej påverkat det avrundade

indextalet. En närmare redogörelse för indexberäkningarna för december föreligger i en stencil, som kan rekvireras från Socialstyrelsen, Stockholm 2. Beträffande beräkningsmetoderna för konsumentprisindex hänvisas till en artikel i Soc. Medd. 1954: 9, sid. 554.

Under fjärde kvartalet har resultatet av de små prisrörelserna inom de olika huvudgrupperna varit en obetydlig höjning (0,2 %) av den genomsnittliga prisnivån. Av tablån (sid. 86) över de procentuella ändringarna från september till december framgår, att det huvudsakligen är höjningar av grupperna livsmedel samt bostad, bränsle och lyse, som varit orsak till stegringstendensen. Inom bostadsgruppen har prisstegringarna begränsats till bränsleartiklar av olika slag.

Detaljprisernas utveckling under den senaste tiden belyses även av tab. 2, där för månaderna oktober—december lämnas uppgifter om medelpriserna för ett antal enskilda varuslag på de 70 områden, innefattande både städer och landsbygd, från vilka prisuppgifter för indexberäkningarna numera inhämtas genom statistiska centralbyråns utredningsinstitut.

Prisutvecklingen under år 1954. De i tablån införda procentuella ändringarna mellan december 1953 och december 1954, som endast för andra halvåret grundar sig på prismaterialet för konsumentprisindex, ger en klar bild av hur små de genomsnittliga prisrörelserna varit under det gångna året. Undantag härifrån bildar dock gruppen alkoholhaltiga drycker och tobak, för vilken vårens skattehöjningar på spritdrycker och tobak medförde en uppgång av gruppindextalet med 10 enheter eller 8,7 %. Bränslepriserna sänkning under sommaren och uppgång på hösten har dessutom varit rätt markerade. Beträffande mindre varugrupper, för vilka indextal återges i tab. 1, kan nämnas, att kött- och charkuterivaror blivit ej obetydligt billigare (3 à 4 %), att rot- och grönsaker och fläsk blivit avsevärt dyrare (20 resp. 7 %) och att detsamma, närmast till följd av kaffeprisets ändringar, även gäller specerier (ca 10 %). I fråga om bostadsposten kan antecknas, att vid beräkningen av det nu publicerade indextalet för december 1954 icke företagits någon omräkning av hyresnivån under året.

Korttidsindex och långtidsindex. Enligt gällande föreskrifter för beräkningen av konsumentprisindex skall för december varje år beräknas två indextal. Det ena (korttidsindex) uträknas på grundval av samma viktsystem, som använts för övriga månader av löpande år; i detta indextal skall endast medräknas prisförändringar, som inträffat under den aktuella årslänken. Det andra decembertalet (långtidsindexen) skall beräknas med beaktande av under året inträdda förändringar i konsumtionens inriktning och de med ledning därav reviderade vägningstalen; därvid kan även beaktas eventuella i efterhand konstaterade prisförändringar, som faller utanför årslänken.

Det nu offentliggjorda indextalet för december 1954 är det första av de båda decembertalen, således korttidsindexen. Det andra kommer att beräk-

Tab. 3. Konsumentprisindex 1950—dec. 1954 (År 1949 = 100)

	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. hushållsgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950[1] årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951[2] »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952[1] »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953[1] »	137	122	123	120	116	129	127	124	**128**
1954[3] »	137	129	123	122	120	125	126	126	**129**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 mars	137	122	123	122	120	127	125	126	**129**
juni	138	132	123	121	120	123	125	126	**130**
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
aug.	137	132	123	121	120	123	125	126	**129**
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	**129**
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	**129**
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	**129**
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	**129**

[1] Årsmedeltal är ovägt medeltal för 5 kvartal.
[2] » » vägt » » » »
[3] Medeltal av indextalen för december 1953 samt mars och juni 1954 har fått representera indexläget första halvåret och månadstalen för juli—december andra halvåret.

nas och redovisas i samband med januariindexen och skall bilda utgångspunkt för detta indextal och de följande månadstalen i den nya årslänken.

I tab. 3 lämnas en sammanfattande översikt över konsumentprisindex under åren 1950—1954, där indextalen för såväl totalindex som de olika huvudgrupperna utgår från år 1949 = 100. För tiden 1950—juni 1954 baseras talen på den prisutveckling som registrerats av socialstyrelsens levnadskostnadsindex, medan indextalen fr. o. m. juli 1954 beräknas månadsvis enligt de för konsumentprisindex gällande grunderna.

2. Levnadskostnadsindex

Under senare hälften av år 1954 beräknar socialstyrelsen vid sidan av konsumentprisindex även levnadskostnadsindex enligt såvitt möjligt oförändrade grunder. Decembertalen av levnadskostnadsindex utan och med direkta skatter och sociala förmåner i såväl 1935 som 1914 års serier framgår av tab. 4, där även motsvarande tal för juni och september 1954 anges. Enligt 1935 års serier utan och med direkta skatter och sociala förmåner visar decembertalen en uppgång med en enhet till resp. 215 och 227. Av 1914 års serier visar serien utan direkta skatter en höjning med en enhet till 332, medan serien med skatter står oförändrad i 354. Indextalen för tidigare beräkningstillfällen återfinns i Soc. Medd. 1954: 8, sid. 516.

Pensionspristalet, som beräknas på 1935 års levnadskostnadsindex utan direkta skatter och sociala förmåner och som bestämmer index-

Tab. 4. Levnadskostnadsindex med och utan direkta skatter och sociala förmåner

Tidpunkt	Livsmedel	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Kläder o. skor	Övriga utgifter	Samtl. utg. utan skatter o. soc. förmåner	Skatter o. soc. förmåner	Samtl. utg. med skatter o. soc. förmåner
			enbart bostad	bränsle o. lyse					
År 1935 = 100									
1954 juni . . .	250	150	129	237	230	204	**215**	382	**227**
sept. . . .	248	150	129	236	230	204	**214**	379	**226**
dec. . . .	248	151	129	241	230	204	**215**	381	**227**
årsmedeltal	248	151	129	241	230	203	**214**	380	**226**
Juli 1914 = 100									
1954 juni . . .	321	..	255	326	386	354	**332**	689	**355**
sept. . . .	318	..	255	325	386	354	**331**	684	**354**
dec. . . .	319	..	255	331	386	354	**332**	687	**354**
årsmedeltal	318	..	255	331	386	351	**330**	686	**353**

tillägget på folkpensionerna, har på förslag av socialstyrelsen av Kungl. Maj:t fastställts till 139 eller samma tal som förut. Indextillägget på pensionerna kommer under perioden februari—april att utgå med 40 % liksom under närmast föregående tremånadersperiod.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 5 sammanställs detaljhandelsprisernas utveckling sedan år 1952 enligt konsumentprisindex med förändringarna i partiprisnivån enligt kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. Originalserierna av dessa senare har år 1935 resp. 1913/14 som basperioder, men de har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag ange, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivåerna i tidigare produktions- och distributionsled.

Tab. 5. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1952	År 1953	År 1954	Mars 1954	Juni 1954	Sept. 1954	Okt. 1954	Nov. 1954	Dec. 1954
Kommerskollegii partiprisindex [1]	147	138	137	137	138	136	137	138	138
Finanstidningens » [2]	140	136	134	134	134	132	133	134	134
Konsumentprisindex	126	128	129	129	130	129	129	129	129

[1] Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » 1913/14.

C. Ö.

Nykterhetsnämndernas verksamhet under år 1953

Under år 1953 fanns i riket särskilt tillsatt nykterhetsnämnd i 986 av landets 1 037 kommuner (95,1 %).

Nykterhetsnämndernas utgifter och inkomster. Till sin verksamhet erhöll de kommunala nykterhetsnämnderna under år 1953 statsbidrag med 454 000 kr och speciella bidrag från fonder m. m. med 102 000 kr. Återstoden av utgifterna, 4 486 000 kr, har täckts av kommunala anslag. Detta gäller framför allt städerna, där det kommunala bidraget utgjorde 93 % av samtliga inkomster. På landsbygden var motsvarande siffra 76 %. Sedan nykterhetsvårdsstatistiken började år 1947 har statsbidragets relativa andel av samtliga inkomster för varje år sjunkit. Enligt beslut av 1954 års vår-riksdag har emellertid en betydande förbättring i detta avseende inträtt. Från och med den 1 juli 1954 kommer således statsbidrag att utgå till kommunerna med 60 % av nykterhetsnämndernas kostnader. Som bidragsberättigade kostnader räknas emellertid endast sådana som sammanhänger med nykterhetsnämndernas i lag föreskrivna verksamhet.

Nykterhetsnämndernas inkomster för åren 1951—1953 framgår av denna sammanställning.

	Inkomster (i tusental kr) Hela riket				
	1951	1952	1953	därav landsbygden	städerna
Statsbidrag	422	428	454	263	191
Kommunalt bidrag	3 061	3 889	4 486	892	3 594
Övriga inkomster	92	100	102	21	81
Summa	**3 575**	**4 417**	**5 042**	**1 176**	**3 866**

Sammanlagt uppgick nämndernas utgifter år 1953 till drygt 5 milj. kr. Detta belopp har sedan föregående år ökat med 625 000 kr eller 14 %. Utgifterna gick till följande ändamål:

	Utgifter (i tusental kr)					
	Landsbygden	Städerna	Hela riket	Landsbygden %	Städerna %	Hela riket %
Sammanträdeskostnader	234	39	273	20	1	6
Arvoden till ledamöter	286	136	422	24	3	8
Ersättning till särskild arbetskraft	204	2 035	2 239	17	53	44
Vårdkostnader	129	875	1 004	11	23	20
Övriga utgifter	323	781	1 104	28	20	22
Summa 1953	**1 176**	**3 866**	**5 042**	**100**	**100**	**100**
1952	994	3 423	4 417	—	—	—

En ganska betydande skillnad mellan de olika posternas relativa andel av totalutgiften föreligger mellan landsbygd och städer. Sammanträdes-

kostnaderna utgör sålunda blott 1 % i städerna men 20 % på landsbygden, arvodena till ledamöter 3 resp. 24 %, medan ersättning till särskild arbetskraft upptar 17 % av landsbygdsnämndernas utgifter och över hälften av stadsnämndernas.

Utgifterna är betydligt större i städerna än på landsbygden; i genomsnitt har städernas nykterhetsnämnder haft en utgift av 112 öre och landsbygdens 32 öre per invånare. I detta avseende föreligger ganska stora variationer mellan olika delar av riket. På landsbygden var utgifterna störst i övre Norrland med 48 öre samt i Dalarna och nedre Norrland med 35 öre; lägst i östra Götaland med 23 öre. Av städerna har Malmö den största utgiften med 165 öre. Stockholm har 148 öre, Göteborg 96 öre, övriga städer med över 30 000 invånare 121 öre, städer med mellan 10 000 och 30 000 invånare 86 öre samt städer med under 10 000 invånare 67 öre per invånare.

Under de år som nykterhetsvårdsstatistiken omfattar, har nykterhetsnämndernas utgifter konstant ökat. Vid en jämförelse mellan olika år måste man emellertid även ta hänsyn till penningvärdets förändringar. I nedanstående tablå har därför de olika årens utgifter (med hjälp av levnadskostnadsindex exklusive direkta skatter och sociala förmåner) omräknats till 1947 års penningvärde.

År	Utgifter (i tusental kr)	D:o omräknat i 1947 års penningvärde	Indextal (1947 = 100)
1947	1 799	1 799	100
1948	2 238	2 142	119
1949	2 744	2 579	143
1950	2 983	2 770	154
1951	3 575	2 875	160
1952	4 417	3 281	182
1953	5 042	3 710	206

Bortser man från penningvärdeförsämringen har nykterhetsnämndernas utgifter mellan 1947 och 1953 ökat med 106 %, medan antalet ingripanden under samma tid ökat med 47 %.

Motboks- och körkortsärenden. En av nykterhetsnämndernas uppgifter är att handlägga remisser från systembolagen angående ansökningar om motböcker, ökad tilldelning m. m. samt att utfärda nykterhetsintyg för körkort. Materialet beträffande motboksärendena är emellertid behäftat med ganska stora felkällor, då systembolagens praxis vid remittering av dessa ärenden visat sig vara varierande. I stor utsträckning har systembolagen ett särskilt kommunombud som verkställer utredningarna och ofta är samma person ordförande i nykterhetsnämnden. Det möter därför stora svårigheter att avgöra i hur stor utsträckning de redovisade siffrorna gäller remisser till nykterhetsnämnden eller till ordföranden personligen i egenskap av systembolagets kommunombud. Därtill kommer att systembolagen i de större städerna själva verkställer sina utredningar, något som blivit allt vanligare på senare tid. Av dessa anledningar publiceras numera inga siffror beträffan-

de motboksärendena. Dessa ärenden kommer ju för övrigt helt att upphöra fr. o. m. den 1 oktober 1955 då motboken avskaffas.

Körkortsärendena har sedan 1952 ökat med drygt 16 000 (10,2 %) och utgjorde 174 250. Antalet dylika ärenden samt antalet anmärkningar i nykterhetshänseende, ävensom antalet körkortsärenden i relation till folkmängden olika år framgår av denna tablå.

År	Antal körkortsärenden	Därav med anmärkning i nykterhetshänseende		Antal ärenden per 1 000 invånare
		totalt	i %	
1947	138 726	4 345	3,1	20,5
1948	80 231	3 620	4,5	11,7
1949	84 868	3 941	4,6	12,3
1950	108 765	4 336	4,0	15,6
1951	148 135	5 016	3,4	21,0
1952	158 165	6 421	4,1	22,3
1953	174 250	7 269	4,2	24,4

Frekvensen anmärkningar är betydligt högre i städerna än på landsbygden (6,7 % resp. 2,0 %). Detta kan förklaras av det större relativa antalet alkoholister i städerna, men dessutom torde bedömningen vara mildare på landsbygden. Mellan olika områden på landsbygden föreligger inga större skillnader i detta avseende. Bland städerna redovisas en väsentligt högre anmärkningsfrekvens av storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö (14,1, 8,6 resp. 9,4 %) än av övriga städer (3,7 %). Antalet körkortsärenden per 1 000 invånare utgör på landsbygden 25,3 och i städerna 23,4. Den största frekvensen har landsbygden i övre Norrland med 30,2 ärenden per 1 000 invånare.

Åtgärder enligt alkoholistlagen. I tab. 1 redovisas de personer som under 1953 varit föremål för något slag av ingripande från nykterhetsnämnds sida; dessa utgjorde sammanlagt 38 105 personer, 12 963 på landsbygden och 25 142 i städerna. I relation till folkmängden blir den genomsnittliga ingripandefrekvensen för hela riket 5,3 per 1 000 invånare (landsbygden 3,5 och städerna 7,3). År 1952 var motsvarande siffror för hela riket och för städerna något lägre (5,1 resp. 7,0) medan siffran för landsbygden var oförändrad, 3,5.

Nykterhetsnämndsklientelet är i tab. 1 uppdelat i tre huvudgrupper; dels de svåraste fallen, dvs. de personer som är alkoholmissbrukare i den utsträckning att 1 § Alkoholistlagen (Al) är tillämplig, dels de som endast blivit föremål för lindriga förebyggande åtgärder, samt slutligen de som endast varit föremål för undersökning, men mot vilka inga åtgärder vidtagits. Till sistnämnda grupp hör sådana fall beträffande vilka utredningen gett till resultat att ett ingripande inte behövdes, samt sådana då någon åtgärd ännu inte kunnat vidtas, exempelvis därför att vederbörande varit oanträffbar. Det finns alltid en del kringflackande alkoholister, som nykterhetsnämnderna har svårt att få tag i för verkställande av åtgärd.

Det föreligger ganska stora olikheter i ingripandefrekvens mellan lands-

Tab. 1. Personer, vilka varit föremål för ingripande enligt alkoholistlagen under år 1953

Riksområden	Personer, som varit föremål för ingripande av nykterhetsnämnd		D ä r a v				
			på vilka 1 § Al varit tillämplig		mot vilka lindriga förebyggande åtgärder vidtagits (ej 1 § Al)		endast föremål för undersökning
	antal	per 1 000 av befolkn.	antal	per 1 000 av befolkn.	samtliga	under 25 år	
Landsbygden	12 963	3,5	3 010	0,8	6 335	1 217	3 618
Mälarlänen	2 183	3,6	411	0,7	1 108	155	664
Östra Götaland	1 667	2,6	385	0,6	793	147	489
Södra Götaland	1 983	3,3	463	0,8	977	276	543
Bohuslän o. Vänerlänen	2 862	3,9	657	0,9	1 357	280	848
Dalarna o. nedre Norrland	2 826	3,8	737	1,0	1 391	230	698
Övre Norrland	1 442	3,9	357	1,0	709	129	376
Städerna	*25 142*	*7,3*	*10 341*	*3,0*	*11 182*	*3 259*	*3 619*
Stockholm	4 680	6,1	2 164	2,8	2 043	1 045	473
Göteborg	1 876	5,2	1 342	3,7	406	210	128
Malmö	1 276	6,4	800	4,0	385	111	91
Övriga städer med över 30 000 invånare	8 261	9,9	3 047	3,6	3 956	922	1 258
Städer med 10 000—30 000 invånare	6 814	7,3	2 435	2,6	3 140	760	1 239
Städer med under 10 000 invånare	2 235	6,5	553	1,6	1 252	211	430
Hela riket 1953	**38 105**	**5,3**	**13 351**	**1,9**	**17 517**	**4 476**	**7 237**
1952	36 412	5,1	13 117	1,8	16 229	3 988	7 066
1951	33 117	4,7	12 701	1,8	14 229	3 837	6 187

bygd och städer samt mellan olika delar av riket. På landsbygden har Gävleborgs län det största relativa antalet med 6,6 per 1 000 invånare. Höga värden redovisas även för Örebro län (4,8), samt Blekinge, Älvsborgs och Värmlands län (samtliga med 4,6). Den lägsta frekvensen registreras för Uppsala län med 1,1 per 1 000 invånare, Jämtlands län (2,0), Östergötlands län (2,2), Kronobergs län (2,5) samt Västmanlands och Kopparbergs län (bägge 2,6).

I städerna är motsvarande tal betydligt större. Anmärkningsvärt är, att storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö har ett lägre antal ingripanden i relation till folkmängden än övriga städer.

Detta kan till en del förklaras av olika arbetssätt hos nykterhetsnämnderna i större och mindre städer. De förra hinner inte i samma utsträckning som de senare ta befattning med de lindrigare fallen. Det relativa antalet fall då 1 § Al varit tillämplig är också väsentligt högre i storstäderna än i övriga städer och i allmänhet högre i dessa sistnämnda än på landsbygden. I efterföljande tablå redovisas samtliga personer procentuellt fördelade efter de tre huvudtyperna av ingripanden inom skilda delar av riket samt inom olika städer.

	Fall, då 1 § Al varit tillämplig	Fall, då lindriga förebyggande åtgärder vidtagits	Endast undersökta fall
	%	%	%
Landsbygden	23	49	28
Mälarlänen	19	51	30
Östra Götaland	23	48	29
Södra Götaland	23	49	28
Bohuslän o. Vänerlänen	23	47	30
Dalarna o. nedre Norrland	26	49	25
Övre Norrland	25	49	26
Städerna	41	45	14
Stockholm	46	44	10
Göteborg	71	22	7
Malmö	63	30	7
Övriga städer med över 30 000 invånare	37	48	15
Städer med 10 000—30 000 invånare	36	46	18
Städer med under 10 000 invånare	25	56	19
Hela riket	35	46	19

På landsbygden har blott 23 % av samtliga personer som nykterhetsnämnderna ingripit mot hänförts till fall som faller under 1 § Al; motsvarande tal var för Stockholm 46 %, Göteborg 71 %, Malmö 63 %, för övriga städer med över 30 000 invånare 37 %, för städer med 10 000—30 000 invånare 36 % samt för de minsta städerna med under 10 000 invånare 25 %. Eftersom det i de flesta fall beror på vederbörande nykterhetsnämnds bedömning, huruvida en person skall anses falla under 1 § eller inte, torde skillnaden mellan landsbygd och städer samt mellan de mindre städerna och större till en del kunna förklaras av att nämnderna i större och medelstora städer är mer benägna att betrakta en person som hemfallen enligt 1 § Al.

Ser man på den relativa frekvensen för städerna inom olika län, finner man att Östergötlands län har den högsta frekvensen med 12,1 per 1 000 invånare, Älvsborgs och Värmlands län har bägge 10,2. De lägsta relativa talen redovisar städerna i Kristianstads län (5,3), Kopparbergs län (5,4) samt Göteborgs och Bohus län (5,8).

Vid en jämförelse med föregående år kan man konstatera en ökning med 1 693 fall eller 4,6 %. På landsbygden var denna ökning något mindre (1,4 %) än i städerna (6,4 %). De lindriga förebyggande fallen har ökat mest (ca 8 %), medan antalet endast undersökta fall ökat med 2,4 % och 1 §-fallen med 1,8 %. Jämförelsen mellan åren 1952 och 1953 framgår av denna sammanställning.

Typer av fall	Landsbygden 1952	1953	ökn. i %	Städerna 1952	1953	ökn. i %	Hela riket 1952	1953	ökn. i %
Enl. 1 § Al	2 984	3 010	+ 0,9	10 133	10 341	+ 2,1	13 117	13 351	+ 1,8
Endast lindriga förebyggande åtgärder	6 206	6 335	+ 2,1	10 023	11 182	+11,6	16 229	17 517	+ 7,9
Endast undersökning	3 599	3 618	+ 0,5	3 467	3 619	+ 4,4	7 066	7 237	+ 2,4
Summa fall	**12 789**	**12 963**	+ 1,4	**23 623**	**25 142**	+ 6,4	**36 412**	**38 105**	+ 4,6

Sedan år 1947 har en årlig statistik över nykterhetsvården i riket gjorts. Totalantalet ingripanden har sedan detta år ökat med 47 %. De fall som faller under 1 § Al har ökat med 36 %, de lindriga förebyggande åtgärderna med 80 % samt de fall där endast undersökning förekommit med 14 %. I tablån här nedan belyses antalet ingripanden av olika slag för olika år samt den relativa andelen svårare fall (dvs. fall som faller under 1 § Al).

	Total-antalet fall	d ä r a v			
		fall enl. 1 § Al	lindriga förebyggande åtgärder	endast undersökta fall	1 §-fallen i % av samtliga
1947	25 883	9 791	9 719	6 373	37,8
1948	29 319	11 272	12 248	5 799	38,4
1949	31 603	12 358	13 478	5 767	39,1
1950	33 289	12 989	13 971	6 329	39,0
1951	33 117	12 701	14 229	6 187	38,4
1952	36 412	13 117	16 229	7 066	36,0
1953	38 105	13 351	17 517	7 237	35,0
Ökning i % 1947—1953	+ 47,2	+ 36,4	+ 80,2	+ 13,6	—

För olika delar av riket ter sig en jämförelse mellan 1952 och 1953 på följande sätt:

	Hela antalet ingripanden		Ökn. el. minskn. i %	
Landsbygden	1952	1953	1952—53	1947—53
Mälarlänen	2 243	2 183	— 2,7	+ 13,2
Östra Götaland	1 682	1 667	— 0,9	+ 42,7
Södra Götaland	2 084	1 983	— 4,8	+ 31,4
Bohuslän o. Vänerlänen	2 970	2 862	— 3,6	+ 25,0
Dalarna o. nedre Norrland	2 494	2 826	+ 13,3	+ 71,5
Övre Norrland	1 316	1 442	+ 9,6	+ 30,7
Summa landsbygd	12 789	12 963	+ 1,4	+ 34,4
Städerna				
Stockholm	4 044	4 680	+ 15,7	+ 66,0
Göteborg	1 967	1 876	— 4,6	+ 5,2
Malmö	1 196	1 276	+ 6,7	+ 25,5
Övriga städer med över 30 000 invånare	7 767	8 261	+ 6,4	
Städer med 10 000—30 000 invånare	6 248	6 814	+ 9,1	+ 63,0
Städer med under 10 000 invånare	2 401	2 235	— 6,9	
Summa städer	23 623	25 142	+ 6,4	+ 54,9
Hela riket	**36 412**	**38 105**	**+ 4,6**	**+ 47,2**

Antalet fall på landsbygden har ökat mest i Dalarna och nedre Norrland med 13 % samt i övre Norrland med 10 %. För övriga delar av riket redovisas en minskning. Bland städerna uppvisar Göteborg samt de minsta städerna en minskning, medan övriga grupper redovisar en ökning. Störst är denna i Stockholm med 16 %. I ovanstående tablå har även beräknats den procentuella ökningen av antalet fall sedan 1947. På landsbygden var denna 34 %, i städerna 55 %, men stora variationer förekommer mellan olika delar av riket samt mellan olika städer.

T. G.

Fattigvården under år 1953

Antalet understödsfall (dvs. familjer) som under år 1953 erhållit någon form av hjälp från fattigvårdsstyrelserna uppgick till något mer än 158 000. Totala antalet understödstagare, inberäknat samtliga familjemedlemmar, var i runt tal 313 000. Siffrorna visar i jämförelse med föregående år en ökning av antalet understödda familjer med 5 650 (3,7 %) samt av antalet understödstagare med 14 800 (5,0 %). Den ökning av fattigvårdens omfattning som konstaterades mellan 1951 och 1952 har alltså fortsatt även 1953. En översikt av antalet understödsfall och antalet understödstagare av olika slag samt förändringarna sedan föregående år framgår av denna tablå.

	Antal år 1953	Ökning (+) el. minskning (−) sedan 1952	
		antal	i %
Antal understödda familjer	**158 088**	+ **5 650**	+ **3,7**
Därav			
a) ensam man utan barn	42 193	+ 3 146	+ 8,1
» » med »	897	+ 68	+ 8,2
» kvinna utan »	46 842	− 862	− 1,8
» » med »	15 042	+ 704	+ 4,9
gifta par utan »	21 337	+ 579	+ 2,8
» » med »	31 628	+ 2 045	+ 6,9
ensamma barn	149	− 30	−16,8
b) landsbygd	70 953	+ 373	+ 0,5
städer	87 135	+ 5 277	+ 6,4
Antal understödda personer	**312 941**	+ **14 843**	+ **5,0**
Därav			
a) vuxna män	96 055	+ 5 838	+ 6,5
» kvinnor	114 849	+ 2 466	+ 2,2
barn under 16 år	102 037	+ 6 539	+ 6,8
b) landsbygd	142 316	+ 3 637	+ 2,6
städer	170 625	+ 11 206	+ 7,0

På grund av ändringen i redovisningen år 1949 omfattar denna statistik ej längre de understödsfall som enbart erhållit vård på ålderdomshem. Av denna anledning är hela antalet av fattigvårdsstyrelserna understödda familjer något större än vad som framgår av de i ovanstående sammanställning redovisade talen. Efter folkpensionsreformen år 1948 kan emellertid endast en mindre del av vårdtagarna på ålderdomshemmen betraktas som understödstagare.

Den största procentuella ökningen av fattigvården sedan 1952 kommer på familjetyperna ensamma män med och utan barn. Ökningen för dessa grupper uppgår till ca 8 %. Gruppen ensamma barn har minskat med 17 %, men denna grupp är absolut sett ytterst obetydlig. Anmärkningsvärt är att barnfamiljerna ökat mer än övriga grupper. Antalet understödda familjer med minderåriga barn har sålunda ökat med 2 817 eller 6,3 %, medan motsvarande ökning för de barnlösa familjerna uppgår till 2,7 %.

I likhet med föregående år kommer ökningen av antalet understödda familjer huvudsakligen på städerna (där den utgör 6,4 %) som också uppvisar ett ökat antal understödstagare (7,0 %). I fråga om landsbygden har antalet understödsfall ökat endast obetydligt (0,5 %), medan antalet understödda personer ökat med 2,6 %. Antalet vuxna män samt antalet barn under 16 år har ökat mer än antalet kvinnor. I hela riket utgör understödstagarna 4,4 % av folkmängden, vilket innebär en mindre ökning sedan föregående år, då motsvarande siffra var 4,2 %. På landsbygden var procenttalet år 1953 3,8 (1952: 3,7 %) och i städerna 5,0 (1952: 4,7 %).

Den vanligaste hjälpformen inom fattigvården är *hemunderstödet*. Denna del av verksamheten omfattade år 1953 121 200 familjer, vilket motsvarar 77 % av samtliga redovisade understödsfall. Sedan närmast föregående år har antalet hemunderstödda familjer ökat i städerna med nära 10 % samt på landsbygden med 2 %. Antalet hemunderstödda familjer inom olika delar av riket samt inom olika städer åren 1952 och 1953 framgår av nedanstående tablå.

	Antal hemunderstödda familjer		Ökning (+) el. minskning (−) i %
	1952	1953	
Landsbygden	**46 645**	**47 510**	**+ 1,9**
Mälarlänen	9 580	9 665	+ 0,9
Östra Götaland	6 405	6 255	− 2,3
Södra Götaland	5 375	5 115	− 4,8
Bohuslän och Vänerlänen	6 375	6 570	+ 3,1
Dalarna och nedre Norrland	12 725	13 610	+ 7,0
Övre Norrland	6 185	6 295	+ 1,8
Städerna	**67 255**	**73 735**	**+ 9,6**
Stockholm	21 180	24 720	+16,7
Göteborg	8 370	8 870	+ 6,0
Malmö	4 320	4 605	+ 6,6
Övriga städer över 30 000 invånare	13 925	14 825	+ 6,5
Städer under 30 000 invånare	19 460	20 715	+ 6,4
Hela riket	**113 900**	**121 245**	**+ 6,4**

Särskilt markant har ökningen mellan 1952 och 1953 varit i Stockholms stad, där totalantalet understödda familjer ökat med 12 %, antalet understödstagare med 15 % samt antalet familjer som erhållit hemunderstöd med nära 17 %.

Fattigvårdsstyrelserna utbetalade i hemunderstöd sammanlagt 80,3 milj. kr vilket är 9,8 milj. kr mer än under närmast föregående år. Drygt två tredjedelar av det utbetalade hemunderstödet kommer på städerna. Medelunderstödet per familj uppgick till 116 kr per månad mot 105 kr år 1952 och har alltså ökat med 10,5 %. Det var i städerna nära dubbelt så stort som på landsbygden (148 kr resp. 78 kr).

En längre eller kortare tids *vård på sjukvårdsanstalt* bekostades av fattigvårdsstyrelserna för 39 400 personer, 20 400 män, 16 900 kvinnor och 2 100 barn. Sedan 1952 har antalet vårdtagare av denna kategori minskat med 5,7 %. Det totala värdet av den vård som dessa understödstagare erhållit

på sjukvårdsanstalt uppgick till 21,7 milj. kr och har sedan föregående år minskat med 0,8 milj. kr eller 3,6 %. Den genomsnittliga vårdkostnaden per dag var 3,67 kr mot 3,49 kr ett år tidigare, alltså en ökning med 5,2 %.

Antalet personer som fått »*annan hjälp*» (dvs. utackordering, utrustning för intagning på anstalt, resor m. m.) var år 1953 inalles 32 610 mot 32 100 år 1952. Det totala värdet av dessa understöd uppgick till 6,6 milj. kr (6,1 milj. kr år 1952).

Det totala värdet av den hjälp som fattigvårdsstyrelserna utgett i de tre nämnda formerna av bidrag (hemunderstöd, vård på sjukvårdsanstalt samt »annan hjälp») utgjorde år 1953 108,6 milj. kr, vilket är 9,5 milj. kr eller 9,6 % mer än motsvarande värde år 1952. Beloppens storlek för landsbygden och städerna framgår av denna sammanställning.

Fattigvårdens understödskostnader (i milj. kr) åren 1953 och 1952

		Hem-understöd	Vård på sjukvårds-anstalt	»Annan hjälp»	Samtliga hjälp-former
Landsbygden	1953	**24,7**	**13,5**	**4,1**	**42,3**
	1952	22,9	14,1	3,7	40,7
Städerna	1953	**55,6**	**8,2**	**2,5**	**66,3**
	1952	47,6	8,4	2,4	58,4
Hela riket	1953	**80,3**	**21,7**	**6,6**	**108,6**
	1952	70,5	22,5	6,1	99,1

T. G.

Statens utgifter för sociala ändamål 1955/56

Sedan årets statsverksproposition nu framlagts har i följande tablå statens beräknade socialutgifter för budgetåret 1955/56 under femte huvudtiteln (socialdepartementet) och elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet) redovisats tillsammans med motsvarande utgifter i riksstaten för budgetåret 1954/55. En jämförelse visar att socialdepartementets utgifter beräknas ökat med 142,6 milj. kr eller 6 %. De automatiska anslagsökningarna uppgår till 156,0 milj. kr, övriga anslagsökningar till 1,8 milj. kr och anslagsminskningarna till 15,2 milj. kr. Den kraftigaste anslagsökningen redovisas under »Bidrag till sjukkassor» med preliminärt 110 milj. kr. Det är den nya lagstiftningen om sjuk- och moderskapsförsäkring m. m. som i årets budget påverkar beräkningarna med hel årseffekt medan den i föregående års budget blott belastade denna under ett halvt år (fr. o. m. den 1 jan. 1955). Andra större utgiftsökningar rör folkpensioneringen, för vilken kostnaden beräknas öka med 37 milj. kr.

Ökningen för inrikesdepartementet, vad de sociala utgifterna beträffar, beräknas till 15,8 milj. kr, eller 4,9 %.

Sociala utgifter i statsbudgeten 1954/55 och 1955/56

	Riksstaten 1954/55, milj. kr	Statsverks-propositionen 1955/56, milj. kr
I. Socialdepartementet		
A. *Departementet*	**0,8**	**0,8**
B. *Socialstyrelsen med dithörande verksamhet samt arbetsdomstolen*	**588,9**	**587,0**
Mödrahjälp	6,2	4,6
Social hemhjälp	3,6	3,7
Fattigvård och barnavård m. m.	575,2	574,6
allmänna barnbidrag	527,0	527,0
bidragsförskott	4,6	5,5
bidrag till uppförande av barnhem	1,8	0,8
driftbidrag till barnhem	2,4	2,2
» » anstalter för halvöppen barnavård	3,0	3,1
ferieresor för barn	2,8	2,4
» » husmödrar	1,3	1,1
driftbidrag till barnkolonier	1,5	1,6
statens skolor tillhörande barna- o. ungdomsvården	9,6	9,4
fattigvård i allmänhet	4,4	4,4
bidrag till anordnande av ålderdomshem	12,0	12,0
annat	4,8	5,1
Övrigt	3,9	4,1
C. *Arbetsmarknadsstyrelsen med dithörande verksamhet*	**98,7**	**94,1**
Den offentliga arbetsförmedlingen	25,1	25,2
Bidrag till erkända arbetslöshetskassor	40,0	40,0
Kostnader för arbetslöshetens bekämpande	25,0	20,0
Övrigt	8,6	8,9
D. *Bostadsbyggande m. m.*	**137,8**	**144,0**
Kapitalmedelsförluster och ränteeftergivande å vissa lån	13,2	20,0
Bostadsrabatter	86,0	85,0
Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet	30,0	30,0
Övrigt	8,6	9,0
E. *Sjuk- o. yrkesskadeförsäkring*	**178,1**	**284,8**
Bidrag till sjukkassor	160,0	[1] 270,0
Bidrag till ersättningar vid olycksfall i arbete	7,9	[1] 6,5
Övrigt	10,2	8,3
F. *Arbetarskydd*	**4,2**	**4,4**
G. *Folkpensionering m. m.*	**1 363,3**	**1 399,2**
Bidrag till folkpensioner m. m.	1 085,0	[2] 1 365,0
Indextillägg å folkpensioner	243,0	
Åtgärder till förebyggande o. hävande av invaliditet	13,2	12,0
Särskilda barnbidrag till änkors o. invaliders barn	12,1	[2] 11,9
Övrigt	10,0	10,3
H. *Diverse*	**4,4**	**4,5**
Summa A—H	**2 376,2**	**2 518,9**
II. Inrikesdepartementet		
A. *Departementet*	**1,0**	**1,0**
B. *Medicinalstyrelsen*	**306,7**	**319,6**
Medicinalstyrelsen m. dithörande stater	26,8	27,9
Sjukvårdsanstalter	241,2	257,0
Hälsovård i allmänhet	38,7	34,7
C. *Alkoholistvård*	**11,8**	[3] **14,7**
Summa A—C	**319,5**	**335,3**

[1] Endast preliminärt beräknat belopp då proposition kommer att föreläggas 1955 års riksdag om samordning mellan sjukförsäkringen och folkpensioneringen, sjömännens sjukförsäkring m. m. — [2] Endast preliminärt då proposition väntas om inräknandet i folkpensioneringens grundbelopp av utgående s. k. standard- och indextillägg m. m. — [3] Av praktiska skäl är anslaget anmält av inrikesdepartementet trots att ärenden ang. alkoholistvård skall överföras till socialdepartementet.

J. E.

Kollektivavtalen under andra halvåret 1954

Såsom angavs i föregående redogörelse (Soc. Medd. 1954: 10, sid. 628) hade uppgörelser vid halvårsskiftet juni/juli 1954 ännu inte nåtts för bl. a. målerifacket, linjearbetare vid Televerket samt personal vid yrkesbrandkårerna. I början av juli löstes tvisten rörande brandpersonalen. Överenskommelsen skulle gälla till 1955 års utgång. Uppgörelsen innebar i huvudsak att brandpersonalen uppflyttades en lönegrad. I princip tillerkändes brandpersonalen obekvämlighetstillägg efter vissa särskilda regler. I mitten av juli månad träffades definitiv uppgörelse för Televerkets linjearbetare. Uppgörelsen, som berörde omkring 6 500 arbetare skulle gälla för år 1954 i vad det gällde det nya specialavtalet, medan uppgörelsen om de fasta ackordsprislistorna blev tvåårig. Ackordskompensationen höjdes med 8 öre. Vissa förbättringar genomfördes i traktamentsbestämmelserna. I början av augusti förelåg även uppgörelse inom målerifacket. Den berörde omkring 16 000 arbetare och innebar i huvudsak vissa justeringar av de allmänna bestämmelserna. Öppen konflikt låg hotande nära rörande droskfacket i Stockholm under oktober månad, sedan långvariga förhandlingar icke lett till något resultat. Avtalsfrågorna för detta fack komplicerades av olika myndigheters beslut i taxefrågan. Definitiv uppgörelse träffades i början av november om nya avtal för fackets ca 2 000 droskförare och 100 telefonister.

Inför avtalsåret 1955 pågick under senare delen av redogörelseperioden förhandlingar inom ett stort antal fack. Inom några större avtalsområden nåddes även uppgörelser om nya avtal för år 1955. För garveriindustrin träffades i början av november uppgörelse innebärande bl. a. höjning av normaltimlönerna med 25 öre för vuxna arbetare och 20 öre för minderåriga. För de mellansvenska gruvorna träffades uppgörelse i slutet av november. Här skedde en höjning av minimilönerna med 30 öre för gruvarbetare och yrkesarbetare samt med 26 öre för grovarbetare, fyllda 20 år. I slutet av året träffades uppgörelse för Grängesbergs exportfält och expressdynamit. Denna uppgörelse anslöt sig i huvudsak till uppgörelsen rörande de mellansvenska gruvorna.

K.-A. N.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i december 1954 jämfört med november 1954 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i december 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (nov. 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	66	10 474	170	10 644	100,2	..	100,2	98,7	7,7
Malmgruvor	54	9 782	169	9 951	100,2	..	100,2	98,9	7,4
Kolgruvor	12	692	1	693	100,3	..	100,3	96,1	12,1
Metall- o. verkstadsindustri	2 323	198 614	15 186	213 800	100,1	99,8	100,1	98,6	7,1
Järn-, stål- o. kopparverk	57	32 446	1 067	33 513	100,0	94,8	99 9	97,9	7,8
Järn- o. stålmanufaktur	460	21 765	2 529	24 294	99,7	99,4	99,7	98,0	6,4
Mekaniska verkstäder	860	85 826	3 766	89 592	100,4	102,2	100,5	99,8	6,1
Reparationsverkstäder	397	8 740	20	8 760	99,9	..	99,9	98,9	5,6
Skeppsvarv	73	20 003	2	20 005	99,5	..	99,5	97,3	10,2
Elektroteknisk industri	173	20 526	5 867	26 393	100,0	99,7	99,9	97,2	8,8
Annan metallindustri	303	9 308	1 935	11 243	100,2	98,7	99,9	98,0	6,3
Jord- o. stenindustri	609	24 240	2 845	27 085	98,6	99,6	98,7	97,4	5,3
Torvindustri	47	446	4	450	91,0	..	90,5	85,9	10,4
Stenindustri	116	3 660	1	3 661	98,9	..	98,9	96,7	5,5
Kalk- o. kritbruk	36	1 626	12	1 638	96,4	..	96,4	95,1	4,8
Cementfabriker	8	2 043	39	2 082	100,8	..	100,8	99,9	5,5
Cementvarufabriker	116	2 741	53	2 794	98,2	..	98,2	98,0	4,4
Tegelbruk	142	4 699	105	4 804	96,3	..	96,3	95,5	5,4
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	23	3 724	1 912	5 636	100,5	99,7	100,2	98,9	4,8
Glasindustri	73	4 343	703	5 046	100,3	100,9	100,4	98,7	5,9
Annan jord- o. stenindustri	48	958	16	974	97,6	..	97,4	96,4	4,9
Träindustri	1 198	34 754	1 192	35 946	97,8	96,6	97,8	96,3	5,0
Sågverk o. hyvlerier	431	15 674	235	15 909	96,4	83,6	96,1	94,2	6,0
Lådfabriker	32	671	24	695	99,0	..	99,0	97,8	5,0
Fanér- o. plywoodfabriker	13	1 374	110	1 484	97,0	..	97,2	94,5	5,9
Byggnadssnickerifabriker	213	6 545	113	6 658	99,6	..	99,6	97,2	5,6
Möbelfabriker	305	6 260	263	6 523	99,1	98,9	99,1	98,8	2,6
Svarveri- o. skidfabriker	107	2 559	177	2 736	99,5	..	99,5	99,3	3,3
Annan trävaruindustri	97	1 671	270	1 941	98,2	101,9	98,7	98,2	4,1
Massa- o. pappersindustri	128	34 671	2 801	37 472	99,7	98,4	99,6	98,2	7,0
Massafabriker	69	19 467	323	19 790	99,7	95,6	99,6	98,6	6,4
Pappersbruk o. pappfabr.	59	15 204	2 478	17 682	99,8	98,8	99,7	97,8	7,7
Pappersvaru- o. grafisk ind.	576	17 330	4 898	22 228	100,1	99,2	99,9	100,1	4,8
Papp- o. pappersvaruind.	103	1 658	1 079	2 737	100,2	98,1	99,3	98,3	3,5
Grafisk industri	473	15 672	3 819	19 491	100,1	99,5	100,0	100,3	5,0
Livsmedelsindustri	739	19 537	8 220	27 757	94,9	84,1	91.4	90,0	6,8
Kvarnar	40	1 123	188	1 311	97,1	..	96,6	97,3	4,5
Bageriindustri	237	4 015	1 800	5 845	100,6	87,5	96,2	94,7	6,4
Sockerindustri	18	1 786	243	2 029	64,3	75,5	65,5	62,0	8,6
Choklad- o. konfektind.	55	1 263	2 120	3 383	96,9	71,9	79.6	76,2	9,3
Mejeriindustri	80	3 087	376	3 463	99,9	98,4	99,7	101,1	5,7
Slakterier o. charkuterier	163	5 476	1 230	6 706	100,4	100,8	100,4	101,2	5,0
Fiskkonservfabriker	41	561	978	1 539	99,5	88,7	92.4	81,8	16,5
Fruktkonservindustri	23	663	862	1 525	97,5	82,5	88,4	86,2	6.2
Margarinindustri	10	380	104	484	101,1	..	101,5	102,0	6.4
Annan livsmedelsindustri	72	1 153	319	1 472	98,8	79,8	93,9	94,0	3,7

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Beträffande beräkningen av procenttalen se Soc. Medd. 1954: 3, sid. 196, not 2.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I DECEMBER 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i december 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (nov. 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	162	5 440	2 002	7 442	107,7	102,9	106,4	106,3	6,3
Bryggerier o. läskedrycksf.	153	5 004	888	5 892	108,2	106,9	108,0	108,9	5,1
Tobaksfabriker	9	436	1 114	1 550	101,6	100,0	100,5	97,1	11,2
Textil- o. beklädnadsind. .	926	24 574	40 228	64 802	98,7	97,4	97,9	96,0	6,6
Ylleindustri	80	4 028	4 014	8 042	99,1	97,8	98,4	96,3	7,5
Bomullsindustri	63	7 837	6 452	14 289	98,4	98,4	98,4	97,7	5,9
Linne- o. juteindustri . .	12	993	1 255	2 248	99,2	99,4	99,3	96,4	11,3
Trikåfabriker	141	1 569	5 098	6 667	100,5	96,1	97,1	94,9	6,7
Sömnadsindustri	410	4 442	17 939	22 381	97,9	97,1	97,2	95,0	6,3
Hatt- o. mössfabriker . .	40	321	1 267	1 588	94,4	97,2	96,6	94,0	6,5
Annan hithörande industri	180	5 384	4 203	9 587	99,2	97,8	98,6	96,9	6,1
Läder-, hår- o. gummivaruind.	352	13 175	6 948	20 123	98,6	96,2	97,7	96,0	6,4
Garverier	27	1 983	174	2 157	100,6	..	100,7	101,0	4,4
Päls- o. skinnvarufabr. .	76	841	924	1 765	94,7	94,4	94,5	94,2	3,6
Skoindustri	129	3 501	2 531	6 032	98,9	97,6	98,4	95,6	5,7
Andra lädervarufabriker .	54	799	492	1 291	95,6	89,1	93,0	91,2	5,7
Gummivarufabriker . . .	17	5 158	2 546	7 704	98,4	96,5	97,8	95,9	8,4
Annan hithörande industri	49	893	281	1 174	100,3	95,9	99,2	98,8	4,9
Kemisk-teknisk industri . .	316	14 227	3 438	17 665	99,7	96,9	99,1	98,1	7,1
Färg-, olje- o. parfymfabr.	107	3 173	1 034	4 207	99,7	90,7	97,4	96,1	6,9
Sprängämnesfabriker . .	8	1 341	537	1 878	100,1	100,2	100,1	100,7	6,6
Tändsticksfabriker . . .	8	972	640	1 612	100,0	98,3	99,3	96,8	10,7
Annan kemisk-tekn. ind. .	193	8 741	1 227	9 968	99,5	100,5	99,6	98,6	6,8
Samtl. industrigrupper	**7 395**	**397 036**	**87 928**	**484 964**	**99,5**	**96,6**	**98,9**	**97,5**	**6,6**
Statl. verk o. byggnadsarb.	241	44 192	1 611	45 803	98,3	98,4	98,3	95,0	10,2
Mek. o. elektr. verkstäder	87	11 970	433	12 403	99,5	99,3	99,5	97,4	9,4
Skeppsvarv	3	3 175	31	3 206	99,8	..	99,8	94,1	15,1
Beklädn. verkst., förråd o. d.	55	782	447	1 229	99,7	98,0	99,1	95,9	9,0
Sprängämnesfabriker . .	3	638	394	1 032	100,2	99,2	99,8	98,6	4,4
Byggnads- o. anläggn.-arb.	93	27 627	306	27 933	97,6	96,5	97,6	93,9	10,2

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, december 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954										
	jan.	febr.	mars	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
Gruvindustri	98,6	98,2	97,9	97,1	97,1	97,7	97,5	97,6	97,3	97,7	97,9
Metall- o. verkstadsindustri	99,9	100,5	101,0	101,0	100,9	101,6	102,1	103,1	104,1	105,1	105,2
Jord- o. stenindustri . . .	97,1	96,3	98,8	101,0	103,6	105,7	105,6	105,0	104,3	103,4	102,1
Träindustri	100,5	102,4	105,8	108,0	109,6	110,7	109,9	108,9	108,1	107,3	104,9
Massa- o. pappersindustri .	100,1	100,5	101,1	101,7	102,2	104,8	103,9	103,5	103,4	103,8	103,4
Pappersv.- o. grafisk industri	99,3	99,2	100,1	100,0	99,6	99,8	100,1	101,1	101,9	102,3	102,2
Livsmedelsindustri	95,0	96,2	96,6	95,9	96,6	101,6	100,2	101,6	105,8	105,6	96,5
Dryckesvaru- o. tobaksind.	95,5	94,8	98,0	98,6	100,8	107.6	100,4	96,3	94,3	95.1	101,2
Textil- o. beklädnadsind. .	98,6	99,0	98,6	97,2	95,4	92,5	93,0	93,6	93,6	93,4	91,4
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	99,3	99,1	99,3	97,2	95,7	93,9	95,1	96,7	97,4	98,3	96,0
Kemisk-teknisk industri .	98,7	99,9	100,3	100,1	100,4	100.4	99,7	100,0	100,5	100,9	100,0
Samtliga industrigrupper	**99,1**	**99,6**	**100,3**	**100,3**	**100,3**	**100,9**	**100,9**	**101,4**	**102,0**	**102,4**	**101,3**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under december 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa dec. 1951	93 592	124 746	116 377	74 404	—	31 689	42 411	41 577	25 287
» » 1952	120 691	148 982	93 831	70 784	—	30 851	41 060	40 044	24 600
» » 1953	114 688	142 313	90 516	66 370	23 948	32 587	43 168	40 088	25 170
» nov. 1954	115 274	142 865	117 805	83 260	22 916	45 031	54 796	44 883	29 795
» dec. **1954**	107 590	137 815	108 791	74 677	26 223	35 672	45 245	41 562	25 201
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	4 395	5 132	1 703	937	31	368	441	61	40
Skogsbruk	3 712	3 930	4 143	2 122	8	17	19	—	—
Malmbrytn. o. metallind.	6 549	7 645	7 703	2 713	43	366	405	459	193
Trä-, graf. o. pappersind.	3 149	3 441	2 196	1 061	33	174	203	167	75
Byggnadsverksamhet	20 679	22 880	9 235	7 293	151	7	7	3	3
Övriga industrigrupper	11 000	11 821	4 195	1 950	73	6 140	6 415	2 021	805
Samfärdsel o. handel	18 106	29 486	37 329	30 700	13 340	6 530	8 496	10 264	6 585
Förvaltning o. fria yrken	11 803	13 445	9 853	5 563	2 321	5 051	5 290	4 524	2 211
Sjukvård o. husligt arbete	9 804	16 285	22 501	14 021	6 920	9 679	16 149	22 357	13 944
Därav under 18 år	14 681	14 947	9 729	6 236	380	7 397	7 506	4 499	2 858

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande $^{31}/_{12}$ 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar
December 1953	4 077	1 365	327	**Hela antalet hjälpta**	1 788	604	277
Januari 1954	4 542	1 484	317	Statligt beredskapsarbete	630	—	—
Februari »	5 040	1 631	324	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	379	—	—
Mars »	4 699	1 375	326	i annan myndighets regi	251	—	—
April »	3 798	1 099	315	Statskommunalt beredskapsarbete	122	6	—
Maj »	2 502	854	303	Arkivarbete och musikerhjälp	812	523	272
Juni »	1 861	714	295	Komm. arbete utan statsbidrag	92	—	—
Juli »	1 443	672	297	Dagunderstöd	90	69	4
Augusti »	1 539	662	290	Kommunalt understöd	40	4	1
September »	1 704	677	289	Utbildningshjälp	2	2	—
Oktober »	1 954	652	291				
November »	2 422	635	284				
December 1954	2 701	648	278				

Tab. 5. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden september—oktober 1954 och 1953

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av okt. 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent sept.—okt.		Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av okt. 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent sept.—okt.	
	1954	1953		1954	1953
Lantarbetarnas (37)	3,4	3,4	Byggnadsarbetarnas (125)	3.0	3,7
Skogs- o. flottningsarb. (26)	4,8	5,5	Elektrikernas (19)	0,4	0,7
Gjuteriarbetarnas (11)	2,2	2,7	Murarnas (14)	4,3	4,2
Gruvindustriarbetarnas (11)	2,7	2,1	Målarnas (18)	1,7	2,2
Metallindustriarbetarnas (227)	1,3	1,6	Vägarbetarnas (17)	3,8	4,1
Stenindustriarbetarnas (5)	2,0	2,5	Järnvägsmännens (18)	0,2	0,2
Kem.-tekn. industriarb. (14)	1,4	1,1	Sjöfolkets (20)	6,7	7,3
Fabriksarbetarnas (61)	1,7	2,2	Transportarbetarnas (37)	2,1	2,5
Träindustriarbetarnas (59)	1,6	2,0	Handelsanställdas (75)	[2] ..	1,7
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,4	0,6	Handelstjänstemännens (20)	0,6	0,6
Typografernas (15)	0,4	0,5	Arbetsledarnas (30)	0,2	0,2
Beklädnadsarbetarnas (40)	3,6	1,8	Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	0,8	0,3
Bryggeriarbetarnas (7)	1,4	1,3	Industritjänstemännens (75)	0,8	0,9
Livsmedelsarbetarnas (38)	2,2	2,2	Frisörernas (4)	0,3	0,3
Sadelmakarnas (6)	3,4	4,0	Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (25)	2,3	1,8
Sko- o. läderarbetarnas (11)	1,1	0,8	Musikernas (4)	13,0	15,4
Textilarbetarnas (42)	3,2	2,3	Sveriges arbetares[1] (14)	6,5	—
Försvarsverkens civ.-pers. (20)	1,2	1,1			
Bleck- o. plåtslagarnas (3)	0,9	0,8	**Samtliga kassor (1 206)**	**2,0**	**2,2**

[1] Erkänd arbetslöshetskassa fr. o. m. 1 jan. 1954. — [2] Uppgift ännu ej tillgänglig.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, no 2

CONTENTS

	Page
Social legislation in Canada, By *Lorna Downman*, M. A.	57
Some methods of testing family expenditure studies. By *Linnéa Jonsson*	66
Social questions brought before the 1954 Autumn Session of the Riksdag	75
Short notices:	
The Contact Committee for international statistics	81
The Advisory Board for grouping Communities from a high-cost-of-living standpoint	81
Reforms in the field of wage statistics	81
The Social Welfare Board's expression of views on the Rent Control Committee's report III on the rent charged for unfurnished flats	81
Periodical Surveys	
Register	84
The consumer price index and the cost-of-living index for December 1954	84
The work of the Temperance Boards in 1953	91
Public assistance during 1953	97
State expenditure on social purposes in 1955/56	99
Collective agreements in the second half of 1954	101
Employment and unemployment	102
Literary Survey	109
Book Notices	114
The County Temperance Boards (list of addresses)	119

The Issue in Brief

Social legislation in Canada. The fact that Canada today spends 25 % of her annual national budget on Public Welfare is, unfortunately, little known beyond her own borders.

Actually, the idea of social help began in the 1850's when churches and private organizations stepped in to help immigrants buy land, build houses and generally get established in their new homes. This private enterprise gradually formed the basis for Canada's national social legislation, which today includes a generous Family Allowance, special Mothers' Allowances, a universal Pension Scheme, Allowances for the Blind, Unemployment Insurance, Workmen's Compensation, and large grants made to promote a National Fitness Programme and a National Health Insurance Plan. Particularly Canadian aspects are the extensive aid and services offered to War Veterans and the additional help, usually in natura, given to the Indian and Eskimo population.

Since this article deals mainly with the federal legislation, it presents only the minimum amount of help which any one needy individual or family can receive. The amount of, and conditions for, this aid are, of course, the same for all citizens in all parts of the country. On the other hand, each of the 10 provinces has its own social legislation which supplements, but does not replace, the federal programme.

Finally, it is perhaps interesting to note that the private initiative which gave rise to Canada's Public Welfare Programme not only continues today but is, in fact, encouraged as an essential aspect of the Canadian way of life. P. 57.

Some methods of testing family expenditure studies. The discussion on methods of family expenditure studies has been very lively in recent years. Whereas formerly particulars were collected about the consumption in private households through the accounts kept by particularly interested persons, attention has now been increasingly drawn to the importance of a random selection of households, with the result that it has become necessary to adopt other methods as well of collecting the material. The method applied by the Social Welfare Board for the purpose is a combination of the interview and the bookkeeping method. In conjunction with large-scale investigations and in the course of specific trial investi-

gations the Board has been working upon a means of improving the methods. Linnéa Jonsson describes the results of some of these experiments with new methods. P. 66.

Social questions brought before the 1954 Autumn Session of the Riksdag. According to a decision of the Autumn 1954 Session of the Riksdag, as from the 1st January 1955 leave of absence on the grounds of sickness — not, as hitherto, merely caused by accident when at work or occupational disease — also qualifies the sick person for a holiday, though for not more than 90 days. Further, it was resolved that a holiday may not without the employee's consent be timed at a period when the employee is absent from work on account of sickness. However, there are certain exceptions.

Among other decisions passed may be mentioned that referring to the position of Civil Servants in regard to health insurance and insurance against occupational injury. In principle, Civil Servants shall continue to enjoy the same privileges as formerly in connection with sickness.

Moreover, those who have not been covered by the daily allowance health insurance but who were members of an approved sickness fund at the end of 1954 have been enabled to obtain voluntary daily allowance insurance in a general sickness fund up to the amount for which the member was previously insured during the first 90 days of his sickness, though at a rate of not more than 3 Kr. per diem. The sickness relief period is still 90 days. This decision is regarded as provisional during the first half of 1955 pending proposals that are to be submitted on the co-ordination of the National Pensions Scheme and the National Health Insurance Scheme. P. 75.

The Consumer Price Index for December 1954 has been computed by the Social Welfare Board at 129 (1949 = 100), or the same figure as for November 1954. The index number thus remained unchanged during the latter half of 1954.

The index numbers for the main groups showed no change between November and December 1954 except for food, for which a rise of 1 point was recorded. The average price increases between these dates offset the falls in prices, the result being an increase of 0.4 % in the total indices. This increase, however, has not affected the rounded-off index number. P. 84.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, no 2

INDEX

Page

La politique sociale au Canada. Par *Lorna Downman*, M. A. 57
Quelques essais de méthodes différentes dans les enquêtes sur les dépenses des ménages. Par *Linnéa Jonsson* 66
Questions sociales traitées à la session d'automne du Riksdag de 1954 . . . 75
Courtes notices:
Comité suédois pour statistique internationale 81
Le comité consultatif du groupement des localités d'après le coût de la vie 81
Réformes dans le domaine de la statistique des salaires 81
Avis émis par la D.G.P.S. sur le IIIe rapport du comité pour la réglementation des loyers, touchant le loyer des logements non meublés 81

Aperçus périodiques

Répertoire 84
L'indice des prix à la consommation et l'indice du coût de la vie pour décembre 1954 84
Activité des comités de tempérance en 1953 91
L'Assistance publique pendant l'année 1953 97
Dépenses de l'Etat pour les Affaires sociales en 1955/56 99
Conventions collectives pendant la seconde moitié de 1954 101
Emploi et chômage 102
Bibliographie 109
Comptes rendus de livres 114
Les comités départementaux de tempérance (liste des adresses) 119

Résumé

La politique sociale au Canada. Les dépenses sociales constituent actuellement au Canada 25 % du budget fédéral, proportion à peu près inconnue hors des frontières de ce pays.

L'assistance sociale a débuté au Canada dans les années 1850, lorsque les églises et des organisations privées se mirent à aider les immigrants à acquérir des terres, à construire des maisons et, d'une manière générale, à s'adapter à leur nouvelle existence. L'action privée forma peu à peu les fondements de la politique sociale officielle qui, aujourd'hui, comprend les allocations familiales, les allocations spéciales pour enfants, les pensions nationales de vieillesse, les allocations aux aveugles, l'assurance-chômage et l'assurance contre les accidents du travail. Des crédits importants sont alloués en outre au ministère de la Santé nationale et du Bien-être social. Le Canada procure aussi une aide importante aux anciens combattants et une assistance spéciale, d'ordinaire en nature, aux Indiens et aux Esquimaux.

Comme l'auteur de cet article, Lorna Downman, traite surtout de la législation fédérale, ce sont seulement les prestations minima que reçoit chaque individu ou chaque famille qui sont citées. L'importance de ces prestations et leurs conditions d'obtention sont les mêmes pour tous les citoyens du pays. D'autre part, chacune des dix provinces du Canada a sa législation sociale qui complète, sans les remplacer, les mesures fédérales.

L'auteur constate finalement le fait intéressant que l'initiative privée, qui fut à la base de la politique générale de sécurité sociale au Canada, non seulement subsiste encore aujourd'hui mais est aussi encouragée comme une partie intégrante nécessaire de la conception canadienne de la vie. P. 57.

Quelques essais de méthodes différentes dans les enquêtes sur les dépenses des ménages. Les discussions relatives aux méthodes utilisées dans les enquêtes sur les dépenses des ménages ont été fort vives ces dernières années. Tandis qu'auparavant les données sur la consommation des ménages privés étaient rassemblées d'après les livres de comptes tenus par des personnes spécialement intéressées, on attache maintenant une importance de plus en plus grande à ce que la sélection des ménages soit faite au hasard; par suite, d'autres méthodes ont dû être adoptées pour le rassemblement de la documentation. La méthode appliquée actuellement par la D. G. P. S. est une combinaison de la méthode par interviews et de celle qui utilise les livres de comptes ménagers. A l'occasion d'enquêtes particulièrement étendues et d'enquêtes spéciales par sondages, on a travaillé dans la Direction à améliorer les méthodes. Un compte rendu de quelques-unes des méthodes essayées est fourni par Mme Linnéa Jonsson à la page 66.

Questions sociales traitées à la session d'automne du Riksdag de 1954. Selon une décision du Riksdag d'automne de 1954, les congés de maladie — et non comme précédemment les congés occasionnés seulement par un accident du travail ou une maladie professionnelle — compteront aussi à partir du 1er janvier 1955 dans le calcul de la durée de l'emploi donnant droit au congé payé, le congé par suite de maladie ne devant cependant pas excéder 90 jours. Il a été décidé, de plus, que le congé payé ne peut, sans l'accord de l'employé, coïncider avec une période pendant laquelle l'employé est absent du lieu du travail pour cause de maladie. Certaines exceptions peuvent toutefois être apportées à cette disposition.

Parmi d'autres décisions, on remarque celle concernant la manière dont la nouvelle assurance contre la maladie et les accidents du travail affecte les employés de l'Etat. En principe, ceux-ci continueront à bénéficier en cas de maladie des mêmes prestations qu'auparavant.

Il devient en outre possible pour ceux qui n'ont pas été compris dans l'assurance donnant droit à l'indemnité journalière mais qui, au 31 décembre 1954 étaient membres d'une caisse-maladie reconnue, de participer à l'assurance-maladie facultative leur donnant droit à une indemnité journalière d'un montant égal à celui pour lequel les membres étaient assurés pendant les 90 premiers jours de maladie, mais n'excédant pas 3 couronnes par jour. La durée du secours de maladie est fixée à 90 jours. Cette décision est de caractère provisoire durant la première moitié de 1955, dans l'attente d'un projet qui sera déposé touchant la coordination de la pension nationale de vieillesse et l'assurance-maladie. P. 75.

L'indice des prix à la consommation pour décembre 1954 a été calculé par la D. G. P. S. s'établir à 129 (sur la base 100 en 1949), c'est-à-dire au même niveau que pour novembre 1954. L'indice est ainsi demeuré stationnaire pendant la seconde moitié de 1954.

Les indices pour les postes principaux étaient restés inchangés entre novembre et décembre, sauf celui de l'alimentation pour lequel une hausse d'une unité a été enregistrée. Les augmentations moyennes de prix entre les deux mois l'ont emporté sur les diminutions, ce qui a entraîné une augmentation de l'indice total de 0,4 %. Cette augmentation n'a pas cependant influé sur le nombre-indice arrondi. P. 84.

Litteraturöversikt

(11 december 1954—10 januari 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

AAREK, W. Problemet sosial oppdragelse. Folkskolan 1954, nr 12.

GLASS, D. V. Social stratification and social mobility. International social science bulletin 1954, nr 1.

JAHODA, G. The social background of a West African student population. The British journal of sociology 1954, nr 4.

PINCHBECK, I. Social attitudes to the problem of illegitimacy. The British journal of sociology 1954, nr 4.

RASMUSSEN, E. Et barn uden hjem. Mentalhygiejne 1954, nr 7/8.

SJÖGREN, H. Åldrande, ålderdom och åldringar. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 6.

Die Kosten der sozialen Sicherheit. Internationaler Vergleich. Ausländische Sozialprobleme 1954, nr 12.

Sverige

BENDZ, E. & JONSSON, GUSTAV. Rättspsykiatrien i återvändsgränd? (Föredrag med diskussion.) Tidskrift för kriminalvård 1954, nr 4.

GOLAND, E. Den sociala arvsynden. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 25/26.

HJERN, H. Pressen och brottmålsreferaten. Tidskrift för kriminalvård 1954, nr 2.

PETRÉN, G. Besvärssakkunnigas förslag till verkstadga. Förvaltningsrättslig tidskrift 1954, nr 5.

ROHTLIEB, C. Kollektivhushållning och familjeliv. Svensk tidskrift 1954, nr 10.

ROSENLUND, T. Televisionen i Sverige. Från departement och nämnder 1954, nr 22/23.

THEDIN, N. Häv ut skräpet! [Seriemagasinen.] Vi 1954, nr 50/51.

Amerikas förenta stater

MANNHEIM, H. American criminology: impressions of an European criminologist. The British journal of sociology 1954, nr 4.

STOLPE, H. Indianerna i U. S. A. Svensk tidskrift 1954, nr 10.

Danmark

GREDSTED, S. Politiets sociale præventive arbejde i Köbenhavn. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 6.

WILLERSLEV, R. Træk af den industrielle udvikling 1850—1914. Nationalökonomisk tidsskrift 1954, nr 5/6.

Frankrike

Une étude sur les conditions dans lesquelles les personnes occupées prennent leur repas de midi. Bulletin mensuel de statistique okt./dec. 1954. Suppl.

Storbritannien

GERMETEN, ELSE. Barnfilmen i England. Barn i hem — skola — samhälle 1954, nr 8.

HOUGE, N. H. Behandling av »psykopater». Inntrykk fra et studieopphold i England. Sosialt arbeid 1954, nr 9/10.

WALNUM, J. Rettshjelp for ubemidlede i England. Nordisk administrativt tidsskrift 1954, nr 3.

Tyskland

DENEFFE, P. Die Sozialleistungen in der Bundesrepublik Deutschland und in West-Berlin. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 12.

SCHLÜTER, TH. Jugend in Not. Soziale Sicherheit 1954, nr 12.

Zum Gesetz zur Neuordnung von Steuern. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1954, nr 11/12.

Arbetarskydd

HAGERMAN, Y. Säkerhetsfrågor vid gruvarbete. Arbetarskyddet 1954, nr 10.

Arbetslön och arbetstid

ARBOUS, A. G. & SICHEL, H. S. The use of estimates of absence-proneness for guiding executive action. Applied statistics 1954, nr 3.

GELTING, J. H. Pengelön og beskæftigelse. Nationalökonomisk tidsskrift 1954, nr 5/6.

LUNDGREN, ANN-MARGRET. Likalönsfrågan i internationell belysning. Statstjänstemannen 1954, nr 10.

Schweiz

Kann unsere Wirtschaft die Folgen einer gesetzlichen Arbeitszeitverkürzung tragen? Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1954, nr 50.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Tyskland

BOHN, H. Gleiche Tariflöhne für Frauen und Männer? Recht der Arbeit 1954, nr 12.

LÜCKING, K. Konjunkturanstieg durch Einführung der 40-Stunden-Woche. Soziale Sicherheit 1954, nr 12.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

REDDING, A. D. Comparison of volume and distribution of non-agricultural employment in the U. S. S. R., 1928—1955, with the U. S., 1870—1952. The review of economics and statistics 1954, nr 4.

SILCOCK, H. The phenomenon of labour turnover. Journal of the Royal statistical society 1954, nr 4.

SKRINDO, TH. Felles nordisk arbeidsmarked. Sosialt arbeid 1954, nr 9/10.

Sverige

BERGCRANTZ, K. Så var det 1931—1934. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 25/26.

SOLLERMAN, P. Ungdomsarbetslöshet i fulla sysselsättningens Sverige. Morgonbris 1955, nr 1.

STRÖM, N. Vad gör byggnadsarbetarna? Arbetsmarknaden 1954, nr 12.

WITTROCK, J. Säsongproblemet inom byggnadsbranschen. Arbetsmarknaden 1954, nr 12.

Amerikas förenta stater

KRAMER, G. B. & BLUESTONE, A. Factory employment of women, 1950 to 1954. Monthly labor review 1954, nr 11.

LEBERGOTT, S. Measuring unemployment. The review of economics and statistics 1954, nr 4.

PIDGEON, MARY E. Changes in women's occupations, 1940 to 1950. Monthly labor review 1954, nr 11.

Norge

ULSAKER, B. Problemer omkring aldersgrensen. Sosialt arbeid 1954, nr 9/10.

Storbritannien

Enquiry into reasons for retiring or continuing at work. Ministry of labour gazette 1954, nr 12.

Tyskland

MOHRMANN, HILDA. Gedanken zur Berufsarbeit und zur Berufsausbildung der Frauen. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 23.

Der Arbeitsmarkt im Zeichen einer noch lahmen »Vollbeschäftigung». Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1954, nr 11/12.

Befolkningsfrågor

FORD, C. S. Födelsekontroll i underutvecklade områden. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 6.

NELSON, A. Blodtyp och faderskap. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 6.

Japan

INGHE, G. Abortexperiment i Japan. Sv. läkartidningen 1954, nr 50.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

BJÖRK, L. Sanering av stadssamhällenas bebyggelse. Från departement och nämnder 1954, nr 22/23.

LINDER, Y. Hyran för omöblerade lägenheter. Från departement och nämnder 1954, nr 22/23.

STRAND, S. G. Bostadsbristen — en universell flaskhals. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 51/52.

Amerikas förenta stater

WILKERSON, M. Revision of BLS housing statistics. Monthly labor review 1954, nr 11.

Norge.

KIELLAND, J. CH. Boligpolitik og boligbyggeri i Norge efter krigen. Byggforum 1954, nr 10.

Storbritannien

JONSSON, ÅKE. Hyreshöjning skall finansiera upprustning av brittisk slum. Vi hyresgäster 1955, nr 1.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

ROCH, R. La grève. Revue du travail 1954, nr 10.

Sverige

Den stora byggstriden på 30-talet. Ur Byggnadsträ's historia. Byggnadsarbetaren 1954, nr 12.

Amerikas förenta stater

SHEPPARD, H. L. Approaches to conflict in American industrial sociology. The British journal of sociology 1954, nr 4.

Hälso- och sjukvård

BAILEY, N. T. J. Queueing for medical care. Applied statistics 1954, nr 3.

Sverige

BERG, G. Befolkningsutveckling och sjukvårdsbehov i Stockholms län. Sv. läkartidningen 1954, nr 51.

BIÖRCK, G. Tillgång och efterfrågan i medicinen. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 10.

DAHLGREN, I. Huvudmannaskapet för sinnessjukvård och provinsialläkarväsen. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 6.

DAHLSTRÖM, G. Studier av den fysiska arbetsförmågan vid lungtuberkulos. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1954, nr 4.

ENGEL, A. Den specialiserade vårdens utbyggnad. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 6.

Hälsocentraler behövs för sjömännens läkarundersökningar. Nautisk tidskrift 1954, nr 12.

Italien

FRANCIONI, G. & MAZZETTI, M. A. Comparazione fra il primo e il terzo censimento dei ricoverati a carico dell'assicurazione contro la tubercolosi. Previdenza sociale 1954, nr 4.

Jordbruksfrågor

Sverige

JANSSON, EWALD. Jordbrukets arbetskraftsproblem. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 51/52.

Finland

WESTERMARCK, N. Jordbruket i Finlands svenskbygder. Lantmannen 1954, nr 52.

Kooperation

Sverige

DEGERSTEDT, HJ. Koncentration inåt! Kooperatören 1954, nr 21/22.

Israel

DOMB, S. Andelsbevægelsen i nutidens Israel. Andelsbladet 1954, nr 51.

Storbritannien

HOUGH, J. A. British cooperative retailing. Review of international cooperation 1954, nr 12.

Nykterhetsfrågan

ANTHI, E. Vitenskapen og begrepene »alkoholisme» og »alkoholiker». Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1954, nr 4.

TÄHKÄ, V. Om dryckenskapens psykodynamiska etiologi. Alkoholpolitik 1954, nr 4.

Sverige

GIERTZ, A. Nykterhetsnämndernas personalproblem. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954, nr 10.

Danmark

RÖGIND, S. Danmarks alkohollag inför revision. Alkoholpolitik 1954, nr 4.

— Ny betænkning fra den danske alkoholkommission. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1954, nr 4.

Finland

HARVOLA, V. Fyllerifallen som måttstock för alkoholförhållandena i Finland. Alkoholpolitik 1954, nr 4.

Island

SÖRAA, Ö. Islands nye radikale alkohollov. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1954, nr 4.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

Sverige.

LUNDBERG, E. Den ekonomiska utvecklingen och penningvärdets stabilitet. Nordisk försäkringstidskrift 1955, nr 1.

LUNDMARK, N. Konsumtionsutvecklingen i fråga om flytande bränslen. Från departement och nämnder 1954, nr 22/23.

SELLBERG, T. Konsumentupplysningens uppgifter och begränsning. Pressens tidning 1955, nr 1.

Amerikas förenta stater

PALEOLOGUE, MIRIAM. Lev först — betala sen. Industria 1954, nr 12.

SYCKLE, CALLA VAN. Economic expectations and spending plans of consumers. The review of economics and statistics 1954, nr 4.

Italien

SPAGNOLI, FERNANDA. L'indagine sui bilanci familiari promossa dell'istituto centrale di statistica. Previdenza sociale 1954, nr 4.

Sovjetunionen

[TENEBAUM, M.] Über die Repräsentativuntersuchungen in der Statistik des Sowiethandels. [Referat av artikel i Vestnik Statistiki.] Statistische Praxis 1954, nr 12.

Socialförsäkring

BEXELIUS, E. Utländska medborgares rätt till förmåner från socialförsäkringarna. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 6.

Sverige

DAVIDSON, B. Om samordningen mellan den allmänna sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen. Sv. läkartidningen 1954, nr 52.

HUSMARK, E. Den nya sjukkassetaxan. Sv. läkartidningen 1954, nr 50.

RASCH, W. Inför sjukförsäkringsreformen. Sv. läkartidningen 1954, nr 50.

ÖSTERGREN, B. Sjukförsäkringslagens innebörd. Sv. läkartidningen 1954, nr 50.

Amerikas förenta stater

MCCAMMAN, DOROTHY & BREWSTER, AGNES W. Voluntary health insurance coverage of aged beneficiaries of old-age and survivors insurance. Social security bulletin 1954, nr 8.

WHITE, RUTH. Concurrent receipt of public assistance and old-age and survivors insurance. Social security bulletin 1954, nr 8.

Italien

CHIAPPELLI, U. La riforma della previdenza sociale. Previdenza sociale 1954, nr 4.

Nederländerna

SERVAIS, J. Die Sozialversicherung in den Niederlanden. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 24.

Schweiz

Die Entwicklung der Arbeitslosenversicherung von 1924 bis 1953. Die Volkswirtschaft 1954, nr 12.

Socialvård

BOLIN, L. F. N.-seminarium om anstaltsbehandling av unga lagöverträdare. Tidskrift för kriminalvård 1954, nr 4.

Trends in child care. 1. Criticism. By R. K. TAYLOR. 2. Reply. By LYDIA RAPOPORT. Social service 1954, nr 3.

Sverige

BOLIN, L. Nogle reformtendenser i svensk ungdomsforsorg. Mentalhygiejne 1954, nr 7/8.

DAHLSTRÖM, H. Vårdhemsbetonade ålderdomshem. Några kommentarer kring nybyggnadsprojekt inom åldringsvården i Stockholm. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 12.

HOFSTEN, E. v. [landstingsdirektören]. 1951 års vanförevårdsutrednings betänkande. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 6.

HOLMQUIST, I. De särskilda barnbidragen. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 6.

LARSSON, SVEN. Gruppterapi på anstalt. Tidskrift för kriminalvård 1954, nr 3.

LEVENSTAM, TH. Svensk kyrklig socialvård. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 6.

OLSSON, GERTRUD. Debatt kring eftermiddagshem. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 6.

ÖSTERDAHL, F. Södersjukhuset får rehabiliteringsklinik. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 10.

Ålderdomshemspensionär får lida för att personalen är utarbetad. Pensionären 1954, nr 6.

Danmark

CHRISTIANSEN, A. Den tilpasningsvanskelige ungdom. Kommunalt sosialt tidsskrift 1954, nr 11/12.

Malaja

KOH, Y. L. Child care in Malaya. Social service 1954, nr 3.

Storbritannien

FRANZÉN, B. En ny väg för rehabilitering av socialt missanpassade. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 10.

THORNBOROUGH, W. W. Probation för ungdom. Tidskrift för kriminalvård 1954, nr 2.

Tyskland

GOLDSCHMIDT, H. Das Kindergeldgesetz. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 23.

RAIMUND. Das Kindergeldgesetz vom Bundestag verabschiedet. Soziale Sicherheit 1954, nr 12.

Das Kindergeldgesetz. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1954, nr 12.

Statistisk teori

DURBIN, J. & STUART, A. Callbacks and clustering in sample surveys: An experimental study. [Med diskussion.] Journal of the Royal statistical society 1954, nr 4.

HORSNELL, G. The determination of single-sample schemes for percentage defectives. Applied statistics 1954, nr 3.

KARMEL, P. H. The relations between chained indexes of input, gross output and net output. Journal of the Royal statistical society 1954, nr 4.

NORDBOTTEN, S. On the determination of an optimal sample size. Skandinavisk aktuarietidskrift 1954, nr 1/2.

THIONET, P. Quelques données sur les sondages de l'I. N. S. E. E. [Institut national de la statistique et des études économiques] en 1952—53. Journal de la société de statistique de Paris 1954, nr 7/9.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

CARLBERG, B. Avancerad yrkesutbildning. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1954, nr 9.

FOYER, L. Aktion för upprustning. Saco-tidningen 1954, nr 5.

MELLBERG, O. Folkhögskolan och yrkesvalet. Arbetsmarknaden 1954, nr 12.

De kommunala tjänstemännens utbildning. Tidskrift för Göteborgs stads tjänstemän 1954, nr 10.

Finland

MATTLAR, W. Yrkesvägledningen och skolframgången. Nordisk yrkesvägledning 1954, nr 4.

Ut- och invandring

Storbritannien

Oversea migration from the United Kingdom. Industry and labour 1 jan. 1955.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of health, education, and welfare. Social security administration. Social security in the United States. Wash. 1953.

BERGSTRÖM, S. »Uteslutande rätt att förfoga över verket.» Studier över upphovsmannarättens föremål och innehåll enligt det s. k. nordiska förslaget. Upps. & Wiesbaden 1954. (Uppsala universitets årsskrift 1954: 8.)

CARTER, C. F. & ROY, A. D. British economic statistics. A report. Cambridge 1954. (The national institute of economic and social research. Economic and social studies. 14.)

DANMARK. Det af Socialministeriet d. 1. marts 1949 nedsatte herbergsudvalg. Betænkning vedrörende herberger og arbejdshjem m. v. Khvn 1953.

— Det statistiske departement. Statistisk årbok. Årg. 59 (1954). Khvn 1954.

Statistisk tabelværk. Række 5. Khvn 1954. Litra D: Nr 74. Danmarks vareindförsel og -udförsel i året 1953.

Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954. Bd 157: H. 2. Arbejdslösheden 1953.

» 159: » 2. Indkomst- og formueansættelserne til staten for skatteåret 1953/54.

DEUTSCHLAND heute. Hrsg. vom Presse- und Informationsamt d. Bundesregierung. 2., auf d. neuesten Stand gebrachte Aufl. [Wiesbaden] 1954.

ERICSSON, HANS. Hus utan källare. — Grundläggningsmetoder. Sthlm 1954. (Statens nämnd för byggnadsforskning. Rapport. 26.)

GOD BOSTAD. Sthlm 1954. (Bostadsstyrelsens skrifter. 17.)

HUFF, D. How to lie with statistics. Pictures by I. Geis. Lond. 1954.

ISLAND. Hagstofa Islands. — Statistical bureau of Iceland.
Statistics of Iceland. Reykjav. 1954.
2:9. External trade 1952.

KÖPENHAMN. Statistisk kontor.
Statistisk årbog for Köbenhavn, Frederiksberg og Gentofte samt omegnskommunerne. Årg. 34 (1954). Khvn 1954.

NEDERLÄNDERNA. Centraal bureau voor de statistiek.
Statistisch zakboek 1954. Utrecht 1954.

NORDISKA RÅDET.
Nordisk råd. 2. sesjon 1954, Oslo. Oslo 1954.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
184. Sinnssykehusenes virksomhet 1952.
186. Fagskolestatistikk 1950/51—1951/52.
187. Norges elektrisitetsverker 1951.

OVER 70. Report of an investigation into the social and economic circumstances of 100 people of over 70 years of age. Publ. for ... by the National council of social service. Lond. 1954.

PERSPECTIVE of labour conditions in Sweden. Sthlm 1954. (Swedish employers' confederation.)

PETERSEN, JÖRGEN KJ. Räcker jorden till? Sthlm 1954. (Studentföreningen Verdandis småskrifter. 531.)

PLEIJEL, G. The computation of natural radiation in architecture and town planning. Sthlm 1954. (Statens nämnd för byggnadsforskning. Meddelande 25.)

RASMUSSEN, W. & LOMHOLT, J. K. Beretning om Frederiksværkundersögelsen. Khvn 1954. (Akademiet for de tekniske videnskaber. Beretning. 24.)

SAVAGE, L. J. The foundations of statistics. New York & Lond. 1954.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt. — Bureau fédéral de statistique.
Beiträge zur schweizerischen Statistik. Bern 1954.
28. Nationalratswahlen. 1951.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. — Statistique de la Suisse. Bern 1954.
260. Eidgenössische Volkszählung 1. Dez. 1950. Bd 16. Kanton Thurgau.
261. Recensement fédéral de la population 1er déc. 1950. Vol. 20. Canton du Valais.
263. Eidgenössische Volkszählung 1. Dez. 1950. Bd 8. Kanton Glarus.
264. — Bd 23. Kanton Zug.
Statistisches Jahrbuch. Jahrg. 62 (1953). Bern 1954.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1954. Sthlm 1954.
35. Den svenska kriminalstatistiken. Betänkande [avg. d. 25 nov. 1954] av Kriminalstatistikutredningen. (Ju.)
37. Allmän ordningsstadga m. m. Betänkande med förslag avg. [d. 23 okt.] 1954. (I.)
39. Prissättningen på jordbruksprodukter. Betänkande avg. [d. 7 dec. 1954) av Jordbruksprisutredningen. (Jo.)

STORBRITANNIEN. Committee on the economic and financial problems of the provision for old age.
Report. Lond. 1954.
— Ministry of health.
Report. 1953. P. 1. Lond. 1954.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954.
Folkmängden och dess förändringar.
Befolkningsrörelsen år 1951. (Statistiska centralbyrån.)
Transport- och kommunikationsväsen.
Postverket 1953. (Generalpoststyrelsen.)

WOLFENDEN, H. H. Population statistics and their compilation. With an appendix on Some theory in the sampling of human populations. By W. E. DEMING. Rev. ed. Chicago 1954.

WOYTINSKY, W. S. & E. S. World population and production. Trends and outlook. New York 1953.

ÅLDERSPENSIONÄRERNAS LEVNADSFÖRHÅLLANDEN. En intervjuundersökning verkställd av Statistiska centralbyråns utredningsinstitut för 1952 års åldringsvårdsutredning. Sthlm 1954. [Stencil.]

12 generaldirektörer om staten och landsbygden. Sammanställning av artiklar införda i RLF-tidningen 1953—54. Sthlm 1954.

1938 ÅRS JORDBRUKSUTREDNING. Utförd under ledning av O. ZETTERBERG. Sthlm 1954.
Deklarationsundersökning.
Driftsundersökning.
Typundersökning.

Remisser till socialstyrelsen

Fångvårdsbyggnadsutredningen. I. Anstalter för förvarade och internerade. II. Anstalter för fångvårdens ungdomsklientel. (Ju.) [Stencil.] Remisstid 15 jan. 1955.

Den svenska kriminalstatistiken. Betänkande av kriminalstatistikutredningen. (Ju.) SOU 1954:35. Remisstid 1 april 1955.

Allmän ordningsstadga m. m. Betänkande med förslag avgivet 1954. (I.) SOU 1954:37. Remisstid 15 maj 1955.

P. M. angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom. [Utarbetad inom socialdepartementet.] (S.) [Stencil.] Remisstid 20 jan. 1955.

Prissättningen på jordbruksprodukter. Betänkande avgivet av jordbruksprisutredningen. (Jo.) SOU 1954:39. Remisstid 15 mars 1955.

Riksdagens revisorer angående icke-fastställda faderskap till utom äktenskap födda barn. (S.) Remisstid 17 jan. 1955.

Recensioner

Gejvall, Birgit: 1800-talets stockholmsbostad. En studie över den borgerliga bostadens planlösning i hyreshusen. (Monografier utgivna av Stockholms kommunalförvaltning. 16.) [Akad. avh.] Stockholm (tryckort Uppsala) 1954. 264 sid. Kr 20. (Distribution Stockholms stadsarkiv.)

Vår kunskap om människornas omgivning utom våra närmaste kretsar brukar vi i allmänhet få hämta ur skönlitteraturens och biografiernas miljöbeskrivningar. Intresset för dessa ämnen är mycket stort i sociologernas tidevarv, men forskningen är så ny på området, att bara en ringa del av det vida fältet har hunnit genomplöjas.

Det är därför mycket tacknämligt, när andra än sociologerna tar upp ämnen inom detta område. Konsthistorikerna har i några uppmärksammade fall ägnat sig åt bostäder och bostadsvanor — Erik Lundbergs och Gregor Paulssons arbeten kan nämnas. Våren 1954 kom en gradualavhandling över ett så centralt ämne inom denna sfär som 1800-talets hyreslägenheter i Stockholm. Birgit Gejvall beskriver hyresbostadens utveckling med hänsyn till planlösning och bostadens funktioner, i den mån dessa påverkat planlösningen. Hon begränsar ämnet till den borgerliga hyresbostaden, och med borgerlig menas i detta sammanhang, att bostaden bör vara så stor att den tillåter en differentiering för olika funktioner, vila, sällskapsliv, tillredning och intagande av föda. Dåtidens arbetarbostad kommer sålunda utanför, men i övrigt behandlas hela skalan av lägenheter från ett par rum och kök och upp till tiorumsvåningar och ändå större.

Sitt material har författaren företrädesvis hämtat ur Stockholms byggnadsnämnds ritningssamling. Hon har gått igenom ett imponerande antal ritningar till nybyggnader årgång för årgång. Därjämte har hon bl. a. begagnat sig av Nordiska museets stadsundersökning 1951, vilken innehåller en rad äldre stockholmares berättelser om bostadsförhållandena i 1800-talets Stockholm.

Som inledning lämnas bl. a. en statistisk översikt över befolkningsutvecklingen och nybyggnadsverksamheten i Stockholm under 1800-talet. Att det ligger en avsevärd möda bakom dessa sifferserier behöver knappast framhållas. Uppgifterna om nybyggnadsverksamheten har till största delen sammanställts direkt ur primärmaterialet, nämligen ansökningarna om nya boningshus och ritningarna till dessa. Det ökar givetvis avhandlingens värde, att man på detta sätt får kunskap om hyreslägenheternas kvantitativa betydelse och inte bara får veta hur de har varit beskaffade. Författaren borde dock tydligare ha framhållit, att man inte får anse siffrorna över nybyggnadsverksamheten som helt tillförlitliga. De ger ett begrepp om storleksordningen av antalet nybyggda hus och möjlighet att tillfredsställande följa tendensen i husens och lägenheternas storlek m. m., vilket är värdefullt nog för framställningen.

Tyngdpunkten ligger emellertid inte på statistiken utan på bostadsbeskrivningen. Med hänsyn till ämnets centrala betydelse må det vara tillåtet med ett längre referat än vad som är vanligt i en recension.

Våning i flerfamiljshus förekom som bostadsform hos de borgerliga klasserna redan vid seklets ingång, även om husen i allmänhet var ganska små. De i början av århundradet i Stockholm nybyggda husen omfattade i genomsnitt endast 3 lägenheter. Våningen en trappa upp räknades som den förnämsta och var mera påkostad än de övriga. Den beboddes av ägaren eller hyrdes ut till någon ståndsperson, medan nedre botten, eventuell övre våning och eventuella gårdslägenheter beboddes av personer lägre på den sociala skalan. Olika samhällsklasser levde ofta sida vid sida. En skiktning i förnäma och mindre förnäma stadsdelar fanns — Jakob och Klara församlingar var de finaste — men den var mindre utpräglad än den senare kom att bli.

Den klassiska förebilden för högreståndsbostaden var under denna tid herrgården, så som den utformats av franska arkitek-

ter redan på 1600-talet. Den bestod av en långsträckt byggnadskropp med dubbla rumsrader. Mittpartiet dominerades av vestibulen och innanför denna en stor salong, omgiven på vardera sidan av tre rum, förmak, paradsängkammare och kabinett, medan de mera intima bostadsrummen hade sin plats i motsatta rumsrader. De förnämsta rummen låg i fil med dörrarna mitt för varandra, så att man kunde se genom hela rumsraden.

Denna planlösning framstod som mönster inte bara för herrgårdar och prästgårdar i Sverige utan även för hyresvåningarna. Planen förenklades väl åtskilligt i många fall, men man höll fast vid den som ett ideal. Man ville ha en fil av sällskapsrum med ett största rum i mitten. Detta största rum kallades i Sverige vanligen sal, inte salong som i den franska förebilden, och användes som matsal och festsal. De övriga rummen i filen var efter råd och lägenhet förmak (ett eller två), herrns rum, sängkammare, salong och någon gång kabinett. Kök, jungfrukammare och barnkammare, kanske också sängkammare och herrns rum lades i den motsatta rumsraden. Även om lägenheten bara innehöll två eller tre rum, ville man efterlikna herrgårdsplanen. Sal, sängkammare och förmak var de viktigaste rummen.

I den tidigaste enkla typen av herrgårdslägenhet fanns det inte någon tambur, korridor eller andra biutrymmen. Den franska vestibulen motsvarades av en förstuga, från vilken man kom direkt in i salen, om man gick rakt fram, till köket eller ett av gårdsrummen om man gick åt någon av sidorna. För att komma från köket till matsalen gick man över förstugan. Rummen i gatufilen utom de båda yttersta var alltid genomgångsrum.

Snart började man vid nybyggnaderna ta en bit av förstugan och inrätta till tambur. Från tamburen fick man så småningom en passage till köket och eventuellt en korridor, som gav direktförbindelse från tamburen till de inre rummen och kanske från salen till köket. Ett särskilt serveringsrum inrättades (med ursprung dels från det gammaldags skänkrummet, som legat för sig i anslutning till salen och dels från passagen från köket till matsalen eller tamburen).

Herrgårdsplanen dominerade vid nybyggnader i Stockholm under hela första hälften av 1800-talet. Den förutsatte emellertid en långsträckt byggnadskropp för att kunna tillämpas utan alltför många avsteg från förebilden, och detta byggnadsskick tillät inte ett så effektivt utnyttjande av tomterna som byggherrarna mer och mer började eftertrakta. Inflyttningen till Stockholm var stark, hyreshus byggdes allt oftare på spekulation, och det blev ett inkomstbringande näringsfång att äga hyreshus. Husen växte på höjden, och man gjorde byggnadskropparna bredare. Gårdshus var ingen nyhet, men även de fick svälla ut, blev högre och bredare. Och slutligen började man bygga gårdsflyglar, L-hus och T-hus m. fl. varianter, vilka alla verksamt bidrog till att skapa den stenöken, som nu länge betraktats som saneringsmogen.

Denna utveckling pågick alltifrån mitten av århundradet, men accentuerades under 1880-talet, då byggnadsverksamheten svällde ut mycket starkt. Samtidigt som husen blev större, började man bygga fler små och medelstora lägenheter än förut. När man konstaterar, att genomsnittliga antalet lägenheter i nybyggda hus uppgick till 13 på 1880-talet mot, som nyss nämndes, 3 i seklets första decennier, så bör man samtidigt ha i minnet, att lägenheternas storlek hade förändrats.

Modellen till gårdsflygelhusen kom från kontinentens storstäder. Planlösningen måste avvika från herrgårdslägenhetens, men man höll dock fast vid vissa element från denna. Huvudrummen lades i fil åt gatan, medan övriga rum och ekonomiutrymmen placerades i gårdsflygeln. Bostaden blev dock inte som förr en enhet, utan de enskilda rumsenheterna blev mera självständiga. Långa korridorer blev nödvändiga för förbindelserna mellan våningens båda huvudavdelningar.

Två förnäma lägenheter fick nu rum i samma våningsplan som förut en. Stora lägenheter kunde också läggas två trappor upp och högre, sedan vatten och avlopp och senare hissar installerats.

Som en ytterligare lägenhetstyp eller som en variant av kontinentallägenheten kan man betrakta hörnlägenheten. Så länge herrgårdstypen dominerade, utformades inte hörnlägenheterna på något särskilt sätt.

Hörnrummet hade samma betydelse som ytterrummet i en mellanlägenhet i kvarteret. Med de nya hustyperna under senare delen av århundradet följde emellertid, att man lade särskild vikt vid att utforma hörnlägenheterna. Själva hörnrummet blev det förnämsta rummet och övriga rum lades i fil åt båda håll.

Rummen var ungefär desamma som tidigare. Salen var det främsta rummet, förmak och sängkammare betraktades som i det närmaste nödvändiga lokaler i varje borgerlig bostad, herrns rum, barnkammare och jungfrukammare skulle helst finnas. Förmögnare borgare hade därtill en eller ett par salonger och mer än ett förmak. Man lade största vikt vid att bostaden skulle vara representativ och avpassad för sällskapsliv. Mindre avseende fästes vid de boendes egen bekvämlighet. Barnkammare, jungfrukammare och ekonomiutrymmen försummades till förmån för sällskapsrummen.

Salen var fortfarande det centrala rummet i lägenheten. Den var ingångsrum från tamburen och kommunikationsrum till de övriga rummen i gatusviten. Liksom förut var den både festsal och matsal, men den blev också alltmera dagligrum och samlingsplats för familjen. Under empiren hade möblerna placerats utmed väggarna så att golvet var fritt för dans och lek, men längre fram är det det stora bordet mitt på golvet, som ger salen dess karaktär.

Ibland användes sal och salong som olika benämningar på samma rum. Salongen i egentlig mening vann emellertid insteg i den borgerliga stockholmsbostaden först med kontinentallägenheten via den franska hyresbostaden. Salongen ersatte ofta förmaket, även om båda kunde förekomma gemensamt liksom två förmak eller två salonger.

Herrns rum utgjorde den förkrympta återstoden av husfaderns bostadssvit i den klassiska herrgårdsplanen. Det hade karaktär av privatrum, avskilt rum från den övriga lägenheten. Sängkammaren hörde i herrgårdslägenheten till den förnäma sviten åt gatan, och användes ofta att ta emot visiter i. I kontinentallägenheten förlades sängkammaren åt gården.

Detta referat har i förenklat sammanhang tagit upp några huvudpunkter i avhandlingen. Mycket har inte alls kunnat vidröras, så t. ex. frågan om sambandet mellan husfasaden och lägenheterna eller påverkan på hyresbostadens utformning från villorna. Annat som vore av stort intresse har bara fått ett flyktigt omnämnande, så t. ex. tamburens och serveringsrummets uppkomst och utveckling.

Illustrationerna utgör en viktig del av ett arbete av denna art. De förtjänar god kritik i detta sammanhang. De är omsorgsfullt valda och utförda. Utom byggnadsritningar och fotografier av ex- och interiörer presenteras en rad teckningar och schematiska framställningar, som visar husens och lägenheternas utveckling ur olika synpunkter.

E. W.

Hamrin, Eva: Bostadsvaneundersökning. Bostadsvanor och möblering. (Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader. Meddelande nr 32.) Lund 1954. 128 sid.

Denna publikation bygger på materialet från en mångsidig undersökning om landsbygdens bostäder och bostadsvanor, vilken bl. a. är avsedd att ligga till grund för fortsatt arbete med utformandet av lämpliga bostäder på landsbygden. Undersökningen påbörjades år 1945 under ledning av arkitekten SAR Gunnar Aspe. I fältarbetet har deltagit hemkonsulenter, ingenjörer från dåvarande egnahemsstyrelsen och lantbruksförbundets byggnadsförening, lärarinnor vid lanthushållsskolor m. fl. Den här anmälda redogörelsen har utarbetats av fil. kand. Eva Hamrin.

Redogörelsen ger mängder av statistik om bostadens storlek, utrustning, planlösning, möblering och användning. En statistiker, som läser boken, frågar gärna allra först: Hur har urvalet gjorts? I slutet av boken finner han en PM angående undersökningsgårdar som är riktad till undersökarna och innehåller ungefär följande: Gårdarna skall tillhöra jordbruk med 5—20 ha åker eller under 5 ha åker. Gårdsägarens eller -brukarens förfäder bör ha innehaft gården eller bott i trakten i 2 à 3 generationer minst. Ägaren eller brukaren bör vara 30—40 år och ha ett för trakten

normalt barnantal. Några gårdar med familjer, som avviker från detta schema, bör dock medtas. I fråga om bostadshusens skick bör sådana gårdar undvikas, där bostadshusen är särskilt gamla och dåliga eller helt nya och onormalt påkostade.

Det är således aldrig fråga om ett urval efter någon statistisk metod. Om man emellertid observerar, att undersökningen igångsattes redan år 1945, så väcker den saken mindre förvåning. Det var egentligen först på 1940-talet, som urvalsförfarandet blev en central fråga för statistikerna själva, och det är inte att vänta att lekmän på området skulle tänka på urvalsproblemen år 1945.

Men faktum kvarstår, att materialet består av 500 gårdar, som utvalts efter vissa löst angivna kriterier, och — det torde man våga anta — med hänsyn till deras invånares intresse för undersökningen och villighet att låta främmande människor granska sina förhållanden.

En mängd uppgifter om bostadens beskaffenhet och bostadsvanorna redovisas från detta material, varvid tio olika kulturområden (övertagna från etnografien) specificeras. I vissa fall särredovisas varje län. Däremot lämnas ingen redogörelse för materialets sammansättning och beskaffenhet. Läsaren får inte ens veta hur många hus, som undersökts inom varje län eller kulturområde och än mindre hur de fördelar sig på de båda arealgrupperna. Detta är omständigheter, som i hög grad förringar värdet av t. ex. en uppgift som den, att de frivilligt trångbodda i Kronobergs län och på Gotland uppgår till ca 75 %, medan de verkligt trångbodda utgör en försvinnande liten andel. Omdömet gäller de undersökta gårdarna, men har föga att säga om bostadsförhållandena i allmänhet i Kronobergs och Gotlands län.

Om man bortser från statistiken, så kan man finna stort intresse i de typbeskrivningar, som lämnas. Med utgångspunkt från planlösningarna beskrivs bostädernas uppdelning för olika funktioner. Författaren betonar finrummets stora roll. De övriga funktionerna, matlagning, måltider, sömn, hygien och diverse innesysslor får maka åt sig, så att man, om någon möjlighet finns, kan hålla en sal, en kammare eller ett förmak stående finstädat och oanvänt i vardagslag. Den frivilliga trångboddheten blir därigenom mycket utbredd.

Intressanta är också översikterna av rummens och naturligtvis även kökens möblering och den stora inventeringen av olika möbeltyper. I lanthemmen finner man ofta möbler från flera generationer. De nygifta behöver inte bygga upp ett hem från grunden, som vanligen är fallet i städerna. Varje generation skaffar dock gärna något nytt utöver de bruksvaror, som förslits och måste ersättas, och då ofta ett möblemang till det bästa rummet. Den gamla finrumsmöbeln degraderas till näst bäst. De äldsta möblerna brukar hamna i köket och därifrån går vägen till vinden eller vedbacken.

E. W.

Transactions of the Second World Congress of Sociology. Held in the University of Liège, Belgium, from 24—31 August, 1953, under the auspices, and with the support, of UNESCO and of the Belgian Government. Vol. 1. London: International Sociological Association, 1954. xxii + 258 sid. 25 s.

Vid den andra sociologiska världskongressen som hölls i Liège år 1953 lades 156 uppsatser fram med ett sammanlagt sidantal av 2 000. Av ekonomiska skäl var det omöjligt att trycka hela detta material, varför uppsatserna som behandlade konflikter mellan grupper och sättet att bilägga dem uteslutits ur kongressberättelsen.

Den första av de båda volymerna har nu kommit och innehåller dels korta referat av den senaste utvecklingen på det sociologiska forskningsområdet och rapporter om pågående undersökningar i olika länder, dels uppsatser om sociologernas utbildning, yrkesutövning och ansvar.

Den andra volymen som utkommer om någon tid skall innehålla uppsatser om social stratifiering och social rörlighet.

S. K.

Hazlewood, Arthur [Compiler]: The Economics of 'Underdeveloped' Areas. An Annotated Reading List of Books, Articles, and Official Publications.

Published for the Institute of Colonial Studies. London: Oxford University Press, 1954. xii + 89 sid. 6 s.

Om de industriellt mindre utvecklade länderna i världen — som hittills gängse, men något oegentligt betecknats som underutvecklade länder — är litteraturen rik och svåröverskådlig. Den bibliografi som nu ställts samman av Hazlewood är därför välkommen. Den upptar böcker, artiklar och officiella publikationer på ekonomins område som utkommit på engelska åren 1930—1953.

De medtagna skrifterna innehåller i allmänhet sekundärt material. Primärmaterial som redogörelser för utrikeshandel, folkräkningar etc. har utelämnats.

Praktiskt taget alla de 600 bibliografiska numren har kommenterats i avsikt att ge mer upplysningar om innehållet än titeln enbart ger.

Förutom sakregister har den lilla skriften register över författare och utgivare samt länder.

S. K.

Länsnykterhetsnämnderna

Län Expeditionens adress	*Ordförande*	*Tjänstemän* (nykterhetsvårdskonsulenter och nykterhetsvårdsassistenter)
Stockholms Näckströmsgatan 6, Stockholm C	Landstingsmannen Victor Mattsson, Neglinge, Saltsjöbaden, tel. Stockholm 17 04 08	Eric Thalén, konsulent, tel. 22 95 99, bost. 59 06 36 Yngve Monie, assistent, tel. 22 95 98
Uppsala Smedsgränd 7, Uppsala	Professor emeritus Folke Wetter, Sysslomannagatan 26, Uppsala, tel. 313 92	Olof Nordström, konsulent, tel. 155 77, bost. 327 77
Södermanlands Eriksbergsvägen 9, Katrineholm	Kontraktsprosten Albert Eriksson, Näshulta prästgård, Hållsta, tel. Hedensö 42	K. G. Larsson, konsulent, tel. till tf. konsulent, Katrineholm 110 42
Östergötlands Gamla Torget 4, Box 130, Norrköping	Riksdagsmannen Fridolf Thapper, Finspång, tel. 223	Gustaf Persson, konsulent, tel. 310 74, bost. 393 90 Arne Andersson, assistent, tel. 310 59
Jönköpings Borgmästaregränd 4 A, Jönköping	Ingenjören Eric Nylén, Kungsgatan 41, Huskvarna, tel. Jönköping 307 88	Gillis Ljungkvist, konsulent, tel. 101 20
Kronobergs Klostergatan 11, Växjö	Redaktören Karl Lantz, Storgatan 17 A, Växjö, tel. 19 63	Harald Persson, tf. konsulent, tel. 89 66, bost. 40 29
Kalmar Norra vägen 44 B, Kalmar	Riksdagsmannen Einar Hæggblom, Kåremo, tel. Kalmar 680 36	Ragnar Karlson, konsulent, tel. 181 01 K.-I. Elvheden, assistent, tel. 181 02
Gotlands Stora Torget 8, Box 5, Visby	Redaktören Bertil Kahlström, Sören Norrbysgatan 6, Visby, tel. 113 11	Margit Lindström, konsulent, tel. 145 70, bost. Klintehamn 191
Blekinge Arklimästaregatan 37, Karlskrona	Borgmästaren Ebbe Dymling, Hästkvarnsgatan 2, Karlskrona, tel. 23 67	Sten Forssberg, konsulent, tel. 27 02, bost. 39 91
Kristianstads V. Storgatan 49, Kristianstad	Häradshövdingen Carl A. Davidsson, Broby, tel. 9	Lennart Danielsson, konsulent, tel. 128 30, bost. 167 83
Malmöhus Skvadronsgatan 22 A, Malmö	Telegraftjänstemannen Sven Hallström, Lönngatan 50 A, Malmö, tel. 833 01	Stina Bengtsson, konsulent, tel. 91 14 64 Börje Hallström, assistent, tel. 613 18
Hallands Storgatan 36—38, Box 74, Halmstad	Landstingsdirektören Einar Restad, Storgatan 8, Halmstad, tel. 133 25	Folke Edberg, konsulent, tel. 209 88, bost. 118 54
Göteborgs och Bohus Järntorget 3, Göteborg C	Rådmannen Gustaf Bergqvist, Sten Sturegatan 25, Göteborg, tel. 16 06 99	Waldemar Croner, konsulent, tel. 24 52 06, bost. 13 26 80
Älvsborgs Västerlånggatan 30—32, Borås	Riksdagsmannen Alarik Hagård, Sparregatan 17, Borås, tel. 254 00	Bertil Ahlsén, konsulent, tel. 152 07
Skaraborgs Karlagatan 5, Mariestad	Kommunalnämndsordföranden Johan Nyberg, Råda, Lidköping, tel. 310 42	Gösta Nordström, konsulent, tel. 11 20
Värmlands Malmtorgsgatan 6, Karlstad	Förste provinsialläkaren Elof Edlund, Älvgatan 21, Karlstad, tel. 130 33	Lennart Ahlstrand, konsulent, tel. 501 00, bost. 168 44

Län Expeditionens adress	*Ordförande*	*Tjänstemän* (nykterhetsvårdskonsulenter och nykterhetsvårdsassistenter)
Örebro Olaigatan 8—10, Örebro	Bankdirektören Fritz Berggren, Hertig Karls allé 42, Karlskoga, tel. 315 80	Karl Persson, konsulent, tel. 299 90, bost. 899 27
Västmanlands Stora gatan 24, Västerås	Socialvårdschefen Axel Norén, Västermalmsgatan 2 B, Västerås, tel. 303 91	Eric Croner, konsulent, tel. 474 72, bost. 362 72
Kopparbergs Surbrunnsvägen 4, Falun	Redaktören Arvid Hallberg, Esplanaden 3, Falun, tel. 12 57	Gustaf Adolf Lundberg, konsulent, tel. 57 67
Gävleborgs Parkvägen 17, Gävle	Kyrkoherden Helge Mattson, Hofors, tel. 13 76	Sven Simonsson, konsulent, tel. 286 31
Västernorrlands Fredsgatan 8, Sundsvall	Fil. lic. David Palm, Fränsta, tel. 65	Brynolf Malmström, konsulent, tel. 151 20, 594 17
Jämtlands Kyrkgatan 82, Östersund	Redaktören Edvin Magnusson, Kyrkgatan 52, Östersund, tel. 114 55	Holger Netz, konsulent, tel. 192 77
Västerbottens Norrlandsgatan 26, Umeå	Direktören Elof Lindgren, Herrgårdsvägen 8, Umeå, tel. 31 86	Tord Unger, konsulent, tel. 53 70, bost. 72 13
Norrbottens Färgaregatan 8, Boden	Häradsskrivaren Carl A. Pettersson, Storgatan 15 C, Boden, tel. 129 22	Vakant; konsulent, tel. 130 05

SOCIALA MEDDELANDEN

1955 · Nr 3

Befolkningsökning och levnadsnivå i underutvecklade länder

Av befolkningssektionen vid Förenta nationernas sociala avdelning

Vid världsbefolkningskonferensen i Rom i augusti—september 1954 framlades denna rapport, som utgör en sammanfattning i tillämpliga delar av en tidigare FN-publikation The Determinants and Consequences of Population Trends.[1] *Översättningen har utförts av Peter Moberg.*

Red.

Medellivslängden har ökat avsevärt i modern tid tack vare högre levnadsnivå och medicinska framsteg. För 200 år sedan kunde ett nyfött barn se fram mot i genomsnitt endast 30 eller 35 levnadsår även i de länder där hälsoförhållandena var mest gynnsamma. I många länder har medellivslängden mer än fördubblats sedan dess. Trots att barnadödligheten fortfarande kräver en stor andel i de områden, där levnadsnivån är lägst och de medicinska och sanitära hjälpmedlen är minst utvecklade, görs väsentliga framsteg i kampen mot sjukdom och död. Ingen kan förneka att detta är ett stort framsteg, kanske det största i modern tid, men det för samtidigt med sig ett än större problem. Som en följd av att människoliv räddas har befolkningstillväxten blivit snabbare, och det är nödvändigt att ökningen i antalet balanseras av en ännu större produktionsökning av varor för livsuppehälle och bekvämlighet om målet — en tillfredsställande levnadsnivå för världens alla folk — skall nås. Omkring 2 500 miljoner män, kvinnor och barn lever för närvarande på jorden. År 1750 var befolkningen endast ca 700 miljoner och år 1850 ungefär 1 200 miljoner. Ökningen sedan 1850 är den största under alla hittillsvarande skeden i människans liv på jorden. För närvarande växer folkmängden med omkring 30 miljoner om året ge-

[1] Den fullständiga titeln är: The Determinants and Consequences of Population Trends. A Summary of the Findings of Studies on the Relationships between Population Changes and Economic and Social Conditions. Population Studies, No. 17., (Sales No. 1953. XIII. 3.) New York: United Nations, 1953. xii + 404 sid. $ 4.

Termen 'standard of living' har i denna artikel genomgående översatts 'levnadsnivå'. Jfr Erland v. Hofstens artikel »Levnadsstandard och levnadsnivå», Sociala Meddelanden 1953: 8, sid. 443.

nom att antalet födelser överstiger dödsfallen. Detta betyder att folkmängden ökar med 1—1,5 % om året, vilket saknar motsvarighet i mänsklighetens historia. Folkmängden år 1980 har uppskattats till minst 3 000 miljoner och kanske upp till 3 600 miljoner. Dessa siffror innebär en ökning med 25—50 % under en enda generation.

De som planerar för en bättre framtid måste ta hänsyn till befolkningstillväxten om de skall kunna ställa upp realistiska mål för sysselsättning, produktion, undervisning och andra av de kommande generationernas behov. De måste också räkna med den effekt som det ökande antalet arbetare och konsumenter har på arbetsproduktiviteten och levnadsnivån. Om de styrande kommer till den slutsatsen — vilket de nyligen gjort i några länder — att det är tillrådligt att hålla tillbaka befolkningstillväxten, t. ex. genom att uppmuntra emigration eller familjebegränsning, så måste de veta vilka resultat som kan väntas av vissa åtgärder för dessa ändamål. Därför får ett studium av befolkningen samt orsakerna och följderna av dess tillväxt en mer praktisk betydelse i våra dagar än någonsin tidigare.

När Förenta nationernas befolkningskommission samlades första gången år 1947, förutsåg den att FN:s råd liksom medlemsstaterna skulle behöva upplysningar i denna fråga. Kommissionen uppmanade FN:s sekretariat att göra en översikt över vetenskapens nuvarande kunskap om förhållandena mellan folkökning samt ekonomiska och sociala förhållanden, med särskild hänsyn till befolkningsproblemen i de ekonomiskt sett underutvecklade länderna. Under loppet av flera år granskade sekretariatet hundratals vetenskapliga skrifter på olika språk som behandlade detta problem och lade fram sina viktigaste fynd i ett digert betänkande.

Denna artikel avser att i korthet redovisa de väsentligaste fakta som framfördes i detta betänkande, i den mån de hänför sig till de underutvecklade ländernas ekonomiska och sociala utveckling.

Kan jorden försörja sin befolkning? Det sägs ibland att om befolkningen fortsätter att öka i nuvarande takt kommer jordens resurser snart att vara uttömda. Svält och stridigheter kommer att hejda ökningen om inte människorna griper sig an med att bromsa fortplantningen. Vetenskapliga undersökningar ger emellertid föga stöd åt denna uppfattning. Jordens förmåga att producera livsmedel och andra livsförnödenheter är mycket tänjbar och beror i stor utsträckning på människans uppfinningsförmåga. Ingen vet vilka produktionsökningar som kan möjliggöras genom framtida tekniska uppfinningar eller nya former av ekonomisk organisation. Försiktiga beräkningar har visat att det även med nuvarande kunskaper och rådande samhällsformer är tekniskt möjligt att livnära en mycket större befolkning än den jorden nu har. Om all den jord som kan brukas utnyttjades och om modern jordbruksvetenskap tillämpades till fullo överallt skulle livsmedelsproduktionen kunna ökas många gånger om. Undersökningar av tillgången på kol, järnmalm samt andra energikällor och råmaterial för industrin visar att klokt använda och bevarade skulle dessa vara tillräckliga

för att möta en växande befolknings behov under lång tid framåt. Möjligheterna att nyttja sol- och atomenergi har man ännu bara börjat ana.

Forskare har påpekat att det inte har stort praktiskt värde att försöka beräkna hur många människor som jorden eventuellt skulle kunna försörja om alla resurser vore fullt utnyttjade. Att det som är tekniskt möjligt inte alltid är praktiskt utförbart är en följd av mänsklig svaghet. Okunnighet, snikenhet, stridigheter, vidskepelse och blind trohet mot traditioner hindrar människorna från att uppnå det som är i deras makt, trots att alternativet kan vara fattigdom eller svält. En realistisk syn på befolkningsproblem måste ta hänsyn till dessa hinder. Hindrar eller hindrar icke en ökande befolkning i världen, som den nu är, framsteg mot de tvenne mål, välstånd och fred, som FN:s grundare skrev in i stadgan?

Teorier rörande förhållandena mellan folkmängd och levnadsnivå. För ungefär 150 år sedan förklarade pastor Malthus i sin berömda essä »Principle of Population» att befolkningsökningen var den främsta orsaken till massfattigdom. Han uppställde som regel att framställningen av existensmedel endast kunde ökas i aritmetisk serie medan befolkningen, som hade en tendens att öka i geometrisk serie, hölls inom försörjningsutrymmet genom krig, farsoter, hungersnöd och barnadöd. Massornas elände kunde inte mildras genom sociala reformer, därför att varje sådan förmån skulle inom kort ha förbrukats genom nya ökningar av folkmängden. Enligt hans uppfattning fanns det endast en sak att hoppas på då det gällde att förbättra levnadsnivån på lång sikt, nämligen »moralisk återhållsamhet», varmed han menade ett förtänksamt uppskjutande av giftermål.

Historien har visat att Malthus alltför starkt förenklade lagarna för befolkningens och ekonomins tillväxt och relationerna dem emellan. Produktionen är inte nödvändigtvis begränsad att öka aritmetiskt, och befolkningen ökar inte med nödvändighet geometriskt. Erfarenheterna i länder som Förenta staterna och Sovjetunionen har visat att under gynnsamma omständigheter kan produktionen överträffa även en mycket snabb folkökning och kan fortsätta att göra det under lång tid. En lagstiftning som förbättrar inkomstfördelningen och lindrar de fattigas villkor har vederlagt uppfattningen, att »befolkningsprincipen» på förhand dömer varje ansträngning att höja massornas levnadsnivå genom sociala reformer att misslyckas.

Marx och hans efterföljare opponerade kraftigt mot Malthus' läror. Utgående från att arbete är samhällets viktigaste tillgång och den yttersta källan till allt värde förkastade de uppfattningen att befolkningen i ett väl organiserat system kunde vara för stor. Enligt marxismen ligger skulden till förekomsten av en alltför stor befolkning i kapitalistiska länder i bristerna hos kapitalismen, vilken fordrar en reserv av outnyttjad arbetskraft för att den skall fungera. Socialismen å andra sidan sägs garantera att den tillgängliga arbetskraften helt utnyttjas och att naturtillgångarna stadigt utvecklas så att det ökande antalet konsumenter får en stigande levnadsnivå.

Moderna vetenskapsmän som står utanför den socialistiska traditionen

tillbakavisar Malthus' alltför förenklade resonemang, men i allmänhet går de med på att en folkökning under vissa förhållanden kan hindra ekonomiska och sociala framsteg. De inser i allmänhet att den sociala organisationens form är en relevant faktor, men de medger inte att en social reform med nödvändighet är tillräcklig för att bota de krämpor som kan orsakas av en alltför stor folkökning. De betonar, kraftigare än socialisterna, hindren för en produktionsökning, såsom brist på jord och andra naturtillgångar, på kapital samt skolad och kvalificerad arbetskraft, som kan göra det svårt att balansera en snabb folkökning med en utvidgad produktion, oberoende av det sociala systemets typ. Å andra sidan håller de med om att en stor folkökning under vissa omständigheter kan vara en positiv tillgång för den ekonomiska utvecklingen. Det har med säkerhet varit så i fråga om några av de länder, vilka idag är ekonomiskt ledande. Och det kan vara så nu i en del länder, där stora reserver av naturtillgångar ligger outnyttjade i brist på tillräcklig arbetskraft eller tillräckliga marknader för storindustrier med låga kostnader.

Denna översikt av vetenskapliga undersökningar leder klart till följande slutsats: frågan hur befolkningstillväxten påverkar ett folks materiella välfärd tillåter inte något generellt svar som är giltigt överallt och i alla tider. Svaret beror på många omständigheter, vilka samtliga måste undersökas för att man skall förstå befolkningsproblemet i ett land. För närvarande är de relevanta omständigheterna mycket olika i skilda delar av världen.

Den ojämna fördelningen av jordens befolkning och resurser. Förhållandet mellan antalet människor och storleken av de resurser som står till deras förfogande är mycket mindre gynnsamt i vissa delar av världen än i andra. Asien (med borträknande av Sovjetunionen) har mer än hälften av jordens befolkning, men bara ungefär en femtedel av jordens yta. Den genomsnittliga ytan odlad jord per person uppskattas till endast 20—30 ar i södra och östra Asien mot 160 ar i Förenta staterna, Canada, Australien och Nya Zeeland och 80 ar i Sovjetunionen. Nord-Amerika och Sovjetunionen har vidare värdefulla skogs- och mineralreserver samt stora jordområden som är lämpade för jordbruk men som inte odlas. Asien har i förhållande till sin befolkning en mycket mindre del i dylika tillgångar.

Många underutvecklade länder i Afrika och Latin-Amerika har enorma reserver av outnyttjade naturtillgångar men saknar kapital och tekniskt utbildad arbetskraft för att utveckla dem. Fördelningen av utrustning och arbetskraft lämpad för arbete inom en avancerad modern ekonomi är faktiskt ännu mera ojämn än fördelningen av naturtillgångar. Världens stora industrianläggningar är i huvudsak koncentrerade till några få länder i Europa och Nord-Amerika, medan de minst gynnade nationerna är handikappade genom att de saknar t. o. m. så enkla verktyg som järnplogar samt lider brist på arbetskraft med ens elementär skolning.

Det ändrade förhållandet mellan antalet födelser och dödsfall. Befolkningsutvecklingen idag är sådan att den nuvarande ojämnheten i folkmängd i

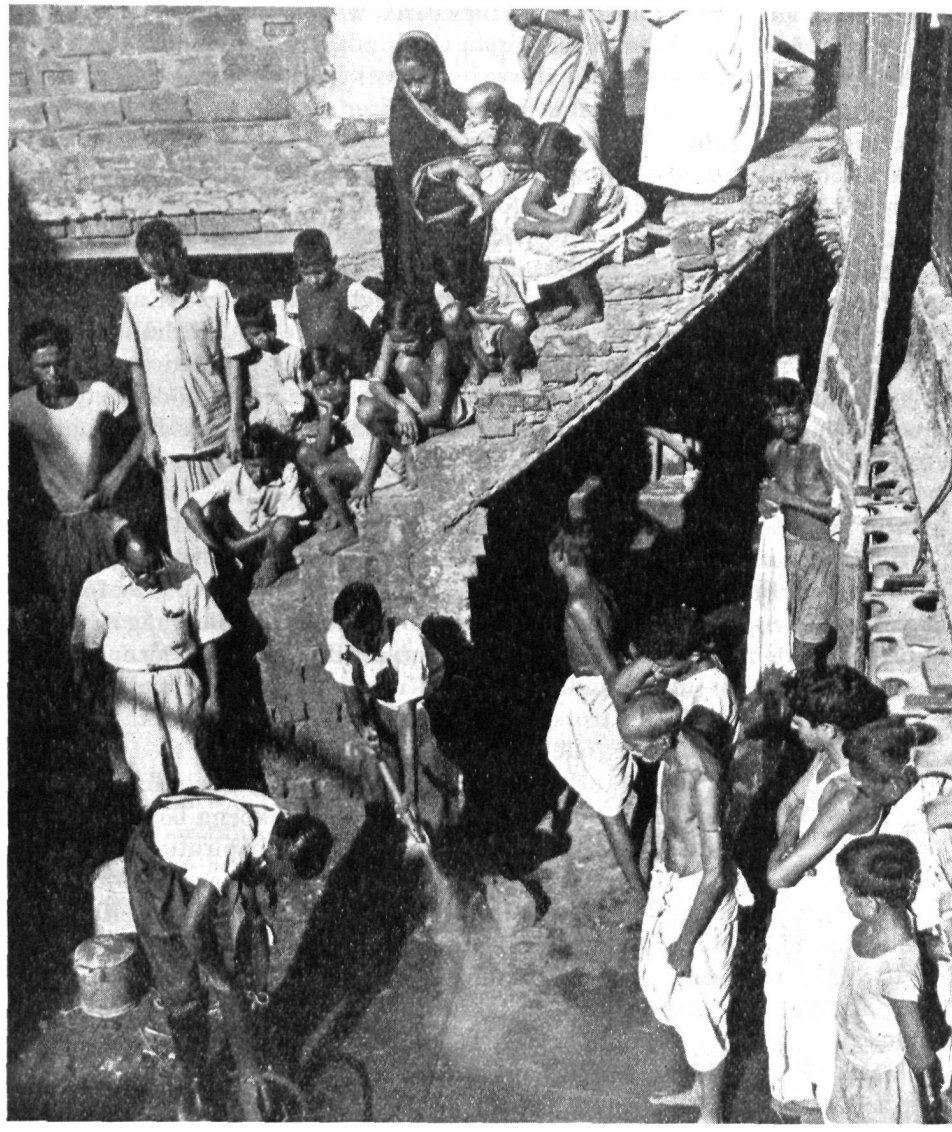
förhållande till produktionsmedlen förvärras. Folkmängden ökar snabbast just i de områden som lider av de största ekonomiska handikappen och i framtiden måste de försörja en ännu större andel av världens befolkning. Orsaken till denna utveckling kan spåras i de händelser under de senaste två seklerna, som ledde fram till de nuvarande skillnaderna i balansen mellan födelser och dödsfall som återfinns i skilda delar av världen.

Före 1700-talet var dödligheten stor i alla länder. I alla världsdelar dog ett stort antal i varje generation i spädbarnsåldern så att befolkningen växte endast långsamt trots att födelsetalen överallt var höga. Denna ojämna balans mellan hög fruktsamhet och kraftig dödlighet ändrades i Europa i början av den moderna tidsåldern genom att massornas levnadsförhållanden förbättrades beroende på den agrara och den industriella revolutionens ekonomiska verkningar, som ledde till en avsevärd minskning av dödligheten. Resultaten blev att folkmängden växte oerhört hastigt. Det har beräknats att Europas befolkning med dess emigrantättlingar bortom haven ökade nästan fyrfaldigt mellan åren 1750 och 1900.

Europas befolkningstillväxt stoppades till slut genom att födelsetalen sjönk. I vissa länder, särskilt Frankrike och Förenta staterna, blev denna tendens tydlig tidigt på 1800-talet eller t. o. m. tidigare, men det var först under senare delen av detta sekel som sjunkande födelsetal blev något allmänt kännetecknande för de ledande industriländerna i Europa och »Europa bortom haven». Under 1900-talets första decennier minskade befolkningsökningen i de flesta europeiska länder trots att dödstalen fortsatte att sjunka.

Orsakerna till de fallande födelsetalen har knutits samman med vittgående förändringar av levnadsvillkoren, som utvecklingen av stadsindustrisamhället har medfört. Gamla traditioner försvagades. Människorna började handla i bättre överensstämmelse med individuella tycken och aspirationer. De satte ett lägre värde på den tillfredsställelse som ett stort antal barn kunde skänka och ett högre värde på den materiella bekvämlighet och det personliga oberoende som de kunde uppnå genom att barnantalet begränsades. Bland de nya tekniska uppfinningarna var även effektiva preventivmedel, som gjorde det möjligt att förverkliga föreställningen om den lilla familjen. Denna tanke vann allmän utbredning och i början av 1930-talet var födelsetalet i de flesta västeuropeiska länder endast obetydligt högre än dödstalet och många länder hade inte längre ett tillräckligt antal födda för att på längre sikt kunna hålla folkmängden konstant. Förenta staterna, Canada, Australien och Nya Zeeland närmade sig också snabbt en konstant eller minskande folkmängd.

Denna utveckling avbröts då födelsetalen i de flesta av dessa länder ökade igen i slutet på 1930-talet och under det andra världskriget samt tiden därefter. I 15 länder ökade födelsetalet mer än 30 % från ett minimum under 1930-talet till ett maximum under eller kort efter kriget. Några experter ansåg att dessa länder hade inträtt i en nya era med stigande födelsetal och snabbare folkökning, men åtminstone i de flesta fall var accelerationen tillfällig. Toppen passerades i de flesta länder inom två eller tre år efter krigsslutet då födelsetalet åter började sjunka.

FN-foto från Indien

Spädbarnsdödligheten i underutvecklade länder har minskats avsevärt genom DDT-besprutning mot malaria

År 1947, då barnproduktionen fortfarande var hög, uppskattades det genomsnittliga födelsetalet i Europa, Nord-Amerika och Oceanien till 2,4 födda per 100 invånare och det genomsnittliga dödstalet till 1,4 per 100 invånare, vilket innebär att befolkningen i dessa områden ökade med ca 1 % per år. Sedan dess har födelsetalen sjunkit och därmed också folkökningen och för närvarande har dessa regioner, vilka är de mest gynnade i världen från eko-

nomisk synpunkt, ett folkökningstal som är avgjort lägre än genomsnittet för världen.

Samtidigt har nedgången i dödstalet spritt sig till andra delar av världen där födelsetalen fortfarande är höga. Särskilt under åren efter det andra världskriget har anmärkningsvärda vinster noterats i kampen mot barnadödligheten i de ekonomiskt efterblivna områdena. I många latin-amerikanska länder och i vissa delar av Asien och Afrika är dödstalen för närvarande endast omkring hälften av vad de var strax före kriget. De underutvecklade ländernas födelsetal är å andra sidan lika höga som någonsin. De har, åtminstone i några fall, ökat som en följd av förbättrade hälsoförhållanden. Resultatet är en stegring av folkökningen i dessa områden som överträffar den som inträffade i Europa, Nord-Amerika, och de brittiska besittningarna i Oceanien under 1800-talet och början av 1900-talet.

I praktiskt taget alla de asiatiska, afrikanska och latin-amerikanska länder, där en något så när pålitlig befolkningsstatistik finns, är skillnaden idag mellan födelsetal och dödstal så stor att befolkningen ökas med minst 2 % per år. I Latin-Amerika i sin helhet var födelsetalet omkring år 1947 ca 4 och dödstalet ca 1,7 per 100 invånare, vilket innebär att folkökningen var ungefär 2,3 % per år. Sedan dess har folkökningen stigit ytterligare genom att dödstalen sjunkit och födelsetalet varit konstant eller stigit. I vissa länder, i såväl Latin-Amerika som andra underutvecklade områden, har dödstalen minskat så kraftigt under de allra senaste åren att den naturliga folkökningen nu närmar sig eller t. o. m. överstiger 3 % per år. Exempel därpå är Mexico, Malacka och Ceylon. Med en sådan hastighet kommer befolkningen att fördubblas på mindre än 25 år.

Noggranna statistiska uppgifter om födelser och dödsfall saknas för några av de mest betydelsefulla underutvecklade länderna. Så är fallet med Kina, Indien, Indonesien, Pakistan, de flesta länderna i Främre orienten och hela Afrika med undantag för Egypten. Det är troligt att ökningshastigheten i de flesta av de länder, för vilka uppgifter saknas, är lägre än i länder med god befolkningsstatistik, inte därför att deras födelsetal är lägre utan därför att de ännu inte gjort så stora framsteg i att pressa ned dödstalen.

Folken i de regioner som fortfarande dras med hög dödlighet kommer otvivelaktigt att i framtiden göra allt vad de kan för att minska detta slöseri med liv. De kommer att utnyttja moderna medicinska upptäckter samt den hjälp som mer lyckligt lottade länder och FN och dess fackorgan är villiga att erbjuda. Lägre dödstal är därför mycket troliga i framtiden i varje underutvecklat område i världen. Såvida inte vågen balanseras genom en motsvarande minskning av födelsetalen kommer befolkningen i dessa områden att fortsätta att växa snabbt.

Det är naturligt att anta att en folkökning som orsakas av fallande dödstal är ett tecken på en nations ekonomiska och fysiska hälsa. Tidigare låg det mycken sanning i denna uppfattning. I 1700- och 1800-talens Europa var dödlighetsminskningen och den därav följande snabba folkökningen till stor del orsakade av att massorna fick större välstånd och bättre levnadsvillkor.

Människorna levde längre därför att de tillförsäkrades lämpligare föda, de hade råd att hålla sig med bättre bostäder och sanitära bekvämligheter, bättre hälsovård och investeringar i den medicinska vetenskapens utveckling.

I de underutvecklade länderna idag är inte sambandet längre detsamma mellan dödligheten och den ekonomiska utvecklingen. Vetenskapen har visat vägen att snabbt minska ett fattigt folks dödstal med endast blygsamma investeringar av tillgångar och utan några större förändringar av de materiella levnadsvillkoren. Påtagliga resultat har nåtts genom exempelvis DDT-besprutning mot malariamyggor och infektionsspridande flugor, massvaccinering mot smittsamma sjukdomar samt billiga hygieniska förbättringar och skydd av vattenförråd. Resultaten har varit mest anmärkningsvärda i fråga om spädbarnsdödligheten. I många länder där till helt nyligen 1/4 eller 1/5 av alla nyfödda dog inom det första levnadsåret har barnadödligheten sjunkit med hälften eller mer.

Att den återstående medellivslängden har stigit och färre barn dör i tidig ålder betyder inte att befolkningen nu får bättre föda, kläder och bostäder än tidigare. Hur kommer framtiden att gestalta sig? Är det möjligt att öka produktionen av livsförnödenheter så snabbt att den ökning av konsumenternas antal, som bevarandet av människoliv har medfört, mer än motvägs?

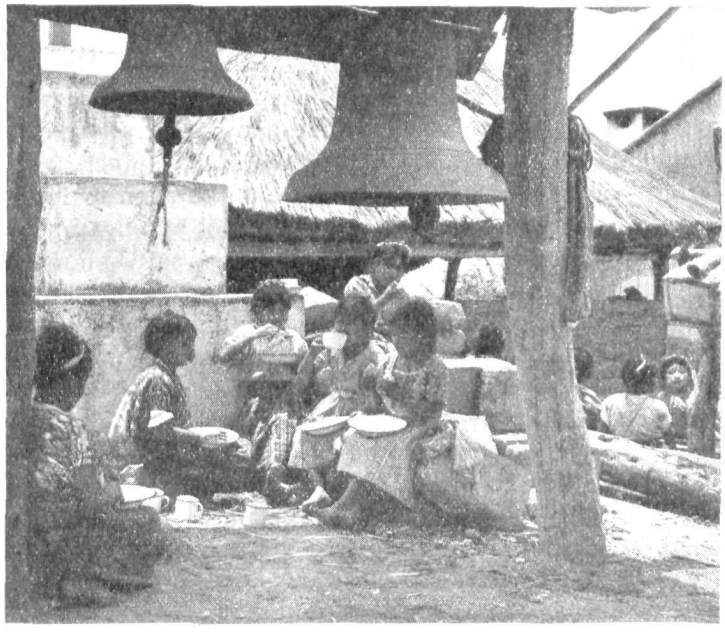
Befolkningstryck och brist på jord. De ekonomiska svårigheter som kan orsakas av en snabb folkökning är lättast skönjbara i t. ex. Nildalen, floddeltan i Syd- och Östasien och på så tätbefolkade öar som Java, Jamaica och Haiti, där en stor jordbruksbefolkning försöker leva på en begränsad yta odlingsbar jord. I Egypten trängs en befolkning på drygt 20 miljoner, av vilka 2/3 är beroende av jordbruk, samman i den trånga Nildalen. Befolkningstätheten där är över 600 personer per km² befolkad yta, vilket är nära dubbelt så stor täthet som i det mycket urbaniserade och industrialiserade Nederländerna. Undersökningar som gjordes år 1944 avslöjade att den egyptiske bonden, fellahen, hade i genomsnitt bara 80—120 ar jord som skulle försörja honom och hans familj samt svara för hans arrende och skatter. Varje försök att bereda plats för flera människor genom att utbreda konstbevattningen till att omfatta kringliggande öknar fordrar enorma kapitalinvesteringar.

En jordbruksbefolkning som är alltför stor i förhållande till ytan av den odlade jorden utgör ett hinder för att en lämplig levnadsnivå skall kunna uppnås. Det relativa överflödet av arbetskraft uppmuntrar bruk av odlingsmetoder som fordrar mycket arbete men som ändå ger ett magert utbyte. Det kan vara oekonomiskt att begagna ens enkla maskiner eller föga utvecklade verktyg, vilka visserligen sparar arbete men som endast obetydligt ökar de skördar som kan inhöstas på den begränsade ytan. Att jordlotterna är små hindrar tillämpningen av en förbättrad teknik, som är av tvivelaktigt värde om den inte begagnas i större skala. I vissa fall kan bönderna, trots att de tillämpar högst arbetskrävande metoder, inte hålla sig sysselsatta på sina jordlotter utan tillbringar en stor del av året i påtvingad sysslolöshet. Deras belägenhet försämras dessutom av att i många av dessa länder tar

storgodsägare en betydande andel av produkterna i form av arrenden och vinster. Överskottet på arrendatorer och lantarbetare försvagar deras ställning i förhållande till godsägarna.

Befolkningstryck och brist på jord leder ibland till utsugning av jorden eller till att jord brukas som inte är lämplig att odla, vilket medför att jorden förstörs under plogen. En FN-delegation till Haiti fann att jordbrukarna på ön, som ständigt röjt nya fält för att tillgodose behoven hos ett stigande antal människor, hade berövat de branta bergssluttningarna den skyddande skogbeklädnaden, vilket ledde till att jorden spolades ned i dalarna och ut i havet. I fall som dessa hotas befolkningen av att den huvudtillgång av vilken den är beroende för sitt uppehälle minskar, medan behoven fortsätter att växa med folkmängden.

En överbefolkning av jordbruksområden råder inte enbart i de regioner där befolkningstätheten är hög utan också i underutvecklade länder med en relativt liten folkmängd i förhållande till den totala jordbruksarealen. I Latin-Amerika är folktätheten i jordbruksområdena i allmänhet hög trots att stora områden i det inre fortfarande är nästan obebodda. Så är fallet särskilt i Mellan-Amerika och i den västra delen av Syd-Amerika. Latinamerika har som helhet omkring 75—80 personer per km² odlad jord, vilka är beroende av jordbruk. Trots att detta är mindre än 1/3 av motsvarande siffra för Asien (Sovjetunionen undantaget) är det fem gånger så högt som medeltalet för Förenta staterna och Canada. Afrika, som också räknas som

FN-foto från Guatemala

Genom näringsexperiment söker FN:s internationella barnhjälpsfond förbättra barnens kost

en av de glesast befolkade kontinenterna, har en större jordbruksbefolkning i förhållande till den odlade arealen än Latin-Amerika. En undersökning i Tanganjika-territoriet i Öst-Afrika, som är ett förvaltarskapsområde under FN, visade exempelvis att befolkningstätheten i nästan alla välbevattnade trakter var över 150 personer per km² år 1934, medan 2/3 av territoriet var obebott.

Den omständigheten att det finns outnyttjad jord innebär inte att det ej är något problem att hysa en ökande jordbruksbefolkning. Mycket av den jord som inte odlas lämpar sig inte för jordbruk och mycket av den jord som det vore tekniskt möjligt att odla är dålig, avlägset belägen eller otillgänglig. Att odla upp den fordrar ofta stora kapitalinvesteringar och ibland också tekniska kunskaper och lämplighet som befolkningen i området saknar. Nybyggare från andra områden kan avskräckas av lagliga migrationsinskränkningar och av de kostnader som är förknippade med en flyttning av familjerna och iordningställandet av nya hem.

Platsen kan också verka föga tilldragande på nybyggare på grund av ett dåligt klimat, hälsorisker eller en obehaglig social och politisk omgivning. Om jorden ligger i händerna på privata ägare kan det inträffa att de föredrar att spekulera med den eller använda den för betesmark åt kreatur i stället för att upplåta den till nybyggare.

I de mera tättbefolkade områdena ger en intensiv utveckling av jordbruket inom de områden, som redan brukas, större möjligheter än en utvidgning av det odlade området. Skördeavkastningen per jordenhet skulle kunna öka betydligt i alla underutvecklade länder om man drog verklig nytta av den nuvarande tekniken. Mycket skulle kunna ernås genom så pass enkla förbättringar som upprättande av komposter, gödsling och växelbruk i områden där dessa konstgrepp är okända; genom att plantera bättre växturval och uppföda bättre kreatursbesättningar; vidta åtgärder för att kontrollera växt- och djursjukdomar samt använda kemiska gödningsämnen. Men även här föreligger stora svårigheter, i synnerhet där befolkningen är icke-läskunnig, vidskeplig, traditionsbunden och misstänksam mot ny eller utländsk teknik och där kommunikationerna är bristfälliga. På så sätt kommer jordbruksbefolkningen att fortsätta att öka i områden, som redan är överbefolkade, trots att där finns obrukad mark, och när befolkningstätheten stiger kommer levnadsnivån att sjunka trots att metoderna för att öka produktionen är kända. Dessa resultat är inte ofrånkomliga. Även inom de fattigaste områdena, där kvoten mellan folkmängd och jordresurser är störst, skulle medelproduktionen per arbetare kunna bibehållas och ökas, även med en ansenlig befolkningstillväxt, om man lade ned ett rimligt kapital och energiskt angrep de mänskliga och tekniska problemen.

Det är svårt att undvika den slutsatsen att utsikterna till framgång i de flesta underutvecklade länderna skulle vara större om antalet arbetare sysselsatta inom jordbruket inte ökade så snabbt.

Kan industrialisering lösa befolkningsproblemet? Ett sätt att dämpa jordbruksbefolkningens tillväxt och lätta massornas tryck på jorden är att över-

föra arbetare från jordbruket till andra arbetsområden. I själva verket anses det allmänt att en utvidgning av den industriella och kommersiella delen av ett lands ekonomi är väsentlig för en framgångsrik ekonomisk utveckling inom de flesta underutvecklade länder. Betydelsen av industrialisering och utveckling av utrikeshandel är utomordentligt stor i länder där brist på jord allvarligt hämmar utvecklingen inom jordbruket. Genom att framställa fabrikstillverkade varor och sälja dem utomlands mot livsmedel byts i själva verket arbetskraft, på vilken tillgången är god, ut mot jord, som det är ont om.

Japans ekonomiska utveckling efter 1900-talets början utgör ett slående exempel. Utan en stor utvidgning av industrin och handeln skulle Japan knappast ha kunnat föda den växande befolkningen med landets klena tillgång på brukbar jord.

Under gynnsamma omständigheter kan industrialiseringen förändra befolkningstillväxten till en värdefull tillgång i kampen för en högre levnadsnivå. Ingen kan förneka att befolkningsökningen har spelat en sådan positiv roll för några nu starkt industrialiserade länders utveckling. Ett exempel är USA, där en kraftig immigration, fallande dödssiffror och en relativt hög fruktsamhet gjorde att befolkningen ökade från omkring 5 miljoner år 1800 till 150 miljoner år 1950. Om befolkningen hade förblivit på nivån för år 1800 skulle den aldrig ha kunnat lämna arbetskraft till att utnyttja landets stora naturtillgångar och bygga upp och sköta en industri, som den landet idag förfogar över. Ej heller skulle det ha varit möjligt att skapa de marknader där produkterna från landets storindustrier kunde avsättas. Om några av de underutvecklade länderna med stora reserver av outnyttjade tillgångar och en relativt liten befolkning kan sätta i gång ett framgångsrikt industrialiseringsprogram i stor skala, vore det också möjligt för dem att dra nytta av en kraftig befolkningsökning.

Hur viktiga industrialiseringens fördelar än må vara, vore det ett misstag att avfärda de underutvecklade ländernas befolkningsproblem med det antagandet att de snart löser sig själva på detta sätt. Det är en väldig uppgift att utveckla storindustrier i ett jordbruksland med låg inkomstnivå och litet kapital, även om landet har stora tillgångar av kol, olja, järnmalm eller andra energikällor och råmaterial till industrin. Det är svårt att få det kapital som behövs för att utnyttja dessa resurser och bygga fabriker, järnvägar samt andra anordningar som en industriell ekonomi fordrar. Men det finns också andra svårigheter som skulle hindra en snabb industrialisering inom de flesta underutvecklade länder även om stora mängder kapital funnes tillgängliga.

I alla underutvecklade länder råder brist på arbetskraft, som äger den skicklighet och duglighet som behövs för att effektivt sköta och underhålla maskinerna och för att uppehålla befattningar som tekniker, kontorister och chefer. Det är inte ens lätt att finna lämpliga lärlingar till sådana yrken inom en befolkning, som huvudsakligen består av lantbrukare och några hantverkare, vilka använder mycket enkla verktyg och knappast några maskiner. Uppbyggandet av en effektiv arbetskraft beror inte enbart på män-

niskornas duglighet och lämplighet utan också på deras villighet att lära sig och utföra det slag av arbete det är fråga om.

Ett byte av yrke medför ofta en total förändring av arbetarnas levnadssätt och leder kanske också till att de flyttar från sina gamla hem till nya och främmande samhällen. Det är inte förvånande att den materiella komfort, som kan köpas för lönen från det nya arbetet, inte alltid är tillräcklig för att locka ett stort antal arbetare eller att hålla dem kvar.

Den bristfälliga undervisningen, som är typisk för de flesta underutvecklade länder, hindrar deras försök att övervinna dessa svårigheter. Några exempel skall här ges — 73 % av befolkningen i Saldavor, 79 % i Turkiet, 85 % i Egypten och 90 % i Indien kan inte vare sig läsa eller skriva. Bristen på utbildningen hindrar inte bara skolningen av arbetarna, som behövs för industrialiseringen, utan gör det också svårare för dem att anpassa sig till levnadsförhållandena i ett industrialiserat samhälle. Trots att varje nation erkänner behovet av en viss minimiutbildning av befolkningen tar det tid att nå detta mål.

Om de underutvecklade länderna vill sälja industriprodukter utomlands, måste de framställa dessa varor på ett effektivt och billigt sätt trots sina handikapp. De måste konkurrera med andra nationer som redan äger en välutvecklad industri med tränad och effektiv arbetskraft och som har en väl inarbetad ställning på världsmarknaden. Om de å andra sidan vill industrialisera genom att producera för hemmamarknaden, är de handikappade av att marknaden är begränsad genom att lönerna och köpkraften är otillräckliga.

Kapitalbristen i underutvecklade länder. Vad som hittills har sagts innebär att områden med hämmad ekonomisk utveckling inte kan förvandlas till blomstrande industricentra på kort tid, hur väl de än förses med nödvändig fysisk utrustning. I själva verket kännetecknas dessa områden av en påtaglig brist på fabriker, maskiner och verktyg, järnvägar, lokomotiv, kraftverk etc. som är nödvändiga för en industriell utveckling. Bristen på utrustning hindrar inte bara industrialiseringen utan även en utvidgning och förbättring av jordbruket.

Det skulle fordras ofantliga investeringar för att ge de underutvecklade länderna utrustning i tillräcklig mängd för att lämna en något så när stor avkastning per arbetare inom både jordbruket och industrin. Att förse hela Asien med en maskin- och verktygsutrustning till ett medelvärde av endast 2 000 dollar per arbetare skulle exempelvis kosta en summa motsvarande tre gånger nationalinkomsten i USA. Det har vidare beräknats att det skulle behövas en utrustning till ett värde av 540 miljarder dollar för att höja avkastningen per arbetare i större delen av Asien till den nivå som Japan hade nått före andra världskriget.

Det är omöjligt för de underutvecklade länderna att göra stora investeringar i produktionsredskap därför att huvuddelen av de låga inkomsterna i dessa länder går åt till mat och andra livsförnödenheter. Och av vad de lyckas spara investeras icke på långt när allt i inkomstskapande förbättringar. Det har

t. ex. beräknats att nettosparandet i Brasilien år 1947 uppgick till 13 dollar per capita men av det placerades endast 6 dollar i produktiva investeringar.

Inom vissa gränser kan de underutvecklade länderna öka sina besparingar och investeringar genom att föra en lämplig skatte-, tull- och finanspolitik. Japans erfarenheter från en period på över 70 år visar hur ett land, som börjar med en låg inkomst per invånare, kan spara och investera så att det med tiden kan bygga upp en mäktig industri. Men detta kan inte uppnås på en dag. Man kan ju inte begära att en hacka skall producera tillräckligt både för att föda sin ägare idag och köpa en traktor i morgon.

En del av den utrustning som behövs kan köpas utomlands med hjälp av utländska lån. Det har sagts att stora lån från rikare nationer är ett väsentligt villkor för att de hämmade områdenas ekonomiska utveckling skall förlöpa tillfredsställande. Men de underutvecklade länderna kan inte lita på utländskt kapital ensamt, om inte annat därför att många slags utrustning inte kan transporteras på ett ekonomiskt sätt i utrikeshandel. Så t. ex. kan *en vattenturbin importeras men icke själva kraftverket eller dammen. Och* vad som köps på lån måste betalas inom rimlig tid med sparade medel, om den lånande nationen skall kunna undvika en svår skuldbörda och behålla ett gott kreditanseende. I det långa loppet måste därför de underutvecklade länderna huvudsakligen vara beroende av investeringar från sina egna besparingar för att kunna förverkliga en sunt balanserad plan för den ekonomiska utvecklingen.

Hur befolkningstillväxten intensifierar kapitalbristen. Ju snabbare en befolkning ökar, desto större investeringar är nödvändiga för att produktionen per arbetare skall hållas uppe på en given nivå. I ett land med en konstant befolkning är det endast nödvändigt att byta ut den utrustning som är utsliten eller föråldrad för att varje generation skall vara lika väl tillgodosedd med produktionsmedel som den föregående. Där befolkningen växer är en ytterligare investering erforderlig för att bibehålla samma mängd utrustning per arbetare. En förbättring av materielen, som skulle ge en större genomsnittsproduktion per arbetare och en högre levnadsnivå kan endast erhållas genom ytterligare investeringar utöver dem som befolkningstillväxten fordrar. Storleken av dessa ytterligare investeringar, som ett underutvecklat land kan ha råd att avstå från av årsinkomsten, är mindre om befolkningen växer snabbt än om den växer långsamt. Därför gör en påskyndad befolkningsökning i de underutvecklade länderna det svårare för dem att spara och investera tillräckligt.

Det har beräknats att ett underutvecklat land med en befolkningsökning av 1 % per år måste investera från 2 % till 5 % av nationalinkomsten för att kunna hålla mängden redskap per arbetare konstant. Om befolkningen ökar med 2,5 % per år räknar man med att mellan 5 och 12,5 % av nationalinkomsten går åt för dylika investeringar. Det är inte lätt för ett fattigt land att spara en så pass stor andel av sin inkomst, men de länder vars befolkning ökar hastigt nu måste spara och investera ännu mera om de skall kunna nå en högre levnadsnivå. Svårigheten är inte begränsad till tätbe-

folkade länder med dåliga naturtillgångar. Den existerar även där man har jord och andra naturtillgångar i riklig mängd, men som inte används på grund av brist på nödvändigt kapital eller arbetsredskap.

Bördan som icke-självförsörjande barn utgör. Man kan säga att det är nödvändigt för ett land att göra investeringar såväl i mänskligt kapital som i fysisk utrustning. Vad som läggs ned på nästa generations omvårdnad och uppfostran är med andra ord också en investering, som kan betala sig väl i form av framtida produktion och välstånd. Ansvaret för dessa investeringar bärs av den äldre generationen och bördan den lägger på den genomsnittlige vuxne arbetaren beror delvis på proportionen barn/vuxna inom befolkningen. I de underutvecklade länderna är denna kvot vanligen mycket hög på grund av de höga födelsetalen och denna sida av befolkningssituationen komplicerar spar- och investeringsproblemen ytterligare.

Åldersgruppen 15—60 år kan i huvudsak anses representera den vuxna befolkningen, som ansvarar för att ett lands barn försörjs. I de underutvecklade delarna av Asien, Afrika och Latin-Amerika finner man vanligtvis omkring 7 barn under 15 år på 10 vuxna i åldern 15—60 år. Å andra sidan är förhållandet i de ekonomiskt sett mest framskridna länderna i Europa, Nord-Amerika och Oceanien vanligen omkring 4 eller 4,5 barn på 10 vuxna i ovannämnda åldrar.

Människorna i de underutvecklade länderna lättar den börda, som de av dem beroende barnen utgör, genom att sätta dem i arbete vid unga år. Det är mycket vanligt inom jordbruksområdena i dylika länder att barnen börjar arbeta på fälten eller utföra olika göromål på gårdarna vid 10 eller 12 års ålder om inte ännu tidigare. I Turkiet t. ex. visade folkräkningen år 1945 att 49 % av pojkarna i åldern 10 till 14 år var förvärvsarbetande medan motsvarande tal för Sverige år 1940 endast var 2 %. Men att låta barn i dessa åldrar arbeta är inte förenligt med en hög undervisningsstandard och kan därför inte anses vara en tillfredsställande lösning på de ekonomiska problem, som skapas av att en stor andel av befolkningen utgörs av barn. Vad som än investeras i barnuppfostran och undervisning går förlorat om barnet dör innan det når den ålder vid vilken han eller hon kan bidra till produktionen. Det verkar därför som om en minskning av dödstalen i underutvecklade länder innebär en motsvarande besparing av materiella tillgångar, då det tillåter flera barn att överleva. Är inte detta en möjlig källa till ytterligare investeringar som dessa länder behöver, både för att förbättra dugligheten hos den följande generationen arbetare och att ge dem en bättre fysisk utrustning?

Olyckligtvis är detta ej fallet. Även om det vid en första anblick verkar som om en ökning av andelen överlevande barn skulle förbättra förhållandet vuxna/barn inom befolkningen, är detta en synvilla. Så länge som födelsetalen inte ändras, innebär varje ökning av den vuxna befolkningen en proportionell ökning av födelseantalet. Om dödstalen minskar medan födelsetalen förblir konstanta, blir storleken av varje följande generation större, men medelantalet beroende barn per vuxen kommer att vara prak-

tiskt taget oförändrat. Detta är situationen idag för de underutvecklade länderna i allmänhet och de kommer att fortsätta att lida av det ekonomiska handikapp, som ett stort antal icke-självförsörjande barn utgör, så länge de nuvarande höga födelsetalen består.

Sammanfattning av de underutvecklade ländernas tre befolkningsproblem. Som en sammanfattning kan sägas att befolkningen i de underutvecklade länderna har tre huvudproblem att lösa för att ernå en tillfredsställande levnadsnivå.

1. De höga födelsetalen skapar en tung börda av beroende barn per vuxen. Detta gör det svårt att spara tillräckligt — utöver vad som behövs för uppehället åt arbetarna och dem som är beroende av dessa — för nödvändiga investeringar i utrustning för en ekonomisk utveckling. Det komplicerar också på ett allvarligt sätt frågan hur man skall ge barnen den utbildning, som är väsentlig för social och ekonomisk framgång på lång sikt. Denna sida av befolkningsproblemet är gemensam för alla underutvecklade länder.

2. Fallande dödstal kombinerade med höga födelsetal medför en hastig ökning av befolkningen. Stora investeringar måste göras för att hålla det växande antalet arbetare försedda med åtminstone samma otillräckliga mängder arbetsmaterial per person som de haft tidigare. Därför minskas möjligheterna till investeringar, som skulle förbättra utrustningen och höja produktiviteten per arbetare. Den påskyndade befolkningstillväxten som förvärrar kapitalbristen försiggår nu i flera underutvecklade länder, där framgångsrika hälsokampanjer i offentlig regi starkt minskat dödstalen.

3. Många av de underutvecklade länderna har en omåttligt stor jordbruksbefolkning i förhållande till den odlade arealen. Genomsnittsbonden har för litet jord för att ge honom och hans familj en tillfredsställande utkomst. Inte alla underutvecklade länder har denna svårighet att kämpa mot, men den existerar i några länder med stora arealer obrukad jord, liksom i de länder, där nästan all brukbar jord är helt utnyttjad. Åtminstone några av de länder, som nu lider av akut överbefolkning inom jordbruket, skulle på ett fördelaktigt sätt kunna sysselsätta hela befolkningen och i det långa loppet dra nytta av en mycket större befolkning, om de vore bättre utrustade att utnyttja naturtillgångarna som de äger eller om de kunde industrialiseras. Men varken de nödvändiga förbättringarna inom jordbruket eller utvecklingen inom industrin är lätt att utföra och svårigheterna ökar genom de höga födelsetalen och befolkningsökningen.

Det förefaller som om den ekonomiska utvecklingen t. o. m. i ett land där befolkningstillväxten kunde vara ekonomiskt fördelaktig på lång sikt skulle bromsas om födelsetalen är så höga och befolkningen ökar så snabbt att ekonomin blir ytterst ansträngd.

Kommer de underutvecklade ländernas höga födelsetal att bestå? Vissa skäl tyder på att man kan vänta sig att de ekonomiskt sett efterblivna ländernas födelsetal kommer att sjunka i framtiden om länderna kan industrialisera och förbättra sin levnadsnivå något. Denna förväntan är grundad

på de ekonomiskt mera avancerade ländernas historia, länder, vilka i ett tidigare skede i den ekonomiska utvecklingen haft nästan lika höga födelsetal som de underutvecklade länderna i allmänhet har idag.

Tanken är den att nationerna vanligtvis följer ett kretslopp och att födelsetalen och dödstalen därvid förändras allteftersom länderna går från en jordbruksekonomi med låga inkomster till en industriell ekonomi med höga inkomster. Under kretsloppets första fas är förändringarna inom de ekonomiska förhållandena inte så stora att de utövar nämnvärd effekt på traditionella attityder och vanor i fråga om äktenskapet, familjen och barnproduktionen. Födelsetalen förblir därför höga och eftersom dödstalen sjunker, växer befolkningen snabbt. Men förr eller senare börjar förändringen från landsbygdsliv till stadsliv, från släktgården till lönearbete inom industrin med högre löner, bättre utbildning och stadigt ökande materiella behov, att påverka människornas uppfattning om hur många barn de önskar och möjligheten att begränsa familjens storlek. Lägre dödstal kan också påverka dessa uppfattningar allteftersom föräldrar får upp ögonen för att de inte längre behöver ge upphov till så många barn för att vara säkra på att det antal barn de önskar verkligen överlever. Så småningom faller födelsetalen och kommer på samma nivå som det lägre dödstalet, varvid befolkningsökningen försvagas.

Denna teori passar tämligen väl in på den tidigare utvecklingen av befolkning och ekonomi inom de europeiska länderna och de industrialiserade länderna i Nord-Amerika och Oceanien. Som grund för en förutsägelse av det framtida händelseförloppet i andra delar av världen är den behäftad med vissa svagheter. Industrialiseringens och det ökade välståndets återverkan på födelsetalen behöver ej vara desamma i olika kulturer. Bantuherdarna från de afrikanska gräsöknarna, de buddhistiska bönderna på Ceylon och de förfädersdyrkande bönderna i Kommunistkina kanske inte reagerar på samma sätt för dessa förändringar som européerna och kolonisterna på andra sidan haven gjorde.

Icke desto mindre anser de flesta experter att de nu underutvecklade ländernas ekonomiska utveckling kommer att, åtminstone i de flesta fall, leda till lägre födelsetal. Om man tar detta för givet kvarstår frågan vilka typer och vilken grad av förändring av de ekonomiska förhållandena som skulle behövas och hur lång tid som måste förflyta innan födelsetalet skulle falla tillräckligt mycket för att i det närmaste motväga dödstalet.

De europeiska folkens historia ger icke en speciellt god bakgrund för förutsägelser i detta fall. Före det andra världskriget föll födelsetalet i Polen och Tjeckoslovakien på 12 år lika mycket som det gjort i Frankrike under en period av 70 år under 1800-talet och början av 1900-talet. Det har sagts att tempot i dylika sociala förändringar har ökat genom förbättrade kommunikationsmedel, t. ex. uppfinningen av radio som bringar människor i olika länder i närmare kontakt. Trots dessa förändringar i levnadsvillkoren är det möjligt att de betingelser, som stimulerar till ett lågt födelsetal, kan utvecklas långsammare i andra delar av världen än de gjorde i Europa, Nord-Amerika och de brittiska dominierna i Oceanien.

En annan fråga, som måhända är ännu viktigare, är om inte födelsetalen i de underutvecklade länderna faller innan man har nått en mycket högre levnadsnivå. Det har sagts att detta är osannolikt därför att människor som lever i djup fattigdom och okunnighet vanligtvis saknar både medel och vilja att kontrollera storleken av sina familjer. Men några nyligen utförda undersökningar i jordbruksområden med låga inkomster och mycket höga födelsetal har visat en anmärkningsvärt utbredd önskan att undvika alltför många barn och ett intresse av att lära sig hur detta förhindras. Forskningar efter lämpliga metoder för familjeplanering i dessa länder och regeringskampanjer för allmän upplysning på detta område kan ha en betydande effekt på födelsetalens framtida utveckling.

Kan emigration lösa de underutvecklade ländernas befolkningsproblem? Emigration till länder på andra sidan haven hjälpte europeiska länder under 1800-talet och början av 1900-talet att undvika några av de ekonomiska svårigheter, till vilka den snabba befolkningsökningen annars kunde ha lett, innan födelsetalen hade anpassats till de sjunkande dödstalen. Enligt en beräkning var Europas befolkning 88 milj. mindre år 1910 än den skulle ha varit om ingen emigration hade ägt rum efter år 1800. Irland är ett anmärkningsvärt exempel. Under potatisbristen på 1840-talet började emigranter lämna Irland i så rask takt att befolkningen minskade från 8 milj. år 1841 till något mindre än 3 milj. år 1846. Utan emigration skulle befolkningstätheten på de irländska gårdarna utan tvekan ha varit i ständigt stigande och förvärrat det ständiga problem som fattigdomen på landsbygden utgör i detta land.

Länder som Storbritannien och Tyskland drog nytta av emigrationen, icke bara genom att befolkningstrycket på jorden lättades, utan även på andra sätt. Emigranterna byggde upp marknader utomlands för de egna ländernas industriprodukter och försåg i stället de egna länderna med råmaterial och livsmedel. Utvecklingen av jordbruket och industrin inom immigrationsområdena skapade ett gynnsamt fält för investering av europeiskt kapital.

Idag har de tättbefolkade underutvecklade länderna mycket mindre möjligheter att minska svårigheterna på detta sätt. Det finns ej längre några »nya världar» med vidsträckta områden av god åkerjord som man kan få endast mot att göra den i ordning och plöja den. En del jord är ännu tillgänglig för immigranter i vissa delar av världen — Syd-Amerika och Australien exempelvis — men den är vanligtvis mindre produktiv och dyrare att utveckla än den jord som tidigare brukades av de europeiska emigranterna. T. o. m. i de områden där själva jorden kan erhållas till ett lågt pris fordras vanligtvis stora investeringar för att täcka utvandrarnas transportkostnader, utrusta deras nya gårdar med inventarier, kreatur och annan utrustning, försörja dem tills de första skördarna bärgats, bygga nya hem och vägar, skolor etc. för de nya samhällena. Ibland föreligger ett behov av ytterligare investeringar för konstbevattning, dränering, eliminering av farsoter etc. för att göra landet produktivt och beboligt. Människorna i de underutvecklade länderna har icke råd att bära dessa kostnader. Å andra sidan föredrar immigrationsländer att uppmuntra nybyggare från rikare länder,

vilka vanligtvis medför mer kapital, en högre utbildning och bättre kunskap om modern jordbruksteknik.

Medan möjligheterna till nya jordbrukskoloniseringar har minskat, har efterfrågan på arbetare inom industri, handel och andra därmed sammanhängande yrken ökat starkt i flera av immigrationsländerna. Sedan slutet av 1800-talet har faktiskt en stor och alltjämt växande del av alla utvandrare fått arbete i dessa yrken.

Men utvandrarna från de underutvecklade länderna är till största delen icke kvalificerade för annat än relativt enkla arbeten utanför jordbruket. Här är emellertid deras ställning i konkurrensen ganska ofördelaktig inte bara i förhållande till utvandrare från mera utvecklade länder utan också till arbetare bosatta i immigrationsländerna.

Av dessa orsaker är det osannolikt att de underutvecklade länderna skulle kunna sända emigranter i samma antal som Europa gjorde för ett halvt sekel sedan, även om det ej funnes några formella skrankor som uteslöt dem från immigrationsländer. Alla dessa länder omger sig i själva verket med höga skrankor, såväl i fråga om immigranternas rätt att komma in i landet som i fråga om de slag av arbeten de får söka inom landet. Restriktionerna försvårar vanligtvis särskilt immigration från underutvecklade länder, i synnerhet de asiatiska. Det händer faktiskt att immigranter därifrån blir uteslutna från några av de viktigaste immigrationsländerna.

Skulle å andra sidan emigrationen ha en verklig inverkan på befolkningsutvecklingen i några av de största och mest tättbebodda underutvecklade länderna som Indien, Kina och Java, skulle den inte bara behöva vara lika med utan vida större än de högsta emigrationstal som europeiska länder någonsin upplevde under de stora transatlantiska folkvandringarnas tid. Något sådant är utom all diskussion under de förhållanden som råder i världen idag.

Inom gränserna för vad som är möjligt skulle en emigration ändock vara av viss hjälp för att lätta det ekonomiska tryck, som orsakas av den alltför talrika jordbruksbefolkningen och den alltför snabba befolkningstillväxten, i synnerhet i de små underutvecklade länderna.

Nyligen gjorda rön i Puerto Rico visar den möjliga effekt som en emigration kan ha, åtminstone på kort sikt och under gynnsamma omständigheter. Puerto Rico är visserligen ett specialfall eftersom medborgarna där har obegränsat tillträde till USA och transportkostnaderna samt utgifterna för en bosättning där är minimala.

För de underutvecklade länderna i allmänhet och de större och befolkningsrikare i synnerhet är det nästan ofrånkomligt att balansen mellan födelse- och dödstalen även i fortsättningen kommer att vara den huvudsakliga, bestämmande faktorn för befolkningsutvecklingen. Därför måste den ekonomiska utvecklingen inom de underutvecklade länderna byggas upp så att den mer än uppväger den naturliga befolkningsökningen, om den ökade framtida levnadsnivå man eftersträvar skall bli en realitet.

Åttonde internationella socialstatistikerkonferensen

Av förste aktuarie *Erik Bohlinder*, arbetsmarknadsstyrelsen

Sedan 1923 har Internationella arbetsorganisationen anordnat en följd av konferenser för socialstatistiker. Efter det andra världskriget har konferenser ägt rum åren 1947, 1949 och 1954. Vid konferensen 1947 — som var den sjätte i ordningen — antogs resolutioner rörande statistik över sysselsättning, arbetslöshet och arbetskraft, levnadskostnader samt olycksfall i arbete. Den sjunde konferensen 1949 antog resolutioner rörande en internationell yrkesklassificering, lönestatistik, metoder för levnadskostnadsundersökningar samt statistik över produktiviteten. En närmare redogörelse för den åttonde konferensen, som hölls i Genève den 23 november—3 december 1954, lämnas i det följande.

Vid konferensen var 30 länder representerade, däribland Sovjetunionen, som nyligen inträtt i arbetsorganisationen. Dessutom deltog representanter för Förenta nationerna, den internationella jordbruksorganisationen, världshälsoorganisationen, den europeiska kol- och stålunionen, Europakommissionen, OEEC samt Internationella statistiska institutet. Bland tjänstemän från arbetsbyrån märktes den nye chefen för statistiska avdelningen, Robert J. Myers samt experterna Lacroix, Penniment och Ruderman. Från Sverige deltog byråchefen Erland v. Hofsten som delegat och chefen för arbetsgivareföreningens statistiska byrå, Nils Lagerström, samt artikelförfattaren som experter.

Konferensen öppnades av R. Rao, biträdande generaldirektör vid arbetsbyrån. Till ordförande valdes R. F. Fowler, chef för den statistiska avdelningen vid arbetsministeriet i London.

Dagordningen upptog följande punkter.

1) Statistik rörande sysselsättning, arbetslöshet och arbetskraft (labour force).
2) Internationell yrkesklassificering (ISCO): undergrupper.
3) Internationella reallönejämförelser.
4) Statistik rörande yrkessjukdomar.

Betänkanden med förslag till resolutioner hade utarbetats av arbetsbyrån och utsänts före konferensen. Dessutom hade utarbetats en redogörelse för den allmänna utvecklingen inom socialstatistiken i olika länder samt för det arbete på detta område, som utförts av Internationella arbetsorganisationen och andra internationella organ.

För behandling av de under 1—3 nämnda ärendena tillsattes tre kommittéer. En särskild, mindre arbetsgrupp behandlade frågan om statistiken rörande yrkessjukdomar.

Kommittén för sysselsättnings- och arbetslöshetsstatistik leddes av R. Lévy-Bruhl, chef för den statistiska avdelningen inom arbets- och socialministeriet i Paris. De fyra resolutionsförslagen i ämnet avsåg att ersätta den år 1947 vid den sjätte konferensen antagna resolution I. De sju år, som förflutit sedan denna antogs, hade medfört en betydande utveckling av sysselsättnings- och arbetslöshetsstatistiken i olika länder, och med hänsyn till de vunna erfarenheterna ansågs nu tiden inne för en revidering av 1947 års resolution.

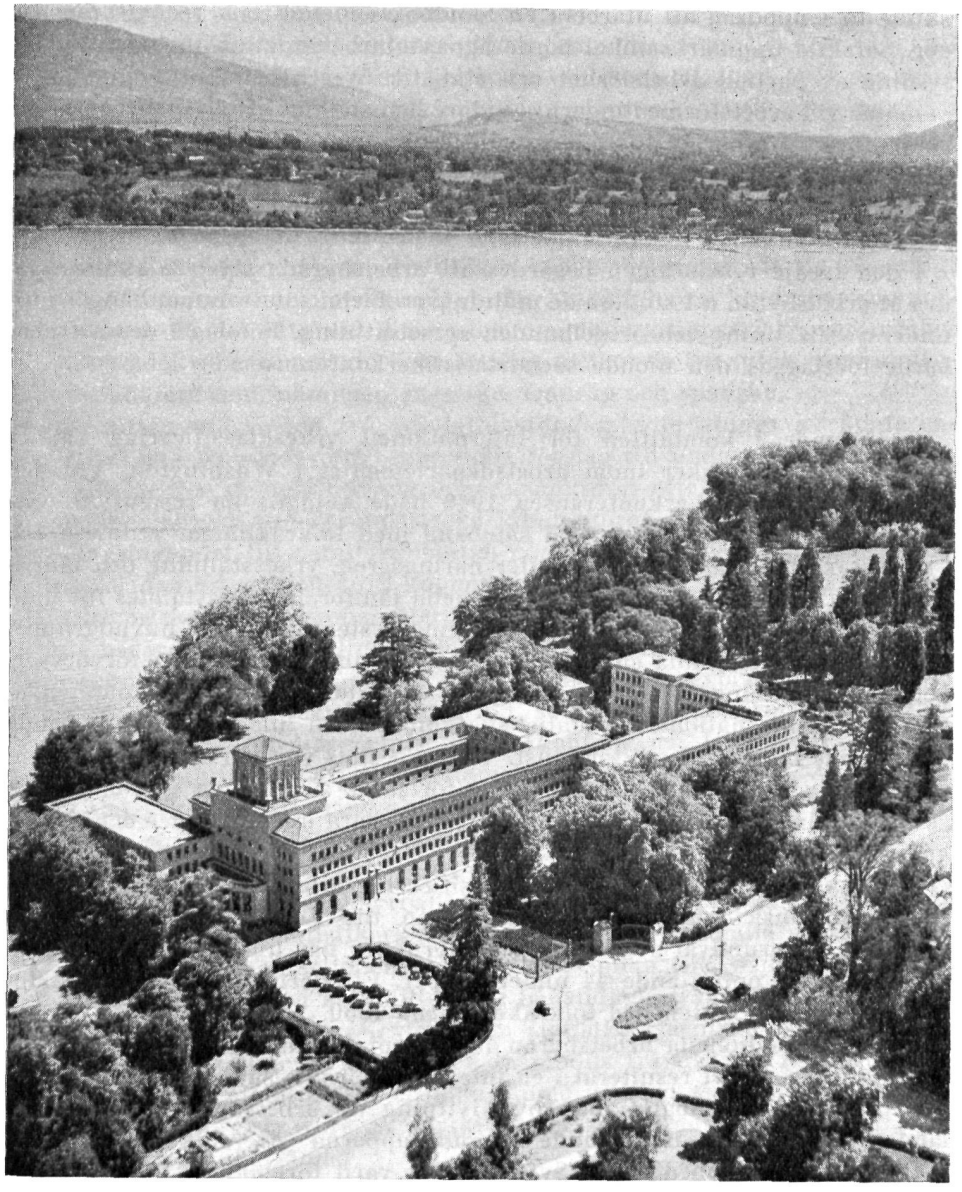
Man hade allmänt det intrycket inom kommittén, att de definitioner och klassificeringsgrunder, som förslagen innehöll, till stor del kunde realiseras endast i samband med labour force-undersökningar och att man inte hade tagit tillräcklig hänsyn till andra typer av statistik. Trots de värdefulla informationer, som kunde erhållas genom labour force-undersökningar, vore möjligheterna att fortlöpande utföra sådana undersökningar särskilt i mindre stater mycket begränsade på grund av de relativt höga kostnaderna. Den danske experten Bjerke meddelade, att man i Danmark av denna orsak fr. o. m. 1954 tills vidare måst nedlägga de labour force-undersökningar, som utförts årligen sedan 1951.

Det ansågs vidare, att resolutionsförslagen innehöll alltför detaljerade bestämmelser i fråga om teknik och metoder och att i stället en särskild handbok i dessa frågor borde utarbetas av arbetsbyrån. Delegater från underutvecklade länder framhöll, att den föreslagna definitionen på »undersysselsättning» vore otillfredsställande. Kommittén var ense om att innan en definition kunde antas, borde dessa mätningsproblem ytterligare utredas. Bland andra ändringar, som kommittén beslöt förorda, kan nämnas, att medhjälpande familjemedlemmar, som fortlöpande arbetar eller biträder vid skötseln av ett företag eller ett lantbruk, bör inräknas i antalet sysselsatta, om de under undersökningsperioden arbetat åtminstone en tredjedel av den normala arbetstiden. Vidare rekommenderade kommittén, att företagsräkningar med hänsyn till svårigheterna att åstadkomma detaljerade fördelningar borde företas vart tionde år i stället för vart femte, som sekretariatet föreslagit.

Konferensen antog i enlighet med kommitténs beslut tre resolutioner rörande sysselsättnings-, arbetslöshets- och arbetskraftsstatistik.

I den första resolutionen, som innehåller definitioner och klassificeringsgrunder, framhölls som önskvärt att varje land eftersträvar en statistik på detta område, som kan ligga till grund för en analys av ekonomiska och sociala problem i samband med arbetskrafts-, sysselsättnings- och arbetslöshetsfrågor och som kan utgöra en grundval för den ekonomiska politiken. Denna statistik bör utformas med hänsyn till varje lands sociala och ekonomiska struktur, varvid man för att underlätta jämförelser mellan olika länder så långt möjligt bör eftersträva en anslutning till internationella normer.[1]

[1] Texten till denna resolution kommer eventuellt att publiceras i Sociala Meddelanden.

Internationella arbetsbyråns byggnad i Genève

I den andra resolutionen framställdes en begäran om att arbetsbyrån skulle få i uppdrag att utarbeta en handbok i metod- och redovisningsfrågor. Särskild uppmärksamhet borde ägnas utarbetandet av metoder för belysning av partiell arbetslöshet och statistik över arbetslösa, som icke är anmälda vid arbetsförmedlingarna. Vidare hemställdes att arbetsbyrån måtte genomföra ett program för intensivundersökningar i de länder, som har intresse av att sådana kommer till stånd. Ändamålet med undersökningarna kan antingen vara att vinna erfarenheter eller att lämna hjälp vid genomförande av handbokens bestämmelser.

I den tredje resolutionen begärdes att arbetsbyråns styrelse skulle uppdra åt arbetsbyrån att studera de mätningsproblem, som sammanhänger med undersysselsättning och oregelbunden sysselsättning. Förslag i dessa frågor borde föreläggas den nionde socialstatistikerkonferensen.

Ordförande i kommittén för internationell yrkesklassificering var E. Clague, chefsstatistiker inom arbetsdepartementet i Washington. Vid den sjunde socialstatistikerkonferensen 1949 hade antagits en resolution, vari länderna rekommenderades att i samband med folkräkningar redovisa den förvärvsarbetande befolkningen efter näringsgren, yrkesställning och individualyrke. För att möjliggöra internationella jämförelser fastställdes för individualyrkesredovisningen ett klassificeringssystem med nio huvudgrupper (ISCO). För att erhålla en fullständig redovisning av hela den förvärvsarbetande befolkningen på yrkesgrupper har sedermera efter rekommendation av Förenta nationernas statistiska kommission tillagts en tionde grupp omfattande personer i militärtjänst. Vidare beslöts vid den sjunde konferensen att arbetet på detta område skulle fortsätta, så att man så småningom skulle komma fram till internationellt jämförbara undergrupper och detaljgrupper.

Betydande framsteg inom yrkesklassificeringsarbetet har uppnåtts av en interamerikansk kommitté, Committee on the Census of the Americas (COTA). På grundval av ISCO:s huvudgrupper har utarbetats ett klassificeringsschema omfattande 44 undergrupper. Ett flertal amerikanska stater tillämpade detta system vid folkräkningarna 1950.

Inom internationella arbetsbyrån har ett omfattande arbete nedlagts på detta område, vilket resulterat i en internationell yrkesklassificering avsedd att användas i samband med överflyttning av arbetskraft mellan olika länder (ICOMEP). Beträffande huvudgrupperna överensstämmer även ICOMEP-systemet med ISCO. Systemet har varit förebild vid uppbyggande av nationella yrkesklassificeringssystem i ett 20-tal länder. Slutligen bör nämnas, att preliminära förslag till undergrupper och detaljgrupper, avsedda att tjäna både statistiska och administrativa ändamål, granskats såväl av experter, vilka tillkallats av arbetsbyrån, som av experter i ett flertal länder.

Det till den åttonde konferensen framlagda förslaget till yrkesklassifice-

ring omfattade 79 undergrupper av yrken, inordnade under de huvudgrupper, som antogs vid den sjunde konferensen.

Vid den allmänna diskussionen inom kommittén anslöt man sig till grundprinciperna i ISCO-systemet. I fråga om dessa utsägs i 1949 års resolution, att grunden för varje klassificering efter yrke skall vara det yrke eller den typ av arbete, som utförs av individen, oavsett vilken näringsgren han tillhör, samt att personer, som arbetar i eget företag, skall föras till samma grupp som anställda med likartade arbetsuppgifter. Meningsskiljaktigheterna inom kommittén beträffande undergrupper var mycket stora, och det system som man slutligen enade sig om, skilde sig väsentligt från det som sekretariatet framlagt. Språksvårigheter hindrade kommitténs arbete, då det ofta vid diskussion om undergrupper icke var möjligt att finna adekvata termer vid översättning mellan de tre språk, som användes vid konferensen, nämligen engelska, franska och spanska.

Kommittén utarbetade två resolutionsförslag, som antogs av konferensen. I det ena framlades ett preliminärt förslag till undergrupper i anslutning till ISCO-systemets huvudgrupper. Samtidigt uttalade man, att en definitiv indelning i undergrupper icke kunde göras förrän i samband med ställningstagandet till detaljgrupperna, något som emellertid icke var möjligt under den tid som stod till kommitténs förfogande. En förteckning över 70 provisoriska undergrupper återfinns i resolutionen. I den andra resolutionen begärde man, att Internationella arbetsbyrån — efter hörande av medlemsstaterna — skall genom särskilt tillkallade experter utarbeta ett definitivt förslag till yrkesklassificering, som senast 1957 skall föreläggas den nionde internationella socialstatistikerkonferensen. I förslaget bör bland annat ingå definitioner av de i systemet upptagna grupperna. Avsikten är att denna yrkesklassificering skall kunna tillämpas vid de allmänna folkräkningar, som skall utföras omkring år 1960.

Frågan om internationella reallönejämförelser har alltsedan den första internationella socialstatistikerkonferensen år 1923 behandlats inom Internationella arbetsorganisationen vid ett flertal olika tillfällen.

Som ordförande i den kommitté, som behandlade frågan vid den åttonde konferensen, fungerade N. Keyfitz från statistiska centralbyrån i Ottawa. Under diskussionen inom kommittén framhölls från skilda håll att internationella reallönejämförelser erbjöde utomordentligt stora svårigheter och att dylika jämförelser vore av särskilt intresse, då det gällde att jämföra levnadsnivån i olika länder.

Till konferensen hade utarbetats två resolutionsförslag, av vilka det ena avsåg internationella jämförelser av reallöner i allmänhet och det andra jämförelser av reallöner inom jordbruket.

Det förstnämnda resolutionsförslaget kritiserades från flera håll, och önskemål framfördes om mera noggranna begreppsbestämningar. Under diskussionen erinrade den svenske delegaten v. Hofsten om den nyligen verkställda utredningen rörande jämförelser mellan levnadskostnader och

reallöner i de nordiska huvudstäderna och framhöll att man vid beräkningar av detta slag måste ta hänsyn till sociala förmåner och skatter.

Som följd av diskussionen omarbetades och utvidgades avsevärt det första resolutionsförslaget. I den slutliga resolutionen angående internationella reallönejämförelser definieras »reallöner» som »varor och tjänster som kan köpas för löner eller tillhandahållas som lön». Detta begrepp bör hållas åtskilt från det mera allmänna begreppet »realinkomst» och det sammansatta begreppet »levnadsnivå». Reallönejämförelser kan avse antingen förändringar i tiden på en viss ort eller jämförelser mellan olika orter vid samma tidpunkt. Vid sådana beräkningar bör man utgå från de genomsnittliga löneinkomsterna (average earnings) såsom de definieras i Internationella arbetsorganisationens konvention nr 63 angående statistik över löner och arbetstid samt den sjunde internationella socialstatistikerkonferensens resolution beträffande denna konvention. Hänsyn bör tas till sociala förmåner från arbetsgivarna, det allmänna eller andra källor. Med hänsyn till förekommande familjebidrag kan man göra särskilda reallönejämförelser beträffande löntagare, som tillhör olika familjetyper. Från löneinkomsterna bör frånräknas direkta skatter och avgifter till socialförsäkring. Värdet av sociala förmåner och avlöning in natura bör redovisas särskilt.

Vid jämförelser, som icke påverkas av betydande olikheter i konsumtionsvanorna, kan jämförelsetal för reallönerna beräknas genom att man dividerar jämförelsetal för penninglönerna med jämförelsetal för konsumentpriserna.

Reallönejämförelser kan avse antingen speciella yrken och näringsgrenar eller mera omfattande grupper av löntagare. Särskilda jämförelser kan företas beträffande minderåriga och kvinnor. Då man tolkar resultaten av reallönejämförelser, bör vederbörlig hänsyn tas till arbetslöshetens omfattning. Som penninglöner kan räknas inkomster per timme eller per vecka, förutsatt att man i båda fallen tar hänsyn till antalet faktiskt utgjorda arbetstimmar. Då man gör reallönejämförelser mellan olika orter, bör man ta hänsyn till prisrelationerna och konsumtionsvanorna på varje ort. Jämförelser över längre tidsperioder bör behandlas på analogt sätt som jämförelser mellan olika orter.

I resolutionen uppmanades Internationella arbetsbyråns styrelse att uppdra åt arbetsbyrån, att med ledning av diskussionen vid konferensen utarbeta en omarbetad redogörelse för internationella reallönejämförelser. Härvid bör hänsyn tas till olikheterna mellan de metoder, som kommer i fråga för reallönejämförelser i olika syften.

I en resolution angående jämförelser av reallönerna i jordbruket begärdes, att arbetsbyråns styrelse skulle uppdra åt arbetsbyrån att utarbeta en redogörelse till nästa socialstatistikerkonferens för metoderna vid jämförelser av reallönerna i jordbruket och mellan jordbruk och industri. För mindre utvecklade länder rekommenderades en samordning av undersökningar beträffande jämförelser av reallönerna i jordbruket med undersökningar rörande familjernas levnadsförhållanden.

Den särskilda arbetsgruppen utarbetade två resolutionsförslag rörande yrkessjukdomar, som antogs av konferensen. I det första, som avsåg statistik rörande dödlighet och sjuklighet inom olika yrken, framhölls, att förutsättningarna för att erhålla internationellt jämförbar statistik på detta betydelsefulla område väsentligt ökats, eftersom världshälsoorganisationen utarbetat normer för klassificering av sjukdomar, olycksfall och dödsorsaker och internationella system för yrkes- och näringsgrensklassificering (ISCO och ISIC) kommit till stånd. Arbetsbyråns styrelse uppmanades att beordra arbetsbyrån att i samarbete med världshälsoorganisationen och Förenta nationerna studera och publicera det material på detta område, som kunde finnas tillgängligt i olika länder. Vidare borde styrelsen informera medlemsstaterna och världshälsoorganisationen om den vikt socialstatistikerkonferensen fäster vid utarbetande och publicering av statistik rörande sjuklighet och dödlighet inom olika yrken.

Den andra resolutionen innehåller normer för utarbetande och publicering *av statistik beträffande yrkessjukdomar.*

Konferensen antog slutligen två resolutioner, som tillkommit på initiativ av konferensdeltagare.

I den ena, som avsåg en hittills försummad gren av socialstatistiken, nämligen statistik rörande socialvården, uppmanades arbetsbyrån att närmare studera de problem, som sammanhänger med antagandet av statistiska normer på detta område. En arbetsgrupp av statistiska experter med erfarenhet från olika områden av socialvården och som representerar olika socialvårdssystem bör biträda arbetsbyrån i detta arbete. En redogörelse för hur arbetet fortskridit bör utarbetas till den nionde socialstatistikerkonferensen.

I den andra resolutionen uppmanades arbetsbyrån att utarbeta och publicera en sammanställning av internationellt antagna normer på det socialstatistiska området.

Löneutvecklingen för industrins tjänstemän

Ett inlägg från Svenska arbetsgivareföreningen

I Sociala Meddelanden 1955: 1 var införd en artikel »Löneutvecklingen för industrins tjänstemän under perioden 1939—1953» av pol. mag. Sune Tidefelt i 1951 års penningvärdeundersökning. Till artikeln hade byråchef Sven Moberg fogat en kommentar. Med anledning av vad som i denna kommentar sades under punkt 3 har Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) hemställt att föreningens yttrande över socialstyrelsens förslag till den officiella lönestatistikens framtida utformning[1] i fråga om tjänstemännens löneförhållanden måtte återges in extenso i Sociala Meddelanden.

SAF:s remissyttrande var i de åberopade delarna av följande lydelse:

»I fråga om lönestatistik över tjänstemännens löneförhållanden inom industrin har i tidningen 'Industritjänstemannen', organ för Svenska industritjänstemannaförbundet, (nr 3/1950) stark kritik tidigare riktats mot socialstyrelsens tjänstemannalönestatistik. Som framgår av den av socialstyrelsens utredningsbyrå framlagda publikationen har byrån sedan 1947 gjort en årlig summarisk sammanställning över tjänstemannalöner. Arbetsgivareföreningens motsvarande lönestatistik bygger däremot på nominativa uppgifter. Utredningsbyrån framlägger nu förslag om övergång till nominativa uppgifter. Som mönster skulle tjäna det av arbetsgivareföreningen införskaffade primärmaterialet. Föreningen anser denna direkta dubblering på detta område icke vara förenlig med den sparsamhetssynpunkt, som borde iakttagas av ämbetsverken. Något värde ur förhandlingsteknisk synpunkt kommer statistiken i varje fall icke att ha för arbetsmarknadsparterna. Föreningen anser i likhet med industritjänstemannaförbundet att den nuvarande tjänstemannalönestatistiken i socialstyrelsens regi kan läggas ned. I stället för den av socialstyrelsen nu utförda statistiken eller den för framtiden föreslagna har föreningen erbjudit sig att ställa huvudsiffrorna ur sin egen tjänstemannalönestatistik till socialstyrelsens förfogande. Föreningen anser dessa uppgifter tillsammans med de sammanställningar som återfinns i kommerskollegii och annan officiell lönestatistik är tillräckligt informationsmaterial för den allmänna ekonomiska politiken på detta område. För övrigt pågår, som även framhållits i utredningsbyråns publikation, en utredning om möjligheten att på tjänstemannalönestatistikens område åstadkomma en gemensam lönestatistik för förhandlingsändamål mellan industritjänstemannaförbundet och föreningen. Då redan nu föreningen erbjudit socialstyrelsen att få utnyttja föreningens statistik, vad avser huvudsiffrorna på detta område, synes det föreningen icke rimligt att socialstyrelsen enligt

[1] Ett referat av socialstyrelsens förslag den 10 juni 1954 om lönestatistikens framtida utformning återfinns i Sociala Meddelanden 1954: 7, sid. 436.

förslaget skulle införskaffa primäruppgifter och för egen del verkställa en statistik, som i varje fall för förhandlingsparterna skulle vara utan praktiskt värde.

Med hänsynstagande till vad ovan framhållits, kan sammanfattningsvis sägas, att det enligt föreningens mening redan finns en utomordentligt rik flora av officiell inkomst- och lönestatistik utarbetad av flera olika statsmyndigheter i olika sammanhang och att det förefaller föreningen som om efter samordning detta rikt facetterade källmaterial i första hand skulle kunna utnyttjas i större utsträckning än vad som är fallet. Materialet borde kunna sammanställas och publiceras i statlig regi. Inom det enskilda näringslivet utarbetas också en mångfald lönestatistiska publikationer, som väl skulle kunna komplettera den officiella lönestatistiken på de områden sådan saknas eller är bristfällig. Dessa sålunda från officiellt och privat håll hämtade och sammanställda lönestatistiska material skulle i första hand väl lämpa sig som informationsstatistik för den allmänna ekonomiska och sociala politiken. Att staten samtidigt skulle försöka åstadkomma starkt differentierad och aktuell förhandlingsstatistik lämpad för parterna på arbetsmarknaden framstår för föreningen som föga ändamålsenligt. Föreningen anser det lämpligare att överlåta på arbetsmarknadens parter att utarbeta aktuell och differentierad lönestatistik för det direkta förhandlingsarbetet.»

Kortare meddelanden

Industriens Utredningsinstituts bilundersökning. Inom Industriens Utredningsinstitut (IUI) pågår f. n. en brett upplagd undersökning angående konsumtionen i vårt land. Avsikten därmed är att ge en bild av hur konsumtionen av olika varor och tjänster utvecklat sig under de senaste två decennierna samt att göra en bedömning av hur denna kan tänkas gestalta sig i framtiden. På grund av bilismens starka expansion under senare år är det naturligt att vid denna undersökning speciellt intresse kommer att ägnas åt bilutgifterna. Vid en prognos av den framtida konsumtionen kan man givetvis inte undgå frågan, om bilismens nuvarande utvecklingstendenser kommer att bli bestående eller ej. Vidare uppstår problemet hur en expansion av bilutgifterna återverkar på konsumtionen av andra varor.

Om man skall kunna göra en prognos av bilkonsumtionen har man behov av att veta, vilka förhållanden det är som bestämmer dennas storlek. Man behöver få reda på vad det *kostar* att ha bil. Hur stora utgifter har bilägaren i själva verket för sin bil? Man behöver vidare få en uppfattning om vad det är för omständigheter som gör att en del människor har bil och andra inte. Vad är det för karakteristika, som skiljer bilägaren från icke-bilägaren och vilken situation måste föreligga för att en icke-bilägare skall »gå över gränsen» och bli bilägare? Om man vidare vill försöka bedöma hur en ökad bilkonsumtion påverkar andra konsumtionsutgifter, behöver man dessutom veta hur de personer, som övergår från att vara icke-bilägare till att bli bilägare, därvid förändrar sina konsumtionsvanor.

För att i någon mån vinna kunskap om ovannämnda förhållanden har IUI igångsatt en intervjuundersökning på området. Ett antal personer — såväl bilägare som icke-bilägare — har utfrågats om sina personliga och ekonomiska förhållanden, konsumtionsvanor, bilutgifter m. m. Intervjuformuläret — som är lika för bilägare och icke-bilägare med undantag för de punkter som har direkt samband med bilinnehavet — innehåller sålunda frågor angående hushålls- och bostadsförhållanden, yrke och arbetsuppgifter, avstånd mellan hem och arbetsplats, tidigare innehav av motorfordon, vänners bilinnehav, utgifter för vissa grupper av konsumtionsvaror under januari månad, innehav av vissa inventarier, planer på köp eller försäljning av bil, delägarskap i bil, tillgång till bil ägd av någon annan, bilkostnader, bilköpets finansiering, bilens användning, motiv för bilköp m. m. Frågorna angående bilkostnaderna och bilköpets finansiering har här gjorts speciellt utförliga. Bilens driftkostnader uppdelas sålunda på ett flertal poster, garage, bensin och olja, skatter, försäkringar, reparationer etc. Beträffande bilköpets finansiering frågas dels om bilen köpts kontant eller på avbetalning, dels hur de erforderliga penningmedlen ordnats, byte av annan bil, växel, bidrag eller lån från delägare, lån från annan person, försäljning av andra tillgångar (sommarstuga, båt e. d.), försäljning av värdepapper, bankuttag eller pengar »på kistbotten». I samband med urvalet av intervjupersoner har vidare från länsstyrelserna insamlats uppgifter angående inkomst, ålder, kön samt civilstånd.

Sammanlagt har omkring 2 200 personer intervjuats — 1 200 bilägare och 1 000 icke-bilägare — med ett av IUI utarbetat frågeformulär. Intervjuarbetet har som serviceuppdrag verkställts av statistiska centralbyråns utredningsinstitut med hjälp av dettas lokalombudsorganisation. Det vid undersökningen använda urvalsförfarandet har utarbetats av IUI; urvalet har därefter verkställts av statistiska centralbyråns utredningsinstitut, som därvid utnyttjat en vid länsstyrelserna uppbyggd särskild ombudsorganisation.

Urvalet har i stora drag skett på följande sätt.

Från bilregistret inom varje län har först ett antal *bilar* utvalts genom systematisk sampling. Inom detta urval har man sedan identifierat de på *fysiska* personer registrerade *person*-bilar, vilkas »hemort» sammanfallit med eller utgjort en del av statistiska centralbyråns intervjuområden. Därefter har bland dessa bilar en subsampling skett, så att samma urvalsfraktion realiserats för

samtliga intervjuområden. De personer, på vilka bilarna inom detta subsampel stått registrerade, har utgjort *bilägarsamplet*. Detta urvalsförfarande — som knappast kan sägas vara särskilt smidigt — har i avsaknad av ett kommunvis uppställt bilägarregister varit det enda praktiskt möjliga alternativet.

Till varje bilägare har utsetts en s. k. *kontrollgrupp*, bestående av en, två, tre eller fyra personer, antalet beroende på bilägarens inkomst. Dessa personer, K-personerna, har bestämts genom att i inkomstlängderna utvälja den efter bilägaren förekommande förste, andre etc. person, som har samma kön och civilstånd som bilägaren samt befinner sig i samma inkomst- och åldersklass. Därefter har man tagit reda på, om dessa K-personer ägt bil eller inte samt om de vid urvalstillfället varit bosatta inom samma kommun som bilägaren. Om K-person nr 1 inte var bilägare och om han bodde i samma kommun som bilägaren, inräknades han (hon) men däremot inte de övriga K-personerna i icke-bilägarsamplet. Om K-person nr 1 var bilägare men däremot inte K-person nr 2, kom denna senare med i samplet under förutsättning att han (hon) uppfyllde bostadsvillkoret etc.

Genom nu nämnda urvalsförfarande har således för varje bilägare utsetts en icke-bilägande jämförelseperson i samma inkomst- och åldersklass samt med samma bostadsort, kön och civilstånd. Fördelen härmed är den, att man sedan genom att »matcha» varje bilägare mot vederbörande jämförelseperson på ett enkelt sätt kan göra analyser av vilka karakteristika, *andra* än inkomst, ålder, bostadsort, kön och civilstånd, som skiljer bilägare från icke-bilägare. Att inkomst, ålder etc. tillhör de faktorer, som är av väsentlig betydelse för om en person har bil eller inte, förefaller självklart. Hur bilägare skiljer sig från icke-bilägare i dessa avseenden har man emellertid möjligheter att avgöra genom att jämföra de fördelningar efter inkomst, ålder etc., som bilägarsamplet ger, med motsvarande fördelningar i den officiella statistiken.

Anledningen till att kontrollgruppernas storlek gjorts beroende av bilägarens inkomst är den att sannolikheten för att en K-person skall visa sig vara bilägare och därmed inte kunna komma i fråga som jämförelseperson naturligtvis är mycket större i de högre inkomstklasserna än i de lägre. För bilägare med inkomster över 30 000 kr har det a priori ansetts vara förenat med mycket stora svårigheter att finna icke-bilägande K-personer. Då därtill kommer, att i dessa inkomstlägen skiljelinjen mellan bilägare och icke-bilägare kan antas vara av ganska speciell natur och relativt oberoende av inkomstens storlek, har här en »matchning» mellan bilägare och icke-bilägare med liknande inkomst synts mindre intressant. Bilägare med mer än 30 000 kr inkomst har därför fått utgöra ett undantag från den ovan nämnda regeln angående K-personer. De har inte försetts med jämförelsepersoner.

Anledningen till att endast fysiska personer kommit i fråga som bilägare är den, att undersökningen avser att belysa den *privata* bilkonsumtionen. Den konsumtion, som sker inom ramen för företags, organisationers eller myndigheters arbete är därför inte av intresse. Det må emellertid observeras att genom denna definition av bilägare kommer man genom intervjuerna med *bilägare* inte att kunna sluta sig till någonting angående den — kanske inte obetydliga — bilkonsumtion som sker genom att vissa befattningshavare har rätt att för privat bruk disponera över ett företags eller en organisations bil. Denna typ av bilkonsumtion har man emellertid möjlighet att få en viss uppfattning om genom intervjuerna med *icke-bilägare*. K-personerna räknas nämligen som *icke-bilägare*, så snart de inte har någon bil registrerad på *sig själva*, helt oavsett om de har rätt att disponera över en av annan person ägd bil eller inte.

Det samplingförfarande som använts ger i princip möjligheter till att skriva upp siffrorna angående bilägarnas ekonomiska och personliga förhållanden samt deras bilutgifter m. m. till rikssiffror. Urvalet av icke-bilägare är emellertid icke lämpat för en sådan uppskrivning. Det må därför poängteras att uppgifterna angående icke-bilägarna endast är avsedda att användas vid *jämförelser* mellan bilägare och icke-bilägare, men däremot inte till något uppskattningsförfarande.

Denna undersöknings uppläggning utarbetades inom IUI under hösten 1954. Intervjuerna utfördes under februari 1955 och resultaten därav beräknas bli färdigställda under höstens lopp. *Ragnar Bentzel*

Barnpsyklatrisk undersökning av skolpojkar i Stockholm. Stockholms stad har beviljat ett forskningsanslag till ett lag, bestående av överläkarna Hans Curman, Gustav Jonsson och fil. lic. Anna-Lisa Kälvesten, vilka vill utröna frekvens och etiologi i fråga om barns sociala anpassning. Undersökningsmaterialet avser att utgöras av tre grupper, representerande tre grader av anpassning: vanliga barn, patienter vid barnavårdsnämndens rådgivningsbyråer och slutligen Skå-barn. Undersökningen skall genomföras i etapper och den första etappen pågår som bäst, nämligen insamlandet av ett normalmaterial att jämföra med de båda övriga grupperna. Meningen är att man genom intervjuer med föräldrarna och undersökning av barnen — inklusive olika former av testning — skall söka få en bild både av personlighetsutvecklingen hos barnen och dess psykologiska och sociala bakgrund. — Undersökningen beräknas komma att pågå under flera år.

FN-seminarier och -studiegrupper år 1955. Inom ramen för Förenta nationernas program för utbyte av europeiska socialarbetare kommer under 1955 seminarier att avhållas enligt nedanstående tablå.

Seminarierna anordnas av FN i samarbete med respektive värdländer.

Härutöver planeras under 1955 även tre s. k. studiegrupper, varav en över ämnet »Rehabilitation of the Handicapped». Denna studiegrupp, vars arbetsspråk blir tyska, kommer att sammanträda i Österrike, troligen i oktober. Upplysningar om övriga under året planerade studiegrupper har av FN utlovats inom en nära framtid.

Skillnaden mellan ett seminarium och en studiegrupp kan i korthet anges sålunda. Ett seminarium syftar till att på ett internationellt plan penetrera ett givet ämne helt oberoende av värdlandets utveckling på området, medan man med en studiegrupp avser att så objektivt som möjligt belysa just värdlandets utveckling och problem inom respektive ämnesområde. Givetvis spelar dock även i fråga om studiegrupperna den internationella diskussionen en viktig roll. Vissa studiebesök ingår i programmen för såväl seminarier som studiegrupper.

Enligt bestämmelserna för det ovannämnda s. k. utbytesprogrammet kommer deltagarna att under tiden för resp. seminarium eller studiegrupp beredas fritt uppehälle i värdlandet. I gengäld förutsätts att de själva, ev. deras arbetsgivare eller den yrkessammanslutning de må tillhöra, åtar sig att senare under motsvarande tid bereda en socialarbetare från värdlandet samma förmåner i Sverige. Möjligen kan ett mindre antal resebidrag påräknas från FN. Då endast ett begränsat antal platser kan beredas vårt land, måste givetvis stora krav ställas på deltagarnas såväl sakliga kvalifikationer som språkkunskaper.

Program och övriga närmare upplysningar om de angivna seminarierna och studiegrupperna kan inom en snar framtid förväntas från FN. Preliminärt intresserade uppmanas att för erhållande härav *före den 15 april* tillskriva: Sekreterare Margareta Hagberg, Svenska institutet, Box 3306, Stockholm 3.

Ämne	Land	Arbetsspråk	Tidpunkt
New Methods of Working with Youth Groups	Finland	engelska och franska	hösten
Training of Personnel for Children's Institutions	Nederländerna	engelska	hösten
Social Problems of the Aged	Belgien	engelska och franska	hösten

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	detta nr
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1955
Sociala frågor vid årets riksdag	2, 1955
Socialutgifterna i Sverige, årligen	8, 1954
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	12, 1954
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	11, 1954
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	10, 1954
Kollektivavtal	2, 1955
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	detta nr
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	12, 1954
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1955
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1954
Priser, konsumtion:	
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	detta nr
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	2, 1955
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	5, 1954
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	2, 1955
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	7, 1954
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1954
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
statsbidrag	7, 1954

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under fjärde kvartalet 1954

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i sju av rikets största städer.

De nedan lämnade uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1]

Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

[1] Se Soc. Medd. 1950: 6, sid. 431.

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 53 städer[1] under tiden januari 1944—december 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Hela året	27 777	28 898	32 437	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 789	33 307
1:a kvartalet	4 657	5 142	8 197	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 223	7 251
2:a »	4 435	6 338	7 243	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 069	7 378
3:e »	12 087	8 036	8 839	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 258	6 592
4:e »	6 598	9 382	8 158	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 239	12 086
Januari	..	862	2 266	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065	1 807
Februari	..	875	1 495	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 240	2 421
Mars	..	3 405	4 436	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918	3 023
April	..	1 879	2 520	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 187	2 441
Maj	..	1 765	1 979	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 483	2 451
Juni	..	2 694	2 744	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 399	2 486
Juli	681	1 117	2 025	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 032	1 800
Augusti	492	1 616	2 151	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381	2 040
September	10 914	5 303	4 663	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845	2 752
Oktober	2 074	3 364	3 357	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135	3 217
November	1 428	2 728	2 257	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 597	3 196
December	3 096	3 290	2 544	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 507	5 673

[1] De städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1944—1954 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

I tab. 2 redovisas vissa uppgifter om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare, städer med 10 000—30 000 invånare, städer med mindre än 10 000 invånare och köpingar. I tab. 3 lämnas samma uppgifter för varje enskild stad med mer än 30 000 invånare.

Antalet lägenheter i inflyttningsfärdiga nybyggnader i hela riket uppgick till 51 911 under år 1953. Under år 1954 beräknas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter vara ca 58 000, vilket är det största antal lägenheter, som blivit inflyttningsfärdiga sedan åren 1946 och 1947.

Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i de 53 städer som redovisas i tab. 1 var 33 307 under år 1954, vilket är högre än under något av de tidigare år, för vilka uppgifter föreligger. Dessa städer svarade år 1954 för 57 %

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer samt köpingar

	1953		1954	
	4 kv.	Hela året	4 kv.	Hela året
Städer med mer än 30 000 inv.	8 729	22 429	8 791	24 109
Städer med 10 000—30 000 inv.	3 800	10 540	4 590	12 222
Städer med mindre än 10 000 inv.	1 258	3 593	1 624	4 037
Köpingar	1 609	4 396	1 609	4 425
Summa	**15 396**	**40 958**	**16 614**	**44 793**

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1953		1954		Städer	1953		1954	
	4 kv.	Hela året	4 kv.	Hela året		4 kv.	Hela året	4 kv.	Hela året
Stockholm .	2 915	6 804	2 725	6 848	Karlskrona .	29	184	249	447
Göteborg . .	1 323	3 643	1 435	4 095	Karlstad . .	139	395	323	582
Malmö . . .	456	2 137	530	2 571	Linköping .	504	720	204	529
Borås . . .	366	881	369	1 008	Lund . . .	134	489	63	290
Eskilstuna .	283	567	253	676	Norrköping .	189	631	276	678
Gävle . . .	191	611	183	583	Solna . . .	192	671	89	1 136
Halmstad .	79	356	95	350	Uppsala . .	621	1 315	697	1 283
Hälsingborg	305	675	193	613	Västerås . .	324	911	362	833
Jönköping .	252	607	231	468	Örebro . . .	240	462	408	683
Karlskoga .	187	370	106	436	Tillhopa	**8 729**	**22 429**	**8 791**	**24 109**

av hela bostadsproduktionen i riket. Antalet under fjärde kvartalet 1954 inflyttningsfärdiga lägenheter överstiger antalet under vart och ett av årets tre första kvartal. I de 53 städer, för vilka uppgifter redovisas i tab. 1, blev sålunda 7 251 lägenheter inflyttningsfärdiga under första kvartalet, 7 378 under andra, 6 592 under tredje och 12 086 under fjärde kvartalet. För samtliga i tab. 2 redovisade städer och köpingar är motsvarande antal tillhopa 9 504, 9 652, 9 023 och 16 614. En jämförelse med fjärde kvartalet 1953 ger vid handen, att antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i de i tab. 2 redovisade städerna och köpingarna under fjärde kvartalet 1954 översteg antalet under motsvarande kvartal år 1953 med 8 %.

För olika grupper av kommuner visar en jämförelse med fjärde kvartalet 1953, att bostadsproduktionen under fjärde kvartalet 1954 varit ungefär oförändrad i städer med mer än 30 000 invånare och i köpingar. I städer med 10 000—30 000 invånare har bostadsproduktionen ökat med 21 % och i städer med mindre än 10 000 invånare med 29 %.

Under hela år 1954 blev i samtliga städer och köpingar tillhopa 44 793 lägenheter inflyttningsfärdiga, vilket i jämförelse med år 1953, då antalet inflyttningsfärdiga lägenheter var 40 958, innebär en ökning med 9 %.

Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter har under år 1954 i jämförelse

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1944—december 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Hela året .	35 600	32 800	31 800	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 300	31 900
1:a kvartalet	8 000	6 000	8 500	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200	5 800
2:a »	9 000	9 000	8 400	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800	7 400
3:e »	7 000	8 900	5 800	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300	10 700
4:e »	11 600	8 900	9 100	5 100	8 700	10 400	9 300	8 600	10 700	11 000	8 000

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid slutet av varje kvartal under tiden 31 mars 1944—31 december 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
1:a kvartalet	16 600	21 900	25 300	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 800	35 700
2:a »	21 200	24 600	26 400	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 500	35 800
3:e »	16 100	25 500	23 500	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 500	39 800
4:e »	21 100	25 000	24 400	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 200	35 800

med år 1953 varit i det närmaste oförändrat i Stockholm, men ökat med 12 resp. 20 % i Göteborg och Malmö.

Under fjärde kvartalet 1954 var det sammanlagda antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i dessa tre städer oförändrat i förhållande till motsvarande kvartal föregående år, men för hela året kan en ökning med 7 % konstateras.

I städer med 30 000—100 000 invånare har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under fjärde kvartalet ökat med 2 % och för hela året med 8 %. I hälften av dessa sexton städer har under hela år 1954 färdigställts ett större antal lägenheter än under 1953 (se tab. 3).

Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter har i jämförelse med år 1953 ökat med 16 % i städer med 10 000—30 000 invånare, med 12 % i städer med mindre än 10 000 invånare och med mindre än 1 % i köpingar.

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1944 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1953			1954	
	4 kv.	Hela året		4 kv.	Hela året
		I[1]	II[2]		II[2]
Stockholm	67 513	308 243	289 035	107 223	323 527
Göteborg	19 670	90 298	87 950	29 460	118 050
Malmö	16 693	63 878	63 800	35 831	62 715
Norrköping	2 835	20 686	17 198	11 230	27 934
Hälsingborg	3 033	25 686	21 051	7 141	21 408
Örebro	4 528	16 149	14 679	11 190	36 500
Borås	10 195	23 655	23 606	8 617	20 974
Tillhopa	**124 467**	**548 595**	**517 319**	**210 692**	**611 108**

[1] Inkl. lokaler för andra än bostadsändamål, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.
[2] Exkl. dylika lokaler.

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 4:e kvartalet 1954 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- o. påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	100 175	4 557	2 491	14 355	49 235	43 633	107 223
Göteborg	19 550	1 120	8 790	12 770	3 795	12 895	29 460
Malmö	28 062	5 659	2 110	9 404	4 538	21 889	35 831
Norrköping	10 159	406	665	3 341	5 372	2 517	11 230
Hälsingborg	6 210	381	550	5 789	540	812	7 141
Örebro	11 019	145	26	2 235	1 981	6 974	11 190
Borås	6 982	1 635	—	1 944	706	5 967	8 617
Tillhopa	**182 157**	**13 903**	**14 632**	**49 838**	**66 167**	**94 687**	**210 692**

byggnad vid ingången av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. De redovisade antalen har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus, vilkas uppförande påbörjats under fjärde kvartalet 1954 uppgick till 8 000, vilket är 25 % mindre än under närmast föregående kvartal och 27 % mindre än antalet lägenheter i hus påbörjade under fjärde kvartalet 1953.

Under hela år 1954 igångsattes 31 900 lägenheter, vilket understiger antalet under år 1953 påbörjade lägenheter med 3 400 eller 10 %.

Antalet lägenheter i hus under byggnad var 35 800 vid utgången av år 1954, vilket innebär en minskning i förhållande till antalet lägenheter i hus under byggnad vid tredje kvartalets utgång med 4 000 eller 10 %. I förhållande till antalet lägenheter i vid utgången av år 1953 pågående företag har antalet lägenheter minskat med 1 400 eller 4 %.

Lokaler för andra än bostadsändamål. Vissa uppgifter om fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål meddelas i tab. 6 och 7. I de meddelade uppgifterna för år 1954 liksom i uppgifterna för fjärde kvartalet 1953 ingår icke uppgifter om byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Under fjärde kvartalet 1954 tillkom i de sju städerna lokaler för andra än bostadsändamål med en areal av sammanlagt 210 700 m². Motsvarande areal under fjärde kvartalet 1953 uppgick till 124 500 m².

G. Ö.

Konsumentprisindex för januari 1955

Konsumentprisindex för januari 1955 har av socialstyrelsen beräknats till 129 (år 1949 = 100) eller samma tal som gällde för hela senare delen av år 1954. För de olika i indexberäkningen ingående huvudgrupperna av varor och tjänster har indextalen för januari fastställts till: livsmedel 137, alkoholhaltiga drycker och tobak 132, kläder och skor 120, bostad, bränsle och lyse 122, inventarier och husgeråd 126 och diverse 126.

I tab. 1 lämnas en översikt över prisutvecklingen sedan år 1949. För tiden 1949—juni 1954 har konsumentprisindexen framkommit genom en omräkning av de för levnadskostnadsindex kvartalsvis gjorda beräkningarna. Först fr. o. m. juli 1954 har konsumentprisindex framräknats på grundval av det nya prisinsamlingsförfarandet och de nya metoderna i övrigt.

Indextalen för huvudgrupperna var, som framgår av tab. 2, oförändrade mellan december och januari utom beträffande gruppen kläder och skor, för vilken indextalet sjönk tre enheter. De tidigare publicerade indextalen för december ingick emellertid i den s. k. korttidsindexen för månaden och är icke direkt jämförbara med de nu beräknade januaritalen i indexens nya årslänk, beroende på att januaritalen utgår från omräknade decembertal, långtidsindex, och bygger på ett reviderat viktsystem. En kortfattad redogörelse för dessa beräkningar lämnas här nedan.[1]

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—jan. 1955 (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951 »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952 »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953 »	137	122	123	120	116	129	127	124	**128**
1954 [2] »	137	129	123	122	120	125	126	126	**129**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 mars	137	122	123	122	120	127	126 [3]	126	**129**
juni	138	132	123	121	120	123	126 [3]	126	**130**
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
aug.	137	132	123	121	120	123	126 [3]	126	**129**
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	**129**
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	**129**
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	**129**
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	**129**
1955 jan.	137	132	120	122	121	125	126	126	**129**

[1] Jfr Soc. Medd. 1955: 2, sid. 88.

[2] Medeltal av indextalen för december 1953 samt mars och juni 1954 har fått representera indexläget första halvåret och månadstalen för juli—december andra halvåret.

[3] Justerat indextal på grund av ändrad gruppindelning.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar dec. 1953—jan. 1955

Huvudgrupper och undergrupper (1955 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1955	Procentuell förändring dec. 1954—jan. 1955
	1953	1954	Dec. 1953	Juni 1954	Dec. 1954	Jan. 1955		
Livsmedel	**137**	**137**	**135**	**138**	**137**	**137**	**340**	**0**
Mejeriprodukter	125	125	125	125	124	124	61	0
Matfett utom smör	144	139	139	139	139	139	10	0
Bröd, mjöl o. gryn	142	139	139	140	138	139	40	0
Ägg	122	105	103	97	110	109	12	— 1
Kött	168	164	168	163	163	165	22	+ 1
Fläsk	136	144	134	150	144	149	21	+ 1
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	135	125	129	128	22	0
Fisk och fiskkonserver	137	137	135	131	140	144	11	+ 2
Rot- och grönsaker	135	142	132	135	158	158	21	+ 1
Frukt och bär	113	112	113	119	110	109	35	— 3
Specerier	165	184	165	194	182	183	58	0
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	121	121	8	0
Förtäring utom hemmet	139	142	139	143	143	142	19	— 1
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**122**	**132**	**132**	**132**	**85**	**0**
Spritdrycker och vin	118	134	118	142	142	142	43	—
Öl	122	122	122	122	122	121	9	0
Tobak	125	128	126	129	129	129	33	—
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**123**	**120**	**134**	**— 1**
Kläder	121	122	122	122	122	118	115	— 1
Konfektion	120	121	121	121	122	120	62	— 1
Trikåvaror	121	121	121	121	119	107	23	— 1
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	117	116	113	12	— 2
Tyger, garner o. sybehör	126	129	127	128	129	128	18	— 1
Skor	131	132	131	131	131	131	19	— 1
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**122**	**121**	**122**	**122**	**134**	**0**
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	120	121	86	—
Bränsle och lyse	129	125	127	123	125	125	48	0
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**126**	**126**	**126**	**93**	**0**
Möbler	133	134	134	134	133	134	12	—
Radio och musikinstrument	111	109	108	108	109	109	8	—
Armatur, husgeråd o. verktyg	130	129	130	128	128	128	28	—
Hushållstextilier	119	119	118	117	119	120	20	0
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	133	133	133	133	133	17	0
Personliga effekter	114	116	115	115	116	112	8	— 4
Diverse	**124**	**126**	**124**	**126**	**126**	**126**	**214**	**0**
Sjukvård	116	122	122	122	122	122	20	—
Kroppsvård	118	119	117	119	119	119	13	—
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	102	97	13	—
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	138	139	142	145	20	+ 2
Post och tele	144	144	144	144	142	145	13	0
Nöjen och rekreation	126	127	127	127	128	128	15	—
Resor	126	127	126	127	127	127	45	—
Motorfordon	..	..	..	..	..	..	52	0
Hemhjälp	141	142	142	142	144	144	11	—
Blommor m. m.	122	126	122	127	128	128	12	0
Totalindex	**128**	**129**	**128**	**130**	**129**	**129**	**1 000**	**0**

Långtidsindex för december. Omräkningen av indexen för december föregående år har i första hand gått ut på en revision av de vägningstal, som använts för konsumentprisindex för juli—december 1954. Dessa byggde på den totala privata förbrukningen år 1953 (jfr Soc. Medd. 1954, sid. 561—562) och har nu reviderats i anslutning till de av bl. a. konjunkturinstitutet och jordbruksnämnden preliminärt beräknade konsumtionsvärdena för 1954. Dessa värden är, liksom de tidigare använda, med hänsyn till den gällande indexformeln genomgående omräknade till prisnivån i december 1953. Revisionen av vägningstalen medförde i fråga om totalindextalet endast en mycket liten differens mellan den förut beräknade »korttidsindexen» och den nu framräknade »långtidsindexen» för december, beroende på att priserna under år 1954 legat stilla och att framkomna skillnader motvägt varandra.

I långtidsindexen för december har enligt indexnämndens beslut denna gång även beaktats den genomsnittliga höjning av hyresnivån, som beräknats ha uppstått under 1954, genom dels tillkomsten av nya lägenheter (0, 44 %) och dels s. k. hyresglidning (0,2 %). I långtidsindexen har vidare införts en revision för senare hälften av 1954 av prisberäkningen beträffande elström och tele, innebärande att vissa fasta kostnader i vederbörande debiteringssystem slagits ut på en successivt ökande förbrukning av elström resp. ett f. n. sjunkande antal telefonsamtal per abonnerad apparat. Därjämte har prisindexen för tvättpulver räknats om med hänsyn till den under 1954 snabbt ökande förbrukningen av nya syntetiska tvättmedel. Slutligen har inom undergruppen trikåvaror gjorts ett par omräkningar med karaktär av egentliga långtidsjusteringar, vilka såsom hänförliga till tidpunkter före årslänken i fråga enligt 1952 års indexkommittés distinktioner endast medtas vid beräkningen av det reviderade decembertalet. Det gällde i detta fall en omräkning av prisindexen för två strumpsorter under hänsynstagande till den bättre kvalitet (större hållbarhet), som kännetecknade de för flera år sedan uppträdande strumporna av nylon och crêpenylon, i förhållande till tidigare dominerande sorter. Av den kostnadsminskning, som inträtt genom utbytet, har medräknats den del, som infallit efter 1949, indexens basår.

De här antydda omräkningarna av den förut publicerade decemberindexen har icke medfört någon ändring av det till helt tal avrundade totalindextalet, vilket således i båda fallen blev 129 (129,39 mot förut 129,44). I fråga om de olika huvudgrupperna har omräkningen för december medfört följande procentuella ändringar från korttidsindex till långtidsindex: livsmedel + 0,55, alkoholhaltiga drycker och tobak ± 0, kläder och skor — 1,62, bostad, bränsle och lyse + 0,22 (därav enbart bostad + 0,64 samt bränsle och lyse — 0,63), inventarier och husgeråd + 0,05 och diverse — 0,18; för totalindex var motsvarande ändring — 0,04.

Vägningstalen för 1955. De för långtidsindexen för december 1954 använda vägningstalen (se ovan), som grundar sig på prisläget i december 1953,

Tab. 3. Vägningstal i promille för konsumentprisindex 1954—1955

Huvudgrupper och undergrupper	Vägningstal (‰ för)			Huvudgrupper och undergrupper	Vägningstal (‰) för		
	år 1954		år 1955		år 1954		år 1955
	kort-tids-index	lång-tids-index (dec.)			kort-tids-index	lång-tids-index (dec.)	
Livsmedel	**340**	**338**	**340**	*Bostad, bränsle och lyse*	**129**	**135**	**134**
Mejeriprodukter	63	61	61	Bostad utan bränsle o. lyse	85½	86	86
Matfett utom smör	11	11	10	Bränsle o. lyse	43½	49	48
Bröd, mjöl o. gryn	42	41	40				
Ägg	9½	11	12	*Inventarier och husgeråd*	**85**	**85**	**93**
Kött	22½	23	22	Möbler	12	12	12
Fläsk	21½	22	21	Radio o. musikinstrument	·	·	8
Charkuterivaror o. köttkonserver	21	21	22	Armatur, husgeråd o. verktyg	34	37	28
Fisk o. fiskkonserver	11½	10	11	Hushållstextilier	21	20	20
Rot- och grönsaker	18½	18	21	Cyklar, sportart. o. leksaker	14	12	17
Frukt och bär	37	37	35	Personliga effekter	4	4	8
Specerier	55	56	58				
Läskedrycker o. svagdricka	8½	8	8	*Diverse*	**222**	**226**	**214**
Förtäring utom hemmet	19	19	19	Sjukvård	20	21	20
Alkoholhaltiga drycker och tobak	**83**	**79**	**85**	Kroppsvård	15½	12½	13
Spritdrycker o. vin.	40	37	43	Rengöringsmedel o. tvätt	11	13½	13
Öl	9½	9	9	Undervisn., läsn. o. skrivmateriel	20	20	20
Tobak	33½	33	33	Post o. tele	12½	13	13
Kläder och skor	**141**	**137**	**134**	Nöjen o. rekreation	28	25	15
Kläder	120½	117	115	Resor	47	45	45
Konfektion	66½	63	62	Motorfordon	46	53	52
Trikåvaror	24	23	23	Hemhjälp	12	11	11
Päls- o. skinnvaror, huvudbon., handskar m. m.	10½	11	12	Blommor m. m.	10	12	12
Tyger, garner o. sybehör	19½	20	18	Totalindex	**1 000**	**1 000**	**1 000**
Skor	20½	20	19				

har omräknats till att avse prisnivån i december 1954. De erhållna promilletalen för 1955 för huvudgrupper och undergrupper med de båda viktsystemen för 1954 som jämförelse återges i tab. 3.

I den nya budgeten för 1955 har gjorts ett par mindre överflyttningar från huvudgruppen diverse till inventarier och husgeråd samt vissa jämkningar av indelningen i undergrupper. Dessa ändringar i gruppindelningen har i tab. 2 retroaktivt genomförts beträffande de olika delindextalen.

Prisförskjutningarna mellan december 1954 och januari 1955 har genomgående varit mycket begränsade. För de olika huvudgrupperna har de procentuella förändringarna beräknade på de reviderade decembertalen och januaritalen, i båda fallen före avrundningen till hela tal, varit följande:

	Ändring i % mellan juni 1954 o. jan 1955	dec. 1954 o. jan. 1955
Livsmedel	— 0,3	— 0,2
Alkoholhaltiga drycker och tobak	0,0	0,0
Kläder och skor	— 2,6	— 1,0
Bostad, bränsle och lyse	+ 1,0	+ 0,2
Inventarier och husgeråd	+ 0,2	— 0,3
Diverse	0,0	+ 0,2
Totalindex	— 0,3	— 0,2

En närmare redogörelse för prisutvecklingen mellan december och januari föreligger i en stencil, som kan rekvireras från Socialstyrelsen, Stockholm 2. Beträffande beräkningsmetoderna för konsumentprisindex må utöver vad ovan anförts hänvisas till en artikel i Soc. Medd. 1954: 9, sid. 554.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 4 sammanställs detaljhandelspriserna utveckling sedan år 1952 enligt konsumentprisindex med förändringarna i partiprisnivån enligt kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. Originalserierna av dessa senare har år 1935 resp. 1913/14 som basperioder, men de har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag ange, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivåerna i tidigare produktions- och distributionsled.

Tab. 4. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1952	År 1953	År 1954	Mars 1954	Juni 1954	Sept. 1954	Okt. 1954	Nov. 1954	Dec. 1954	Jan. 1955
Kommerskollegii partiprisindex [1]	147	138	137	137	138	136	137	138	138	139
Finanstidningens » [2]	140	136	134	134	134	132	133	134	134	134
Konsumentprisindex	126	128	129	129	130	129	129	129	129	129

[1] Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » 1913/14.

C. Ö.

Konsumentprisernas utveckling i Sverige och utlandet

I det följande ges en allmän översikt över detaljprisernas utveckling under senare år i Sverige och i utlandet. Såsom mått på prisnivåns förändringar redovisas i tabellen de olika ländernas officiella indextal för konsumentpriserna. Uppgifterna har hämtats ur International Labour Review och Yearbook of Labour Statistics, utgivna av Internationella arbetsbyrån i Genève.

Konsumentpriser 1950—1954, indextal med år 1948 = 100

	År 1950	Dec. 1951	År 1951	År 1952	År 1953	Sept. 1953	Mars 1954	Sept. 1954	Nov. 1954	Förändr. i % sept. 53-sept. 54
Europa										
Sverige	103	125	119	129	130	130	131	131	131	+ 1
Danmark	107	122	119	123	123	123	124	125	125	+ 2
Finland	123	152	148	154	157	157	157	159	[1] 159	+ 1
Island	135	179	167	187	186	189	187	189	189	—
Norge	105	127	122	133	136	136	139	144	143	+ 6
Belgien	96	107	105	106	106	106	107	107	107	+ 1
Frankrike	111	143	130	145	144	141	144	143	144	+ 1
Holland	109	121	122	122	122	123	127	129	[1] 130	+ 5
Italien	100	112	110	114	117	116	118	121	121	+ 4
Schweiz	98	105	102	105	104	104	104	106	106	+ 2
Spanien	117	128	128	125	127	127	129	128	130	+ 1
Storbritannien	106	121	116	126	130	130	131	133	134	+ 2
Västtyskland	100	112	108	110	108	107	108	108	110	+ 1
Österrike	[2] 115	166	146	166	165	165	166	170	171	+ 3
Turkiet	104	105	103	109	112	114	119	121	123	+ 6
Amerika										
Canada	107	123	118	121	120	121	120	121	121	—
USA	100	110	108	110	111	112	112	112	111	—
Argentina	165	274	225	312	324	320	317	346	[1] 356	+ 8
Brasilien	104	115	113	133	162	165	177	198	203	+ 20
Colombia	129	136	140	137	147	147	157	158	157	+ 7
Mexico	112	136	126	144	141	142	140	152	[1] 152	+ 7
Peru	129	147	142	152	165	169	172	176	178	+ 4
Afrika										
Egypten	104	117	114	113	105	105	103	100	[1] 100	— 5
Sydafrikanska Unionen	108	121	116	126	130	133	131	134	135	+ 1
Asien										
Iran	89	96	93	100	107	109	119	125	111	+ 15
Indien, Delhi	100	109	107	108	106	110	105	104	105	— 5
Pakistan, Karachi	[3] 95	101	99	101	112	113	112	110	[1] 111	— 3
Indonesien	113	224	189	199	211	208	219	224	236	+ 8
Japan	123	149	143	150	160	163	170	171	169	+ 5
Australien	120	..	137	167	183	188	188	188	..	—
Nya Zeeland	107	125	119	128	134	135	139	141	..	+ 4

[1] Okt. 1954. — [2] 1949 = 100. — [3] Apr. 1948—Mars 1949.

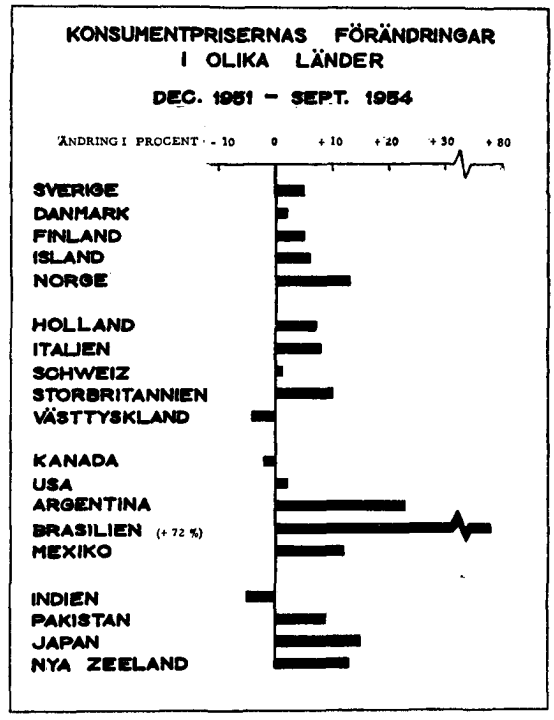
De olika indextalen är främst jämförbara ur den synpunkten att de i samtliga fall hänför sig till priser vid försäljning till den enskilde konsumenten. Vad beträffar urvalet av varor och tjänster samt sammanvägningen till ett totalindextal kan metoderna variera väsentligt. I allmänhet är livsmedelspriserna väl täckta, dessutom medtas i en del fall ända upp till ett à två hundra varuslag. I andra fall inbegrips endast ett fåtal varor förutom livsmedel, bostad och bränsle. I Sverige grundar sig sammanvägningen av prisindex för de enskilda varorna på sammansättningen av den totala privata konsumtionen, i de flesta andra länder hänför sig indextalen till konsumtionen hos vissa social- eller familjegrupper, främst arbetare och lägre tjänstemän. Vidare varierar det antal orter och områden, varifrån priserna

hämtas. I Europa och Nordamerika insamlas priserna vanligen i ett urval av orter främst i de större städerna, medan det i Asien och Sydamerika är vanligare, att konsumentprisindex endast hänför sig till huvudstadens prisförhållanden.

Med hänsyn till dessa olikheter kan endast en grov prisjämförelse göras, varvid dock vissa starkare tendenser i prisutvecklingen kan påvisas. För ett detaljstudium av levnadskostnadernas växlingar i olika länder må hänvisas till ovan anförda publikationer, där ytterligare förklaringar och litteraturhänvisningar lämnas.

Prisstegringarna under 1950—1951 var ju som bekant en allmän företeelse; i de flesta fall efterträddes de av en stabilisering av prisnivån på det högre läget under åren 1952 och 1953. Under denna tid märks för de här redovisade länderna en väsentlig prisuppgång endast i Brasilien. Stabiliseringen synes ha fortsatt under år 1954 i stort sett, en tendens uppåt kan dock förmärkas under årets senare månader i vissa europeiska och asiatiska länder. Prisläget är oförändrat sedan år 1953 i Canada och USA; i en del sydamerikanska länder noteras avsevärda prisstegringar under samma tid. Sänkning av prisnivån har endast undantagsvis skett på senare tid, t. ex. i Egypten, Indien och Pakistan.

I diagrammet ges en översikt av de sammanlagda prisförändringarna sedan december 1951 i ett urval av länder.

M. G.

Sysselsättning och löner inom industrin i november 1954

Sysselsättningsförhållanden. På grundval av de uppgifter som varje månad lämnas av företag inom industrin till socialstyrelsens sysselsättningsstatistik meddelas i det följande vissa uppgifter rörande sysselsättningsförhållandena i november 1954 jämfört med november 1953. Beräkningarna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda dessa tillfällen. Till följd härav påverkas beräkningarna ej av sådana förändringar som betingas av tillkomsten av nya företag eller nedläggandet av gamla företag.

Jämförelsen mellan november 1953 och november 1954 grundar sig på uppgifter från ca 6 300 arbetsställen med omkring 463 000 arbetare.

Tab. 1 visar de procentuella förändringarna i antalet anställda såväl vuxna som minderåriga manliga resp. kvinnliga arbetare (exkl. permitterade) inom olika industrigrupper. Tabellen visar att den starkaste ökningen i antalet anställda (såväl män som kvinnor) ägt rum inom träindustri (+ 6,7 %) samt inom metall- och verkstadsindustri (+ 4,7 %). Stegringar av större betydelse visar även massa- och pappersindustri samt pappersvaru- och grafisk industri. Den starkaste minskningen av antalet anställda har ägt rum inom textil- och beklädnadsindustri (— 6,7 %) samt inom läder-, hår- och gummivaruindustri (— 2,7 %).

I genomsnitt för samtliga industrigrupper har antalet anställda vid de redovisade arbetsställena ökat med 1,7 %. Antalet manliga arbetare ökade med 2,2 %, medan antalet kvinnliga arbetare minskade med 0,5 %.

Tab. 2 visar hur antalet anställda arbetare förändrats vid företag av olika storlek inom olika industrigrupper. Företagen har klassificerats efter storlek med ledning av uppgifterna om antalet arbetare som vid olika redovisningstillfällen under 1953 varit i arbete eller varit frånvarande av personliga skäl eller på grund av arbetskonflikt.

I tab. 3 och 4 återges vissa uppgifter som hämtats från socialstyrelsens statistik rörande lönesummor och arbetstid inom industrin under en avlöningsperiod i november. Tab. 3 redovisar förändringarna i omsättningen av arbetskraft, mätt i procentuella antalet arbetare som under loppet av en vecka anställts resp. lämnat sin anställning. I procent av totalantalet anställda utgjorde under redovisningsperioden i november 1954 antalet nyanställda liksom antalet avgångna arbetare 0,6 %. Av de arbetare som lämnat företaget hade 14 % blivit uppsagda av arbetsgivaren. Högst är detta procenttal inom träindustri, läder-, hår- och gummivaruindustri, textilindustri samt jord- och stenindustri, lägst inom metall- och verkstadsindustri.

I tab. 4 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftsförhållandena

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i november 1954 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i november 1954[1]			Genomsnittlig timförtjänst i november 1954[2]		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (november 1953 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Gruvindustri	98,7	98,7	..	103,5	..	4,06	4,61	5,06	5,94	5,19
Malmgruvor	99,0	99,0	..	103,3	..	—	4,61	5,06	5,94	5,24
Kolgruvor	93,2	93,2	..	109,7	..	4,06	—	—	—	4,06
Metall- o. verkstadsind.	104,7	103,8	116,6	104,2	103,8	3,79	4,10	4,74	4,86	4,29
Järn-, stål- o. kopparverk	100,2	99,7	115,4	104,4	106,9	..	4,15	..	..	4,27
Järn- o. stålmanufaktur	105,8	104,8	114,7	103,9	104,3	3,85	4,03	4,48	5,61	4,12
Mekaniska verkstäder	105,6	105,2	115,5	104,4	104,2	3,80	4,15	4,68	5,06	4,33
Reparationsverkstäder	102,7	102,7	..	108,7	..	3,24	3,80	4,22	4,62	4,08
Skeppsvarv	100,7	100,7	—	102,5	..	..	4,07	4,89	..	4,49
Elektroteknisk industri	107,2	104,1	119,0	103,6	102,4	3,96	3,92	4,22	4,54	4,19
Annan metallindustri	109,4	108,3	114,6	104,7	105,2	3,68	4,07	4,43	4,73	4,23
Jord- o. stenindustri	101,6	100,6	111,6	106,3	106,8	3,53	3,91	4,31	4,92	3,81
Torvindustri	84,0	83,9	..	111,3	..	3,63	..	..	—	3,40
Stenindustri	100,1	100,2	—	105,8	..	3,76	3,72	..	..	3,76
Kalk- och kritbruk	102,8	103,3	..	106,0	..	..	3,89	..	..	3,80
Cementfabriker	100,4	100,2	..	..	..	..	..	—	—	..
Cementvarufabriker	106,5	106,1	..	106,1	..	3,88	4,23	..	..	4,37
Tegelbruk	99,6	98,9	..	106,9	..	3,41	3,69	..	..	3,56
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	104,4	101,2	111,8	106,1	106,3	3,59	..	..	—	3,68
Glasindustri	100,6	99,4	108,7	105,7	106,5	3,47	..	..	..	3,58
Annan jord- o. stenindustri	106,3	106,0	..	106,1	..	..	4,63	..	..	4,49
Träindustri	106,7	106,5	115,8	106,9	107,0	3,50	3,68	3,92	4,03	3,69
Sågverk o. hyvlerier	109,3	108,9	139,5	106,3	106,4	3,16	3,64	3,87	3,95	3,69
Lådfabriker	108,2	109,2	..	107,4	..	..	3,49	..	—	3,45
Fanér- o. plywoodfabriker	111,4	110,3	..	110,5	..	..	..	..	—	3,94
Byggnadssnickerifabriker	107,6	107,4	..	106,7	..	3,60	3,70	3,96	..	3,67
Möbelfabriker	101,9	101,4	118,4	107,5	..	3,65	3,80	..	..	3,74
Svarveri- o. skidfabriker	103,3	103,0	..	107,6	..	3,34	3,66	..	..	3,59
Annan trävaruindustri	100,4	101,0	96,6	106,3	..	3,40	3,52	..	..	3,61
Massa- o. pappersindustri	102,9	102,8	104,2	107,2	106,1	3,69	3,97	4,21	..	4,00
Massafabriker	102,5	102,5	100,9	108,4	102,6	3,82	4,03	4,25	..	4,14
Pappersbruk o. pappfabr.	103,2	103,0	104,6	105,7	106,6	3,66	3,92	..	..	3,85
Pappersvaru- o. grafisk ind.	102,3	102,5	101,9	102,9	101,9	3,66	4,10	4,55	4,79	4,43
Papp- o. pappersvaruind.	102,0	104,0	99,3	102,8	102,0	3,64	4,02	..	..	3,94
Grafisk industri	102,4	102,3	103,0	102,9	101,9	3,71	4,13	4,62	4,80	4,52
Livsmedelsindustri	99,1	98,7	99,9	102,5	102,2	3,50	3,47	3,75	4,03	3,62
Kvarnar	102,3	102,0	..	101,6	..	..	3,23	..	..	3,37
Bageriindustri	97,2	96,7	98,1	102,3	100,3	..	3,55	3,77	3,89	3,67
Sockerindustri	97,5	96,6	104,7	105,5	106,4	3,64	..	..	..	3,70
Choklad- o. konfektind.	94,6	94,8	94,5	104,1	104,3	—	3,43	..	..	4,02
Mejeriindustri	100,1	99,7	103,7	101,2	100,2	3,41	3,36	..	..	3,62
Slakterier o. charkuterier	102,4	101,9	104,8	101,5	102,8	3,26	3,51	3,95	3,97	3,57
Fiskkonservfabriker	98,5	98,8	98,3	102,0	98,5	..	3,20	..	—	3,25
Fruktkonservindustri	104,1	95,3	109,5	104,6	103,7	..	..	—	..	3,54
Margarinindustri	86,7	83,8	..	102,4	..	—	..	..	..	3,66
Annan livsmedelsindustri	102,8	101,1	107,0	98,7	101,7	..	3,35	..	..	3,42

[1] För grupper om mindre än 200 arbetare har indextal ej beräknats.

[2] Utom i ett par undantagsfall meddelas uppgifter rörande genomsnittlig timförtjänst endast då antalet redovisade företag utgör minst 10 och antalet på en vecka utgjorda arbetstimmar minst 10 000. I uppgifterna ingår ej sjuklön, semesterlön och naturaförmåner.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I NOVEMBER 1954 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i november 1954			Genomsnittlig timförtjänst i november 1954		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (november 1953 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Dryckesvaru- o. tobaksind..	100,2	99,1	102,9	107,1	107,6	..	3,34	3,70	3,95	3,57
Bryggerier o. läskedrycksf.	98,8	99,3	96,2	107,3	106,2	..	3,31	3,62	3,94	3,52
Tobaksfabriker	104,9	97,3	108,2	105,4	108,7	..	..	..	..	3,90
Textil- o. beklädnadsind. .	93,3	93,1	93,4	105,1	103,9	3,29	3,43	3,64	4,09	3,43
Ylleindustri	90,6	89,3	92,0	105,9	102,5	3,25	3,36	..	—	3,35
Bomullsindustri	94,1	93,2	95,1	104,3	103,4	3,30	3,32	..	—	3,34
Linne- o. juteindustri . .	99,8	99,0	100,3	102,3	101,5	..	..	..	—	3,20
Trikåfabriker	85,7	86,9	85,4	105,3	102,9	3,22	3,59	..	..	3,54
Sömnadsindustri	94,8	97,4	94,2	106,8	105,0	3,26	3,56	3,74	4,17	3,60
Hatt- o. mössfabriker . .	94,8	86,4	97,6	104,2	103,5	..	..	..	..	3,56
Annan hithörande industri	95,8	94,3	97,7	104,9	103,0	3,46	3,42	..	3,94	3,48
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	97,3	98,8	94,7	104,7	104,2	3,77	3,80	4,18	4,45	3,83
Garverier	87,0	87,6	..	103,7	..	..	3,76	—	—	3,73
Päls- o. skinnvarufabriker	87,5	90,6	84,6	101,7	106,8	..	3,74	..	..	3,92
Skoindustri	93,0	92,9	93,0	105,4	104,7	3,44	3,81	..	..	3,79
Andra lädervarufabriker .	93,2	90,0	99,0	105,7	99,7	3,60	..	..	..	3,77
Gummivarufabriker . . .	106,7	111,0	99,1	103,9	104,2	..	..	—	..	3,90
Annan hithörande industri	108,3	106,3	114,7	108,4	104,3	..	3,70	..	..	3,89
Kemisk-teknisk industri . .	100,1	100,6	98,1	105,2	103,5	3,74	4,00	4,19	4,11	4,03
Färg-, olje- o. parfymfabr.	98,4	98,5	98,0	103,5	102,8	..	3,91	4,21	4,07	4,03
Sprängämnesfabriker . .	90,6	95,1	80,6	105,7	106,5	..	..	..	..	4,75
Tändsticksfabriker . . .	92,6	91,6	94,2	105,9	100,2	3,45	3,46	—	—	3,46
Annan kemisk-tekn. ind.	104,6	103,9	109,4	105,9	105,3	3,85	3,88	4,17	4,15	3,98
Samtl. industrigrupper	**101,7**	**102,2**	**99,5**	**104,9**	**104,2**	**3,59**	**3,96**	**4,43**	**4,78**	**4,09**

Tab. 2. Indextal (november 1953 = 100) för antal anställda arbetare (exkl. permitterade) i november 1954 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka år 1953 i medeltal sysselsatte								
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	106,9	97,5	94,7	98,5	—	..	98,7
Metall- o. verkstadsindustri .	103,7	102,8	106,2	107,3	106,4	105,5	106,4	102,9	104,7
Jord- och stenindustri . . .	103,5	96,4	99,7	104,5	98,6	102,0	..	..	101,6
Träindustri	111,2	106,3	107,7	107,2	107,0	104,8	..	—	106,7
Massa- o. pappersindustri . .	..	..	97,8	109,4	108,8	101,0	102,9	..	102,9
Pappersvaru- o. grafisk ind. .	100,8	103,0	102,3	104,5	104,0	100,7	..	..	102,3
Livsmedelsindustri	101,2	98,8	100,5	96,0	100,4	97,5	102,8	—	99,1
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	98,3	100,3	99,8	99,7	99,3	101,4	—	—	100,2
Textil- o. beklädnadsindustri	95,3	94,1	93,4	92,7	92,0	93,0	95,5	..	93,3
Läder-, hår- o. gummivaruind.	93,4	99,1	91,2	93,3	95,7	95,4	..	..	97,3
Kemisk-teknisk industri . .	97,7	98,2	106,4	102,2	105,4	97,5	105,1	..	100,1
Samtliga industrigrupper	**102,5**	**101,1**	**102,0**	**101,2**	**101,5**	**100,4**	**103,3**	**102,2**	**101,7**

Tab. 3. Antalet under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i procent av totalantalet anställda

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	nov. 1954	aug. 1954	maj 1954	febr. 1954	nov. 1953	nov. 1954	aug. 1954	maj 1954	febr. 1954	nov. 1953
Samtliga industrigrupper	**0,6**	**0,9**	**0,7**	**0,5**	**0,5**	**0,6**	**0,9**	**0,7**	**0,5**	**0,5**
Därav:										
Sågverk och hyvlerier	1,0	1,0	0,7	0,4	0,8	0,6	1,0	1,3	1,0	0,4
Bomullsindustri	1,0	1,1	0,9	0,5	0,5	0,6	0,7	0,6	0,8	0,5
Trikåfabriker	0,9	1,1	1,1	0,7	0,7	0,5	0,9	0,5	0,6	0,5
Skeppsvarv	0,7	1,0	0,7	0,5	0,4	0,8	1,0	0,8	0,6	0,5
Elektroteknisk industri	0,7	1,2	0,8	0,5	0,6	0,9	1,3	0,7	0,7	0,5
Sömnadsindustri	0,7	1,2	1,1	0,6	0,8	0,5	1,2	0,7	0,8	0,5
Järn- och stålmanufaktur	0,5	1,0	0,7	0,5	0,4	0,7	1,0	0,7	0,5	0,5
Ylleindustri	0,5	1,0	0,9	0,6	0,5	0,5	0,9	0,5	0,3	0,6
Järn-, stål- o. kopparverk	0,4	0,7	0,7	0,3	0,3	0,5	0,9	0,5	0,3	0,2
Mekaniska verkstäder	0,4	0,7	0,6	0,4	0,4	0,6	0,8	0,6	0,5	0,4

vid företaget) i november 1953 och november 1954 inom olika industrigrupper. Antal arbetare med korttidsarbete utgjorde i november 1954 0,4 % av samtliga mot 0,5 % i november 1953. Antal deltidsarbetande arbetare var 1,4 % mot 1,5 % i november 1953.

Löneförhållanden. Med ledning av de uppgifter som en gång per kvartal erhålls från företag inom industrin rörande utbetalda lönesummor och arbetade timmar lämnas här vissa uppgifter om löneläget i november 1954 och löneutvecklingen sedan november 1953.

I tab. 1 (kol. 5—6) redovisas den genomsnittliga timförtjänstens förändring från november 1953 till november 1954 samt (i kol. 7—11) den genomsnittliga timförtjänsten i november 1954 för vuxna manliga arbetare inom var och en av dyrortsgrupperna 2—5 samt inom hela riket.

Tab. 4. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i procent av samtliga arbetare

Industrigrupper	November 1953		November 1954	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	0,0	1,1	0,0	1,0
Metall- o. verkstadsindustri	0,3	0,6	0,4	0,0
Jord- o. stenindustri	1,7	0,9	2,0	0,7
Träindustri	0,4	0,2	0,2	0,2
Massa- och pappersindustri	0,4	0,1	0,4	0,0
Pappersvaru- och grafisk industri	0,6	0,1	0,5	0,1
Livsmedelsindustri	3,0	0,3	2,7	0,2
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	0,8	1,2	0,9	2,1
Textil- o. beklädnadsindustri	4,8	0,8	5,0	2,0
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2,6	0,3	2,7	0,2
Kemisk-teknisk industri	2,2	0,2	2,4	0,1
Samtliga industrigrupper	**1,5**	**0,5**	**1,4**	**0,4**

Tab. 5. Indextal (november 1953 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i november 1954

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri .	105,9	104,4	Textil- o. beklädnadsindustri	104,0	104,9
Jord- o. stenindustri	103,7	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	102,7	..
Träindustri	111,6	..	Kemisk-teknisk industri . .	104,3	102,3
Pappersvaru- o. grafisk ind. .	103,2	102,6	Samtliga industrigrupper	**105,1**	**104,1**
Livsmedelsindustri	103,4	101,4			

Beräkningarna grundar sig på uppgifter från ca 5 900 arbetsställen med 21 miljoner arbetstimmar. Endast företag som medverkat i undersökningarna såväl i november 1953 som i november 1954 ingår i redovisningen.

För samtliga vuxna manliga arbetare redovisas en lönestegring på 4,9 % och för samtliga vuxna kvinnliga arbetare på 4,2 %.

Tab. 5 visar hur de genomsnittliga timförtjänsterna förändrats inom olika industrigrupper i Stockholm mellan november 1953 och november 1954.

Tab. 7 grundar sig på uppgifter från företag som medverkat i undersökningarna i augusti 1954 och november 1954 och visar löneutvecklingen mellan dessa undersökningstillfällen. För vuxna manliga arbetare steg timförtjänsten med 1,5 % och för vuxna kvinnliga arbetare med 0,8 %. Starkast är lönestegringen inom gruvindustrin (+ 4,1 % för samtliga arbetare). Det bör framhållas, att ett par av de största företagen inom denna industrigrupp av redovisningstekniska skäl lämnar primäruppgifter för en avlöningsperiod i månaden innan den undersökningen avser.

Tab. 6. Indextal (februari 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	nov. 1952	febr. 1953	maj 1953	aug. 1953	nov. 1953	febr. 1954	maj 1954	aug. 1954	nov. 1954
Gruvindustri[1]	196,1	196,9	200,2	195,4	202,4	202,2	204,8	201,5	209,8
Metall- o. verkstadsindustri . . .	191,6	193,9	195,3	195,9	196,9	199,1	201,9	201,7	204,5
därav: verkstadsindustri m. m.[2] .	189,2	191,7	192,5	193,8	194,4	196,7	199,3	199,1	201,7
Jord- o. stenindustri	196,9	196,1	202,4	203,2	203,8	205,8	215,9	216,8	217,2
Träindustri	188,3	185,3	190,5	191,3	192,6	192,6	203,8	202,8	205,2
Massa- o. pappersindustri	199,1	199,1	204,7	202,0	204,4	206,2	218,0	216,7	220,0
Pappersv.- o. graf. ind.	174,0	174,7	178,9	178,0	177,6	179,6	181,4	181,2	182,5
Livsmedelsindustri	176,2	176,9	182,0	182,7	183,8	183,4	185,8	185,1	188,6
Dryckesvaru- o. tobaksindustri . .	167,0	169,0	170,4	168,0	170,4	174,5	181,8	179,4	181,2
Textil- o. beklädnadsindustri . . .	178,2	179,1	181,6	181,6	182,7	185,4	189,1	190,0	191,1
Läder-, hår- o. gummivaruindustri .	183,1	183,5	186,6	187,0	186,3	188,5	192,8	194,5	196,4
Kemisk-teknisk industri	182,4	183,7	187,6	188,9	190,4	192,5	197,3	197,1	199,9
Samtliga industrigrupper	**189,1**	**190,0**	**192,7**	**192,3**	**193,6**	**195,7**	**200,4**	**200,0**	**203,2**

[1] För gruvindustri samt metall- och verkstadsindustri tillsammans är indextalet (febr. 1947 = 100) 206,0 för november 1954. För augusti 1954 är indextalet 202,8.

[2] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metallindustri.

Tab. 7. Indextal (augusti 1954 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin i november 1954

Industrigrupper	Samtliga arb.[1]	Vuxna män	Vuxna kv.	Industrigrupper	Samtliga arb.[1]	Vuxna män	Vuxna kv.
Gruvindustri	104,1	103,3	..	Träindustri	101,2	101,1	100,6
Metall- o. verkstadsindustri	101,4	101,5	100,6	Massa- o. pappersindustri	101,5	101,0	102,7
därav: verkstadsind. m. m.	101,3	101,5	100,5	Pappersvaru- o. grafisk ind.	100,7	100,5	101,5
järn- o. stålmanufaktur	101,9	102,1	100,4	Livsmedelsindustri	101,9	101,7	100,9
mekaniska verkstäder	101,6	101,6	100,8	Dryckesvaru- o. tobaksind.	101,0	100,6	101,4
reparationsverkstäder	99,9	99,8	..	Textil- o. beklädnadsind.	100,6	100,9	100,1
skeppsvarv	101,9	102,3	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	101,0	101,0	101,2
elektroteknisk industri	100,1	100,8	100,1	Kemisk-teknisk industri	101,4	101,5	100,7
annan metallindustri	101,0	101,1	101,3				
Jord- o. stenindustri	100,2	100,2	101,9	**Samtliga industrigrupper**	**101,6**	**101,5**	**100,8**

[1] Inkl. minderåriga.

Tab. 6 visar löneutvecklingen för samtliga arbetare inom olika industrigrupper sedan februari 1947 beräknad enligt kedjemetoden. Det bör framhållas att lönestegringar som beror på utökad semester, helgersättningar och individuella förmåner ej kommer fram i socialstyrelsens kvartalsvisa undersökningar rörande utbetalda lönesummor och utgjorda arbetstimmar.

K.-E. F-g

Allmänna arvsfonden budgetåret 1953/54

Till allmänna arvsfonden har under budgetåret 1953/54 i arvsmedel influtit 2 296 800 kr, vilket innebär en minskning med ca 300 000 kr i förhållande till närmast föregående budgetår. Enligt bestämmelserna för fonden har härav en tredjedel eller 765 000 kr tillförts fonden, medan 1 634 400 kr blivit tillgängliga för utdelning. Av tidigare beviljade understöd har 153 700 kr återlevererats till fonden. Då även ränteavkastningen av fonden, 583 800 kr, får delas ut, har det för budgetåret utdelningsbara beloppet uppgått till i runt tal 2 372 000 kr. De fonderade medlen utgjorde vid utgången av budgetåret 1953/54 något över 13 milj. kr.

Under budgetåret 1953/54 har ur arvsfonden utdelats sammanlagt 2 921 000 kr, vilket är det högsta belopp som någonsin utdelats. Beloppet överstiger med 363 000 kr det för närmast föregående budgetår utdelade beloppet. Hur understöden fördelats på olika ändamål under de tre senaste budgetåren framgår av denna tablå, där beloppen angetts i tusental kr.

Ändamål	Budgetår 1951/52	1952/53	1953/54
Anstalter för halvöppen barnavård	426	497	540
Barnkolonier	865	586	957
Diverse institutioner (ungdomslokaler m. m.)	1 035	1 434	1 306
Barnrika familjer	119	—	59
Studier och yrkesutbildning	58	41	45
Invalidfordon	—	—	14
Summa	**2 503**	**2 558**	**2 921**

I likhet med närmast föregående år har mest medel beviljats till ungdomslokaler o. dyl. Antalet ansökningar om understöd för anordnande av sådana lokaler av olika slag har ökat starkt under de senaste åren. Bidrag har beviljats till 42 ungdomsgårdar, 11 friluftsgårdar och 13 scoutstugor, med respektive 727 000, 207 000 och 219 000 kr. Till 17 barnkolonier och 15 barnträdgårdar eller daghem har understöd beviljats.

Under budgetåret har tillkommit ett nytt ändamål, nämligen invalidfordon, varmed förstås motordriven invalidvagn eller med invalidaggregat utrustad bil. Bidrag kan beviljas till invalidiserade personer upp till 21 års ålder för att underlätta för dem att förflytta sig. Bidrag till bil lämnas som regel dock endast då sökanden behöver denna för att fara till och från utbildningsanstalt eller arbetsplats. 25 personer har beviljats bidrag till invalidfordon.

Som framgår av de lämnade siffrorna har det under budgetåret beviljade beloppet med mer än en halv milj. kr överstigit det belopp, som under budgetåret blivit tillgängligt för utdelning. Att så kunnat ske beror på att under de år, då byggnadsrestriktionerna förhindrade inrättandet av vissa här avsedda institutioner, ej hela det tillgängliga beloppet delades ut. Under senare tid har praktiskt taget alla ansökningar, såvida ändamålet legat inom ramen för arvsfondens verksamhet, kunnat tillgodoses.

Då antalet ansökningar om understöd visat en fortsatt ökning har en stor del av de reserverade medlen nu förbrukats. För tiden 1 juli—31 december 1954 utdelades närmare 2,3 milj. kr. Eftersom i fortsättningen understödens totalsumma måste hålla sig inom det belopp, som årligen blir tillgängligt för utdelning, torde det bli omöjligt att bifalla alla ansökningar, utan en viss gallring måste sannolikt bli nödvändig.

O. L.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i januari 1955 jämfört med december 1954 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i januari 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (dec. 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	65	10 556	180	10 736	99,5	..	99,6	100,3	7,0
Malmgruvor	54	9 831	179	10 010	99,1	..	99,2	99,9	6,8
Kolgruvor	11	725	1	726	105,2	..	105,2	107,1	10,6
Metall- o. verkstadsindustri	2 217	193 590	14 816	208 406	100,5	99,3	100,4	101,0	6,6
Järn-, stål- o. kopparverk	57	34 700	1 034	35 734	101,2	97,3	101,1	101,8	7,1
Järn- o. stålmanufaktur	437	20 680	2 491	23 171	100,1	98,6	99,9	101,0	5,6
Mekaniska verkstäder	823	82 036	3 714	85 750	100,6	97,6	100,5	100,8	5,8
Reparationsverkstäder	369	8 208	18	8 226	98,6	..	98,6	99,5	4,8
Skeppsvarv	76	19 115	3	19 118	100,1	..	100,1	101,2	9,1
Elektroteknisk industri	162	19 127	5 528	24 655	100,5	100,5	100,5	100,7	8,9
Annan metallindustri	293	9 724	2 028	11 752	100,3	101,0	100,4	101,5	5,4
Jord- o. stenindustri	593	23 376	2 869	26 245	97,4	102,2	97,9	97,7	5,4
Torvindustri	43	308	1	309	74,6	..	74,1	76,1	8,1
Stenindustri	117	3 619	7	3 626	95,8	..	95,9	96,1	5,4
Kalk- o. kritbruk	35	1 419	10	1 429	92,0	..	91,9	91,9	4,5
Cementfabriker	7	1 782	20	1 802	100,0	..	100,1	99,8	5,5
Cementvarufabriker	114	2 871	55	2 926	97,5	..	97,6	96,9	4,9
Tegelbruk	137	4 428	93	4 521	97,0	..	97,1	96,5	6,1
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	23	3 727	1 959	5 686	100,1	102,5	100,9	100,2	5,5
Glasindustri	68	4 287	701	4 988	99,8	101,3	100,0	100,7	5,0
Annan jord- o. stenindustri	49	935	23	958	96,9	..	97,7	97,5	5,0
Träindustri	1 163	34 338	942	35 280	100,0	97,1	99,9	100,7	3,8
Sågverk o. hyvlerier	429	15 805	193	15 998	99,7	..	99,6	101,2	4,2
Lådfabriker	31	758	19	777	96,4	..	95,9	94,3	6,2
Fanér- o. plywoodfabriker	13	1 368	115	1 483	99,7	..	100,1	103,0	3,1
Byggnadssnickerifabriker	208	6 324	76	6 400	100,9	..	100,8	101,5	3,8
Möbelfabriker	289	6 044	205	6 249	100,1	96,7	100,0	99,5	3,1
Svarveri- o. skidfabriker	104	2 470	176	2 646	99,6	..	99,7	99,3	3,7
Annan trävaruindustri	89	1 569	158	1 727	100,7	..	100,8	101,4	3,2
Massa- o. pappersindustri	125	33 048	2 819	35 867	100,0	100,6	100,1	101,2	6,0
Massafabriker	66	16 831	266	17 097	99,2	96,4	99,2	99,9	5,7
Pappersbruk o. pappfabr.	59	16 217	2 553	18 770	100,8	101,1	100,9	102,5	6,4
Pappersvaru- o. grafisk ind.	565	17 019	4 875	21 894	99,5	98,4	99,2	97,5	6,3
Papp- o. pappersvaruind.	104	1 963	1 318	3 281	100,6	100,2	100,5	99,0	4,8
Grafisk industri	461	15 056	3 557	18 613	99,3	97,7	99,0	97,2	6,6
Livsmedelsindustri	722	18 833	8 653	27 486	98,8	106,6	101,2	101,8	6,2
Kvarnar	38	1 128	188	1 316	98,6	..	98,6	97,3	5,8
Bageriindustri	234	4 298	2 114	6 412	98,7	108,5	101,7	101,9	6,1
Sockerindustri	18	1 646	241	1 887	87,7	98,4	89,0	90,9	6,3
Choklad- o. konfektind.	55	1 249	2 346	3 595	100,5	110,8	107,0	109,8	7,0
Mejeriindustri	77	2 808	319	3 127	100,2	102,2	100,4	98,8	7,7
Slakterier o. charkuterier	157	5 053	1 084	6 137	99,5	102,3	100,0	98,8	5,6
Fiskkonservfabriker	42	572	1 100	1 672	99,0	110,7	106,4	116,7	7,4
Fruktkonservindustri	21	546	851	1 397	95,6	100,4	98,4	99,2	5,6
Margarinindustri	9	384	92	476	107,0	..	104,6	104,9	5,9
Annan livsmedelsindustri	71	1 149	318	1 467	109,5	104,6	108,4	109,4	3,0

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I JANUARI 1955

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i januari 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (dec. 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	160	4 958	1 900	6 858	93,5	96,3	94,2	93,4	7,2
Bryggerier o. läskedrycksf.	151	4 523	785	5 308	92,9	91,4	92,7	91,1	6,7
Tobaksfabriker	9	435	1 115	1 550	99,8	100,1	100,0	102,7	8,8
Textil- o. beklädnadsind. .	914	24 851	41 558	66 409	99,6	101,3	100,6	101,7	5,6
Ylleindustri	79	4 297	4 233	8 530	100,1	100,8	100,4	101,6	6,2
Bomullsindustri	59	7 576	6 220	13 796	98,9	99,8	99,3	99,4	6,0
Linne- o. juteindustri . .	11	835	1 181	2 016	98,7	100,0	99,5	101,7	9,4
Trikåfabriker	143	1 747	5 292	7 039	99,5	100,9	100,6	101,7	5,7
Sömnadsindustri	405	4 644	19 316	23 960	99,7	102,6	102,0	103,7	4,9
Hatt- o. mössfabriker . .	42	339	1 345	1 684	104,6	103,6	103,8	105,1	5,2
Annan hithörande industri	175	5 413	3 971	9 384	100,1	97,7	99,0	99,6	5,3
Läder-, hår- o. gummivaruind.	351	13 658	7 118	20 776	100,7	100,5	100,6	102,0	5,3
Garverier	27	2 090	183	2 273	101,4	..	101,7	100,1	5,8
Päls- o. skinnvarufabr. .	76	903	874	1 777	101,8	97,7	101,7	100,7	3,9
Skoindustri	131	3 691	2 731	6 422	99,1	101,6	100,1	102,2	4,0
Andra lädervarufabriker .	55	855	482	1 337	100,4	96,8	99,0	99,7	4,8
Gummivarufabriker . . .	17	5 241	2 566	7 807	101,6	100,8	101,3	103,3	6,6
Annan hithörande industri	45	878	282	1 160	100,5	100,0	100,3	100,6	4,7
Kemisk-teknisk industri . .	300	13 570	3 154	16 724	100,5	97,9	100,0	100,0	7,2
Färg-, olje- o. parfymfabr.	99	2 854	859	3 713	99,3	96,6	98,6	99,4	5,3
Sprängämnesfabriker . .	7	1 023	382	1 405	99,7	101,1	100,1	99,1	8,4
Tändsticksfabriker . . .	7	972	647	1 619	100,1	101,1	100,5	101,2	10,1
Annan kemisk-tekn. ind. .	187	8 721	1 266	9 987	101,0	96,3	100,4	100,2	7,2
Samtl. industrigrupper	**7 175**	**387 797**	**88 884**	**476 681**	**99,9**	**100,9**	**100,1**	**100,7**	**6,1**
Statl. verk o. byggnadsarb.	225	41 290	1 570	42 860	97,9	99,1	97,9	100,4	8,0
Mek. o. elektr. verkstäder	84	11 872	424	12 296	99,6	97,9	99,5	101,2	7,9
Skeppsvarv	3	3 147	34	3 181	99,1	..	99,2	105,7	9,6
Beklädn. verkst., förråd o. d.	53	751	443	1 194	97,9	99,1	98,4	100,8	6,6
Sprängämnesfabriker . .	3	634	396	1 030	99,4	100,5	99,8	100,0	4,2
Byggnads- o. anläggn.-arb.	82	24 886	273	25 159	96,8	97,8	96,9	99,5	8,0

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, januari 1954 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954										1955
	febr.	mars	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.
Gruvindustri	99,6	99,3	98,5	98,5	99,1	98,9	99,0	98,7	99,1	99,3	98,9
Metall- o. verkstadsindustri	100,6	101,1	101,1	101,0	101,7	102,2	103,2	104,2	105,2	105,3	105,7
Jord- o. stenindustri . . .	99,2	101,8	104,0	106,7	108,8	108,7	108,0	107,2	106,2	104,8	102,6
Träindustri	101,9	105,3	107,5	109,1	110,2	109,4	108,4	107,6	106,8	104,5	104,4
Massa- o. pappersindustri .	100,4	101,0	101,6	102,1	104,7	103,8	103,4	103,3	103,7	103,3	103,4
Pappersv.- o. grafisk industri	99,9	100,8	100,7	100,3	100,5	100,8	101,8	102,6	103,0	102,9	102,1
Livsmedelsindustri	101,3	101,7	101,0	101,7	107,0	105,5	107,0	111,4	111,2	101,6	102,8
Dryckesvaru- o. tobaksind.	99,3	100,6	103,3	105,6	112,7	105,1	100,8	98,7	99,5	105,9	99,8
Textil- o. beklädnadsind. .	100,4	100,0	98,6	96,7	93,8	94,3	94,9	94,9	94,7	92,7	93,3
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	99,8	100,0	97,9	96,4	94,6	95,8	97,4	98,1	99,0	96,7	97,3
Kemisk-teknisk industri .	101,2	101,6	101,4	101,7	101,7	101,0	101,3	101,8	102,2	101,3	101,3
Samtliga industrigrupper	**100,5**	**101,2**	**101,2**	**101,2**	**101,8**	**101,8**	**102,3**	**102,9**	**103,3**	**102,2**	**102,3**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under januari 1955

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa jan. 1952	128 584	160 820	125 947	91 222	—	44 242	54 466	44 426	29 801
» » 1953	148 256	173 223	99 403	77 038	21 289	39 275	48 156	41 277	26 991
» » 1954	147 069	171 494	108 122	81 089	23 595	40 378	48 707	40 776	26 517
» dec. 1954	107 590	137 815	108 791	74 677	26 223	35 672	45 245	41 562	25 201
» jan. 1955	139 684	170 876	120 563	88 193	27 035	43 805	51 212	42 929	27 061
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 754	6 698	2 026	965	33	568	598	34	25
Skogsbruk	5 084	5 337	6 020	3 925	5	18	18	2	2
Malmbrytn. o. metallind. .	8 089	9 446	9 468	4 459	64	575	598	750	401
Trä-, graf. o. pappersind. .	4 166	4 492	3 280	2 105	47	326	347	331	208
Byggnadsverksamhet . . .	35 282	39 799	11 802	10 449	163	10	10	—	—
Övriga industrigrupper . .	14 512	15 486	6 167	3 720	83	7 435	7 645	3 312	1 866
Samfärdsel o. handel . . .	21 943	32 946	33 434	28 292	11 541	8 475	10 084	9 658	6 455
Förvaltning o. fria yrken .	12 665	13 800	11 401	6 848	1 679	6 022	6 200	6 148	3 561
Sjukvård o. husligt arbete .	12 558	17 579	21 129	13 390	5 211	12 379	17 373	20 960	13 300
Därav under 18 år	15 679	15 974	11 407	7 835	356	8 612	8 772	5 869	4 171

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, no 3

CONTENTS

Page

Population growth and the standard of living in under-developed countries. By the Population Division, United Nations Department of Social Affairs . 121
The Eighth International Conference of Labour Statisticians. By *Erik Bohlinder* 139
The trend of salaries of office personnel in industry. An article contributed by the Swedish Employers Association 146
Short notices:
A study of the characteristics of car ownership carried out by the Swedish Institute for Industrial Economic & Social Research 148
Child psychiatry; a study of schoolboys in Stockholm 150
UN seminaries and UN study groups in 1955 150

Periodical Surveys

Register 151
Building operations in towns and urban districts during the last quarter of 1954 151
The Consumer price index for January 1955 156
The trend of consumer prices in Sweden and abroad 160
Employment and wages in industry November 1954 163
The State General Inheritance Fund's budget year 1953/54 168
Employment and unemployment 170
Literary Survey 176
Book Notices 182

The Issue in Brief

Population growth and the standard of living in under-developed countries. This article is a translation of a report presented to the World Population Conference held in Rome in the autumn of 1954. It is a summary, in relevant parts, of a previous UN publication The Determinants and Consequences of Population Trends.

By way of introduction the article deals with various theories such as those of Malthus and Marx on the relationship between population and standard of living. On the subject of Malthus' theory it is stated that history has shown that theory greatly oversimplified the laws governing the growth of population and economy and the relations between them.

To sum up, it is observed that the question of how population growth affects a nation's material prosperity does not admit of any general answer that is applicable universally and in all ages.

The population in the under-developed countries has three main problems to solve before it can reach a satisfactory standard of living.

The high birth rate creates a heavy burden of dependent children per adult. This renders it difficult to save enough for essential investments in equipment to maintain a sound economic development. Moreover, it complicates the problem of how to give children the education that is of vital importance for social and economic success at long range.

A falling death rate combined with a high birth rate brings with it a rapid increase in the population. The acceleration of the growth of the population which aggravates the shortage of capital is now proceeding in several under-developed countries, in which successful campaigns for the promotion of health conducted under public supervision have considerably reduced the mortality rate.

Many of the under-developed countries have a huge agricultural population out of all proportion to the area under cultivation. The average farmer has too little soil to provide an adequate subsistence for himself and his family.

The possibilities of solving the under-developed countries' population problem by migration have been lessened by the fact that the potential immigration countries surround themselves with high

barriers restricting both the right of the immigrants to enter the country and the jobs they are allowed to apply for. P. 121.

The Eighth International Conference of Labour Staticians was held at Geneva in November—December 1954. The agenda included: statistics relating to employment, unemployment and manpower, international classification of occupations, international comparisons of real wages, and statistics on occupational diseases.

The report on the Conference has been written by Erik Bohlinder, Chief Actuary, of the Labour Market Board. P. 139.

Building operations in towns and urban districts during the last quarter of 1954. According to this survey the number of apartments in housing units ready for occupation throughout Sweden amounted to 51 911 in 1953. The corresponding figure for 1954 is estimated at about 58 000, which is the largest number of housing units that have been ready for occupation in any one year since 1946 and 1947.

The number of *units in houses* under construction was 35 800 at the end of 1954. Compared with the corresponding figure in 1953 this implies a reduction by 1 400 units, or 4 %. P. 151.

The Consumer Price Index for January 1955 has been estimated by the Social Welfare Board at 129 (1949 = 100), which is the same figure as that applying to the whole of the second half of 1954. P. 156.

Employment and Wages in Industry in November 1954. It appears from this review that the number of employees at the work places accounted for has increased, on an average for all industrial groups, by 1,7 %. The number of male workers went up by 2,2 %, whereas the number of women workers was reduced by 0,5 %.

The wage increase between November 1953 and November 1954 was 4,9 % for all adult male workers throughout the country and 4,2 % for all adult female workers. P. 163.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, no 3

INDEX

Page

Augmentation de la population et niveau de vie dans les pays sous-développés. Par la Division de la Population, Département des questions sociales, Nations Unies 121
Huitième Conférence internationale des statisticiens du travail. Par *Erik Bohlinder* 139
L'évolution des salaires des employés de l'industrie. Une contribution de l'Union Patronale Suédoise 146
Courtes notices:
Enquête sur l'automobilisme de l'Institut Suédois des Recherches Industrielles 148
Enquête psychiatrique sur des écoliers à Stockholm 150
Conférences et groupes d'études sociales des Nations Unies en 1955 150

Aperçus périodiques

Répertoire 151
Activité du bâtiment dans certaines villes et agglomérations urbaines pendant le quatrième trimestre 1954 151
L'indice des prix à la consommation pour janvier 1955 156
Evolution des prix à la consommation en Suède et à l'étranger 160
Emploi et salaires dans l'industrie en novembre 1954 163
L'année budgétaire 1953/54 du Fonds successoral public 168
Emploi et chômage 170
Bibliographie 176
Comptes rendus de livres 182

Résumé

Augmentation de la population et niveau de vie dans les pays sous-développés. L'article est la traduction d'un rapport présenté à la Conférence Mondiale sur la Population, qui s'est tenue à Rome durant l'automne de 1954, rapport qui résumait certaines parties d'une publication antérieure des Nations Unies, The Determinants and Consequences of Population Trends.

L'introduction traite de différentes théories, comme celles de Malthus et de Marx, touchant la relation entre le chiffre d'une population et son niveau de vie. De la théorie de Malthus, il est dit que l'histoire a montré qu'elle simplifiait trop fortement les lois de l'accroissement de la population et de son économie, et la relation entre ces lois.

En somme, conclut le rapport, la question de l'influence de l'accroissement de la population sur le bien-être matériel d'un peuple ne peut comporter de réponse générale, valable universellement et pour toutes les époques.

La population des pays sous-développés a trois problèmes principaux à résoudre pour atteindre à un niveau de vie satisfaisant.

La forte natalité crée une charge lourde d'enfants par adulte, d'où la difficulté d'épargner assez en vue des investissements en équipement nécessaires à un développement économique. La natalité trop élevée complique aussi la possibilité de donner aux enfants l'instruction et la formation indispensables pour un progrès économique à longue échéance.

Une mortalité en régression combinée à une forte natalité entraîne une augmentation rapide du chiffre de la population. Cette augmentation, qui aggrave la pénurie de capitaux, se poursuit actuellement dans plusieurs pays sous-développés où des campagnes sanitaires menées avec succès sous régie officielle ont sensiblement réduit la mortalité.

Beaucoup des pays sous-développés ont une population agricole démesurément nombreuse par rapport à la superficie cultivée. Le paysan moyen possède trop peu de terre pour fournir à lui et à sa famille une subsistance suffisante.

Les possibilités de résoudre le problème démographique des pays sous-développés par l'émigration ont diminué du fait que les pays d'immigration s'entourent de sévères barrières, tant au sujet du droit d'immigrants à entrer dans le pays que du travail qu'ils sont autorisés à y chercher. P. 121.

Huitième Conférence internationale des statisticiens du travail s'est tenue en novembre—décembre 1954 à Genève. L'ordre du jour comprenait: statistique touchant l'emploi, le chômage et la main-d'œuvre; classification professionnelle internationale; comparaisons internationales entre les salaires réels; statistique touchant les maladies professionnelles.

Le rapport sur la Conférence est rédigé par M. Erik Bohlinder, de la Direction Générale du Marché du Travail. P. 139.

Activité du bâtiment dans certaines villes et agglomérations urbaines pendant le quatrième trimestre 1954. Selon cet aperçu, le nombre de nouveaux logements prêts à être occupés dans l'ensemble de la Suède s'est élevé en 1953 à 51 911. Le chiffre correspondant pour l'année 1954 serait d'environ 58 000, ce qui est le nombre le plus élevé de logements construits en une année depuis 1946 et 1947.

Le nombre des logements dans des maisons en voie de construction à la fin de 1954 était de 35 800. Par rapport au chiffre correspondant de 1953, ce nombre implique une diminution de 1 400 logements, soit de 4 %. P. 151.

L'indice des prix à la consommation pour janvier 1955 (sur la base 100 en 1949) a été calculé par la D. G. P. S. s'établir à 129, soit au même niveau que pour la seconde moitié de l'année 1954. P. 156.

Emploi et salaires dans l'industrie en novembre 1954. Il ressort de ce compte rendu que le nombre des ouvriers engagés dans les entreprises sur lesquelles a porté l'enquête a, en moyenne et pour l'ensemble des groupes d'industrie, augmenté de 1,7 %. Le nombre des ouvriers hommes avait augmenté de 2,2 % tandis que celui des ouvrières avait diminué de 0,5 %.

La hausse des salaires entre novembre 1953 et novembre 1954 avait été de 4,9 % pour tous les ouvriers adultes dans l'ensemble du pays et 4,2 % pour toutes les ouvrières adultes. P. 163.

Litteraturöversikt

(11 januari—10 februari 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

ALLARD, F. De behöver vår hjälp. [Underutvecklade länder.] Fackföreningsrörelsen 1955, nr 5.

CHRISTIE, N. »Smågruppen» i moderne sosiologi. Statsökonomisk tidsskrift 1954, nr 4.

DEMING, W. E. On the presentation of the results of sample surveys as legal evidence. Journal of the American statistical association dec. 1954.

DOBBERNACK, W. Die grundsätzlichen Probleme der zwischenstaatlichen Abkommen über soziale Sicherheit. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 1.

FAGRELL, G. Storm över Asien. Metallarbetaren 1955, nr 3.

FILHOL, R. Les familles rurales dans la société moderne. Familles dans le monde 1954, nr 4.

HECKSCHER, G. Att arbeta internationellt. Sacotidningen 1955, nr 1.

JOHANSSON, ALBIN. Handelsschranken und Lebensstandard. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 6.

KAPFERER, C. Die unterentwickelten Gebiete: eine internationale Verpflichtung. Wirtschaftsdienst 1955, nr 1.

PLÜSS, H. Aussenhandel und Sozialleistungen. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 4.

SCHELSKY, H. Pertes et gains de la famille dans l'évolution de la société moderne. Familles dans le monde 1954, nr 4.

STRAHL, I. Rörelsen för socialskydd. Sv. juristtidning 1955, nr 1.

The composition of the governing body of the international labour office. International labour review dec. 1954.

FN:s tekniska sakkunnighjälp. Industritidningen 1954, nr 6.

Sverige

CARLSON, BO. Samlevnad och umgänge. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 5.

CRONER, F. S:t Erik har blivit tjänsteman. Handelstjänstemannen 1955, nr 1.

DAHLIN, G. Lagar om förvaltning, rättegång, sociala anordningar m. m. Från departement och nämnder 1955, nr 1.

FRANKENBERG, R. Ålderspensionärernas levnadsförhållanden i Göteborg. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1954, nr 4.

GUNNARSON, G. Sociolog genomkorsar industrins spänningsfält. [Anm. av Gunnar Boalt: »Arbetsgruppen».] Metallarbetaren 1955, nr 1/2.

HOLM, P. Näringslivets lokalisering. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 2.

PETTERSSON, STINA. Kvinnorna behövs på alla områden. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 10.

SVENNILSON, I. Nya arbetsförhållanden för svensk nationalekonomi. Statsvetaren 1955, nr 1.

ÖSTLIND, A. Den överdimensionerade handeln. Tiden 1955, nr 1.

De värnpliktigas familjebidrag och övriga förmåner. En rad ekonomiska och sociala problem tas upp till utredning i ett sammanhang. Från departement och nämnder 1955, nr 1.

Amerikas förenta stater

ANCONA, L. Tendenze attuali degli studi sociologici negli stati uniti d'America. Rivista internazionale di scienze sociale 1954, nr 6.

COHEN, W. J., BALL, R. M. & MYERS, R. J. Social security act amendments of 1954: a summary and legislative history. Social security bulletin 1954, nr 9.

OGBURN, W. F. Technology and the standard of living in the United States. The American journal of sociology 1955, nr 4.

OSTEN, GERD. Flaherty och de sociala problemen. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 2.

Size of income and personal characteristics of the aged. Social security bulletin 1954, nr 10.

Danmark

FRIIS, H. Indtægtsgrænser i dansk lovgivning og deres ökonomiske betydning. Socialt tidsskrift 1954, nr 12.

Frankrike

GIRARD, A. Enquête nationale sur l'orientation et la sélection des enfants d'âge scolaire. Population 1954, nr 4.

Pakistan

NYBERG KAHLE, SIGRID. I eländets degel .[Rapport från Pakistan.] Vi 1955, nr 5.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Sovjetunionen

Provisions for labour in the U.S.S.R. Indian labour gazette 1954, nr 6.

Storbritannien

WEISE, H. Probleme der britischen Einkommensteuerreform. Weltwirtschaftliches Archiv. B. 73, s. 273.

Tyskland

NEUENDORFER, L. Situation des familles rurales allemandes. Familles dans le monde 1954, nr 4.

Arbetarskydd

Tyskland

NIEMANN, URSULA. Rückgang der Arbeitsausfälle als Folge der Arbeitszeitverkürzung im Steinkohlenbergbau. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1955, nr 1.

Arbetslön och arbetstid

Sverige

ERICSSON, STAFFAN. Arbetskostnaderna för sockerbetor, höstvete och höstraps. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidsskrift 1955, nr 1.

Frånvaron från arbetet — orsak och omfattning. Vår stad 1954, nr 12.

Skolkning. Arbetsledaren 1955, nr 1.

Finland

NORO, L. Iakttagelser rörande frånvaro från arbetet på grund av sjukdom. Social tidskrift 1954, nr 11/12.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

SKOGH, S. OEEC och arbetsförmedlingen. Arbetsmarknaden 1955, nr 1.

Sverige

HOLST, H. & WAHLQVIST, O. Hur rekryteras byggnadsindustrins arbetsledare? Byggnadsarbetaren 1955, nr 1.

MÅHL, S. De kommunala arbetsgivarna och de partiellt arbetsföra. Kommunalarbetaren 1955, nr 1.

SÖDERLING, T. Släpp utlänningen fri. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 2.

Amerikas förenta stater

BURGESS, R. W. Report of special advisory committee on employment statistics. The American statistician 1954, nr 5.

GUSTAVSSON, N. De äldre arbetarnas problem. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 1.

LINDBERG, S. Åldringar gör fint jobb. Industria 1955, nr 1.

SOMERS, G. G. Labor supply for manufacturing in a coal area. Monthly labor review 1954, nr 12.

Belgien

PIERRE, M. La mobilité de la main-d'œuvre en Belgique. Revue du travail 1954, nr 11/12.

Danmark

KALLESTRUP, L. Et par randbemærkninger om »arbejdslöshedsöerne». Arbejderen 1955, nr 2.

KORSGAARD, K. Overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked. Arbetsmarknaden 1955, nr 1.

Tyskland

LEINER, F. Die geplante Neuregelung des Rechts der Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung. Recht der Arbeit 1955, nr 1.

SCHMIDT, F. Västtysk arbetsmarknad. Statsanställd 1955, nr 2.

Befolkningsfrågor

SAUVY, A. Le vieillissement des populations et l'allongement de la vie. Population 1954, nr 4.

TABAH, L. & SAUVY, A. Le congrès mondial de la population (31 août au 10 sept. 1954). Population 1954, nr 4.

Sverige

QUENSEL, C.-E. Dödligheten bland läkare och tandläkare. Sv. läkartidningen 1955, nr 2.

WESTMAN, A. Folkmängdens regionala fördelning i Göteborg 1930—1965. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1954, nr 4.

Amerikas förenta stater

BELLOC, N. B. Validation of morbidity survey data by comparison with hospital records. Journal of the American statistical association dec. 1954.

BRADY, DOROTHY, S. The Kinsey report on females. Journal of the American statistical association dec. 1954.

MYERS, R. J. Accuracy of age reporting in the 1950 United States census. Journal of the American statistical association dec. 1954.

Indonesien

WERTHEIM, W. F. La population de l'Indonésie et le test des 40 %. Population 1954, nr 4.

Kina

La population de la Chine. Population 1954, nr 4.

Sovjetunionen

S[AUVY], A. Population de l'Union Soviétique. Population 1954, nr 4.

Tyskland

Der alte Mensch in der gegenwärtigen Gesellschaft. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 1.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

HENZLER, R. Der ökonomische Standort des gemeinnützigen Wohnungswesen. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 6.

Sverige

AHLBERG, C.-F. Regionplaneproblem i Stockholmstrakten. Plan 1954, nr 6.

BJÖRK, L. Utredning i saneringsfrågan. Sv. fastighetstidning 1955, nr 2.
HUSS, R. & HOLM, S. Bostadssocial sanering i Malmö. Att bo 1954, nr 4.
JOHANSSON, ALF. Den otillräckliga bostadsproduktionen. Att bo 1954, nr 4.
LARSSON, YNGVE. Grannskapsenheter och centra. Byggmästaren 1954, nr A 12.
ROOS, B. Hur bor våra gamla? Att bo 1954, nr 4.
WEJKE, G. Utvecklingstendenser inom planering och byggnadsväsende. Plan 1954, nr 6.
WILLIAM-OLSSON, TAGE. »Människan i centrum» stadsbyggarens paroll. Vi hvresgäster 1955, nr 2.
Lantarbetarnas bostadsförhållanden. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1955, nr 1.

Danmark

SKALTS, A. Dansk bostadspolitik. Att bo 1954, nr 4.

Finland

TIRINEN, A. S. Bostadssvårigheterna i Finland efter kriget och Arava-planen. Att bo 1954, nr 4.

Italien

WITTROCK, J. Italienskt bostadsbyggande. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 3.

Norge

HOFFMANN, J. Norsk bostadsdebatt efter kriget. Tiden 1955, nr 1.
KIELLAND, J. C. Norsk bostadspolitik efter kriget. Att bo 1954, nr 4.

Storbritannien

MEURMAN, O.-I. Begränsningen av städernas storlek i England. Finsk kommunaltidskrift 1954, nr 10.

Tyskland

GUSTAVSSON, JUST. Bostadsbyggandet ökar — bostadspolitiken omprövas. Att bo 1954, nr 4.

Österrike

Housing policy in Austria. Industry and labour 1 febr. 1955.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

CARLSSON, THORBJÖRN. Fria fackföreningsinternationalen 5 år. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 4.
Les conflits du travail en Europe. Journal des associations patronales 1955, nr 1.

Sverige

LJUNGDAL, S. G. Tjänstemannarörelsen och industriförbundsprincipen. Tiden 1955, nr 1.
RAMSTÉN, N. Rådgivande eller beslutande företagsnämnder? Fackföreningsrörelsen 1955, nr 2.
SCHÖQVIST, L. Den kvinnliga aktiviteten i fackföreningarna. Mål och medel 1955, nr 1.
Förhandlingsrätt och förhandlingsordning. Kommunaltjänstemannen 1955, nr 1.

Frankrike

STAUB, H. O. Eine Vermittlungsprozedur für Arbeitskonflikte in Frankreich. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 2.

Tyskland

MODEEN, T. Riktlinjer i västtysk arbetsrätt. Industritidningen 1954, nr 6.

Hälso- och sjukvård

DORN, H. F. The relationship of cancer of the lung and use of tobacco. The American statistician 1954, nr 5.
Statistical relationships and proof in medicine. The American statistician 1954, nr 5.

Sverige

BIÖRCK, G. Sjukvårdens framtidsproblem. Sacotidningen 1955, nr 1.
BUTLER, P. Arbetsvårdens medicinska problem. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 1.
ENGSTRÖM, K. W. Exempel på aktiv arbetsvård. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 1.
KAHLSON, GEORG. Gemensamma mål och medel inom medicinsk forskning. Sv. läkartidningen 1955, nr 3.
KASTMAN, INGEBORG. Sahlgrenska sjukhuset. Ur ett gammalt lasaretts historia. Sjukhuset 1955, nr 1.
SÖDERBERG, Å. Ersättning för sjukvård utom riket. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 1.
WALLIN, MARIANNE & ANDERSSON, ANNA. Värdet av socialutredning vid bedömning av ospecifika sjukdomsbesvär hos en grupp trikloretylenexponerade arbetstagare. Sv. läkartidningen 1955, nr 2.
Kustsanatoriernas framtida användning. (Medicinalstyrelsens skrivelse.) Sjukhuset 1955, nr 1.

Amerikas förenta stater

BIÖRCK, G. Kropp och själ. (Några intryck från en resa till USA.) Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 1.

Danmark

SOOP, E. Danska folkets sjukdomar. Sv. läkartidningen 1955, nr 5.

Finland

Tuberculosis mortality in Finland. Bulletin of the world health organization 1955, nr 1—2.

Sovjetunionen

HUSMARK, E. Studier av Sovjets sjuk- och hälsovård. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 1.

Jordbruksfrågor

SUKHATME, P. V. & KISHEN, K. Systems of agricultural statistics. Bulletin of the International statistical institute. Vol. 33, nr 5.

Sverige

HOLMSTRÖM, S. Arbetskostnadsberäkningarna i jordbrukskalkylen. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1955, nr 1.

ODHNER, C.-E. Den framtida prispolitiken för jordbruksprodukter. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 1.
— Hur går det med jordbrukspolitiken? Tiden 1955, nr 1.
SÄKK, K. Jordbruksstöd i friare former? Ekonomisk revy 1955, nr 1.
SÖDERSTRÖM, O. Jordbruket icke på undantag i samhällsekonomin. Från departement och nämnder 1955, nr 2.

Sovjetunionen

KAELAS, A. Sovjets nya NEP gentemot kolchozbönderna. Svensk tidskrift 1955, nr 1.

Kooperation

AIZSILNIEKS, A. P. Kooperativa teorier. Kooperatören 1955, nr 1.
KAARLEHTO, P. Cooperation as a form of economic integration. Acta agriculturæ scandinavica 1954/55, nr 1.
PEDERSEN, C. Landbrugets andelsbevægelse. Andelsbladet 1955, nr 4—5.

Sverige

AMES, J. W. Die Genossenschaften und der Kreditverkauf in Schweden. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 3.
WILLIAMS, M. KF tjänar som andra. Industria 1955, nr 1.

Sovjetunionen

AIZSILNIEKS, A. P. Sovjetrysk kooperation i dag. Kooperatören 1954, nr 23/24.

Nykterhetsfrågor

Sverige

ANDERSSON, GUSTAF. Nykterhetsvården som kommunal uppgift. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1955, nr 1.
Kampanjen för ansvar och nykterhet. Tidskrift för systembolagen 1955, nr 1.

Amerikas förenta stater

HENDERSON, R. M. & BACON, S. D. Alkoholproblemet inom näringslivet och Yale-planen. Tirfing 1954, nr 6.
JACKSON, J. K. The adjustment of the family to the crisis of alcoholism. Quarterly journal of studies on alcohol 1954, nr 4.
SKOLNICK, J. H. A study of the relation of ethnic background to arrests for inebriety. Quarterly journal of studies on alcohol 1954, nr 4.
WATTENBERG, W. W. & MOIR, J. B. Factors linked to success in counseling homeless alcoholics. Quarterly journal of studies on alcohol 1954, nr 4.

Danmark

RÖGIND, S. Den danske befolknings udgifter til alkoholdige drikke. Tirfing 1954, nr 6.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

L[UNDBERG], A. Vi har det bättre än varandra i Danmark och Sverige, enligt en färsk undersökning, genomförd av nordiska statistiker. Industria 1955, nr 1.
WOLD, H. Att spå ekonomiskt väder. Industria 1955, nr 1.

Sverige

SEVERIN, E. Debatten kring distributionen. TCO-tidningen 1955, nr 1.
SÄKK, K. Prissättningen på jordbruksprodukter. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 12.
WALLÉN, T. Jordbrukspriserna. Kommunaltjänstemannen 1955, nr 1.
WEBB, P. W. »Den nye konsumenten». Textil och konfektion 1954, nr 10.
ÖSTLIND, A. Vilket slag av framtida priskontroll behöver vi? TCO-tidningen 1955, nr 1.
— Är handeln till för konsumenterna eller tvärtom? Tjänstemannarörelsen 1954, nr 10.
Varför köper folk egentligen? Textil och konfektion 1954, nr 10

Canada

EVELY, R. Cut-price competition. Cartel 1955, nr 1.

Indien

Report of the U. N. committee of experts on international definition and measurement of standards and levels of living — India's position. Indian labour gazette 1954, nr 6.

Storbritannien

TRESISE, W. The Giant shopkeepers. Cartel 1955, nr 1.
WILSON, A. Consumer protection and the producer. Cartel 1955, nr 1.

Socialförsäkring

Sverige

ENGSTRÖM, M. Försäkringsskyddet för yrkessjukdomar. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 1.
GOUDE, N. Folkrörelsernas folkrörelse. Ur sjukkasserörelsens historia. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 10.
KNUTSON, D. Diskussionen kring sjukförsäkringen. Samtid och framtid 1955, nr 1.
LARSSON, SIXTEN. Folkpensioneringskostnaderna. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 1.
LINDSTEDT, A. Sjöfolket och den allmänna sjukförsäkringen. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 1.
SAMBERGS, Å. Jordbruket och socialförsäkringen. Lantmannen 1955, nr 3—4.
STRÖM, G. Den nya yrkesskadeförsäkringslagen m. m. Folkpensioneringen 1954, nr 10.
Den allmänna sjukförsäkringen. Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor 1954, nr 87.

Amerikas förenta stater

MAGNUS, ERNA. Änderungen in der Alters- und Hinterbliebenversicherung in den Vereinigten Staaten. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 1.

Danmark

KEUTZER, A. Staatliche Unterstützung und Sozialversicherung für Tuberkulöse in Dänemark. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 1.

Japan

KUGE, K. Social insurance in Japan. Bulletin of the International social security association 1954, nr 9/10.

Storbritannien

REICHENBACH, B. Krise in Englands Sozialversicherung. Soziale Sicherheit 1955, nr 1.

Socialvård

Sverige

FISCHIER, S. Anstalter för förvarade och internerade samt ungdomsklientel. Från departement och nämnder 1955, nr 2.

GRÖNLUND, B. Socialvårdstjänstemännen i landskommunerna. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 1.

HOLMGREN, DORIS. Samhällets stöd åt den ensamma modern. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 1.

MELIN, O. Socknen skall föda de sina. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 1.

RYDENFELT, S. Kritik av barndaghemmen. Sunt förnuft 1955, nr 2.

STRÖM, T. Barnavårdsmännens uppgifter. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 1.

Moderskapshjälp — Mödrahjälp. Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor 1954, nr 88.

Omänskliga arbetsförhållanden hinder för god åldringsvård. Ålderdomshemsföreståndarinnornas svårigheter belysta vid intressant konferens. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1954, nr 12.

Socialvård vid skrivbordet. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1954, nr 12.

Amerikas förenta stater

MIDDENDORFF, W. Kampf der Jugendverwahrlosung und Jugendkriminalität in den USA. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 1.

Tyskland

OEL, A. Wieviel Sozialleistungsempfänger und Sozialleistungen gibt es in der Bundesrepublik? Soziale Sicherheit 1955, nr 1.

Statistisk teori

GUMBEL, E. J. & LIEBLEIN, J. Some applications of extreme-value methods. The American statistician 1954, nr 5.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

ANTOINE, H. Fart på skogliga yrkesutbildningen. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 2.

EKENDAHL, SIGRID. Fackföreningskvinnorna och studieintresset. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 5.

FOYER, L. Aktion för upprustning. Saco-tidningen 1954, nr 5.

LANDSTRÖM, S.-S. Yrkesundervisningens geografiska spridning. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1955, nr 1.

Amerikas förenta stater

MC EADDY, C. M. Q. Vita och färgade i USA-skolor. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 2.

Frankrike

COLIN, R. L'éducation surveillée et le reclassement des mineurs délinquants. Population 1954, nr 4.

Sovjetunionen

FORSELL, E. Utbildning i Sovjetunionen. Intryck från en studieresa. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1955, nr 1.

Tyskland

FRICKE, F. Ausbildung von Sozialversicherungsfunktionären. Soziale Sicherheit 1955, nr 1.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ARBETARSKYDDSSTYRELSEN.
Arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet år 1953. Sthlm 1954.

BIONDO, B. La sicurezza sociale nel mondo. Studio sui sistemi di sicurezza sociale di 149 paesi con prefazione del Ministro dell lavoro e della previdenza sociale. Trento 1954.

CHANDRASEKHAR, S. Hungry people and empty lands. An essay on population problems and international tensions. Lond. 1954.

DANMARK. Et af Arbejds- og socialministeriet under 7. dec. 1951 nedsat udvalg.
Betænkning vedrörende forsorgen for börn og unge, som har særlige tilpasningsvanskeligheder. Khvn 1953.

DANMARK. Faellesforeningen for Danmarks brugsforeninger.
Brugsforeningerne 1953. Khvn 1954.

— Forsikringsrådet.
1904—1954. [Minnesskrift.] Khvn 1954.

— Det af Indenrigsministeriet nedsatte udvalg.
Betænkning vedrörende hjemmesygeplejen i Danmark. Khvn 1953.

— Indenrigs- og boligministeriets udvalg af 31. juli 1952.
Betænkning om boliger for invalider. Khvn 1954.

— Landsnævnet for börneforsorgen.
Statistisk beretning. 1953. Khvn 1954.

DANMARK. Straffelovskommissionen. Betænkning om forsorgsdomme og betingede domme. Khvn 1953.

EHNMARK, E. Fredrika Bremer. Sthlm 1955. (Svenska författare.)

ELMÉR, Å. Svensk socialpolitik. 5 uppl. Lund 1954.

FAHLBECK, E. Tryckfrihetsrätt. Ny övers. uppl. Sthlm 1954. (Institutet för offentlig och internationell rätt.)

FLOOD, HULDA. Agda Östlund. Pionjär i genombrottstid. Sthlm 1954. (Skrifter utg. av Arbetarnas kulturhistoriska sällskap. Ny följd. 16.)

FÖRENTA NATIONERNA. Economic commission for Europe.
Svennilson, I. Growth and stagnation in the European economy. Geneva 1954. (Publ. 1954. 2. E. 3.)

— Department of social affairs. Population division.
Population studies. New York 1954.
13. Foetal, infant and early childhood mortality. Vol. 2. Biological, social and economic factors. (Publ. 1954. 4. 8.)
20. Population growth and the standard of living in under-developed countries. (Publ. 1954. 13. 7.)

GALENSON, W. Arbejder og arbejdsgiver i Danmark. Overs. af H. C. Ørsted. Khvn 1955. (Nyt socialt bibliotek.)

GÖTEBORG. Statistiska byrån.
Statistisk årsbok. Årg. 54 (1954). Gbg 1954.

HELGESEN, T. J. Om alkoholmisbrukets årsaker. En statistisk-sosiologisk undersökelse av klientelet ved Bergens edruelighetsnemnd. Utg.: Landsrådet for edruskapsundervisning. Oslo 1954.

HELLDÉN, A. Svenska byggnadsträarbetareförbundet 1924—1948. Historik. Sthlm 1954.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Systems of social security. United States. Geneva 1954.

LEMERT, E. M. Alcohol and the Northwest coast Indians. Berkeley & Los Angeles 1954. (University of California. Publications in culture and society. Vol. 2: 6.)

LESSA, W. A., & SPIEGELMAN, M. Ulithian personality as seen through ethnological materials and thematic test analysis. Berkeley & Los Angeles 1954. (University of California. Publications in culture and society. Vol. 2: 5.)

LUNDBERG, G. A., SCHRAG, C. C. & LARSEN, O. N. Sociology. New York 1954.

MICHANEK, E. Sjukförsäkring för alla. 6, omarb. uppl. Sthlm 1954.

MONTGOMERY, A. Svensk och internationell ekonomi 1913—1939. Bearb. o. utv. uppl. av Svensk ekonomisk historia 1913—1939. Sthlm 1954.

MUTÉN, R. Norrländska studiegårdar. Räkenskapsutdrag och monografier på uppdrag av styrelsen för Lantbrukshögskolan och Statens lantbruksförsök utarb. Norrtälje 1954.

NEILL, A. S. Det fria barnet. Till svenska [från engelskan] av Gerda Gustafsson & Greta Sargeant. Sthlm 1955.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
169. Skattestatistikk for budsjettåret 1952/53.
185. Nasjonalregnskap 1938 og 1948—53.
188. Norges handel 1952. Del 2.
190. Ökonomisk utsyn over året 1954.

OLSSON, JOHN, & KAIJSER, F. [utg.] Kommunallagarna. Sthlm 1954.

SCHIÖDT, E. Administrativ sygehusstatistik. Khvn 1955.

SCHWEIZ. Ufficio federale di statistica.
Statistiche della Svizzera. Berna 1954.
262. Censimento federale della popolazione 1° dic. 1950. Vol. 17. Cantone Ticino.

SIMONSEN, KAREN M. Examination of children from children's homes and day-nurseries by the Bühler-Hetzer developmental tests. Copenhagen 1947. (Akad. avh.)

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1954—55. Sthlm 1954—55.
1954.
36. Laborantutbildning. 1953 års laboratorieteknikerutredning. [Avg. 19 nov. 1954.] (I.)
38. Trafiksäkerhet. 1. Betänkande avg. [d. 15 dec. 1954] av 1953 års trafiksäkerhetsutredning. (K.)
40. Grundlagarnas bestämmelser om budgeten m. m. Betänkande avg. [d. 15 nov. 1954] av 1950 års budgeträttskommitté. (Fi.)
1955.
1. Lag om jordbrukskasserörelsen m. m. Betänkande med förslag avg. [i dec. 1954] av 1950 års jordbrukskasseutredning. (Jo.)
2. Stöd åt den mindre och medelstora skeppsfarten. Betänkande avg. [d. 18 dec. 1954]. (H.)
3—4. Nordiska post- och teletaxor. Betänkande nr 9 och 10 avg. [d. 16 dec. 1954] av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. (U.)
5. Prissättningen på jordbruksprodukter. Betänkande avg. av Jordbruksprisutredningen. Bilaga 1. (Jo.)

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1955.
3. Hälso- och sjukvård. 1.
Stockholms stads hälsovård. 76 (1953).
4. Fattigvård.
Stockholms stads fattigvård. 82 (1953).

STRAFFLAGBEREDNINGEN.
Framställning angående omedelbara åtgärder till förbättrande av eftervården efter frigivning och utskrivning från fångvårdsanstalt. Sthlm 1954. [Stencil.]

SVENSKA KOMMUNAL-TEKNISKA FÖRENINGEN.
Handlingar. 1954. Sthlm 1954.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1955.
Folkmängden och dess förändringar.
Befolkningsrörelsen. Översikt för åren 1941—50. (Statistiska centralbyrån.)
Priser och konsumtion.
Levnadskostnaderna på landsbygden år 1951. (Socialstyrelsen.)

Transport- och kommunikationsväsen.
Lotsverket år 1953. Av Lotsstyrelsen.
WALDÉN, B. Hammars glasbruk 1854—1954. Minnesskrift. På uppdrag av styrelsen för Hammars glasbruks aktiebolag utarb. Örebro 1954.
ÅRHUS. Kommunens statistiske kontor.
Statistisk årbog. 9 (1954). Aarhus 1954.
ÅTER till samhället. En rapport från ungdomsvårdsskolorna. Kristianstad 1954. (Högerns ungdomsförbund. Socialpolitiska nämnden.)

Remiss till socialstyrelsen

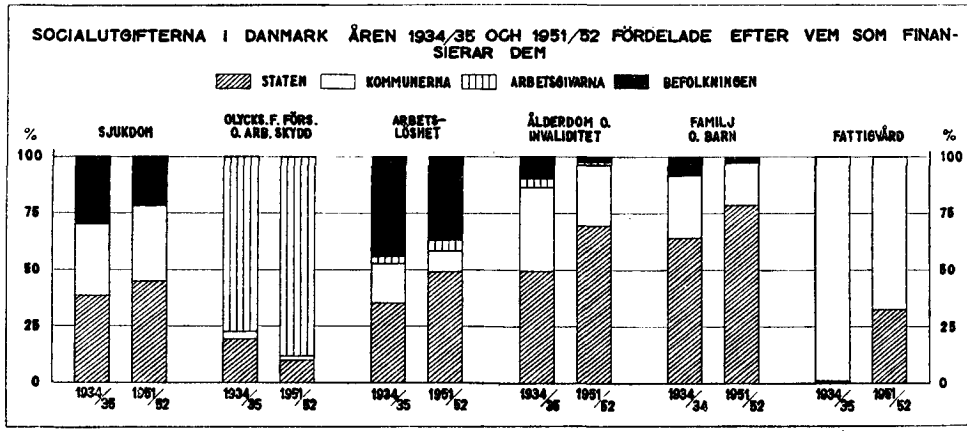
Slopande av den inom Salberga sjukhus, Sala, anordnade alkoholistavdelningen. Ur Betänkande angående reviderad generalplan för sinnessjukvården. Avgivet av statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande. (I.) [Stencil.] Remisstid 25 febr. 1955.

Recensioner

Socialpolitikken i Danmark siden socialreformen belyst ved udviklingen i de sociale udgifter. En undersøgelse ved arbejds- og socialministeriets statsvidenskabelige konsulent. (Arbejds- og socialministeriets økonomisk-statistiske undersøgelser. 18.) København 1954. 181 [+ 2] sid. Dkr 7,50.

De totala socialutgifterna i Danmark uppgick under budgetåret 1934/35 till ca 400 milj. Dkr men hade budgetåret 1952/53 stigit till över 2 100 milj. Dkr. Det är denna kraftiga utveckling som tecknas i ovan angivna redogörelse, vilken även publicerats i Socialt tidsskrift 1954: 1—2. Man har vid uppläggningen av redogörelsen tagit hänsyn till de överenskommelser om internordisk samordning av socialstatistiken som en särskild expertkommitté lämnat. (Se Soc. Medd. 1951: 6, sid. 411.)

Socialreformen år 1933 bildar en hörnsten i den nuvarande danska socialpolitiken och det har därför ansetts lämpligt att ta tiden omedelbart efter denna reform som utgångspunkt för redogörelsen. Först lämnas en översikt för penningvärdets förändringar. Pristallet, dvs. den danska motsvarigheten till vår dåtida levnadskostnadsindex, har under den aktuella tidsperioden ökat från 100 till 224. I likhet med förhållandena i vårt land har alltså penningvärdet i Danmark se-

dan mitten av 1930-talet sjunkit till mindre än hälften. Men även den demografiska utvecklingen har påverkat socialutgifternas förändringar. Folkökningen med nära 20 %, förskjutningar inom befolkningen såsom ändrad åldersfördelning samt den alltmer accentuerade inflyttningen från landsbygden till städerna, allt detta påverkar storleken av socialutgifterna.

Korrigerar man dessa utgifters stegring med hänsyn till dels prisnivåns förändringar och dels befolkningstillväxten, finner man att socialutgifterna ungefär fördubblats från år 1934/35 till år 1952/53. Tar man inte hänsyn till dessa faktorer skulle, som ovan anförts, utgifterna mer än femdubblats. Emellertid har denna utveckling gått ganska ryckigt. Fram till krigsutbrottet 1939 steg socialutgifterna med 27 %, och sedan höll sig detta värde oförändrat under krigsåren, vilket sammanhänger med att sysselsättningen var i stigande. Omedelbart efter krigets slut ökade utgifterna mycket kraftigt, främst på grund av stora engångstillägg på ålders- och invalidpensionerna samt av stegrad arbetslöshet. Efter år 1948 kom en ny kraftig höjning, då ålders- och invalidpensionerna reglerades och då arbetslösheten åter ökade. Sedan de kontanta barnbidragen införts år 1950, ökade socialutgifternas omfattning ytterligare.

Under den ifrågavarande tidsperioden har fördelningen av de sociala utgifterna efter vem som finansierar dem förändrats betydligt. Hur dessa förändringar verkat inom olika områden framgår av vidstående diagram. Totalt har statens andel ökat från 36 till 57 %, medan kommunernas sjunkit från 40 till 27 %. Arbetsgivarna bidrar med ungefär samma andel, medan den del som består av premieinbetalningar från befolkningen sjunkit från 20 till 12 %. Anledningen till dessa förskjutningar är att i fråga om några av de bidragsformer, där staten svarar för en relativt stor del av kostnaderna, har utgiftsstegringen varit starkare än i genomsnitt för samtliga utgifter; hit hör framför allt ålders- och invalidpensionerna. Härtill kommer att en rad nya förmåner tillkommit, för vilka staten bär huvudparten av kostnaderna, t. ex. moderskapshjälp, hyresbidrag till barnrika familjer samt hemhjälp. Likaså finansieras de år 1950 införda kontanta barnbidragen helt av staten.

Man får även en översikt av socialutgifternas andel av nationalinkomsten. År 1934/35 var denna 7,9 %, men steg till 9,0 % vid krigsutbrottet. Sedan dess har endast smärre variationer förekommit, men ingen klar tendens. År 1952/53 utgjorde socialutgifterna 9,9 % av nationalinkomsten.

För varje grupp av sociala utgifter redogörs uttömmande för dess omfattning olika år. Dessutom har framräknats en rad statistiska uppgifter av olika slag, men det skulle bli för omfattande att här kommentera dessa. Mycket värdefull är den bilaga som omfattar en detaljöversikt av vad de olika grenarna omfattar. Ett tips till en läsare av den danska utredningen skulle vara att först ögna igenom denna bilaga för att få en uppfattning om vilka poster som hör till olika kategorier av sociala förmåner.

T. G.

Eek, Hilding: Socialrätt. Föreläsningar. Stockholm (tryckort Helsingfors): Institutet för offentlig och internationell rätt, 1954. (Skrifter utgivna av Institutet ...; 13). 258 sid. Kr 17.

Eeks föreliggande arbete som bl. a. är avsett att användas som lärobok vid de juridiska studierna aktualiserar frågan om uppläggningen av undervisningen i socialrätt vid de juridiska fakulteterna. Därvid kan diskuteras om man i första hand skall inrikta sig på att sätta de studerande in i den utveckling i samhället och de socialpolitiska strävanden som legat till grund för gällande sociallagstiftning, eller om man skall lägga tyngdpunkten på ur juridisk synpunkt speciellt relevanta frågor inom socialrätten. Det torde nog vara en allmän uppfattning att undervisningen i socialrätt även vid de juridiska fakulteterna bör följa den förstnämnda linjen, dvs. bygga på de socialpolitiska överväganden som legat till grund för lagstiftningen. Kan man dessutom lägga speciellt för jurister lämpade synpunkter på undervisningen är det givetvis så mycket bättre. Alldeles bortsett från undervisningens krav föreligger otvivelaktigt ett behov av en juridiskt vetenskaplig behandling av vissa delar av socialrätten.

Eek följer icke någon av de ovan berörda vägarna. Hans bok kan icke betecknas

som ett socialpolitiskt arbete och han har icke heller inriktat sig på att utvälja och behandla ur juridisk synpunkt speciellt relevanta frågor. Man kanske kan säga att arbetet är ett försök att med förvaltningsrättsliga metoder ge en översikt över hela sociallagstiftningen, varvid denna ur systematisk synpunkt behandlats som ett enhetligt ämnesområde. Uppläggningen är enligt anmälarens mening knappast lyckad. Socialrätten är icke enhetlig ens till syftet. Den har åtminstone i sitt senare skede endast i ringa utsträckning grundats på allmänna principer. Socialpolitiken har alltmer blivit realpolitik. Och därmed har socialrätten blivit mångfacetterad, heterogen, livslevande och förgänglig. Av allt detta märker man föga i Eeks arbete. Författaren har med sina utgångspunkter icke funnit anledning att gå in på samhällslivets utveckling och skiftningarna i samhällets inställning till de sociala frågorna under den tid då lagstiftningen tillkommit och icke heller funnit anledning att närmare följa utvecklingen av de olika socialrättsliga instituten. Han behandlar endast flyktigt syftet med lagstiftningen och framför icke några synpunkter på dess förtjänster och brister. Det är naturligt att under sådana förhållanden framställningen som helhet kommit att lida av en viss färglöshet, ett intryck som ytterligare förstärks av att vissa avsnitt — även om man tar hänsyn till den begränsade målsättning som författaren valt — erhållit en väl summarisk behandling. Eeks arbete är emellertid värdefullt som komplement till förefintliga socialpolitiska framställningar och han har i speciella avsnitt lyckats avvinna sitt ämne nya aspekter. Anmälaren tänker härvid bl. a. på den utmärkta framställningen under rubriken Frihet och Tvång, Rätt och Plikt samt på sådana avsnitt som Abnormlagstiftningen och Intagning enligt sinnessjuklagen, vilka torde fylla ett behov icke blott för juristerna i administrationen utan även och kanske framför allt för läkare och domare.

Det saknas icke uppgifter för rättsvetenskapare som vill tillämpa traditionella juridiska metoder på socialrätten. Författaren har själv i inledningen pekat på behovet av att analysera vissa för socialrätten gemensamma begrepp såsom arbetstagare, familjemedlem, årsinkomst, sjukdom etc. Även andra komparativa undersökningar skulle fylla ett behov exempelvis rörande finansieringsreglerna, preskriptionsbestämmelserna samt förhållandet mellan fattigvård, åldringsvård och folkpensionering. Den inom socialdepartementet förberedda lagstiftningen rörande en samordning av de stora obligatoriska socialförsäkringarna torde också i sinom tid komma att utgöra ett lämpligt objekt för rättsvetenskaplig behandling. Överhuvudtaget föreligger ett behov av att man närmare undersöker den rättsliga naturen av socialrättsliga förmåner, exempelvis förmåner enligt folkpensioneringslagen och sjukförsäkringslagen. Härtill kommer frågor som hänför sig till det allmänna förvaltningsförfarandet och specialprocessen liksom sådana större och måhända mera lockande uppgifter som kommentarer till bestående lagverk, socialpolitikens inmarsch på straffrättens område samt rättssäkerhetsfrågorna, där för övrigt Eek tidigare gjort uppmärksammade insatser.

Slutligen må några exempel nämnas till belysning av den av författaren tillämpade systematiken. Författaren framhåller att det icke är möjligt att följa de indelningsgrunder som uppställts i den rent socialpolitiska litteraturen, där man i ett sammanhang behandlar alla de resultat i form av samhällsåtgärder vartill strävandena på ett visst område har lett. I stället har han utgått från tekniska metoder som kommit till användning inom socialpolitiken. Med utgångspunkt härifrån har han indelat de olika socialrättsliga instituten i Allmänt förebyggande samhällsåtgärder, Socialförsäkringar, Socialhjälp, Socialvård och Tjänster. En ogynnsam följdverkan av denna systematik är att det naturliga sambandet mellan de olika instituten avskurits. Sålunda har exempelvis redogörelsen för de tre grundläggande åtgärderna i anledning av arbetslöshet, nämligen arbetsförmedling, arbetslöshetsunderstöd och arbetslöshetsförsäkring — vilka intimt hänger samman såväl historiskt som med hänsyn till syftet och administrationen — lämnats under helt skilda avsnitt nämligen under respektive Tjänster, Socialhjälp och Socialförsäkringar. Av åtgärder till stöd för ensamma mödrar redovisas bidragsförskott under Tjänster, särskilda barnbidrag, änke- och änklingsbidrag under Socialhjälp och änkepension under Socialförsäkring. Uppdel-

ningar av detta slag har föga att ge men medför alltid risk för att läsaren förlorar greppet om syftet med åtgärderna och om deras effektivitet och verkningar över huvud taget. I en översiktlig framställning synes det oundgängligt att närstående hjälpformer behandlas i ett sammanhang, och att likheterna i konstruktionen understryks i syfte att på bästa sätt klarlägga området i fråga, och eventuellt förbereda en framtida lagstiftning som kan överbrygga skiljaktigheterna.

Det kan i detta sammanhang anmärkas att Ecks analys av begreppet socialförsäkring — liksom tidigare försök i samma riktning — icke lämnar några för tillämpningen eller lagstiftningen relevanta resultat. Några sådana resultat kan icke heller på *denna väg erhållas. Detta torde knappast* vara att beklaga. Den vikt som författaren och många med honom tillerkänner denna begreppsbestämning synes överdriven. Då benämningen socialförsäkring icke kan undvaras i det praktiska livet, synes det enklast att begreppet åskådliggörs genom beskrivning — med anknytning till historiska förhållanden — och exemplifiering. Varför icke gå denna väg och äntligen föra ur världen det vidlyftiga ordandet kring socialförsäkringsbegreppet.

Vid genomläsningen har anmälaren bl. a. fäst sig vid följande detaljfrågor. *Sid. 30—31.* Frågan gäller om en principiell skillnad förefinns mellan förmåner som utgår efter inkomstprövning respektive fri behovsprövning. Författaren anser att socialvårdskommittén icke har påvisat någon skillnad som är ur rättslig synpunkt relevant. Det är väl i högsta grad rättsligt relevant, att den rätt som tillkommer bidragstagarna i de angivna fallen är av väsentligt olika karaktär. I det ena fallet — vid inkomstprövning — erhåller han ett efter författningens bestämmelser uträknat, eller i författningen direkt angivet belopp — medan han i det andra fallet — vid fri behovsprövning — knappast kan anses äga någon »rätt» alls till bidraget såsom vid mödrahjälpen och arbetslöshetsunderstödet (jämför nedan anm. till s. 186 i fråga om fattigvården). *Sid. 52.* Författaren vill under rubriken Kommuns »egen» socialpolitik ge exempel på sociala åtgärder i fråga om vilka kommunerna har möjlighet att hålla olika hög »socialstandard». Han nämner endast kommunala arbetslöshetsunderstöd och folkkök. Skolmåltider och andra skolsociala åtgärder ligger i så fall närmare tillhands, liksom kommunala insatser för bostadsbyggande, ålderdomshem, pensionärshem, pensionärsbostäder och service för åldringar, barnhem, barnkolonier, hela den halvöppna barnavården, ungdomsvården, understödsbeloppen i fattigvården, omfattningen av fattigvård enligt 2 § FL., kommunandelen till folkpensionerna och mycket, mycket mera. *Sid. 53.* Landstingen driver numera inga ungdomsvårdsskolor. *Sid. 55.* På särskilda byråer inom socialstyrelsen handläggs barnavårds-, fattigvårds- och nykterhetsvårdsärenden, lagstiftningsfrågor, ärenden rörande ungdomsvårdsskolorna samt statistiska ärenden bl. a. socialstatistik, prisstatistik och lönestatistik. Arbetsmarknadsstyrelsen sysslar med arbetsmarknadsfrågor över huvud taget. Styrelsen är chefsmyndighet för arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetshjälpen och arbetsförmedlingen. *Sid. 102.* Det torde knappast ha förutsatts att makar, som båda åtnjuter folkpension fullgör försörjningsplikt gentemot varandra. Anledningen till den lägre pensionen torde vara att man utgått från lägre levnadskostnader. *Sid. 105.* Barnhemsföreståndare äger ej rätt att tukta barn. Uttrycket tukta barnet medtogs ej i Föräldrabalken. 6 kap. 3 § stadgar att föräldrar äger för barnets tillrättavisande använda de uppfostringsmedel som med hänsyn till dess ålder och övriga omständigheter må anses lämpliga. Socialstyrelsen har (se Råd och anvisningar nr 49) strängeligen förbjudit användande av kroppsaga vid barnavårdsanstalter av alla slag. *Sid. 119.* En viktig arbetstidsbestämmelse i arbetarskyddslagen är den dispensabla föreskriften i 21 § om minst 24 timmars sammanhängande ledighet för varje period om sju arbetsdagar. *Sid. 166.* Blindtillägg utgår endast till invalidpensionärer. *Sid. 182.* Lån till barnrikehus upphörde att utgå 1948. *Sid. 186.* Författaren anser icke att fattigvård enligt 2 § FL är frivillig. Vad han här anfört synes strida mot vad han anfört på sidan 78 där han framhållit att det uppenbarligen icke är rimligt att tala om »rätt» till understöd i sådana fall där möjlighet saknas att få den beslutande instansens beslut omprövat. Det torde nämligen aldrig ha förekommit att någon lyckats tilltvinga sig fattigvård enligt 2 §.

Ingvar Höjer

Thorelli, Hans B.: The Federal Antitrust Policy. Origination of an American Tradition. [Akad. avh.] Stockholm: Norstedts (distribution), 1954. xvi + 658 sid. Kr 39.

Hösten 1954 ventilerades på Stockholms högskola en doktorsavhandling om den amerikanska antitrustpolitikens grundläggningsskede, dvs. bakgrunden till Shermanlagen av år 1890 och lagens tillämpning fram till år 1903. Det var Hans B. Thorelli som gett sig på detta ämne, vilket man

väl i förstone hade väntat att en amerikansk forskare skulle behandla.

Antitrustpolitiken i USA har varit föremål för oräkneliga specialstudier, men få grundliga försök har gjorts till allmän överblick. Thorellis avhandling innehåller flera specialstudier, vilka delvis omfattar primärforskning som tidigare icke någon företagit, men dess syfte och tyngdpunkt är *syntesen*, en från socialvetenskapliga utgångspunkter utarbetad allmän överblick.

Här skall några av Thorellis slutsatser betraktas med utgångspunkt från specialstudierna — ett betraktelsesätt som naturligtvis ej ger rättvisa åt författarens syntes.

Common Law, den från medeltidens England härstammande sedvanerätten, har tillskrivits stor betydelse för Shermanlagen och åberopades i kongressen som stöd för antitrustlagstiftningen. Sedvanerättens inställning till konkurrensinskränkningar har behandlats av andra författare tidigare. Thorelli betonar emellertid i sin framställning de skilda utvecklingslinjer amerikansk och engelsk sedvanerätt kom att följa efter självständighetskriget. Han påpekar att amerikanska domare allt mindre förlitade sig på engelska prejudikat och allt mer på amerikanska, samtidigt som brittiska domare under inflytande av idéer om laissez-faire kom att fästa allt större vikt vid avtalsfrihetens helgd. Medan flertalet konkurrensbegränsande avtal som drogs inför amerikansk domstol före år 1890 blev rättsligen ogiltigförklarade, nådde utvecklingen i England år 1894 genom utslaget i målet Nordenfelt *v.* Maxim Nordenfelt Co. fram till den ståndpunkten att konkurrensbegränsande avtal var lagliga, så länge icke inskränkningen var oskälig i förhållande till vad parterna ville uppnå med avtalet.

Thorelli betonar dock sedvanerättens begränsade betydelse även på amerikansk botten. För det första kunde avtal icke förbjudas enligt sedvanerätten, de endast förklarades rättsligen icke bindande. För det andra kunde mål endast anhängiggöras av förfördelade personer. För det tredje fanns det icke någon sedvanerätt i USA för unionen, endast en sedvanerätt för varje delstat.

Sedvanerätten var emellertid visst icke betydelselös för den senare antitrustlagstiftningen. Dels kunde denna dra nytta av sedvanerättens nomenklatur, dels var uppfattningen om sedvanerättens antimonopolistiska karaktär så allmän och oomstridd att antitrustlagstiftningen kunde beskrivas av sina anhängare som en förstärkning och effektivisering av redan förekommande rätt. Att denna uppfattning kanske inte var alldeles riktig saknade ju betydelse.

Thorellis behandling av de ekonomiska, sociala och politiska förhållandena, vilken omfattar mer än hälften av avhandlingen, bekräftar i stora drag men långt ifrån fullständigt den traditionella bilden av de faktorer som ledde fram till Shermanlagen och som sedan påverkade dennas tillämpning fram till 1903. Av särskilt intresse är Thorellis uppfattning om orsakerna till den våg av trustbildning och sammanslagningar som kulminerade under 1900-talets första år. Enligt en mycket vanlig uppfattning var sammanslagningarna och trusterna ingenting annat än uttryck för stordriftens tekniska och ekonomiska överlägsenhet. En annan uppfattning har hävdat att de stora trustorganisatörerna var marodörer som i sitt profitbegär hotade att förstöra USA:s traditionella näringsfrihet, innebärande ruin för konkurrenterna och monopolpriser för konsumenterna. Thorelli framhåller att stordriftens jättelika landvinningar i förening med populära idéer om ekonomisk darwinism och laissez-faire gjorde det lätt för folk att tro att storlek och effektivitet alltid skulle följas åt. Samtidigt tävlade de olika delstaterna om att dra till sig industri genom uppluckring av aktiebolagslagarna, vilket möjliggjorde en hierarkisk organisering av näringslivet med hjälp av aktiemajoriteten i successiva holdingbolag.

Denna uppfattning stöds i hög grad av Thorellis utredning om sambandet mellan konjunkturväxlingarna och trustbildningen. Tvärt emot vad som har brukat påstås visar det sig att koncentrationen tog mest fart under högkonjunkturerna. Då den våldsamma sammanslagningsvågen slutade, och det år 1903 blev klart att jättekoncernerna var långt ifrån så osårbara och överlägsna som deras »promoters» hade förespeglat, erhöll i själva verket allmänheten en chock som är en av förklaringarna till den följande kraftiga intensifieringen av antitrustverksamheten.

Den traditionella uppfattningen att den allmänna opinionen var uppbragt före Sher-

manlagens tillkomst och att den sedan spelade en stor roll vid intensifieringen av antitrustverksamheten år 1903, bekräftas i stort sett av Thorelli. I hans grundliga redogörelse fäster man sig emellertid vid att populärskribenterna var mer engagerade än de ekonomiska experterna. Knappast någon skola bland ekonomerna rekommenderade Shermanlagen, och det förekom för övrigt ingen kontakt mellan kongressen och experterna. Kongressen bad inte om hjälp, och facktidskrifterna innehöll ytterst sparsamma nyheter om kongressarbetet för en antitrustlagstiftning. Från experthåll understöddes emellertid det i kongressen framförda kravet på publicitet, en politik som — för att låna Thorellis formulering — lovade att göra nationalekonomens tillvaro mera intressant.

Kongressens arbete med och diskussioner omkring antitrustlagstiftningen belyses noggrant på grundval av kongressprotokoll och dagordningslistor. Ett av senator Sherman flera gånger åberopat motiv för en antitrustlagstiftning var att staterna hade fått sina antitrustlagar, unionen behövde sin. Flera stater hade antitrustlagar år 1890, och Shermanlagen kan därför uppfattas som en federalisering av antitrustarbetet. Detta är en fråga av mycket stor betydelse i USA på grund av den skarpa gräns som måste dras mellan staternas och unionens jurisdiktion. Framställningen visar att kongressen hyste både opponenter och tveksamma, men oppositionen och tveksamheten gällde mest lämpligheten av de olika lagförslagen. Att den stora majoriteten av kongressledamöterna ville skydda konkurrensen och stävja trusterna visade sig vid voteringarna.

Det är två återkommande och sammanhängande krav man lägger märke till under periodens kongressdebatter, nämligen kravet på ökad publicitet, vilket år 1903 ledde till upprättandet av Bureau of Corporations, föregångaren till Federal Trade Commission, och kravet på en federal aktiebolagslag för att stävja de enskilda staternas slappa kontroll av aktiebolagen. Det senare kravet har icke blivit uppfyllt, men det har heller icke tystnat utan upprepas den dag i dag är.

En intressant fråga är naturligtvis partiernas inställning till antitrustpolitiken. Thorelli finner att antitrustpolitiken knappast var partiskiljande under perioden. Visserligen var det under republikansk ledning som både Shermanlagen och intensifieringen år 1903 kom till, då kongressen för första gången beviljade ett särskilt anslag för antitrustverksamheten, men demokraterna var hela tiden sekunderande eller pådrivande. Thorelli antecknar som en märklig omständighet att diskussionen i kongressen 1903 var mycket lik diskussionen 1890 trots att under tiden en mängd material om trusterna hade samlats så att de faktiska kunskaperna var mycket större. Man kan ju tillägga frågan: Hur mycket har diskussionen förändrats på det efterföljande halvseklet? Nog är det egendomligt att återfinna flera av dagens problemställningar i Thorellis beskrivning av kongressdebatterna under den amerikanska antitrustlagstiftningens första år.

Frågan om sambandet mellan tullskydd och fri konkurrens dryftades åtskilliga gånger utan att erhålla någon lösning. Delvis berodde väl detta på att republikanerna, som en demokrat påpekade, »älskar tullskydd mer än de hatar truster», men delvis måste frågan framstå rent sakligt som mycket svårbedömd. Ett faktum var ju att konkurrensbegränsningar florerade i det frihandelsvänliga Storbritannien likaväl som i det tullskyddade USA.

Det är att vänta att kapitlen om kongressens verksamhet kommer att få stor betydelse eftersom de ger väldokumenterade besked i olika tolkningsfrågor. Sålunda uppvisar Thorelli övervägande skäl för uppfattningen att kongressen *icke* avsåg att Shermanlagen skulle tillämpas mot facklig verksamhet. Ett värdefullt påpekande ger Thorelli då han framhåller att Shermanlagens allmänna och vittomfattande uttryck icke var prisgivna åt en fullständigt fri tolkning av domstolarna. Uttrycken hade redan hävd i sedvanerätten.

Kapitlet om den administrativa verksamheten under Shermanlagens första år är en föga uppbygglig läsning. Det är en trist historia om likgiltighet hos president och justitieminister, endast i undantagsfall kompenserad av ovanligt nit hos distriktsåklagarna. En av dem gick så långt som till att anställa en assistent för egna medel för att förbereda ett antitrustmål. Trots detta erhöll han icke någon hjälp eller uppmuntran från Washington. Delstaternas verksamhet var något ivrigare, men osyste-

matisk. Thorelli fastslår att staterna New York och Texas hade de flesta antitrustmålen, icke mellanväststaterna, vilket hittills varit den vanliga uppfattningen.

Det första mål under Shermanlagen som nådde högsta domstolen, United States *v.* E. C. Knight Co. *et al.*, gällde några mindre företags uppgång i den amerikanska sockertrusten. Domstolen förklarade att avtalet icke berörde mellanstatlig handel utan endast tillverkning. Det föll därför utanför unionens jurisdiktion. Detta blev den första av en serie motgångar för antitrustverksamheten.

Domstolarna har senare blivit kritiserade för sin bristande förståelse för tidens krav, men Thorellis framställning ger dem en viss upprättelse. Enligt Thorelli presterade åklagarsidan ett dåligt arbete. Dessutom visar hans analys av domstolsutslagen att det ägde rum en gradvis förändring av högsta domstolens uppfattning, kulminerande år 1904 i ett utslag mot Northern Securities Company, ett holdingbolag som kontrollerade konkurrerande järnvägar. Thorelli påpekar för övrigt att detta utslag innebar en övergång till det berömda Standard Oil-utslaget år 1911, då »rule of reason», dvs. skälighetsbedömning, infördes. Under denna gradvisa utveckling blev Schermanlagens konstitutionalitet fastslagen och gränserna för dess tillämpning uppdragna.

Thorelli ger Shermanlagen och antitrustpolitiken ett gott betyg. Frågan om varför inte kongressen från början beslöt inrättandet av en administrativ övervakning, menar han blir besvarad för var och en som gör sig möda att sätta sig in i situationen år 1890. Shermanlagen, som är ett avsteg från laissez-faire och ekonomisk darwinism, har enligt Thorelli bevarat sin betydelse som symbol för friheten och decentraliseringen, för självständigheten och de lika möjligheterna. Thorelli nämner i en not den invändning som riktats mot Shermanlagen långt efter dess tillkomst, nämligen att den föranlett bildandet av truster och sammanslagningar eftersom den lyckats förhindra karteller och andra lösare sammanslutningar, och avfärdar påståendets giltighet för perioden i fråga. Det är synd att han inte velat gå utanför bokens ram och ta upp en närmare diskussion om den frågan.

Thorellis bok är värdefull. Dess allmänna överblick kommer säkerligen att påverka synen på antitrustpolitikens inledningsskede. Tilläggas bör att Thorelli genomgående hållit isär framlagda fakta och egna slutsatser. Dessutom varnar han i början av boken läsaren för sina sympatier för antitrustpolitiken. Denna förträfflighet har dock ej hindrat honom från att hålla en stundtals respektlös stil, vilket man måste betrakta som omtänksamt mot läsarna av en späckad tegelstensavhandling.

Göran C.-O. Claesson

Kommentar till en recension. I Sociala Meddelanden 1955: 2 recenserades Eva Hamrins skrift »Bostadsvaneundersökning. Bostadsvanor och möblering». Till denna recension har förf. velat foga några kommentarer, som här återges:

»Den anmälda skriften utgör endast en av de planerade sex delarna av redogörelsen för undersökningen. Övriga delar avser att behandla: materialets statistiska representativitet, gårdarnas ekonomiska förhållanden, olika hustyper (dessa var undersökningens väsentliga syfte att klarlägga), husmoderns arbete och arbetsplatser samt ett historiskt avsnitt, som skulle knyta ihop den etnologiska forskningens resultat med de förhållanden som avspeglar sig i materialet från år 1945. På grund av bristande resurser har än så länge endast den anmälda delen om bostadsvanor och möbler kunnat tryckas.

Förutom de i anmälan nämnda 500 utvalda gårdarna grundar sig de delar som berör bostadsvanorna på ytterligare 1 000 gårdar, vilka undersökts av frivilliga krafter inom jordbrukarnas ungdoms- och kvinnoorganisationer. Genom att förordet omarbetats vid själva tryckningen har dessa väsentliga uppgifter kommit att undanhållas läsaren. — Det är en ren tillfällighet att den del som handlar om bostadsvanor och möblering råkat bli tryckt först och mycket beklagligt att Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader inte samtidigt eller tidigare kunnat trycka avsnittet om materialets representativitet. Vi får hoppas att anstalten får medel att trycka både den och övriga delar så småningom.»

Eva Hamrin

SOCIALA MEDDELANDEN

1955 · Nr 4

Semestern och dess användning

Av Svenska turistföreningens kanslichef, fil. mag *Halvar Sehlin*

Omkring 2 1/2 miljoner löntagare i Sverige disponerar nu över 50 miljoner semesterdagar. Semestern har blivit en stor social fråga, som i denna artikel görs till föremål för några reflexioner.

Red.

Ett modernt samhälle med ett mångförgrenat arbetsliv och en högt uppdriven arbetstakt ställer stora krav på människorna. Arbetsinsatsen har visserligen blivit tidsmässigt mer begränsad och bättre betald men pressar samtidigt den enskilda människan hårdare. Den medför uttröttning och behov av rekreation och miljöbyte. Det är därför naturligt att parallellt med maskinteknikens och rationaliseringens utveckling inom arbetslivet har följt en förändring av semester och semestervanor. Det har blivit en nödvändighet både för den enskilde och samhället att utöka fritiden och att söka ge den innehåll och värde.

Semestern — arbetsledighet med bibehållna löneförmåner — som företeelse inom samhället har utvecklats mycket snabbt. Under 1920- och 1930-talen berodde semestern helt av kollektivavtal och sedvana. Man har beräknat att år 1919 hade omkring 113 000 arbetare en viss semester garanterad, vanligen mindre än en vecka. År 1937 hade siffran stigit till 575 000 eller 3/4 av alla avtalsberörda arbetare, varav 6/10 beräknades ha kortare semester än 6 dagar. För tjänstemännens del var två veckors semester det vanliga på 1930-talet. Så kom — från den 1 juli 1938 — lagstadgad obligatorisk semester om minst två veckor för alla anställda med minst ett års anställning. Lagstiftningen har sedan utvecklats åren 1945—1946 och 1951. Från och med år 1953 har så treveckorssemestern fått sin fulla verkan. Dessa semesterreformer har visserligen till en del beträffande vissa grupper i samhället inneburit att man lagstiftningsvägen fastställt rättigheter, som i praktiken redan varit erkända, men de har i stort anfört stora förändringar både i fråga om semestern och dess användning, exempelvis genom turistfärder. Omkring 2,5 miljoner löntagare disponerar nu över 50 miljoner semesterdagar (mot omkring 15 miljoner dagar vid mitten av 1930-talet). Där-

till kommer den tid, som i mera fria former står till förfogande för företagare — särskilt den stora gruppen jordbrukare — pensionärer, personer inom fria yrken m. fl., tillsammans över 2 miljoner vuxna personer.

Semesterns värde är naturligtvis främst beroende på dess användning. I och för sig är det givetvis önskvärt att få ett avbrott i arbetsårets enahanda — tyvärr torde alltjämt flertalet anse arbetet såsom något nödtvunget och ofta enformigt och ointressant. Under de lediga dagarna vill man så finna omväxling och upplevelser utanför det vardagliga. Det kan vara svårt att få ett klart grepp om de positiva sidorna, men några av de vanligen anförda värdena är följande.

Rekreationsbehovet tillgodoses. Den stegrade arbetstakten och det ökade jäktet under senare tid ger ökade påfrestningar för arbetstagarna. En rekreationstid är nödvändig för att icke arbetskraften i förtid skall förslitas.

En förbättrad hälsa blir följden av det friluftsliv, som är innehållet i mångas semester. Praktiskt taget överallt i vårt land finns det också möjligheter till ett sådant friluftsliv i omväxlande natur, där friluftsgårdar och andra turistanläggningar under senare årtionden i stigande grad tillkommit.

Arbetseffektiviteten får en positiv inriktning genom rekreationen. Den sänkta årliga arbetstiden har ökat rationaliseringstakten, men den mänskliga faktorn spelar alltjämt en huvudroll. De många arbetande människor, som kommer utvilade och glada åter från sin semester, blir effektivt arbetande människor till glädje för sig själva men också med betydelse för produktion och samhälle.

Det ligger *en ökad trivsel* i den möjlighet till vidgat privatliv, som semestern erbjuder.

För en stor del av semesterfirarna är en resa den naturliga formen för semesterns användning. En semesterfärd i Sverige ger en orientering i det egna landet, i andra landskap och miljöer än de egna. Resandet har i och för sig ett *bildningsvärde*. Sedan kommer det an på varje persons egen fallenhet, energi och — tyvärr — reskassa, vad resenären får ut av sin färd. I den mån resan går utom landets gränser ger den möjlighet att lära känna andra länder och folk. Därigenom blir turistfärden också en fredsfaktor.

Semestern kan också bli en paus från vardagslivets litenhet och trivialitet och ge kontakt med större och rikare ting. Därvidlag ligger det nära till att erinra om betydelsen av att begränsa arbetsdagen och arbetsveckan genom lagstiftning och om sammanhanget mellan införandet av 8-timmarsdagen och folkbildning och kulturliv.

Semesterns användning är en väsentlig fråga. Tyvärr vet man ganska litet därom, om man begär säkra siffror i detaljerad statistik. Under de senaste åren har endast högst begränsade utredningar gjorts om semestervanorna. En ganska allsidig och relativt omfattande undersökning om vanor och önskemål gjordes år 1949 av arbetstidsutredningen (SOU 1950: 32) genom frågeformulär till omkring 6 500 arbetare och tjänstemän, anslutna till LO och TCO. Denna undersökning visade bland annat att 70 % av de tillfrågade i

Foto: T. Ulmerudh

Vart skall barnfamiljen ta vägen? Det är ett av de största problemen i våra dagars semesterliv

LO-gruppen reste till annan ort under semestertiden mot 90 % inom TCO-gruppen. Kvinnorna reste i större utsträckning än männen — 80 % mot 65 %. Särskilt de äldre männen var mera orörliga; av män över 50 år stannade nästan varannan arbetare hemma under semestern.

En stor grupp *stannar* således *hemma,* vilar sig, sköter om hem och hus och trädgård. Men de som reser från bostadsorten, vart far de?

Den största gruppen hälsar på hos *släktingar och vänner;* det gällde ungefär 40 % av samtliga arbetstagare i den nämnda undersökningen. Sport- och turistorternas möjligheter att ta emot semesterfirarna är starkt begränsade. Kostnaderna för uppehåll på de vanliga turistanläggningarna är också alltför dryga för de flesta familjer, och så gör man resan billigare genom att lita till anförvanter och bekanta.

Av övriga resenärer har vi en stor grupp, som med bil, motorbåt, moped, cykel eller på annat sätt far till *sportstugor, sommarnöjen* etc. De har sålunda gjort söndagsvanorna till semestervana. Särskilt gäller detta många av invånarna i större städer och tätorter. I Stockholms omgivningar finns för närvarande omkring 10 000 sommarstugor (oräknat de som hyrs ut). Sammanlagt 10 % av arbetstagarna nyttjar semestern på detta sätt.

Så har vi dem som firar semester på olika *semesteranläggningar,* pensionat, hotell, semestergårdar etc. Mindre än 10 % av den angivna LO-gruppen gjorde det, och närmare 25 % av TCO-gruppen. Om de angivna siffrorna är representativa, skulle det innebära, att endast en mindre del av semestertagarna under sin lediga tid är gäster på de vanliga turistanläggningarna i landet. Det är säkerligen förhållandet. Och orsakerna därtill är mångahanda.

En av dem är rumsbristen. Hela antalet bäddar i turistanläggningarna torde icke uppgå till mer än inemot 100 000. Om man räknar med en högsäsong under sommaren (som sannolikt alltid kommer att vara den helt dominerande semestertiden) från midsommar till mitten av augusti av omkring 50 dagar, innebär detta omkring 5 miljoner bäddnätter att ställa mot de 50 miljonerna semesterdagar, och då har man ändå inte räknat med de utländska turisterna, som i genomsnitt torde belägga 10 % av bäddutrymmet.

Ekonomin är säkerligen en av de mäktigast verkande orsakerna till att »pensionatsgruppen» inte är större. Även en i och för sig väl motiverad och ej alltför hög dagskostnad blir oöverkomligt stor, när den multipliceras med ett antal familjemedlemmar. Följden blir att man söker sig fram till andra lösningar av inkvarteringsproblemet, vandrarhem, camping etc.

Familjer med barn i skolåldern har att ta hänsyn till skolornas lästider och får därigenom vissa bestämda gränser för sin gemensamma familjesemester.

Förutom tidigare nämnda olikheter mellan manliga och kvinnliga arbetstagare förekommer även olikheter i semestervanorna för arbetstagare bosatta i städer och på landsbygd. Inte mindre än 44 % av arbetarna på landsbygden stannade på hemorten under semestern (mot 24 % bland städernas arbetare) och endast 5 % vistades på pensionat etc. (mot närmare 12 % för städerna).

Nyare utvecklingslinjer. Det är uppenbart att parallellt med en stark utveckling av hela semesterlivet genom både semesterrättens utsträckning till ett avsevärt vidgat antal av vårt lands invånare och förlängningen av semestertiden till tre veckor har skett en inre strukturförändring inom hela semesterområdet. Det gäller förändringar i fråga om de egentliga semesteranläggningarna, och det är också en fråga om ändrade semestervanor till följd av reselivets fortgående omdaning.

Semesteranläggningarna i Sverige är främst turistanläggningar, till allra största delen tillkomna före den första semesterlagen av år 1938. De var övervägande anläggningar för personer, som hade tillfälle att företa resor och under en relativt lång semester ägna sig åt friluftsliv eller annan semesterrekreation. De stora folkgrupperna var inte särskilt starkt representerade bland gästerna. Turisthotell och pensionat växte upp genom enskilda insatser — både enskilda och juridiska personer. Nu efteråt kan man säga sig att byggnadskostnaderna var låga, arbetskraften billig och krav på komfort och modernitet ej alltför stora. Med det begränsade reseklientel som fanns gick det också som regel att få anläggningarna att bära sig. För vissa grupper semestertagare med begränsad reskassa var det emellertid angeläget att skapa nya och billigare övernattningsmöjligheter. Svenska turistföreningen fullföljde sina traditioner från fjälltrakternas enkla stugor och turiststationer och byggde upp ett antal vandrarhem som för en mycket billig penning erbjöd enkelt men rejält logi. Och året före semesterlagens tillkomst skapades folkrörelsernas egen semesterorganisation, Reso.

När så ett utökat antal semesterfirare med begränsade ekonomiska möj-

Foto: Folke Nyström

Semestern är en nödvändig paus i vardagens arbetsliv

ligheter tillkom, var det naturligt att påyrka statens medverkan för att bereda de stora folkgrupperna ökade rekreationsmöjligheter. Statens fritidsnämnd tillkom år 1939 för att fördela den del av tipsmedlen, som tillfördes Fonden för friluftslivets främjande. Omkring 10 miljoner kr har därefter lämnats som bidrag till fritidsreservat, fritidsgårdar, vandrarhem, semesterhem för husmödrar och andra för friluftsliv och semester gagnande anordningar.

De enskilda insatserna har givetvis fortsatt, men krigstiden och åren därefter har medfört försämrade möjligheter för många anläggningar att erhålla ett ekonomiskt tillfredsställande resultat, och nyetableringen har varit påfallande blygsam.

Genom medverkan från det allmänna, företag och intressesammanslutningar har också tillkommit anläggningar med särskilt syfte att bereda billigare semester för dem som behöver en sådan möjlighet. Därvid kan nämnas barnkolonier, industriers och andra företags semesterhem, kommunalt inrättade »semesterbyar». I stor utsträckning har åtgärder i detta syfte fått formen av bidrag till resor och andra utgifter under semestern.

Semestervanorna har under de år, som gått efter den ovan refererade undersökningen 1949, väl i stort sett och för den stora mängden semesterfirare icke väsentligt förändrats. I fråga om den semester, som nyttjas för resor, kan man emellertid — utan att alltid få klara statistiska belägg för saken — urskilja en stark tendens till ökad rörlighet. Det blir allt vanligare att sätta likhetstecken mellan semester och turistfärder av olika slag. Det sammanhänger självklart med utvecklingen av motortrafiken. Antalet motorfordon har efter kriget ökat i mycket snabb takt, och i år räknar man med 530 000 personbilar, mer än 300 000 motorcyklar och 250 000 à 300 000 mopeder i landet.

Det är givet att detta har en stark inverkan på semestervanorna. Belysande siffror kan erhållas från STF:s vandrarhem. År 1948 var antalet övernattningar omkring 230 000, och av gästerna kom 54 % per cykel och 12 % per bil. År 1954 hade antalet övernattningar stigit till 380 000. De som färdades med bil, motorcykel och moped hade ökat till 55 % av gästerna och cyklisterna minskat till 12 %. Siffrorna har med andra ord helt omkastats under de sex åren.

Turistfärderna, som tidigare följt järnvägar och båtlinjer till de främsta — ofta klart begränsade — turistområdena, har i stor utsträckning blivit resor med bil, buss, motorcykel och moped. Därigenom har de också fått en tendens att sprida sig över landet till tidigare mera undangömda trakter. Bilismen har gett semesterfirarna en annan räckvidd i färdandet. Turistiska sevärdheter av skilda slag får en dragningskraft över stora områden. Samtidigt som det ger ett större och rikare urval av upplevelser för den enskilde resenären kan det emellertid leda till alltför mycket kringflackande med tendens till ytlighet och brist på verkligt eget engagemang i upplevelsen.

För turistnäringens del innebär den ökade rörligheten givet också omställningsproblem. Anläggningarna får större omsättning på gäster, som

stannar kortare tid. En del turisthotell får en sämre belägenhet än tidigare, medan andra just genom biltrafiken fått läget förbättrat. För de flesta gäller, att de genom moderniseringar och rationalisering måste söka anpassa sig efter utvecklingen. Ett förslag har i slutet av föregående år framlagts om inrättande av en statlig lånefond för temporär hjälp till turisthotellnäringen i sådana avseenden.

Förutom genom ovannämnda återverkningar på turisthotell m. fl. anläggningar och den starkt ökade tillströmningen till landets vandrarhem visar sig rörligheten också i ett ökat intresse för camping, varigenom billig övernattning kan ordnas.

Åtgärder för främjande av folksemestern är av mångahanda slag. En del ligger i lagstiftningen, inte bara i den egentliga semesterlagen utan även i sådana lagar och förordningar, som syftar till att säkerställa »allemansrätten», t. ex. i fråga om bad (strandlagen), fiske, friluftsliv, bärplockning. Man bör också nämna det stöd i många olika former, som lämnats av det allmänna i syfte att möjliggöra eller underlätta semester för olika kategorier av medborgare. En redogörelse därför kan icke inrymmas i denna korta och rapsodiska översikt, men det kan erinras om 700 barnkolonier med omkring 40 000 barn och mer än 80 000 barn och vårdare för dem som årligen företar ferieresor med statligt stöd.

Av väsentlig betydelse för semesterns användning till miljöbyte är också de rabatter för familjer och semesterresor, som införts av trafikföretagen, främst Statens järnvägar.

Insatser av stort värde har också gjorts av de redan nämnda fritidsorganisationerna i form av upplysningar om färder och semestervistelser och genom inrättande av olika slag av turistanläggningar, som eljest inte skulle ha kommit till stånd. En ständig anpassning sker där till det förändrade läget i fråga om den stora semesterpublikens vanor och önskemål. Som exempel kan nämnas, att STF sommaren 1954 på försök vid ett 100-tal av landets vandrarhem inrättat särskilda möjligheter för familjer med barn under 12 år att erhålla ett rum tillsammans i stället för att, såsom är regel på vandrarhemmen över hela världen, vara uppdelade på skilda herr- och damförläggningar. Detta försök har slagit mycket väl ut, och efterfrågan på dessa rum har blivit synnerligen stor. Det är ingen tvekan om att en billig övernattningsmöjlighet för familjen på semester är mera nödvändig än någonsin. Huruvida utvecklingen i Förenta staterna med byggandet av ett stort antal motorhotell, s. k. motell, med särskild inriktning på den bilande semesterpubliken, skall kunna upprepas även i Sverige med annat klimat och andra ekonomiska förutsättningar torde vara mycket osäkert. I praktiken har vandrarhemmen i stor utsträckning kommit att bli övernattningsställen för de bilturister, som önskat erhålla en särskilt billig inkvartering under färden.

När man ser mot framtiden, är det naturligt att önska en fortsatt god utveckling för alla de åtgärder, som kan underlätta för landets många se-

mesterfirare att få ett så gott utbyte som möjligt av sin lediga tid. Det finns många faktorer, som emellertid kan verka hindrande eller inskränkande. En del ligger i klimatet, som med naturnödvändighet begränsar den bästa tiden för semester till några få månader. Sommarens högsäsong torde alltid komma att medföra problem både för turistanläggningar, kommunikationsmedel och den stora allmänheten. Familjer med barn i skolåldern får sin semestertid betingad av skolornas lästider, och även om man på olika sätt söker åvägabringa en bättre spridning av semestrarna torde det inte finnas möjligheter att åstadkomma någon väsentlig förändring. Förutom de många detaljerade önskemål, som man kan ha i fråga om förbättrade resemöjligheter och olika slag av semesteranläggningar, må det dock kanske till sist vara tillåtet att uttrycka en önskan att varje svensk medborgare skall få tillfälle att upptäcka och glädja sig åt de många värden, som ligger i en väl planerad och använd semester. Man vill också önska så många som möjligt den stimulans det ligger i att under någon del av året bryta upp från den vanliga arbets- och levnadsmiljön och uppleva en annan del av det egna landet och möta andra människor i deras vardagsmiljö. Semestern ger då inte bara rekreation och avkoppling utan också en kännedom om det egna landets natur och folk, som är av väsentligt värde för varje medborgare.

Internationella arbetsorganisationens första europeiska regionala konferens

Av byråchef *Bertil Olsson,* socialdepartementet

Under tiden 24 januari—5 februari 1955 sammanträdde i Genève de till Internationella arbetsorganisationen hörande europeiska medlemsstaterna till en regional konferens. Den var den första i sitt slag. Tidigare har emellertid liknande konferenser hållits i Amerika och i Asien med organisationens medlemmar i dessa världsdelar. I den europeiska konferensen deltog 26 medlemsstater med fulla trepartsdelegationer, dvs. från regeringarna, arbetsgivarna och arbetstagarna. Av de deltagande staterna tillhörde åtta Östeuropa. Till konferensens president valdes förre schweiziske förbundspresidenten R. Rubattel.

Konferensprogrammet upptog förutom en diskussion av generaldirektörens rapport följande tre frågor, nämligen åtgärder för att höja produktiviteten, frågan om den sociala trygghetens finansiering samt frågan om pensionsåldern.

Generaldirektören hade i sin allmänna rapport till konferensen tecknat bakgrunden till det socialpolitiska skeendet. Framstegen i Europa under de senast gångna decennierna var flera och stora. Men det konstaterades också att utrymme fanns för fortsatta framsteg. Dessa måste byggas på full sysselsättning, ökad produktivitet och en rättvis fördelning av produktionsresultatet. Generaldirektören rosar emellertid inte tillståndet överallt i Europa. Sålunda påtalas att stora delar av Sydeuropa alltfort lider av massfattigdom, massarbetslöshet och undersysselsättning. De åtgärder häremot som rekommenderades i rapporten går ut på större sparande, större kapitalbildning, strängare skattepolitik och jämnare inkomstfördelning. Vidare påtalas behovet av ökad export och import av utländskt kapital. Emigrationen som botemedel mot »överbefolkningen» intar emellertid i denna rapport en blygsammare plats än i tidigare rapporter. I rapporten fästs också stort avseende vid integrationssträvandena i Europa, som är till stor fördel för världsdelen. En översikt över pågående integrationsförsök lämnas. Generaldirektören höjer emellertid också ett varningens finger. Han menar att integrationen kan gå hårt ut över vissa grupper i samhället, nämligen de som utrationaliseras och ej står sig i konkurrensen. De får icke glömmas bort, och det fordras därför att åtgärder till hjälp för dessa grupper vidtas. Integrationen måste planeras.

Arbetsmarknadssituationen i Europa analyseras i rapporten. Till skillnad från förkrigstiden har i många stater full sysselsättning uppnåtts och bibehållits genom en följd av år. Fortfarande finns emellertid stora områden i

Europa med massarbetslöshet. I de östeuropeiska länderna syftar planhushållningspolitiken bland annat till full sysselsättning, men den sker till priset av en ofri arbetsmarknad.

I rapporten understryks vidare olikheten i standard i olika länder med risk för osund konkurrens på grund av underbetald arbetskraft. En svår men icke desto mindre angelägen uppgift är att söka erhålla jämförbara internationella data över arbets- och andra produktionskostnader.

Bostadsfrågan ägnas ett särskilt kapitel i rapporten. Här framhålls betydelsen av statliga bostadssubventioner och statlig hyreskontroll för bostadsfrågans lösning. Bostadsbristen är alltjämt stor i Europa och bostadsnöden är svår, särskilt i Syd- och Mellaneuropa. Stor vikt tillmäts kostnadssänkningar i bostadsproduktionen, reducering av säsongfluktuationerna, byggande i större enheter, kontroll av markspekulationen, general- och regionplaneringar.

Slutligen innehåller rapporten ett kapitel om förhållandena mellan arbetare och arbetsgivare. Slående är den starka nedgången i öppna konflikter som visat sig efter kriget i jämförelse med förkrigstiden. En annan strukturell förändring i samarbetet är att detta icke lika mycket som förr rör sig inom en begränsad sfär av förhandlingar om kontantlönerna, utan kommit att omfatta även åtgärder för full sysselsättning, ökad produktivitet och åtgärder av socialpolitisk karaktär.

Konferensen ägnade flera dagars debatt åt generaldirektörens rapport. En mängd talare uppträdde, såväl från regeringarnas som arbetsmarknadsparternas sida. I flera fall företräddes regeringarna av fackministrar eller f. d. ministrar. De flesta talare underströk de fakta och synpunkter på olika områden, som kommit fram i rapporten. I denna allmänna debatt kom emellertid även fram de stora motsättningarna mellan öst och väst, som senare under konferensen tog sig pregnanta uttryck. Öststaterna spelade monotont på Västeuropas rustningar och »krigsaktivism», men de västeuropeiska staterna blev icke svaret skyldiga.

I procedurfrågorna kom det till de första sammandrabbningarna. Konferensen beslöt utse tre tekniska utskott för behandling av var och en av de tre tekniska frågor, som stod på konferensens program. Konferensen bestämde antalet ledamöter i varje utskott och anmodade grupperna att inkomma med förslag, vilka ledamöter de önskade ha med i utskotten. Arbetsgivargruppen föreslog endast västeuropeiska arbetsgivare under motivering att de icke kunde erkänna arbetsgivare från de socialistiska östeuropeiska staterna som fria arbetsgivare. De östeuropeiska staterna protesterade. Då man emellertid antagit den praxis vid internationella arbetsorganisationens konferenser att de olika grupperna är suveräna i sin kandidatnominering, gjorde konferensen ingen ändring i gruppernas förslag till kandidater — ehuru det är konferensen som utser delegaterna i utskotten.

Den franske regeringsdelegaten, förre konseljpresidenten Ramadier, tog då på regeringsgruppens vägnar upp ett av den engelske regeringsdelegaten tidigare framfört men i konferensens beredningsutskott tillbakavisat förslag om

att representanter för de östeuropeiska arbetsgivarna skulle utses som suppleanter i de tekniska kommittéerna. Detta förslag antogs av konferensen med 53 röster mot 30. Mot förslaget röstade förutom samtliga västeuropeiska arbetsgivare regeringsdelegaterna för Irland, Portugal, Turkiet och Tyskland samt arbetardelegaterna från Danmark, England, Irland, Portugal, Turkiet och Österrike. Reaktionen från de västeuropeiska arbetsgivarna i anledning av detta nederlag uteblev inte. Dagen efter, när de tekniska kommittéerna skulle börja sina sammanträden, infann sig icke de västeuropeiska arbetsgivarna. Kort därefter meddelade de skriftligen konferensens president, att de, med hänsyn till det beslut konferensen fattat om suppleantplatser för de östeuropeiska arbetsgivarna, icke komme att delta i arbetet i de tekniska kommittéerna. De stannade emellertid kvar för att delta i konferensens plenarsammanträden. Sålunda fick de tekniska kommittéerna under återstoden av konferensen arbeta utan närvaro av de västeuropeiska arbetsgivarrepresentanterna.

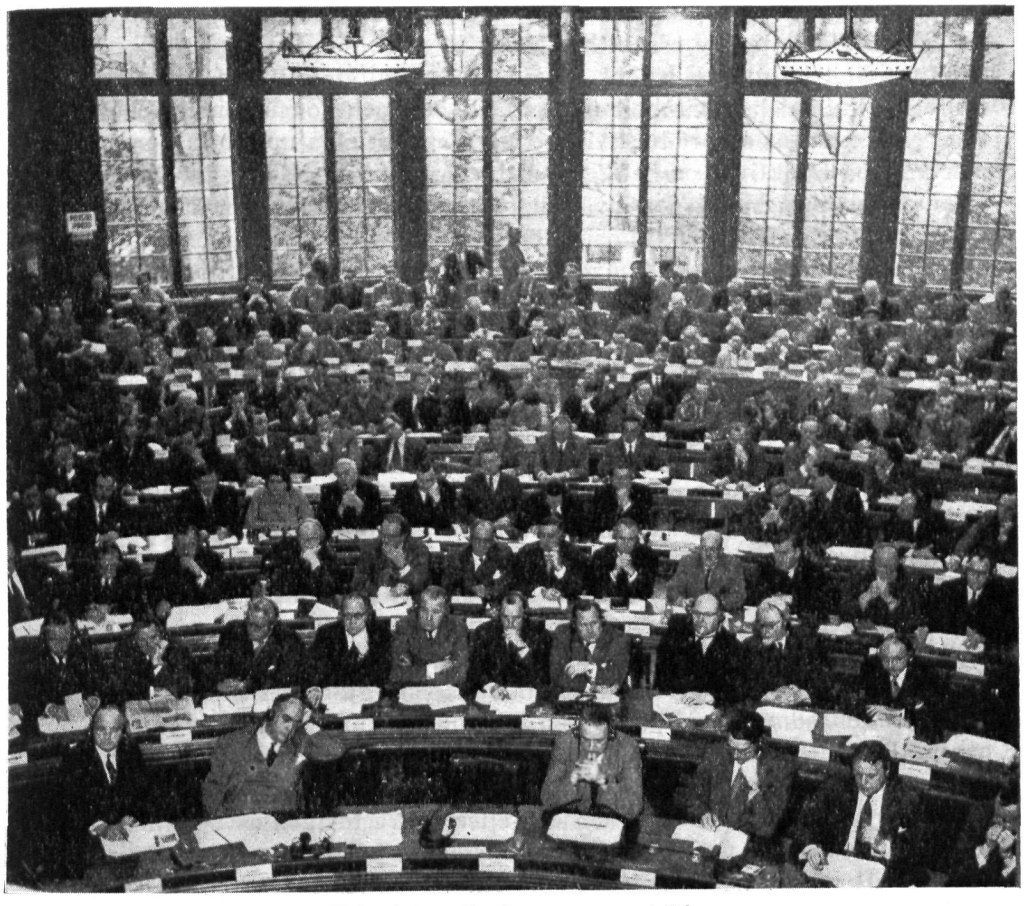

Foto från ett plenarsammanträde

De tekniska kommittérna utarbetade förslag till rapporter och resolutioner, som förelades konferensen. Med endast obetydliga ändringar antog konferensen vad som föreslagits av kommittéerna. Åtskilliga ändringsförslag framkom dock, främst från de västeuropeiska arbetsgivarna, som ju icke deltagit i de tekniska kommittéernas arbete. Det torde icke vara uteslutet, att en del av det som de västeuropeiska arbetsgivarna sökte uppnå med sina ändringsförslag också hade uppnåtts, därest de varit med i det förberedande arbetet, som utfördes av de tekniska kommittéerna. När frågorna avancerat så långt som till slutligt avgörande i konferensen var det svårare att kompromissa.

I resolutionen om åtgärder för höjande av produktiviteten rekommenderades metoder, som är ganska lika dem som i det praktiska samarbetet mellan arbetsmarknadsparterna under flera år använts i de skandinaviska och vissa av de västeuropeiska länderna. Regeringarnas ansvar anses främst vara att skapa en gynnsam atmosfär och en yttre ram för högre produktivitet genom samhälleliga åtgärder på det ekonomiska och sociala fältet. Arbetsgivarnas och arbetarnas förpliktelser för höjande av produktiviteten preciseras i detaljerade resolutionsparagrafer. Som ledande principer för all produktivitetshöjning borde bl. a. gälla, att resultatet av den höjda produktiviteten skulle delas lika mellan kapital, arbete och konsumenter. Vidare var man enig om att i de produktivitetsprogram, som görs upp, borde man lägga mer vikt på effektivare arbete genom förbättrade arbetsmetoder än hårdare arbete. Det ansågs också nödvändigt att vidta åtgärder för att hindra att högre produktivitet leder till arbetslöshet.

Trots att man var ense i mycket kunde dock icke resolutionen enhälligt antas, utan den blev ett majoritetsbeslut med 47 röster mot 37 och 4 nedlagda. De kommunistiska representanterna röstade mot resolutionen under motivering att de icke kunde medverka till höjd produktivitet i länder med kapitalistiskt produktionssystem, där produktivitetshöjning endast skulle innebära ökad exploatering av arbetskraften och större arbetslöshet. De västeuropeiska arbetsgivarna å sin sida, som ansåg att fri företagsamhet var främsta villkoret för höjande av produktiviteten, kunde bl. a. icke vara med på resolutionens förslag om att arbetarnas fulla deltagande i planeringen och vidtagandet av åtgärder för att höja produktiviteten skulle anses som oundgängligen nödvändigt. Därför röstade nästan samtliga västeuropeiska arbetsgivare mot resolutionen. De skandinaviska arbetsgivarrepresentanterna avstod dock från att rösta.

Från den svenska regeringsdelegationens sida gjordes i samband härmed ett uttalande, som gick ut på att den ansåg att tekniska åtgärder för höjande av produktiviteten borde kunna diskuteras utan inblandning av politiska hänsyn. Internationella arbetsorganisationens sammankomster borde icke användas för propaganda för den ena eller andra formen av ägandeskap till produktionsmedlen. Gentemot kommunisternas påståenden om meningslösheten i att höja produktiviteten i de kapitalistiska länderna anfördes det faktum, att de skandinaviska länderna och vissa andra länder i nordvästra

Europa med en i stort sett fri ekonomi under viss statlig kontroll uppnått den högsta produktiviteten och den högsta levnadsnivån i världen. Lika ensidigt och felaktigt ansågs emellertid arbetsgivarnas framhävande av den fria företagsamheten som en nödvändig förutsättning för höjd produktivitet vara. Många exempel kunde anföras, där produktivitetshöjningen vore lika stor eller större i icke privatägda företag. Frågan om företagsformen vore överhuvud taget en sekundär fråga i sammanhanget.

Den andra frågan på konferensen, finansieringen av den sociala trygghet-en, var föremål för en lång diskussion i den tekniska kommittén. De slutsatser kommittén kom till antogs av konferensen. Frågorna rörde främst olika former och källor för finansieringen samt dennas organisation. I samband härmed antogs en resolution, som anmodar internationella arbetsbyrån att företa en utredning angående internationell jämförelse av kostnaderna för socialförmånerna samt att framlägga resultatet härav till nästa europeiska regionala konferens.

Resolutionen i den tredje huvudfrågan på konferensens dagordning rekommenderar bl. a. att varje människa genom lagstiftning skall garanteras en tillräcklig pension efter fullgjort arbetsliv. Minimipensionsåldern bör göras rörlig och i regel infalla mellan 60—65 år. För ohälsosamma och krävande yrken bör lägre pensionsålder fastställas. Vidare skulle pensionsåldern kunna sättas 5 år lägre för kvinnor än för män. De som uppnått pensionsåldern men alltjämt önskade arbeta, skulle beredas tillfälle härtill om lämpligt arbete kunde anskaffas utan att det inkräktar på den arbetskrafts intressen, som ännu icke uppnått pensionsåldern.

Ett östeuropeiskt förslag att pensionsåldern skulle infalla mellan 50—60 år för män samt 45—55 år för kvinnor tillbakavisades. Detsamma blev resultatet av ett danskt regeringsförslag, som föreslog slopande av de fixerade åldersgränserna till förmån för en allmännare formulering som satte pensionsåldern i relation till de ekonomiska och demografiska faktorerna och de finansiella resurserna i varje enskilt land. Den ålder vid vilken folkpension skulle utgå finge dock icke ligga över utan under den normala pensionsåldern för arbetstagare.

Slutligen framlades en resolution av den tyska regeringsdelegationen avseende åtgärder för att trygga ett socialt bostadsbyggande. Den antogs med stor majoritet. Resolutionen rekommenderar att åtgärder vidtas från statens sida för att trygga bostadsfrågan. Särskilda bostadsprogram både på lång och kort sikt bör uppgöras under statlig ledning. Såväl allmänna subventioner som lån bör komma till användning i bostadspolitiken. Åtgärder bör vidtas för att hindra tomtspekulation. Under tider av bostadsbrist bör hyreskontroll förekomma. Bostadspolitikens syfte bör dock vara att snarast möjligt uppnå en marknadshyra. Resolutionen kan sägas vara ett bekräftande av de praktiska åtgärder, som sedan flera år vidtagits på bostadsområdet i många europeiska stater.

Konferensens sista dag blev icke utan intermezzo. En av konferensens båda vice presidenter, den engelske arbetsgivarrepresentanten Sir Richard Snedden,

höll ett avslutningstal, som av konferensens ordförande karakteriserades som överdrivet. Den ryske regeringsdelegaten, som först syntes vilja gå i svaromål på Sneddens tal, avstod härifrån sedan han hört ordförandens karakteristik av talet, som han ansåg riktigt tolkade konferensdeltagarnas åsikter om detta. På flera arbetsgivarrepresentanter därefter på samma gång begärde ordet, tydligen i akt och mening att bemöta den ryske regeringsdelegaten, hotade konferensen att sluta i oordning. Då dessa meningsutbyten icke stod på dagordningen, vägrade konferensordföranden bestämt ytterligare dispyt och konferensen kunde tack vare ordförandens fasta ingripande avslutas i god ordning. Den lämnade emellertid kvar en stark känsla av att det icke var sista gången de bittra motsättningarna mellan väst och öst skulle komma till uttryck, och det var nog icke alldeles omotiverat att en ledare i en schweizisk tidning hade som rubrik »Kris i internationella arbetsbyrån».

Sammanknytning av konsumentprisindex med äldre indexserier

Av förste aktuarie *Carl Öberg*, socialstyrelsen

I sitt betänkande (SOU 1953: 23) förordade 1952 års indexkommitté att socialstyrelsen skulle utfärda anvisningar rörande tekniken vid en anknytning av den nya konsumentprisindexen till de tidigare indexberäkningarna. Vissa uppgifter angående tillvägagångssättet vid en dylik sammanknytning har redan lämnats i den redogörelse för konsumentprisindexen, som föregående år publicerades i denna tidskrift (1954: 9, sid. 557). En något utförligare behandling av detta spörsmål följer här nedan.

Konsumentprisindex beräknas som bekant månadsvis fr. o. m. juli 1954, vilket innebär att man använde det nya prismaterialet och de nya vägningstalen etc. första gången vid beräkning av prisförändringarna mellan juni och juli 1954. Den första beräkningsbasen blev därmed juni 1954. Konsumentprisindexen skulle enligt direktiven anknytas till levnadskostnadsindexen utan direkta skatter med år 1935 som bas, varvid medeltalen för år 1949 av indextalen i nämnda serie skulle bli publiceringsbas för den nya serien och sättas lika med 100. Någon revision av indexberäkningen mellan år 1949 och det första beräkningstillfället skulle icke företas.

I fråga om jämförbarheten av de äldre indexserierna och konsumentprisindexen må först erinras, att levnadskostnadsindexens olika serier alla hade det gemensamt, att beräkningarna både beträffande vägningstal och prismaterial hänförde sig till en genomsnittlig familjebudget för arbetar- och tjänstemannafamiljer med barn i städer och andra tätorter, medan för kon-

sumentprisindexen viktsystemet baseras på den totala privata förbrukningen och priserna inhämtas både i städer och på landsbygd. Någon större betydelse för jämförbarheten torde emellertid denna skillnad icke ha. Socialstyrelsens (tidigare riksbankens) allmänna konsumtionsprisindex överensstämde i fråga om vägningstal och prismaterial mycket nära med den nya indexen. Denna kan därför i realiteten betraktas såsom en direkt fortsättning på den allmänna konsumtionsprisindexen. Mellan år 1949 och juni 1954 var prisutvecklingen mätt med levnadskostnadsindex utan skatter och konsumtionsprisindex nästan exakt densamma. Det innebar därför indexmässigt sett knappast någon olägenhet att man formellt anknöt den nya serien till den officiella levnadskostnadsindexen.

Här nedan skall ges de relationstal, som för var och en av de äldre indexserierna behövs för en mer eller mindre approximativ fortskrivning av serien i fråga med den nya konsumentprisindexen.

Levnadskostnadsindex utan direkta skatter med år 1935 som basperiod. Enligt direktiven för konsumentprisindex skall medeltalet av ifrågavarande levnadskostnadsindex för år 1949 sättas lika med 100. Detta medeltal utgör enligt vedertaget beräkningssätt det till helt tal avrundade aritmetiska medeltalet av indextalen (utan decimaler) för december 1948 och mars, juni, september och december 1949. I detta fall har medeltalet för år 1949 beräknats på samma sätt men med bibehållande av två decimaler på alla indextal, och medeltalet blir då 165,94. Vill man under 1955 eller senare fortskriva nämnda levnadskostnadsindex, skall man således multiplicera konsumentprisindex för den månad beräkningen skall avse med 165,94 och dividera med 100. I praktiken kan man således med skälig avkortning multiplicera konsumentprisindex med talet *1,66* och avrunda produkten till närmaste hela tal.

Gäller det att jämföra en tidpunkt mellan åren 1935 och 1949 med något beräkningstillfälle för konsumentprisindex, kan levnadskostnadsindex för tidpunkten i fråga, t. ex. september 1942, divideras med det nyssnämnda talet 1,66.

Levnadskostnadsindex utan direkta skatter med juli 1914 som basperiod. Årsmedeltalet för 1949 för denna indexserie, som under senare år fortskrivits med hjälp av 1935 års serie utan skatter, var med en decimal 256,3. Konsumentprisindex skall således multipliceras med talet *2,56*, om man vill erhålla ett indextal motsvarande den här ifrågavarande levnadskostnadsindexen med juli 1914 = 100. Produkten bör även här avrundas till helt tal.

För jämförelse av ett indextal i ifrågavarande levnadskostnadsindex för någon tidpunkt före 1949 med konsumentprisindex efter 1954 kan den förra seriens indextal divideras med 2,56.

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex. Då medeltalet för denna serie under år 1949 var 175,9 kan i anslutning till vad ovan anförts serien

fortskrivas efter juni 1954, som i detta fall var sista beräkningstillfället, genom att multiplicera konsumentprisindex med *1,76*. Även vid denna beräkning bör produkten avrundas till helt tal.

Levnadskostnadsindex med direkta skatter och sociala förmåner med år 1935 som basperiod. Om denna serie liksom den närmast efterföljande med juli 1914 som basperiod gäller, att en fortskrivning med en indexserie, i vilken direkta skatter icke ingår, innebär en sammanställning av beräkningar av väsentligt olika karaktär. Om man likväl anser sig nödsakad att göra en sådan fortskrivning, måste man ha klart för sig att de direkta skatternas förändringar endast delvis och de sociala förmånerna kanske icke alls har något samband med varuprisernas och arbetslönernas utveckling. Det visar sig också, att indexserierna med skatter mellan åren 1949 och 1954 visat större förändringar — i detta fall stegringar — än de övriga serierna. Det har därför inom socialstyrelsen ansetts lämpligt att rekommendera en anknytning av serierna med skatter till konsumentprisindex på så sätt, att indextalet för juni 1954 i de äldre serierna sätts lika med indextalet för samma månad i konsumentprisindexen. Då utvecklingen under senare delen av år 1954 varit ungefär densamma enligt de olika serierna, undviks därmed ett omotiverat hack mellan originalserien och den fortskrivna serien vid årsskiftet 1954/55.

I 1935 års serie med direkta skatter och sociala förmåner var indextalet för juni 1954 227,24 och för samma månad var konsumentprisindex 129,61. Divideras det förra indextalet med det senare, erhålls talet 1,7533. För att mycket approximativt få fram ett fortskrivet indextal i den här ifrågavarande serien skall således konsumentprisindex för en viss månad multipliceras med talet *1,75*.

Levnadskostnadsindex med direkta skatter och sociala förmåner med juli 1914 som basperiod. I denna ursprungliga indexserie var indextalet för juni 1954 355,0 (endast en decimal har under senare år uträknats). Om detta tal divideras med den nyssnämnda konsumentprisindexen för samma månad (129,61) erhålls talet 2,739. Den här ifrågavarande serien av levnadskostnadsindex kan således, med reservation för den ovan berörda bristande jämförbarheten mellan serier med och utan skatter, fortskrivas genom att multiplicera konsumentprisindex med talet *2,74*.

De tal, som enligt ovanstående kan användas vid fortskrivning av de äldre indexserierna med konsumentprisindex, är således följande:

	Omräkningsfaktor för fortskrivning av				
	levnadskostnadsindex utan dir. skatter o. soc. förmåner		allm. konsumtionsprisindex	levnadskostnadsindex med dir. skatter o. soc. förmåner	
	år 1935=100	juli 1914=100	år 1935=100	år 1935=100	juli 1914=100
Konsumentprisindex multipliceras med	1,66	2,56	1,76	1,75	2,74

Övriga indexserier, såsom *pensionspristalet* och den nu nedlagda *pristalsserien* för vissa statliga löneberäkningar, torde man i detta sammanhang kunna bortse ifrån.

Indexklausuler. Vid omformulering av indexklausuler i leveransavtal och betalningsutfästelser, varigenom anknytningen till någon av de äldre indexserierna ändras till att avse konsumentprisindex, bör bl. a. iakttas, att ett visst antal enheters intervall enligt den nya indexserien betyder en procentuellt större indexförändring än samma antal enheter enligt de äldre serierna, beroende på att den nya serien talmässigt ligger på en lägre nivå än de gamla serierna.

Ex. Ett enskilt löneavtal slutet i november 1951 kan t. ex. innehålla den bestämmelsen, att ett grundbelopp av 1 000 kr per månad skall ökas med 50 kr för varje 10-tal enheter, varmed levnadskostnadsindex i 1935 års serie utan direkta skatter och sociala förmåner överstiger det för september 1951 beräknade talet, vilket var 200. De 10 enheterna motsvarar i detta fall 5 % av indextalet 200, liksom 50 kr utgör 5 % av 1 000 kr. Om denna klausul skall anknytas till konsumentprisindex, bör det heta, att grundbeloppet, 1 000 kr, skall höjas med 50 kr för varje ökning av konsumentprisindex med 6 enheter utöver det för september 1951 beräknade talet, vilket var 121. Här motsvarar således 6 enheter mycket nära 5 % av indextalet 121.

Det må i detta sammanhang erinras om en artikel i Svensk Juristtidning 1951, sid. 451, av byråchefen Erland v. Hofsten, »Om utformning av indexklausuler», vilken innehåller åtskilliga påpekanden som alltjämt är aktuella.

Halvan, Slampen och Tofsan — en film om ungdomsvård

På följande uppslag visas några bilder ur denna film, som inspelats på uppdrag av Kommittén för social upplysningsfilm med bidrag från Stockholms stad.

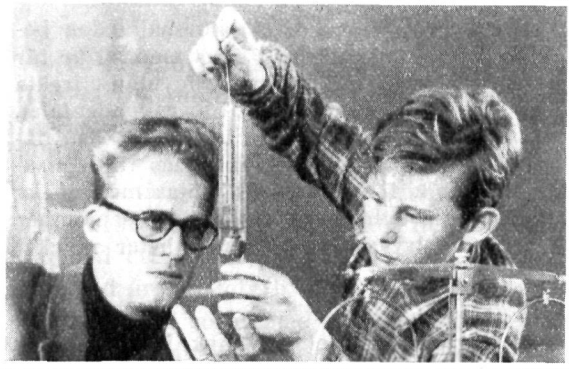
Några data om filmen:

Producent: Nordisk Tonefilm
Regi, produktion: Egil Holmsen
Manus: Lars Bolin
Foto: Sven Thermænius, Bengt Dalunde

Speltid: 26 min.
Distribution: Föreningsfilmo, SoL-film, Norstedts filmavdelning
Hyrespris: Kr 7,50

Halvan, en tämligen ofördärvad landsortspojke, har lockats till storstaden och bostadsbristen

Slampen, ett normalt busfrö med skolsvårigheter och trasigt föräldrahem

Tofsan, tuggummituggande Söderflicka som känner sig överflödig hemma

Arbetet och arbetskamraterna är ett problem ...

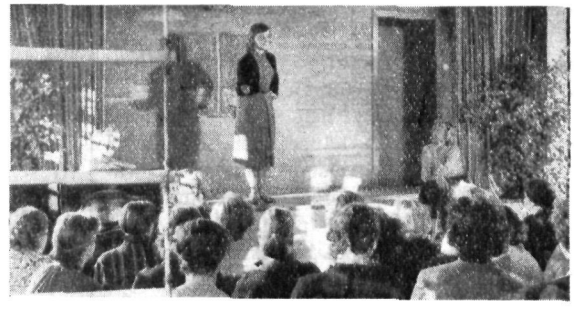
. . . fritiden likaså

Halvan kommer till en ungdomsvårdsskola efter att ha stulit och kvaddat bilar. Han får utbildning som bilmekaniker

Tofsan, som prostituerat sig, hamnar också på en skola där hon får arbeta . . .

. . . och roa sig

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens yttrande angående icke fastställda faderskap till utom äktenskap födda barn. Socialstyrelsen avgav den 17 januari 1955 utlåtande i anledning av vad riksdagens revisorer anfört angående icke fastställda faderskap för barn födda utom äktenskapet. I yttrandet anförs bl. a.

Statsrevisorernas framställning visar att faderskapet för barn utom äktenskap i ett betydande antal fall ej blivit fastställt. I andra fall har fastställt faderskap ej antecknats i födelse- och dopbok. Båda företeelserna har enligt revisorerna ofta sin grund i försummelser från kyrkobokförares, barnavårdsnämnders eller barnavårdsmäns sida.

Revisorerna har särskilt pekat på de ekonomiska konsekvenserna för stat och kommun av att faderskap ej blir fastställda. Dessa konsekvenser måste förvisso beaktas. Det finns emellertid också andra vilka enligt styrelsens mening är långt allvarligare. Styrelsen åsyftar de personliga konsekvenserna för de barn saken gäller. Även dessa konsekvenser kan vara av ekonomisk natur, men vanligen ligger de på ett annat plan. Att ej veta vem som är ens fader innebär för de flesta en psykisk press, som hämmar och hindrar dem på olika sätt och komplicerar deras tillvaro både som barn och vuxna. Ur barnavårdande synpunkt är det att anse som ett svårt missförhållande att ett stort antal barn får växa upp utan säker kännedom om sin fader.

Styrelsen delar helt revisorernas uppfattning att de rådande förhållandena är otillfredsställande och att rättelse bör eftersträvas. Styrelsen har länge haft sin uppmärksamhet riktad på dessa förhållanden och sökt verka för en effektivering av barnavårdsnämnders och barnavårdsmäns verksamhet i dessa hänseenden. De medel som därvid stått styrelsen till buds har varit råd och upplysningar, dels muntligen och dels skriftligen i publikationen Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor eller i brevsvar på förfrågningar från barnavårdsnämnder och barnavårdsmän. Problemen har dessutom dryftats med socialvårdskonsulenterna vid styrelsens årliga konferenser med dessa. På anmodan av styrelsen ägnar konsulenterna vid sina besök i kommunerna särskild uppmärksamhet åt barnavårdsnämndernas och barnavårdsmännens handläggning av barnavårdsmannaärenden.

Socialvårdskonsulenternas stora arbetsbörda gör det emellertid omöjligt för dem att ägna all den tid åt barnavårdsmannaverksamheten som vore önskvärd med hänsyn såväl till dess betydelse som till de brister, som ännu vidlåder densamma. Den bästa utvägen vore enligt styrelsens mening att styrelsen utsåges till tillsynsmyndighet för verksamheten. I denna egenskap skulle styrelsen kunna organisera en effektiv och fortlöpande kontroll av verksamheten i hela landet samt med bindande verkan föreskriva åtgärder för dess effektivering.

Styrelsen erinrar vidare om sitt yttrande (19.1.1953) med anledning av statsrevisorernas behandling av frågan om indrivning av ersättning för utgivna bidragsförskott vari betonades angelägenheten av en central tillsyn över bidragsförskottsverksamheten. Denna verksamhetsgren har mycket nära samband med den här ifrågavarande.

I fortsättningen går styrelsen in på de olika förslag till åtgärder att avhjälpa missförhållandena, vilka statsrevisorerna lagt fram, dock endast i vad dessa förslag berör socialvårdens organ.

När revisorerna framhåller vikten av att till barnavårdsmän endast utses personer som anses särskilt lämpliga för sådana uppdrag, berör de ett i detta sammanhang centralt problem. På barnavårdsmännens lämplighet, dvs. på deras kunnighet, intresse, nit och taktfullhet, beror till stor del värdet av hela barnavårdsmannainstitutionen. Tyvärr finns det barnavårdsnämnder som ännu ej har detta fullt klart för sig. Därför finns det också alltjämt barna-

vårdsmän, som icke är skickade för sina uppdrag. Man försöker råda bot på missförhållandet med de medel som står till buds, dvs. upplysning och undervisning.

Frågan om barnavårdsmännens kvalifikationer har enligt vad styrelsen erfarit tagits upp av barnavårdskommittén. Styrelsen har därför ej anledning att här ingå närmare på detta problem.

Enligt revisorernas uppfattning förekommer det, särskilt på mindre orter, att sekretessbestämmelserna rörande barnavårdsnämndernas verksamhet överträds, och att åtskilliga mödrar på den grund vägrar medverka till att faderskapen blir fastställda. Revisorerna framhåller önskvärdheten av en bättre ordning i detta hänseende.

Otvivelaktigt händer det att barnavårdsmän, barnavårdsnämndsledamöter och andra som har tillgång till uppgifter i barnavårdsmannaärenden, gör sig skyldiga till indiskretioner. Styrelsen tror för sin del ej att detta händer oftare i små kommuner än i medelstora och större. Ju flera personer som har möjlighet till insyn i barnavårdsmannaärendena, ju större är risken att någon skall frestas att berätta vad han eller hon vet. I medelstora och större kommuner blir det allt vanligare att barnavårdsmännen utför en stor del av sitt arbete på socialvårdsbyrån respektive kommunalkontoret. De har sina mottagningar där och de utnyttjar byråns eller kontorets skrivbiträden. Ej sällan förvaras barnavårdsmännens handlingar på byrån eller kontoret liksom också nämndens förteckning över barnavårdsmannaskap. Det förekommer också att barnafädernas inbetalningar av underhållsbidrag sker via socialvårdsbyråns eller kommunalkontorets kassa. Ett stort antal personer kommer på detta sätt i kontakt med barnavårdsmannaärendena. Med denna utveckling har sekretessfrågan onekligen blivit ett problem. Något belägg har dock icke förebragts för att risken för indiskretioner nämnvärt påverkar antalet av de mödrar, som vägrar medverka till att faderskapen för deras utomäktenskapliga barn blir fastställda.

Där det inträffar att uppgifter utlämnas till obehöriga torde detta i de allra flesta fall bero på okunnighet och tanklöshet. Man försöker därför, inom ramen för den tidigare omnämnda upplysningsverksamheten, sprida kännedom om sekretessbestämmelserna i 14 § kungörelsen om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå samt om påföljderna vid överträdelse av dessa bestämmelser.

Statsrevisorerna framhåller avslutningsvis att en intensifiering av samarbetet mellan pensions- och socialstyrelserna bör övervägas beträffande ärenden angående särskilda barnbidrag av det slag, varom här är fråga. Det hittillsvarande samarbetet, som ursprungligen tillkommit på socialstyrelsens initiativ, har i åtskilliga fall resulterat i att faderskapet kunnat fastställas. Samarbetet kommer att fortsättas och socialstyrelsen kommer att verka för ytterligare utveckling av detsamma.

Danska krisprogrammet. För att hindra en fortsatt ogynnsam valutautveckling har den danska regeringen lagt fram ett omfattande lagkomplex, vilket godkändes av folketinget i mitten av mars 1955. Krisprogrammet, som avser att minska den totala konsumtionen i Danmark med ca 400 milj. kr om året, är utformat så att de lägsta inkomsttagarna och barnfamiljerna såvitt möjligt skyddas. Vidare ingår i komplexet ett system med sparbevis, som gör att prishöjningarna inte slår igenom i den lönereglerande detaljprisindexen. Här skall ges ett kort referat av lagkomplexet.

Statliga besparingar. Det statliga mjölkbidraget som hittills utgått med 35 milj. kr upphävs. Godstaxorna på de statliga järnvägarna höjs, likaså posttaxorna. Det totala belopp som staten vinner genom besparingarna och de ökade intäkterna beräknas till 60—70 milj. kr.

Omsättningsskatt läggs i grossistledet på följande varor: konfektionskläder, metervaror av tyg, leksaker, guld- och silvervaror, klockor, radiogrammofoner och mattor. Beräknat totalbelopp 275 milj. kr årligen i två år.

Prishöjningar. Bland de varor som beläggs med högre avgifter märks: bensin, mineralvatten, tändstickor, glass, biobiljetter, kaffe och te. Dessa höjningar beräknas ge 180 milj. kr årligen i två år.

För att inte dessa statliga besparingar och höjda priser på varor och tjänster skall

slå igenom i den danska detaljprisindexen, pristallet, och för att skydda barnfamiljerna och de lägsta inkomsttagarna införs samtidigt ett system med sparbevis (obligationer), kontantbidrag och höjda barnbidrag.

Sparbevis (obligationer). Sparbevis utfärdas till personer med minst 4 000 kr skattepliktig inkomst. Obligationernas storlek varierar med den skattepliktiga inkomsten. För personer med försörjningsplikt är beloppet 80 kr i inkomstgruppen 4 000—5 000 kr, och 280 kr i gruppen med minst 20 000 kr inkomst. För personer utan försörjningsplikt är beloppen 40 resp. 160 kr i dessa inkomstgrupper.

Av sparbevisen, som är utställda på viss person och som ej kan säljas eller pantsättas, inlöses 1/10 varje år med början år 1962. Inlösen sker efter lottdragning bland obligationerna. Sparbevisen är räntebärande. En obligation på 200 kr inlöses sålunda med 375 kr år 1971. Om en obligationsinnehavare dör eller går i konkurs utbetalas beloppet genast. Man räknar med att utfärda sparbevis på 200 milj. kr per år under två år.

Kontantbidrag utgår till dem som har en skattepliktig inkomst understigande 4 000 kr. Till personer med försörjningsplikt betalas 40 kr, till personer utan försörjningsplikt samt till ålders- och invalidpensionärer utgår 20 kr. Summan av dessa bidrag beräknas till 13 milj. kr per år.

Barnbidrag. Som ersättning för mjölkbidragets bortfall och för prishöjningar som berör barnfamiljerna ökas de hittills utgående barnbidragen med ca 20 kr per barn. Ökningen är något olika i de skilda inkomst- och dyrortsgrupperna. Totalbeloppet beräknas till 20 milj. kr.

Från regeringshåll anfördes i detta sammanhang att regeringen ej kan ansluta sig till den ofta framförda kritiken mot *indexreglering av lönen.* Sett över en följd av år är det inte något som tyder på att indexregleringen haft självständig betydelse för löneutvecklingen i Danmark. Tvärtom har lönerna stigit väsentligt mer än indexen efter kriget.

Indexregleringens positiva betydelse har framför allt legat i att den har möjliggjort två-åriga avtalsöverenskommelser med en betydlig stabilitet på arbetsmarknaden som resultat. Lugnet på arbetsplatserna beror i hög grad på att där råder tillit till de ingångna avtalen, och regeringen har därför ej kunnat acceptera den utvägen att helt enkelt hålla de föreslagna prishöjningarna utanför indexen.

Dyrortsnämnden. Chefen för civildepartementet har förordnat regeringsrådet Henrik Klackenberg till ordförande i dyrortsnämnden för år 1955. Övriga ledamöter i nämnden för år 1955 har förordnats tidigare. (Se Soc. Medd. 1955:2, sid. 81.)

Anslag till forskning och experiment inom rehabiliteringsområdet. Försäkringsbolaget Folksam lämnar årligen ett anslag om ca 100 000 kr till forskning och experiment inom rehabiliteringsområdet. Ansökningar om anslag från det belopp som fördelas år 1955 skall insändas före den 1 september 1955 till Folksam, sekretariatet, Stockholm 7.

Fackliga sammanslagningar i Nord-Amerika. De två största landsorganisationerna i *USA,* American Federation of Labor och Congress of Industrial Organizations, skall sammanslås i slutet av år 1955 enligt ett beslut som fattats av de båda organisationernas förhandlingsdelegationer. Den preliminära överenskommelsen skall underställas en kongress. Det sammanlagda medlemsantalet uppgår till 15 miljoner.

Ett likartat beslut har fattats i *Canada* av Labour Congress of Canada och Canadian Congress of Labour, som sammanlagt har en miljon medlemmar. Beslutet skall underställas en extrakongress i början av år 1956 med delegater från de båda organisationerna.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	3, 1955
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1955
Sociala frågor vid årets riksdag	2, 1955
Socialutgifterna i Sverige, årligen	8, 1954
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	11, 1954
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	3, 1955
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	detta nr
Kollektivavtal	2, 1955
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	3, 1955
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	detta nr
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	12, 1954
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1955
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	detta nr
Priser, konsumtion:	
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	3, 1955
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	2, 1955
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	detta nr
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	2, 1955
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	7, 1954
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	detta nr
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
statsbidrag	7, 1954

Utbetalade allmänna barnbidrag under år 1954

Kvartal	Barnbidragsanvisningar antal	Barnbidragsanvisningar belopp, kr	Girerings-uppdrag, belopp, kr	Summa, kr	Återbetalningar och andra debiteringar, kr	Utbetalat nettobelopp, kr
I kv.	1 014 441	129 692 702	663 737	130 356 439	15 493	130 340 946
II »	1 016 457	129 899 872	696 870	130 596 742	8 500	130 588 242
III »	1 019 195	130 242 898	657 357	130 900 255	14 506	130 885 749
IV »	1 020 333	130 330 357	670 987	131 001 344	16 350	130 984 994
					Summa	**522 799 931**

Av sammanställningen framgår att barnbidrag utbetalats med ett nettobelopp av 522,8 milj. kr, vilket innebär att allmänna barnbidrag under år 1954 utgått för i runt tal 1 803 000 barn.

M. R.

Nykterhetsvårdsklientelet under år 1953

I Soc. Medd. 1955: 2 har redovisats samtliga personer som nykterhetsnämnderna tagit befattning med under år 1953; de utgjorde sammanlagt 38 105. Bland dessa hade 1 § alkoholistlagen varit tillämplig på 13 351, och för dessa svårare missbrukare lämnas i det följande vissa uppgifter.

Nykterhetsnämnderna redovisade 6 627 personer, som kvarstående från 1952 och 6 340 som nytillkomna. Ärenden för 384 personer har överförts från annan nämnd och för 455 personer till annan nämnd. 6 320 fall avslutades under år 1953, medan 6 576 fall redovisades som kvarstående till 1954. Den totala omsättningen, fördelad på landsbygd och städer samt på kön och civilstånd, redovisas i tab. 1.

Antalet fall fördelade på kön, civilstånd och ålder. Kvinnorna utgör blott en ringa del, 3,1 % av samtliga (till antalet 411). De är relativt talrikare i städerna än på landsbygden. Endast 30 av de redovisade kvinnorna hör hemma på landsbygden.

De gifta (män och kvinnor) upptar i städerna en något större andel av hela klientelet än på landsbygden och även de frånskilda är relativt fler i städerna. Jämfört med föregående år har inga större förskjutningar mellan olika civilstånd inträffat. Den sedan några år pågående tendensen att andelen frånskilda ökar och andelen gifta minskar har fortsatt även mellan 1952 och 1953. För de senaste fyra åren har den relativa andelen frånskilda

Tab. 1. Omsättningen inom olika kön och civilstånd

	Kvarstående den 31/12 1952	Nytillkomna under år 1953	Överförda från annan nykterhetsnämnd	Överförda till annan nykterhetsnämnd	Ärendet avslutat under år 1953	Kvarstående den 31/12 1953	Kol. 6 i % av kol. 1
	1	2	3	4	5	6	7
Män	6 417	6 149	374	440	6 138	6 362	99,1
därav: ogifta	2 237	2 258	196	237	2 198	2 256	100,8
gifta	3 049	3 087	98	100	3 111	3 023	99,1
änklingar	179	168	13	15	176	169	94,4
frånskilda	952	636	67	88	653	914	96,0
Kvinnor	210	191	10	15	182	214	101,9
därav: ogifta	46	46	4	4	37	55	119,6
gifta	90	96	3	6	84	99	110,0
änkor	16	16	—	2	11	19	118,8
frånskilda	58	33	3	3	50	41	70,7
Summa	**6 627**	**6 340**	**384**	**455**	**6 320**	**6 576**	**99,2**
därav: landsbygd	1 319	1 551	140	168	1 472	1 370	103,9
städer	5 308	4 789	244	287	4 848	5 206	98,1

utgjort resp. 10,2, 11,4, 12,2 samt 13,1 %, medan de giftas andel under samma år varit 50,0, 49,1, 48,7 och 48,1 %. Antalet fall inom olika civilstånd på landsbygden och i städerna framgår av denna sammanställning.

	Landsbygd		Städer		Hela riket		
	totalt	%	totalt	%	totalt	1953 %	1952 %
Ogifta	1 366	45,4	3 421	33,1	4 787	35,9	36,2
Gifta	1 333	44,3	5 090	49,2	6 423	48,1	48,7
Änkor o. änklingar	90	3,0	302	2,9	392	2,9	2,9
Frånskilda	221	7,3	1 528	14,8	1 749	13,1	12,2
Summa	**3 010**	**100**	**10 341**	**100**	**13 351**	**100**	**100**
därav: män	2 980	99,0	9 960	96,3	12 940	96,9	97,0
kvinnor	30	1,0	381	3,7	411	3,1	3,0

I genomsnitt var frekvensen alkoholmissbrukare 0,8 fall på landsbygden samt 3,0 fall i städerna, allt räknat på 1 000 av hela folkmängden. Att en person blir rubricerad som alkoholmissbrukare beror på vederbörande nykterhetsnämnds bedömande och delvis torde den konstaterade skillnaden mellan landsbygd och städer kunna förklaras av olikheter vid denna bedömning. Detta framgick även av den tidigare redogörelsen om nykterhetsnämndernas verksamhet, enligt vilken av samtliga fall 41 % i städerna, men blott 23 % på landsbygden ansågs vara av den svårighetsgraden att 1 § Al var tillämplig.

I tab. 2 redovisas klientelet uppdelat efter åldersklasser. Man observerar särskilt den höga frekvensen i de mellersta åldersgrupperna; ca 45 % av alla fall ligger mellan 35 och 50 år. Någon nämnvärd skillnad mellan landsbygd och städer föreligger inte i detta avseende. Spridningen är något större på landsbygden.

Den relativa frekvensen ingripanden är i alla åldersgrupper större mot de ogifta än mot de gifta. Särskilt stor är denna skillnad i de mellersta

Tab. 2. Klientelets åldersfördelning

Åldersgrupp	Landsbygd		Städer		Hela riket		Därav			
							män		kvinnor	
	totalt	%	totalt	%	totalt	%	totalt	%	totalt	%
—19 år	36	1,2	66	0,6	102	0,8	100	0,8	2	0,5
20—24 »	184	6,1	461	4,5	645	4,8	625	4,8	20	4,9
25—29 »	310	10,3	943	9,1	1 253	9,4	1 219	9,4	34	8,3
30—34 »	339	11,3	1 299	12,6	1 638	12,3	1 590	12,3	48	11,7
35—39 »	376	12,5	1 497	14,5	1 873	14,0	1 798	13,9	75	18,2
40—44 »	479	15,9	1 695	16,4	2 174	16,3	2 101	16,2	73	17,7
45—49 »	412	13,7	1 574	15,2	1 986	14,9	1 921	14,9	65	15,8
50—54 »	378	12,6	1 215	11,7	1 593	11,9	1 550	12,0	43	10,5
55—59 »	236	7,8	782	7,6	1 018	7,6	988	7,6	30	7,3
60—64 »	140	4,6	419	4,0	559	4,2	546	4,2	13	3,2
65— »	120	4,0	390	3,8	510	3,8	502	3,9	8	1,9
Totalt	**3 010**	**100**	**10 341**	**100**	**13 351**	**100**	**12 940**	**100**	**411**	**100**
Medelålder	42,2		42,4		42,4		42,4		41,6	

Tab. 3. Klientelet fördelat efter olika initiativtagare

	Antal			Procent			
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket	
						1953	1952
Hela antalet fall	**3 010**	**10 341**	**13 351**	**100**	**100**	**100**	**100**
därav							
A. anmälan från							
1. make el. annan anhörig	540	2 351	2 891	17,9	22,7	**21,7**	21,8
2. annan enskild person	175	802	977	5,8	7,8	**7,3**	7,7
3. läkare	85	596	681	2,8	5,8	**5,1**	5,3
4. polisen	907	2 847	3 754	30,1	27,5	**28,1**	26,0
5. åklagare	162	187	349	5,4	1,8	**2,6**	2,6
6. nämnd el. styrelse (utom polisen)	202	824	1 026	6,7	8,0	**7,7**	8,7
7. klienten själv	81	670	751	2,7	6,5	**5,6**	5,3
8. annan	90	358	448	3,0	3,5	**3,4**	3,6
B. nykterhetsnämndens eget initiativ	791	1 961	2 752	26,3	19,0	**20,6**	21,8
C. initiativ från annat organ	124	260	384	4,1	2,5	**2,9**	3,0

åldrarna i städerna. Det största talet redovisas för ogifta män i städerna i åldern 50—54 år med 31,6 per 1 000, vilket är mer än tre gånger större än för gifta män i samma ålder och sex gånger högre än för ogifta män på landsbygden i denna åldersklass. För kvinnorna är frekvensen obetydlig i alla åldersklasser, mellan 0,1 och 0,3 per 1 000 kvinnor inom samma ålder. Totalfrekvensen för männen i städerna har sedan föregående år ökat från 8,7 till 8,8 per 1 000 män i åldern 20—80 år. På landsbygden redovisas samma frekvens som föregående år, 2,3.

Anmälare och anledning till anmälan. En nykterhetsnämnd kan ingripa mot en person som missbrukar alkohol oberoende av hur den fått reda på fallet. Det är alltså inte nödvändigt att en anmälan föreligger, men i regel torde detta vara fallet. Anmälan kan komma från enskild person eller något organ, men även polis och åklagarmyndighet samt läkare är skyldig att omedelbart till nykterhetsnämnd anmäla sådant fall som bör föranleda ingripande. Antalet fall under år 1953 fördelade efter initiativtagare på landsbygden och i städerna redovisas i tab. 3.

De flesta anmälningarna kommer från polisen samt från make eller annan anhörig. Inga större förändringar har inträffat sedan föregående år. Ungefär en femtedel av fallen har föranletts av nämndernas egna initiativ, en något mindre andel i städerna än på landsbygden (19 resp. 26 %). Däremot är anmälan från anhörig eller annan enskild person något vanligare i städerna (23 %) än på landsbygden (18 %). Åtgärd föranledd av klienten själv föreligger blott i 6 % av fallen. De flesta av dessa leder till frivillig intagning på anstalt eller poliklinikbehandling (antabuskur). En person kan anmälas av fler initiativtagare och i dessa fall har samtliga räknats. Härigenom blir totalantalet fall inte lika med summan av de olika initiativtagarna i tab. 3 och summan av den procentuella fördelningen blir större än 100.

För att alkoholistlagen skall vara tillämplig på en person fordras att han

Tab. 4. Antal fall med olika indikationer på landsbygd och i städer

Indikationer	Antal			Procent			
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket	
						1953	1952
1. Vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv	317	702	1 019	10,5	6,8	**7,6**	7,8
2. Utsätta någon, för vilken man är försörjningspliktig, för nöd eller vanvård eller eljest grovt brista i sina plikter mot sådan person	639	3 010	3 649	21,2	29,1	**27,3**	27,0
3. Ligga det allmänna, sin familj eller annan till last	268	921	1 189	8,9	8,9	**8,9**	8,3
4. Vara ur stånd att ta vård om sig själv	1 026	3 213	4 239	34,1	31,1	**31,8**	32,2
5. Föra ett för närboende grovt störande levnadssätt	493	1 091	1 584	16,4	10,6	**11,9**	11,7
6. Under de två senaste åren vara tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri	863	2 713	3 576	28,7	26,2	**26,8**	25,3
7. Föra ett kringflackande liv	98	173	271	3,3	1,7	**2,0**	2,2
8. Brott mot utskrivningsbestämmelserna (48 § Al)	100	845	945	3,3	8,2	**7,1**	7,1
9. Enligt 25 § Al	1	8	9	0,0	0,1	**0,1**	0,1
10. Frivillig intagning på anstalt	100	546	646	3,3	5,3	**4,8**	5,0

är hemfallen åt alkoholmissbruk. För att 1 § i denna lag skall kunna tillämpas fordras dessutom att minst en av de i denna paragraf omnämnda specialindikationerna är för handen. Dessa indikationer framgår av tab. 4, där indikationerna 1—7 är hänförliga till 1 §.

Den vanligast förekommande är indikation 4 (ur stånd att ta vård om sig själv); för nära en tredjedel av samtliga personer har denna angetts. Denna indikation är den vanligaste i de äldre åldersgrupperna. Av dem som är över 65 år har sålunda 40 % betecknats som hjälplösa. Den näst vanligaste indikationen är de dåliga försörjarna (ind. 2) samt återfallsfylleristerna (ind. 6); vardera av dessa grupper upptar en dryg fjärdedel av samtliga fall. De dåliga försörjarna är något fler i städerna (29 %) än på landsbygden (21 %), medan återfallsfylleristerna är något vanligare på landsbygden (29 %) än i städerna (26 %). En betydande skillnad mellan landsbygd och städer föreligger framför allt för dem som betecknats som störande för närboende, där landsbygdens andel är betydligt större än städernas samt för dem som återtagits till anstalt för brott mot utskrivningsbestämmelserna, vilka i städerna var 8 % men på landsbygden blott 3 %. Även beträffande indikationerna måste framhållas att fler än en kan vara tillämplig på samma person. Samtliga har då räknats, varför totalantalet fall inte överensstämmer med summan av de olika indikationerna. Det föreligger ganska stora skillnader mellan olika civilstånd, som framgår av tab. 5.

De ogifta är mest återfallsfyllerister och hjälplösa. Bland de gifta har nära hälften karakteriserats som dåliga försörjare. Bland änklingarna och änkorna är hjälplöshet den dominerande indikationen, vilket givetvis sammanhänger med dessas i genomsnitt högre ålder.

Tab. 5. Antal fall med olika indikationer fördelade på civilstånd

Indikationer	Civilstånd				Procent			
	Ogifta	Gifta	Änkl. o. änkor	Frånskilda	Ogifta	Gifta	Änkl. o. änkor	Frånskilda
Farliga	186	680	20	133	3,9	10,6	5,1	7,6
Dåliga försörjare	219	3 064	43	323	4,6	47,7	11,0	18,5
Fattigvårdsfall	340	631	29	189	7,1	9,8	7,4	10,8
Hjälplösa	1 594	1 788	181	676	33,3	27,8	46,2	38,7
Grovt störande	587	727	70	200	12,3	11,3	17,9	11,4
Återfallsfyllerister	2 175	915	74	412	45,4	14,2	18,9	23,6
Kringflackande	204	31	11	25	4,3	0,5	2,8	1,4
Brott mot utskrivningsbestämmelserna	392	308	25	220	8,2	4,8	6,4	12,6
Straffriförklarade	7	2	—	—	0,1	0,0	—	—
Frivilliga	207	251	37	151	4,3	3,9	9,4	8,6

Det ligger i de olika indikationernas karaktär, att en del av dem kommer på vissa civilstånd. Så är t. ex. de gifta alkoholmissbrukarna antingen våldsamma och misshandlar sin familj eller försummar de att underhålla den. I förstnämnda fallet betecknas vederbörande som farlig, i sistnämnda som dålig försörjare. Dessa bägge indikationer är betydligt mer sällsynta bland de ogifta alkoholmissbrukarna, vilka oftare är ute och blir tagna för fylleri, varför ett betydligt större antal av dessa blir rubricerade som återfallsfyllerister.

Det ligger även i de skilda indikationernas karaktär att vissa blir dominerande inom vissa åldersgrupper. Dåliga försörjare och farliga förekommer mest i de mellersta åldrarna. Återfallsfylleristerna återfinns mest i de yngre åldrarna, medan de störande är starkast företrädda i såväl de yngsta som de äldsta åldrarna. Slutligen kan nämnas att den relativa andelen som betecknas som kringflackande ökar med åldern; i de yngsta åldrarna utgör denna kategori ca 1 %, i de äldsta ca 4 %.

Olika slag av åtgärder. Vissa huvudsiffror, som belyser klientelets fördelning efter de olika åtgärder som vidtagits, har sammanställts i tab. 6. I de fall då mer än en åtgärd vidtagits under året mot en och samma person är vederbörande redovisad under var och en av dessa.

I första hand vidtar nykterhetsnämnderna hjälpåtgärder av förebyggande syfte: ungefär tre fjärdedelar av samtliga har varit föremål för sådana, vanligen varning eller övervakning. De flesta av dessa hade inte fått några ytterligare åtgärder, men mot ca 23 % har även strängare åtgärder måst vidtas. Sammanlagt hade förebyggande åtgärder måst företas mot 10 205 personer; 2 377 av dessa hade dessutom varit föremål för annat slag av åtgärd, 4 384 personer hade fått varning eller erinran, medan 2 338 fått läkar- eller sjukhusvård. Till denna sistnämnda grupp har räknats de som genomgått antabus- eller abstinylkurer. Vanlig förebyggande övervakning som hjälpåtgärd (13 § Al) har 5 772 personer fått, medan 1 198 fått övervakning i samband med att resolution för intagning på anstalt sökts för dem (28 §

Tab. 6. Klientelets fördelning på olika åtgärder

Åtgärder	Antal			Procent			
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket	
						1953	1952
Hela antalet fall	**3 010**	**10 341**	**13 351**	**100**	**100**	**100**	**100**
därav föremål för							
1. förebyggande åtgärder	2 371	7 834	**10 205**	78,8	75,8	**76,4**	75,6
a) erinran eller varning	1 182	3 202	**4 384**	39,3	31,0	**32,8**	32,0
b) övervakning enl. 13 § Al	1 319	4 453	**5 772**	43,8	43,1	**43,2**	42,8
c) » » 28 § »	186	1 012	**1 198**	6,2	9,8	**9,0**	9,1
d) läkar- eller sjukhusvård	461	1 877	**2 338**	15,3	18,2	**17,5**	18,5
e) annan hjälpåtgärd	419	1 550	**1 969**	13,9	15,0	**14,7**	14,4
enbart förebyggande åtgärd	1 929	5 899	**7 828**	64,1	57,0	**58,6**	58,0
förebyggande åtgärd i kombination med annan åtgärd	442	1 935	**2 377**	14,7	18,7	**17,8**	17,6
2. förordnande om intagning på anstalt							
a) sökt men ej meddelat	63	137	**200**	2,1	1,3	**1,5**	1,2
b) meddelat men ej verkställt	180	752	**932**	6,0	7,3	**7,0**	7,3
3. vård på alkoholistanstalt							
a) samtliga vårdade	733	3 189	**3 922**	24,4	30,8	**29,4**	29,8
b) därav intagna under 1953	286	1 215	**1 501**	9,5	11,7	**11,2**	11,6
4. eftervård							
a) samtliga	310	1 133	**1 443**	10,3	11,0	**10,8**	11,0
b) med enbart eftervårdande åtgärder	109	414	**523**	3,6	4,0	**3,9**	4,3

Al). Övriga hjälpåtgärder av förebyggande natur har förekommit mot 1 969 personer. Det har här rört sig om indragning av motbok, serveringsförbud, hjälp till ombyte av vistelseort samt hjälp till anskaffande av nytt arbete. Ser man på åtgärdernas procentuella fördelning, finner man vissa skillnader mellan landsbygd och städer. Läkar- och sjukhusvård är vanligare i städerna, medan man på landsbygden i större utsträckning tillgriper varningar. Av samtliga personer som blivit föremål för förebyggande åtgärder hade, som framgår av nedanstående tablå, på landsbygden 50 % och i städerna 41 % fått allvarlig erinran. Övervakning hade förekommit mot 70 % i städerna och 63 % på landsbygden.

Åtgärd	Landsbygd	Städer
	%	%
Erinran	49,9	40,9
Övervakning enl. 13 § Al	55,6	56,8
» » 28 § Al	7,8	12,9
Läkar- eller sjukhusvård	19,4	24,0
Annan hjälpåtgärd	17,7	19,8

I efterföljande sammanställning redovisas den tid som övervakningen varat. Här har endast medtagits de fall för vilka övervakningen avslutats under året, antingen genom att ärendet avförts eller genom att vederbörande intagits på anstalt. För de flesta, över 70 % av samtliga, har övervakningen varat högst ett år. Endast 11 % av samtliga har stått under övervakning i två år eller mer. De som endast stått under övervakning enl. 28 § Al (dvs. under anstånd efter sökt intagningsresolution) hade endast varit överva-

kade i ca 8,5 mån., medan de som haft dylik övervakning plus vanlig övervakning enl. 13 § i genomsnitt stått under övervakning ca 18 mån. För dessa personer börjar övervakningen som vanlig förebyggande hjälpåtgärd, men på grund av att de inte förbättras ansöker nämnden om intagning på anstalt varvid övervakningen direkt blir enligt 28 §.

Övervakningens längd (i månader)	Övervakn. enl. § 13		Övervakn. enl. § 28		Övervakn. enl. §§ 13 och 28		Samtliga totalt	i %
	Landsbygd	Städer	Landsbygd	Städer	Landsbygd	Städer		
1— 5	42	203	11	84	2	16	358	11,6
6	87	173	1	25	1	1	288	9,4
7—11	57	369	8	56	7	31	528	17,2
12	201	636	19	147	2	17	1 022	33,3
13—17	30	238	—	2	5	51	326	10,6
18	10	37	—	—	—	14	61	2,0
19—23	25	86	—	1	8	35	155	5,0
24	26	105	—	—	4	19	154	5,0
25—	47	70	—	—	7	58	182	5,9
Summa	**525**	**1 917**	**39**	**315**	**36**	**242**	**3 074**	**100**
Övervakn. i genomsn., mån.	12,7	12,1	8,7	8,6	17,6	18,1	12,3	—

3 922 personer har under år 1953 varit intagna på alkoholistanstalt, de flesta på K. B:s resolution. Endast 25 % hade på egen ansökan vårdats på alkoholistanstalt. Frivillig intagning är betydligt vanligare bland gifta än bland ogifta samt bland män än bland kvinnor. Däremot föreligger inga större skillnader i detta avseende mellan landsbygd och städer.

Skillnaden i detta avseende mellan olika civilstånd på landsbygden och i städerna framgår av denna tablå.

	Samtliga intagna	Därav på egen ansökan totalt	i %
Landsbygd:			
Ogifta	355	61	17,2
Gifta	264	76	18,8
Änklingar och änkor	26	6	23,1
Frånskilda	88	21	23,9
Summa landsbygd	733	164	22,4
Städer:			
Ogifta	1 131	237	21,0
Gifta	1 261	328	26,0
Änklingar och änkor	108	46	42,6
Frånskilda	689	192	27,9
Summa städer	3 189	803	25,2
Hela riket	**3 922**	**967**	**24,7**
därav: män	3 830	950	24,8
kvinnor	92	17	18,5

Den genomsnittliga vårdtiden är avsevärt längre för dem som intagits på grund av K. B:s resolution (22,2 mån.) än för dem som intagits på egen ansökan (12,6 mån.).

T. G.

Ungdomsvårdsskolornas elever år 1954

Antalet ungdomsvårdsskolor samt elevplats- och elevantalet vid dessa vid slutet av år 1952, 1953 och 1954 framgår av nedanstående tablå.

	31/12 1952	31/12 1953	31/12 1954
Antal skolor	23	23	22
» platser	809	809	806
» elever	1 515	1 440	1 404
därav			
utackorderade	43	51	93
villkorligt utskrivna	809	788	725
på skolorna	663	601	586

Antalet elever har även under år 1954 fortsatt att minska. Detta beror dels på att genom en sorgfällig gallring vid intagningsförfarandet och en allt mer omfattande rådgivning åt barnavårdsnämnderna med anvisande av andra möjligheter än ungdomsvårdsskola antalet nyintagna kunnat hållas lågt och dels på att antalet avgångna även under år 1954 varit större än antalet nyintagna. Av klientelet befinner sig ca 40 % på skolorna. Övriga är utackorderade eller villkorligt utskrivna. En skola har under året nedlagts.

De förändringar som under år 1954 inträffat framgår av nedanstående tablå, där motsvarande förändringar under år 1953 står inom parentes:

Antal elever som under år 1954 (1953)	
nyintagits	394 (414)
återintagits efter utackordering eller villkorlig utskrivning	353 (325)
utackorderats	102 (72)
villkorligt utskrivits	606 (673)
slutligt utskrivits	331 (391)
utskrivits för avtjänande av straff, för vård på annan anstalt m. m.	99 (98)

Elevernas fördelning efter ålder och kön var vid slutet av år 1954 följande:

	I skolorna			Villkorligt utskrivna eller utackorderade		
	Pojkar	Flickor	Tillhopa	Pojkar	Flickor	Tillhopa
Antal elever	422	164	586	546	272	818
därav, i %, i åldern						
9—15 år	29,4	7,3	23,2	11,2	1,5	7,9
15—18 »	51,7	53,7	52,2	52,4	34,9	46,6
18 år och däröver	18,9	39,0	24,6	36,4	63,6	45,5

Pojkarna, som utgör ca 70 % av samtliga, var som synes yngre än flickorna.

De barn som är elever vid ungdomsvårdsskolor har av barnavårdsnämnden omhändertagits för skyddsuppfostran på grund av visad vanart. På vilket sätt denna vanart tagit sig uttryck framgår i grova drag av nedanstående-

de tablå. Flera vanartsfaktorer har i vissa fall redovisats men den procentuella fördelningen är gjord på basis av antalet elever.

	Pojkar		Flickor	
	Antal	%	Antal	%
Antal elever	968		436	
därav omhändertagna på grund av				
allmän svårfostran	450	46,5	285	65,4
skolkning, skolrubbning	37	3,8	14	3,2
billån	57	5,9	—	—
andra egendomsbrott	695	71,8	117	26,8
misshandel	36	3,7	1	0,2
sexuell vanart	13	1,3	177	40,6
vagabondering	6	0,6	21	4,8
annan vanart	31	3,2	2	0,5

Som allmänt svårfostrade karakteriseras således nästan hälften av pojkarna och 2/3 av flickorna. Den vanligaste orsaken till omhändertagandet av pojkarna är egendomsbrott under det att sexuell vanart är en viktig orsak till omhändertagandet av flickorna. I gruppen »annan vanart» ingår bland annat eldsanläggning, ligabrott m. m.

Den tid de 331 elever, som slutligt utskrevs under år 1954, vistats på ungdomsvårdsskola, varit utackorderade eller villkorligt utskrivna framgår av tablån nedan:

	Vårdsätt		
	I skola	Utackorderade	Villkorligt utskrivna
Antal slutligt utskrivna elever	331	32	326
därav vårdade nedanstående antal dagar			
— 300	81	25	22
300— 500	101	2	69
500—1 000	108	4	135
1 000—1 500	25	1	78
1 500—2 000	14	—	19
mer än 2 000	2	—	3
Vårdtid, medelantal dagar per elev	567	250	809

Praktiskt taget samtliga elever, som slutligt utskrevs, hade alltså dessförinnan blivit villkorligt utskrivna. På skolan hade de i genomsnitt tillbringat ca 19 månader, varefter de varit villkorligt utskrivna under en tid av ca 27 månader.

J. E.

Utlänningar i Sverige

En översikt för år 1954 och läget den 1 januari 1955

Utlänningar med uppehållstillstånd. Från och med den 1 juli 1954 är danska, finska och norska medborgare befriade från skyldigheten att ha uppehållstillstånd i Sverige. Antalet gällande uppehållstillstånd för övriga utlänningar — vilket icke är liktydigt med antalet härvarande sådana utlänningar med uppehållstillstånd (medföljande barn kan ingå i tillståndet; utresa kan ha skett) — var 53 171 den 1 januari 1955, av vilka 27 012 avsåg män och 26 159 kvinnor. Förändringarna, vilka totalt innebär en något mer än 8-procentig minskning sedan föregående årsskifte, samt nationsfördelningen framgår av tab. 1.

Sedan nordborna som ovan nämnts utgått ur statistiken, är antalet uppehållstillstånd i ännu mindre grad än förr representativt för utlänningsstocken i Sverige. Möjlighet att siffermässigt exakt ange denna saknas tyvärr numera. Uppskattningsvis kan den emellertid beräknas något överstiga 230 000 personer, barn och tillfälligt vistande medräknade.

Naturaliserade utlänningar. Under år 1954 har enligt till utlänningskommissionen inkomna uppgifter 9 235 förutvarande utlänningar blivit svenska

Tab. 1. Uppehållstillstånd för utlänningar

Nationalitet	1946	1954				1955		
	1 januari	1 januari	1 april	1 juli	1 oktober	1 januari	därav män	därav kvinnor
Dansk	2 729	14 585	14 432	13 001	..	..	..	..
Finsk	6 293	26 718	28 379	25 667	..	..	..	..
Isländsk	179	127	142	141	133	144	79	65
Norsk	4 537	10 292	10 609	9 897	..	..	..	..
Baltisk	25 977	17 453	16 934	15 231	14 312	12 409	7 187	5 222
Belgisk	82	99	95	98	93	101	51	50
Brittisk	901	939	959	963	990	1 005	492	513
Fransk	509	645	631	625	610	633	369	264
Italiensk	332	2 506	2 410	2 389	2 379	2 419	1 549	870
Nederländsk	679	1 262	1 285	1 312	1 304	1 354	858	496
Polsk	3 822	3 889	3 740	3 585	3 433	3 350	2 049	1 301
Schweizisk	316	960	951	948	1 029	1 037	680	357
Tjeckoslovakisk	—	765	650	627	595	546	342	204
Tysk	6 250	20 158	20 694	20 705	20 961	20 944	8 114	12 830
Ungersk	805	1 037	1 028	1 034	1 035	993	544	449
USA-medborgare	669	1 204	1 231	1 211	1 162	1 273	705	568
Österrikisk	—	1 913	1 993	2 045	2 094	2 117	1 058	1 059
Övriga	4 565	5 045	4 958	4 940	4 913	4 846	2 935	1 911
Samtliga	**58 645**	**109 597**	**111 111**	**104 419**	[1]**55 043**	[1] **53 171**	**27 012**	**26 159**

[1] Utom nordbor.

Tab. 2. Utlänningar som blivit svenska medborgare enligt till utlänningskommissionen inkomna uppgifter under år 1954

Förutvarande	Antal	Därav efter konseljbeslut	Förutvarande	Antal	Därav efter konseljbeslut
Argentinare	2	2	Litauer	23	23
Belgare	7	7	Nederländare	75	69
Bulgarer	4	4	Norrmän	727	668
Canadensare	27	11	Polacker	605	603
Danskar	697	631	Portugiser	3	3
Danzig-medborgare	23	23	Rumäner	44	44
Engelsmän	18	14	Ryssar	98	98
Estländare	2 167	2 166	Schweizare	8	4
Filippiner	1	1	Spanjorer	11	11
Finnar	2 282	2 263	Sudaneser	1	1
Fransmän	11	10	Sudet-Tyskar	102	102
Gammalsvenskby-bor	7	7	Sydafrikaner	2	2
Greker	10	10	Tjeckoslovaker	85	84
Indier	1	—	Turkar	8	8
»Ingermanländare»	455	455	Tyskar	882	865
Iraker	1	1	Ungrare	127	127
Isländare	5	5	USA-medborgare	171	75
Israeler	6	6	Österrikare	96	95
Italienare	45	43	Statslösa	14	12
Japaner	1	1	Okänd nationalitet	1	1
Jugoslaver	16	16	Samtliga	**9 235**	**8 937**
Kineser	3	3			
Lettländare	363	363			

medborgare. I denna siffra, som är den högsta som någonsin noterats, ingår såväl barn som svenskfödda utländska medborgare, vilka i föreskriven ordning återtagit svenskt medborgarskap. Efter Kungl. Maj:ts beslut har 8 937 personer naturaliserats år 1954. De svenskblivnas fördelning efter förutvarande nationalitet framgår av tab. 2.

Födda och avlidna utlänningar. Utlänningsstockens minskning till följd av naturalisation är av betydligt större omfattning än minskningen genom dödsfall bland de härvarande utlänningarna. Enligt avgivna uppgifter var de senares antal 355 under år 1954. Kvantitativt uppvägs denna siffra nästan niofaldigt av utländska kvinnors här födda barn, 3 072. Fördelningen efter nationalitet av de födda och de avlidna utlänningarna redovisas i tab. 3 och tab. 4.

In- och utresor. Den mest väsentliga förändringen av utlänningspopulationen sker till följd av in- och utresor, av vilka de förra något överväger. Efter den nordiska passfrihetens genomförande år 1952 registreras endast den icke-nordiska resandeströmmen. Denna har efter kriget tilltagit år från år. Under år 1954 inreste (enligt tab. 5) 339 769 enbart icke-nordbor till Sverige, vilket är 57 114 eller 20,2 % fler än under 1953.

Tab. 3. Av utländska kvinnor i Sverige födda barn enligt uppgifter till utlänningskommissionen år 1954

Hemland	Antal barn	Hemland	Antal barn
Argentina	2	Litauen	8
Belgien	6	Mexiko	2
Brasilien	1	Nederländerna	51
Canada	6	Norge	290
Danmark	479	Persien	2
Danzig	1	Polen	147
Eire	2	Rumänien	12
Egypten	1	Schweiz	45
England	30	Sovjetunionen	7
Estland	191	Spanien	10
Finland	883	Sudetområdet	13
Frankrike	30	Syrien	1
Grekland	4	Tjeckoslovakien	25
Indonesien	1	Turkiet	8
»Ingermanland»	56	Tyskland	479
Irak	1	Ungern	30
Island	7	USA	22
Israel	2	Österrike	56
Italien	77	Statslösa	16
Jugoslavien	5	Statslösa ryssar	20
Kina	1	Summa	**3 072**
Lettland	41		
Liechtenstein	1		

Turiststatistik. Den utländska turismen — även med undantag av nordbor — redovisas i tab. 6. I jämförelse med år 1953 visar totalsumman av turisters inresor en stark ökning: 33 515 (17 %), vilket ännu något kraftigare framträder i den sammanlagda vistelsetidens uppgång med 592 151 dagar eller 20,7 %.

Tab. 4. I Sverige avlidna utlänningar enligt till utlänningskommissionen inkomna uppgifter år 1954

Hemland	Avlidna	Hemland	Avlidna
Danmark	36	Schweiz	1
England	6	Sovjetunionen	16
Estland	34	Sudetområdet	3
Finland	95	Tjeckoslovakien	3
Frankrike	1	Tyskland	55
»Ingermanland»	9	Ungern	5
Irak	1	Uruguay	1
Island	2	USA	29
Italien	3	Österrike	4
Lettland	10	Statslösa	6
Litauen	2	Tillhopa	**355**
Nederländerna	2		
Norge	17		
Polen	13		
Rumänien	1		

Tab. 5. Av icke-nordbor företagna inresor till Sverige månadsvis under år 1954

Hemland	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Hela 1954
Australien . .	23	35	50	129	274	500	839	872	442	148	65	62	3 439
Belgien . . .	161	119	191	278	229	510	1 290	1 056	481	221	198	140	4 874
Canada . . .	77	120	131	234	336	560	807	683	359	179	146	134	3 766
Eire	11	8	17	35	36	40	84	122	65	27	15	15	475
Frankrike . .	471	412	585	684	1 386	1 770	6 250	6 340	1 682	705	643	527	21 455
Grekland . . .	36	22	44	58	44	79	137	109	114	115	52	75	885
Indien	21	8	25	61	69	123	198	244	107	56	78	37	1 027
Island	90	70	82	156	247	444	497	578	376	164	95	140	2 939
Italien	273	396	348	413	515	1 178	2 772	4 272	1 090	505	561	385	12 708
Latinamerika .	78	80	110	116	241	376	571	617	353	216	174	108	3 040
Luxemburg . .	2	3	5	2	6	29	52	76	16	4	6	2	203
Nederländerna	746	549	790	857	1 685	2 523	3 896	4 232	1 872	958	934	788	19 830
Nya Zeeland	8	8	15	29	71	92	146	248	108	40	19	7	791
Portugal . . .	5	4	14	25	46	69	95	112	46	21	17	14	468
Schweiz . . .	389	358	421	603	773	2 153	3 863	2 862	1 021	542	431	347	13 763
Spanien . . .	67	48	45	66	80	333	237	302	271	78	89	63	1 679
Storbritannien	1 168	1 126	1 486	2 340	3 819	6 760	9 965	13 274	5 338	2 159	1 671	1 235	50 341
Sydafrika . .	22	35	43	82	247	557	676	630	216	61	51	43	2 663
Turkiet . . .	41	36	48	89	104	51	115	130	179	56	46	51	946
USA	1 010	925	1 560	3 900	6 207	10 956	15 457	13 651	5 610	2 555	2 110	1 937	65 878
Västtyskl nd .	3 838	3 198	3 014	4 343	5 043	12 795	25 069	23 330	8 829	5 501	4 066	4 519	103 545
Österrike . .	215	219	236	252	476	1 050	1 877	1 641	783	491	336	350	7 926
Övriga	801	899	816	884	1 086	1 768	2 810	2 968	1 532	1 320	1 282	962	17 128
Samtliga	9 553	8 678	10076	15 636	23 020	44 716	77 703	78 349	30 890	16 122	13 085	11 941	339 769

Utlänningar på den svenska arbetsmarknaden. Den 1 januari 1955 var (som visas i tab. 7 och tab. 8) antalet arbetsanmälda utlänningar i riket 109 844. Den minskning med 4 230 som synes ha inträtt sedan föregående års början är emellertid av mera formell natur till följd av naturalisation. I själva verket kvarstår ett större antal förutvarande utlänningar — men nu som svenskar — i svenskt arbetsliv än den här redovisade minskningen. Av de under år 1954 naturaliserade var nämligen omkring 6 000 arbetsanmälda.

De 109 844 arbetsanmälda bestod av 66 348 män och 43 496 kvinnor. Finnarna omfattade den största gruppen med 39 756, vilket innebär en nästan 10-procentig ökning under året. I storleksordning kommer därefter närmast danskarna med 17 879 (— 9, 7 %), tyskarna med 17 507 (— 3,4 %), norrmännen med 10 786 (— 8,5 %), balterna med 8 968 (— 17,8 %), polackerna med 2 872 (— 23,2 %) och italienarna med 1 973 (— 4,7 %).

Beträffande fördelningen inom landet förekom de arbetsanmälda utlänningarna talrikast i Stockholms stad med 24 073 (+ 0,1 %), i Göteborgs och Bohus län 11 322 (— 9,5 %), i Malmöhus län 10 454 (— 8,6 %), i Stockholms län 8 817 (— 2,2 %), i Älvsborgs län 6 687 (— 14,2 %) och i Västmanlands län 6 356 (+ 6,6 %).

Med hänsyn till yrkesfördelning sysselsattes 48 429 inom industri och hantverk (— 2,7 %), 15 239 inom handel m. m. (— 9,2 %); 13 087 ägnade sig åt jordbruk, fiske och skogsbruk (+ 4,6 %), 9 578 åt husligt arbete

Tab. 6. Av icke-nordiska turister företagna in- och utresor samt tillbragt vistelsetid i Sverige under år 1954

Hemland	Inresor	Utresor	Vistelse-dagar	Medeltal vistelse-dagar
Argentina	586	588	9 090	15,5
Australien	2 831	2 817	17 192	6,1
Belgien	3 509	3 494	28 204	8,1
Bolivia	14	14	116	8,3
Brasilien	501	496	6 003	12,1
Canada	2 708	2 628	37 019	14,1
Chile	225	225	3 296	14,6
Columbia	225	224	3 395	15,2
Cuba	112	115	919	8,0
Ecuador	22	22	256	11,6
Eire	307	299	4 463	14,9
Frankrike	15 223	15 198	145 035	9,5
Grekland	614	617	9 035	14,6
Indien	753	734	8 586	11,7
Island	1 379	1 340	17 787	13,3
Italien	8 071	7 918	91 910	11,6
Jugoslavien	756	765	11 738	15,3
Luxemburg	152	152	1 063	7,0
Mexico	215	218	2 832	13,0
Nederländerna	12 492	12 427	162 846	13,1
Nya Zeeland	620	615	4 558	7,4
Pakistan	162	173	2 383	13,8
Paraguay	4	3	9	3,0
Peru	55	54	713	13,2
Polen	448	456	13 996	30,7
Portugal	379	379	5 258	13,9
Schweiz	9 024	9 026	104 217	11,5
Sovjetunionen	807	841	11 667	13,9
Spanien	1 023	1 024	14 560	14,2
Storbritannien	38 876	38 866	397 239	10,2
Sydafrika	2 105	2 083	15 024	7,2
Tjeckoslovakien	430	431	9 588	22,2
Turkiet	605	593	9 253	15,6
Västtyskland	65 706	65 632	1 311 107	20,0
Östtyskland	554	543	14 539	26,8
Uruguay	313	320	4 103	12,8
USA	48 965	48 930	775 360	15,8
Venezuela	126	121	934	7,7
Österrike	4 071	3 988	82 577	20,7
Övriga	5 215	5 208	114 694	22,0
Samtliga	**230 213**	**229 577**	**3 452 564**	**15,0**

(— 7,3 %), 7 223 åt samfärdsel (— 5,3 %), 6 530 åt förvaltning, arbetsledning och fria yrken (— 3,5 %) samt 5 618 åt hälso- och sjukvård (— 8,2 %).

Tab. 7. Arbetsanmälda utlänningar i Sverige per den 1 januari 1955, fördelade efter yrkesgrupp

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	norrmän	finnar
I. Jordbruk	3 768	1 777	204	940
Trädgårdsskötsel	960	216	53	324
Fiske	65	31	—	9
Skogsbruk	8 294	1 173	929	5 424
Tillhopa	13 087	3 197	1 186	6 697
II. Malmbrytning o. metallindustri	22 168	3 076	1 407	7 641
Jord- o. stenindustri	1 848	559	77	484
Träindustri	2 266	340	186	1 071
Pappers- o. grafisk industri	2 680	494	237	1 118
Livsmedelsindustri	2 922	1 017	278	858
Textilindustri	5 374	727	290	1 520
Beklädnadsindustri	5 919	472	649	2 642
Läder-, hår- o. gummiindustri	2 143	531	202	511
Kemisk-teknisk industri	838	107	103	305
Byggnadsverksamhet	2 250	702	346	663
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	21	4	1	1
Tillhopa	48 429	8 029	3 776	16 814
III. Landtransport	1 015	203	171	252
Luftfart	153	41	95	8
Sjöfart	6 055	1 573	459	1 825
Tillhopa	7 223	1 817	725	2 085
IV. Försäljnings-, reklam- o. affärsverksamhet	2 034	321	457	638
Lagerarbete	1 439	222	176	572
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	352	11	21	105
Hotell, restauranger o. storhushåll	11 414	1 239	1 555	5 707
Tillhopa	15 239	1 793	2 209	7 022
V. Allmän tjänst	85	27	16	20
Socialvård	88	13	16	14
Tekniska arbetsområden	2 424	260	408	333
Kontorsarbete	2 932	232	274	821
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	403	25	50	38
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	8	—	3	1
Konstnärlig verksamhet	590	236	33	38
Tillhopa	6 530	793	800	1 265
VI. Hälsovård o. sjukvård, hygien	5 618	739	863	2 170
VII. Husligt arbete	9 578	862	879	2 214
VIII. Genomgående yrken	2 145	355	202	900
Diverse arbete	1 057	236	80	410
Tillhopa	3 202	591	282	1 310
IX. Extra skördehjälp m. m.	35	—	—	6
Elevpraktikarbete	745	57	64	172
Tillhopa	780	57	64	178
X. Beredskaps- o. reservarbete	158	1	2	1
Summa	**109 844**	**17 879**	**10 786**	**39 756**

Tab. 8. Arbetsanmälda utlänningar i Sverige per den 1 januari 1955, fördelade efter län och nationalitet

Nationalitet / Län	Dansk	Norsk	Finsk	Baltisk	Polsk	Tysk	Italiensk	Övriga	Samtliga
Stockholms stad	2 333	2 311	9 804	2 233	500	3 793	461	2 638	**24 073**
Stockholms län	804	673	3 339	701	142	2 041	268	849	**8 817**
Uppsala	180	101	868	227	59	278	11	173	**1 897**
Södermanlands	560	225	1 692	503	117	455	52	395	**3 999**
Östergötlands	637	213	988	581	153	650	137	329	**3 688**
Jönköpings	481	159	631	200	155	465	3	204	**2 298**
Kronobergs	316	63	110	44	52	203	4	59	**851**
Kalmar	175	59	210	99	42	192	26	94	**897**
Gotlands	125	11	100	15	—	37	1	8	**297**
Blekinge	134	23	123	97	26	82	—	53	**538**
Kristianstads	429	47	186	42	48	319	3	74	**1 148**
Malmöhus	4 987	404	1 142	512	440	2 022	143	804	**10 454**
Hallands	397	106	238	155	83	310	10	109	**1 408**
Göteborgs och Bohus	2 218	2 176	2 161	1 547	250	1 524	315	1 131	**11 322**
Älvsborgs	644	588	2 576	981	291	873	13	721	**6 687**
Skaraborgs	214	160	483	105	20	385	6	215	**1 588**
Värmlands	959	742	1 545	133	62	551	15	465	**4 472**
Örebro	514	284	1 554	249	75	724	78	351	**3 829**
Västmanlands	462	340	3 073	310	140	1 125	372	534	**6 356**
Kopparbergs	608	462	2 293	74	130	524	28	387	**4 506**
Gävleborgs	316	250	1 542	111	59	452	6	271	**3 007**
Västernorrlands	102	211	1 428	33	9	186	2	99	**2 070**
Jämtlands	83	752	923	3	5	60	12	37	**1 875**
Västerbottens	36	121	614	4	3	118	—	25	**921**
Norrbottens	165	305	2 133	9	11	138	7	78	**2 846**
Tillhopa	**17 879**	**10 786**	**39 756**	**8 968**	**2 872**	**17 507**	**1 973**	**10 103**	**109 844**

G. M.

Konsumentprisindex för februari 1955

Konsumentprisindex för februari 1955 har av socialstyrelsen beräknats till 129 (år 1949 = 100) eller samma tal som gällt sedan juli 1954. Såväl prissänkningar som prisstegringar har förekommit mellan mitten av januari och mitten av februari, men de har i stort sett motvägt varandra och inte påverkat det avrundade indextalet. Med decimaler var indextalet för februari 129,40 mot 129,18 för januari. För bostad liksom för delar av huvudgrupperna inventarier och husgeråd samt diverse har inte någon omräkning gjorts för februari.

Prisförändringarna mellan januari och februari har emellertid gett utslag i indextalen för ett par av huvudgrupperna, nämligen kläder och skor, som sjunkit en enhet, och bostad, bränsle och lyse samt diverse, som stigit en resp. två enheter. Detta framgår av tab. 1, i vilken för tiden 1950—februari 1955 redovisas såväl totalindex som indextal för de olika huvudgrupperna. T. o. m. juni 1954 är talen baserade på den prisutveckling, som registrerats enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex. Fr. o. m. juli 1954 har indextalen beräknats enligt de grunder som gäller för konsumentprisindex.

Tab. 2 lämnar en översikt över de olika delposternas indextal sedan 1953 samt deras procentuella förändringar mellan december 1954 och februari

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—febr. 1955 (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951 »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952 »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953 »	137	122	123	120	116	129	127	124	**128**
1954 [1] »	137	129	123	122	120	125	126	126	**129**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 mars	137	122	123	122	120	127	126 [2]	126	**129**
juni	138	132	123	121	120	123	126 [2]	126	**130**
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
aug.	137	132	123	121	120	123	126 [2]	126	**129**
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	**129**
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	**129**
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	**129**
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	**129**
1955 jan.	137	132	120	122	121	125	126	126	**129**
febr.	137	132	119	123	121	128	126	128	**129**

[1] Medeltalet av indextalen för december 1953 samt mars och juni 1954 har fått representera indexläget första halvåret och månadstalen för juli—december andra halvåret.
[2] Justerat indextal på grund av ändrad gruppindelning.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1953—febr. 1955

Huvudgrupper och undergrupper (1955 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1955	Procentuell förändring dec. 1954—febr. 1955
	1953	1954	Dec. 1953	Dec. 1954	Jan. 1955	Febr. 1955		
Livsmedel	**137**	**137**	**135**	**137**	**137**	**137**	**340**	**— 1**
Mejeriprodukter	125	125	125	124	124	124	61	0
Matfett utom smör	144	139	139	139	139	139	10	—
Bröd, mjöl o. gryn	142	139	139	138	139	139	40	0
Ägg	122	105	103	110	109	103	12	— 6
Kött	168	164	168	163	165	166	22	+ 2
Fläsk	136	144	134	144	149	153	21	+ 3
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	135	129	128	128	22	0
Fisk och fiskkonserver	137	137	135	140	144	142	11	0
Rot- och grönsaker	135	142	132	158	158	162	21	+ 3
Frukt och bär	113	112	113	110	109	106	35	— 6
Specerier	165	184	165	182	183	179	58	— 2
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	121	121	8	0
Förtäring utom hemmet	139	142	139	143	142	142	19	— 1
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**122**	**132**	**132**	**132**	**85**	**0**
Spritdrycker och vin	118	134	118	142	142	142	43	—
Öl	122	122	122	122	121	121	9	0
Tobak	125	128	126	129	129	129	33	—
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**120**	**119**	**134**	**— 2**
Kläder	121	122	122	122	118	117	115	— 2
Konfektion	120	121	121	122	120	119	62	— 2
Trikåvaror	121	121	121	119	107	107	23	0
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	116	113	113	12	— 3
Tyger, garner o. sybehör	126	129	127	129	128	128	18	— 1
Skor	131	132	131	131	131	130	19	— 1
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**122**	**122**	**122**	**123**	**134**	**+ 1**
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	121	121	86	—
Bränsle och lyse	129	125	127	125	125	128	48	+ 3
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**126**	**126**	**126**	**93**	**0**
Möbler	133	134	134	133	134	134	12	—
Radio och musikinstrument	111	109	108	109	109	111	8	+ 2
Armatur, husgeråd o. verktyg	130	129	130	128	128	128	28	—
Hushållstextilier	119	119	118	119	120	120	20	0
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	133	133	133	133	133	17	0
Personliga effekter	114	116	115	116	112	112	8	— 4
Diverse	**124**	**126**	**124**	**126**	**126**	**128**	**214**	**+ 1**
Sjukvård	116	122	122	122	122	122	20	—
Kroppsvård	118	119	117	119	119	119	13	—
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	97	97	13	—
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	138	142	145	145	20	+ 2
Post och tele	144	144	144	142	145	145	13	0
Nöjen och rekreation	126	127	127	128	128	128	15	—
Resor	126	127	126	127	127	127	45	—
Motorfordon	..	..	..	119	119	124	52	+ 5
Hemhjälp	141	142	142	144	144	144	11	—
Blommor m. m.	122	126	122	128	128	129	12	0
Totalindex	**128**	**129**	**128**	**129**	**129**	**129**	**1 000**	**0**

Tab. 3. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1952	År 1953	Mars 1954	Juni 1954	Okt. 1954	Nov. 1954	Dec. 1954	Jan. 1955	Febr. 1955
Kommerskollegii partiprisindex [1]	147	138	137	138	137	138	138	139	140
Finanstidningens » [2]	140	136	134	134	133	134	134	134	135
Konsumentprisindex	126	128	129	130	129	129	129	129	129

[1] Omräkning med år 1949 = 100. Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » » » » » » » 1913/14.

1955. De senare har beräknats på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

En närmare redogörelse för indextalet för februari månad föreligger i en stencil, som kan rekvireras från Socialstyrelsen, Stockholm 2.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 3 sammanställs förändringarna i detaljhandelspriserna sedan år 1952 enligt konsumentprisindex med partipriserna utveckling enligt kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. De senare, som har år 1935 respektive 1913/14 som basperioder, har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag ange, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivåerna i tidigare produktions- och distributionsled.

S. B.

Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i nov. 1954

Sedan hösten 1947 har socialstyrelsen två gånger om året (höst och vår) med undantag för våren 1948 och hösten 1952 utfört beräkningar angående frånvaron från arbetet under en vecka vid vissa industriföretag. Fr. o. m. hösten 1950 t. o. m. våren 1954 har undersökningarna omfattat företag inom textil- och beklädnadsindustrin samt metallindustrin. I den senaste undersökningen, vilken avser veckan den 21—27 november 1954, ingår dessutom företag inom porslins-, kakel- och lergodsindustri, träindustri (sågverk och hyvlerier samt byggnadssnickerier), pappersmasseindustri, grafisk industri, choklad- och konfektindustri, skoindustri samt tändsticksindustri. Undersökningen bygger på uppgifter från ett slumpmässigt gjort urval av företag inom de angivna industrigrupperna. Inom porslins- kakel- och lergodsindustrin samt tändsticksindustrin uttogs dock samtliga företag som ingår i socialstyrelsens sysselsättningsstatistik för augusti 1954. Urvalet inom varje industrigrupp har gjorts inom skilda storleksklasser.

Blanketter utsändes till 602 företag, av vilka 578 insände svar. De icke svarande företagen beaktades på så sätt att ett motsvarande antal slumpmässigt utvalda företag bland dem som svarat räknades två gånger inom resp. industri- och storleksgrupp. Vid bearbetningen uteslöts 13 företag av olika skäl, t. ex. på grund av att femdagarsvecka kontinuerligt tillämpas för hela eller större delen av personalen.

Vid undersökningen hösten 1954 har uppgifter jämväl infordrats för gifta kvinnor. Liksom vid föregående undersökning har uppgifter erhållits för varje dag under veckan om antalet manliga och kvinnliga arbetare fördelade på följande sju grupper: 1) i arbete hela dagen, 2) ej i arbete på grund av friskift, 3) frånvarande hel dag på grund av att femdagarsvecka el. dyl. kontinuerligt tillämpas, 4) permitterade hela eller del av dagen, 5) permitterade viss tid eller tills vidare, 6) frånvarande hela dagen på grund av personliga skäl, 7) frånvarande del av dagen på grund av personliga skäl. Utöver denna indelning skulle dessutom grupperna 6 och 7 fördelas på dels arbetare som varit frånvarande på grund av sjukdom och dels arbetare som varit frånvarande på grund av andra orsaker. Deltidsanställda skulle icke redovisas av företagen.

Frånvarofrekvensen inom metallindustrin samt inom textil- och beklädnadsindustrin i genomsnitt per dag under tiden måndag—fredag samt på lördag våren 1953, hösten 1953, våren 1954 och hösten 1954 redovisas i nedanstående tablå.

		Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag							
		Måndag—fredag (genomsnitt per dag)				Lördag			
		våren 1953	hösten 1953	våren 1954	hösten 1954	våren 1953	hösten 1953	våren 1954	hösten 1954
Metallindustri	m	5,2	5,2	5,3	5,5	7,7	7,9	8,1	8,1
	kv	7,8	9,2	9,4	8,0	15,2	15,9	18,7	13,8
Textil- och beklädnadsindustri	m	4,8	4,6	4,5	4,8	7,0	6,3	7,1	6,6
	kv	8,7	7,1	7,2	7,8	14,8	14,7	14,5	13,7

Tab. 1. Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag

Industrigrupp	Av personliga skäl (inkl. sjukdom)				På grund av sjukdom			
	Män		Kvinnor		Män		Kvinnor	
	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag
Metallindustri	5,5	8,1	8,0	13,8	4,5	5,4	6,4	8,0
Textil- o. beklädnadsind.	4,8	6,6	7,8	13,7	4,3	5,1	6,1	8,2
Porslins-, kakel- o. lergodsind.	4,2	6,6	9,6	15,6	3,2	3,4	6,4	6,7
Sågverk o. hyvlerier	4,2	7,0	7,4	7,3	3,4	4,4	6,0	5,4
Byggnadssnickerier	3,2	4,9	4,6	11,5	2,7	3,4	3,9	11,2
Pappersmassefabriker	4,3	5,8	9,6	13,7	3,4	3,7	7,1	9,2
Grafisk industri	3,6	4,0	6,1	9,9	3,4	3,7	5,6	6,8
Choklad- o. konfektind.	5,3	7,5	9,1	13,5	4,4	5,1	7,1	9,5
Skoindustri	2,1	3,7	5,1	11,4	2,0	1,8	3,6	4,2
Tändsticksfabriker	6,7	7,7	9,2	13,5	6,2	6,7	7,5	9,1

Procenten frånvarande hel dag i tablån liksom i efterföljande tabeller har beräknats som relationen mellan antalet i grupp 6 och det sammanlagda antalet i grupperna 1, 2, 6 och 7.

Av de i tablån redovisade procenttalen framgår bl. a. att frånvaron bland kvinnliga arbetare inom metallindustrin minskat något sedan våren 1954 både för perioden måndag—fredag och för lördagar. Inom textil- och beklädnadsindustrin föreligger varken för män eller för kvinnor någon klar tendens i siffrorna.

Frånvarofrekvensen på lördagar är fortfarande betydligt högre än genomsnittet för övriga veckodagar. För kvinnor uppgick den till ca 14 % enligt den senaste undersökningen såväl inom metallindustrin som inom textil- och beklädnadsindustrin.

I tab. 1 redovisas för var och en av de 10 utvalda industrigrupperna det procentuella antalet arbetare som varit frånvarande hel dag på grund av personliga skäl. I tabellen har dessutom särredovisning skett av sådana arbetare som varit frånvarande enbart på grund av sjukdom. Både för män och kvinnor dominerar sjukdom som orsak till frånvaron (av personliga skäl), särskilt under måndag—fredag.

Tab. 2. Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag på grund av personliga skäl (inkl. sjukdom) inom företag med nedanstående antal arbetare

Storleksgrupp	Män		Kvinnor	
	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag
Företag med 1— 25 arbetare	3,1	5,1	7,0	13,2
» » 26— 200 »	4,7	6,9	7,2	13,2
» » 201—1 000 »	5,5	7,6	8,1	13,4
» » över 1 000 »	5,7	8,4	9,0	14,6

Tab. 3. Procentuella antalet frånvarande från arbetet

	Gifta kvinnor		Övriga kvinnor	
	Måndag–fredag	Lördag	Måndag–fredag	Lördag
Hela dagen av personliga skäl	9,4	17,4	6,4	10,2
därav på grund av sjukdom	7,3	9,7	5,2	6,6
Del av dagen av personliga skäl	6,9	8,6	5,0	7,4
därav på grund av sjukdom	1,6	1,3	1,5	1,2

I tab. 2 har dels för perioden måndag—fredag och dels för lördagar frånvarofrekvensen redovisats inom olika storleksgrupper av företag som gäller alla de 10 utvalda industrigrupperna.

Tabellens siffror visar att för män liksom för kvinnor frånvaron såväl under perioden måndag—fredag som på lördagar är högre inom de större företagen än inom de mindre.

För gifta kvinnor och för övriga kvinnor inom de i undersökningen ingående industrigrupperna redovisas det procentuella antalet frånvarande från arbetet hela dagen respektive del av dagen på grund av personliga skäl och därav på grund av sjukdom i tab. 3.

Procenten frånvarande del av dagen i tab. 3 har beräknats som relationen mellan antalet i grupp 7 och det sammanlagda antalet i grupperna 1, 2, 6 och 7.

Av siffrorna i tabellen framgår bl. a. att för gifta kvinnor frånvarofrekvensen hela dagen resp. del av dagen var högre än för övriga kvinnor. Det kan i sammanhanget ha sitt intresse att konstatera att av samtliga kvinnor som ingick i undersökningen ca 45 % var gifta. Denna siffra är väsentligt högre än den som redovisades för industri, hantverk och gruvindustri i 1950 års folkräkning.

A. O.

Löneförhållanden för tjänstemän m. fl. inom industrin i september 1954

Socialstyrelsen gör sedan 1947 årligen undersökningar rörande löneförhållandena i september månad för tjänstemän m. fl. inom industrin. Primärmaterialet till dessa undersökningar utgörs av summariska uppgifter från industriföretag om antalet tjänstemän inom olika personalkategorier och om till dessa utbetalda lönesummor. De industrigrupper som ingår i undersökningen är gruvindustri, metall- och verkstadsindustri, jord- och stenindustri, träindustri, massa- och pappersindustri, pappersvaru- och grafisk industri, livsmedelsindustri, dryckesvaru- och tobaksindustri, textil- och beklädnadsindustri, läder-, hår- och gummivaruindustri samt kemisk-teknisk industri.

Socialstyrelsen tillskrev sammanlagt 9 422 företag med begäran om uppgifter för september 1954. Svar erhölls från sammanlagt 7 685 företag (82 % av de tillskrivna). Av dessa svarade emellertid 616 att de ej hade någon anställd tjänstemannapersonal och 98 att företaget ej längre bedrev någon industriell verksamhet.

Undersökningen avser endast vuxen (över 18 år), fullt arbetsför, heltidsarbetande personal. I undersökningen skulle ej ingå: 1) företagsledare eller andra, vilka utövade en mera självständig ledande verksamhet för företaget i dess helhet eller betydande delar av detsamma, 2) butiks- och handelsföreståndare, butikspersonal med provision samt lagerbiträden, 3) resande och försäljare, journalister, pressfotografer m. fl., 4) social- och sjukvårdspersonal samt skogs-, lantbruks- och trädgårdspersonal.

Löneuppgifterna skulle endast avse personal, som varit anställd hela redovisningsperioden och som åtnjutit oavkortad lön. I de uppgivna lönesummorna skulle ingå hela lönen inkl. lön under semester, sjukdom, militärtjänst samt skift- och övertidstillägg, värdet av naturaförmåner m. m. I lönebeloppen skulle inräknas av företaget verkställda skatteavdrag. Den anställdes men ej företagets andel i pensionsavgifterna skulle medtas. Naturaförmånerna skulle värderas med ledning av de normer som gällde vid skattetaxeringen på orten.

Nedanstående sammanställning visar rubrikerna på de yrkesgrupper för vilka uppgifter begärdes samt en uppräkning av vilka yrken som skulle ingå under de olika rubrikerna. Till hjälp för uppgiftslämnare tillhörande Svenska arbetsgivareföreningen angavs på blanketten även de yrkeskoder som användes vid föreningens undersökning av tjänstemannalönerna i april 1954.

1. *Teknisk personal i ledande ställning:* Ingenjörer och teknisk förvaltningspersonal i ledande ställning, driftsingenjörer, chefskonstruktörer, montage-, offert- och andra ingenjörer i chefsställning, laboratorieföreståndare, arbetsstudiechefer, chefsdessinatörer m. fl.

Tab. 1. Genomsnittliga månadslöner i september 1954 för tjänstemän m. fl. inom industrin

Kön Yrkesgrupp	Antal i dyrortsgrupp					Genomsnittlig månadslön, kr, i dyrortsgrupp				
	2	3	4	5	2–5 [1]	2	3	4	5	2–5 [1]
Män										
Teknisk personal										
i ledande ställning . .	560	2 685	739	1 121	5 106	1 786	2 017	2 080	2 030	2 003
med självständigt arb. .	582	5 349	1 565	3 279	10 777	1 162	1 277	1 325	1 278	1 278
övriga (utom biträdes-pers.)	573	4 497	1 312	1 924	8 309	856	921	949	980	934
biträdespersonal	85	734	152	288	1 261	648	689	599	812	703
Kontorspersonal										
i ledande ställning . .	1 049	4 276	1 124	1 799	8 256	1 298	1 475	1 598	1 657	1 509
korrespondenter	83	540	76	107	806	1 032	1 214	999	1 166	1 168
övriga (utom biträdes-pers.)	954	4 609	1 136	1 962	8 666	896	1 013	1 097	1 125	1 036
biträdespersonal . . .	891	6 470	1 733	2 620	11 721	676	729	785	840	758
Arbetsledande ingenjörer	171	831	306	328	1 638	1 318	1 502	1 553	1 579	1 507
Verkmästare	1 244	4 079	1 005	1 499	7 828	1 035	1 137	1 202	1 259	1 153
Förmän	2 343	10 607	2 868	3 093	18 913	883	967	1 082	1 136	1 002
Butikspers. utan provision	118	691	153	205	1 167	524	655	743	795	678
Vakter, bud o. dyl. . .	122	865	271	683	1 941	649	637	749	706	677
Kvinnor										
Teknisk personal										
i ledande ställning . .	3	24	6	10	43	..	..	..	..	1 162
med självständigt arb.	23	139	81	72	315	..	921	861	991	920
övriga (utom biträdes-pers.)	37	130	96	102	365	636	647	653	733	672
biträdespersonal . . .	67	455	180	256	958	480	500	510	632	535
Kontorspersonal										
i ledande ställning . .	76	331	92	215	714	849	886	916	1 005	922
korrespondenter	103	531	176	374	1 184	676	759	800	893	800
övriga (utom biträdes-pers.)	652	3 030	873	1 625	6 184	606	658	711	796	696
biträdespersonal . . .	1 678	10 445	3 113	5 275	20 519	468	496	553	637	539
Arbetsledande ingenjörer	—	2	—	4	6	—	..	—	..	..
Verkmästare	13	75	13	53	154	..	839	..	844	823
Förmän	123	565	139	207	1 034	637	673	690	787	694
Butikspers. utan provision	328	1 644	460	549	2 981	408	500	507	579	506
Vakter, bud o. dyl. . . .	13	57	23	51	144	..	357	..	454	398

[1] Inklusive sådana anställda som ej kunnat dyrortsgrupperas.

2. *Teknisk personal med självständigt arbete:* Konstruktörer, tekniska kalkylatorer, arkitekter, patent-, skydds-, planerings-, arbetsstudie- och laboratorieingenjörer, dessinatörer, 1:e tillskärare samt annan vetenskapligt eller konstnärligt utbildad personal.

3. *Annan teknisk personal (utom teknisk biträdespersonal):* Ritare, laboranter, arbetsstudiemän, planerare m. fl. tekniker i underordnad ställning.

4. *Teknisk biträdespersonal:* Vävkopister, laboratoriebiträden m. fl.

5. *Arbetsledande ingenjörer:* Ingenjörer, som har befäl över verkmästare och förmän och som ej har sådan chefsställning att de bör räknas till kategori 1.

6. *Verkmästare:* Arbetsledare, som har befäl över förmän eller som genom sin ställning i företaget kan jämställas med verkmästare.

7. *Förmän:* Arbetsledare, som direkt leder arbetare och själva ej annat än i undantagsfall deltar i arbetet. Hit räknas även lagerförmän.

8. *Kontorspersonal i ledande ställning:* Avdelningschefer, chefsassistenter, kontorschefer, kamrerare, kassachefer, bokföringschefer, inköpschefer, reklamchefer, chefer för hålkortsavdelningar, föreståndare och avdelningschefer på lager, ombudsmän, försäljningschefer.

9. *Korrespondenter:* Svenska och utländska korrespondenter.

10. *Övrig kontorspersonal (utom kontorsbiträdespersonal):* Kassörer, bokförare, kalkylatorer, utländska stenografer.

11. *Kontorsbiträdespersonal:* Maskinskriverskor, hålkortspersonal, svenska stenografer, kopierings- och registreringspersonal, tidskrivare, telefonister, personal med rutinarbete på bokförings-, avlönings-, lager-, verkstads- och planeringskontor.

12. *Butikspersonal utan provision:* Butiksbiträden, butikskassörskor, dekoratörer m. fl. Butiksföreståndare skall ej medräknas.

13. *Vakter, bud o. dyl. över 18 år.*

Undersökningen avser tillhopa omkring 120 000 anställda — varav omkring 86 000 män och 34 000 kvinnor — som varit anställda hela avlöningsperioden och som åtnjutit oavkortad lön.

Tab. 1 visar antalet redovisade anställda i olika yrkesgrupper och dyrortsgrupper samt de genomsnittliga månadslönerna.

Primärmaterialets beskaffenhet ger ingen möjlighet att belysa löneläget för speciella yrken inom de angivna personalgrupperna liksom ej heller för olika åldersgrupper. Med hänsyn till löneolikheterna mellan yrkesgrupper och mellan åldersgrupper bör de i tabellen återgivna genomsnittstalen därför tolkas med stor försiktighet vid jämförelser yrkes- och dyrortsgrupper emellan.

Löneläget i september 1954 jämfört med löneläget i september 1953 framgår av följande uppställning som avser hela de redovisade materialen resp. år (alltså ej »identiska» företag).

	Män			Kvinnor		
	1953	1954	Index (1953 = 100)	1953	1954	Index (1953 = 100)
Ingenjörer, ritare o. dyl.	1 247	1 296	103,9	641	655	102,2
Verkmästare, förmän	1 006	1 046	104,0	688	710	103,2
All teknisk personal	1 128	1 172	103,9	661	678	102,6
Kontorspersonal	1 007	1 062	105,5	573	593	103,5
Kontors- och teknisk personal tillhopa	1 085	1 133	104,4	581	601	103,4

En något utförligare redogörelse för löneförhållandena i september 1954 för tjänstemän m. fl. inom industrin har lämnats i »Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå» 1955: 8.

K.-E. F—g

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i februari 1955 jämfört med januari 1955 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i februari 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (jan. 1955 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	65	10 498	166	10 664	100,6	..	100,5	99,4	8,1
Malmgruvor	54	9 771	165	9 936	100,6	..	100,5	99,5	7,8
Kolgruvor	11	727	1	728	100,3	..	100,3	98,3	12,4
Metall- o. verkstadsindustri	2 420	199 542	15 395	214 937	100,4	100,7	100,4	99,8	7,1
Järn-, stål- o. kopparverk	57	33 019	1 032	34 051	100,6	103,4	100,7	99,2	8,5
Järn- o. stålmanufaktur	487	21 825	2 573	24 398	100,2	103,5	100,5	100,1	5,8
Mekaniska verkstäder	871	83 651	3 545	87 196	100,4	100,7	100,5	99,8	6,4
Reparationsverkstäder	422	8 297	20	8 317	100,0	..	99,9	99,6	4,8
Skeppsvarv	81	21 071	2	21 073	100,0	..	100,0	99,4	10,0
Elektroteknisk industri	187	21 597	6 097	27 694	100,6	100,0	100,5	100,9	8,3
Annan metallindustri	315	10 082	2 126	12 208	100,3	98,9	100.1	99,6	5,7
Jord- o. stenindustri	655	25 020	3 020	28 040	99,1	100,7	99,3	98,8	5,6
Torvindustri	45	204	—	204	90,7	—	90,7	87,4	4,9
Stenindustri	127	3 689	4	3 693	98,6	..	98,6	98,4	5,5
Kalk- o. kritbruk	41	1 492	10	1 502	99,2	..	99,2	99,6	4,2
Cementfabriker	8	2 051	39	2 090	99,7	..	99,7	98,7	6,5
Cementvarufabriker	128	2 911	59	2 970	99,6	..	99,7	99,0	5,7
Tegelbruk	146	4 439	108	4 547	97,6	..	97,7	96,6	6,8
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	28	3 837	2 057	5 894	100,4	100,1	100,3	100,3	5,3
Glasindustri	75	4 431	724	5 155	100.1	102,7	100,4	100.4	4,8
Annan jord- o. stenindustri	57	1 966	19	1 985	98,8	..	98,7	97,2	5,5
Träindustri	1 329	37 755	1 168	38 923	101,3	102,9	101,4	100,7	4,6
Sågverk o. hyvlerier	478	17 030	217	17 247	102,3	92,7	102,2	101,2	5,4
Lådfabriker	38	796	17	813	100,3	..	100,0	99,5	6,8
Fanér- o. plywoodfabriker	13	1 402	116	1 518	100,9	..	100,9	99,3	4,5
Byggnadssnickerifabriker	244	7 008	82	7 090	100,4	..	100,4	99,5	4,4
Möbelfabriker	331	6 859	247	7 106	100,8	102,1	100,8	100,8	3,0
Svarveri- o. skidfabriker	113	2 729	183	2 912	100,4	..	100,9	100,7	4,3
Annan trävaruindustri	112	1 931	306	2 237	100,6	112,9	102,1	101,1	4,4
Massa- o. pappersindustri	138	35 663	2 801	38 464	100,1	100,8	100,1	99,0	6,9
Massafabriker	76	20 155	316	20 471	100,3	99,7	100,3	99,1	6,7
Pappersbruk o. pappfabr.	62	15 508	2 485	17 993	99,8	100,9	99,9	99,0	7,2
Pappersvaru- o. grafisk ind.	617	18 699	5 524	24 223	100,0	99,7	99,9	99,2	6,9
Papp- o. pappersvaruind.	110	2 637	1 692	4 329	99,9	98,8	99,5	99,0	5,0
Grafisk industri	507	16 062	3 832	19 894	100,0	100,1	100,0	99,2	7,3
Livsmedelsindustri	793	21 401	9 513	30 914	99,8	102,0	100,5	99,7	6,9
Kvarnar	40	1 087	199	1 286	101,5	..	102,7	102,2	6,3
Bageriindustri	256	4 750	2 339	7 089	101,2	106,5	102,9	103,1	5,8
Sockerindustri	22	2 254	333	2 587	99,0	110,3	100,3	99,5	6,3
Choklad- o. konfektind.	59	1 263	2 379	3 642	101,6	102,5	102,2	100,5	8,3
Mejeriindustri	92	3 264	452	3 716	99,1	99,6	99,1	98,3	7,7
Slakterier o. charkuterier	174	6 137	1 482	7 619	99,1	102,1	99,7	98,4	7,7
Fiskkonservfabriker	44	577	1 073	1 650	100,5	97,8	98,7	98,0	8,8
Fruktkonservindustri	24	535	826	1 361	96,7	90,6	92,9	92,6	6,0
Margarinindustri	11	423	120	543	97,7	..	99,8	99,6	5,7
Annan livsmedelsindustri	71	1 111	310	1 421	99,3	103,7	100,2	99,4	3,9

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I FEBRUARI 1955

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i februari 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (jan. 1955 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	177	5 349	1 969	7 318	100,2	102,5	100,8	99,3	8,6
Bryggerier o. läskedrycksf.	169	4 946	897	5 843	100,1	101,8	100,4	98,7	8,3
Tobaksfabriker	8	403	1 072	1 475	101,0	103,1	102,5	101,5	9,8
Textil- o. beklädnadsind. .	1 013	26 610	45 536	72 146	101,0	101,0	101,0	100,5	5,9
Ylleindustri	82	4 572	4 469	9 041	100,2	100,4	100,3	99,6	6,8
Bomullsindustri	65	7 691	6 363	14 054	100,9	101,0	100,9	100,2	6,6
Linne- o. juteindustri . .	12	970	1 260	2 230	99,2	100,8	100,1	98,6	10·6
Trikåfabriker	166	1 948	5 905	7 853	100,5	101,4	101,2	100,8	6,2
Sömnadsindustri	433	5 482	21 783	27 265	102,1	101,0	101,2	100,6	5,3
Hatt- o. mössfabriker . .	46	399	1 456	1 855	105,6	101,3	102,1	102,8	3,9
Annan hithörande industri	209	5 548	4 300	9 848	100,9	101,6	101,2	101,1	5,1
Läder-, hår-o.gummivaruind.	365	11 675	6 452	18 127	99,9	101,2	100,4	100,2	5,4
Garverier	26	1 888	185	2 073	99,9	..	100,0	100,3	5,7
Päls- o. skinnvarufabr. .	78	881	794	1 675	99,4	99,4	99,4	98,5	4,3
Skoindustri	140	3 664	2 656	6 320	99,9	101,3	100,5	100,6	3,8
Andra lädervarufabriker .	54	865	581	1 446	99,5	102,7	100,8	100,7	5,2
Gummivarufabriker . . .	15	3 502	1 955	5 457	100,7	101,3	100,9	100,4	7,5
Annan hithörande industri	52	875	281	1 156	98,0	101,1	98,7	98,5	4,8
Kemisk-teknisk industri . .	323	14 648	3 524	18 172	100,5	101,0	100,6	99,8	7,7
Färg-, olje- o. parfymfabr.	109	3 489	1 044	4 533	100,1	100,7	100,3	99,7	5,9
Sprängämnesfabriker . .	8	1 349	533	1 882	100,6	99,4	100,3	100,5	7,9
Tändsticksfabriker . . .	8	968	652	1 620	99,6	100,0	99,8	99,5	10,2
Annan kemisk-tekn. ind. .	198	8 842	1 295	10 137	100,7	102,4	100,9	99,9	8,0
Samtl. industrigrupper	**7 895**	**406 860**	**95 068**	**501 928**	**100,4**	**101,0**	**100,5**	**99,8**	**6,6**
Statl. verk o. byggnadsarb.	236	41 644	1 649	43 293	100,1	99,2	100,0	99,8	8,0
Mek. o. elektr. verkstäder	85	11 828	429	12 257	99,4	101,2	99,4	98,8	8,4
Skeppsvarv	3	3 140	33	3 173	99,8	..	99,7	98,3	10,9
Beklädn. verkst., förråd o. d.	52	684	517	1 201	100,3	99,0	99,8	99,6	6,9
Sprängämnesfabriker . .	3	631	389	1 020	99,5	98,2	99,0	100,0	3,2
Byggnads- o. anläggn.-arb.	93	25 361	281	25 642	100,4	98,3	100,4	100,5	7,6

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, februari 1954 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954									1955	
	mars	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.
Gruvindustri	99,7	98,9	98,9	99,5	99,3	99,4	99,1	99,5	99,7	99,3	99,8
Metall- o. verkstadsindustri	100,5	100,5	100,4	101,1	101,6	102,6	103,6	104,6	104,7	105,1	105,5
Jord- o. stenindustri . . .	102,6	104,9	107,6	109,8	109,7	109,0	108,2	107,2	105,8	103,6	102,9
Träindustri	103,3	105,5	107,1	108,2	107,4	106,4	105,7	105,0	102,7	102,6	104,0
Massa- o. pappersindustri .	100,6	101,2	101,7	104,2	103,3	102,9	102,8	103,2	102,8	102,9	103,0
Pappersv.- o. grafisk industri	100,9	100,8	100,4	100,6	100,9	101,9	102,7	103,1	103,0	102,2	102,1
Livsmedelsindustri	100,4	99,7	100,4	105,6	104,1	105,6	109,9	109,7	100,3	101,5	102,0
Dryckesvaru- o. tobaksind.	101,3	104,0	106,3	113,4	105,8	101,5	99,4	100,2	106,6	100,4	101,2
Textil- o. beklädnadsind. .	99,6	98,2	96,3	93,4	93,9	94,5	94,5	94,3	92,3	92,9	93,8
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	100,2	98,1	96,6	94,8	96,0	97,6	98,3	99,2	96,9	97,5	97,9
Kemisk-teknisk industri .	100,4	100,2	100,5	100,5	99,8	100,1	100,6	101,0	100,1	100,1	100,7
Samtliga industrigrupper	**100,7**	**100,7**	**100,7**	**101,3**	**101,3**	**101,8**	**102,4**	**102,8**	**101,7**	**101,8**	**102,3**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under februari 1955

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa febr. 1952	115 613	147 172	119 384	83 860	—	39 346	49 321	42 581	26 926
» » 1953	137 982	168 917	106 439	81 942	29 639	35 411	44 915	41 540	26 225
» » 1954	141 085	166 926	102 827	74 718	23 329	38 743	47 247	40 709	25 541
» jan. 1954	139 684	170 876	120 563	88 193	27 035	43 805	51 212	42 929	27 061
» febr. 1955	132 381	164 714	119 185	83 968	28 294	39 991	47 833	42 036	25 497
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 535	6 530	2 718	976	22	443	472	82	62
Skogsbruk	4 270	4 489	4 319	2 690	6	14	14	—	—
Malmbrytn. o. metallind.	7 874	9 100	9 368	4 104	44	509	520	587	328
Trä-, graf. o. pappersind.	3 349	3 606	3 090	1 765	24	302	308	326	181
Byggnadsverksamhet	35 805	40 283	9 958	8 972	103	5	5	7	6
Övriga industrigrupper	11 634	12 494	6 279	3 506	104	5 572	5 759	3 448	1 835
Samfärdsel o. handel	21 400	32 716	35 423	28 837	12 629	8 337	10 029	9 614	6 249
Förvaltning o. fria yrken	12 293	14 119	11 396	6 506	1 958	5 512	6 009	5 850	3 070
Sjukvård o. husligt arbete	12 219	17 219	20 551	12 643	5 098	12 049	17 019	20 317	12 552
Därav under 18 år	14 036	14 513	11 723	7 457	343	7 612	7 806	5 678	3 769

Tab. 4. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden november—december 1954 och 1953

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av dec. 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent nov.—dec.	
	1954	1953
Lantarbetarnas (36)	6,8	7,7
Skogs- o. flottningsarb. (26)	7,3	8,4
Gjuteriarbetarnas (11)	2,6	5,9
Gruvindustriarbetarnas (11)	2,9	2,9
Metallindustriarbetarnas (231)	1,7	2,5
Stenindustriarbetarnas (5)	7,9	10,5
Kem.-tekn. industriarb. (14)	2,4	2,7
Fabriksarbetarnas (61)	3,4	5,4
Träindustriarbetarnas (59)	5,3	8,7
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,5	0,7
Typografernas (15)	0,3	0,6
Beklädnadsarbetarnas (39)	7,2	6,9
Bryggeriarbetarnas (7)	1,6	1,4
Livsmedelsarbetarnas (38)	3,2	3,8
Sadelmakarnas (6)	6,9	10,0
Sko- o. läderarbetarnas (11)	3,8	4,4
Textilarbetarnas (41)	4,0	4,3
Försvarsverkens civ.-pers. (20)	1,3	1,4
Bleck- o. plåtslagarnas (3)	2,3	4,4
Byggnadsarbetarnas (126)	5,5	7,3
Elektrikernas (19)	0,9	1,7
Murarnas (14)	11,9	15,5
Målarnas (18)	6,9	9,4
Vägarbetarnas (16)	7,5	11,1
Järnvägsmännens (17)	0,5	0,4
Sjöfolkets (20)	5,1	6,8
Transportarbetarnas (37)	2,9	3,5
Handelsanställdas (76)	[2] ..	1,9
Handelstjänstemännens (20)	0,8	0,6
Arbetsledarnas (31)	0,2	0,2
Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	1,1	0,6
Industritjänstemännens (76)	0,7	0,8
Frisörernas (4)	0,3	0,3
Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (26)	2,9	2,4
Musikernas (4)	11,2	13,1
Sveriges arbetares[1] (14)	9,0	—
Samtliga kassor (1 212)	[3]**3,2**	**4,3**

[1] Erkänd arbetslöshetskassa fr. o. m. 1 jan. 1954. — [2] Uppgift ännu ej tillgänglig. — [3] Preliminära uppgifter.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, no 4

CONTENTS

Page

Holidays and their use. By *Halvar Sehlin* 189
The first European regional conference of the International Labour Organization. By *Bertil Olsson* 197
Linking-up the consumer price index with earlier index series. By *Carl Öberg* 202
Halvan, Slampen and Tofsan — a film on the care of juveniles 205
Short notices:
The Social Welfare Board's statement of views on the non-substantiated paternity of children born out of wedlock 208
The Danish emergency programme 209
The Advisory Board for grouping communities from a cost-of-living standpoint . . . 210
Grants for research and experiment in the field of rehabilitation 210
Trade Union mergers in the USA and Canada 210

Periodical Surveys

Register 211
General child allowances paid in 1954 211
The care of inebriates in 1953 212
Pupils at approved schools in 1954 219
Aliens in Sweden. A survey for the year 1954 and the position on the 1st January 1955 221
The consumer price index for February 1955 228
Absenteeism in certain industrial firms in November 1954 231
The wage conditions of office staffs etc. in industry in September 1954 . . 234
Employment and unemployment 237
Literary Survey 243
Book Notices 248

The Issue in Brief

Holidays and their use. Holidays — leave of absence from work with emoluments — have developed very rapidly in Sweden. During the 1920s and the 1930s holidays were entirely dependent upon collective agreements and usage. In 1919 about 113 000 workers were given a certain guaranteed holiday, usually lasting less than a week.

Then as from the 1st July 1938 a law was introduced providing for an obligatory holiday of at least two weeks for all employees with at least one year's service. The legislation on the subject was subsequently extended, and as from the year 1953 the three weeks' holiday has become fully operative. About $2^1/_2$ million wage-earners now have at their disposal 50 million days of holiday as against about 15 million days in the middle of the 1930s.

Holidays have thus become an important social question, and in this article Halvar Sehlin, Head of the Secretariat of the Swedish Touring Club, makes it the subject of some reflections. P. 189.

The first European regional Conference of the International Labour Organization which was held in Geneva from the 24th January to the 5th February 1955 is reported on by Bertil Olsson. P. 197.

Linking-up the consumer price index with earlier index series. As from July 1954 the Swedish consumer price index has been computed monthly. According to the directives given, the index was to be combined with the cost-of-living index exclusive of direct taxes and social benefits, the year 1935 being taken as base. The averages for 1949 of the index numbers in the latter series were to serve as base for the publication of the new series and are taken as 100.

This article gives the coefficients that are necessary for linking up more or less approximately the earlier index series with the new consumer price index.

The earlier retail price indexes are: the cost-of-living index *without* direct taxes and social benefits

(1935 and July 1914 serving as base), the Social Welfare Board's general consumer price index (1935 = 100) and the cost-of-living index *with* direct taxes and social benefits (1935 and July 1914 = 100). P. 202.

General child allowances paid in 1954 totalled 522.8 mill. Kr., implying that child allowances were granted for about 1.8 million children. P. 211.

The consumer price index for February 1955 has been computed by the Social Welfare Board at 129 (1949 = 100) — it has been the same number since July 1954.

Prices both rose and fell in Sweden between the middle of January and the middle of February 1955, but on the whole they offset one another and did not affect the rounded-off index number. P. 228.

Absenteeism in certain industrial firms in November 1954. It appears from this account of an investigation undertaken by the Social Welfare Board that, inter alia, absenteeism among women workers in the metal industry has gone down somewhat since the spring of 1954 both for the period Monday—Friday and for Saturdays. In the textile and cloting industry there is no definite tendency shown by the figures either for men or for women.

Absenteeism on Saturdays is still far higher than the average for the other days of the week. In regard to women it represented, according to the latest investigation, about 14 % both in the metal industry and in the textile and clothing industry. P. 231.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, no 4

INDEX

Page

Le congé payé et son emploi. Par *Halvar Sehlin* 189
La première Conférence régionale européenne de l'Organisation Internationale du Travail. Par *Bertil Olsson* 197
Rattachement de l'indice des prix à la consommation aux séries antérieures d'indices. Par *Carl Öberg* 202
Un film sur la protection de la jeunesse 205
Courtes notices:
Avis émis par la D.G.P.S. touchant les enfants nés hors mariage et dont la paternité n'a pu être établie 208
Le programme de crise danois 209
Le comité consultatif du groupement des localités selon le coût de la vie 210
Crédits pour la recherche et l'expérimentation dans le domaine de la réhabilitation . 210
Fusions syndicales dans l'Amerique du Nord 210

Aperçus périodiques

Répertoire 211
Les allocations générales pour enfants versées en 1954 211
Clientèle dont se sont occupés les comités de tempérance en 1953 212
Les élèves des écoles de la protection de la jeunesse en 1954 219
Etrangers en Suède. Un aperçu sur l'année 1954 et la situation au 1er janvier 1955 221
L'indice des prix à la consommation pour février 1955 228
L'absentéisme dans certaines entreprises industrielles en novembre 1954 . . . 231
Les traitements des employés, etc. dans l'industrie en septembre 1954 . . . 234
Emploi et chômage 237
Bibliographie 243
Comptes rendus de livres 248

Résumé

Le congé payé et son emploi. Le congé payé s'est développé très rapidement en Suède. Durant les années 1920 et 1930, les congés dépendaient entièrement des conventions collectives et des usages. En 1919, environ 113 000 ouvriers jouissaient d'un congé garanti — d'ordinaire de moins d'une semaine.

Puis, à partir du 1er juillet 1938, une loi a rendu obligatoire le congé payé d'au moins deux semaines pour les salariés dont la durée des services était d'au moins un an. La législation a été ensuite élargie et à partir de l'année 1953, le congé payé de trois semaines est entré pleinement en vigueur. Environ 2,5 millions de salariés disposent maintenant de 50 millions de jours de congé, contre environ 15 millions de jours au milieu des années 1930.

Le congé est ainsi devenu une grande question sociale, au sujet de laquelle M. Halvar Sehlin, du Touring Club de Suède, fait dans cet article quelques réflexions. P. 189.

La première Conférence régionale européenne de l'Organisation Internationale du Travail, qui s'est tenue à Genève du 24 janvier au 5 février, un compte rendu est donné par M. Bertil Olsson. P. 197.

Rattachement de l'indice des prix à la consommation aux séries antérieures d'indices. L'indice suédois des prix à la consommation est calculé chaque mois depuis juillet 1954. L'indice devrait, selon les directives, être rattaché à l'indice du coût de la vie, calculé sans les impôts directs et les prestations sociales, qui a pour base l'année 1935. Les moyennes pour l'année 1949 des indices de cette dernière série deviendraient les bases pour la publication de la nouvelle série et seraient posées comme égales à 100.

Dans cet article sont indiqués les coefficients qui pour chacune des anciennes séries d'indices sont nécessaires pour le rattachement plus ou moins approximatif de la série en question avec le nouvel indice des prix à la consommation.

Les anciens indices des prix de détail sont l'indice du coût de la vie *sans* les impôts directs et les prestations sociales (avec l'année 1935 et juillet 1914 comme base) et l'indice général des prix de consommation de la Direction générale de la Prévoyance sociale (avec l'année 1935 comme base), ainsi que l'indice du coût de la vie *avec* les impôts directs et les prestations sociales, qui a pour base l'année 1935 et juillet 1914. P. 202.

Les allocations générales pour enfants versées en 1954 se sont montées au total à une somme nette de 522,8 millions de couronnes, ce qui implique qu'environ 1,8 million d'enfants ont bénéficié des allocations. P. 211.

L'indice des prix à la consommation pour février 1955 a été calculé par la D. G. P. S. s'établir à 129 (sur la base 100 en 1949), soit au même niveau que depuis juillet 1954.

Des baisses et des hausses de prix ont eu lieu en Suède entre le milieu de janvier et le milieu de février 1955, mais elles se sont dans l'ensemble compensées et n'ont pas affecté le nombre indice arrondi. P. 228.

L'absentéisme dans certaines entreprises industrielles en novembre 1954. De ce compte rendu d'une enquête effectuée par la D.G.P.S. il ressort, entre autre, que l'absentéisme parmi les ouvrières de l'industrie métallurgique a quelque peu diminué depuis le printemps 1954, tant pour la période lundi-vendredi que pour les samedis. Dans l'industrie du textile et de la confection, ni pour les hommes ni pour les femmes les chiffres ne permettent de distinguer une tendance claire.

Les absences du samedi continuent à être sensiblement plus fréquentes que la moyenne des autres jours de la semaine. Elles étaient pour les femmes de 14 % environ, selon la dernière enquête, aussi bien dans l'industrie métallurgique que dans celles du textile et de la confection. P. 231.

Litteraturöversikt

(11 februari—10 mars 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

BELLETTINI, A. Alcune caratteristiche della produzione e dell'esercizio nel mercato cinematografico. Statistica 1954, nr 4.

CARAPEZZA, G. La regolamentazione internazionale della sicurezza sociale. Previdenza sociale 1954, nr 5.

DERRON, L. Grundsätzliche Betrachtungen zu den Tendenzen der neuen Arbeitsgesetzgebung. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 9.

ELGSTRÖM, J. De komiska struptagen. [Serier.] *Biblioteksbladet 1955*, nr 2.

GJÖRES, A. Levande mänsklig samhörighet. [Sverige hjälper.] Vi 1955, nr 7.

HASTE, H. Den fruktansvärda låtsleken. [De underutvecklade länderna.] Frihet 1955, nr 4.

ISRAEL, J. Gruppdynamik och ledarskap. Studier och debatt 1954, nr 5.

LANGELÜTKE, H. Integrative Tendenzen in der Wirtschafts- und Sozialforschung und ihre Bedeutung für die Statistik. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 309.

LUNDBERG, K. Hvorfor driver vi sport? Mental hygiejne 1955, nr 1.

MIANI-CALABRESE, D. Fabbisogno terapeutico e traffico illecito di stupefacenti. Statistica 1954, nr 4.

MONYPENNY, P. The control of ethical standards in the public service. The annals of the American academy of political and social science jan. 1955.

RÖSSEL, J. Befolkningsutveckling och ekonomisk standard. Kooperatören 1955, nr 3/4.

STAHL, G. O. Democracy and public employee morality. The annals of the American academy of political and social science jan. 1955.

SKARD, Ö. Mennesket i teknikkens tidsalder. Sosialt arbeid 1955, nr 1.

WATKINS, W. P. Social activities of cooperative societies. Bulletin of the international social security association 1954, nr 11.

ZOLLIKON, K. E. Die europäische Regionalkonferenz der internationalen Arbeitsorganisation. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 7.

La première conférence régionale européenne de l'Organisation internationale du travail. Journal des association patronales 1955, nr 7.

Sverige

BLOMKVIST, R. Serierna i sökarljuset. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 7.

FAXÉN, K.-O. Tänk på ett tal — fördubbla det. [Bilaccisen.] Industria 1955, nr 2.

HENNINGS, BETH. En opinionsundersökning bland läroverksungdom. Tidning för Sveriges läroverk 1955, nr 7.

IVRE, K. D. Industrisociologens vedermödor. [Rec. av G. Boalt: »Arbetsgruppen.»] Lantarbetaren 1955, nr 5.

JACOBSON, S.-B. Allmän ordningsstadga i modern gestalt. Från departement och nämnder 1955, nr 3.

LANDSTRÖM, S.-S. Varifrån kommer ämbetsmännen? Hörde Ni 1955, nr 3.

LECHE, E. Alkohol och brott. Hörde Ni 1955, nr 3.

ROMSON, R. Kommuns skadeståndsansvar för åtgärd av självförvaltningsorgan. Förvaltningsrättslig tidskrift 1954, nr 6.

RÖSSEL, J. Femtioen meter S. O. U. Vi 1955, nr 10.

WINGÅRD, S. Ålderdomen får inte skrämma oss. Frihet 1955, nr 4.

Amerikas förenta stater

BOWDEN, W. An evaluation of the changing character of the BLS' program. Monthly labor review 1955, nr 1.

MACDONALD, W. D. Carroll D. Wright and his influence on the BLS. Monthly labor review 1955, nr 1.

STERNER, R. Attack mot fri forskning. Tiden 1955, nr 2.

WEISS, S. The development of index numbers in the BLS. Monthly labor review 1955, nr 1.

Danmark

BRÆSTRUP, AGNETE. Husmorsundersökning i Kongens by. Husmodersförbundets tidskrift 1955, nr 2.

PHILIP, GRETHE. Hvad 3 000 mænd uden skoleeksamen blev til. Socialt tidsskrift 1955, nr 1.

Indien

LAGERLÖF, N. & LINNMAN, N. Indiens heliga kor. Hörde Ni 1955, nr 3.

---

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

WACHTMEISTER, A. Det indiska barnet i familjen och skolan. Samtid och framtid 1955, nr 2.

Norge

HOFTUN, P. Den historiske utvikling i forholdet mellom direkte og indirekte skatter i det norske skattesystem. Kommunalt tidsskrift 1955, nr 1.

LANDSORGANISASJONEN. Den direkte og den indirekte beskatning. (Yttrande.) Fri fagbevegelse 1955, nr 2.

Pakistan

NYBERG KAHLE, SIGRID. Genom broderat galler. [Kvinnorna i Pakistan.] Vi 1955, nr 8.

Sovjetunionen

Les conditions sociales en U. R. S. S. Journal des associations patronales 1955, nr 9.

Arbetarskydd

Sverige

STARLAND, H. Arbetarskyddsföreskrifter för husbyggnadsarbete. Byggnadsarbetaren 1955, nr 2.

SÖDERLING, T. Kallt krig mot olycksfallen. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 4.

Arbetslön och arbetstid

Sverige

BJÖRK, L. Nya riktlinjer för den officiella lönestatistiken. Gjutaren 1955, nr 2.

ENGSTRAND, A. De sociala förmånerna inom kartellen. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 4.

NILSTEIN, A. H. Samordnad lönestatistik inom TCO. Folkskollärarnas tidning 1955, nr 10.

SV. LANTARBETSGIVAREFÖRENINGEN. Arbetstidsutredningens förslag till ny arbetstidslagstiftning. (Yttrande.) Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1955, nr 2.

SVERIGES LANTBRUKSFÖRBUND. Jordbruket och arbetstidslagen. (Yttrande.) Lantmannen 1955, nr 9.

Danmark

Spiller alderen nogen rolle for den voksne arbejders timefortjeneste? Statistikken 1954, nr 2.

Schweiz

WOLFER, H. Die Folgen einer weiteren Verkürzung unserer Arbeitszeit. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 8.

Tyskland

Lönnsutviklingen i Vest-Tyskland. Arbeidsgiveren (Norge) 1955, nr 4.

Ungleichmässige arbeitszeitliche Beanspruchung der männlichen und weiblichen Fach- und Hilfsarbeiter. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1955, nr 2.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

Sverige

LARSSON, ELSA. Hög sysselsättning men också arbetslöshet. [Jordbruket.] Lantmannen 1955, nr 9.

Danmark

KALLESTRUP, L. R. Arbejdslöshedsöerne for tredie gang. Arbejderen 1954, nr 5.

KIRSTEIN, P. Arbejdslöshedsöerne pâny. Arbejderen 1955, nr 4.

Frankrike

Rapport général de la commission de la main-d'œuvre du commissariat général au plan. Revue française du travail 1954, nr 3.

Italien

MOLINARI, A. Occupazione, disoccupazione e sottoccupazione nei paesi sovrapopolati e nel mezzogiorno d'Italia. Statistica 1954, nr 4.

Storbritannien

ARISHOLM, H. Offentlig arbeidsformidling og yrkesrettleiing for ungdom i Storbritannia. Arbeidsmarkedet 1954, nr 11.

Tyskland

BOLIN, B. Skydd mot uppsägning enligt tysk rätt. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 8.

HORSTMANN, K. Das Ausscheiden aus der Erwerbstätigkeit. Wirtschaft und Statistik 1955, nr 2.

Befolkningsfrågor

COLOMBO, B. Intorno all'estrapolazione della dinamica della nuzialità. Statistica 1954, nr 4.

GALLIADI, G. Invecchiamento della popolazione e sicurezza sociale. Previdenza sociale 1954, nr 5.

JONSSON, B. Blodgruppsstatistisk faderskapssannolikhet. Sv. juristtidning 1955, nr 2.

JOHNSSON, MELKER. Villovägar i överbefolkningsfrågan. Tiden 1955, nr 2.

ROMANUS, T. Antropologiska faderskapsundersökningar. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 2.

Sverige

BEJEROT, N. & BERFENSTAM, R. Dödsolycksfallen i Sverige med särskild hänsyn till olycksfallen i barnaåldern. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 2.

FURUHJELM, MIRJAM. Dagens abortsituation och vägen ut. Sv. läkartidningen 1955, nr 9.

HULTGREN, G. & SOOP, E. Legala aborter och steriliseringar år 1953. Sv. läkartidningen 1955, nr 9.

OHLSSON, K. BÖRJE. Våldsam minskning av lantbefolkningen. Lantmannen 1955, nr 6.

W[IDSTA]M, T. Prognos för hela befolkningen åren 1955—1970. Statistisk tidskrift 1955, nr 1.

— Statistiska centralbyråns organisation och verksamhet. Folkräkningarna. Statistisk tidskrift 1955, nr 1.

Danmark

Mellemkommunale flytninger i Storårhus. Statistisk kvartalsskrift [fra] Århus kommunes statistiske kontor 1954, nr 3.

Italien

BERGONZINI, L. Primi risultati di una ricerca sulla distribuzione della popolazione secondo

l'altimetria dei communi. Statistica 1954, nr 4.
BOLDRINI, M. Il sesso nei concepimenti e nelle nascite. Statistica 1954, nr 4.
FREDERICI, NORA. Per una indagine sulle attuali caratteristiche dello spopolamento montano. Statistica 1954, nr 4.

Norge

LORANGE, H. Nytt bosettingskart over Norge. Statistiske meldinger 1955, nr 2.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

TENGBY, R. Trångboddheten. Hygienisk revy 1955, nr 2.
Bostadsfrågan i »nådiga luntan». Byggnadsarbetaren 1955, nr 2.
Hyresregleringens avveckling. Finanstidningen 1955, nr 7.

Amerikas förenta stater

HANSSON, T. Amerikanskt saneringstänkande. Byggforum 1955, nr 2.

Danmark

ANDERBERG, B. Kostnaderna för bostadshusens yttre underhåll. Byggforum 1955, nr 2.

Schweiz

HERSCH, L. Die Wohnungsnot in den westschweizerischen Städten. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 8.

Tyskland

LIEFMANN-KEIL, ELISABETH. Bostadsfinansiering och bostadspolitik i Västtyskland. Ekonomisk revy 1955, nr 2.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

SCHMIDT, F. Stuvarkonflikten och arbetsdomstolen. Hörde Ni 1955, nr 3.
UHLIN, G. Sjöfolkets organisationsproblem. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 6.

Amerikas förenta stater

Enighed i Amerikas fagbevægelse. Arbejdsgiveren (Danmark) 1955, nr 5.

Belgien

HAESAERT, J.-P. Mission et pouvoirs des syndicats de travailleurs en droit positif belge. Revue du travail 1955, nr 1.

Kenya

Fagbevegelsen i Kenya. Fri fagbevegelse 1955, nr 2.

Storbritannien

TAYLOR, A. J. The miners' association of Great Britain and Ireland, 1842—48: A study in the problem of integration. Economica febr. 1955.

Hälso- och sjukvård

RAMER, T. Intryck från den tredje internationella kongressen för barnpsykiatri i Toronto och från en studieresa i USA. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 2.

Sverige

BIÖRCK, G. Sjukvårdens balansräkning. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 2.
DAHLGREN, I. Vem bär ansvaret? Om huvudmän och vårdformer. Sjukhuset 1955, nr 2.
LUNDQUIST, J. Dispensärarbetet inför omorganisation? Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 2.
MOLANDER, M. E. Lasarettens möjligheter förr och nu. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 2.

Storbritannien

OLINDER, O. Vårdtider på engelska sjukhus. Sv. läkartidningen 1955, nr 6.

Jordbruksfrågor

Sverige

HOLMSTRÖM, S. Betydande underskott i jordbrukskalkylen. Lantmannen 1955, nr 7.
LUNDBERG, B. Jordbruket i stöpsleven. Vi 1955, nr 10.
MEIDNER, R. Farväl till jordbrukskalkylen. Tiden 1955, nr 2.
Jordbrukskalkylen. Affärsvärlden 1955, nr 7.

Italien

FERRARI, G. Proprietà contadina e proprietà dei Ceti Borghesi nel Veneto. Statistica 1954, nr 4.

Tyskland

LERCH, J. Die Bilanzmethode in der Agrarstatistik. Statistische Praxis 1955, nr 2.
Die Entwicklung der landwirtschaftlichen Erzeugerpreise in Westdeutschland. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1955, nr 2.

Kooperation

Finland

MUSTONEN, M. New Finnish cooperative law. Review of international cooperation 1955, nr 2.

Sovjetunionen

BAROU, N. Soviet consumers' cooperation 1954. Review of international cooperation 1955, nr 2.

Nykterhetsfrågor

Sverige

SJÖHAGEN, A. Om medicinsk alkoholistvård. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 2.

Danmark

RÖGIND, S. Alkoholbeskatning og alkoholforbrug i Danmark. Tidskrift för systembolagen 1955, nr 2.
Nykterhetsfolkets problembarn. Lantarbetaren 1955, nr 4.

Frankrike

WIKLUND, D. Franska nationalförsamlingen stiftar lag om behandling av alkoholister. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1955, nr 2.

Norge

LINDSTRÖM, F. A-kliniken i Oslo. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1955, nr 2.

VAGLUM, L. De nye forslag om endringer i den norske rusdrikklov. Tidskrift för systembolagen 1955, nr 2.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

K[ELLGRE]N, N. Nordisk levnadsstandard. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 6.

SCHMUCKER, HELGA. Grundsätzliches zur repräsentativen Erfassung des Familieneinkommens. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 341.

Sverige

CARBELL, E. Höga eller låga priser? Fönstret 1955, nr 2.

HAGNELL, H. Billigare varor — hur? Statsanställd 1955, nr 3.

MOBACK, O. Små och stora. En snabbköpsundersökning. Kooperatören 1955, nr 3/4.

NORDQVIST, B. Priskontroll i tidigare och nuvarande utformning. Från departement och nämnder 1955, nr 4.

ÖSTLIND, A. Merkantil revolution? Tiden 1955, nr 2.

— Prisbildning och ekonomisk utveckling. [Med diskussion.] Nationalekonomiska föreningens förhandlingar 1954, nr 5.

Pengar och livstrivsel. Vi husmödrar 1955, nr 3.

Norge

Sammenhengen mellom forbruksutgifter, familiestørrelse og familieinntekt i arbeiderhusholdninger 1951—52. Statistiske meldinger 1955, nr 2.

Schweiz

Haushaltungsrechnungen von Familien unselbständig Erwerbender 1953. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 10.

Socialförsäkring

LUCA, M. DE. Progresso tecnico, disoccupazione e contributi previdenziali. Previdenza sociale 1954, nr 5.

Sverige

HINDOLFF-SÖDERBERG, INGEGERD. De förvärvsarbetande kvinnorna och den allmänna sjukförsäkringen. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 2.

NÄSHOLM, B. Tjänstemännen och sjukförmånerna. Sv. läkartidningen 1955, nr 6.

Folkpensionärerna och den allmänna sjukförsäkringen. Folkpensioneringen 1955, nr 1.

Nederländerna

JAKOBSON, H. Holländsk socialförsäkring. Arbetarskyddet 1955, nr 1.

Norge

Totaltelling av sysselsatte pliktig syketrygdede ved utgangen av oktober 1954. Omlegging av næringsgrupperingen. Arbeidsmarkedet 1954, nr 11.

Peru

ZAPATA, E. La previdenza sociale nel Perù. Previdenza sociale 1954, nr 5.

Tyskland

BECKEMEIER, H. Konstante Realrenten — ein Problem der Sozialreform. Soziale Sicherheit 1955, nr 2.

CAESAR, P. Die sozialversicherungsrechtlichen Vorschriften des Kindergeldanpassungsgesetzes. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 3.

DENEFFE, P. Die Verflechtung der Sozialleistungen in der Bundesrepublik Deutschland und in West-Berlin. Wirtschaft und Statistik 1955, nr 2.

PETZ, R. Die Zweigleisigkeit der Arbeitslosenhilfe. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 3.

SCHARLAU, M. Sozialleistungen und Sozialleistungsempfänger in der Bundesrepublik Deutschland und in Berlin. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 3.

UNBEHAUEN, H. Zur Situation der Rentenversicherung der Arbeiter. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1955, nr 2.

Socialvård

Sverige

DAVIDSSON, G. Bultens daghem. Metallarbetaren 1955, nr 10.

EKENDAHL, SIGRID. Inventering av daghemsbeståndet. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 7.

HOLM, GRETA. Får Benke komma i sommar? [Feriebarnsverksamheten.] Vi 1955, nr 10.

MATTSSON, S. Socialvård som lönar sig. Industria 1955, nr 2.

MELIN, O. Hemortsrättsbegreppet bort? Skogsindustriarbetaren 1955, nr 3.

De kommunala ålderdomshemmens uppgifter. Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor 1955, nr 89.

Ungdomsvårdsskoleorganisationen d. 1 jan. 1955. Information för ungdomsvårdsskolorna 1955, nr 1.

Danmark

CHRISTIANSEN, A. Den langvarige arbejdslöshed — dens årsager og virkninger. Kommunalt sosialt tidsskrift 1955, nr 1.

Den familiemæssige placering af börn födt uden for ægteskab. Statistisk månedsskrift 1954, nr 9.

Israel

TIDMAN, Y. Att vara gammal i Israel. Folkpensionären 1955, nr 1.

Norge

GALTUNG, O. Institusjonsforsorg eller forsorg i hjemmet. Sosialt arbeid 1955, nr 1.

Statistisk teori

LÖCHNER, H. Techniken der Befragtenauswahl bei der Anwendung des zufallsgesteuerten Stichprobenverfahrens in der Marktforschung. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 359.

PARENTI, G. Su di un indice di concordanza fra due caratteri. Statistica 1954, nr 4.

VAJANI, L. Sviluppi della legge dei parti multipli. Statistica 1954, nr 4.

Undervisning och yrkesutbildning

KARBE, W. Erwachsenenbildung — ein sozialer Faktor. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 2.

Sverige

FLODBY, O. Betygsgivningen i folkskolan 1940—53. Tidning för Sveriges läroverk 1955, nr 7.

LANDSTRÖM, S.-S. Enhetsskolan i stöpsleven. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 7.

NORDQVIST, N. Folkskolbetygen i Stor-Stockholm. Folkskollärarnas tidning 1955, nr 8/9.

Danmark

Lærlingeuddannelsen. Socialt tidsskrift 1955, nr 1.

Schweiz

BÖHNY, F. Yrkesrådgivning i Schweiz. Kommunalarbetaren 1955, nr 3—4.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

BETÄNKANDE om statstjänstemännens sjukvårdsförmåner m. m. Avg. [d. 21 febr. 1955] av 1954 års verksläkarutredning. [Mimeogr.] (C.)

CANADA 1954. The official handbook of present conditions and recent progress. Prep. by the Dominion bureau of statistics. Ottawa 1954.

DANMARK. Den af Arbejds- og boligministeriet i dec. 1949 nedsatte Arbejdsmarkedskommission.
Betænkning vedrörende arbejdslöshedsöerne i Jylland. Khvn 1955. (Betænkning 116.)

— Dansk arbeidsgiverforening.
Håndbog. 1955—56. Khvn 1955.

— Det landökonomiske driftsbureau.
Undersögelser over landbrugets driftsforhold. Khvn 1954.
38. Regnskabsresultater fra danske landbrug i året 1953/54. Del 1.

— Det af Socialministeriet under 15. marts 1949 nedsatte udvalg til behandling af spörgsmål vedrörende plejestiftelser for kronisk syge.
Betænkning om plejehjem for kronisk syge. Khvn 1954. (Betænkning 115.)

— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954.
Bd 154: H. 3. Skove og plantager 1951.
» 157: » 5. Kriminalstatistik 1952.

ELMÉR, Å. Socialpolitiken i Norden. Ett framgångsrikt fält för nordiskt samarbete. 2., omarb. uppl. Sthlm 1955.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hfors 1955.
26 A. Olycksfallsstatistik.
Olycksfallen i arbetet. Ny serie. 15 (1949—51).

— Statistiska centralbyrån.
Statistisk årsbok. Ny serie. 50 (1954). Hfors 1955.

[FRIIS, H.] Indtægtsgrænser i dansk lovgivning og deres ökonomiske betydning. Khvn 1954. (Arbejds- og socialministeriernes ökonomisk-statistiske undersögelser. 19.)

FRÖDIN, J. Uppländska betes- och slåttermarker i gamla tider. Deras utnyttjande genom landskapets fäbodväsen. Upps. 1954. (Geographica. 29.)

FÖRENTA NATIONERNA.
Yearbook on human rights for 1952. New York 1954. (Publ. 1954. 14. 1.)

— Department of economic and social affairs.
Economic survey of Europe in 1954 including studies of regional problems in European countries and the structure of the French economy. Prep. by the Research and planning division, Economic commission for Europe. Genève 1955. (Publ. 1955. 2. E. 2.)

— Statistical office.
Statistical yearbook. 6 (1954). New York 1954. (Publ. 1954. 17. 5.)

HAGBERG, K. Kung Davids arv. Sthlm 1955.

HELMFRID, B. Holmenöden under fyra sekler. Studier i Holmens bruks historia. Norrköping 1954. (Acta Holmenensia.)

HOLMBÄCK, Å. Scholarly freedom in Sweden. Upps. & Wiesbaden 1954. (Uppsala universitets årsskrift 1954: 7.)

JOHANSSON, HILDING. Folkrörelserna. Sthlm 1954. (Folkbildningsserien.)

JORDBRUKSPRISERNA upp eller ner? Konsumentkommittén diskuterar jordbruksfrågorna. Utg. av Konsumentkommittén för jordbruksfrågor, KF, LO, TCO. Sthlm 1955.

KATONA, G., [m. fl.] Contributions of survey methods to economics. Ed. with an introduction by L. R. Klein. New York 1954. (Survey research center. A division of the Institute for social research. University of Michigan.)

NORDISKA MEDBORGARES sociala rättigheter under uppehåll i annat nordiskt land. Utg. av Den nordiska socialpolitiska kommittén på framställning från Nordiska rådet. Oslo 1955.

REDLUND, K. & IGESTEDT, E. Kostnads- och intäktsproblem i textildistributionen. Sthlm 1955. (Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm. Meddelande. 51.)

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1954.
265. Eidgenössische Volkszählung 1. Dez. 1950. Bd 13. Kanton Schaffhausen.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955. Sthlm 1955.
6. Vattenvården. Betänkande angående organisations- och lagstiftningsfrågor m. m. Avg. [d. 1 dec. 1954] av Vattenvårdskommittén. (Jo.)

STORBRITANNIEN. Board of trade.
The commonwealth and the sterling area. Statistical abstract. 74 (1950—53). Lond. 1955.

SVENSK FÖRSÄKRINGS-ÅRSBOK. Årg. 39 (1954). Sthlm 1954.

SVENSKA SJUKHUSFÖRENINGEN.
Årsbok 1954. Sthlm 1955.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954—55.
Folkmängden och dess förändringar.
Folkräkningen d. 31 dec. 1950. 5. Totala räkningen. Folkmängden efter ålder, kön och civilstånd. (Statistiska centralbyrån.)
Jordbruk med binäringar.
Årsväxten 1954. (Statistiska centralbyrån.)
Skogshushållning.
Domänverket 1953. (Domänstyrelsen.)

THORELL, H. & BONNICHSEN, R. ADH-provet på alkohol. Sthlm 1955. (Meddelande från Institutet för maltdrycksforskning. 4.)

UTRIKESDEPARTEMENTET.
Aktstycken. Sthlm 1955.
Ny serie. I: C: 4. Utrikesfrågor. Offentliga dokument m. m. rörande viktigare svenska utrikespolitiska frågor 1954.

ÅBO. Åbo akademi.
Acta. Åbo 1954.
Mathematica et physica. 19.

Remisser till socialstyrelsen

P. M. ang. beskattningen av vissa livräntor, som utgått vid sjukdom eller olycksfall i arbete m. m. Upprättad av kammarrättsfiskalen E. Eklund. (Fi.) [Stencil.] Remisstid 12 mars 1955.

Allmän verksstadga. SFS 1955: 3. (S.) Remisstid 1 oktober 1955.

Recensioner

Betænkning angående ændring af svangerskabslovgivningen m. v. Afgivet af den af justitsministeriet den 9. januar 1950 nedsatte kommission. (Betænkning nr. 96.) København: Statens trykningskontor, 1954. 185 sid. Dkr 9,50.

Utvecklingen i Danmark efter genomförandet av en abortlagstiftning år 1939, som tydligen kom till stånd på grund av liknande förhållanden och åsiktsbildningar som här hemma, har i huvudsak följt samma linjer som i Sverige och även där har en översyn av rådande förhållanden ansetts lämplig. En redovisning därav ges i ovan angivna betänkande.

Den danska kommissionen har haft ett betydligt bredare underlag, såväl av politiker och berörda specialister från läkar- och juristhåll som från socialvårdande instanser, än vad som karakteriserade dess svenska motsvarighet. Betänkandet ter sig också mer genomarbetat än det svenska.

Indikationerna i den danska lagen har uppenbarligen — trots skiljaktigheter i lagtexternas formuleringar — kommit att vara identiska med de svenska. De omfattar liksom här eugeniska, humanitära och medicinska indikationer. Förfaringssättet har skiljt sig från det svenska genom att ett »tvåläkarutlåtande» blivit praxis. Den ene av dessa två läkare har under utvecklingens gång allt mer blivit en läkare knuten till mödrehjelpsinstitutionen och den andre har blivit operatören. Ca 80 % av alla intyg utfärdas nu av läkare knutna till de olika mödrehjelpsinstitutionerna.

Delvis bottnar väl denna utveckling i två

faktorer. Alla kvinnor, som skulle beviljas abort när indikationerna ej var rent »invärtesmedicinska», skulle förete intyg från dessa institutioner att de erhållit upplysning om alla samhällets hjälpmöjligheter för gravida samt om alla de risker som kunde vara förenade med operationen. Eftersom denna hänvisning måst ske i majoriteten av fallen blev praxis att läkarna vid mödrehjelpen även kom att bli de som utfärdade det nödvändiga abortintyget.

Liksom här har de psykiatriska indikationerna kommit att bli dominerande, antalet är nästan identiskt med det svenska och uppgår till 76 % av samtliga legala aborter. Abort på eugeniska indikationer har beviljats i 7 % av fallen, en siffra som hållit sig relativt konstant genom åren.

Även i Danmark har man på grund av denna utveckling velat göra gällande att abortlagen tolkats för liberalt, vilket man bl. a. ansett bottna i att lagtexten varit så formulerad att den tillåtit detta. Man har även menat att förfaringssättet för att söka abort gynnat den utveckling som skett. Den danska kommissionen har alltså arbetat med likartade förutsättningar som den svenska.

År 1939 utfördes i Danmark 484 legala aborter. En successiv stegring har därefter skett och år 1952 var antalet uppe i 5 031 (Sverige 5 332), vilket innebär en tiodubbling av antalet legala aborter i förhållande till antalet graviditeter. För Köpenhamns del innebär detta att antalet legala aborter uppgår till knappt 7 % av antalet graviditeter, medan minimisiffror på 1 % redovisas från vissa landskommuner. Genomsnittet för hela landet utgör 4,3 %, beräknat på 1950 års siffror.

Av de abortsökande utgör de gifta kvinnorna 77 %. En ökning av de gifta och en tillbakagång av de ogifta har skett både i Danmark och här hemma. Ökningen av de gifta faller framför allt på landsbygdens kvinnor; de har i genomsnitt haft fler barn än de gifta köpenhamnskorna. Närmare 10 % hade år 1951 tidigare fått abort.

Då man vill jämföra danska och svenska siffror måste man hålla i minnet att den danska lagtextens formulering lett till att praktiskt taget alla aborter företagits senast den 12:e veckan i Danmark mot den 20:e i Sverige. Mot bakgrunden av detta samt med tanke på Danmarks folkmängd är det anmärkningsvärt att den legala abortfrekvensen i absoluta tal nästan sammanfaller med den svenska. Så gör även den illegala abortfrekvensen, som uppskattas till 12 000—13 000 fall årligen (mot 15 000—20 000 i Sverige beroende på den beräkningsgrund man vill anlägga).

En speciell undersökning har utförts för Köpenhamns del, underlättad av mödrehjelpsinstitutionens arbetssätt. Mödrehjelpsinstitutionen innefattar nämligen såväl förebyggande mödra- och barnavård som abort- och adoptionsverksamhet.

Undersökningen omfattar åren 1940—50, men endast jämförelsesiffror för år 1950 skall redovisas här. Bland de abortsökande hade 31 % tre eller flera barn; motsvarande siffra för samtliga hushåll i Köpenhamn var 4,2 %. Av de abortsökande betecknades 23 % som trångbodda — i denna siffra ingår endast de som hade egen bostad eller eget hyrt rum, men ej de som bodde kvar i föräldrahemmet. Av hela bostadsbeståndet i Köpenhamn beräknas 4 % vara trångbodda.

Den genomsnittliga inkomsten år 1950 för manliga löntagare utgjorde 9 955 kr sedan skatt, försäkringspremier etc. dragits från. Över 50 % av de gifta abortsökande kvinnornas män hade samma år en inkomst under 8 400 kr *innan* avdrag gjorts för dessa utgiftsposter.

Under dessa tio år har det skett en förändring i åldersfördelningen bland de abortsökande kvinnorna — grupperna under 20 år har ökat medan åldersgruppen 20—24 år minskat. Under samma tid har husmödrarna ökat med 10 % och de utgör nu mer än hälften av alla abortsökande.

Antalet beviljade aborter har sedan år 1944 svängt mellan 38 och 44 %. I 1/3 av fallen har indikationerna varit övervägande medicinska, i 1/3 övervägande personliga och i återstående 1/3 övervägande ekonomiska och/eller sociala.

Kommissionen har även följt utgången av avslagna ärenden. I Köpenhamn fullföljer 68 % havandeskapet, i landsorten ca 80 %.

Femhundra kvinnor i Köpenhamn har särskilt efterundersökts sedan de erhållit avslag. 26 % aborterade men endast 21 % erkände att det skett illegalt. Kommissionen anser att den spontana abortfrekvensen tro-

ligen är högre för abortsökande kvinnor än för andra och stöder detta på att antalet dödfödda barn för de förstnämnda är 2,7 % mot normalt 1,8 %.

Ökningen av de abortsökande har framför allt kommit att omfatta gifta kvinnor. Av de kvinnor som år 1951 sökte abort var 3 300 gifta och 900 ensamstående. Av de gifta hade 98 % tidigare fött barn och över 64 % av dem hade fler än tre barn.

Om denna utveckling och om bakgrunden till den säger kommissionen att ökningen faller på de fattiga gifta kvinnorna med flera barn. Bakgrunden är i tre fjärdedelar av fallen psykiska sjukdomstillstånd — framför allt vad danska läkare kallar kroniska belastningsneuroser — ofta förenade med och fördjupade av dåliga sociala villkor, *dåliga bostadsförhållanden, utslitenhet* och flera förlossningar. Kommissionen fortsätter: Denna typ av kvinnor måste ha funnits i lika stort eller troligen större antal år 1940 än år 1951. Man kan därför icke söka ökningen i en försämring av dessa kvinnors villkor utan snarare i en mentalitetsförändring såväl hos kvinnorna som hos läkarna. Den passiva resignation att finna sig i sitt öde, som tidigare var allmän hos icke helt unga kvinnor, har väl på alla områden ersatts av en säkert sundare livsvilja och ett större krav på människovärdiga förhållanden för kvinnorna själva och deras redan födda barn. Hos läkarna har samtidigt utvecklats en större förståelse och ett större intresse för det psykiatriska arbetet och därmed följande ökad möjlighet att såväl bedöma som behandla dessa sjukdomstillstånd.

Kommissionen konkluderar att utvecklingen är ett resultat av flera samverkande faktorer (varav ovanstående bara är en del) och icke ett resultat av en felaktig tolkning av abortlagen. Den framhåller dock samtidigt att en sänkning av abortvolymen icke kan ske enbart genom en abortlagstiftning, utan denna måste ledsagas av betydande sociala hjälpåtgärder samt av en sexualupplysning, som når hela folket och som framför allt förändrar radikalt dess syn på mannens ansvar — vikten av detta understryker danskarna i betydligt skarpare och klarare ord än svenskarna gjort — och som genomför en totalt förändrad syn på de psykologiska problem som sammanhänger med genomförandet av en effektiv födelsekontroll.

I korthet föreslår det danska betänkandet sociala och ekonomiska hjälpåtgärder som svarar mot redan existerande eller planerade svenska reformer — dock må kanske anmärkas att mödrehjelpsinstitutionerna erhåller tipsmedel för sin verksamhet samt att deras organisation genom sin enhetlighet är sådan att den säkerligen ger bättre möjligheter till profylaktiskt arbete och olikartad efterbehandling än vad svenska institutioner kan ge — i Sverige har ju alla hit hörande frågor uppdelats på många instanser (mödravård, barnavård, barnavårdsnämnder, abortrådgivningsbyråer etc.).

Danskarna föreslår icke någon reell förändring av *abortlagen, endast ett förtydligande* av dess text för att därigenom underlätta bedömningen — texten kommer att realiter bli identisk med den svenska. Vidare föreslås vidgade möjligheter att kombinera abortoperationen med sterilisering, något som den danska lagen hittills hindrat. Däremot vill man icke ha någon motsvarighet till det steriliseringstvång vid vissa indikationer som nu finns i den svenska lagen (men som föreslagits skola hävas). Förfaringssättet att söka abort ändras däremot och alla kvinnor skall hänvisas till mödrehjelpsinstitutionerna, de skall undersökas av psykiater, gynekolog och kurator. Vid varje mödrehjelpsinstitution skall finnas en nämnd som slutgiltigt avgör ärendena, och abort kan beviljas endast om alla är eniga. Nämnden skall bestå av två läkare samt mödrehjelpsinstitutionens kvinnliga chef. Den tredje ledamoten är sålunda en ämbetsman och inte som i Sverige föreslagits en utomstående socialt verksam kvinna. Hennes kompetensvillkor är också betydligt mer fixerade — i praktiken skall hon vara jurist eller kurator. För hela landet föreslås upprättandet av en central tillsynsnämnd, till vilken tveksamma ärenden kan hänskjutas. Nämnden äger dock endast att meddela råd och är ej beslutande — jämför vår socialpsykiatriska nämnd. Kostnaderna för denna abortverksamhet i stort föreslås helt skola bekostas av statsmedel.

Elisabet Sjövall

Durand, Paul: La politique contemporaine de sécurité sociale. Paris: Librairie Dalloz, 1953. 643 sid. Frs 2 200.

Nancy-professorn Durands digra verk är synnerligen välkommet, eftersom det finns så få mer inträngande komparativa studier över det vidsträckta forskningsfält, som de så skiftande sociala säkerhetssystemen i olika länder erbjuder. I likhet med Fritz Zeuthens fem år tidigare och i ett intensivt reformskede därför redan rätt föråldrade »Social Sikring», som utgör band II i arbetet »Socialpolitik», ger Durand ut sin analys av metoderna för att skapa social trygghet såsom en fristående del i en serie, där han behandlar olika sidor av arbetsrätten, »Traité de droit du travail». Den imponerande planen siktar till fyra band, av vilka det som anmäls bildar det tredje.

Durand, som är jurist, har under sitt arbete som lärare vid den statliga förvaltningsskolan med mycket skiftande studiemål för olika elevkategorier funnit att en allsidig analys av den sociala trygghetens problem kräver en granskning även från nationalekonomens, finansexpertens, sociologens och historikerns speciella utgångspunkter. Därtill kommer det djupare perspektiv som en med försiktighet utförd jämförelse med grunddragen i andra länders trygghetssystem kan skänka.

Inledningen ägnas främst åt en mycket tankeväckande uppbening av frågorna om vilka typer av hot mot sin trygghet som människan i egenskap av samhällsvarelse är utsatt för och vilka av dessa risker som bildar den sociala trygghetens objekt.

De fem huvudgrupperna av risker är de *fysiologiska* (sjukdom, åldrande, invaliditet och dödsfall), *yrkeslivets* faror (skador, arbetslöshet, otillräcklig förtjänst), med *familjebildningen* förknippade risker (bl. a. barnkostnadernas tryck på standarden) samt risker som ligger i den *fysiska* och i den *sociala miljön* (alla slag av samhällelig obalans, exempelvis krig, fluktuationer i penningvärdet och odemokratisk fördelning av ungdomens startmöjligheter). Det är svårt att gå med på beteckningen social för vissa av dessa risker, t. ex. möjligheten av naturkatastrofer såsom jordbävningar, snöskred och översvämningar. En annan sak är att samhället kan vidta vissa skyddsåtgärder mot dem och lindra skadeverkningarna, alltså skapa social trygghet också på detta område.

Professor Durand påpekar f. ö. själv på tal om den allmänna tendensen mot utsträckandet av begreppet social trygghet till allt fler riskkategorier att termens innebörd blir oklar ifall den får omsluta tekniskt alltför olikartade samhällsåtgärder, t. ex. socialförsäkringarna (som under alla förhållanden bara utgör en del av sécurité sociale) och undervisningens demokratisering. I sin egen framställning utesluter han därför bl. a. den senare.

Om föremålen för författarens systematiska analys torde rubrikerna till de större avdelningarna ge någon föreställning:

I. Den sociala trygghetens och ersättningen vid (korrektare infoga: realiserandet av) sociala risker.
   1. Den historiska utformningen av det sociala trygghetssystemet.
   2. De tekniska principerna för ersättningen.
   3. Den sociala trygghetens organisation (häri ingår finansieringen och det mellanstatliga socialpolitiska samarbetet).

II. Förebyggandet av sociala risker.
   1. Hälso- och sjukvård.
   2. Den fulla sysselsättningens politik.
   3. Förebyggandet av yrkesskador.

Till men för den som bara behöver fakta om vissa stater men till båtnad för ett mer fördjupat studium av den socialpolitiska problematiken har exemplen från olika håll ej genomgående grupperats nationellt, utan ofta arbetats in i vederbörande avsnitt där den speciella frågan penetreras. Självfallet är det ej lätt för den som skrivit ett sådant komparativt arbete att så frigöra sig från situationen i sitt eget land att inte denna ständigt måste bilda bakgrund vid jämförelsen, naturlig också av hänsyn till den inhemska läsekretsen. Denna översikt av världens sociallagstiftning sedd med en fransmans ögon har just därför mycket att lära den svenske läsaren om förhållandena i författarens hemland — både direkt och indirekt. Man sluter sig t. ex. till en väsentlig olikhet med det främst skattenärda Socialsverige, när Durand varnar sina lä-

sare för att utgå från att det i alla länder är arbetsgivarna som finansierar socialförsäkringarna. Tyvärr måste man konstatera att Durand alltför ofta underlåter att ens antyda om han syftar på vad som normalt gäller för de undersökta staterna eller enbart på läget i Frankrike.

Sverige hör till de länder som oftast får bidra med exempel. Tyvärr är några av dem missvisande eller direkt felaktiga. Enligt Durand beräknas pensionspristalet hos oss en gång om året; i själva verket fastställs det ju varje kvartal. Kanske med syftning på 1946 års reform skriver författaren faktiskt att anledningen till att Sverige år 1913 införde en ålderspensionering, som i olikhet med andra länder ej blott omfattade arbetargrupperna utan hela folket, var det annorlunda läge som rådde hos oss till följd av »tendensen till utjämning av levnadsstandarden mellan olika samhällsklasser». Nej, någon socialstat var Sverige sannerligen inte för 40 år sedan.

Störst utrymme har tillmätts Storbritannien. Frankrikes nya system för socialförsäkring och familjestöd har djupa rötter i Beveridges stora engelska reformförslag, säger Durand. Men skillnaderna är ej desto mindre så väsentliga att man inte kan tala om plagiat. Bristen på social arbetslöshetsförsäkring i sitt hemland förklarar han med att dess ekonomi är »oändligt mycket mindre» labil i fråga om arbetslöshetshotet än Storbritanniens. Det dominerande sociala problemet i Frankrike har i stället varit befolkningssituationen med låga födelsetal, sjunkande folkmängd och fler åldringar. Därför har man koncentrerat sig på de familjestödjande åtgärderna, som jämförda med England ter sig högst generösa. (I ett annat sammanhang åberopar Durand en undersökning av Internationella arbetsbyrån, som för år 1950 satt barnbidragen till en tvåbarnsfamilj i relation till genomsnittslönen i olika länder. Procenttalen var 17,3 för Frankrike, 4,3 för Storbritannien och 8,6 för Sverige. Storleksordningen torde ha blivit ogynnsammare för vår del sedan dess, eftersom höjningarna av bidragen — även absolut sett — varit större i båda de andra staterna.)

Avhandlingen är — som allvarliga avhandlingar har för sed att vara — frikostigt utrustad med fylliga fast finstilta fotnoter. De har inte bara till uppgift att dokumentera framställningen utan får också i anslutning till behandlingen av olika delproblem ge plats för anvisningar om litteratur för vidare studium därav. Boken saknar nämligen en sammanfattande bibliografi över vad som publicerats i dessa stycken. Vill man utnyttja Durands arbete bibliografiskt är man därför tvungen att med de utförliga sak- och innehållsregistrens hjälp söka leta sig fram till den rätta fotnoten. Av notapparaten framgår i vilken hög grad författaren har kunnat basera sina forskningar på komparativa studier, som publicerats i Internationella arbetsorganisationens olika serier. Tacksamheten mot denna framträder för övrigt så snart man öppnat boken — Durand har nämligen tillägnat organisationen sitt arbete.

Säkert har arbetsorganisationen — och många andra — nu fått anledning att tacka M. Durand.

R. H.

SOCIALA MEDDELANDEN

1955 · Nr 5

Förslaget till lag om socialhjälp

Av hovrättsrådet *Gunnar Engström*, socialdepartementet

Socialvårdskommittén, som tillkallades år 1938 för att verkställa en översyn av den svenska socialvårdslagstiftningen, upptog på ett tidigt stadium frågan om en reformering av fattigvårdslagstiftningen. Kommitténs preliminära överväganden ledde fram till att fattigvården borde avlösas av en ny generell och behovsprövad hjälpform, som kommittén ville kalla socialhjälp. En förutsättning härför var dock enligt kommitténs mening, att det s. k. småkommunsproblemet kunde lösas på ett eller annat sätt. Kommittén ansåg sig därför böra i första hand pröva sistnämnda spörsmål och den därmed sammanhängande frågan om den kommunala nämndsorganisationen. Förslag härom framlades i kommitténs betänkande nr VI (SOU 1942: 56), vari kommittén också redovisade sina principiella överväganden beträffande socialhjälpen.

För att komma till rätta med småkommunsproblemet föreslog kommittén i nyssnämnda betänkande, att man i avvaktan på en ändrad kommunal indelning skulle låta sig nöja med att för socialvårds- och hälsovårdsärenden sammansluta små kommuner till en ny form av specialkommuner, socialvårdskommuner. Kungl. Maj:t beslöt emellertid att i stället ta upp frågan om en revision av den kommunala indelningen, och kommitténs arbete med en reformering av fattigvårdslagstiftningen fick därför vila tills vidare. Sedan kommunindelningsfrågan lösts i princip, framlade kommittén år 1946 ett betänkande, nr XIV, med förslag om ålderdomshem m. m. (SOU 1946: 52). På grundval av detta betänkande förelades 1947 års riksdag en proposition (nr 243), vari riktlinjer uppdrogs för hur dessa hem skulle anordnas. Propositionen antogs av riksdagen.

Socialvårdskommitténs arbete rörande en revision av fattigvårdslagstiftningen avslutades år 1950, då kommittén avgav sitt betänkande nr XVII med utredning och förslag angående lag om socialhjälp m. m. (SOU 1950: 11). Över detta betänkande inhämtades år 1950 yttranden från ett stort antal myndigheter och sammanslutningar.

Vid de överväganden, som härefter ägde rum inom socialdepartementet, ansågs det av flera skäl lämpligt att i första hand inrikta sig på en effektivisering av socialförsäkringen och först därefter uppta frågan om en revision

av fattigvårdslagstiftningen. I enlighet med denna arbetsplan framlades för riksdagen åren 1952 och 1953 olika förslag till förbättrade folkpensioner, år 1953 förslag till genomförande av den obligatoriska sjukförsäkringen och till förbättring av arbetslöshetsförsäkringen samt år 1954 förslag till lagstiftning om moderskapsförsäkring och till ny yrkesskadeförsäkringslagstiftning.

Sedan samtliga dessa förslag genomförts, har Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, för årets riksdag framlagt proposition (nr 177) med förslag till lag om socialhjälp samt till vissa följdändringar i barnavårdslagen och lagen om socialregister. Propositionen torde komma att behandlas först vid riksdagens höstsession.

I det följande kommer en redogörelse att lämnas för huvudinnehållet i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om socialhjälp.

Förslagets huvudgrunder. När den nuvarande fattigvårdslagen kom till år 1918, intog fattigvården en dominerande ställning i det sociala hjälpsystemet. Under den tid, som förflutit sedan dess, har själva lagen inte undergått några större förändringar, men fattigvården har under utvecklingens gång förlorat i relativ omfattning till följd av olika sociala reformer. I första hand märks härvid den utbyggnad av socialförsäkringssystemet som kommit till stånd. Vidare bör nämnas de allmänna och särskilda barnbidragen, bidragsförskotten, arbetsförmedlingens och särskilt arbetsvårdens ökade resurser samt de vidgade möjligheterna till vård och försörjning av långtidssjuka, psykiskt efterblivna m. fl. Det bör också erinras om att det numera vid sidan av fattigvården finns ett flertal specialformer av behovsprövad samhällelig hjälp, främst bland dem mödrahjälpen och kontantunderstöden vid arbetslöshet. Genom den utbyggnad av socialvården, som sålunda ägt rum, har området för och behovet av fattigvård undan för undan beskurits.

Hur socialvården än utbyggs med särskilda grenar för varje behov, kommer det dock alltid på grund av de skiftande förhållandena att emellanåt uppstå situationer, då socialförsäkring och andra speciella hjälpformer inte står till förfogande eller inte räcker till. Under förarbetena till propositionen har enighet rått om att det för dessa fall behövs en generell, behovsprövad hjälpform motsvarande fattigvården. Det har vidare allmänt vitsordats att den nuvarande fattigvårdslagstiftningen är så otidsenlig och bristfällig, att en reformering av densamma är behövlig. Däremot har meningarna gått isär beträffande frågan, hur reglerna för den nya hjälpen borde utformas.

De meningsbrytningar som förekommit har bl. a. gällt frågan om *socialhjälpens finansiering.*

Enligt nu gällande lagstiftning är fattigvården en kommunal angelägenhet. I enlighet härmed föreskrivs att kostnaderna för fattigvården skall bestridas av kommunerna. För s. k. obligatorisk fattigvård, som lämnas utlänning eller någon vars hemortsrätt ej kan utredas, äger vederbörande kommun dock rätt till gottgörelse av staten. Ersättning av statsmedel utgår un-

1918

Nr 135.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om fattigvården m. m.; given Stockholms slott den 8 februari 1918.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1:o) lag om fattigvården och

2:o) lag om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Schotte.

1955

Nr 177.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om socialhjälp, m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga bifogade förslag till

1) lag om socialhjälp,

2) lag angående ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag) samt

3) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

der vissa förutsättningar även i det fall att understödstagaren efter fyllda 16 år men före fyllda 60 år oavbrutet under minst tre år i följd med sin familj vistats utom hemortskommunen. Nämnas må vidare att kommunens kostnader för vård av sinnessjuka, kroniskt sjuka, tuberkulösa, vanföra samt lasarettspatienter under vissa förutsättningar gottgörs av vederbörande landsting.

Socialvårdskommittén uttalade som sin principiella uppfattning att en så universell hjälpform som socialhjälpen utan tvivel vore en statsuppgift. Kommittén fann sig emellertid — bl. a. av organisatoriska skäl — inte kunna förorda att staten övertog huvudmannaskapet för socialhjälpen. I stället föreslog kommittén att kommunerna skulle vara huvudmän men att staten skulle bidra till kommunernas kostnader inte blott för socialhjälp utan även för omhändertagande av barn enligt barnavårdslagen, driften av ålderdomshem och bidragsförskott. Enligt den av kommittén föreslagna huvudregeln skulle statsbidraget allt efter kommunernas ekonomiska bärkraft, mätt i antalet skattekronor per innevånare, variera mellan lägst 30 och högst 80 % samt sökas hos och beviljas av länsstyrelserna. I samband härmed föreslog kommittén, att landstingen skulle befrias från sin nuvarande bidragsskyldighet.

Med hänsyn bl. a. till statsbidragets storlek fann kommittén det nödvändigt, att statligt organ finge möjlighet att ingripa därest någon kommun handhaft verksamheten på sådant sätt att det allmänna vållats utgifter, som inte varit avsedda. I dylikt fall skulle länsstyrelsen äga nedsätta statsbidraget. I övrigt förutsatte kommittén, att kontroll från statsmakternas sida skulle utövas främst genom en fortlöpande tillsyn över verksamheten. Därjämte föreslog kommittén vissa, huvudsakligen av statsbidraget betingade begränsningar i den frihet, som kommunerna nu har med avseende på fattigvården.

Under remissbehandlingen utsattes kommitténs förslag rörande socialhjälpens finansiering för en stark kritik, inte minst från kommunerna själva och deras företrädare. Därvid framhölls bl. a. att kommitténs utgångspunkt att socialhjälpen i princip vore en statsuppgift saknade historiskt underlag och vore en meningslös konstruktion. Vidare påpekades, att fattigvården genom den utveckling som ägt rum blivit en hjälpform av relativt underordnad betydelse samtidigt som kommunerna efter kommunindelningsreformens genomförande skulle få större ekonomisk bärkraft. Det hänvisades också till att frågan om formerna för statsbidrag till kommunerna vore under utredning. Ytterligare gjordes gällande, att förekomsten av statsbidrag skulle medföra statskontroll och centraldirigering med därav följande detaljreglering, inskränkning i den kommunala självbestämmanderätten och ökade administrationskostnader.

Föredragande departementschefen har funnit den kritik, som framförts mot kommitténs förslag i denna del, berättigad, och propositionen bygger därför på att socialhjälpen skall finansieras av kommunerna utan annat bidrag från statens sida än som f. n. utgår till fattigvården.

Vad angår landstingens skyldighet att utge bidrag till kommunernas kostnader för fattigvård åt sjukhuspatienter och andra anstaltsvårdade personer framhålls i propositionen, att dessa bidrag minskat under senare år och att man efter den allmänna sjukförsäkringens genomförande har anledning att räkna med en kraftig minskning av kommunernas kostnader för socialhjälp till anstaltsvård åt sjuka. Det kan anmärkas, att Svenska landstingsförbundet räknat med att landstingsanslagen för dessa ändamål sedan sjukförsäkringslagen trätt i kraft kan nedskrivas högst väsentligt; enligt förbundet är frågan om stort mer än ett symboliskt anslag om något tiotusental kr behöver stå kvar. Även om reduceringen inte skulle bli så stor, kommer enligt departementschefens mening ifrågavarande kostnader att bli av så liten kommunalekonomisk betydelse, att det inte finns tillräckliga skäl att bibehålla fattigvårdslagens regler om ersättningsskyldighet för landsting. Det föreslås därför att kommunerna själva skall stå för kostnaderna för socialhjälp i form av sjukhusvård och därmed jämförlig vård, i den mån dylika kostnader överhuvudtaget uppstår.

En annan fråga, som tilldragit sig stor uppmärksamhet under förarbetena, är *huruvida speciella behovsprövade hjälpformer bör finnas vid sidan av socialhjälpen.* Socialvårdskommittén föreslog i detta avseende, att samtliga nu befintliga former av behovsprövad hjälp skulle avskaffas och uppgå i socialhjälpen.

Bland de hjälpformer, som kommittén ville avskaffa, märks *mödrahjälpen,* vilken infördes 1937 och helt bekostas av statsmedel. Med den ståndpunkt som i propositionen intagits till frågan om socialhjälpens finansiering skulle, om mödrahjälpen avskaffades, kostnaden för hjälp åt de sämst ställda vid havandeskap och barnsbörd överföras från staten till kommunerna. Enligt departementschefens mening är det inte riktigt att så sker, i all synnerhet som de största mödrahjälpskostnaderna förekommer i ekonomiskt hårt pressade kommuner. Det bör vidare märkas, att det här är fråga om klart avgränsade hjälpbehov, som ansetts böra tillgodoses från befolkningspolitiska synpunkter. Redan det nuvarande systemet har ansetts behäftat med vissa ojämnheter vid bestämmande av hjälpens storlek. Risken härför måste enligt departementschefens mening uppenbarligen bli avsevärt större om beslutanderätten överflyttades från de nuvarande regionala mödrahjälpsnämnderna till lokala nämnder. Det föreslås därför att mödrahjälpen får bestå som en särskild hjälpform.

En annan specialform av behovsprövad hjälp, som enligt kommitténs mening borde slopas och uppgå i socialhjälpen, utgör *kontantunderstöden vid arbetslöshet,* vilka bekostas delvis av kommunerna och delvis av staten. Kommitténs förslag i detta hänseende byggde på förutsättningen att kostnaderna för socialhjälpen i betydande omfattning skulle bestridas av statsmedel. Med den ståndpunkt, som i propositionen intagits till frågan om socialhjälpens finansiering, har alltså själva grunden ryckts undan för kommitténs förslag att inrymma arbetslöshetsunderstöden under socialhjälpen. Även andra skäl har emellertid ansetts tala mot att detta förslag realiseras. Sålunda fram-

hålls i propositionen, att den nuvarande hjälpverksamheten vid arbetslöshet — inom vilken arbetslinjen är det primära och understödslinjen följs först då vederbörande inte kan beredas arbete — bör ses som en integrerande del i hela arbetsmarknadspolitiken. Vidare framhålls, att den av kommittén förordade lösningen skulle göra det nödvändigt att — vilket kommittén även föreslagit — i socialhjälpslagen införa ett flertal specialbestämmelser för de arbetslösa, bl. a. rörande kontroll av arbetsviljan, angående avstängning från rätten till socialhjälp vid självförvållad arbetslöshet och i vissa konfliktsituationer, beträffande socialhjälpens storlek i förhållande till arbetslöshetsförsäkringens förmåner osv. Regler av denna typ skulle stämma dåligt överens med den obundenhet, som i övrigt bör utmärka socialhjälpen, och dessutom bereda de kommunala organen — socialnämnderna — betydande tilllämpningssvårigheter. I propositionen föreslås därför, att den nuvarande kontantunderstödsverksamheten vid arbetslöshet lämnas orubbad i förevarande sammanhang och att de arbetslösa som en konsekvens härav får inta samma ställning i socialhjälpshänseende som de nu gör i fattigvårdshänseende.

Även den behovsprövade hjälpform, som innefattas i kungörelsen den 9 juni 1950 ang. *bistånd åt utlandssvenskar* som återvänder till Sverige m. m., skall enligt propositionen bestå vid sidan av socialhjälpen.

Däremot föreslås, att vissa andra författningar rörande speciell behovsprövad hjälp upphävs samtidigt med att den nya socialhjälpslagen träder i kraft, nämligen dels lagen den 26 juli 1947 om kommunala pensionstillskott m. m. och dels lagen den 2 maj 1919 om lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka. Ifrågavarande hjälpverksamhet föreslås skola inrymmas i socialhjälpen. Detsamma gäller om den hjälpverksamhet till förmån för skolbarn, vilken enligt skolstadgorna bedrivs av skoldistrikten.

Av det anförda framgår, att socialhjälpen enligt socialvårdskommitténs förslag i betydande omfattning skulle finansieras av statsmedel och vara den enda form, i vilken samhället lämnade hjälp efter behovsprövning. Då kommitténs förslag frångåtts i båda dessa grundläggande frågor, har det under departementsbehandlingen ansetts nödvändigt att även i andra avseenden utforma lagstiftningen efter delvis andra riktlinjer än kommittén tänkt sig.

Socialhjälpens innehåll. Enligt fattigvårdslagen är kommunerna inte skyldiga att bistå andra personer än sådana som har behov av ekonomisk hjälp. Åtskilliga fattigvårdsstyrelser ser emellertid bort från detta och står allmänheten till tjänst med råd och upplysningar samt annat *personligt bistånd*, oavsett om fattigvårdsbehov föreligger eller ej. Denna praxis har ansetts vara förtjänt av att lagfästas. Med hänsyn till livets mångskiftande förhållanden har det inte ansetts möjligt att närmare precisera de skyldigheter, som i detta avseende bör åligga socialnämnderna, och i det genom propositionen framlagda förslaget har man därför nöjt sig med ett i allmänna ordalag hållet stadgande, som ålägger nämnderna att ställa sin sakkunskap på

det sociala området till förfogande för dem som anser sig vara i behov av ett personligt bistånd, varmed åsyftas inte bara rådgivning och upplysning utan även hjälp med praktiska angelägenheter av mera personlig natur, t. ex. omhändertagande av egendom under sjukhusvistelse. Det förutsätts, att nämnderna själva fritt skall få pröva, huruvida i det enskilda fallet bistånd av här angiven art skall lämnas eller ej, liksom också att avgöra på vad sätt biståndet skall ges. Besvärsrätt skall inte föreligga i de enskilda ärendena.

Vad angår *den ekonomiska hjälpen* skiljer fattigvårdslagen som bekant mellan obligatorisk fattigvård, som den enskilde har rätt att kräva och samhället skyldighet att lämna, samt frivillig fattigvård, som det står samhället fritt att lämna. Denna uppdelning har bibehållits i propositionen.

För att *obligatorisk socialhjälp* skall utgå krävs enligt förslaget först och främst, att den hjälpbehövande antingen är minderårig, dvs. under 16 år, eller att han på grund av ålderdom, sjukdom, lyte eller eljest bristande kropps- eller själskrafter inte kan försörja sig genom arbete eller att han av hälsoskäl bör avhålla sig från arbete. Härutöver krävs dels att vederbörande saknar medel för att tillgodose de behov, som den obligatoriska hjälpen är avsedd att täcka, och dels att hans behov inte avhjälps på annat sätt. I förhållande till vad som nu gäller innebär förslaget den utvidgningen, att hjälp garanteras behövande konvalescenter och andra, som visserligen kan genom arbete försörja sig eller bidra till sin försörjning men som med hänsyn till sin hälsa och därmed även till sin framtida försörjningsförmåga lämpligen bör i större eller mindre omfattning avhålla sig från arbete.

Den obligatoriska hjälpen skall enligt förslaget inrymma ungefär samma förmåner som den nuvarande obligatoriska fattigvården. Den hjälpbehövande skall sålunda först och främst erhålla vad som erfordras för livsuppehället. Han skall med andra ord få vad som i allmänhet på den ort, där hjälpen lämnas, anses erforderligt för att han skall kunna leva under drägliga förhållanden, alltså inte bara vad som åtgår till mat, husrum och kläder utan även vad som behövs för inventarieutrustning och annat dylikt. I propositionen framhålls, att hjälpen givetvis inte bör utmätas så snålt, att vederbörande nätt och jämnt hålls över svältgränsen men att den inte heller bör vara så frikostig, att hjälptagaren bereds en högre levnadsstandard än den, på vilken fullt självförsörjande medborgare i små ekonomiska omständigheter lever.

Den obligatoriska hjälpen skall vidare omfatta den vård, som är erforderlig. I fråga om minderårig skall hjälpen även avse uppfostran.

I propositionen uttalas, att fickpengar bör inbegripas i det livsuppehälle och den vård, som kommunerna är skyldiga att lämna, och att detsamma bör gälla i fråga om sådan reshjälp, som erfordras för att bereda vederbörande vad som är att hänföra till livsuppehället eller för att möjliggöra för honom att komma i åtnjutande av erforderlig vård.

Liksom nu är begravningshjälp avsedd att falla under den obligatoriska hjälpen.

Vad beträffar *den frivilliga socialhjälpen* må erinras om att kommunerna nu har oinskränkt rätt att utge frivillig fattigvård i all den utsträckning de anser lämpligt. Enligt socialvårdskommittén skulle kommunerna inte längre ha denna frihet; i stället hade kommittén tänkt sig att den nya lagen skulle innehålla detaljerade regler om när hjälp borde eller finge utgå. Det av kommittén föreslagna systemet, som bl. a. syftade till att skjuta den förebyggande socialhjälpen i förgrunden, förutsatte att betydande statsbidrag skulle utgå till socialhjälpen. Då denna förutsättning bortfallit och kommunerna således själva får bära kostnaderna för socialhjälpen, har anledning inte ansetts föreligga att göra någon inskränkning i deras nuvarande rätt att utge frivillig hjälp enligt de grunder, de själva bestämmer.

Socialhjälpens former. I likhet med vad som nu gäller skall det enligt förslaget ankomma på socialnämnden att från fall till fall bestämma, i vilken form socialhjälp skall meddelas. I propositionsförslaget anges dock vissa riktlinjer, som härvid bör följas. I syfte att betona socialhjälpens karaktär av hjälp till självhjälp föreskrivs sålunda, att hjälpen bör lämnas på sådant sätt, att den behövande såvitt möjligt blir i stånd att för framtiden försörja sig genom eget arbete.

Enligt förslaget skall hjälpen i regel utgå med kontant belopp. Det förutsätts dock, att naturaformen skall användas dels då hjälpbehovets art föranleder därtill och dels då det finns anledning anta, att kontant understöd inte kommer till behörig användning.

Om hjälptagaren har behov av vård, skall det enligt förslaget ankomma på socialnämnden att dra försorg om att vårdbehovet blir tillgodosett. Det förutsätts, att vården skall kunna lämnas antingen i den vårdbehövandes hem — t. ex. genom att nämnden betalar kostnaderna för en hemvårdarinna — eller i annat enskilt hem eller vårdhem eller på sjukvårdsinrättning eller annan vårdanstalt eller i ålderdomshem. Vilketdera av dessa alternativ som skall väljas skall avgöras efter vad som med hänsyn till vårdbehovets art och övriga omständigheter prövas mest lämpligt. Det kan nämnas, att förslaget inte innehåller några bestämmelser om tvångsåtgärder mot personer, som uppenbarligen är i behov av vård men vägrar att motta hjälp. Det förutsätts, att socialvårdsorganen skall — utan några bestämmelser av tvångskaraktär i socialhjälpslagen — genom gott omdöme och handlag kunna komma tillrätta med härvidlag uppkommande problem.

Som en nyhet föreslås, att socialnämnden i stället för att bevilja en hjälpsökande kontant understöd skall äga teckna borgen för honom. Enligt förslaget skall det ankomma på kommunens fullmäktige att avgöra, huruvida denna hjälpform skall få användas inom kommunen. I samband med att socialnämnden bemyndigas att teckna borgen, skall fullmäktige fastställa det sammanlagda belopp för vilket borgen högst får tecknas. Detta belopp skall vara så avvägt, att kommunernas i kommunallagen fastställda rätt att teckna borgen inte överskrids ens om bemyndigandet skulle utnyttjas till fullo. Socialnämnden skall således inte i varje särskilt fall behöva göra sig underrättad, huruvida en tilltänkt borgensförbindelse, som faller inom ramen för bemyndigandet, kan inrymmas i kommunens underställningsfria borgensrätt.

Sedan bemyndigande lämnats av fullmäktige, skall det ankomma på socialnämnden att från fall till fall pröva, huruvida hjälp bör lämnas i form av borgen.

I förslaget förutsätts, att borgensteckning inte bör användas i andra fall än då vederbörande har behov av ett större engångsbelopp. Som exempel härpå nämnes i lagtexten bekostande av utbildning samt inköp av redskap, verktyg eller annat dylikt.

Ålderdomshem m. m. Enligt fattigvårdslagen är kommunerna skyldiga att ha anstalter (ålderdomshem, försörjningshem, vårdhem) för mottagande av understödstagare, som inte lämpligen kan understödjas i hemmet eller utackorderas. Dessutom skall enligt fattigvårdslagen finnas arbetshem, som skall inrättas av landstingen och de städer, som ej deltar i landsting. Arbetshemmen är avsedda dels för störande vårdtagare, som inte lämpligen kan mottas eller behållas på ålderdomshem, försörjningshem eller vårdhem, och dels för personer, som försummat sin försörjningsplikt och till följd därav erhållit s. k. arbetsföreläggande.

Socialvårdskommitténs förslag till lag om socialhjälp innehöll inte några bestämmelser om anstaltsväsendet. Föreskrifter härom upptogs i stället i ett fristående förslag till lag om vissa socialvårdsanstalter. Enligt detta förslag skulle det finnas tre olika slag av socialvårdsanstalter, nämligen ålderdomshem, försörjningshem och vårdhem.

Beträffande ålderdomshemmen var kommitténs förslag utformat i enlighet med 1947 års principbeslut.

Försörjningshemmen skulle enligt förslaget upprättas av landstingen och vara avsedda för yngre och medelålders personer, vilka ehuru i viss utsträckning arbetsföra saknade förmåga att försörja sig samt vore i behov av omvårdnad och tillsyn på anstalt.

Vårdhemmen slutligen skulle upprättas av staten och vara avsedda för personer, som på ålderdomshem eller försörjningshem visat sig vara störande för övriga vårdtagare.

Vad angår ålderdomshemmen erinrar departementschefen i propositionen bl. a. om att 1952 års åldringsvårdsutredning fått i uppdrag att skaffa sig en överblick över vårdfrågornas läge när det gäller åldringar, att granska ändamålsenligheten av gällande bestämmelser och tillämpade riktlinjer samt att föreslå de förbättringar, som med hänsyn till samhällets och den enskildes intressen kan befinnas påkallade. Då åldringsvårdsutredningens arbete — vilket förutsätts kunna leda till en omprövning av de år 1947 uppdragna riktlinjerna för vården på ålderdomshem — ännu inte är avslutat, har departementschefen inte ansett det möjligt att nu fatta definitiv ståndpunkt till ålderdomshemmens ställning som socialvårdsanstalter. I avvaktan på utredningens slutförande har han funnit det mest praktiskt att de lagbestämmelser, som reglerar de kommunala socialvårdsanstalterna, införs i den nya socialhjälpslagen och får kvarstå där åtminstone till dess slutlig ställning kan tas till organisationen och inriktningen av denna anstaltsvård.

De regler om ålderdomshem, som upptagits i propositionen, är hållna i allmänna ordalag och skiljer sig från motsvarande regler i fattigvårdslagen främst därigenom, att alla bestämmelser av tvångskaraktär utmönstrats. Som exempel härpå kan nämnas, att ålderdomshemmens vårdtagare enligt nu gällande lagstiftning är skyldiga att efter sin förmåga förrätta arbete, som anvisas dem, men att någon arbetsplikt inte skall föreligga enligt förslaget. I stället föreslås ett stadgande, enligt vilket tillfälle till sysselsättning bör finnas för de vårdtagare som så önskar.

Av olika skäl är departementschefen inte beredd att nu ta ståndpunkt till kommitténs förslag att landstingen skulle anordna försörjningshem för vissa i någon mån arbetsföra personer och staten upprätta vårdhem för det störande klientelet på ålderdoms- och försörjningshemmen. I stället föreslås som ett provisorium, att landstingens nuvarande skyldighet att sörja för vården av dem som uppträder störande på ålderdomshem, tills vidare skall bestå. I vilka former denna vård skall ordnas anges icke i lagförslaget. Det förutsätts att frågan om de nuvarande arbetshemmens framtid kommer att övervägas i samband med barnavårdskommitténs förslag rörande behandlingen av försumliga försörjare och att det då blir tillfälle att på nytt pröva frågan om de störande vårdtagarnas behandling.

Förfarandet vid meddelande av socialhjälp. I likhet med vad som nu gäller skall enligt förslaget den kommun, i vilken en hjälpbehövande vistas, vara skyldig att lämna honom socialhjälp, oavsett om han anses höra hemma i kommunen eller ej. Anmälan om hjälpbehov skall göras hos socialnämnden, dess ordförande eller någon av dess ledamöter eller hos den som av nämnden kan ha utsetts att motta sådan anmälan. Även om anmälan ej skett, skall nämnden emellertid ombesörja, att var och en som vistas i kommunen och finnes vara i behov av socialhjälp, erhåller sådan.

Innan hjälp beviljas skall nämnden göra sig noga underrättad om förhandenvarande omständigheter samt utreda, hur hjälpbehovet bör på lämpligaste sätt tillgodoses. Kan det antas, att behovet beror på sjukdom eller annan kroppslig eller själslig brist eller svaghet, skall yttrande inhämtas från läkare rörande den lämpligaste formen av ingripande.

Hemortsrätten. Enligt fattigvårdslagen vilar det slutliga betalningsansvaret för obligatorisk fattigvård i regel på den kommun, där hjälptagaren har hemortsrätt. Som huvudregel gäller, att svensk medborgare har hemortsrätt i den kommun, inom vilken han senast varit mantalsskriven utan att ha under det år, mantalsskrivningen avser, åtnjutit fattigvård. För att någon skall förvärva hemortsrätt i viss kommun krävs alltså först och främst, att han mantalsskrivs där. Men det räcker inte därmed; han får hemortsrätt i kommunen först vid utgången av det år, mantalsskrivningen avser, och endast under förutsättning att detta år förlöpt fattigvårdsfritt. Från denna regel görs åtskilliga undantag, av vilka följande må nämnas här. Den som fyllt 60 år kan inte förvärva ny hemortsrätt. Hustru har alltid samma hemortsrätt som mannen; man brukar säga, att hon har en från mannen härledd hemortsrätt. Även barn under 16 år har en härledd hemortsrätt. Barn i äktenskap följer härvid i regel fadern och barn utom äktenskap modern. Den som inte är svensk medborgare anses sakna hemortsrätt.

Mot de nuvarande hemortsrättsreglerna har vid skilda tillfällen framställts kritik av olika slag. Bl. a. har anförts, att de främjat uppkomsten av en osund anda och misstänksamhet i det interkommunala umgänget samt lett till att kommunerna underkastar ärendena en byråkratisk och formalistisk prövning, är obenägna att göra medgivanden, som kan öka deras försörjningsbörda, och gärna misstänker manipulationer från andra kommuners sida i syfte att undslippa fattigvårdskostnader. Det är också ett uppmärksammat förhållande, att det nuvarande hemortsrättssystemet föranlett ett betydande antal processer mellan kommuner.

För att komma ifrån dessa och vissa andra olägenheter föreslog kommittén en huvudregel av innebörd, att varje svensk medborgare skulle anses ha hemortsrätt i den kommun, där han vore mantalsskriven. Samtidigt föreslog kommittén, att den nuvarande övre åldersgränsen för förvärv av ny hemortsrätt, 60 år, skulle slopas och reglerna om härledd hemortsrätt för gift kvinna utmönstras. Däremot skulle enligt förslaget systemet med härledd hemortsrätt för barn bibehållas.

Under remissbehandlingen blev detta förslag föremål för synnerligen delade meningar. Den kritik, som framkom i yttrandena, riktade sig främst mot förslaget att slopa det krav på ett hjälpfritt år, som nu uppställs som villkor för förvärv av ny hemortsrätt. Det ansågs att en sådan åtgärd skulle leda till otillfredsställande konsekvenser av skilda slag; mantalsskrivningsprocesserna skulle öka i antal, risken för manipulationer i syfte att påverka hjälpbehövande personers bosättning och därmed också deras mantalsskrivning skulle bli större, fara skulle föreligga för att socialhjälpsklientelet komme att söka sig till städer och andra tätorter med hög socialhjälpsstandard osv. Å andra sidan saknades inte förespråkare för uppfattningen, att man borde gå ännu mera radikalt fram än kommittén föreslagit och helt slopa samtliga hemortsrättsregler samt ålägga vistelsekommunen

att inte bara meddela socialhjälp utan även slutligen svara för samtliga kostnader härför.

Propositionen följer med vissa modifikationer kommitténs förslag. Enligt den huvudregel, som förordas i propositionen, skall varje svensk medborgare anses ha hemortsrätt i den kommun, där han är mantalsskriven. Kravet på viss hjälpfri tid som villkor för förvärv av ny hemortsrätt har alltså slopats, likaså regeln att ny hemortsrätt inte kan förvärvas av den som fyllt 60 år. Vidare har systemet med härledd hemortsrätt övergetts, inte bara — såsom kommittén föreslagit — beträffande gifta kvinnor utan även beträffande barn.

Som en konsekvens av den föreslagna huvudregeln kommer kostnaderna för obligatorisk socialhjälp till svenska medborgare att fördelas så, att varje kommun får slutligen svara för vad som utgetts till dem som är mantalsskrivna inom kommunen. I likhet med vad som nu gäller skall kostnaderna för frivillig hjälp alltid bäras av den kommun, som beviljat hjälpen.

För obligatorisk socialhjälp, som utgetts till den som inte är svensk medborgare eller som inte är mantalsskriven i riket, skall vederbörande kommun enligt propositionen äga erhålla ersättning av staten.

Emellertid har det ansetts nödvändigt att göra vissa undantag från den föreslagna huvudregeln. Ett av dessa undantag avser fosterbarn. Om huvudregeln gjordes tillämplig beträffande fosterbarn, bleve följden, att ett sådant barn redan efter nästa mantalsskrivning finge hemortsrätt i den kommun, där fosterhemmet vore beläget, varefter denna finge svara för kostnaderna för socialhjälp åt barnet. Detta skulle med all sannolikhet medföra, att det bleve svårare att skaffa fosterhem.

Såsom ovan anförts tänkte sig kommittén att fosterbarn — liksom övriga barn — skulle ha en från föräldrarna härledd hemortsrätt. Följden härav skulle bli, att ett fosterbarn komme att växla hemortsrätt alltefter som fadern eller modern ändrade mantalsskrivningsort. Under departementsbehandlingen har det ansetts, att ett sådant system skulle vara förenat med olägenheter av skilda slag. Särskilt för de större kommunerna skulle det bli ett tidsödande och kostnadskrävande arbete att år från år följa föräldrarnas mantalsskrivning och bevaka kommunens ekonomiska intressen gentemot andra kommuner. Det har vidare befarats, att ett dylikt system skulle ge upphov till irritation och tvister mellan olika kommuner. Om än den ena än den andra kommunen komme att slutligen svara för kostnaderna för ett fosterbarn, kunde man inte heller bortse från risken att barnets intressen bleve åsidosatta.

I propositionen föreslås därför ett annat system. Huvudregeln att varje svensk medborgare skall ha hemortsrätt i den kommun, där han är mantalsskriven, föreslås skola gälla för såväl barn som vuxna, men för fosterbarn föreslås ett undantag av innebörd att barnet, så länge det vistas i fosterhemmet, behåller den hemortsrätt det ägde då det mottogs där. Ett fosterbarns hemortsrätt kommer alltså enligt förslaget att vara bunden vid den kommun, där det var mantalsskrivet då det placerades i fosterhemmet.

Samma undantagsregel, som förordats för fosterbarnens vidkommande, skall enligt förslaget gälla för barn, som omhändertagits enligt barnavårdslagen och inackorderats i enskilt hem samt för vissa personer, som åtnjuter s. k. familjevård.

Förfarandet då en kommun vill kräva ersättning av annan kommun eller av staten. Enligt nu gällande bestämmelser skall en kommun, som vill kräva ersättning av en annan kommun för utgiven fattigvård, anhängiggöra talan därom hos vederbörande länsstyrelse inom 120 dagar efter det fattigvården började utgå. Väckes talan senare, anses rätten till ersättning för kostnad, som utgetts mer än 120 dagar före det ansökningen gjordes hos länsstyrelsen, förfallen. Innan talan anhängiggörs skall ett i lagen närmare reglerat anmaningsförfarande ha ägt rum.

I propositionen förutsätts att frågor rörande ersättning mellan kommuner skall

kunna regleras årsvis. I likhet med vad som nu gäller skall det åligga den kommun, som vill kräva ersättning, att skriftligen anmana den kommun, mot vilken kravet riktas, att betala frivilligt. Anmaningen skall ske före utgången av april månad året näst efter det, då hjälpen utgetts. Den kommun som erhållit anmaningen skall därefter så snart som möjligt och senast en månad efter anmaningens mottagande avge skriftligt svar därå. Anmaningsförfarandet, vilket syftar till att hindra att talan väcks innan kommunerna sökt att träffa uppgörelse i godo, kommer således enligt förslaget att vara avslutat senast den 31 maj. För att bereda parterna tillfälle att, om så erfordras, ytterligare förhandla med varandra, föreslås, att talan om utbekommande av ersättning skall anhängiggöras före utgången av juni månad. Försittes denna tid, skall rätten till ersättning vara förlorad, såvida inte den krävda kommunen godkänt kravet men likväl ej erlagt betalning.

I fråga om processen inför länsstyrelsen överensstämmer förslaget i stort sett med vad som nu gäller.

Gottgörelse av staten för socialhjälp åt utlänningar och icke mantalsskrivna svenskar skall sökas hos vederbörande länsstyrelse före utgången av april månad året näst efter det då hjälpen utgetts. I vissa fall får ansökan göras senare.

Hemsändning m. m. Enligt fattigvårdslagen kan en hjälptagare, som vistas utom sin hemortskommun, under vissa förutsättningar mot sin vilja sändas till denna. Detta institut föreslås avskaffat.

I samband härmed må nämnas, att åtskilliga andra bestämmelser, som ansetts oförenliga med en modern syn på socialvården, utmönstrats ur lagstiftningen.

Hjälptagarens återbetalningsskyldighet. Enligt fattigvårdslagen är en hjälptagare i princip skyldig att till fattigvårdssamhället utge ersättning för all fattigvård som lämnats honom. Å andra sidan har samhället full frihet att efterskänka sitt krav mot honom. Fattigunderstödet betraktas med andra ord som ett förskott eller, om man så vill kalla det, ett lån, som skall återbetalas i den mån långivaren inte finner skäl till eftergift.

Efter hand som socialvården byggts ut med nya hjälpformer, som inte förknippats med återbetalningsskyldighet, har den i princip oinskränkta skyldigheten att utge ersättning för erhållen fattigvård alltmera kommit att framstå som en kvarleva från äldre tid. Återbetalningsskyldigheten har på så sätt medverkat till att diskreditera fattigvården som hjälpform betraktad och i vida kretsar skapa motvilja mot att anlita denna hjälpform. Detta har i sin tur bidragit till att återkravsrätten med åren kommit att begagnas med allt större försiktighet. Utvecklingen torde i själva verket ha gått så långt, att återkrav i de flesta kommunerna numera sker endast i undantagsfall.

I propositionen föreslås väsentliga inskränkningar i den återbetalningsskyldighet, som nu föreligger för hjälptagarna. Förslaget innebär i huvudsak följande.

Vad som utgått i *obligatorisk socialhjälp* skall enligt förslaget kunna återkrävas av hjälptagaren endast i tre undantagsfall. Det ena av dem föreligger då hjälpen har karaktär av förskott på någon förmån, vartill hjälptagaren eljest är berättigad. Som exempel härpå kan nämnas, att en hjälpbehövande person fyller förutsättningarna för att få invalidpension, ehuru sådan ännu ej beviljats, eller att han äger rätt till underhållsbidrag, som av någon anledning uteblivit. Om socialhjälp i dylikt fall tilldelas honom och han sedermera skulle få uppbära sin invalidpension eller sitt underhållsbidrag retroaktivt för den tid, hjälpen avsett, skall han vara skyldig att återbetala så stor del av vad han erhållit i socialhjälp, som täcks av pensionen eller bidraget.

De båda övriga undantagsfall, i vilka återbetalningsskyldighet skall föreligga, är dels då hjälptagaren medvetet eller av grov vårdslöshet lämnat oriktig uppgift rörande behovet av socialhjälp och dels då han varit berättigad att för den tid hjäl-

pen avsett uppbära annan social förmån, som emellertid indragits eller minskats därför att han brutit mot vad som föreskrivits som villkor för erhållande av förmånen i fråga. Som exempel på dylika villkor må nämnas, att sjukförsäkringslagen medger sjukkassa rätt att under vissa förutsättningar minska eller indra sjukpenning.

I fråga om *frivillig socialhjälp åt minderåriga* föreslås samma återbetalningsregler som för obligatorisk socialhjälp.

När det gäller *frivillig socialhjälp åt vuxna* skall kommunerna enligt förslaget ha rätt att fritt pröva huruvida återbetalningsskyldighet skall föreligga för hjälptagaren. Denna lösning har ansetts mest konsekvent med hänsyn till att kommunerna kommer att ha frihet att själva bestämma, huruvida dylik hjälp över huvud taget skall utgå eller ej. I propositionen framhålls vidare, att den frivilliga hjälpen i stor utsträckning kommer att få förebyggande karaktär och i många fall innebära en betydande kapitalinsats från samhällets sida, t. ex. för att starta en rörelse, inköpa en arbetsmaskin e. d. I dessa fall kan det vara klokt att ge hjälpen som ett förlagslån, enär hela syftet med åtgärden skulle kunna äventyras, om vederbörande finge på egen hand disponera över hela kapitalbeloppet utan återbetalningsskyldighet. I andra fall då frivillig hjälp lämnas, kan det framstå som mindre motiverat att föreskriva återbetalningsskyldighet. Förhållandena är emellertid så skiftande, att det inte ansetts möjligt att lösa hithörande spörsmål genom detaljerade lagbestämmelser.

Omhändertagande av hjälptagares egendom. Enligt nu gällande bestämmelser har fattigvårdsstyrelsen rätt att under vissa förutsättningar omhänderta hjälptagares egendom och därav bereda sig ersättning för fattigvård, som lämnats honom.

Propositionen saknar helt motsvarighet till dessa bestämmelser.

Anhörigas återbetalningsskyldighet. Enligt fattigvårdslagen är föräldrar pliktiga att utan fattigvårdssamhälles betungande försörja sina minderåriga barn. Samma ovillkorliga underhållsplikt åligger man gentemot hustru.

I förhållandet mellan föräldrar och vuxna barn föreligger i fattigvårdshänseende en villkorlig försörjningsplikt, dvs. de är i mån av behov å ena samt förmåga å andra sidan skyldiga att försörja varandra, så att de ej faller fattigvården till last. Under samma förutsättningar är hustru försörjningspliktig mot sin man.

Försörjningsplikt i fattigvårdslagens bemärkelse föreligger vidare mot adoptant och adoptivbarn samt, under vissa förutsättningar, mot styvbarn.

Om obligatorisk fattigvård utgått till någon, som enligt de nu åsyftade reglerna är försörjningsberättigad, äger fattigvårdssamhället utta ersättning härför av den försörjningspliktige. Liksom i fråga om hjälptagaren själv äger samhället dock frihet att helt eller delvis efterskänka sin fordran.

I propositionen föreslås att återkravsrätten mot anhöriga begränsas avsevärt. Återkravsrätt skall sålunda föreligga endast mot make för obligatorisk socialhjälp, som utgått till andra maken, samt mot föräldrar och adoptivföräldrar för obligatorisk socialhjälp, som utgetts till barn eller adoptivbarn under 16 år.

Den viktigaste nyheten innebär att ersättning inte i något fall skall kunna uttas av barn för socialhjälp, som lämnats åt deras föräldrar, eller av föräldrar för socialhjälp, som lämnats åt deras barn över 16 år. Den främsta anledningen till denna begränsning är att återkravsrätten i dessa fall visat sig leda till mindre tillfredsställande konsekvenser. Många hjälpbehövande gamla har dragit sig för att söka fattigvård, enär de inte velat utsätta sina barn för risken och obehaget av ett regressanspråk från samhällets sida. Det förhåller sig vidare så, att återkrav i dessa fall sker i mycket blygsam omfattning; många fattigvårdsstyrelser torde underlåta att kräva av den anledningen, att de inte vill skapa osämja mellan föräldrarna och barnen. Återkravsrätten har därför en ganska ringa direkt bety-

delse för kommunernas ekonomi. Måhända har den indirekta betydelsen varit större, i det att redan vetskapen om att återkravsrätt föreligger kommit en del försörjningspliktiga att fullgöra sin underhållsskyldighet. Departementschefen har emellertid uttalat som sin mening, att denna indirekta verkan sannolikt är tämligen ringa och att det är helt andra omständigheter än vetskapen om fattigvårdslagens regressregler som gör att barn bidrar till sina föräldrars underhåll och vice versa.

Förfarandet då kommun vill kräva ersättning av enskild. Liksom f. n. skall enligt propositionen skyldigheten för enskilda att utge ersättning för socialhjälp inträda automatiskt i och med att hjälpen utges. Socialnämnden skall emellertid i överensstämmelse med vad som nu gäller ha full frihet att efterskänka sin fordran.

Vill nämnden göra sin fordran gällande och sker betalning ej frivilligt, äger nämnden föra talan mot vederbörande hos länsstyrelsen i det län, där han har att vid domstol svara i tvistemål. Länsstyrelsen får sedan pröva, huruvida de i lagen angivna förutsättningarna för återbetalningsskyldighet är uppfyllda. Om så finnes vara fallet, skall fordringen utdömas, såvida inte den ersättningsskyldige genom att betala sin skuld eller någon del därav skulle komma att sakna erforderliga medel till underhåll för sig och de sina eller eljest synnerliga skäl talar mot bifall till ersättningsanspråket.

Preskription. För att undvika att återbetalningsfrågan hålls svävande alltför länge föreslås i propositionen, att preskriptionstiden, som f. n. är 10 år, förkortas till tre år, räknat från den dag hjälpen utgavs. Om hjälpen lämnats i form av borgen, skall preskriptionstiden dock räknas från den dag, då kommunen på grund av borgensförbindelsen fick vidkännas den utgift för vilken ersättning krävs.

Åtgärder mot försumliga försörjare. Enligt fattigvårdslagen kan den som genom lättja eller liknöjdhet ådrar sitt minderåriga barn eller adoptivbarn eller sin hustru sådan nöd, att obligatorisk fattigvård måste lämnas någon av dem, av fattigvårdsstyrelsen åläggas skyldighet att utföra arbete. Arbetsskyldigheten fullgörs numera alltid genom att den försumlige intas på arbetshem, där han kan kvarhållas till dess grundad anledning föreligger att anta att han skall efter förmåga söka försörja sig och de sina. Han kan dock inte kvarhållas i oavbruten följd under längre tid än ett år.

I barnavårdslagen finns också bestämmelser om arbetsföreläggande, vilka nära ansluter sig till fattigvårdslagens regler härom.

Socialvårdskommittén tänkte sig ursprungligen, att försummelse av försörjningsplikt skulle kriminaliseras och således helt utbrytas ur sociallagstiftningen. Vid frågans slutliga handläggning övergav kommittén emellertid denna linje och framlade i stället ett lagförslag, som innebar att arbetsföreläggande även i fortsättningen skulle meddelas i administrativ ordning. Förslaget, som var avsett att ersätta såväl fattigvårdslagens som barnavårdslagens regler om arbetsföreläggande, innehöll åtskilliga nyheter i förhållande till vad som nu gäller.

Sedan förslaget avgavs, har särskilda sakkunniga tillsatts med uppgift att utreda frågan om ökade rättsliga garantier vid administrativa frihetsberövanden. Det är vidare att märka, att barnavårdslagen är föremål för revision. Med hänsyn härtill föreslås i propositionen, att fattigvårdslagens regler om åtgärder mot försumliga försörjare skall överföras till den nya lagen om socialhjälp och gälla tills vidare i avbidan på det resultat, vartill nyssnämnda utredningar kan leda. Det understryks att denna åtgärd är av rent provisorisk karaktär och att frågan om åtgärder mot försumliga försörjare bör upptas till prövning i hela sin vidd, så snart resultatet av barnavårdskommitténs arbete föreligger och den pågående utredningen om administrativa frihetsberövanden slutförts.

Den kommunala organisationen. Enligt propositionen skall i varje kommun finnas en socialnämnd med ungefär samma ställning som den nuvarande fattigvårdsstyrelsen intar.

De föreslagna reglerna om socialnämndens organisation ansluter sig mycket nära till den nya kommunallagens bestämmelser om kommunens styrelse. Ledamöter och suppleanter i nämnden skall väljas av kommunens fullmäktige till det antal de bestämmer. Antalet ledamöter skall dock vara minst fem. Valet skall vara proportionellt, om det begärs av erforderligt antal väljande. I fråga om valbarhet, verkan av valbarhetens upphörande, rätt till avsägelse, mandattid och avgång, val av ordförande och vice ordförande, tid och ställe för sammanträde, suppleants tjänstgöring och rätt att närvara vid sammanträde, beslutförhet och jäv, förfarandet vid fattande av beslut, protokoll och reservation, tillkännagivande var och på vilka tider till nämnden ställda framställningar mottas, vård och förteckning av handlingar hörande till nämndens arkiv, utseende av kassaförvaltare samt ledamots ansvar och skadeståndsskyldighet hänvisas till kommunallagens bestämmelser om kommunens styrelse, vilka föreslås skola äga motsvarande tillämpning på socialnämnden.

Beträffande nämndens sammansättning må nämnas, att förslaget saknar motsvarighet till den nuvarande regeln i fattigvårdslagen, att minst en ledamot och en suppleant skall vara kvinna. Att inte blott män utan även kvinnor bör inväljas i socialnämnderna har ansetts så självklart, att anledning saknats att genom tvingande bestämmelser tillförsäkra nämnderna kvinnlig representation.

Rörande mandattiden må framhållas, att fattigvårdsstyrelserna förnyas successivt så, att halva antalet ledamöter och suppleanter väljs vartannat år, medan socialnämnden enligt förslaget kommer att väljas på en gång för fyra år i sänder. Valet skall förrättas i december månad året efter det, då allmänna kommunalval ägt rum.

Enligt fattigvårdslagen har kyrkoherden eller hans ställföreträdare samt vederbörande tjänsteläkare rätt att närvara och delta i fattigvårdsstyrelsens förhandlingar. Förslaget saknar motsvarighet till dessa bestämmelser. I stället föreslås, att det skall ankomma på nämnden att avgöra, huruvida församlingsprästen, tjänsteläkaren eller annan person skall tillkallas för att delta i överläggningarna.

Enligt förslaget skall det ankomma på nämnden att tillsätta de befattningar, som inrättats hos nämnden. För att skapa smidiga regler om tillsättandet av befattning, som skall vara gemensam för fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd, nykterhetsnämnd, arbetslöshetsnämnd, familjebidragsnämnd och hemhjälpsnämnd eller för två eller flera av dessa organ, antogs år 1952 en särskild lag, enligt vilken dylik befattning får tillsättas i den särskilda ordning, kommunen bestämmer. Innehållet i denna lag har, såvitt angår socialnämnden, överförts till förslaget till lag om socialhjälp, varvid bestämmelserna vidgats till att avse alla befattningar, som skall vara gemensamma för socialnämnden och något annat kommunalt förvaltnings- eller verkställighetsorgan.

Socialnämndens uppgifter kommer i stort sett att sammanfalla med de uppgifter, som fattigvårdsstyrelsen nu har. Såsom ovan framhållits föreslås som en nyhet, att nämnden skall tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar i frågor, som berör nämndens verksamhet, samt där så lämpligen kan ske lämna annat bistånd i personliga angelägenheter.

I likhet med vad som nu gäller skall nämndens ordförande äga att ensam bevilja socialhjälp i fall av trängande behov.

Åtminstone i de större kommunerna torde socialnämnderna få att ta befattning med ett stort antal ärenden av skiftande natur. En del av dessa kommer med all säkerhet att vara av rutinmässig karaktär och den nya lagstiftningen har därför inte ansetts böra utformas så, att nämnden blir nödsakad att i plenum fatta beslut i varje enskilt ärende. Det har emellertid inte ansetts böra komma i fråga att till-

låta nämnden att efter eget gottfinnande delegera sin beslutanderätt. I stället föreslås att kommunens fullmäktige skall äga besluta, att socialnämnden skall ha rätt att uppdra åt särskild inom nämnden bildad avdelning eller åt ledamot av nämnden eller åt i kommunens tjänst anställd befattningshavare att fatta beslut i vissa grupper av ärenden. I samband med att sådant bemyndigande lämnas skall fullmäktige vara skyldiga att ange i vilka slag av ärenden delegationsrätt skall föreligga. Det förutsätts i propositionen, att kommunerna härvid kommer att iaktta en viss försiktighet och inte medge delegation av beslutanderätten i ärenden av större vikt. Två grupper av ärenden har uttryckligen undantagits, nämligen beslut om arbetsföreläggande samt framställning eller yttrande till fullmäktige. För att socialnämnden i sin helhet skall ha möjlighet att öva kontroll över hur den delegerade beslutanderätten används föreslås att beslut som fattats på grund av delegation alltid skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Om det finnes påkallat för att åstadkomma en lämplig arbetsfördelning mellan nämndens ledamöter skall kommunens fullmäktige eller, efter bemyndigande av dem, nämnden äga indela kommunen i distrikt. Har så skett, skall nämnden för varje distrikt utse en av sina ledamöter att utöva den närmaste uppsikten över socialhjälpsverksamheten i distriktet.

För Stockholm skall särskilda organisationsbestämmelser fastställas.

Tillsyn och besvär. Enligt nu gällande lagstiftning åligger det länsstyrelserna att vaka över att fattigvården inom länen ordnas och handhas enligt gällande författningar så att de hjälpbehövande kommer i åtnjutande av det underhåll och den vård, som påkallas av omständigheterna. Härvid biträds länsstyrelserna av socialvårdskonsulenter. Länsstyrelserna har vidare att pröva besvär över fattigvårdsstyrelsernas beslut; i vissa fall skall länsstyrelserna ingripa oavsett om besvär anförts eller ej. Mot länsstyrelsernas beslut fullföljs talan hos kammarrätten, i undantagsfall hos vederbörande hovrätt eller regeringsrätten.

Socialstyrelsen har enligt fattigvårdslagen till uppgift att med biträde av statens inspektör för fattigvården verka för fattigvårdens ändamålsenliga ordnande och främja dess utveckling samt öva uppsikt över arbetshemmen.

Enligt kommitténs förslag skulle den närmaste tillsynen över socialhjälpsverksamheten i kommunerna utövas av länsstyrelserna, som även skulle ha att pröva besvär över socialnämndernas beslut. Den högsta tillsynsmyndigheten skulle utövas av socialstyrelsen, vilken skulle få befogenhet att utfärda bindande anvisningar för länsstyrelserna och socialnämnderna. Till socialstyrelsen skulle vidare förläggas en särskild domstolsavdelning, socialöverdomstolen, vilken skulle fungera som sista instans i mål om socialhjälp och arbetsföreläggande samt i vissa andra mål, som f. n. fullföljs till kammarrätten eller regeringsrätten, bl. a. i mål rörande omhändertagande av barn för skyddsuppfostran och mål om internering av alkoholister.

Av olika skäl — bl. a. därför att kommitténs förslag om statsbidrag frånfallits — har departementschefen ansett anledning saknas att tillerkänna socialstyrelsen rätt att utfärda bindande anvisningar för socialhjälpsverksamheten. Tillsynen över verksamheten skall enligt propositionen liksom hittills utövas av länsstyrelserna, och socialstyrelsen skall utöva sin uppgift som central myndighet med samma befogenheter som f. n. Inte heller i fråga om instansordningen föreslås någon ändring i vad som nu gäller. Kommitténs förslag om inrättande av en till socialstyrelsen knuten överinstans för socialvårdsmål har således inte accepterats.

Ikraftträdande. Med hänsyn till att en viss tid bör förflyta innan den nya lagstiftningen förs ut i praktiken, föreslås att lagstiftningen träder i kraft först den 1 januari 1957.

Zigenarromantik

Av sekreteraren i 1954 års zigenarutredning, *Olof Särnmark*

Ivar Lo-Johansson började sin litterära bana som Dan Andersson-påverkad romantiker. Snart nog lämnade han emellertid detta, som han själv har kallat det, osjälvständiga epigoneri och övergick till en mer verklighetsbetonad prosa. Efter att under ett par decennier ha producerat sig som samhällsskildrare med socialreformatoriska strävanden synes han dock nu ha återupptagit tongångarna från ungdomsåren och på nytt givit sig romantiken i våld. Huruvida därmed en utvecklingscirkel får anses ha slutit sig återstår för herrar litteraturhistoriker att framdeles bedöma.

Den märkliga strömkantringen i Ivar Lo-Johanssons författarskap har inträffat i hans och Anna Riwkin-Bricks bildbok *Zigenarväg*.[1] Om man ser till omfattningen av medarbetarskapet i boken och värdet av den gjorda insatsen borde egentligen Anna Riwkins namn nämnas först. Hennes redan tidigare väldokumenterade utsökta fotokonst ger onekligen boken ett högt skönhetsvärde. Särskilt charmfulla är hennes porträttstudier, i vilka hon synnerligen väl lyckats fånga inte bara det omedelbara och primitiva i zigenarnaturen utan även den sinnets mildhet och förnöjsamhet, man så ofta möter hos zigenarna. Ansiktena på några av de praktfullaste typerna i bildgalleriet riktigt lyser av blid vänlighet. Att bilderna i övrigt i viss utsträckning blivit inte så litet tendentiösa är helt naturligt med tanke på bokens syfte.

Ivar Lo-Johansson säger sig med denna bok vilja sprida upplysning om zigenarna inför hotet om deras förestående »tvångsmässiga samhällsinlemmande». Man kunde kanske haft anledning tro att 30- och 40-talens store verklighetsskildrare skulle eftersträvat att ge sin nya zigenarbok — redan 1929 utgav han ju en bok om ungerska zigenare — något av det realistiska innehåll, som han en gång gav åt sina böcker om statarna. Av skäl som för anmälaren av denna bok ter sig något misstänkta, har han dock föredragit den rakt motsatta linjen — den romantiserande. Visst ger han i väsentliga avseenden en alldeles riktig bild av zigenarna och deras levnadsförhållanden från både förr och nu. Det kan t. ex. inte finnas något att erinra mot — tvärt om är det värt att understryka — vad författaren anför om zigenarnas stränga morallagar. De håller styvt på den sedliga tukten och de gör sig sällan skyldiga till några grövre brott. Författaren påpekar att zigenarna av natur och återhållsamhet uppfyllt ett flertal av de stränga moralkrav, som andra folk med religionens och uppfostrans hjälp måst trumfa in i sina samhällsmedlemmar. Han erinrar också på ett för självtillräckliga svenskar hälsosamt sätt om de skamliga förföljelser, som zigenarna sedan århundra-

[1] *Zigenarväg*. Text: Ivar Lo-Johansson. Bild: Anna Riwkin-Brick. Stockholm: Rabén & Sjögren/Vi, 1955. 86 [+ 2] sid. Kr 18,50.

den varit utsatta för inte bara utomlands utan också här i Sverige, samt om de svårigheter zigenarna än idag möter i den dagliga kontakten med omvärlden. Han säger mycket riktigt att det råder ett svenskproblem för zigenarna. Den enskilde stirrar på dem var de drar fram och markägarna vägrar dem att slå upp sina tält och hämta vatten ur deras brunnar. Myndigheterna utelämnar dem vid mantalsskrivningen och lägger hinder för deras skolgång osv.

Emellertid kan den som själv sysslat litet med zigenarfrågan, inte undgå att tycka, att den skildring av zigenarnas levnadsvanor, som i bild och text löper genom bokens 88 sidor, stannat vid att bli ett utanverk allenast. Det har — om man undantar kapitlet om zigenarbegravningen samt naturligtvis kapitlet om solförmörkelse — blivit en berättelse om zigenarna när solen skiner, om zigenarna när de dansar, spelar och sitter vid lägerelden samt — förstås — om zigenarna när författaren och hans fotograf kommer på besök för att ta en bra bild. I ett kapitel får man träffa zigenare på Kiviks marknad och i ett annat får man följa några zigenare på en resa till en religiös högtid i Frankrike sommaren 1954.

Typiskt är också att när Lo-Johansson gått till att skildra livet i ett zigenarläger, har han valt ut inte bara ett av de största utan även ett av de förmögnaste och mest kultiverade lägren i landet. Detta läger får stå som prototypen för alla zigenarläger. Men det är det långt ifrån. Om författaren varit besjälad av en uppriktig önskan att se hur majoriteten av zigenarna i vårt land verkligen lever, så skulle han kunnat finna många exempel på den svåraste nöd och förslumning. Lo-Johansson säger på ett ställe i sin bok att de flesta zigenare numera bor i husvagn på vintern. Det är riktigt att de flesta gör det, men de som inte gör det är dock fortfarande så många — enligt en av den pågående statliga zigenarutredningen nyligen verkställd undersökning, ett femtontal familjer med barn — att en »zigenarnas ombudsman och sociala kurator», som ju Lo-Johansson enligt förlagsreklamen är, i alla fall borde lagt märke därtill och även haft något att säga därom. I stället ägnar sig författaren och hans fotograf åt att visa bilder av zigenarkvinnor som lagar mat »i en arkaisk ängd». Varför i all världen skall zigenare, som lever sitt primitiva liv i en vanlig svensk skogsbacke, som lika väl kunde ha varit en stallbacke eller kanske en avfallsplats, helt plötsligt bli upphöjda till några slags herdevarelser. Inte upphöjde Lo-Johansson statarkvinnorna till några sådana.

För den som nyligen, mitt i smällkalla vintern med över 20 graders kyla haft tillfälle att besöka en familj med tre små barn, boende i ett trasigt lakansvävstält utan tillgång till vatten eller avlopp eller någon annan elementär bekvämlighet, ter sig sådan framställningskonst som rent nonsens. Om ekonomin i ett sådant hem funnes kanske också något att förtälja för en »social kurator». Eller vad sägs om en familjefar, som fått pantsätta alla sina tillhörigheter och därefter tvingas betala ränta med upp till 36 %. Hur skulle en vanlig svensk med ordnat arbete, ordnade bostadsförhållanden och föremål för samhällets hela sociala omtanke kunna gå i land med något

sådant? En stackars zigenarfar har många gånger inget val. Det märkliga är bara, att han oftast klarar upp sina skulder.

Åtskilliga fler exempel på de bedrövliga förhållanden, varunder zigenarna lever, skulle här kunna räknas upp. Det får emellertid räcka med att peka på de ekonomiska konsekvenser, som avsaknaden av bl. a. folkpension och allmänt barnbidrag för med sig för de zigenare, som inte är folkbokförda på någon ort. I rättvisans namn skall erkännas, att Lo-Johansson faktiskt har ägnat ett kapitel åt detta problem, låt vara att kapitlet är bokens kortaste — endast en halv sida text. Emellertid kan man undra om det inte varit lyckligare om författaren utelämnat detta kapitel. Det gör närmast ett komiskt intryck, när författaren väver in detta för zigenarna så cen-

Foto: Anna Riwkin-Brick

Lo-Johanssonsk Zigenarsyn — vacker flicka i solsken

trala problem i en enkel story om solförmörkelse. Som om inte problemet varit stort nog att tala för sig självt — åtminstone på en halv sida. Författaren sannolikt omedvetet har dock detta avsnitt av boken fått en viss symbolisk effekt. För zigenarna innebär verkligen svårigheterna att få ut barnbidragen något av en solförmörkelse.

Den hittills publicerade kritiken av »Zigenarväg» har genomgående varit välvillig och framför allt har herrar kritiker bedömt boken som mycket saklig. Såsom förmodligen redan framgått tillåter sig dock nedtecknaren av dessa rader att hysa en helt avvikande mening på den punkten. Till följd av att boken är hållen i en sakligt beskrivande ton, verkar den vilseledande på folk utan närmare kännedom om zigenarnas levnadsförhållanden. I själva verket är boken både genom vad där står och inte står häpnadsväckande osaklig. Den är en skönmålning och romantisering ovärdig statarnas författare.

Att Lo-Johansson inte på en enda väsentlig punkt har ens en antydan till förslag om åtgärder, som skulle kunna bringa hjälp åt zigenarna, får sägas vara helt i stil med bokens allmänna tendens. Den laisser-aller-mentalitet, som Lo-Johansson här ådagalägger, måste vara ett direkt slag i ansiktet på de zigenare, som själva intet högre önskar än att få hjälp med alla de problem och svårigheter de dagligen ställs inför.

Det är den nu pågående statliga zigenarutredningens syfte att komma zigenarna till sådan hjälp. Naturligtvis är det här för tidigt att göra något uttalande om hur denna hjälp är tänkt, men så mycket kan dock redan nu sägas, som att det alls inte blir fråga om något »tvångsmässigt samhällsinlemmande», vilket Lo-Johansson redan vet att tala om. Skulle begreppet tvångsmässigt vara befogat i något sammanhang, så vore det i fråga om Lo-Johanssons inställning till den statliga utredningen. Trots att han vid åtskilliga tillfällen blivit upplyst om utredningens verkliga syfte, fortsätter han att i kraft av sitt författarnamn misstänkliggöra utredningen. Det måste till ett mycket starkt personligt engagement för att man med sådana metoder skall gå till strid för en sak. För Lo-Johanssons del får det väl antas vittna om, bland annat, intensiteten i hans romantiska längtan och om vad han är beredd att offra för att få behålla zigenarna — som han själv säger på sid. 19 i boken — »så romantiska som vi begär av dem».

Förändringar i den realiserade efterfrågan på bostadslägenheter under perioden 1946—1952

En undersökning i Norrköping, Linköping och Gävle

Av aktuarie *Erik Larsson*, bostadsstyrelsen

I samband med mantalsskrivningen den 1 november 1952 företogs lokala bostadsräkningar i Norrköping, Linköping och Gävle. Räkningarna planlades och genomfördes i samarbete mellan bostadsstyrelsen och de statistiska kontoren i Norrköping och Linköping samt fastighetskontoret i Gävle. De uppgifter som infordrades och bearbetades avsåg bostadslägenheter och bostadshushåll samt lägenhetsinnehavare.

Med ledning av de mantalslängder, som upprättades på grundval av mantalsuppgifterna, fördelades befolkningen efter kön, ålder och civilstånd. På så sätt blev det möjligt att beräkna hushållskvoter. Dessa anger förhållandet mellan antalet lägenhetsinnehavare och antalet personer av olika kön tillhörande olika ålders- och civilståndsgrupper av befolkningen. Genom att jämföra hushållskvoterna år 1952 med hushållskvoterna vid slutet av år 1945 enligt 1945 års allmänna bostadsräkning är det möjligt att belysa huruvida den realiserade efterfrågan på bostadslägenheter, som den kommer till uttryck i hushållskvoterna, undergått någon förändring under ifrågavarande sjuårsperiod.

Folkmängden vid mantalsskrivningstillfället uppgick till 86 522 personer i Norrköping, 57 219 i Linköping och 48 249 i Gävle. Antalet bostadshushåll uppgick till 31 040, 19 218 och 17 270 i respektive städer.

Primärmaterialet och principerna för bearbetningen. Primärmaterialet utgjordes av mantalsuppgifter jämte huvudförteckningar. Särskild huvudförteckning skulle lämnas för varje hus inom fastigheten. På huvudförteckningen skulle fastighetsägaren för varje lägenhet ange lägenhetsinnehavarens namn. Med lägenhetsinnehavare avsågs den person som ägde en lägenhet eller innehade hyreskontrakt för en lägenhet. Uppgifterna om lägenhetsinnehavarens kön, ålder och civilstånd hämtades vid bearbetningen från mantalsuppgifterna. Varje mantalsuppgift, som lämnades av lägenhetsinnehavare, motsvarade ett bostadshushåll. Bostadshushållet utgjordes av samtliga personer, som bodde i en och samma lägenhet, således även inneboende. Lägenhetsinnehavare och hushållsföreståndare används i det följande som synonyma begrepp.

I undersökningen ingår endast bostadshushåll. Den innefattar således ej anstaltshushåll, såsom sjukhus, ålderdomshem, barnhem, militärförläggningar, hotell m. m.

Redovisning av folkmängd, hushållsföreståndare och hushållskvoter vid slutet av åren 1945 och 1952. I tabell 1 redovisas folkmängden över 20 år

Tab. 1. Folkmängden över 20 år (dock ej gifta kvinnor) fördelad efter kön och civilstånd vid slutet av åren 1945 och 1952

	Ogifta		Gifta män	Förut gifta		S:a	Därav (i %)		
	män	kvinnor		män	kvinnor		ogifta	gifta	förut gifta
År 1945									
Norrköping	5 840	7 974	18 994	1 827	4 021	38 656	35,7	49,1	15,1
Linköping	4 541	5 238	11 147	866	2 004	23 796	41,1	46,8	12,1
Gävle	3 427	4 515	10 166	994	2 154	21 256	37,4	47,8	14,8
År 1952									
Norrköping	5 512	6 905	21 450	2 067	4 868	40 802	30,4	52,6	17,0
Linköping	4 366	4 705	13 814	1 132	2 552	26 569	34,1	52,0	13,9
Gävle	3 484	4 062	11 765	1 232	2 609	23 152	32,6	50,8	16,6

exkl. gifta kvinnor fördelad efter kön och civilstånd i var och en av de tre städerna. Den sammanlagda folkmängden i dessa grupper uppgick vid slutet av år 1945 till 38 656 i Norrköping, 23 796 i Linköping och 21 256 i Gävle. Fram till år 1952 hade folkmängden ökat med 2 146 i Norrköping, 2 773 i Linköping och 1 896 i Gävle. Större delen av denna ökning faller på gruppen gifta män. Antalet ogifta män hade minskat med 328 i Norrköping och med 175 i Linköping. I Gävle hade antalet ökat med 57. Antalet ogifta kvinnor hade minskat med 1 069 i Norrköping, med 533 i Linköping och med 453 i Gävle. Dessa förändringar innebär att de giftas och förut giftas relativa andel av befolkningen har ökat, medan de ogiftas andel har minskat under perioden. Denna utveckling har gjort sig gällande i alla tre städerna.

I tabell 2 redovisas antalet hushållsföreståndare i respektive städer fördelade efter kön och civilstånd. En jämförelse mellan civilståndsgruppernas relativa betydelse vid slutet av åren 1945 och 1952 ger vid handen, att några mera anmärkningsvärda förskjutningar mellan grupperna ej ägt rum. De ogifta hushållsföreståndarnas relativa andel har varit oförändrad

Tab. 2. Antal hushållsföreståndare fördelade efter kön och civilstånd vid slutet av åren 1945 och 1952

	Ogifta		Gifta män [1]	Förut gifta		S:a	Därav (i %)		
	män	kvinnor		män	kvinnor		ogifta	gifta	förut gifta
År 1945									
Norrköping	1 209	2 745	18 538	1 344	3 281	27 117	14,6	68,4	17,0
Linköping	752	1 604	10 660	588	1 606	15 210	15,5	70,1	14,4
Gävle	653	1 371	9 746	705	1 773	14 248	14,2	68,4	17,4
År 1952									
Norrköping	1 682	2 860	20 858	1 859	3 781	31 040	14,6	67,2	18,2
Linköping	1 015	1 944	13 341	822	2 096	19 218	15,4	69,4	15,2
Gävle	1 033	1 802	11 424	937	2 074	17 270	16,4	66,2	17,4

[1] Här ingår även gifta, ej samboende kvinnor. Deras antal var i Norrköping 228 år 1945 och 373 år 1952, i Linköping 121 resp. 116 och i Gävle 89 resp. 168.

Tab. 3. Hushållskvoter för män och kvinnor i olika civilståndsgrupper vid slutet av åren 1945 och 1952

	Ogifta		Gifta män	Förut gifta		S:a	Därav	
	män	kvinnor		män	kvinnor		ogifta	förut gifta
År 1945								
Norrköping	20,7	34,4	97,6	73,6	81,6	70,1	28,6	79,1
Linköping	16,6	30,6	95,6	67,9	80,1	63,9	24,1	76,4
Gävle	19,1	30,4	95,9	70,9	82,3	67,0	25,5	78,7
År 1952								
Norrköping	30,5	41,4	97,2	89,9	77,7	76,1	36,6	81,3
Linköping	23,2	41,3	96,6	72,6	82,1	72,3	32,6	79,2
Gävle	29,6	44,4	97,1	76,1	79,5	74,6	37,6	78,4

i Norrköping och Linköping men ökat i Gävle. Den relativa andelen hushåll med gift föreståndare[1] har minskat i alla tre städerna, dock kraftigast i Gävle. Den relativa andelen hushåll med förut gift man eller kvinna som föreståndare har ökat i Norrköping och Linköping men varit oförändrad i Gävle.

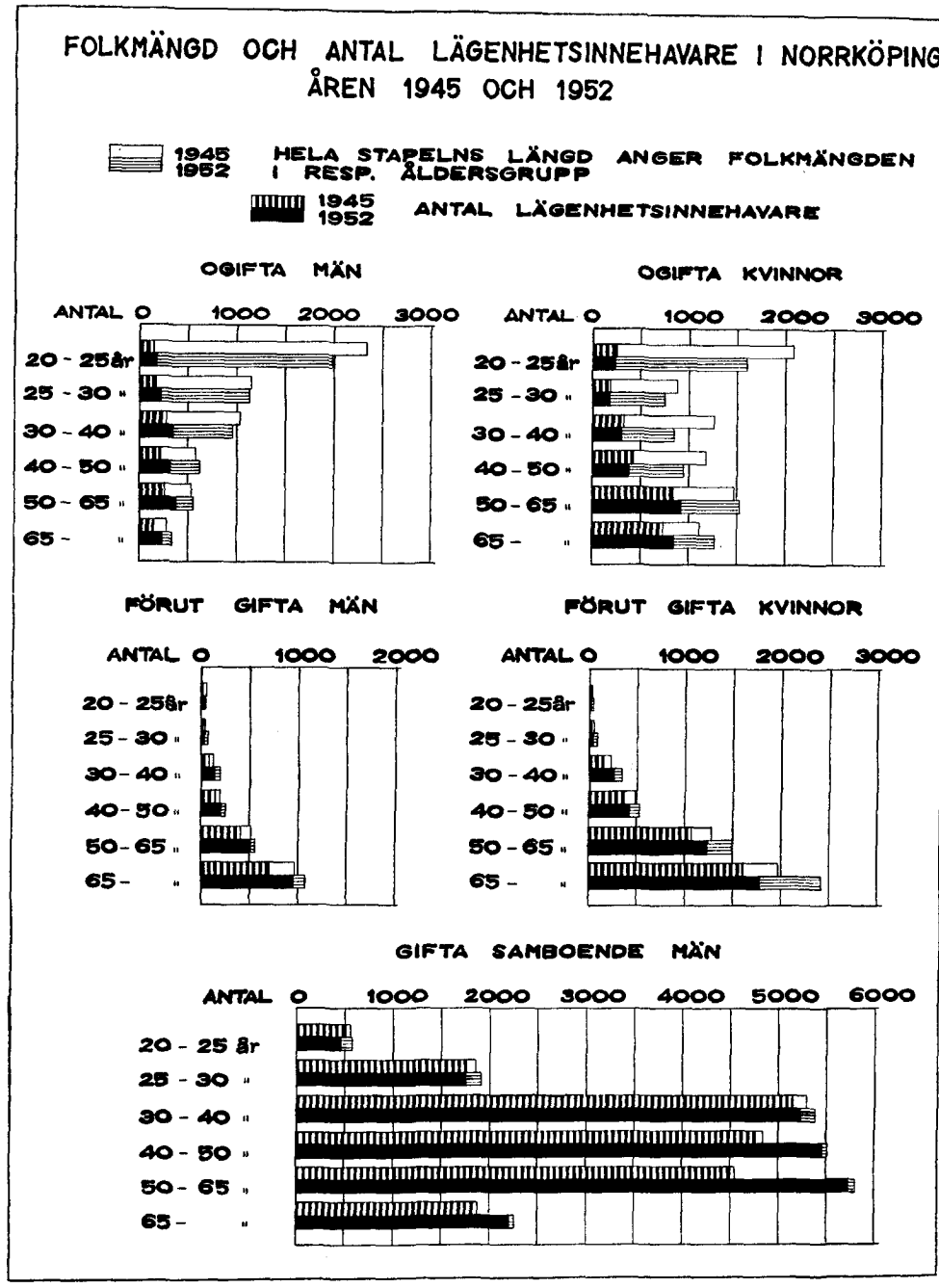
Det förhållandet att antalet ogifta män och kvinnor minskat men antalet ogifta hushållsföreståndare varit konstant eller ökat under perioden, har kommit till uttryck i de stegrade hushållskvoterna för de ogifta (tabell 3). Av denna stegring kan i Norrköping och Linköping ca 1/4 och i Gävle ca 1/10 härledas ur det förhållandet, att de äldre åldersklasserna bland de ogifta med höga hushållskvoter är starkare representerade år 1952 än år 1945. Att hushållskvoten för ogifta kvinnor har ökat kraftigare i Gävle än i de båda andra städerna sammanhänger med att ca 200 lägenheter för ensamstående kvinnor har tagits i anspråk under perioden.

I tabell 4 redovisas för var och en av de tre städerna tillskottet av hushåll med manliga och kvinnliga föreståndare i olika civilståndsgrupper under perioden 1946—1952. Av tabellen framgår att hela hushållstillskottet under perioden uppgick till ca 4 000 i Norrköping, ca 4 000 i Linköping och ca 3 000 i Gävle. Av detta tillskott svarade gruppen ogifta för ca 600 i var och en av de båda förstnämnda städerna och ca 800 i Gävle eller för 15 respektive 27 procent.

[1] Avser gifta samboende och ej samboende män samt gifta ej samboende kvinnor.

Tab. 4. Tillskottet av hushåll med manlig och kvinnlig föreståndare i olika civilståndsgrupper under perioden 1946—1952

	Ogifta		Gifta män	Förut gifta		Samtliga	Därav (i %)		
	män	kvinnor		män	kvinnor		ogifta	gifta	förut gifta
Norrköping	473	115	2 320	515	500	3 923	15,0	59,1	25,9
Linköping	263	340	2 681	234	490	4 008	15,0	66,9	18,1
Gävle	380	431	1 678	232	301	3 022	26,8	55,5	17,7

FOLKMÄNGD OCH ANTAL LÄGENHETSINNEHAVARE I NORRKÖPING ÅREN 1945 OCH 1952
1945 1952 HELA STAPELNS LÄNGD ANGER FOLKMÄNGDEN I RESP. ÅLDERSGRUPP
1945 1952 ANTAL LÄGENHETSINNEHAVARE
OGIFTA MÄN
OGIFTA KVINNOR
FÖRUT GIFTA MÄN
FÖRUT GIFTA KVINNOR
GIFTA SAMBOENDE MÄN
ANTAL 0 1000 2000 3000 4000 5000 6000
20 - 25 år
25 - 30 "
30 - 40 "
40 - 50 "
50 - 65 "
65 - "

Hushållskvoter för skilda åldersklasser bland de ogifta redovisas i nedanstående tablå för var och en av städerna.

	Hushållskvoter för ogifta					
	Norrköping		Linköping		Gävle	
	1945	1952	1945	1952	1945	1952
Män						
20–24 år	5,9	8,8	3,6	6,0	4,9	10,0
25–29 »	15,2	20,3	15,4	15,6	7,8	22,0
30–39 »	27,3	35,7	23,2	33,3	23,8	32,5
40–49 »	35,5	52,8	31,3	41,6	32,3	48,1
50–64 »	51,3	71,1	47,8	60,1	48,0	66,5
65— »	55,0	75,2	57,1	66,3	53,5	61,4
Kvinnor						
20–24 år	12,8	14,8	10,7	16,4	7,8	22,4
25–29 »	20,1	23,6	22,3	27,4	15,7	31,9
30–39 »	26,0	36,1	23,4	42,0	24,0	43,2
40–49 »	35,4	41,5	39,7	45,8	35,0	48,2
50–64 »	56,3	60,0	55,1	61,2	54,8	61,9
65— »	65,7	66,4	63,3	70,2	66,0	68,2

Hushållskvoterna för gifta har ej undergått några större förändringar. De har minskat något i Norrköping och ökat något i Linköping och Gävle. Tillskottet av hushåll med gift föreståndare under perioden utgjorde 2 320 i Norrköping, 2 681 i Linköping och 1 678 i Gävle eller 59, 67 respektive 56 procent av hela hushållstillskottet.

I nedanstående tablå redovisas hushållskvoterna för gifta i skilda åldersgrupper. Av tablån framgår att hushållskvoterna är lägre för de yngsta åldersgrupperna år 1952 än år 1945. I åldrarna över 30 år däremot är kvoterna högre år 1952 än år 1945. Nedgången i hushållskvoterna för de yngre åldrarna sammanhänger förmodligen med bristsituationen på bostadsmarknaden.

	Hushållskvoter för gifta					
	Norrköping		Linköping		Gävle	
	1945	1952	1945	1952	1945	1952
20–24 år	89,1	80,9	76,7	64,4	78,1	74,0
25–29 »	94,9	90,8	91,3	89,3	88,6	92,1
30–39 »	96,8	97,2	95,7	96,7	96,1	96,6
40–49 »	98,7	99,0	97,5	99,6	97,7	98,4
50–64 »	99,0	98,6	98,5	99,7	97,5	99,5
65— »	99,0	99,2	97,9	100,0	98,8	99,7

Antalet hushåll med förut gift man eller kvinna som föreståndare har under perioden ökat med 1 015 i Norrköping, 724 i Linköping och 533 i Gävle, vilket utgör 26, 18 respektive 18 procent av hela hushållstillskottet. Hushållskvoterna för förut gifta män har ökat under perioden. För förut gifta kvinnor har kvoterna minskat i Norrköping och Gävle men ökat obetydligt i Linköping.

Genom att applicera 1945 års hushållskvoter på 1952 års befolkning kan man beräkna storleken av det hushållstillskott, som vid oförändrade hushållskvoter skulle erhållits under perioden 1946—52 enbart till följd av förändringar i fråga om befolkningens storlek och sammansättning. Skill-

Tab. 5. Antal hushåll tillkomna genom hushållssprängning[1] under perioden 1946–1952

	Ogifta		Gifta män	Förut gifta		S:a	Därav	
	män	kvinnor		män	kvinnor		ogifta	förut gifta
Norrköping	+ 472	+ 267	– 105	+ 349	– 186	+ 797	+ 739	+ 163
Linköping	+ 211	+ 361	+ 94	+ 71	+ 62	+ 799	+ 572	+ 133
Gävle	+ 365	+ 489	+ 135	+ 68	– 73	+ 984	+ 854	– 5

[1] Differensen mellan faktiska antalet hushåll år 1952 och det beräknade antalet hushåll vid oförändrade kvoter år 1952.

naden mellan det faktiskt uppkomna hushållstillskottet och det på detta sätt beräknade anger, hur stor del av hushållstillskottet, som uppkommit genom s. k. hushållssprängning dvs. ökning av hushållskvoterna. Av tabell 5 framgår, att genom hushållssprängning ca 800 hushåll tillkommit i Norrköping och Linköping och ca 1 000 i Gävle. Av dessa har flertalet bildats av ogifta män och kvinnor.

Hushållskvoterna och bostadsbristen. Hushållskvoternas stegring under perioden 1946—52 har begränsats av den knappa tillgången på lägenheter. Det är icke möjligt att bilda sig något säkert omdöme om vilka hushållskvoter, som skulle ha erhållits, därest bostadsbrist icke förelegat. Sannolikt är dock att hushållskvoterna för både gifta och ogifta skulle varit högre än de nu redovisade. Bland de gifta finns särskilt i de yngsta åldersgrupperna en efterfrågan som ej kunnat realiseras på grund av bostadsbristen.

Enligt en särskild undersökning av bostadskön som genomfördes i Gävle på hösten år 1952 uppgick antalet bostadssökande bosatta i Gävle utan egen lägenhet till 814. Av dessa var 274 gifta och 540 icke gifta. Bland de icke gifta sökte 288 lägenhet för att ingå äktenskap. De sökandes fördelning efter kön, ålder och civilstånd framgår av nedanstående tablå.

Civilstånd	Bostadssökande bosatta i Gävle utan egen lägenhet						
	Åldersår						
	Samtliga	-24	25-29	30-39	40-49	50-64	65-
Gifta	274	84	64	74	30	19	3
Giftermål	288	143	88	42	10	1	4
ogifta	266	140	81	35	6	1	3
förut gifta	22	3	7	7	4	—	1
Övriga	252	67	56	64	29	31	5
ogifta	194	65	46	46	19	16	2
förut gifta	58	2	10	18	10	15	3

Ett tillgodoseende av den lägenhetsefterfrågan, som representeras av *gifta och icke gifta* bostadssökande bosatta i Gävle utan egen lägenhet bortsett från dem som sökte lägenhet för att ingå äktenskap, skulle innebära att hushållskvoten för gifta ökade från 97,1 till 99,4, för ogifta från 37,6 till 40,1 och för förut gifta från 78,4 till 79,9.

Nyanordnade ålderdomshem

För att få en översikt över de nyanordnade ålderdomshemmen, främst beträffande personalförhållandena, har socialstyrelsen genom socialvårdskonsulenterna införskaffat vissa uppgifter rörande dessa hem. Uppgifterna avser förhållandena den 1 december 1954 och gäller de nybyggda samt om- och tillbyggda ålderdomshemmen med 1947 års standard, vilka tagits i bruk under tiden 1947—november 1954.[1]

Antal hem och vårdplatser. Beläggningen den 1 december 1954. Antalet nyanordnade hem är 140. Mer än hälften av dessa hem har 21—40 vårdplatser och nära 3/4 av hemmen har högst 50 vårdplatser; se vidare tab. 1.

Det sammanlagda vårdplatsantalet är 5 872. Av dessa var 5 503 eller 94 % belagda den 1 december 1954. Vid denna tidpunkt pågick emellertid ännu pensionärernas inflyttning på några hem.

Fullbelagda var 45 hem, dvs. 32 % av samtliga. Av dessa 45 hem var 13 överbelagda.

Beläggningen på hemmen i de olika storleksgrupperna framgår av tab. 1.

Personal. Föreståndarinnorna har uppdelats efter utbildning i fyra grupper, nämligen 1) de som genomgått socialvårdsförbundets utbildning, 2) de som har annan därmed likställd utbildning, 3) de som i praktisk tjänst vi-

Tab. 1. Antal nyanordnade ålderdomshem 1947—november 1954 efter platsantal. Antal vårdplatser och beläggning

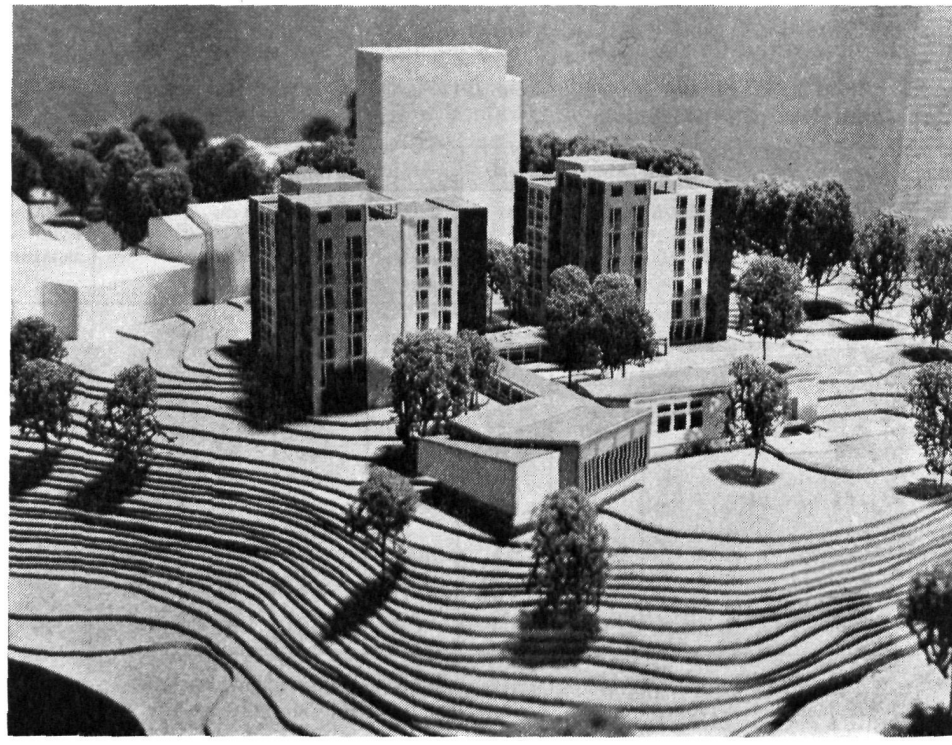
Antal platser	Ålderdomshem		Vårdplatser			Fullbelagda hem	
	Antal	%	Antal i allt	Därav belagda 1/12 1954		Antal	Därav överbelagda
				Antal	%		
högst 20	15	11	256	225	88	5	1
21— 30	49	35	1 273	1 153	91	15	5
31— 40	28	20	982	876	89	7	3
41— 50	10	7	455	438	96	4	2
51— 60	10	7	550	536	97	5	1
61— 70	7	5	452	435	96	3	—
71— 80	7	5	519	492	95	2	—
81— 90	5	4	429	418	97	1	—
91—100	2	1	198	192	96	—	—
101—110	5	4	521	503	97	3	1
111—120	1	0,5	111	110	99	—	—
121—130	1	0,5	126	125	99	—	—
Samtliga	**140**	**100**	**5 872**	**5 503**	**94**	**45**	**13**

[1] Jfr Ali Berggrens artikel, »Erfarenheter från genomförandet av ålderdomshemsreformen. Genombrottsperioden 1947—1951», i Sociala Meddelanden 1952: 10, sid. 647 *et seq.*

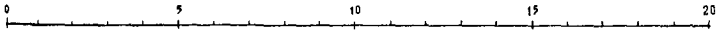
Tab. 2. Antal nyanordnade ålderdomshem 1947—november 1954 efter platsantal och med fördelning efter föreståndarinnornas utbildning samt förekomsten av biträdande föreståndarinna och kokerska

Antal platser	Antal ålderdomshem						
	I allt	Med föreståndarinna i utbildningsgrupp nr [1]				Med *bitr.* förest.	Med kokerska [2]
		1	2	3	4		
högst 20	15	6	4	5	—	[3] 1	4
21— 30	49	33	6	8	2	2	40
31— 40	[4] 28	19	1	7	—	2	28
41— 50	10	7	2	1	—	3	8
51— 60	10	6	4	—	—	5	10
61— 70	7	4	2	1	—	7	7
71— 80	7	5	1	1	—	3	7
81— 90	5	3	2	—	—	3	5
91—100	2	1	1	—	—	2	2
101—110	5	3	2	—	—	4	5
111—120	1	—	1	—	—	1	1
121—130	1	—	1	—	—	—	1
Samtliga	**[4] 140**	**87**	**27**	**23**	**2**	**33**	**118**

[1] Utbildningsgrupper se texten sid. 279.
[2] Häri ingår 6 hem, som erhåller mat från centralkök.
[3] Detta hem har föreståndarinna *gemensamt* med ett större, här ej redovisat hem.
[4] Föreståndarinnetjänsten vakant på 1 hem.

Ett sextiotal nya ålderdomshem byggs för närvarande i olika delar av landet. Bilderna på detta uppslag visar Norrköpings nya ålderdomshem Strömbacken som är under uppförande (arkitekt SAR Åke E. Lindqvist, Stockholm).

T. v.: Vardera byggnaden innehåller 75 vårdplatser. Kök och samlingssalar ryms i envåningslängan.

Ovan: Våningsplan med 12 vårdplatser i varje plan. Pensionärerna äter »hemma» och man behöver ej ha daglig kontakt med det stora antalet pensionärer i båda byggnaderna.

Tab. 3. Nyanordnade ålderdomshem 1947—november 1954 i storleksgrupper med fördelning efter antal biträden

Antal platser	Antal hem	Antal hem med nedanstående antal biträden								
		2	3	4	5	6–7	8–9	10–14	15–19	20–
högst 20	[1] 15	12	2	—	—	—	—	—	—	—
21— 30	49	13	16	14	3	3	—	—	—	—
31— 40	28	1	1	10	10	5	1	—	—	—
41— 50	9	—	—	—	3	5	1	—	—	—
51— 60	7	—	—	—	—	2	1	4	—	—
61— 70	7	—	—	—	—	—	3	4	—	—
71— 80	6	—	—	—	—	—	1	2	3	—
81— 90	5	—	—	—	—	—	—	3	2	—
91—100	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—
101—110	5	—	—	—	—	—	—	—	3	2
111—120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
121—130	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Samtliga	[1] 134	26	19	24	16	15	7	14	9	3

[1] Ett hem har 1 biträde; detta hem har kokerska anställd.

sat sig vara fullt jämförbara med grupp 1 eller 2 samt 4) övriga. På ett hem var föreståndarinnetjänsten vakant den 1 december 1954. Av de övriga hemmens föreståndarinnor tillhör 82 % grupperna 1 och 2 (63 respektive 19 %), 17 % har hänförts till grupp 3 och 1 % till grupp 4. Fördelningen av föreståndarinnorna efter utbildning inom de olika storleksgrupperna av hem framgår av tab. 2.

Tab. 4. Nyanordnade ålderdomshem 1947—november 1954 i storleksgrupper med fördelning efter »övrig» fast anställd personal samt extrahjälp

Antal platser	Antal ålderdomshem			Antal »övrig» fast anställd personal	
	I allt	Med »övrig» fast anställd personal	Med extrahjälp	Heltid	Deltid
högst 20	15	1	7	1	—
21— 30	49	11	21	5	10
31— 40	28	9	9	8	6
41— 50	[1] 10	6	1	5	6
51— 60	[1] 10	8	2	14	5
61— 70	[1] 7	6	2	10	1
71— 80	[2] 7	6	2	11	4
81— 90	5	5	—	19	12
91—100	2	2	—	8	—
101—110	[1] 5	5	1	19	—
111—120	1	—	—	—	—
121—130	1	1	—	4	1
Samtliga	140	60	45	104	45

[1] Ett hem har såväl »övrig» personal som extrahjälp.
[2] Två » » » » » » »

Tab. 5. Nyanordnade ålderdomshem 1947—november 1954 i storleksgrupper med uppdelning av antalet vårdplatser på antalet fast anställda befattningshavare

Antal platser	Antal hem	Antal vårdplatser	Antal befattningshavare[1]	Antal vårdplatser per befattningshavare
högst 20	15	256	51	5,0
21— 30	49	1 273	265	4,8
31— 40	28	982	203,5	4,8
41— 50	9	407	83	4,9
51— 60	7	399	96,5	4,1
61— 70	7	452	103,5	4,4
71— 80	6	445	115	3,9
81— 90	5	429	116	3,7
91—100	2	198	47	4,2
101—110	5	521	139,5	3,7
111—120	—	—	—	—
121—130	1	126	30,5	4,1
Samtliga	**134**	**5 488**	**1 250,5**	**4,4**

[1] 2 deltidsanställda har här beräknats motsvara 1 heltidsanställd.

Av samtliga redovisade ålderdomshem har 33 eller 24 % biträdande föreståndarinna; se vidare tab. 2.

Vid 112 hem finns kokerska anställd och 6 hem erhåller mat från centralkök, dvs. sammanlagt 84 % av hemmen har tillgång till särskild personal för matlagning.

I tab. 3 redovisas fördelningen av hemmen i de olika storleksgrupperna efter antal biträdestjänster. I denna tabell är de sex nyssnämnda hem uteslutna, som erhåller mat från centralkök.

Förutom här redovisad personal har 60 ålderdomshem annan fast anställd personal om sammanlagt 104 heltidsanställda och 45 deltidsanställda befattningshavare. De deltidsanställda är företrädesvis vaktmästare och nattvakter. 45 hem anlitar extra hjälp vid behov. Se vidare tab. 4.

Av tab. 5 framgår antalet vårdplatser per fast anställd befattningshavare på hemmen i de olika storleksgrupperna. Även i denna tabell är de sex hemmen uteslutna, som erhåller mat från centralkök.

Marja Lundquist

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens yttrande om åldringars anpassning i produktionslivet. Socialstyrelsen avgav den 5 mars 1955 yttrande över motion II: 463 (I: 378) om utredning angående åldringars anpassning i produktionslivet. I yttrandet anförs bl. a. följande.

Den utredning som avses med motionen skulle dels belysa vägar till äldre personers anpassning i produktionslivet, dels sammanställa fakta rörande deras kapacitet och användbarhet i olika arbetsformer samt dels utröna möjligheter till sådana arbetsmiljöer, som tillåter dem att utan effektivitetspress använda sin yrkesskicklighet.

Frågan om vidgade sysselsättningsmöjligheter för äldre och gamla människor har redan tidigare uppmärksammats från olika synpunkter, bl. a. i riksdagen och av Kungl. Maj:t.

I enlighet med sin sedan flera år tillbaka redovisade allmänna inställning till frågan ansluter sig socialstyrelsen helt till den nu remitterade motionens *syfte* och vill alltså livligt tillstyrka att utredning och upplysning i frågan kommer till stånd.

Innan styrelsen uttalar sig om den föreslagna utredningens *innehåll*, vill styrelsen till komplettering av vad som anförs i motionen ge en orientering om de enligt styrelsens mening viktigare allmänna synpunkter, som bör beaktas i sysselsättningsfrågan för gamla.

Att människor måste lämna arbetsanställningar eller kan möta svårigheter att få sysselsättning i produktionslivet uteslutande på grund av den kronologiska åldern är en förhållandevis sen företeelse. Dylika idéer började mera allmänt utvecklas i vårt land först i slutet av 1800-talet i sammanhang med tidens produktionstekniska och demografiska struktur. Produktionens begynnande och fortskridande mekanisering och intensifiering innebar en snabb ökning av maskinernas andel i produktionen och den mänskliga arbetskraftens anpassning därefter.

I våra dagar har man i växande kretsar börjat fråga sig om dessa idéer om den äldre arbetarens roll stämmer med de nya och i väsentliga avseenden ändrade förhållandena nu för tiden. När man av åldersskäl tidigare höll människor utanför produktionslivet, stödde man sig på övertygelsen att den högre åldern var en fysiskt och mentalt passiv samt ekonomiskt improduktiv del av livet. Numera är emellertid situationen grundligt förändrad. Livslängden har ökat avsevärt och därmed även äldre och gamla människors vitalitet. Åldrandet och gamla människors behov, kapacitet och roll i samhället har begynt ställas i ny belysning av den moderna forskningen. Samhällets ekonomiska och sociala struktur undergår djupgående förändringar. Arbetslivet och produktionen kännetecknas av stigande ekonomisk standard för dem som arbetar samt av arbetssparande och hälsoskyddande anordningar, som förebygger och minskar överansträngning och olyckor. Arbetstiden har samtidigt minskat från omkring 65 till i allmänhet 48 timmar i veckan.

I jämförelse med dessa fördelar för dem som arbetar ter sig den av åldersskäl arbetslöses situation i allmänhet ganska missgynnad, särskilt när man erinrar sig att åldersskäl i en del sammanhang åberopas mot arbetssökande redan då de befinner sig i 45—55-årsåldrarna.

Problemet är nu att ge ökat utrymme åt individens verkliga kapacitet och funktionella förmåga i en given ålder och minska inflytandet av den vanliga stereotypa uppfattningen av »åldern» såsom en för alla likformig period av större eller mindre arbetsoförmåga. Det gäller att för de äldre och gamla människor, som så önskar, bereda vidgade möjligheter till sysselsättning.

I motionen är denna fråga begränsad till att avse de äldres anpassning i produktionen. Detta problem berörs i det följande ur flera synpunkter, varvid även värdet för äldre människor av lämplig sysselsättning helt allmänt kommer i betraktande.

a) Problemet är av allmänt intresse. Rätten till arbete erkänns som ett privilegium för varje arbetsförmögen medborgare, och den fulla sysselsättningens politik verkar bland annat i detta syfte. Under en sådan medveten politik, som gynnas av tider av expanderande produktion, efterfrågas och behålls äldre anställda mer än eljest. Förhållandet belyses i följande tablå över antalet förvärvsarbetande män och deras procentuella andelar av den motsvarande manliga befolkningen den 31 december 1950.

Förvärvsarbetande män den 31 december 1950

Ålder, år	Antal	Procent
40—49	502 806	97
50—59	574 027	94
60—69	148 053	69
70—	52 196	25

Det borde därför numera vara allmänt känt på grund av erfarenheter både från vissa företag inom vårt land och från utlandet, att det lönar sig att tillvarata den äldre arbetskraften. Äldre anställda har visat mindre frånvaro- och olycksfallsfrekvenser än deras yngre kamrater samt en större tillförlitlighet i arbete, som kräver skicklighet i förening med noggrannhet och erfarenhet. Icke desto mindre blir den äldre i allmänhet först avskedad eller permitterad icke blott i nedgående konjunktur utan även under »normala» produktionsförhållanden, då begränsning av arbetskraften kommer i fråga. Den tvångsmässiga, allmänna pensioneringen vid 60—65 års ålder innebär ett avsevärt slöseri med kvalificerad arbetskraft.

b) Denna friställning av äldre arbetskraft är sålunda även ett företagarproblem. Det betraktas på olika sätt av företagaren och av de anställda och bedöms annorlunda för manuell arbetskraft än för tjänstemän. Vårt ekonomiska system och våra kulturella och administrativa traditioner har i regel fastlagt 65-årsåldern som gräns för ålderdomen och obligatoriskt entledigande. Denna åldersgräns är numera icke längre tidsenlig. Det uppges att personer vid 65 års ålder idag är fysiologiskt i genomsnitt lika effektiva som femtioåringar för en generation sedan. Genom att i dag tillämpa regler och andra åldersstreck från sekelskiftet låter man många tiotusentals effektiva arbetare och tjänstemän, som vill och kan kvarstå i lämpliga arbetsformer, övergå till ett tyvärr ofta passivt och improduktivt liv. Det är icke förenligt med god ekonomi, att tusentals erfarna människor måste lämna sin verksamhet i förtid, icke på grund av brister i hälsa och förmåga utan på grund av den traditionella inställningen att ett antal födelsedagar gör dem oanvändbara för vidare arbete.

Argumenten för tvångspensionering brukar i korthet vara följande. Alla anställda behandlas lika, favoriseringar är uteslutna. Omdömen om den fysiska och mentala förmågan undviks. Den anställde behöver icke försvara eller förklara varför han stannar kvar i eller lämnar sitt arbete. Effektiva planer för avgång och nyrekrytering kan uppgöras. Det är svårt att uppbringa personer med kvalifikationer för att avgöra om vederbörande kan fortsätta sitt arbete samt, om så bedöms vara fallet, i vilken omfattning och i vilka former och arbetsuppgifter detta lämpligast bör ske.

Bland de huvudsakliga argumenten mot pensionering vid ett givet åldersstreck nämns främst att många äldre, kanske de flesta, icke önskar sluta sitt arbete. Deras liv har alltid haft ett väsentligt innehåll i arbetet och hela livsschemat har byggts upp omkring det. Tvångspensionering innebär en betydande psykisk hälsorisk och följs ofta snabbt av en nedgång i det personliga välbefinnandet. Det finns många arbetsuppgifter, som lämpar sig för äldre och gamla människor. Andra arbetsuppgifter kan omdisponeras så, att de passar äldre personers förmåga. Omträning och inlärande av nya metoder erbjuder enligt erfarenheten icke några mera avsevärda svårigheter.

Denna diskussion för och emot fixerad pensionsålder och fasta åldersstreck överhuvudtaget synes numera ha nått en punkt, vid vilken nästan icke någon försöker försvara det nuvarande systemet, ehuru det praktiseras tämligen allmänt.

Åtskilliga förslag till lösningar av problemet har framförts i den vidare diskussionen, såsom framflyttning av den fixerade pensioneringsåldern med några år; gradvis avkoppling från arbetet under en period av flera år under en successiv minskning av den dagliga arbetstiden; rörliga pensione-

ringsscheman efter överenskommelser mellan företagare och anställda i de särskilda företagen; samt anordnande av speciella avdelningar, som är utrustade för att emotta och nyttiggöra äldre personers skicklighet och motverka deras eventuella handikapp.

c) Problemen kan också ses ur familjeekonomisk synpunkt. Det ter sig olika för medellösa personer och bemedlade, för ensamstående och för gifta. De flesta pensionärer saknar dock tillräckliga ekonomiska resurser och måste sänka standarden då de lämnar produktionen. Men pensionering borde aldrig få bli degraderande utan åtminstone garantera en social värdighet under den senare levnadsperioden. För denna värdighet spelar medvetandet att åtminstone i någon omfattning utöva någon nyttig *sysselsättning och ha en god levnadsstandard* en väsentlig roll.

d) Sysselsättningen av äldre personer är vidare ett problem mellan generationerna. Det hävdas ofta att de gamla måste ge rum för de unga, att möjligheterna till befordran *etc. verkar pådrivande till ansträngningar* i arbetet, att bättre vigör och nya idéer måste få gå före den förmenta stelheten och konservatismen hos de gamla samt att gamla inte kan samarbeta med unga arbetare. Naturligtvis förekommer många dylika konflikter, men de beror oftare på stereotypa fördomar än på sakliga förnuftsskäl. Det aktuella problemet nu och i framtiden är icke ungdomen i opposition mot de äldre och de gamla, utan det gäller att för människor i varje ålder bereda lämpligt arbete och sysselsättning.

Arbetsoförmåga på grund av invaliditet eller sjukdom förekommer hos både unga och gamla. Var och en som haft lyckan att upp till högre ålder bibehålla en effektiv arbetsförmåga bör räknas såsom en fullgod medlem av nationens arbetskraft så länge han kan och önskar arbeta upp i åren.

Den traditionella motsättningen mellan generationerna på arbetsplatserna håller numera på att undergå en påtaglig förbättring. Äldre anställda visar icke sällan lika god samarbetsförmåga, aktivitet och framåtanda som många unga.

e) Ur psykologisk synpunkt innebär uteslutningen från arbetslivet för många äldre människor i själva verket en förlust av något av det väsentligaste i deras existens. För andra, troligen en minoritet, kommer pensioneringen som en efterlängtad lättnad därför att den befriar dem från ett monotont slit eller tyngande ansvar och tillåter dem att ägna sin tid åt sådant, som de alltid längtat efter att få göra. Mentala och fysiska resurser samt anpassningsförmåga är av största betydelse i sammanhanget. Livets gåvor är så rika och mångskiftande att de erbjuder även en gammal människa goda tillfällen till fortsatt stimulerande verksamhet efter hennes eget val. Envar bör därför vid sidan av sitt yrke utveckla en andra skicklighet, en andra sysselsättning, som han kan praktisera när han en gång lämnar sitt ursprungliga arbete. Många arbetsuppgifter lämpliga för äldre människor finns säkerligen redan tillhands eller *kan upptäckas både inom och utom* produktionen.

f) Sysselsättningen av gamla är enligt all nyare erfarenhet även ett viktigt medicinskt problem. Den ställer sig olika för dem som är friska, och för dem som har av sjukdom *nedsatt arbetsförmåga. Man tror fortfarande* i överraskande vida kretsar — trots alla fakta som talar för motsatsen — att åldrandet är synonymt med sjukdom. Det anses emellertid av åtskilliga sakkunniga, att man med säkerhet kan förutsäga att denna uppfattning kommer att försvinna med en effektiv upplysning om åldrandets natur och med den växande förmågan att förebygga och behandla sjukdomar även hos äldre och gamla människor.

Det förtjänar uppmärksammas att medicinska och psykologiska undersökningar ofta omfattar observationer rörande yngre arbetskraft eller är mera inriktade på att finna sjukdoms- eller invaliditetsfakta än indikationer för hälsa och arbetsförmåga. Den industriella medicinen synes mera allmänt än för närvarande böra utveckla metoder för att anpassa arbetsmoment till människor, även äldre, än för att pröva hur människor passar för produktionsapparaten. Upplysande exempel från USA på förstnämnda metodik är tillgängliga.

I själva verket borde endast sjuka och avsevärt arbetsoförmögna personer lämna produktionslivet, dock endast så länge deras oförmåga består. Aktiv behandling har redan i beundransvärd omfattning förbättrat gamla människors situationer. Detta gäl-

ler kirurgiska sjukdomar, s. k. kroniska sjukdomstillstånd av fysisk eller mental art, och återanpassning av konvalescenter genom modern medicinsk rehabilitering. Forskningen ger löfte om att inom en icke avlägsen framtid lägga under kontroll ytterligare allvarliga sjukdomar, som hotar äldre människor.

g) Att sysselsättningsproblemet för äldre arbetskraft ter sig olika på landsbygden och i städerna måste uppmärksammas.

h) Men framför allt är problemet av humanitär och social natur. Det finns en allmän regel av fundamentalt värde för alla omsorger om gamla människor, en regel som måste respekteras för undvikande av en moralisk och social konflikt — i vår tid och i framtiden måste varje äldre och gammal medborgare garanteras möjlighet att på grund av förmåga och skicklighet utan hänsyn till ålder delta i arbetslivet så länge han själv så önskar och att eljest ha tillgång till lämpliga sysselsättningsmöjligheter.

Utsträckningen av människans livslängd hos vårt folk såsom ett massfenomen ger icke blott varje individ rätt att ställa nya anspråk på livet utan flyttar även ut gränsen och uppställer nya mål för samhällets verksamhet.

Redan av de översiktliga synpunkter, som nu lagts på frågan, framgår sysselsättningsproblemets oavvisliga betydelse för äldre och gamla människor och för samhället. Problemets mångsidighet torde ävenledes ha framträtt.

En av de mest väsentliga punkterna i det allmänna sysselsättningsproblemet är enligt socialstyrelsens mening det nya begrepp om själva åldrandets process, som framgått ur det senaste decenniets internationella medicinska och sociala forskningar. Långt ifrån att vara en i alla avseenden regressiv process — som är den vanliga uppfattningen — vet man numera att de senare åren i livet bokstavligen kan bli en period av fortsatt utveckling. Med ett normalt åldrande är de ordinära biologiska och fysiologiska förändringarna för de flesta människor mycket gradvisa. Och det har visats att mentala förmögenheter förblir överraskande intakta under förutsättning att de fortlöpande övas.

Styrelsen anser på grund av det anförda, att en allmän information rörande sysselsättningens betydelse för äldre och gamla människor bör baseras på en saklig orientering om vad åldrandet i vedertagen praktisk bemärkelse verkligen innebär — och vad det icke behöver innebära. I samband därmed är en allmän upplysning rörande väsentliga statistiska fakta i fråga om den äldre befolkningens antal och egenskaper nödvändig för en riktig uppfattning av åldrandets och den äldre befolkningens betydelse för samhällets utveckling.

De nu antydda uppgifterna för den allmänna upplysningen i åldringsfrågan är enligt styrelsens mening av allmänt intresse och stor vikt. De är i själva verket av en högre angelägenhetsgrad än de speciella uppgifter, som innefattas i motionens utredningsförslag, och bör därför metodiskt gå före detta.

Vad beträffar innehållet i den utredning, som direkt föreslås i motionen, krävs enligt socialstyrelsens mening speciella undersökningar. Undersökningar rörande äldre människors lämplighet för anpassning i produktionen samt om lämpliga vägar och arbetsmiljöer härför måste samlas kring två väsentliga synpunkter.

1) I de fall där kronologisk ålder används som basis för bedömande när avsked och anställning bör ske måste man undersöka huruvida de åberopade uppfattningarna och argumenten är hållbara. Studier av allmänna beteenden, hälsotillstånd och förmåga att utföra arbetsuppgifterna i specifika sysselsättningar synes vara nödvändiga för bedömande huruvida uppfattningarna om olämplighet för anställning av »åldersskäl» är berättigade eller icke.

2) Det kan ifrågasättas huruvida gruppmedeltal är praktiskt användbara mått för bedömande av lämpligheten för en arbetsuppgift och om icke individuella differenser är mera pålitliga. Sådana faktorer som förmåga av anpassning till samarbete med andra, förekomst av sjukdom eller minskad funktionell förmåga i andra avseenden varierar bland olika individer. Studier av dylika individuella skiljaktigheter i relation till kvalifikationerna för speciella arbetsuppgifter kan belysa de praktiska möjligheterna för att i särskilda industrier etc. kunna ersätta den kronologiska åldern med funktionskapaciteter.

Den i motionen föreslagna utredningen kräver alltså speciella studier samt undersökningar av olika slag rörande bedömningen av äldre människors arbetskapacitet och rörande vägar och metoder, som redan med framgång praktiseras för deras anpassning i arbetslivet.

Såväl den nämnda allmänna orienteringen om åldrandet och om sysselsättningens betydelse även för äldre som den berörda speciella utredningen om äldre personers anpassning i produktionslivet är av intresse för den generella omvårdnaden av äldre människors hälsa och som led i förebyggandet av åldringsvård.

Utredning om allmän familjerådgivning. För en utredning om en allmän familjerådgivning har statsrådet Ulla Lindström tillkallat sex sakkunniga, docenten med. dr Sven Ahnsjö, riksdagsledamoten fru Helga Sjöstrand, lasarettsläkaren Sigurd Thorén, förbundsordföranden fru Inga Thorsson samt riksdagsledamöterna professor Sten Wahlund och fru Annie Wallentheim. Till ordförande för de sakkunniga har utsetts fru Thorsson. Föreståndaren för familjerådgivningsbyrån i Stockholm, fru Carin Colliander, skall som expert biträda utredningen.

I direktiven, som i sin helhet finns återgivna i Post- och Inrikes Tidningar den 27 april 1955, anförs bl. a.:

Det är en fråga av väsentlig betydelse för samhället att antalet aborter nedbringas. Erfarenheterna av den rådgivning till abortsökande, som ägt rum vid några för detta ändamål inrättade byråer, har i stort sett varit goda. Enbart intensifiering av denna rådgivningsverksamhet kan visserligen icke lösa hela abortproblemet men torde bli av stor betydelse i den fortsatta abortförebyggande verksamheten.

Som framhållits i abortutredningens betänkande har den rådgivning, som lämnas de abortsökande, åtskilligt gemensamt med den verksamhet, som under namn av familjerådgivning påbörjats på några håll i landet. Det är i många fall i stort sett likartade problem, som får en kvinna att söka abort och människor att ta kontakt med familjerådgivningsbyråer. Det ständigt ökande antalet skilsmässor och allt vad detta innebär av personliga problem och anpassningssvårigheter, inte minst för barnens del, understryker betydelsen av en familjerådgivning, som kan sätta in tidigare än den obligatoriska medlingen vid hemskillnader.

En sammanslagning av rådgivningsbyråerna i abortfrågor och familjerådgivningsorganen på samma ort torde ofta kunna medföra bättre möjligheter att få kontakt med de hjälpbehövande, ökade resurser och större förutsättningar att lämna erforderligt bistånd.

Härtill kommer att det inte minst av psykologiska skäl och med hänsyn till sekretessen synes önskvärt att abortklientelet — eller sådana som önskar råd i sexualfrågor — inte särskils genom speciella rådgivningsorgan. Den av riksdagen begärda och i årets statsverksproposition antydda utredningen om familjerådgivning bör därför nu komma till stånd.

En sådan familjerådgivning som här åsyftas bör givetvis sträva efter att lämna hjälp redan innan upplösning av ett äktenskap är aktuell och innan den situation uppstår, att en kvinna önskar abort. Arbetet bör inriktas på att lämna hjälp och stöd vid äktenskapliga konflikter eller vid andra djupgående motsättningar mellan samboende samt vid personliga svårigheter och anpassningsproblem för ensamstående som har eller väntar barn.

En närmare avgränsning av den verksamhet, som det allmänna i detta sammanhang skall understödja, synes emellertid erforderlig. Utredningen bör i första hand undersöka på vad sätt en dylik avgränsning kan ske samt framlägga förslag härom. Sedan familjerådgivningens innehåll sålunda klarlagts, bör övervägas, vilka uppgifter som i fortsättningen skall ankomma på rådgivningsorganen. En uppdelning bör sålunda ske av de ärenden som lämpligen bör anförtros dessa organ, och de som med gynnsamt resultat kan handläggas i vanlig ordning inom den medicinska vården eller av de kommunala socialvårdsmyndigheterna.

I fråga om familjerådgivningens organisatoriska anknytning har skilda meningar gjort sig gällande. Den hittillsvarande anknytningen till den förebyggande mödravården bör upphöra. Fördelar och nackdelar vid en fristående organisation eller en

inordning i lasarettsorganisationen eller socialvården bör närmare utredas. Samråd bör därvid äga rum med 1950 års barnavårdskommitté.

Såväl i fråga om personaluppsättningen som den organisatoriska anknytningen bör övervägas om ej beslutanderätten i stor utsträckning kan överlämnas åt huvudmännen.

Frågan om finansieringen och fördelningen av kostnaderna på staten, landstingen och kommunerna bör förutsättningslöst utredas.

Arbetet bör bedrivas i sådan takt att utredningens resultat om möjligt kan framläggas före utgången av år 1956.

Utredning angående beräkningen av bostadsposten i konsumentprisindex. Den 22 april 1955 tillkallade chefen för civildepartementet, statsrådet Lange, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande byråchef Sven Moberg, socialstyrelsen, och byrådirektör Tore Dalenius, statistiska centralbyrån, att som sakkunniga utreda metoderna för beräkningen av bostadsposten i konsumentprisindex.

Som sekreterare förordnades förste aktuarie Elisabeth Wiberg, socialstyrelsen, och som expert amanuens Åke Lönnqvist, socialstyrelsen.

Direktiven för utredningen är av följande lydelse:

I 1954 års statsverksproposition, bilaga 2, upptogs till behandling frågan om beräknandet av en konsumentprisindex i enlighet med de riktlinjer som 1952 års indexkommitté uppdragit i sitt den 1 juli 1953 avgivna betänkande (SOU 1953:23). Härvid angavs dock att metoden för framräknande av bostadsposten i den av indexkommittén föreslagna indexen kritiserats i flera remissyttranden och att socialstyrelsen därför anmodats att i samråd med bostadsstyrelsen och hyresrådet överarbeta kommittéförslaget på denna punkt. Mot den sålunda föreslagna omläggningen av indexberäkningarna framförde riksdagen ej erinringar. Kungl. Maj:t uppdrog därefter den 27 mars 1954 åt socialstyrelsen att fr. o. m. den 1 juli 1954 utarbeta en konsumentprisindex i huvudsaklig överensstämmelse med indexkommitténs förslag, dock skulle metoden för beräknande av bostadsposten senare fastställas. Genom beslut den 7 januari 1955 har Kungl. Maj:t föreskrivit att bostadsposten skall tills vidare beräknas på sätt, som gällt före den 1 juli 1954.

Indexkommitténs förslag beträffande bostadspostens beräkning innebar att delindextal skulle beräknas för dels hyreslägenheter, dels egnahem. Dessa delindextal skulle sammanvägas till en totalindex för bostadsposten. För hyreslägenheterna föreslogs att hyresnivåns förändringar skulle fastställas genom årliga intervjuundersökningar för ett stickprov. Sålunda skulle hyreskostnaderna bestämmas för ett representativt urval av hyreslägenheter. Påföljande år skulle bestämmas hyreskostnaderna i samma urval lägenheter, utökat med ett urval av de under året färdigställda lägenheterna. I fråga om egnahemmen stannade indexkommittén för att föreslå mer schablonmässiga regler för beräknande av årskostnaderna. De utgiftsposter, som kommittén härvid fann böra beaktas, var avskrivningar, ränta på lånat kapital, underhåll, försäkringar samt vattenavgifter, renhållning och sotning. För envar av dessa utgiftsposter skulle anges vägningstal samt prisutveckling för lämpliga representantvaror.

Indexkommittén begränsade sina förslag att avse de nu nämnda kategorierna av bostäder. Om kostnadsutvecklingen för bostadsrättslägenheter och uthyrningsrum skulle beaktas, skulle nämligen uppstå problem, som icke kunde lösas utan kostsamma undersökningar.

I enlighet med förut angivna uppdrag ingav socialstyrelsen den 24 september 1954 ett i samråd med bostadsstyrelsen och hyresrådet utarbetat förslag till beräkning av bostadsposten i konsumentprisindex. Detta förslag innebar i väsentliga delar ett frångående av indexkommitténs riktlinjer. Sålunda föreslogs nu att även bostadsrättslägenheter skulle medtas i undersökningarna, att kostnaderna för egnahem skulle beräknas enligt en metod likartad den som av kommittén föreslagits för hyreslägenheter samt att beräkningarna på grundval av de insamlade uppgifterna skulle genomföras på annat sätt än kommittén föreslagit. Förslaget var emellertid ofullständigt såtillvida att det icke närmare angetts hur beräkningarna borde utföras. Den fullständiga

utformningen av beräkningsmetoderna ansågs böra ske i samband med den första undersökningen enligt den nya undersökningsmetoden.

Till följd av de ofullständigheter, som sålunda utmärkte socialstyrelsens förslag, har det icke varit möjligt att bedöma, huruvida detta förslag i metodhänseende är lämpligare än det förslag som upprättades av indexkommittén. Med den utformning socialstyrelsen gett sitt förslag skulle möjlighet att bedöma detta föreligga först sedan den första undersökningen genomförts och beräkningsmetoderna kunnat prövas vid denna undersökning. Tydligen skulle ett godtagande av detta förslag innebära att man binder sig i fråga om undersökningens uppläggning innan möjlighet föreligger att pröva vilken undersökningsmetod som med tillgängliga resurser innebär den rimligaste utformningen.

För att bedöma om den av socialstyrelsen föreslagna metoden för undersökningen helt eller delvis borde ersätta den metod indexkommittén föreslagit erfordras vissa ytterligare utredningar, vilka det icke synts möjligt att åstadkomma med mindre än att ett material bestående av uppgifter för ett antal bostadslägenheter finns tillgängligt. Fördenskull anmodades socialstyrelsen att pröva möjligheterna av att verkställa en starkt begränsad provundersökning, vilken skulle möjliggöra en bedömning av socialstyrelsens förslag av den 24 september 1954 och härigenom underlätta ställningstagandet i metodfrågan.

Det förslag till en provundersökning, som socialstyrelsen med anledning härav ingav den 29 december 1954, innebär emellertid en utredning av en omfattning och för en kostnad som, vilket belysts vid frågans remissbehandling, icke synes krävas för de nu erforderliga ställningstagandena.

En förbättring av metoderna för beräkningen av bostadsposten i konsumentprisindex synes med det snaraste böra åstadkommas. Den hittillsvarande behandlingen av detta spörsmål har som framgår av det anförda emellertid icke gett ett klart underlag för ett definitivt ställningstagande till frågan om undersöknings- och beräkningsmetoderna. De fortsatta utredningar, som erfordras härför, synes lämpligen böra uppdras åt särskilda sakkunniga.

De sakkunniga bör anknyta sina utredningar till de förslag, som framlagts av indexkommittén, men härutöver även beakta vad som framförts vid den senare behandlingen av frågan. Utredningen bör emellertid inriktas på att den av indexkommittén angivna kostnadsramen för bostadsundersökningarna i huvudsak hålls. Fördenskull torde det bli nödvändigt att bortse från flera av de förslag till påbyggnader av undersökningarna som rekommenderats under frågans remissbehandling. I och för sig kan givetvis dessa påbyggnader vara önskvärda. Den ytterligare precision i beräkningarna, som därigenom skulle vinnas, torde emellertid icke motsvara de ökade kostnaderna. Det skulle också vara beklagligt, om därigenom av kostnadsskäl arbetsinsatsen på väsentligare undersökningsavsnitt måste hållas tillbaka.

Finner de sakkunniga anledning företa provundersökningar för att närmare pröva olika beräkningsmetoder, bör de äga föranstalta om dylika inom en kostnadsram av 10 000 kr.

De sakkunniga bör i sitt arbete samråda med indexnämnden och socialstyrelsen, vilken senare myndighet även torde få anmodas att tillhandagå de sakkunniga med erforderligt arbetsbiträde.

Utredningsarbetet bör bedrivas i sådan takt att möjlighet föreligger att innevarande höst genomföra erforderliga omläggningar av metoderna för bostadspostens beräknande.

Indexnämnden. Statssekreteraren i finansdepartementet Erik Westerlind har beviljats entledigande som ledamot av indexnämnden och i hans ställe har byråchef Gustav Cederwall, finansdepartementet, förordnats.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	3, 1955
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1955
Sociala frågor vid årets riksdag	2, 1955
Socialutgifterna i Sverige, årligen	8, 1954
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	4, 1955
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	11, 1954
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	3, 1955
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	4, 1955
Kollektivavtal	2, 1955
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	3, 1955
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1955
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	12, 1954
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1955
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	4, 1955
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning	detta nr
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	3, 1955
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	2, 1955
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1955
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	2, 1955
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	7, 1954
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	4, 1955
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
statsbidrag	7, 1954

Omsättningen inom detaljhandeln år 1954

Socialstyrelsen beräknar varje kvartal indextal för omsättningens värdemässiga förändringar inom detaljhandelns olika branscher i förhållande till motsvarande kvartal föregående år på grundval av inhämtade uppgifter från ett urval av företag inom såväl enskild som konsumentkooperativ handel.

Beträffande den enskilda detaljhandeln grundar sig urvalet på ett register över företag, vilket uppgjorts med ledning av dåvarande arbetsmarknadskommissionens år 1946 verkställda inventering av företag inom varuhandeln. Registret har sedermera reviderats med hänsyn till avgång av företag m. m.

Beträffande den konsumentkooperativa handeln har urvalet begränsats till 200 föreningar. Samtliga föreningar med mer än 20 försäljningsställen har utvalts. Bland föreningar med 11—20 försäljningsställen utvaldes var

Tab. 1. Indextal för försäljningen inom den enskilda detaljhandeln under första—fjärde kvartalet 1954 samt under hela året 1954

Motsvarande tidrymd 1953 = 100

Bransch	Antal uppgifter 4:e kv. 1954	Indextal för försäljningen				
		1:a kv. 1954	2:a kv. 1954	3:e kv. 1954	4:e kv. 1954	År 1954
Livsmedel	1 107	101	107	102	102	103
Kött och charkuterier	256	101	104	102	101	102
Fisk	69	104	104	101	108	104
Mjölk och mejerivaror	171	101	104	99	101	101
Mjölk och specerier	79	105	107	104	105	105
Bagerier och konditorier	273	99	124	103	103	107
Specerier	184	103	105	104	102	103
Frukt och konfektyrer	75	98	102	98	99	99
Lanthandel	265	100	102	102	104	102
Beklädnad	920	96	100	99	100	99
Vävnader och sybehör	248	96	99	98	100	98
Herrkonfektion	208	99	101	102	102	101
Damkonfektion	128	93	103	96	96	97
Modister	96	95	103	94	100	99
Skrädderier	174	93	98	98	99	97
Päls- och skinnvaror	66	99	109	102	103	103
Skor	380	98	104	102	105	103
Inventarier	497	101	106	105	108	105
Bosättningsaffärer	156	99	100	98	100	99
Möbler och mattor	96	104	105	101	104	104
Elektriska artiklar	40	102	104	104	107	105
Järnhandel	205	100	107	107	110	107
Guldsmeder, urmakare	122	98	107	102	104	103
Musik, konst, blommor, antikviteter	54	109	102	120	99	106
Böcker och papper	133	100	103	107	105	104
Färger, sjukvårdsartiklar, parfym	124	98	108	102	105	103
Fotoaffärer	58	98	107	107	110	106
Varuhus, basarer	206	104	111	108	110	109

tredje förening och bland föreningar med 1—10 försäljningsställen var femte förening.

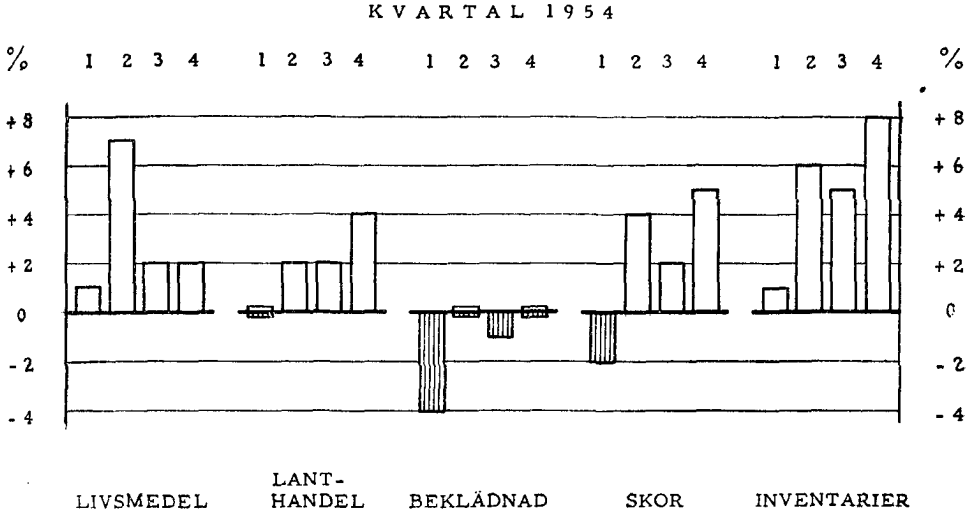
De enskilda företagen redovisar värdet av detaljhandelsomsättningen (vid företag i dess helhet eller vid enskilda försäljningsställen) kvartalsvis med fördelning på kvartalets tre månader. De konsumentkooperativa föreningarna insänder materialet månadsvis; föreningarna skall i redovisningen medta samtliga försäljningsställen.

Beräkningarna har för varje kvartal baserats på ca 4 000 uppgifter från enskilda företag, flertalet med endast ett försäljningsställe, och från omkring 180 konsumtionsföreningar med omkring 5 000 försäljningsställen. I indexberäkningarna har endast medtagits sådana företag, vilka även insänt motsvarande uppgifter för år 1953.

I tab. 1 återges indextal för försäljningens värde inom den enskilda detaljhandeln under de olika kvartalen år 1954 med motsvarande kvartal år

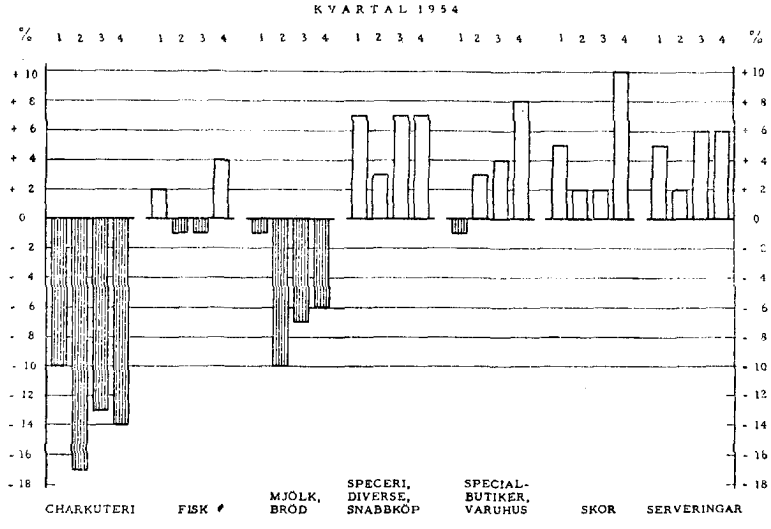
Omsättningens värdeförändring inom vissa branscher av den enskilda detaljhandeln första—fjärde kvartalet 1954

Procentuell förändring från motsvarande kvartal år 1953

Omsättningens värdeförändring inom olika avdelningar av den konsumentkooperativa detaljhandeln första—fjärde kvartalet 1954

Procentuell förändring från motsvarande kvartal år 1953

Tab. 2. Indextal för detaljförsäljningen och antalet försäljningsställen vid konsumtionsföreningar under första–fjärde kvartalet 1954 samt under hela året 1954

Motsvarande tidrymd 1953 = 100

Avdelning	Indextal för									
	Detaljförs.	Antal förs.-ställ.	Detaljförs.	Antal förs.-ställ.	Detaljförs.	Antal förs.-ställ.	Detaljförs.	Antal förs.-ställ.	Detaljförs.	Antal förs.-ställ.
	1:a kv. 1954		2:a kv. 1954		3:e kv. 1954		4:e kv. 1954		År 1954	
S:a livsmedel	103	99	99	99	102	99	103	99	102	99
Charkuteri [1]	90	92	83	91	87	90	86	91	86	91
Fisk [1]	102	99	99	100	99	98	104	99	101	99
Mjölk och bröd [1]	99	96	90	95	93	95	94	94	94	95
Speceri o. diverse samt snabbköpsbutiker	107	102	103	102	107	102	107	102	106	102
Specialbutiker, varuhus	99	99	103	105	104	106	108	108	104	105
Skor	105	101	102	101	102	101	110	102	105	101
Serveringar	105	102	102	104	106	103	106	104	105	103

[1] Nedgången kan förklaras av att många butiker uppgått i »snabbköpsbutiker».

1953 som bas. De redovisade företagen har fördelats på branscher enligt arbetsmarknadskommissionens inventering. Dessa har sedan sammanförts till större branschgrupper. Då större företag är starkare företrädda inom urvalet än mindre företag, har vid beräkning av indextal för respektive bransch uppgifter för större och mindre företag vägts samman med hänsyn till i nämnda inventering angivna frekvenstal för olika storleksgrupper, vilka tal reviderats med hänsyn till avgång av företag m. m.

Vidare meddelas i tab. 1 indextal för omsättningens värde under hela år 1954 med hela år 1953 som bas. Dessa indextal har beräknats enligt »kedjemetoden», varvid indextal uträknats för de olika kvartalen år 1954 och 1953 med första kvartalet år 1953 som bas, varvid för varje länk i »kedjan» endast använts uppgifter från företag, som redovisat uppgifter för vartdera av två jämförda kvartal. De för hela år 1954 angivna indextalen har erhållits genom att summan av de på nämnda sätt beräknade indextalen för första, andra, tredje och fjärde kvartalen år 1954 dividerats med motsvarande summa för år 1953 samt kvoten multiplicerats med 100.

Tab. 2 anger indextal för omsättningens värdemässiga förändringar inom avdelningar av den kooperativa detaljhandeln under de olika kvartalen år 1954 i förhållande till motsvarande kvartal år 1953. Föreningarna har fördelats på storleksgrupper efter antalet försäljningsställen och uppgifterna för de olika storleksgrupperna sammanvägts med hänsyn till totala antalet konsumtionsföreningar inom respektive storleksgrupp. Vidare anges i tabellen indextal för försäljningens värde under hela år 1954 med hela år 1953 som bas, beräknade enligt »kedjemetoden». Indextal meddelas även för antalet försäljningsställen för samma perioder som indextal för försäljningen redovisats, beräknade på liknande sätt som dessa.

D. W.—J.

Konsumentprisindex för mars 1955

Konsumentprisindex för mars 1955 har av socialstyrelsen beräknats till 130 (år 1949 = 100). Detta innebär en ökning från februari med en enhet. För de olika huvudgrupperna av varor och tjänster, som ingår i indexberäkningen, står indextalen för mars oförändrade för fyra grupper: livsmedel 137, alkoholhaltiga drycker och tobak 132, bostad, bränsle och lyse 123 samt inventarier och husgeråd 126. För kläder och skor har indextalet ökat med en enhet från 119 till 120, medan för gruppen diverse talet minskat med en enhet från 128 till 127. Nedgången i diverseposten beror bl. a. på, att man fr. o. m. mars månad tagit hänsyn till den rabattering av läkemedel, som sjukvårdsreformen medfört. I anslutning därtill kommer tills vidare posterna läkarvård och sjukhusvistelse att uteslutas ur beräkningarna. Vägningstalet för undergruppen sjukvård minskar härigenom med 6 enheter, vilket medfört motsvarande ökningar av de alltjämt i promille uttryckta vägningstalen för vissa andra poster.

Tab. 1 redovisar såväl totalindex som indextal för de olika huvudgrupperna för tiden 1950—mars 1955. T. o. m. juni 1954 är talen baserade på den prisutveckling, som registrerats enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex och fr. o. m. juli 1954 på de indextal, som beräknats enligt de grunder, som gäller för konsumentprisindex.

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—mars 1955 (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951 »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952 »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953 »	137	122	123	120	116	129	127	124	**128**
1954 [1] »	137	129	123	122	120	125	126	126	**129**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 mars	137	122	123	122	120	127	126	126	**129**
juni	138	132	123	121	120	123	126 [2]	126	**130**
juli	137	132	123	121	120	123	126 [2]	126	**129**
aug.	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
sept.	136	132	123	121	120	123	126 [2]	126	**129**
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	**129**
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	**129**
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	**129**
1955 jan.	137	132	120	122	121	125	126	126	**129**
febr.	137	132	119	123	121	128	126	128	**129**
mars	137	132	120	123	121	129	126	127	**130**

[1] Medeltalet av indextalen för december 1953 samt mars och juni 1954 har fått representera indexläget första halvåret och månadstalen för juli—december andra halvåret.
[2] Justerat indextal på grund av ändrad gruppindelning.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1953—mars 1955

Huvudgrupper och undergrupper (1955 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1955	Procentuell förändring dec. 1954—mars 1955
	1953	1954	Juni 1954	Dec. 1954	Febr. 1955	Mars 1955		
Livsmedel	**137**	**137**	**138**	**137**	**137**	**137**	[1] **342**	**0**
Mejeriprodukter	125	125	125	124	124	124	[1] 62	0
Matfett utom smör	144	139	139	139	139	140	10	0
Bröd, mjöl o. gryn	142	139	140	138	139	139	40	0
Ägg	122	105	97	110	103	110	12	0
Kött	168	164	163	163	166	170	22	+ 4
Fläsk	136	144	150	144	153	154	21	+ 4
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	125	129	128	130	22	+ 2
Fisk och fiskkonserver	137	137	131	140	142	144	11	+ 2
Rot- och grönsaker	135	142	135	158	162	161	21	+ 3
Frukt och bär	113	112	119	110	106	107	35	— 5
Specerier	165	184	194	182	179	179	[1] 59	— 2
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	121	121	8	0
Förtäring utom hemmet	139	142	143	143	142	142	19	— 1
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**132**	**132**	**132**	**132**	[1] **87**	**0**
Spritdrycker och vin	118	134	142	142	142	142	[1] 44	—
Öl	122	122	122	122	121	121	9	0
Tobak	125	128	129	129	129	129	[1] 34	—
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**119**	**120**	**134**	**— 1**
Kläder	121	122	122	122	117	118	115	— 1
Konfektion	120	121	121	122	119	120	62	— 2
Trikåvaror	121	121	121	119	107	107	23	0
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	116	113	113	12	— 2
Tyger, garner o. sybehör	126	129	128	129	128	127	18	— 2
Skor	131	132	131	131	130	131	19	0
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**121**	**122**	**123**	**123**	[1] **135**	**+ 1**
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	121	121	[1] 87	—
Bränsle och lyse	129	125	123	125	128	129	48	+ 3
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**126**	**126**	**126**	**93**	**0**
Möbler	133	134	134	133	134	134	12	0
Radio och musikinstrument	111	109	108	109	111	111	8	+ 2
Armatur, husgeråd o. verktyg	130	129	128	128	128	128	28	0
Hushållstextilier	119	119	117	119	120	119	20	0
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	133	133	133	133	133	17	0
Personliga effekter	114	116	115	116	112	112	8	— 3
Diverse	**124**	**126**	**126**	**126**	**128**	**127**	[1] **209**	**+ 1**
Sjukvård	116	122	122	122	122	116	[1] 14	— 5
Kroppsvård	118	119	119	119	119	119	13	0
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	97	98	13	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	139	142	145	145	20	+ 2
Post och tele	144	144	144	142	145	145	13	0
Nöjen och rekreation	126	127	127	128	128	126	15	— 1
Resor	126	127	127	127	127	127	45	0
Motorfordon	..	..	..	..	124	125	53	+ 5
Hemhjälp	141	142	142	144	144	144	11	—
Blommor m. m.	122	126	127	128	129	129	12	+ 1
Totalindex	**128**	**129**	**130**	**129**	**129**	**130**	**1 000**	**0**

[1] Vägningstalen har justerats efter uteslutning av posterna läkarvård och sjukhusvistelse. Se kommentar i texten, sid. 295.

Tab. 3. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1952	År 1953	År 1954	Mars 1954	Juni 1954	Nov. 1954	Dec. 1954	Jan. 1955	Febr. 1955	Mars 1955
Kommerskollegii partiprisindex [1]	147	138	137	137	138	138	138	139	140	140
Finanstidningens » [2]	140	136	134	134	134	134	134	134	135	136
Konsumentprisindex	126	128	129	129	130	129	129	129	129	130

[1] Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » juli 1913/juni 1914.

Tab. 2 lämnar en översikt över de olika delposternas indextal sedan 1953 samt deras procentuella förändringar mellan december 1954 och mars 1955. De senare har beräknats på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 3 har sammanställts förändringarna i detaljhandelspriserna sedan år 1952 enligt konsumentprisindex och partiprisernas utveckling enligt kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. De senare med 1935 resp. juli 1913/juni 1914 som basperioder har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag visa, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivån i tidigare produktions- och distributionsled.

B. D.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i mars 1955 jämfört med februari 1955 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i mars 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (febr. 1955 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	65	10 612	166	10 778	100,0	..	99,9	100,5	7,6
Malmgruvor	54	9 911	165	10 076	100,2	..	100,1	100,7	7,3
Kolgruvor	11	701	1	702	96,4	..	96,4	97,3	11,5
Metall- o. verkstadsindustri	2 409	203 837	15 706	219 543	100,5	101,5	100,6	100,9	6,7
Järn-, stål- o. kopparverk	58	32 293	1 077	33 370	100,6	103,2	100,7	101,8	7,4
Järn- o. stålmanufaktur	491	22 353	2 675	25 028	100,0	101,4	100,1	100,1	5,8
Mekaniska verkstäder	856	86 651	3 749	90 400	100,6	101,3	100,6	100,8	6,1
Reparationsverkstäder	422	9 138	17	9 155	101,1	..	101,1	101,6	4,4
Skeppsvarv	83	21 190	2	21 192	100,8	..	100,8	102,0	8,9
Elektroteknisk industri	188	21 521	6 098	27 619	100,4	100,8	100,5	100,3	8,4
Annan metallindustri	311	10 691	2 088	12 779	99,3	103,1	99,9	99,9	5,6
Jord- o. stenindustri	616	24 836	3 080	27 916	101,0	102,0	101,1	101,2	5,4
Torvindustri	40	207	—	207	102,5	—	102,5	101,6	5,8
Stenindustri	111	3 547	3	3 550	102,5	..	102,5	102,1	5,7
Kalk- o. kritbruk	40	1 564	15	1 579	102,3	..	102,6	102,8	3,9
Cementfabriker	7	1 812	20	1 832	101,9	..	101,8	102,4	6,0
Cementvarufabriker	129	3 178	59	3 237	101,7	..	101,7	101,9	5,3
Tegelbruk	136	4 248	106	4 354	99,9	..	99,9	99,7	6,9
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	25	3 846	2 100	5 946	101,1	102,4	101,6	101,2	5,6
Glasindustri	75	4 480	758	5 238	99,1	100,7	99,3	99,6	4,5
Annan jord- o. stenindustri	53	1 954	19	1 973	101,7	..	101,6	102,9	4,4
Träindustri	1 288	38 491	1 202	39 693	102,2	103,3	102,2	102,8	4,0
Sågverk o. hyvlerier	450	17 544	215	17 759	103,3	108,6	103,3	104,5	4,3
Lådfabriker	36	714	20	734	100,0	..	100,4	102,4	5,3
Fanér- o. plywoodfabriker	12	1 356	112	1 468	103,3	..	103,5	103,5	4,2
Byggnadssnickerifabriker	241	7 233	94	7 327	101,1	..	101,0	101,4	4,0
Möbelfabriker	327	6 840	245	7 085	101,8	105,2	102,0	102,0	3,0
Svarveri- o. skidfabriker	110	2 804	172	2 976	101,1	..	100,8	100,9	4,1
Annan trävaruindustri	112	2 000	344	2 344	99,5	102,1	99,8	100,1	4,0
Massa- o. pappersindustri	126	32 465	2 555	35 020	100,2	100,2	100,2	100,6	6,7
Massafabriker	73	18 417	325	18 742	100,5	103,5	100,5	100,9	6,3
Pappersbruk o. pappfabr.	53	14 048	2 230	16 278	99,9	99,8	99,9	100,2	7,2
Pappersvaru- o. grafisk ind.	612	18 898	5 392	24 290	100,2	99,2	100,0	100,9	6,2
Papp- o. pappersvaruind.	110	2 537	1 651	4 188	100,7	99,9	100,4	100,6	4,7
Grafisk industri	502	16 361	3 741	20 102	100,1	98,8	99,9	100,9	6,5
Livsmedelsindustri	790	21 148	9 426	30 574	100,6	99,1	100,1	100,2	6,8
Kvarnar	40	1 185	210	1 395	98,0	97,2	97,9	98,0	6,0
Bageriindustri	259	4 642	2 335	6 977	100,7	101,8	101,1	101,1	5,8
Sockerindustri	22	2 244	338	2 582	99,6	101,5	99,8	99,3	6,8
Choklad- o. konfektind.	63	1 331	2 442	3 773	101,1	95,8	97,6	97,0	8,5
Mejeriindustri	89	3 120	419	3 539	101,8	104,0	102,0	103,1	7,1
Slakterier o. charkuterier	169	5 835	1 342	7 177	101,0	100,1	100,8	101,1	7,4
Fiskkonservfabriker	44	668	1 120	1 788	99,9	100,1	100,0	101,6	6,8
Fruktkonservindustri	23	516	785	1 301	95,2	94,5	94,8	94,9	5,8
Margarinindustri	10	381	97	478	102,1	..	103,0	100,5	8,2
Annan livsmedelsindustri	71	1 226	338	1 564	100,9	99,4	100,6	100,6	3,9

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I MARS 1955

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i mars 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (febr. 1955 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	168	5 252	1 965	7 217	101,8	101,6	101,8	102,2	8,3
Bryggerier o. läskedrycksf.	160	4 850	900	5 750	102,0	104,4	102,4	103,5	7,4
Tobaksfabriker	8	402	1 065	1 467	99,8	99,3	99,5	97,1	11,9
Textil- o. beklädnadsind. .	993	26 358	45 379	71 737	100,5	100,2	100,3	100,5	5,9
Ylleindustri	80	4 423	4 264	8 687	100,8	99,4	100,1	100,1	7,0
Bomullsindustri	65	7 921	6 613	14 534	100,1	101,1	100,6	100,8	6,4
Linne- o. juteindustri . .	12	1 277	1 362	2 639	100,8	100,7	100,8	102,4	9,5
Trikåfabriker	170	2 037	6 125	8 162	100,5	100,6	100,6	101,2	5,5
Sömnadsindustri	427	5 521	21 436	26 957	101,4	100,0	100,3	100,5	5,3
Hatt- o. mössfabriker . .	46	419	1 505	1 924	99,5	99,5	99,5	97,8	6,0
Annan hithörande industri	193	4 760	4 074	8 834	99,6	100,3	99,9	99,9	5,2
Läder-, hår- o. gummivaruind.	368	11 814	6 501	18 315	100,6	100,5	100,6	100,6	5,3
Garverier	27	1 956	127	2 083	99,9	..	100,0	99,8	6,0
Päls- o. skinnvarufabr. .	84	965	948	1 913	99,8	97,7	98,8	98,7	4,3
Skoindustri	138	3 681	2 684	6 365	100,8	100,8	100,8	100,4	4,2
Andra lädervarufabriker .	55	806	505	1 311	98,3	101,6	99,5	100,2	4,5
Gummivarufabriker . . .	15	3 557	1 976	5 533	101,6	101,1	101,4	102,1	6,9
Annan hithörande industri	49	849	261	1 110	101,1	101,6	101,2	101,1	5,0
Kemisk-teknisk industri . .	314	14 279	3 500	17 779	100,9	100,9	100,9	101,4	7,1
Färg-, olje- o. parfymfabr.	97	2 795	924	3 719	100,2	102,0	100,6	100,3	6,5
Sprängämnesfabriker . .	7	1 331	499	1 830	100,9	101,8	101,2	102,5	6,8
Tändsticksfabriker . . .	8	973	650	1 623	100,5	99,7	100,2	99,8	10,6
Annan kemisk-tekn. ind. .	202	9 180	1 427	10 607	101,1	100,5	101,0	101,9	6,9
Samtl. industrigrupper	**7 749**	**407 990**	**94 872**	**502 862**	**100,7**	**100,4**	**100,6**	**101,0**	**6,3**
Statl. verk o. byggnadsarb.	240	41 535	1 556	43 091	99,3	98,4	99,2	99.2	8,0
Mek. o. elektr. verkstäder	87	11 924	421	12 345	99,5	98,1	99,4	99,8	8,1
Skeppsvarv	3	3 122	33	3 155	99,4	..	99,4	99,0	11,3
Beklädn. verkst., förråd o. d.	55	746	454	1 200	98,4	99,8	98,9	99,2	6,9
Sprängämnesfabriker . .	3	624	365	989	98,9	93,8	97,0	95,6	4,6
Byggnads- o. anläggn.-arb.	92	25 119	283	25 402	99,2	102,9	99,2	99,2	7,8

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, mars 1954 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954								1955		
	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars
Gruvindustri	99,2	99,2	99,8	99,6	99,7	99,4	99,8	100,0	99,6	100,1	100,0
Metall- o. verkstadsindustri	100,0	99,9	100,6	101,1	102,1	103,1	104,1	104,2	104,6	105,0	105,6
Jord- o. stenindustri . . .	102,2	104,9	107,0	106,9	106,3	105,6	104,6	103,2	101,0	100,3	101,4
Träindustri	102,1	103,6	104,6	103,9	103,0	102,3	101,6	99,4	99,3	100,7	102,9
Massa- o. pappersindustri .	100,6	101,1	103,6	102,7	102,3	102,2	102,6	102,2	102,3	102,4	102,6
Pappersv.- o. grafisk industri	99,9	99,5	99,7	100,0	101,0	101,8	102,2	102,1	101,3	101,2	101,2
Livsmedelsindustri	99,3	100,0	105,2	103,7	105,2	109,5	109,3	99,9	101,1	101,6	101,7
Dryckesvaru- o. tobaksind.	102,7	105,0	112,0	104,5	100,2	98,1	98,9	105,2	99,1	99,9	101,7
Textil- o. beklädnadsind. .	98,6	96,7	93,8	94,3	94,9	94,9	94,7	92,7	93,3	94,2	94,5
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	97,9	96,4	94,6	95,8	97,4	98,1	99,0	96,7	97,3	97,7	98,3
Kemisk-teknisk industri .	99,8	100,1	100,1	99,4	99,7	100,2	100,6	99,7	99,7	100,3	101,2
Samtliga industrigrupper	**100,0**	**100,0**	**100,6**	**100,6**	**101,1**	**101,7**	**102,1**	**101,0**	**101,1**	**101,6**	**102,2**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under mars 1955

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa mars 1952	115 486	144 717	121 421	82 673	—	38 869	50 760	47 905	29 177
» » 1953	134 792	165 613	118 764	87 572	27 724	37 438	49 781	50 567	31 208
» » 1954	146 555	179 520	131 194	96 281	28 378	41 361	52 669	49 783	30 542
» febr. 1955	132 381	164 714	119 185	83 968	28 294	39 991	47 833	42 036	25 497
» **mars 1955**	137 790	172 960	134 600	93 203	28 723	41 828	52 197	51 076	30 393
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 833	6 742	3 702	1 466	19	368	405	85	54
Skogsbruk	4 777	5 057	3 232	2 357	3	14	15	—	—
Malmbrytn. o. metallind.	8 212	9 455	10 903	4 305	61	487	520	676	351
Trä-, graf. o. pappersind.	3 415	3 674	3 780	2 156	41	287	310	409	196
Byggnadsverksamhet	34 048	37 738	12 987	11 857	127	6	6	1	1
Övriga industrigrupper	11 615	12 572	7 470	4 049	77	5 494	5 724	3 735	1 916
Samfärdsel o. handel	22 790	35 758	42 405	34 280	15 399	8 839	11 173	12 762	7 826
Förvaltning o. fria yrken	13 022	15 090	12 585	7 194	2 391	5 531	5 920	6 189	3 063
Sjukvård o. husligt arbete	12 988	19 829	25 483	15 687	6 699	12 814	19 647	25 097	15 526
Därav under 18 år	15 370	15 657	13 706	8 373	365	8 022	8 182	6 554	4 180

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, no 5

CONTENTS

Page

The proposal for a law on social assistance. By *Gunnar Engström* 253
Gypsy romanticism. By *Olof Särnmark* 269
Changes in the demand for flats that has been met during the period 1946—1952. By *Erik Larsson* 273
Newly designed modern homes for old people 279
Short notices:
The Social Welfare Board's statement of views on the adjustment of elderly people to productive life 284
Inquiry into family counselling 288
Inquiry into the method of computing the item Housing in the consumer price index 289
The Technical Committee for the Consumer Price Index 290

Periodical Surveys

Register 291
The retail trade turnover in 1954 291
The consumer price index for March 1955 295
Employment and unemployment 298
Literary Survey 304
Book Notices 309

The Issue in Brief

The proposal for a law on social assistance. This article reports on and comments upon the Government's Bill for a social assistance law recently presented to the Riksdag.

The Bill proposes that the Poor Relief Law of 1918 shall be replaced by a new Social Assistance Act. This would remove from the code of laws the branch of social welfare activities known as poor relief (*fattigvård*) and substitute for it a new general form of assistance under the name of social assistance (*socialhjälp*).

According to the proposal, social assistance activities are to be in charge of and the costs borne by the local authorities — as is the case at present with poor relief. Accordingly there is no intention to make any Government grants for the purpose.

There would be set up in each municipal district a Social Assistance Committee (*socialnämnd*), having in principle the same standing as the Poor Relief Committee (*fattigvårdsstyrelse*) now has. In regard to the Committee's internal organization, it is proposed to set up regulations on very much the same lines as the provisions of the new Municipal Act relating to District Councils.

As is the rule under the present Poor Relief Law, the Bill proposes to draw a distinction between obligatory aid, which it is the duty of the local authorities to give, and voluntary aid, which local authorities may grant at their discretion. However, it is proposed to widen the scope of the obligatory aid, so that not only a person who is incapable of work but also a person who for reasons of health should give up working is to be granted such assistance in case of need.

It is considered that neither maternity assistance nor unemployment dole should be included under social assistance.

In regard to the forms of aid, the proposal entails only minor deviations from the rules now in force. As an innovation it is suggested that in certain cases social assistance may be granted through the Social Assistance Committee's standing surety for the recipient of aid.

The current regulations governing domiciliary rights and the local authorities' mutual liability to grant compensation have been greatly simplified. Thus, the requirement of a full year without the receipt of assistance as a condition for the acquisition of new domiciliary rights has been abolished, as also the rule that new domiciliary rights cannot be acquired by a person who has reached the age of 60. The system of derivative domiciliary rights for wife and children has likewise been abolished.

The proposal contains no counterpart to the rules laid down in the Poor Relief Law for returning persons to their place of domicile. A number of other regulations now considered out-of-date have also been removed from the legal code.

It is proposed to limit the far-reaching liability to make repayment which under present legislation rests upon the recipients of assistance. It is also proposed to limit the liability to effect repayment that falls upon the near relatives of recipients of assistance.

The new Social Assistance Act is, according to the Bill, to come into force on January 1, 1957.

It may be added that the social background to this reform is outlined in *Social Sweden*, pp. 239—261, published in 1952 by the Social Welfare Board. P. 253.

Gypsy romanticism. Under this heading Olof Särnmark, Secretary to the Committee of Inquiry of 1954 into gypsy life, takes up for critical examination the book "Zigenarväg" (The Way of the Gypsies) recently published by the author Ivar Lo-Johansson and the photographer Anna Riwkin-Brick.

The article contains the following passage: It is typical that when Ivar Lo-Johansson set about describing life in a gypsy camp he chose not only one of the largest but also one of the wealthiest and most cultivated camps in the country. This camp has, then, to be taken as the prototype for all gypsy camps. But this is far from being the case. If Ivar Lo-Johansson had been animated by a sincere desire to see how the majority of the gypsies in Sweden really live, he could have found many instances of severe want and slum conditions.

The fact that Lo-Johansson has not on a single essential point even hinted at suggestions for taking action that might bring aid to the gypsies may be said to be entirely in keeping with the general tendency of the book. The *laisser-aller* mentality which Lo-Johansson here reveals is bound to be a direct slap in the face to those gypsies who themselves desire nothing better than to be given assistance in solving all the problems and difficulties which beset them daily. P. 269.

Changes in the demand for flats that has been met during the period 1946—1952. In this article an account is given of an inquiry into the housing situation in Norrköping, Linköping and Gävle.

It appears that the increase in the household quotas during this period has been limited by the short supply of apartments. It is not possible to form any definite opinion as to which household quotas would have been obtained had there been no housing shortage. It is probable, however, that the household quotas for both married and unmarried persons would have been higher than those now accounted for. Among married couples, especially in the youngest age groups, there exists a demand which it has been impossible to meet owing to the housing shortage. P. 273.

The Consumer Price Index for March 1955 has been estimated by the Social Welfare Board at 130 (1949 = 100). This implies a rise of 1 point over February 1955.

In respect of the different main groups of goods and services which are included in the index calculations the index numbers for March 1955 remain unchanged for four groups: food; alcoholic beverages and tobacco; housing, fuel and light;

and inventories and household utensils. The index number for clothing and shoes has gone up 1 point to 120, while the number for the Sundries group has gone down 1 point to 127.

The decline in the Sundries item is due, among other things, to the fact that as from March 1955 account has been taken of the discount allowed on medicines following upon the reform of the sickness insurance system. In consequence hereof the items Medical Care and Hospitalization will be excluded from the calculations for the present. P. 295.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S. en Suède

1955, no 5

INDEX

Page

Projet de loi sur l'Assistance sociale. Par *Gunnar Engström* 253
Faux romantisme tzigane. Par *Olof Särnmark* 269
Variations dans la demande satisfaite de logements durant la période 1946—1952. Par *Erik Larsson* 273
Asiles de vieillards nouvellement aménagés 279
Courtes notices:
Avis émis par la D.G.P.S. sur l'adaptation des personnes âgées à la vie productive . 284
Enquête sur la consultation conjugale 288
Enquête sur le calcul du poste habitation dans l'indice des prix à la consommation . 289
Le comité de l'indice des prix à la consommation 290

Aperçus périodiques

Page

Répertoire 291
Le chiffre d'affaires dans le commerce de détail en 1954 291
L'indice des prix à la consommation pour mars 1955 295
Emploi et chômage 298
Bibliographie 304
Comptes rendus de livres 309

Résumé

Projet de loi sur l'Assistance sociale. Cet article expose et commente le projet de loi sur l'assistance sociale récemment déposé par le Gouvernement.

Selon la proposition gouvernementale, la loi de 1918 sur l'Assistance publique sera remplacée par une nouvelle loi sur l'assistance sociale. De ce fait sera éliminée de la législation la forme actuelle d'assistance de la société, dont le nom en suédois (»Fattigvården») signifie littéralement assistance aux indigents, et sera remplacée par une forme générale d'assistance dénommée assistance sociale (»*socialhjälp*»).

Comme c'est actuellement le cas pour l'Assistance publique, c'est aux communes qu'incombera l'assistance sociale et les frais qu'elle occasionnera. Le projet de loi ne propose donc aucune subvention de l'Etat.

Il y aura dans chaque commune un comité social ayant en principe les mêmes attributions que celles revenant aujourd'hui à la direction de l'Assistance publique. Au sujet de l'organisation interne du comité, des réglementations sont proposées qui se rattachent de près aux dispositions de la nouvelle législation sur les communes, touchant l'administration de la commune.

Le projet de loi distingue, de même que la loi sur l'Assistance publique, entre l'aide obligatoire que la commune est tenue de fournir et une aide facultative que la commune est libre d'accorder ou non. Le domaine de l'aide obligatoire sera cependant élargi selon le projet de loi, de sorte que non seulement celui qui est incapable de travailler, mais aussi celui qui pour raisons de santé doit s'abstenir de travailler, pourra bénéficier de l'Assistance sociale.

L'aide aux mères et le secours de chômage ne sont pas considérés devoir ressortir à l'Assistance sociale.

Au sujet des modalités de l'aide, le projet n'implique que de légères modifications à celles actuellement en vigueur. Une innovation serait que l'Assistance sociale pourrait, en certains cas, fournir le secours demandé en se portant garant du bénéficiaire.

Les stipulations actuelles sur le domicile de secours et sur l'obligation réciproque des communes de remboursement des frais payés ont été simplifiées dans une très large mesure. Ainsi a été supprimée la condition pour pouvoir acquérir un nouveau domicile de secours de n'avoir pendant toute une année reçu aucune aide de la commune; supprimé aussi est le règlement qu'un nouveau domicile de secours ne peut être acquis par celui qui est âgé de plus de 60 ans. Le système du domicile de secours acquis par le mariage ou par la filiation a été également abandonné.

Le projet de loi est entièrement exempt des stipulations touchant le transfert au domicile de secours contenues dans la loi sur l'Assistance publique. Certaines autres prescriptions estimées désuètes ont été aussi supprimées.

L'obligation très étendue de rembourser les frais de leur assistance antérieure à laquelle sont tenus les assistés, selon la législation actuellement en vigueur, est limitée dans le projet de loi, de même que l'obligation de remboursement à laquelle sont astreints les proches des bénéficiaires de secours.

La nouvelle loi sur l'Assistance sociale entrerait en vigueur au 1er janvier 1957. P. 253.

Faux romantisme tzigane. Sous ce titre, M. Olof Särnmark, secrétaire du comité d'enquête de 1954 sur les tziganes, fait l'examen critique du livre récemment publié par l'écrivain Ivar Lo-Johansson et le photographe Anna Riwkin-Brick, intitulé »Les Gens de la Route».

Il est caractéristique, dit entre autre l'article, que lorsque Ivar Lo-Johansson s'est mis à décrire la vie dans un campement de tziganes, il ait choisi non seulement un des plus grands campements mais aussi un des plus riches et des plus cultivés du pays et qu'il l'ait présenté comme le prototype de tous les autres — ce qui est fort loin de correspondre à la réalité. Si Ivar Lo-Johansson avait eu le désir sincère de voir comment vivent la plupart des tziganes en Suède, il aurait pu trouver de nombreux exemples de misère et de profond dénûment.

Que Lo-Johansson ne fasse sur aucun point essentiel la moindre suggestion de mesures qui pourraient apporter une aide aux tziganes est en conformité avec l'esprit entier de son livre — lequel ne peut être qu'une insulte aux tziganes dont le souhait le plus vif serait d'être aidés dans tous les problèmes et toutes les difficultés qu'ils rencontrent chaque jour. P. 269.

Variations dans la demande satisfaite de logements durant la période 1946—1952. L'article rend compte d'une enquête sur la situation de l'habitation à Norrköping, Linköping et Gävle.

Il ressort de cette enquête que l'augmentation des quotes-parts pour les ménages durant la période a été limitée par l'offre insuffisante de logements. Il n'est pas possible de savoir exactement quelles auraient été ces quotes-parts si la pénurie d'habitations n'avait pas existé. Il est cependant vraisemblable que les quotes-parts pour personnes *mariées ou célibataires* auraient été supérieures à celles dont il est rendu compte. Parmi les couples mariés, il y a spécialement parmi les plus jeunes groupes d'âges une demande qui n'a pu être satisfaite en raison de la pénurie de logements. P. 273.

L'indice des prix à la consommation pour mars 1955 a été calculé par la D. G. P. S. s'établir à 130 (sur la base 100 en 1949), ce qui implique une augmentation d'une unité depuis février 1955.

Pour les différents groupes principaux de produits et de services qui entrent dans les calculs de l'indice, les nombres indices pour mars 1955 sont inchangés pour quatre groupes: alimentation, boissons spiritueuses et tabac, habitation, chauffage et éclairage, ainsi que pour les effets mobiliers et les ustensiles de ménage. Pour l'habillement et les chaussures, l'indice a augmenté d'une unité à 120, tandis que pour le groupe divers l'indice a baissé d'une unité à 127.

La baisse du poste divers est due, en particulier, à ce que depuis mars 1955, il est tenu compte des rabais sur les médicaments que la réforme sur l'assurance-maladie a entraînés. A ce propos, les postes soins médicaux et frais d'hospitalisation seront jusqu'à nouvel ordre exclus des calculs. P. 295.

Litteraturöversikt

(11 mars—10 april 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

BRAMSNÆS, C. V. Et socialt Verdens-Parlament. Den internationale Arbejdsorganisation i Genève. Socialt tidsskrift 1955, nr 2.

DARIC, J. Die Stellung der Familie in den modernen Staatsverfassungen. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 3.

DUPRÉEL, J. La spécialisation des établissements pénitentiaires. International review of criminal policy 1954, nr 5.

LÓPEZ-REY, M. Cooperación internacional de las Naciones Unidas en la prevención del delito y tratamiento del delincuente. International review of criminal policy 1954, nr 5.

NIELSEN, EINAR. Arbejdsorganisationens første europæiske konference. Arbejderen 1955, nr 6.

SMYTHE, J. A. Juvenile delinquency in Latin-American countries. International review of criminal policy 1954, nr 5.

STRUMILIN, S. Zur Frage der Messung des Volkswohlstandes. (Ur Vestnik Statistiki.) Statistische Praxis 1955, nr 3.

Den internationale arbejdsorganisations Europakonference. Arbejdsgiveren (Danmark) 1955, nr 6.

Summary of comparative survey of the treatment of juvenile delinquents in Europe. International review of criminal policy 1954, nr 5.

Vergleich zwischen sozialer Sicherung der Familien in England und Deutschland. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 3.

La 128e session du conseil d'administration du B. I. T. Journal des associations patronales 1955, nr 10.

Sverige

COLLIANDER, CARIN & ÅMARK, C. Vad är familjerådgivning? Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 3.

EEK, H. Några tryckfrihetsrättsliga principspörsmål. Sv. juristtidning 1955, nr 3.

EKSTRÖM, R. Halvornas krig i folkhemmet. [Trygghet contra frihet.] Lanternan 1955, nr 7.

FORSSBERGER, ANNALISA. Breven till Sefine. Vi 1955, nr 14/15.

HECKSCHER, G. The welfare state and the future — a Swedish point of view. The Anglo-Swedish review mars 1955.

HÄGERSTRAND, T. Sommarutflyttningen från sydsvenska städer. Plan 1955, nr 1.

LINDAHL, G. & LUNDBERG, A. Kv. Rännilen. [Om arbetsliv i Stockholm.] Industria 1955, nr 3.

LINDBÄCK, A. & PALME, O. Reformpolitik vid skiljevägen. Tiden 1955, nr 3.

NYHLÉN, E. Samhället och människan. Kommunalarbetaren 1955, nr 5.

NYQUIST, O. Personundersökning och övervakning. Tiden 1955, nr 3.

OLSSON, J. Den kommunala nämndorganisationen m. m. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 3.

RISINGER, W. De vanföra och produktionen. Sv. vanföretidskrift 1955, nr 3.

SJÖVALL, S. Ett nytt ordningsstadgeförslag m. m. Några kritiska synpunkter från en mindre stads synvinkel. Sv. stadsförbundets tidskrift 1955, nr 4.

Amerikas förenta stater

KALTENBORN, F. Ungdom og forbrytelser i U. S. A. Sosialt arbeid 1955, nr 2.

Finland

Socialutgifterna i Finland år 1953. Social tidskrift 1955, nr 1/2.

Zigenarnas levnadsförhållanden. Social tidskrift 1955, nr 1/2.

Indien

Labour conditions in municipalities. Indian labour gazette 1955, nr 8.

Japan

TAKEYASU, M. Prostitution in Japan. International review of criminal policy 1954, nr 5.

Norge

JOHANSEN, R. S. Bemerkninger om begrepene forsørgelse, underhold og oppfostring. Kommunalt sosialt tidsskrift 1955, nr 2.

Schweiz

VÖLK, K. H. Die schweizerische Kursäle. Ihre Funktion und Bedeutung für Fremdenverkehr und Volkswohlstand. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1955, nr 1.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Arbetarskydd

Norge

DAHLGREN, Å. Vern og velferd — den norska arbetarskyddsföreningen. Arbetarskyddet 1955, nr 2.

Tyskland

GIESE, F. Die Unanwendbarkeit des Nachtbackverbotes auf mehrschichtige Betriebe der Brotindustrie. — PETERS, H. Entgegnung. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 4.

Arbetslön och arbetstid

Sverige

Sjöarbetstidslagen. Maskinbefälet 1955, nr 3.

Svaga motiv för ändringar i arbetstidslagstiftningen. Arbetsgivaren 1955, nr 6.

Amerikas förenta stater

GROSSMAN, P. Length of pay periods in American industry. Monthly labor review 1955, nr 2.

HARRIS, S. Economics of the guaranteed wage. Monthly labor review 1955, nr 2.

LOCKS, M. O. The influence of pattern-bargaining on manufacturing wages in the Cleveland, Ohio, labor market, 1945—1950. The review of economics and statistics 1955, nr 1.

MANSFIELD, E. Wage differentials in the cotton textile industry, 1933—1952. The review of economics and statistics 1955, nr 1.

Danmark

Betænkning om deltidsarbejde. Arbejdsgiveren 1955, nr 6.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

Sverige

BEXELIUS, E. Om sysselsättningsmöjligheter för gamla människor. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 3.

K[ELLGRE]N, N. Tjänstemannagrupperna vid en kris. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 12.

OLSSON, GUNNAR. Arbetsmarknadsläget inom skogsbruket och skogsindustrin. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 6.

PERSSON, KONRAD. Om återställande av arbetsförmåga och återinpassning i arbete. (Rehabilitering.) Folkpensioneringen 1955, nr 2.

Bilismen och arbetskraften. Arbetsmarknaden 1955, nr 2.

Historisk debatt om kristen likställighet. [Kvinnliga präster.] Hertha 1955, nr 1.

Amerikas förenta stater

STEPHAN, F. F. A symposium on unemployment statistics. Some questions on the measurement of unemployment. The American statistician 1955, nr 1.

Indien

Trends in employment in factories. Indian labour gazette 1955, nr 8.

Befolkningsfrågor

DAVIS, K. The origin and growth of urbanization in the world. The American journal of sociology 1955, nr 5.

Sverige

LUNDBLADH, J. Landsbygdsbefolkningens rekrytering. Mjölkpropagandan 1955, nr 3.

MALMBERG, Å. Om flyttningar och andra kontakter mellan stad och land. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 3.

OLINDER, O. De vanligaste dödsorsakerna i olika åldrar. Sv. läkartidningen 1955, nr 13.

Amerikas förenta stater

BOGUE, D. J. Urbanism in the United States, 1950. The American journal of sociology 1955, nr 5.

HANNA, F. A. Age, labor force, and state per capita incomes, 1930, 1940 and 1950. The review of economics and statistics 1955, nr 1.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

HEPPLING, S. Sverige hjälper att bygga i underutvecklade områden. Byggmästaren 1955, nr B 2.

Sverige

HAMRIN, EVA. Bostadsvanor och tradition. Att bo 1955, nr 1.

JOHANSSON, WALTER & MATSSON, M. Nyängen — ett försök till bybildning. Att bo 1955 nr 1.

OOM, R. Det centrala stadsområdets bilparkeringsproblem. Att bo 1955, nr 1.

SAMUELSSON, G. Finansieringen av bostadsbyggandet. Bankvärlden 1955, nr 2.

Bostadsundersökningen. Lantarbetaren 1955, nr 6—7.

Amerikas förenta stater

DUNCAN, O. D. & DUNCAN, B. Residential distribution and occupational stratification. The American journal of sociology 1955, nr 5.

WINNICK, L. Housing: Has there been a downward shift in consumers' preferences? Quarterly journal of economics 1955, nr 1.

Danmark

CHRISTENSEN, V. Om bostadsförhållanden och sjuklighet. Att bo 1955, nr 1.

Finland

JARLE, P.-O. The housing question of population centres. Economic review 1955, nr 1.

MANTERE, E. O. Inkorporeringarna i tvärsnitt. Finsk kommunaltidskrift 1955, nr 2.

Indien

Problem of housing the millions in India. Indian labour gazette 1955, nr 8.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

OLDENBROEK, J. Fem år med Fria Fackföreningsinternationalen. Lantarbetaren 1955, nr 7.

Sverige

BERGSTRÖM, P.-E. En tjänstemannaundersökning för 1953. Företagsnämnderna 1955, nr 1.

Amerikas förenta stater

KRISLOV, J. The extent and trends of raiding among American Unions. The quarterly journal of economics 1955, nr 1.

LOCKS, M. O. The influence of pattern-bargaining on manufacturing wages in the Cleveland, Ohio, labor market, 1945—1950. The review of economics and statistics 1955, nr 1.

Frankrike

CARLSSON, THORBJÖRN. Kring en fransk LO-kongress. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 10.

Israel

JENSEN, E. Ejendommelig fagbevægelse. Arbejderen 1955, nr 7.

Norge

HENRIKSEN, K. & ANDERSEN, K. Arbeidsretten og organisasjonene. [Rec.] Arbeidsgiveren 1955, nr 7.

Tyskland

ALSTERDAL, A. Har de tyska företagsnämnderna misslyckats? Företagsnämnderna 1955, nr 1.

MEIDNER, R. Tyska fackföreningsrörelsen i försvarskamp. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 11.

Hälso- och sjukvård

GARMANY, G. Mental infirmity in old age. Social service 1954/55, nr 4.

Sverige

BLOHM, S.-G. Syntetiska tvättmedel. Något om deras historia, kemi och verkningssätt. Sv. läkartidningen 1955, nr 12.

ENGEL, A. Läkarutbildning och läkarbehov. Sv. läkartidningen 1955, nr 10.

FERNSTRÖM, Å., NILZÉN, Å. & WIKSTRÖM, K. Syntetiska tvättmedel. Undersökning av 537 personer beträffande hudreaktionen för vissa tvättmedel. Sv. läkartidningen 1955, nr 12.

NILZÉN, Å., THYRESSON, N. & WIKSTRÖM, K. Syntetiska tvättmedel. Om tvättmedlens inverkan på huden. Sv. läkartidningen 1955, nr 12.

STENERUDH, K.-E. Läkarna och de statsanställdas sjukvårdsförmåner. Från departement och nämnder 1955, nr 5.

Sjukledighetsfrekvensen 1953 bland Göteborgs stads arbetstagare. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1955, nr 1.

Österrike

Tuberkulosesterblichkeit in Österreich. Statistische Nachrichten 1955, nr 2.

Jordbruksfrågor

KLAYMAN, M. I. Note on national indices of agricultural production. Monthly bulletin of agricultural economics and statistics 1955, nr 2.

NARAIN, R. D. Problems of sampling in Latin America. Monthly bulletin of agricultural economics and statistics 1955, nr 2.

Sverige

HÖGSTRÖM, E. Det mindre jordbruket bör ge en bättre lön. Från departement och nämnder 1955, nr 6.

K[ELLGRE]N, N. »Jordbrukspriserna upp eller ner?» Fackföreningsrörelsen 1955, nr 10.

KILANDER, E. Jordbruksprisema. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 7.

SWEDBORG, E. Jordbrukets prissättning i stöpsleven. Lantmannen 1955, nr 13.

Israel

HAGBERG, K. Jordbruket i Israel. Mjölkpropagandan 1955, nr 3.

Sovjetunionen

SEMJONOW, J. Malenkov, Chrustjev och det ryska jordbruket. Kooperatören 1955, nr 5.

Kooperation

Sverige

GULDBERG, TATIANA. Kooperationen och kvinnorna. Kooperatören 1955, nr 5.

Nykterhetsfrågor

HOFF, H. Trafik og alkohol — fællesnordiske retsregler. Tidskrift för systembolagen 1955, nr 3.

Sverige

DIMBERG, R. & SALUM, I. Medicinsk behandling av alkoholism. Sv. läkartidningen 1955, nr 10.

KJELLVARD, H. En facklig fylleridomstol. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 11.

LUNDQUIST, G. Om profylax och behandling vid alkoholmissbruk. Tirfing 1955, nr 1.

SOHLBERG, H. Fackföreningsrörelsen och alkoholfrågan. Tirfing 1955, nr 1.

WAHLBERG, S. Några huvuddrag i den nya alkohollagstiftningen. Tirfing 1955, nr 1.

WIKLUND, D. Nya lagen om nykterhetsvård. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1955, nr 1.

Kommunerna och nykterhetspolitiken. Sv. stadsförbundets tidskrift 1955, nr 4.

Norge

HELGESEN, T. J. Alkoholvanene i Oslo og deres sammenheng med enkelte sosiale og økonomiske forhold. Alkoholspørsmålet 1955, nr 1.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

HAGEN, E. E. The consumption function: A review article. The review of economics and statistics 1955, nr 1.

Levnadskostnader och reallöner i de nordiska huvudstäderna. [Rec.] Social tidskrift 1955, nr 1/2.

Sverige

LINDAHL, O. Konsumtionsutvecklingen efter kriget. Statsanställd 1955, nr 4.

SAMBERGS, Å. Värderingsnormer för jordbruk m. m. vid 1955 års taxering. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1954, nr 9.
SELLBERG, T. Priskontrollen. Balans 1955, nr 1.
Jordbruksuppgörelse under ansvar. Affärsvärlden 1955, nr 12.

Amerikas förenta stater

GRÜNWALD, R. Die Marktforschung in den USA. Wirtschaftsdienst 1955, nr 3.
OLSSON, CURT G. Detaljhandelns öppethållningstider i USA. Affärsekonomi 1955, nr 4.

Panama

PARO, PAULINE, B. Family income and expenditures in Panama city, 1952. Monthly labor review 1955, nr 2.

Schweiz

KÜNG, H. Kleinkredit und Abzahlungsgeschäft. Schweiz. Konsum-Verein 1955, nr 13.

Storbritannien

MOOR, E. Avbetalningshandeln i Storbritannien. Ekonomisk revy 1955, nr 3.

Socialförsäkring

Sverige

HERNER, B. Hittills gjorda erfarenheter av den allmänna sjukförsäkringen. Sv. läkartidningen 1955, nr 10.
LUNDBERG, O. Några synpunkter på de nya allmänna försäkringsvillkoren för lång sjukförsäkring i Sverige. Nordisk försäkringstidskrift 1955, nr 2.
Den allmänna sjukförsäkringen och det statliga lönesystemet. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1955, nr 8.
Arbetslöshetspolitikens två linjer. Lantarbetaren 1955, nr 6.
Folkpensionering och sjukförsäkring. Arbetarskyddet 1955, nr 2.

Amerikas förenta stater

ALTMEYER, A. J. The development of social security in the United States of America. Bulletin of the International social security association 1954, nr 12.
MYERS, R. J. The purpose of a retirement test in an old-age security system. Bulletin of the International social security association 1954, nr 12.
SCHALLER, H. G. Social security transfer payments and differences in state per capita incomes, 1929, 1939, and 1949. The review of economics and statistics 1955, nr 1.

Frankrike

Le relèvement des allocations familiales. Journal des associations patronales 1955, nr 13/14.

Tysklana

HASTLER, H. Schwierige Begriffe in der Arbeitslosenversicherung. Soziale Sicherheit 1955, nr 3.
ROCKTÄSCHEL, O. Soziologische Erkenntnisse aus dem Rentenzugang in der Invaliden- und Angestelltenversicherung in den Jahren 1950 bis 1952. Bundesarbeitsblatt 1955, nr 6.

Socialvård

Sverige

ANDERSSON, THURE. Åldringsvård — sjukvård. Sveriges landstings tidskrift 1955, nr 1.
BJÖRHAMMAR, C. Om tillämpning av 12 § folkpensioneringslagen (gift pensionär anses såsom ogift och ogift såsom gift). Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1955, nr 1.
DAHLSTRÖM, H. Nykterhetsvård — socialvård. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1955, nr 1.
ELMDAHL, J. Barnhemmen år 1953. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 1.
ERIKSSON, TORSTEN. Fångvårdens reformering. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 1.
ESSÉN, E. »Standarddaghem.» Sv. socialvårds tidning 1955, nr 3.
HOLM, GRETA. Halvdaghem-deltidsarbete, lyckad kombination. Morgonbris 1955, nr 4.
LINDBLOM, CARIN. Sunt förnuft och daghemmen. Beklädnadsfolket 1955, nr 4.
MELIN, O. Socialhjälp ersätter fattigvård? Skogsindustriarbetaren 1955, nr 6.
PERSSON, KONRAD. Om återställande av arbetsförmåga och återinpassning i arbete. (Rehabilitering.) Folkpensioneringen 1955, nr 2.
STENKULA, C. G. Om icke fastställda faderskap. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 1.
ÅKERBLAD, B. Synpunkter på rehabiliteringens innehåll och organisation. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 3.
Den minskade beläggningen på upptagningshemmen. Barnavård och ungdomsskydd 1955, nr 1.

Finland

MÄKINEN, E. Lagen om invaliditetsunderstöd. Finsk kommunaltidskrift 1955, nr 2.

Indien

Why is the juvenile crime on increase? Social welfare mars 1955.

Storbritannien

YOUNG, F. Society and the needs test. Social service 1954/1955, nr 4.

Tyskland

OEL, A. Die sozialen Verhältnisse der Renten- und Unterstützungsempfänger. Soziale Sicherheit 1955, nr 3.

Statistisk teori

Amerikas förenta stater

DEREYMAEKER, R. L'utilisation des méthodes de sondage dans les statistiques officielles des Etats-Unis. Bulletin de statistique (Belgien) 1955, nr 2.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

DAHR, ELISABETH & DAHLKVIST, R. Försöken rörande intagning i högre skolor. [Referat.] Folkskollärarnas tidning 1955, nr 13.

NÄSSTRÖM, E. Landstingen och den framtida yrkesutbildningen. Sveriges landstings tidskrift 1955, nr 1.

OSTEN, GERD. Filmen och yrkesvalet. Frihet 1955, nr 7.

Training for work study personnel in Sweden. Industry and labour 1 april 1955.

Österrike

Die österreichischen Berufsschulen im Schuljahr 1953/54. Statistische Nachrichten 1955, nr 2.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Committee on the judiciary.
Juvenile delinquency. Wash. 1955. (84th congress, 1st session. Senate report. 61.)

ANDERSEN, KRISTEN. Arbeidsretten og organisasjonene. Oslo 1955.

ANNELL, ANNA-LISA. Pertussis in infancy as a cause of behaviour disorders in children. Upps. 1953. (Akad. avh.)

BEFOLKNINGSUTVECKLINGEN i Gagnef och närliggande kommuner 1850—1953 samt i Gagnef speciellt 1946—1950. [Sthlm 1955.] (Lantbruksstyrelsen. Planläggningsbyrån.) [Stencil.]

COHN, H. O. Hjälp och råd i sociala frågor. Sthlm 1955.

DANMARK. Statens husholdningsråd.
Årsberetning. 1953/54. Khvn 1955.
— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1955.
Bd 157: H. 4. Befolkningens bevægelser 1953.
— Sundhedsstyrelsen.
Dödsårsagerne i kongeriget Danmark. 1953. Khvn 1955.

FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic and social affairs.
Foreign capital in Latin America. New York 1955. (Publ. 1954. 2. G. 4.)
Rural electrification. Prep. by the secretariat of the Economic commission for Asia and the Far East. New York 1954. (Publ. 1954. 2. F. 1.)
— Department of social affairs.
International directory of schools of social work. New York 1954. (Publ. 1955. 4. 2.)

GRÉEN, S. Trädgårdsyrket. Sthlm 1955. (Industriens upplysningstjänst.)

INDIEN. Central statistical organisation.
Statistical abstract. 1951—52. Delhi 1953.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. New series. Geneva 1955.
40. Administrative practice of social insurance.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
38th session, Geneva, 1955.
Report. Geneva 1955.
6 (2). Penal sanctions for breaches of contract of employment.
7 (2). Vocational training in agriculture.
8 (2). Welfare facilities for workers.

INTERNATIONELLA SOCIOLOGISKA FÖRENINGEN.
Transactions of the 2nd world congress of sociology. Held in ... Liège, Belgium, from 24—31 Aug. 1953 ... Vol. 1—2. Lond. & Hereford 1954.

JANZON, ASTRID. Samarbete till hälsa. Sthlm 1955.

KASTMAN, GRETA. Hemvårdslära. På uppdrag av Svenska yrkesskolföreningens lärobokskommitté, avd. för husligt arbete. 3 uppl. Sthlm 1954.

KONJUNKTURINSTITUTET.
Meddelanden. Sthlm 1955.
Ser. B: 17. Nationalbudget för år 1955.

KÄMPE, Y. & LUND, A. Några sörmländska lantarbetare och deras familjer. Utg. i samarbete med Svenska lantarbetareförbundet. Sthlm 1955.

LO-JOHANSSON, I. Zigenarväg. Bild: *Anna Riwkin-Brick*. Sthlm 1955.

NIKISCH, A. Arbeitsrecht. 1. Allgemeine Lehren und Arbeitsvertragsrecht. 2., erw. u. völlig neubearb. Aufl. Tüb. 1955.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Oslo 1955.
191. Folkemengdens bevegelse 1952.
192. Veterinærvesenet 1952.
— Statistisk sentralbyrå.
Samfunnsøkonomiske studier. Oslo 1955.
3. Økonomisk utsyn 1900—1950.

SCHWEIZ. Bureau fédéral de statistique.
Statistiques de la Suisse. Berne 1955.
266. Recensement fédéral de la population 1er déc. 1950. Vol. 11. Canton de Neuchâtel.

SILBERMANN, A. La musique, la radio et l'auditeur. Étude sociologique. Paris 1954.

SJUKKASSEKALENDERN. Utg. av Svenska sjukkasseförbundet. [Sthlm 1955.]

SKATTEBETALARNAS FÖRENING.
Meddelanden. Sthlm 1955.
138. *Lundgren, Valborg & Petre, Gunnel.* Makarna äro pliktiga att ... En vardaglig framställning av lagens syn på hushållspengar och andra ekonomiska frågor i familjen. 2 uppl.
139. Hur skatterna beräknas.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955. Sthlm 1955.
7. Det mindre jordbrukets möjligheter att uppnå bättre lönsamhet. Betänkande avg.

[d. 16 febr. 1955] av Småbruksutredningen. (Jo.)

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1955.
1. Årsbok.
Statistisk årsbok. 85 (1954).
3. Hälso- och sjukvård 2.
Stockholms stads sjukvård. 21 (1953).

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1955.
Industri och bergshantering.
Industri. Berättelse för år 1952. (Kommerskollegium.)
Jordbruk med binäringar.
Fiske 1953. (Statistiska centralbyrån.)
Transport- och kommunikationsväsen.
Sveriges järnvägar 1953. Av Järnvägsstyrelsen.

UTRIKESDEPARTEMENTET.
Aktstycken. Ny serie. Sthlm 1955.
I: A: 5. Förenta nationernas generalförsamlings 9:e ordinarie möte New York 1954.
I: B: 4. Europarådet. Ministerkommitténs 14:e och 15:e möten 1954. Rådgivande församlingens 6:e ordinarie möte 1954.

WINDMULLER, J. P. American labor and the international labor movement 1940 to 1953. Ithaca, N. Y. 1954. (Cornell international industrial and labor relations reports. 2.)

WOOTTON, BARBARA. The social foundations of wage policy. A study of contemporary British wage and salary structure. Lond. 1955.

YEARBOOK of international organizations. 5 (1954—55). Brussels 1954. (Union of international associations.)

Remiss till socialstyrelsen

Det mindre jordbrukets möjligheter att uppnå bättre lönsamhet. Betänkande avgivet av småbruksutredningen. SOU 1955: 7. (Jo.) Remisstid: före 1 juni 1955.

Recensioner

Elmér, Åke: Svensk socialpolitik. Lund: Gleerups, 1954. 366 sid. Kr 9,75.

Michanek, Ernst: Socialboken. Stockholm: Tidens förlag, 1954. 351 [+ 1] sid. Kr 6,75.

Cohn, H. O.: Hjälp och råd i sociala frågor. Stockholm: Saxon & Lindström, 1955. 157 sid. Kr 5.

Åke Elmérs »Svensk socialpolitik» och Ernst Michaneks »Socialboken» är numera två väl inarbetade handböcker, som behandlar den svenska socialpolitiken. Elmérs bok kom nyligen ut i en femte upplaga, Michaneks har ännu inte hunnit längre än till andra upplagan. Båda böckerna har många förtjänster och de kompletterar på sätt och vis varandra. Elmér framhåller i förordet att han för att åstadkomma översiktlighet och lättillgänglighet inte har strävat efter någon fullständig exakthet i fråga om detaljer och mindre betydelsefulla undantag från huvudregeln. Michaneks målsättning är delvis en annan. Hans bok är främst skriven för dem som vill ha reda på de bestämmelser, som har betydelse för en bredare allmänhet. I den andra upplagan har han emellertid vid omarbetningen gett större utrymme åt bakgrunden till de olika socialpolitiska åtgärderna.

De båda böckerna är disponerade ganska olika. Elmérs är utan tvivel den som är lättast att överblicka, den ger också större plats åt historiska tillbakablickar och den innehåller ganska många relativt personliga kommentarer till socialpolitikens sätt att fungera. Den har diagram och tabeller, som lättar upp framställningen, och i den senaste upplagan har litteraturförteckningen gjorts ganska utförlig och dessutom finns det hänvisningar till de särskilda författningarna. Michaneks bok har en tyngre disposition och det är inte alltid så lätt att snabbt hitta vad man önskar — till nästa upplaga önskar man i varje fall ett sakregister. Han hänvisar till Sveriges rikes lag i fråga om alla lagar, som är intagna där, och bara i övriga fall till särskilda

nummer i Svensk författningssamling. Den största förtjänsten med Michaneks bok är att han på ett minimum av utrymme åstadkommer ett maximum av konkretioner. Man kan läsa en sida ungefär var som helst i hans bok, och förvåna sig över hur många fakta, som han kan pressa in på detta utrymme, och det är mycket svårt att hitta några egentliga sakuppgifter, som inte är riktiga hos honom.

Det är ganska betecknande att båda författarna i rätt stor utsträckning ser socialpolitiken utifrån de statliga reformernas perspektiv, även om man naturligtvis redogör för vilka kommunala organ, som har att handha de olika uppgifterna. Särskilt betecknande är att båda författarna så flyktigt refererar och kommenterar den viktiga diskussionen om socialvårdens nuvarande och framtida organisation, trots att de för övrigt båda är i hög grad intresserade av de tendenser till en mera förebyggande, personligt inriktad socialvård, som utmärker dagens samhälle. Men att denna utveckling knappast kan bli riktigt gynnsam utan att den kommunala socialvården på vissa punkter får en radikalt annan organisation tas inte upp till diskussion.

Det är naturligtvis inte alltför angeläget att i böcker av detta slag försöka finna fel. Anmälaren har dock inte i litteraturförteckningarna i någon av böckerna kunnat upptäcka Rudolf Meidners avhandling »Svensk arbetsmarknad vid full sysselsättning» och tycker kanske att Elmér på några punkter varit en smula vårdslös i sina formuleringar och i sitt urval av fakta. Det gäller framför allt skildringen av de kommunala organen och statskontrollen över den kommunala verksamheten.

En bok av en helt annan karaktär är H. O. Cohns »Hjälp och råd i sociala frågor». Om den kan man kort och gott säga, att den inte borde ha kommit ut. Författaren har inte tillräckliga kunskaper för att behandla detta ämne och hans praktiska anvisningar är ofta vaga och missvisande. Några exempel: Redan på första sidan i första kapitlet, som handlar om fattigvård, märker man att författaren tror att de tidigare fattigvårdskonsulenterna och de nuvarande socialvårdskonsulenterna är olika tjänstemän och han har en mycket oklar uppfattning om hur socialstyrelsens inspektionsverksamhet är organiserad. På sid. 12 skriver han att den som är varaktigt omhändertagen av fattigvården, förlorar sin rösträtt och att förslag finns till slopande av bestämmelsen. I själva verket försvann fattigvårdsstrecken redan år 1945! Han talar fortfarande om skyddshem och skyddshemsinspektör och i avsnitten om ferievistelse för barn och ferieresor för barn skriver han, att upplysningar i regel kan erhållas hos socialsystern, vilken åtminstone i de flesta kommuner torde vara en helt okänd person. Det finns massor av andra felaktigheter i denna bok, men de anförda exemplen får vara tillräckliga för att visa att Cohns bok inte kan fylla sin uppgift.

Paul Lindblom

Henriksson, Erik: Frånvaro från arbetet. En studie av personalfrånvaron under år 1950 vid svenska försäkringsföretags huvudkontor. (Försäkringsbolagens företagsekonomiska forskningsnämnd. Skrift nr 5.) Stockholm: Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm, 1954. 175 sid. Kr 18,50. (Distribution Norstedts.)

Studier rörande frånvaron från arbetet har i regel två syften. Främst vill man veta vad frånvaron bland olika grupper av anställda kostar företaget eller myndigheten. Svar på denna fråga erhåller man genom att studera frånvarons omfattning under en viss tidsperiod. Men de skillnader som man vid en sådan undersökning får fram i sjukfrånvaron mellan olika kategorier av anställda t. ex. mellan män och kvinnor, gifta och ogifta kan man förmoda inte enbart beror på medicinska utan även på andra icke-medicinska omständigheter. Det är då ur flera synpunkter värdefullt att få fram de variabler som samvarierar med sjukfrekvensen.

Den undersökning rörande frånvaron från arbetet som företagits vid Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid handelshögskolan i Stockholm avser ca 6 300 kontorsanställda vid ett 50-tal försäkringsbolag, vilket utgör drygt två tredjedelar av hela antalet kontorsanställda inom försäkringsvärlden. Tidsperioden för undersökningen var kalenderåret 1950.

Den första delen av undersökningen re-

dovisar frånvarons omfattning under året. Bland de resultat som framkommit kan nämnas att det genomsnittliga antalet sjukfrånvarodagar var följande:

	Ogifta	*Gifta*	Samtliga
Män	9,1	10,0	9,8
Kvinnor	16,1	21,7	17,9

Kvinnornas högsta genomsnittliga sjukfrånvaro återfanns i åldern 40-44 år, männens i åldern 55-59 år. Det genomsnittliga antalet sjukfrånvaroperioder var 2,30 för män (2,71 standardberäknat med kvinnornas åldersfördelning) och 4,57 för kvinnor. För såväl män som kvinnor var antalet högst i åldrarna före 20 år och sjönk därefter. Genomsnittliga antalet frånvarodagar per sjukperiod var 4,26 för männen och 3,92 för kvinnorna.

Den andra avdelningen av undersökningen är den intressantaste. Där görs försök att fastställa de samband, som kan tänkas råda mellan sjukfrånvaron och andra studerade variabler. Som mått på sjukfrånvarons omfattning för en viss grupp har i regel använts andelen personer i gruppen med 5 eller flera sjukfrånvaroperioder under året. Detta mått är givetvis bättre än antalet sjukfrånvarodagar, vilket senare mått mera mäter individens hälsotillstånd än anpassningen till arbetet. Den huvudhypotes som prövas är nämligen att den frånvaro som betecknas som sjukfrånvaro samvarierar inte enbart med de olika individernas hälsotillstånd utan även med vissa andra omständigheter som t. ex. arbetsmiljö, hemförhållanden etc. Denna huvudhypotes uppdelas i två delhypoteser; den ena (hypotes A) säger att en anställd, vars arbetsmiljö är sådan att han i högre grad än i en annan arbetsmiljö »kan känna sig liten och obetydlig», har högre frånvaro än en anställd i en annan arbetsmiljö; den andra (hypotes B) säger att anställda med sysselsättningar som kräver mer eller mindre stor arbetsinsats på annat håll än hos arbetsgivaren har högre frånvaro än andra anställda. En mängd underhypoteser används för att ge svar på huvudhypotesen och delhypoteserna. I de flesta fall sker prövningen med hjälp av x^2-test.

Den första delhypotesen (hypotes A) har prövats med fem olika frågeställningar. Därvid framkom att manlig personal i »högre ställning» hade mindre omfattande frånvaro än personal i »lägre ställning» samt att personal i små arbetsgrupper inte hade så hög frånvaro som personal i större arbetsgrupper. Däremot kunde intet samband konstateras mellan sjukfrånvaron och företagets eller arbetslokalens storlek.

Av de frågeställningar som prövats på hypotes B och som gett positiva svar kan nämnas att yngre gifta kvinnor (20-29 år) hade högre frånvaro än ogifta och att gifta kvinnor med förskolebarn hade signifikant större frånvaro än gifta kvinnor med skolbarn. Däremot framkom inte något samband mellan sjukfrånvaron för kvinnor och deras hemhjälpsförhållanden.

Bland övriga arbetshypoteser som materialet styrker kan nämnas att ju större del av lönen, som personal får behålla vid sjukfrånvaro, desto högre är frånvaron samt att personal med hög frånvaro också har ett stort antal fall av för sen ankomst. I företag där de anställda har hög genomsnittlig frånvaro förekommer även hög personalomsättning särskilt på kvinnlig arbetskraft. Något samband mellan väderleken på morgonen någon timme före arbetet och frånvarons omfattning har däremot icke kunnat konstateras.

De förhållanden som har jämförts med sjukfrånvaron är givetvis endast en del av alla som kan tänkas påverka arbetsmoralen eller individernas anpassning till arbetet. De hypoteser som prövats i undersökningen synes emellertid vara de mest betydelsefulla och sådana som man har någon möjlighet att kunna statistiskt pröva.

K.-E. F-g

Bowlby, John: Modern och barnets själsliga hälsa. Stockholm: Natur och Kultur, 1954. 180 sid. Kr 13,50.

Översättningen av originalets titel Maternal Care and Mental Health är inte helt lyckad. Den svenska titeln associerar för mycket till populära råd i uppfostringsfrågor för föräldrar. I själva verket innehåller boken en sammanställning av forskningar och erfarenheter beträffande moderlöshetens verkningar på barnets psykiska utveckling. Materialet har insamlats

och bearbetats på uppdrag av Världshälsoorganisationen (WHO). Primärundersökningarna härrör från flera europeiska länder, däribland Sverige, samt USA. Dr Bowlby har besökt Sverige och bl. a. sett Barnbyn och Nybodahemmet i Stockholm.

Alla forskare och barnpedagoger är eniga om att »det väsentliga för den psykiska hälsan är, att barnet i spädbarns- och småbarnsåldern upplever ett varmt, intimt och stadigvarande förhållande till modern (eller en som varaktigt ersätter henne), som ger både glädje och tillfredsställelse». Det har också kunnat visas, att psykiska defekter i långt högre grad beror på bristfälliga uppväxtförhållanden än på dåliga anlag. Det är den dåliga miljön, som ärvs. De individer, som på grund av moderlöshetens verkningar är karaktärsdefekta, s. k. psykopater och neurotiker, blir inga bra föräldrar. De för ofta den psykiska smittan vidare till nästa generation. Här gäller samma förhållande som tidigare för tuberkulosen. Tuberkulos är som bekant inte en ärftlig sjukdom. Inte desto mindre var det förr vanligt att hela familjer hade sjukdomen. Fattigdom och okunnighet var de betingelser, i vilka smittan frodades. Nu vet vi hur man kan hindra att barnen sjuknar. Vi vet att de medicinska åtgärderna måste kombineras med sociala förbättringar för familjen.

Anstaltsbarnet, urtypen för det moderlösa barnet, blir mer eller mindre psykiskt skadat. Detta gäller alldeles särskilt för dem som tillbringar de första levnadsåren på barnhem. Man har jämfört sådana barn med en grupp, som levde tillsammans med mödrarna under ogynnsamma betingelser, yrkesarbetande mödrar, daghemsvistelser och dåliga sociala förhållanden. Den senare gruppen visade mycket bättre anpassning och utveckling. Anstaltsbarnens känsloreaktioner blir ofta specifika. De är stillsamma och tillbakadragna eller accepterar alla med samma ytliga glättighet. För anstaltspersonalen blir de »lättskötta» i jämförelse med de »bortskämda» hemmabarnen, som visst inte är beredda att gå till vem som helst och ofta visar prov på trots och egensinne. Det är just detta beteende hos anstaltsbarnen, som är ett allvarligt omen för framtiden. Vikten av att barnet under de första levnadsåren vårdas av en enda person, som det älskar och älskas av, kan aldrig överdrivas, då det utgör grunden för en normal personlighetsutveckling. Aldrig så välstädade rum, uniformerade barnsköterskor, perfekt kroppsvård och vitaminrik föda på barnhem kan ersätta ens en dålig mor. Många socialarbetare och lärare stirrar sig blinda på att ett hem är smutsigt och slarvigt, men glömmer det viktigaste, att försöka få en uppfattning om den psykiska atmosfären i hemmet. De menar att barnet får bättre vård på barnhem.

Den samhälleliga vården av barn måste inriktas på att anstaltsplacering är ett nödvändigt ont, som inte får ske förrän alla andra möjligheter övervägts. Anstaltsvård borde ifrågakomma endast för mycket kort tid och i sådana fall, där man vet att modern sedan kan överta vården. De utomäktenskapliga barnen får ofta fara illa på grund av täta miljöbyten. Vanligt är att de först en tid vistas på spädbarnshem, medan modern försöker ordna för sig och barnet. Under de följande åren får de ambulera mellan modern, släktingar, fosterhem och barnhem. Här måste man antingen ge modern så effektivt ekonomiskt stöd att hon verkligen kan ta hand om sitt barn, eller i god tid övertala henne att låta adoptera bort barnet. Fosterhemsorganisationen måste förstärkas. Att det nu kan vara svårt att anskaffa fosterhem beror huvudsakligen på att det ges ringa ekonomisk ersättning. Myndigheter är mer benägna att betala 20 kr om dagen för ett barns vård på barnhem än 5 kr om dagen till ett fosterhem. Om man betalar fosterhemmen ordentligt, så har man också möjlighet att få ett urval av goda fosterhem. I de fall då modern redan vid barnets födelse är inställd på adoption, bör barnet snarast lämnas i adoptivföräldrarnas vård. Det är helt oriktigt att låta barnet tillbringa det första levnadsåret på spädbarnshem.

Allt detta är erfarenheter och synpunkter, som författaren ger oss klara fakta för. Det är hälsosam läsning för socialarbetare samt barnavårdande och anslagsbeviljande myndigheter.

Margit Krantz

SOCIALA MEDDELANDEN

1955 · Nr 6

Självmordsförsök

Erfarenheter av 500 fall vid ett allmänt sjukhus

Av med. lic. *Ruth W. Ettlinger* och med. lic. *Per Flordh*, Södersjukhuset

I denna artikel redovisas framför allt de sociala aspekterna på de undersökta fallen av självmordsförsök. De medicinska synpunkterna torde komma att redovisas i Svenska läkartidningen under år 1955.

Red.

Självmord och självmordsförsök kan spåras långt tillbaka i mänsklighetens historia och är kända i de flesta kulturer. Genom sin tragik, dramatik och gåtfullhet har de alltid intresserat författare och forskare, fordom övervägande ur religiös och filosofisk synvinkel, nu mera ur samhällsvetenskaplig och medicinsk.

I våra dagar är självmorden ett problem av högst betydande storleksordning. Som framgår av tabell 1 begås årligen ca 1 200 självmord i Sverige, vilket överstiger antalet dödsfall i trafikolyckor.

Självmordsfrekvensen uppvisar enligt den offentliga statistiken en fortgående men ganska måttlig stegring. Däremot kan en enorm ökning iakttas av självmordsförsöken. Det verkliga antalet självmordsförsök är okänt, då dessa ej redovisas för sig i statistiken. Enligt beräkningar vid Södersjukhuset i Stockholm har frekvensen fördubblats på ett par år, vilket stämmer med uppskattningar på annat håll. Det har därför synts oss angeläget att utnyttja Södersjukhusets rikhaltiga patientmaterial för systematisk bearbetning.

Material och metodik. Hittills har forskningen övervägande sysslat med de fullbordade självmorden samt med de på sjukhus intagna fallen av själv-

Tab. 1. Antal trafikdödsfall och självmord 1951—1953

År	Trafikdödsfall i Sverige	Självmord	
		Sverige	Stockholm
1951	708	1 145	183
1952	750	1 192	183
1953	921	1 332	195

mordsförsök. Vanligen har man i efterhand gått igenom diagnosregistren och bearbetat journaler med självmordsförsöks- eller intoxikationsdiagnoser. Enligt vår uppfattning är ett dylikt förfarande behäftat med betydande felkällor. En stor mängd patienter blir då aldrig rubricerade som suicidalfall, antingen därför att de vårdas på somatiska avdelningar, där man inte har blicken öppen för möjligheten av självmordsförsök i t. ex. en fraktur eller ett sår, eller också därför att den psykiska sjukdomen så helt dominerar bilden att man helt förbiser det självmordsförsök som fört patienten till sjukhus. En hel del till sjukhus införda självmordsförsöksfall blir heller aldrig inlagda utan sänds hem efter den första omvårdnaden. Ej minst från praktisk synpunkt vore det värdefullt att undersöka en representativ grupp självmordsförsök, där *alla* patienter medtagits — inlagda och hemsända, lätta och svåra. Utgångspunkten för vår undersökning har därför varit att under en bestämd tidrymd registrera och undersöka alla till Södersjukhuset införda fall av självmordsförsök eller misstänkt självmordsförsök, att insamla tillräckligt många fall, att göra en fyllig social utredning och slutligen att göra materialet till föremål för statistisk analys.

Södersjukhuset erbjuder goda betingelser för insamlande av ett dylikt material. Sjukhuset har ett stort upptagningsområde omfattande 350 000 människor. Akutverksamheten, även den psykiatriska, är synnerligen livlig, bl. a. beroende på att Stockholms stads tills vidare enda psykiatriska lasarettsavdelning är belägen inom Södersjukhuset. Vid denna finns en hela dygnet tjänstgörande jourhavande psykiater. Till sitt förfogande har denne bl. a. en för hela sjukhusets jourverksamhet gemensam intagnings- och observationsavdelning.

Undersökningen påbörjades den 24 januari 1952 och avslutades den 2 maj 1953. Samtliga berörda avdelningar och kolleger hade då upplysts om den planerade undersökningen och uppmanats remittera varje säkert eller misstänkt fall av självmordsförsök till den jourhavande psykiatern. All möjlig möda nedlades på att göra undersökningen så fullständig som möjligt. En del fall av självmordsförsök, framför allt av kirurgisk karaktär, har vi nog trots allt ej lyckats få med. Avgränsningen av patientmaterialet har berett vissa svårigheter. Att exakt definiera begreppet självmordsförsök låter sig inte göra. Både från allmän psykiatrisk och psykodynamisk synpunkt är gränsen flytande mellan skador och förgiftningar, där individens bestämda avsikt varit att dö, eller där han under ogynnsamma betingelser kunnat dö, men aldrig önskat att dö utan avsikten varit en euforiserande berusning. Ett av våra syften har varit att få en tvärsnittsbild av hur ett osorterat självmordsförsöks-klientel på ett allmänt sjukhus ter sig för en psykiatrisk konsult.

Som självmordsförsök har därför i denna undersökning medtagits alla fall där den mottagande internmedicinaren eller kirurgen haft så grundad anledning misstänka självmordsförsök att han tillkallat sin psykiatriska kollega. Materialet har därför kommit att innehålla förhållandevis många från somatisk synpunkt lätta och mindre riskabla fall och det torde därigenom skilja sig från andras. Denna olikhet i materialens sammansättning

medför också olikheter i resultaten, t. ex. den psykiatriska diagnosgrupperingen.

Varje fall undersöktes så snart som möjligt av jourhavande psykiatern. För att få denna första bedömning så likformig som möjligt upprättades ett tämligen omfattande formulär. Bedömningen har dock blivit något heterogen, då den gjorts av läkare med olika stor erfarenhet. En stor del av fallen har bedömts av någon av oss båda.

Målet var att på detta sätt registrera och primärundersöka 500 fall i följd. Något flera patienter medtogs som säkerhetsmarginal, så att slutsumman även efter vissa strykningar kunde återföras till 500. Ur materialet uteslöts alla icke-stockholmare på grund av svårigheter att få fram fullständiga data. Vidare borttogs tre patienter, en av diskretionsskäl, två på grund av omöjlighet att identifiera dem — fel eller falskt namn hade antagligen uppgetts.

Primäruppgifterna om våra patienter har sedan kompletterats genom socialutredning.[1] Varje patient har identifierats och sedan efterforskats i tillgängliga offentliga register, t. ex. mantalsregister, socialregister etc. Vidare har varje patient uppsökts i patientregistren vid Södersjukhuset, Beckomberga sjukhus och Långbro sjukhus. Journalerna har studerats i original. I vissa fall har även praktiserande läkare eller andra tillfrågats. På detta sätt har vi i en utsträckning, som vi från början inte vågade hoppas på, kunnat få fram nödvändiga fakta både beträffande antecedentia, aktuellt tillstånd och fortsatt förlopp. Ungefär ett år efter det den sista patienten införts efterforskades alla i mantalsregistret och på pastorsämbetena, varigenom vi även fick uppgift på vilka som avlidit under ungefär ett observationsår.

De insamlade uppgifterna bearbetades och infördes sedan på nålkort. Arbetet därmed bedrevs som ett lagarbete, där varje patient diskuterades av oss bägge och socialarbetaren. Vi tror oss därigenom ha undgått grövre ojämnheter i bedömningen.[2]

Vårt material består sålunda av 500 fall av självmordsförsök som i följd införts till Södersjukhuset. De 500 försöken har utförts av 457 patienter, av vilka 201 var män och 256 kvinnor. 4 patienter förekommer i materialet med 3 självmordsförsök och 35 patienter med 2 självmordsförsök. Då intet annat sägs har i beräkningarna använts antalet självmordsförsök, dvs. 500.

Tidsfaktorer. De 500 självmordsförsöken har insamlats under 465 dagar. Under undersökningstiden har i medeltal införts 1,08 fall av självmordsförsök per dygn (män 0,47 och kvinnor 0,61).

Tabell 2 visar fördelningen av självmordsförsöken månadsvis under undersökningsperioden. Som synes är den ganska jämn. Man kan möjligen ana en lätt ökning höst och vår, men någon statistiskt säker tendens finns ej.

Man kunde vänta sig att självmordsförsöken skulle vara speciellt anhopade vid vissa data i månaden, t. ex. i månadens början eller i dess slut,

[1] Denna har handhafts av kuratorn, fil. kand. Gunilla Wattrang.

[2] Nålkortsuppgifterna analyserades sedan statistiskt av fil. kand. Staffan Ekblom, Stockholms högskola.

Tab. 2. Antal självmordsförsök per månad under undersökningsperioden

	Män	Kvinnor	Summa
1952: januari[1]	3	5	8
februari	17	21	38
mars	8	25	33
april	19	15	34
maj	15	24	39
juni	12	13	25
juli	7	18	25
augusti	17	11	28
september	15	19	34
oktober	17	19	36
november	10	23	33
december	9	14	23
1953: januari	15	18	33
februari	10	18	28
mars	23	18	41
april	20	20	40
maj[1]	1	1	2
Summa	218	282	500

[1] Att dessa månader så kraftigt avviker i antal självmordsförsök beror på att de endast omfattar delar av den aktuella månaden.

sammanhängande med avlöningsförhållanden, motboksperioden etc. I vårt material är emellertid fördelningen under månadens olika data relativt jämn. Man skulle även kunna tänka sig att helgerna med alla de emotionella problem som är förbundna därmed skulle visa särskilt hög självmordsfrekvens. Inte heller på denna punkt har vår undersökning visat någon signifikant avvikelse från medeltalet.

Köns- och åldersfördelning. Av våra patienter är 44 % män. Av Stockholms befolkning är 46 % och i Södersjukhusets »upptagningsområde» (Söder och de södra förorterna) 48 % män. Vårt material överensstämmer sålunda med befolkningen. Självmordsförsök begås lika ofta av män som av kvinnor, vilket överensstämmer med iakttagelserna hos de fåtaliga författare, som gjort liknande befolkningsstatistiska jämförelser, exempelvis *Dahlgren.*[2] Många författare anger att kvinnor oftare gör självmordsförsök än män. Denna uppfattning torde hänföras till ofullständig statistik.

Åldersfördelningen redovisas i tabell 3. Jämför vi denna med befolkningssammansättningen finner vi hos männen i vårt material betydligt färre i åldersgruppen under 20 år, beroende på att barn och ungdom sällan gör

[2] Se litteraturförteckningen, sid. 320.

Tab. 3. Patientmaterialets åldersfördelning

Ålder, år	Män		Kvinnor		Summa	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
—20	9	4,1	19	6,7	28	5,6
20—29	42	19,3	91	32,3	133	26,6
30—39	87	39,9	81	28,7	168	33,6
40—49	45	20,7	47	16,7	92	18,4
50—59	20	9,1	33	11,7	53	10,6
60—	15	6,9	11	3,9	26	5,2
Summa	218	100,0	282	100,0	500	100,0

självmordsförsök. I åldersgruppen 30—39 år nås maximum och det relativa antalet är här större än hos befolkningen. Hos kvinnorna föreligger samma sänkning i den yngsta åldersklassen av samma skäl som hos männen. Maximum för kvinnorna inträffar i åldersgruppen 20—29 år och överstiger motsvarande åldersgrupp i befolkningen. Hos kvinnorna har vi dessutom iakttagit en säker sänkning i åldern över 60 år. Dahlgren har här liknande resultat.

Civilstånd. Till begreppet »skild» har vi hänfört frånskilda, hemskilda och gifta, som flyttat från varandra. Till gifta har även förts stadigvarande sammanboende män och kvinnor. Civilståndsfördelningen i vårt material har jämförts med fördelningen enligt folkräkningen den 31 december 1950. Vi har dessutom övertygat oss om att inga nämnvärda förändringar inträffat fram till år 1952.

Vårt patientmaterial visar en starkt signifikant avvikelse från befolkningen. Bland männen är det färre ogifta beroende på att vi har så få unga. Gifta och änklingar visar ingen skillnad. Däremot föreligger en trolig överrepresentation för skilda. Kvinnorna visar samma avvikelse, men överrepresentationen av skilda är här betydande. Från olika håll har påpekats att äktenskap har en självmordsförebyggande verkan; att suicidklientelet med andra ord företer fler ogifta. Detta stämmer i varje fall icke i detta självmordsförsöksklientel och Dahlgren har kommit till samma resultat. Att skilda har högre frekvens visar hän på äktenskapskonflikternas och samlevnadsproblemens betydelse.

Sociala förhållanden

Ensamstående. Från många håll har påpekats den roll isolering och ensamhet spelar för neurotisering och för självmordsförsöks-problemet. Som »ensamstående» har i vår undersökning betecknats patienter som ej delar hushåll med någon annan. Med denna definition är 22 % av patienterna ensamstående — män 18 %, kvinnor 25 %. Någon jämförelse med befolkningen har ej kunnat göras. *Stengel* har även 22 % ensamstående i ett Londonklientel och uppger siffran 5 à 6 % för befolkningen, dock utan att ange beräkningsgrunden härför. Tydligen löper ensamstående människor ökad risk att råka in i en självmordsförsöks-situation.

Barnantal. Barnantalet har beräknats väsentligen med hänsyn till den ökade försörjningsbörda och ekonomiska belastning som barn innebär. Antalet barn har beräknats ur socialregistret, vilket numera ställer sig lätt på grund av de allmänna barnbidragen. Som dessa endast utgår till 16 år har vi endast fått med barn till den åldern, medan befolkningsstatistiken räknar upp till 18 år. Någon jämförelse är sålunda ej möjlig. I vårt material är 55 % barnlösa, 23 % har 1 barn, 18 % har 2—3 barn och 3 % har 4 eller flera barn. I varje fall synes antalet barnrika inte vara oproportionerligt stort; den ökade försörjningsbörda som barnrikedom medför tycks ej spela någon större roll. Vi har inte funnit någon författare som berört detta problem.

Av våra 91 kvinnor med barn är 9 ogifta, dvs. 10 %. Antalet ogifta mödrar i befolkningen framgår ej av befolkningsstatistiken. Någon ökad risk för självmordsförsök tycks de i varje fall ej vara utsatta för.

Födelseort och inflyttning. I folkräkningen den 31 december 1945 var antalet infödda stockholmare över 15 år 32 %. I vårt material är de 34 %. Ingen övervikt finns sålunda bland de inflyttade. Med tanke på de nyinflyttades anpassningsproblem, bostadssvårigheter etc. har vi också beräknat hur länge våra patienter bott i Stockholm. Endast 7 % har emellertid bott mindre än ett år i staden, en siffra som torde motsvara inflyttningskvoten. Några statistiska beräkningar har här ej gjorts och ej heller har hänsyn tagits till omflyttningen inom Stor-Stockholm.

Inkomster. Inkomstuppgifterna i vårt material utgörs av de taxerade inkomsterna för år 1952, respektive för år 1951 i fråga om dem som införts under de första fem månaderna år 1952. Då vi önskade ett mått på den ekonomiska situationen har för gifta hänsyn även tagits till eventuell samtaxering.

Någon strikt statistisk jämförelse med befolkningen är ej möjlig då statistikens inkomstsiffror släpar efter och inkomstfördelningen genomgår rätt snabba förändringar, t. ex. genom förändringar i penningvärdet. Våra siffror visar vid en grov jämförelse tämligen god överensstämmelse med inkomstfördelningen i Stockholm år 1951. I varje fall överensstämmer yttergrupperna, dvs. de lägsta och högsta inkomsttagarna. Detta hindrar inte att ekonomiska omständigheter kan vara av betydelse för självmordsförsök, exempelvis plötsligt minskade inkomster eller ökade ekonomiska engagemang, vilka kanske inte framträder i årsinkomsternas storlek. Vår undersökning utesluter alltså inte att det kan finnas ekonomiska motiv till självmordsförsök.

Socialhjälp. En annan aspekt på våra patienters ekonomiska förhållanden har erhållits genom att vi tagit reda på hur många av vårt klientel som åtnjutit socialhjälp i form av kontantunderstöd samma månad som eller månaden före självmordsförsöket. I vårt material är 16 % understödstagare (ingen könsskillnad), medan motsvarande antal i befolkningen är 5 %. Skillnaden är starkt signifikant. Denna övervikt för socialhjälpsklientelet i vår undersökning synes i förstone strida mot de föregående slutsatserna om inkomsterna. Denna motsägelse är emellertid skenbar. Anledningen till socialunderstödet var i regel sjukdom. Våra patienter har i regel varit sjuka någon tid innan självmordsförsöket.

Yrken. Fördelningen av patienterna i undersökningen efter yrken kan i några avseenden jämföras med 1945 års folkräknings. I åldersgrupperna under 40 år har vi hos bägge könen flera »anställda» än i befolkningen, säkert beroende på vårt materials åldersfördelning. Över 40-års-gränsen finns ingen skillnad.

En specialundersökning har gjorts med hjälp av 1950 års folkräkning beträffande förvärvsarbetande gifta kvinnor. Till denna grupp har räknats dem som redovisar en taxerad inkomst på mer än 600 kr. Befolkningsstatistikens definition är: den som har förvärvsarbete mer än halva dagen.

Med hänsyn till det deklarationstekniska förfarandet tror vi att dessa grupper är jämförbara. Vi har här funnit en starkt sägande avvikelse. Vårt material visar en säker övervikt för förvärvsarbetande gifta kvinnor och en motsvarande säker underrepresentation av icke förvärvsarbetande, dvs. väsentligen hemmafruar. På ett intressant sätt kan här det psykiska slitage objektivt belysas som förvärvsarbetande gifta kvinnor utsätts för.

Psykisk anamnes. De anamnestiska data som redovisas i denna artikel gäller endast alkoholism och kriminalitet.

I vårt material har vi funnit att 54 % av männen har alkoholanamnes, dvs. använde alkohol i sådan utsträckning att följden blivit sociala störningar eller samlevnadsproblem. Motsvarande siffra är för kvinnorna 9 %. *Dahlgren* uppger att i hans material förekommer 46 % alkoholmissbrukare bland männen. Motsvarande siffra för kvinnorna är enligt Dahlgren 2 %. *Batchelor* uppger i sin uppsats om alkoholism och självmordsförsök att han funnit 21,5 % med »personal history of excessive drinking». Som synes föreligger det på denna punkt en rätt god överensstämmelse med Dahlgrens siffror.

I 25 % av fallen av självmordsförsök hos män finner man anamnestiska uppgifter om kriminalitet; motsvarande siffra för kvinnorna är 3 %. Könsskillnaden är statistiskt säker. Vi har inte kunnat finna någon litteraturuppgift på denna punkt, om man bortser från att *Batchelor och Napier* uppger att de i sin psykopatgrupp funnit att 13 av 25 män hade »police records». Det rör sig i detta fall om ett utvalt klientel.

En hel rad intressanta anamnestiska fakta har vi på grund av vår undersökningsmetodik ej kunnat få med. Sålunda fäster Batchelor och Napier i sin serie uppsatser om problemen kring självmordsförsök stor vikt vid patientens barndomsförhållanden, speciellt då vid begreppet »broken home» som uppväxtmiljö. De finner detta i 73 % av den s. k. psykopatgruppen och i mer än 50 % av åldringsgruppen.

Motiv. Dahlgren citerar i sin undersökning ett uttalande som tillskrivs Wagner år 1864: »Wir besitzen keine Statistik der Motive der Selbstmörder, sondern nur eine Statistik der Meinungen anderer über die Motive». Detta uttalande äger sin fulla tillämplighet även för självmordsförsöken. För att undgå den svårighet som ligger i bedömning av motiven, har vi nöjt oss med att registrera vad patienten uppgett vid den första psykiatriska penetrationen.

Man finner att huvuddelen av motiven grupperar sig kring de mänskliga samlevnadsproblemen, framför allt äktenskapliga och erotiska konflikter. I andra hand kommer problem rörande alkohol- och andra missbruk samt psykisk sjukdom. Först senare i frekvens kommer de sociala faktorerna, såsom ekonomi, bostad etc. Det är förvånansvärt att kroppslig sjukdom nämns så ofta som motiv, liksom att graviditet icke förekommer oftare som motiv för självmordsförsök. Med hänsyn till den osäkerhet som vidlåder begreppet motiv har vi emellertid avstått från vidare statistisk jämförelse med andra grupper.

Vidtagna åtgärder. I motsats till i utlandet får sjukhusen i Sverige och

speciellt i storstäderna direkt motta ett stort antal sjuka människor, varav många ej intas. Detta gäller även självmordsförsök. Den jourhavande sjukhusläkaren ställs inför mycket svåra avgöranden, då det gäller att fördela de hårt ransonerade sjukhusplatserna till de mest behövande.

»Intagningsavdelningen» är Södersjukhusets mottagnings- och observationsavdelning på 10 platser, där akuta fall tillhörande samtliga specialiteter kan läggas in högst ett dygn. Den definitiva placeringen måste ske följande morgon. Ofta har flera åtgärder måst vidtas beträffande samma patient. I många fall har en somatisk avdelning, dvs. vanligen en internmedicinsk eller kirurgisk avdelning måst inkopplas innan eventuell psykiatrisk vård kommit till stånd.

Ca 20 % av självmordsförsöks-patienterna har sänts hem omedelbart, medan sammanlagt 50 % erhållit psykiatrisk vård i någon form, antingen på klinik (30 %) eller på sinnessjukhus (20 %). Resterande 30 % har vårdats på intagningsavdelningen eller somatisk avdelning och därifrån hemsänts. I många av dessa fall har kontroll på psykiatriska polikliniken eller hos någon praktiker rekommenderats. Det föreligger ingen skillnad med hänsyn till kön och ålder i fråga om de åtgärder som vidtagits.

Önskvärda åtgärder. Skillnaden mellan de vidtagna åtgärderna och de önskvärda åtgärderna, vilka senare med nödvändighet måste bedömas subjektivt, berör i huvudsak möjligheterna till psykiatrisk sjukhusvård. Man skulle velat lägga in ytterligare ca 5 % av självmordsförsöks-fallen på sinnessjukhus och ytterligare ca 25 % på psykiatrisk klinik.

Lönar sig våra terapeutiska ansträngningar? Lönar det sig att öka dem? Vårt svar är obetingat ja. Ett självmordsförsök är ofta en engångsföreteelse hos människor i konfliktsituationer. Då de befinner sig i ung ålder är inte minst den samhällsekonomiska vinsten betydande. Få patienter avlider senare genom självmord, men dock alltför många. Vår terapi måste främst gå ut på att minska detta antal. Trots allt måste vi ibland ge tappt, emedan suicidtendensen hos några är så stark att vi med våra nuvarande kunskaper och resurser ej kan rädda dem.

Självmordsförsök är ett symtom på psykisk insufficiens. Terapi och profylax mot självmordsförsök sammanfaller med bekämpandet av psykisk ohälsa i allmänhet. Det stora antalet självmordsförsök understryker ytterligare behovet av snar utbyggnad av den psykiatriska vårdens alla grenar.

Litteratur

Batchelor, I. R.: »Alcoholism and Attempted Suicide», *The Journal of Mental Science*, April 1954.

Batchelor, I. R. & Napier, M. B.: »Psychopatic States and Attempted Suicide», *British Medical Journal*, June 12, 1954.

Dahlgren, K. G.: *On Suicide and Attempted Suicide. A Psychiatrical and Statistical Investigation.* Lund: Lindstedts, 1945.

Stengel, E.: »Enquiries Into Attempted Suicide», *Proceedings of the Royal Society of Medicine*, September 1952.

Ålders- och könsfördelningen bland utlänningar i Sverige

Av förste aktuarie *Gustav Möller*, statens utlänningskommission

Från att tidigare under många decennier ha varit ett emigrationsland har Sverige från och med år 1930 blivit ett land med nettoimmigration. Ännu under 1930-talet var antalet utlänningar i vårt land av mindre storleksordning. Flyktingströmmarna under och strax efter det andra världskriget medförde emellertid som bekant stora förändringar av såväl tillfällig som mera bestående natur inom utlänningsstocken här. Under den senare delen av 1940-talet skedde årligen en mycket kraftig tillströmning av utlänningar hit — här bortses då från den successivt växande turismen — av en annan karaktär än flyktingströmmen, nu till övervägande delen arbetssökande. Fram till år 1952 fortsatte stegringen av utlänningsantalet, vilket därefter visat tecken att stagnera eller rentav minska något.

Totalantalet utlänningar i Sverige kan efter den nordiska passfrihetens genomförande den 1 juli 1952 visserligen ej exakt fastställas men har för de senaste åren beräknats ligga mellan 230 000 och 240 000, den tillfälliga säsonghöjningen genom sommarturismen ej medräknad.

Av det förhållandet att antalet utlänningar i stort sett är oförändrat skall man emellertid ej förledas att tro att utlänningsstocken ej förändras, ty det gör den i mycket hög grad. Visserligen sker detta i relativt ringa utsträckning genom födelser och dödsfall, men avgången till följd av naturalisation är förhållandevis avsevärt starkare. Under det senaste decenniet har som följd härav omkring 60 000 utlänningar blivit svenska medborgare. Naturalisationssiffrorna visar en stark ökning under de senaste åren: år 1953 översteg antalet 8 000 och år 1954 uppgick det till mer än 9 000. Men framför allt på grund av ut- och inflyttning — mest av de nordiska nationaliteterna — sker en livlig omsättning inom en del av utlänningspopulationen. Resultatet härav blir en nettoinflyttning, som ungefär uppväger minskningen till följd av naturaliseringsprocessen.

Det mera instabila skiktet av utlänningsstocken — arbetstagande och besökande med kortare vistelsetid — uppskattas till omkring 100 000 personer, inklusive barn. De mera stadigvarande bosatta utlänningarna uppgår till 130 000 à 140 000, i vilket antal likaledes ingår barn. Gränsen mellan de båda grupperna är givetvis flytande.

Utlänningarnas nationalitetsfördelning har man sedan gammalt god kännedom om. Däremot är kunskapen om deras ålders- och civilståndsförhållanden bristfällig. I huvudsak sammanfaller antalet mera stadigvarande utlänningar med antalet utlänningar med uppehållstillstånd. (Att märka är att antalet av sistnämnda kategori icke är lika med antalet gällande till-

Tab. 1. Ålders- och könsfördelning bland utlänningar med gällande uppehållstillstånd per

	Födelseår	1954–1947	1946–1938	1937–1934		1933–1929		1928–1924		1923–1919	
	Kön / Nationalitet	Barn	Barn	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
1	Dansk	3 793	1 659	205	288	1 098	981	2 412	1 228	2 121	872
2	Norsk	2 420	1 313	125	348	571	1 208	829	1 206	1 257	972
3	Finsk	5 093	2 952	924	2 198	2 114	4 134	2 431	3 017	1 690	1 871
4	Isländsk	25	12	3	4	24	31	17	17	15	2
5	Baltisk	1 714	2 718	329	255	529	401	1 136	586	1 328	898
6	Brittisk	170	103	17	22	44	98	109	92	79	65
7	Fransk	122	72	21	23	45	48	91	54	75	42
8	Italiensk	444	397	47	57	116	112	373	171	367	174
9	Nederländsk	247	136	44	44	175	88	228	107	144	81
10	Polsk	1 206	262	25	23	146	56	453	222	558	324
11	Schweizisk	142	93	17	15	180	76	215	86	81	34
12	Tjeckoslovakisk	134	73	19	9	45	14	75	46	90	36
13	Tysk	2 624	2 515	383	1 194	1 719	3 448	1 440	2 489	888	1 382
14	Sudet-tysk	383	305	36	39	104	71	204	106	160	106
15	Ungersk	363	178	5	9	24	30	149	139	146	108
16	USA-medborgare	110	83	18	15	64	38	55	44	37	23
17	Österrikisk	401	213	31	106	239	233	244	206	189	183
18	Övriga	1 076	795	132	125	347	225	542	295	475	238
19	Samtliga	**20 467**	**13 879**	**2 381**	**4 774**	**7 584**	**11 292**	**11 003**	**10 111**	**9 700**	**7 411**

Tab. 2. Ålders- och könsfördelning bland utlänningar, som under år 1954 erhållit svenskt

	Födelseår	1954–1939		1938–1935		1934–1925		1924–1915	
	Kön	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
	Förutvarande nationalitet								
1	Dansk	126	113	10	11	70	137	102	60
2	Norsk	116	112	16	11	31	193	72	101
3	Finsk	261	254	246	198	80	597	101	229
4	Baltisk	364	336	60	65	132	128	207	214
5	Italiensk	10	5	—	2	3	2	5	5
6	Polsk	115	96	1	3	39	37	93	75
7	Tysk	117	129	29	26	51	208	55	80
8	Ungersk	25	16	—	2	8	14	13	12
9	USA-medborgare	5	2	2	1	3	1	1	2
10	Österrikisk	14	14	1	—	6	10	5	8
11	Övriga	163	144	16	17	64	75	105	67
12	Samtliga	**1 316**	**1 221**	**381**	**336**	**487**	**1 402**	**759**	**853**

den 30 juni 1954 i Sverige, fördelade på de större nationaliteterna

1918–1914		1913–1909		1908–1899		1898–1889		Före 1889		Summa			Tillhopa	
Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Barn	Män	Kvinnor		
1 124	444	702	317	642	291	243	105	49	39	5 452	8 596	4 565	**18 613**	1
715	531	354	328	317	400	161	169	57	65	3 733	4 386	5 227	**13 346**	2
1 084	1 274	837	961	788	1 094	233	406	96	176	8 045	10 197	15 131	**33 373**	3
6	3	4	3	—	2	1	2	—	—	37	70	64	**171**	4
1 045	779	1 207	903	1 943	1 435	842	709	261	408	4 432	8 620	6 374	**19 426**	5
51	41	48	40	55	45	29	34	21	29	273	453	466	**1 192**	6
34	13	24	10	21	18	13	15	4	9	194	328	232	**754**	7
174	90	183	88	150	87	43	39	18	9	841	1 471	827	**3 139**	8
64	42	43	36	47	41	23	21	6	6	383	774	466	**1 623**	9
331	205	283	175	249	190	51	104	25	43	1 468	2 121	1 342	**4 931**	10
40	23	28	27	27	17	16	14	7	8	235	611	300	**1 146**	11
33	32	38	19	59	38	20	25	3	8	207	382	227	**816**	12
494	672	678	591	810	734	287	336	136	263	5 139	6 835	11 109	**23 083**	13
87	61	126	89	152	150	43	55	5	24	688	917	701	**2 306**	14
65	41	77	33	50	48	18	31	11	15	541	545	454	**1 540**	15
38	28	30	19	78	56	109	96	217	126	193	646	445	**1 284**	16
88	57	77	59	72	73	32	28	14	27	614	986	972	**2 572**	17
308	159	297	174	456	343	250	273	104	140	1 871	2 911	1 972	**6 754**	18
5 781	**4 495**	**5 036**	**3 872**	**5 916**	**5 062**	**2 414**	**2 462**	**1 084**	**1 395**	**34 346**	**50 849**	**50 874**	**136 069**	19

medborgarskap, fördelade på de större nationaliteterna

1914–1905		1904–1895		Före 1895		Summa		Tillhopa	
Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor		
27	21	10	4	1	5	346	351	**697**	1
18	26	10	13	2	6	265	462	**727**	2
69	148	17	49	10	23	784	1 498	**2 282**	3
247	223	179	148	111	139	1 310	1 253	**2 553**	4
6	2	1	1	2	1	27	18	**45**	5
58	45	13	19	4	7	323	282	**605**	6
71	53	46	36	30	53	399	585	**984**	7
15	12	3	4	2	1	66	61	**127**	8
13	9	22	12	49	49	95	76	**171**	9
5	8	7	4	3	11	41	55	**96**	10
79	62	29	36	50	41	506	442	**948**	11
608	**609**	**337**	**326**	**264**	**336**	**4 152**	**5 083**	**9 235**	12

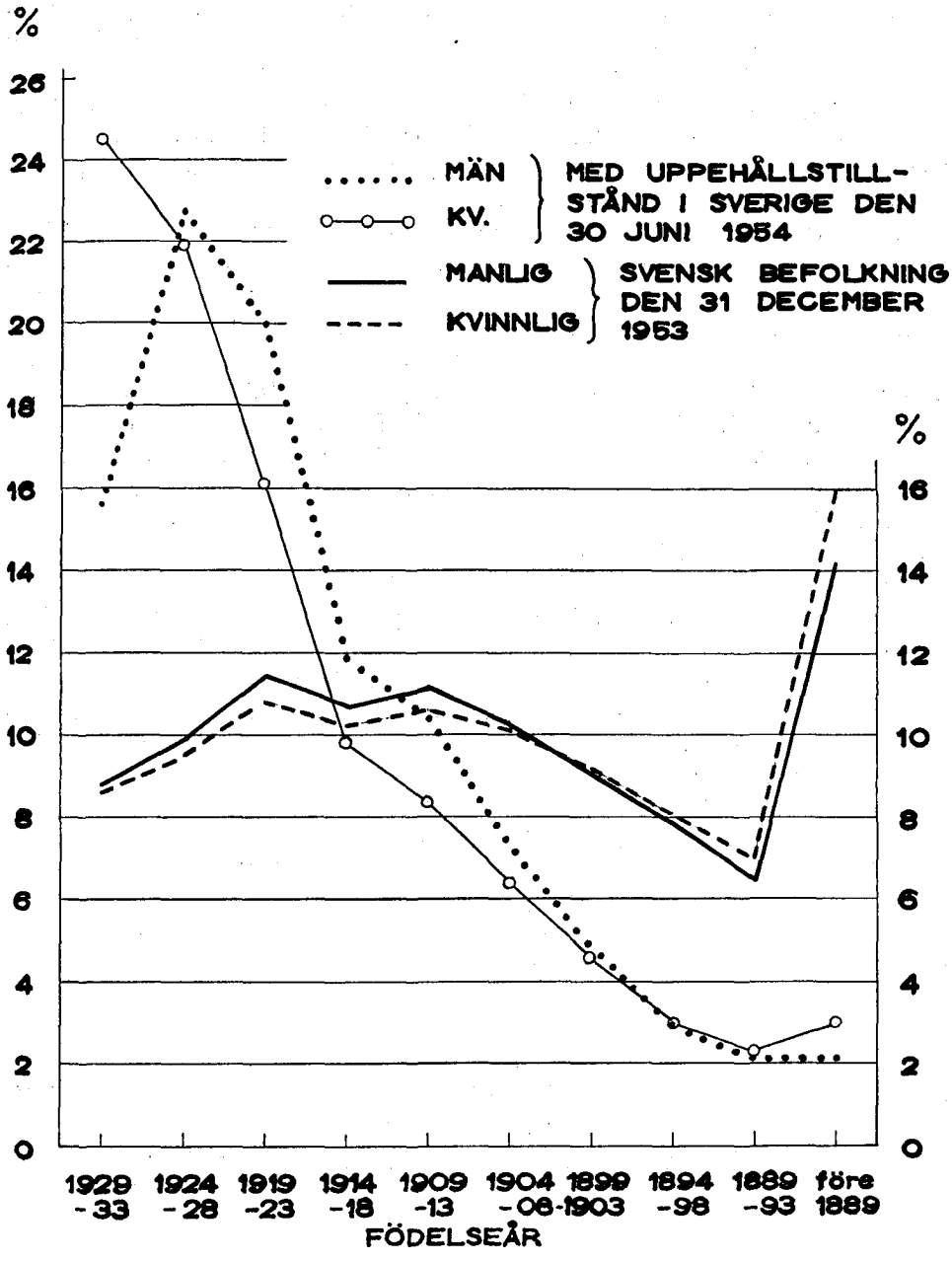
stånd, enär barn under 16 år, som medföljer föräldrar, i regel är uppförda på faderns eller moderns tillstånd.) Från och med den 1 juli 1954 har danskar, norrmän och finnar befriats från skyldigheten att inneha uppehållstillstånd även vid längre tids vistelse här. Ur befolkningspolitisk synpunkt är det de stadigvarande bosatta av utlänningarna som tilldrar sig det största intresset. Möjligheten att göra en undersökning rörande dessas åldersfördelning på basis av förefintligt material, upphållstillstånden, skulle vara försutten i och med att detta material efter nordbornas bortfallande blev ofullständigt. Medan tillfälle var har därför en genomgång av sagda material sökt verkställas för att få fram åldersfördelningen bland de utlänningar, som den 30 juni 1954 fanns upptagna på ett vid nämnda tidpunkt gällande uppehållstillstånd. Det har visat sig att materialet är ofullständigt såtillvida att ett par tusen nordbor, vilkas uppehållstillstånd utlöpt månaderna närmast före den 1 juli 1954 och egentligen borde ha förlängts, uraktlåtit att göra detta och därigenom ej kommit med i materialet. Detta som bestått av protokollskopiorna över beviljade uppehållstillstånd, innehåller tyvärr icke uppgift om civilstånd, vilket skulle ha varit av värde att medtas. Det har behandlats manuellt och resurserna har beklagligtvis endast medgett en summarisk åldersgruppering. Det har sålunda ej varit möjligt att uppdela utlänningarna i årsklasser efter födelseår. Åldersgrupperna har av olika skäl ej ens kunnat sammanställas med jämn fördelning av årsklasserna. Utlänningslagen fastslår den övre åldersgränsen för barn till 16 år. Det har varit av vikt att få uppgift om antalet barn i förskolåldern. Gränsen har här satts vid 1947 års ingång. Gruppen kommer därigenom att omfatta 7 1/2 årsklasser. Den följande åldersgruppen har måst omfatta under åren 1938—1946 födda barn och sålunda 9 årsklasser. Materialet innehåller ej uppgift om kön beträffande beledsagande barn. Könsuppgifterna rörande det mycket ringa antalet barn med eget uppehållstillstånd har därför såsom varande av mindre värde i detta sammanhang utelämnats. Efter framförda önskemål har en åldersgruppgräns dragits från år 1934. I övrigt har indelningen gjorts i femårsklasser tillbaka till år 1888. Av utrymmesskäl har emellertid i tabell 1 grupperna födda 1904—1908 och 1899—1903 sammanslagits till en grupp samt 1894—1898 och 1889—1893 till en annan. Samtliga årsklasser före 1889 har sammanställts i en grupp.

En olägenhet i materialet har kunnat elimineras. I viss utsträckning har födelseåret där icke angetts. Tack vare den noggranna registreringen av utlänningar med uppehållstillstånd har dock uppgifter om födelseår i samtliga dessa fall kunnat införskaffas efter undersökning antingen i registraturen eller i vederbörandes dossier.

Könsfördelningen är totalt sett påfallande jämn, men det finns starka divergenser inom de olika nationaliteterna. Sålunda är kvinnorna i synnerligen stark övervikt bland tyskar och finnar samt överväger klart hos norrmännen. Britterna och österrikarna har en ganska jämn könsfördelning, under det att männen är i majoritet inom flertalet nationsgrupper, med mycket stark dominans hos bl. a. danskarna.

DEN SVENSKA BEFOLKNINGEN OCH UTLÄNNINGAR MED UPPEHÅLLSTILLSTÅND I SVERIGE

PROCENTUELL FÖRDELNING AV PERSONER ÖVER 20 ÅR EFTER KÖN OCH ÅLDER

I fråga om åldersfördelningen avviker utlänningsstocken till dels mycket starkt från den svenska populationen. Man frapperas kanske först av det — med hänsyn till förhållandena och uppbyggnaden i övrigt — stora barnantalet med dess ojämna fördelning mellan barnen i förskolåldern och de äldre barnen. Här spårar man självfallet en tendens att söka hålla barnen i hemlandet under skoltiden, där så ske kan. Särskilt gör en sådan tendens sig märkbar bland nordborna. Därjämte lägger man märke till mycket starka skiljaktigheter mellan vissa nationaliteter, t. ex. mellan den härvidlag särpräglade baltgruppen och polackerna, vilka dock båda är utpräglade flyktinggrupper. Bristen på familjestatistik förhindrar tyvärr ett klarläggande av hithörande förhållanden. Man emotser därför med speciellt intresse resultatet av den pågående sociologisk-statistiska undersökningen av den estländska flyktinggruppen här.

Trots den ojämna åldersfördelningen inom gruppen barn under 16 år bland utlänningarna är dock det totala barnantalets relativa andel i utlänningspopulationen nästan exakt lika med motsvarande svenska åldersgrupps andel i den svenska befolkningen — obetydligt mer än 1/4.

Fortsättes jämförelsen med den inhemska populationen finner man, att årsklasserna 1919—1937 bland utlänningarna omfattar inemot hälften (47,2 %), under det att motsvarande svenska årsklasser omfattar endast omkring 1/4. Årsklasserna 1889—1918 representerar en dryg fjärdedel av utlänningarna, medan de i den svenska befolkningen utgör cirka 39 %. Åldringarna slutligen är omkring fem gånger så talrika bland svenskarna som bland utlänningarna här i landet.

Som redan nämnts sker i betydande omfattning en assimilation av utlänningarna med den svenska befolkningen genom naturalisation. Det kan därför vara av intresse att ta del av åldersfördelningen bland de utlänningar, som erhåller svenskt medborgarskap. Uppgifter häröver insamlas fortsättningsvis sedan 1954 såväl bland dem som upptas till svenska medborgare efter Kungl. Maj:ts beslut, som över sådana utlänningar, vilka tidigare varit svenskar och sedan återtar sitt svenska medborgarskap. Den sistnämnda kategorien omfattade 298 av de 9 235 förutvarande utlänningar, som naturaliserades under år 1954. Fördelningen på ålder och kön bland de större nationaliteterna av dessa framgår av tabell 2. Barnens andel — 27,5 % — är här som väntat något större än bland utlänningsstocken i dess helhet. Åldrarna 17—40 år omfattar knappt 46 % mot hos samtliga utlänningar 55 % och hos svenskarna omkring 1/3. Motviljan hos utländska män i yngre värnpliktsåldern att söka svenskt medborgarskap framgår tydligt av disproportionen i könsfördelningen inom årsgrupperna 1934—1925. De följande 20 årsklasserna representerar 1/5 av de naturaliserade, bland utlänningarna i övrigt mindre än 17 % och hos svenskarna 27,5 %. I åldern över 60 år befinner sig endast 6,5 % av de naturaliserade. Denna grupp omfattar 1/3 av dem som under året återtagit sitt tidigare svenska medborgarskap.

Några drag ur den socialpolitiska utvecklingen i Finland på senare år

Av kanslirådet *Gunnar Modeen*, Helsingfors

Det intensiva nydaningsarbete på det socialpolitiska området, som vidtog i Finland omedelbart efter kriget, har efterträtts av ett något mindre händelserikt skede. Några märkligare socialpolitiska reformer har inte genomförts under de tre år som förflutit sedan en motsvarande översikt gavs i denna tidskrift.[1] Omsorg har mest ägnats åt att konsolidera ställningarna samt utbygga de redan existerande formerna av socialpolitiska åtgärder.

Familjepensionsförsäkringen för statstjänstemän. De änke- och pupillkassor för statstjänstemän, som existerat redan sedan förra hälften av 1800-talet, har fr. o. m. år 1952 ersatts med en familjepensionsförsäkring. Försäkrade är alla mot grund- eller avtalslön fast eller temporärt anställda innehavare av statlig tjänst eller befattning samt innehavare av e. o. befattning. Försäkringspremien är 1 % under åren 1952—1956 och därefter 2 % av den försäkrades lön. Premien beror inte av familjeförhållanden eller av åldern vid inträdet i försäkringen. Familjepension utgår efter avliden försäkrad till make eller maka, så länge denna lever ogift samt till barn ända till 18 års ålder. Pensionen utgör 20 % av den försäkrades lön, om pensionstagaren är en och höjs med resp. 8 %, 4 % och 2 % för den andra, tredje och fjärde pensionstagaren samt med 2 % för varje ytterligare pensionstagare. Under det första pensionsåret erläggs pensionen förhöjd med 50 %. — För försäkrade utan familj utbetalas begravningshjälp samt pension till möjligen efterlevande föräldrar. — Familjepensionerna beräknas under de första åren belöpa sig till 700—800 milj. mk per år, varav de försäkrade erlägger 200—250 milj. mk och staten resten. I jämviktsläge beräknas utgifterna stiga till över 2 miljarder mk per år.

Understöd åt åldringar, som inte erhåller folkpension. Ålderdomsunderstöden till de personer, vilka är födda år 1883 och därförinnan och vilka på grund av sin ålder stannat utanför lagen om folkpensionering, begynte utbetalas under senare hälften av år 1952. Antalet beviljade understöd vid årets utgång var 140 363. Det genomsnittliga understödet per person var 26 119 mk per år och understödsbeloppet för det första hela redovisningsåret 2,9 miljarder mk. Av understödstagarna var 95 822 eller 68,3 % kvinnor mot 44 541 eller 31,7 % män. — Ålderdomsunderstödens totalbelopp per år sjunker relativt snabbt. För år 1955 beräknas denna understödsform kräva 2,4 miljarder mk.

[1] Gunnar Modeen: »Några drag ur den socialpolitiska utvecklingen i Finland sedan 1948», Sociala Meddelanden 1952: 5, sid. 307—312.

Bostadspolitiska åtgärder. För finansieringen av bostadsproduktionen i *tätorterna* har år 1949 grundats ett provisoriskt ämbetsverk kallat »Arava». För den första femårsperioden, 1949—1953, har anslagits till sekundära bostadskrediter 24,4 miljarder mk. För de följande fem åren förutsätts årliga krediter på 7,5 miljarder mk, varför på tio år över 60 miljarder mk kommer att utges som bostadslån till låg ränta, tills vidare 1 %, och på förmånliga amorteringsvillkor. Hittills, till utgången av år 1954, har lån beviljats för ca 47 000 lägenheter, av dem 31 000 lägenheter i våningshus och 16 000 i egnahemshus. Om man räknar med 3 à 4 boende i genomsnitt per lägenhet, har mellan 150 000 och 200 000 personer fått bostad i de statssubventionerade lägenheterna. »Arava»-lägenheternas andel av det totala bostadsbeståndet i tätorterna beräknas redan överstiga 10 %.

I den första lagen om understödandet av bostadsproduktionen i tätorterna, som stiftades år 1949, fixerades maximiytan för de subventionerade lägenheterna till 100 m², ehuru i vissa undantagsfall även större lägenheter förutsattes. På denna punkt har en rätt betydande skärpning av bestämmelserna ägt rum fr. o. m. år 1954, i det att maximum för bostadslägenheter i våningshus sänkts till 87 m², medan den övre gränsen 100 m² bibehållits för egnahemsbostäder. Ytterligare har i den nya »Arava»-lagen bestämts, att genomsnittet för årsproduktionen av samtliga subventionerade lägenheter i våningshus inte får överstiga 50 m², i egnahemshusen däremot i genomsnitt 70 m². Härigenom har produktionen av »Arava»-lägenheter av sparsamhetshänsyn målmedvetet inriktats på smärre lägenhetstyper.

På landsbygden har bostadsproduktionen främst koncentrerats på att tillfredsställa bostadsbehovet för den befolkning, som vid fredsslutet förflyttades från de till Sovjetunionen avträdda områdena, samt för frontmännen. Den förflyttade befolkningens kolonisering och inordning i samhället har ju varit ett av efterkrigstidens mest maktpåliggande problem i Finland. De statliga kolonisationsmyndigheterna, som samtidigt organiserat jordanskaffningen åt dessa befolkningsgrupper, har under åren 1945—54 beviljat ca 33 miljarder mk i bostadslån med låg ränta. Antalet härigenom finansierade nyuppförda bostadsbyggnader utgör för ifrågavarande tioårsperiod ca 60 000.

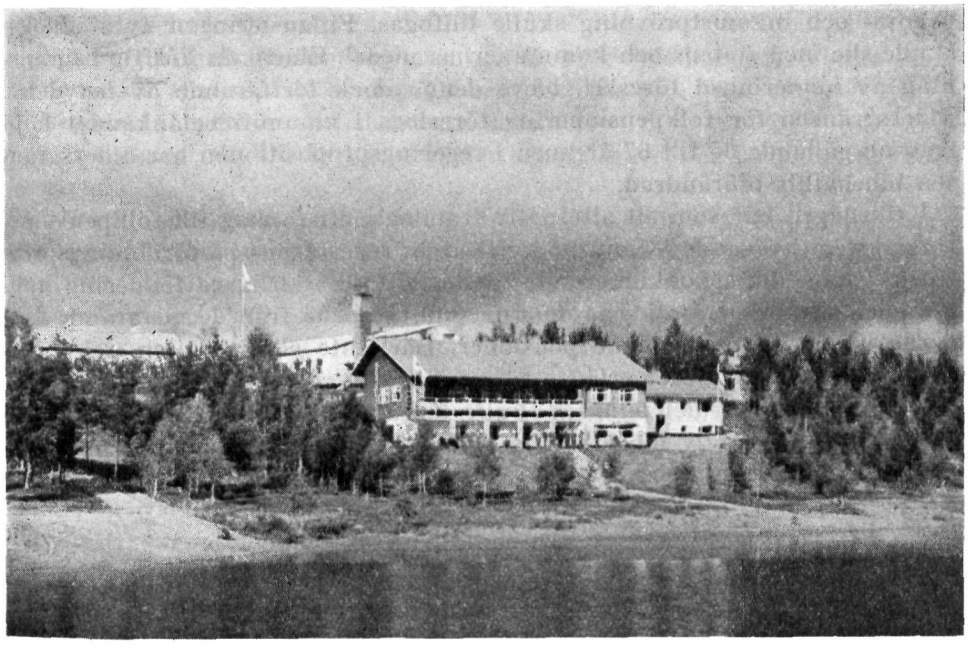
Den förflyttade befolkningens kolonisering kan numera betraktas som avslutad och de förflyttade, som i samband med jordanskaffningen placerats på landsbygden, har i det stora hela fått sin bostadsfråga löst. Av byggnadsprogrammet åt frontmän — inom denna grupp förekommer liksom för den förflyttade befolkningens vidkommande även talrika bostadsbehövande stadsbor — återstår däremot ännu ca 1/3 att förverkliga.

Invalidvården. Lagen om invalidvård av den 30 december 1946 har bildat grunden för invalidvården i Finland. Motsvarande vård för krigsinvaliderna hade tidigare ordnats genom lagstiftningen om militärolycksfall och genom 1942 års lag om arbetsvård åt krigsinvalider. Genom en ny lag av

den 22 december 1951 har även utbildningen och arbetsvården för krigsinvalider samordnats med den allmänna invalidvården, varför tudelningen mellan krigs- och civilinvalider nu försvinner. Dessutom har invalidbegreppet utvidgats genom en lagändring av den 9 maj 1952. Jämväl sådana personer, som lider av kronisk sjukdom eller s. k. sjukdomsinvalider, kan numera beviljas invalidvård.

Utvidgningen av invalidvården avser bl. a. de tuberkulösa. Detta gäller i vissa fall såväl medicinsk vård som arbetsvård ävensom arbetsförmedling. För hela landet har invalidernas arbetsförmedling erhållit regionala arbetsförmedlingsorgan, vilka i sinom tid lätt kan anslutas som specialarbetsförmedlingsorgan till den allmänna arbetsförmedlingsorganisationen, om så befinnes vara lämpligt. Även i fråga om invalidernas undersökning och rehabilitering har utvecklingen gått framåt. Vid Institutet för arbetshygien har år 1953 inrättats en undersökningscentral för invalider. Även för rehabiliteringen kan framsteg konstateras, i det att civil- och värnpliktsinvalidernas förbund samt invalidstiftelsen grundat sådana centraler i Helsingfors.

Hyres- och bostadsregleringen. I Finland har ända sedan början av 1940-talet rått en sträng bostads- och hyresreglering med förbud mot uppsägning av hyresgäster, tvångsuthyrning av överflödigt bostadsutrymme enligt principen minst en person per rum samt en stramt reglerad hyresnivå. Denna reglering har i huvudsak gällt tätorterna men även en del landskommuner.

Sulkava yrkesundervisningsanstalt för invalider

Hyrorna för bostäder, vilka uppförts före kriget, har hittills fått höjas med koefficienten 5,25.

På de senaste åren har dock en avveckling av hyresregleringen påbegynts. År 1953 upphävdes hyresregleringen sålunda i 36 landskommuner. Vid utgången av sagda år var regleringen fortfarande i kraft i samtliga städer och köpingar (utom i en köping) samt i 68 landskommuner; i 21 landskommuner och i två köpingar dock i partiell form. Under följande år, 1954, avvecklades regleringen helt och hållet i 9 städer, 11 köpingar och 39 landskommuner samt lindrades i 13 städer, 8 köpingar och 16 landskommuner. Såväl möjligheterna till hyresförhöjning som till uppsägning på de orter, som befriats från hyres- och bostadsreglering, har åtminstone hittills i anmärkningsvärt ringa grad utnyttjats, varför erfarenheterna av denna avveckling av regleringen kan betecknas som relativt gynnsamma.

Folkpensioneringen. Folkpensioneringen i Finland ligger för närvarande helt i stöpsleven. Det år 1938 införda nu gällande pensioneringssystemet för åldringar och arbetsoförmögna bygger i huvudsak på fonderingsprincipen och på individuella premiekonton. På grund av systemets uppbyggnad och delvis på grund av inflationen har det nuvarande pensionsskyddet trots tilläggspensioner ur stats- och kommunala medel gestaltat sig otillräckligt. En socialförsäkringskommitté, som tillsattes redan i mitten av 1940-talet, har nu framlagt sitt betänkande och regeringens proposition bygger i huvudsak på detta betänkande. Folkpensionen skulle enligt propositionen fortfarande utgöras av en premiedel, varjämte en s. k. stöddel byggande på behovs- och inkomstprövning skulle tillfogas. Finansieringen av stöddelen skulle ske med statens och kommunernas medel. Ehuru en kraftig begränsning av fonderingen föreslås, bleve denna dock fortfarande av betydelse. Åldersgränsen för folkpensionering föreslogs i kommittébetänkandet höjd från nu gällande 65 till 67 år, men i regeringspropositionen har åldersgränsen bibehållits oförändrad.

I riksdagen har som ett alternativ framlagts ett förslag till folkpensioneringssystem byggande i ännu högre grad än regeringens på fördelningsprincipen. Enligt detta konkurrerande förslag skulle ytterligare fondering upphöra och såväl de framtida premierna som räntorna från de nuvarande fonderna användas för löpande pensioner. Därjämte skulle staten och kommunerna ur sina medel erlägga proportionsvis större bidrag, så att pensionsskyddet på en del punkter skulle förbättras. Pensionsbeloppen skulle enligt detta alternativ bli enhetliga. Frågan om folkpensioneringens framtida utformning antas bli avgjord före instundande höst.

Äktenskapsregistret — en upplysningskälla för socialförvaltningen

Av byrådirektör *Sverker Groth*, statistiska centralbyrån

Med utfärdandet den 11 juni 1920 av nu gällande giftermålsbalk slutfördes en omfattande reform av vår äktenskapslagstiftning. Reglerna om äktenskaps ingående och upplösning hade redan genom lagstiftning år 1915 fått det innehåll, som de i huvudsak ännu har. Denna lagstiftning införlivades med den nya giftermålsbalken, som därutöver medförde en genomgripande omgestaltning av äktenskaps rättsverkningar såväl i personligt hänseende som i avseende på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Efter mönster av den danska rättens regler om ægtepagtsregister infördes i giftermålsbalken (16 kap. 3 §) ett stadgande enligt vilket hos en för hela riket gemensam registreringsmyndighet skulle föras äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter, som enligt giftermålsbalken skall anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest varder föreskrivet.

Enligt motiven till giftermålsbalken skall registrets uppgift vara att bereda tredje man, vars intresse kan vara beroende av makarnas förmögenhetsförhållanden, möjlighet att snabbt och lätt förvissa sig om, huruvida vissa rättsfakta förekommit mellan makarna och i så fall om de huvudsakliga omständigheterna därvid.

Närmare föreskrifter om registret och dess förande har getts i olika kungl. kungörelser, den senaste av den 7 mars 1952 (nr 87).

Registret förs hos statistiska centralbyrån.

Till registret skall från häradsrätter och rådhusrätter insändas uppgifter angående

1. beslut som avses i 5 kap. 13 § giftermålsbalken, dvs. beslut varigenom make fråntas behörigheten att med förpliktande verkan även för andra maken ingå en del sedvanliga rättshandlingar;
2. inkomna boskillnadsansökningar samt slutliga avgöranden i boskillnadsmål;
3. domar varigenom vigsel förklarats ogiltig eller rätten dömt till återgång av äktenskap eller till hemskillnad eller äktenskapsskillnad; samt
4. inkomna bodelningshandlingar och äktenskapsförord.

Från hovrätterna och högsta domstolen skall uppgifter lämnas angående domar och slutliga beslut i anledning av klagan över sådant avgörande av lägre rätt, varom denna haft att insända uppgift till registret, samt angående domar, varigenom rätten eljest förklarar vigsel ogiltig eller dömer till återgång av äktenskap eller till hemskillnad eller äktenskapsskillnad.

Med stöd av ovannämnda uppgifter från domstolarna kan från registret erhållas upplysning beträffande visst äktenskap bl. a. om huruvida äkten-

skapet blivit upplöst annorledes än genom makes död, huruvida det dömts till hemskillnad eller boskillnad mellan makarna samt huruvida till rätten ingetts äktenskapsförord eller bodelningshandling. För alla i registret antecknade äktenskap kan lämnas uppgifter om makarnas namn, yrke, hemvist och vigseldatum samt om domstol som handlagt till registret redovisade mål och ärenden. Vidare kan ur registret hämtas uppgifter

1. beträffande äktenskapsförord, om dagen då det inkommit till rätten samt om dess innehåll (avskrift kan erhållas);
2. beträffande bodelningshandling, om dagen då den upprättats och dagen då den inkommit till rätten samt om anledningen till att bodelning ägt rum (boskillnad, äktenskapets återgång, hemskillnad, äktenskapsskillnad, mannens död, hustruns död);
3. beträffande boskillnad, om dagen då ansökningen inkommit till rätten och dagen då den bifallits eller avslagits; samt
4. beträffande hemskillnad och äktenskapsskillnad, om dagen för domen och dagen då den vann laga kraft, nummer i domboken, lagrum varpå domen grundats, makarnas födelsetider och gemensamma levande barn (antalet under 15 år och antalet som fyllt 15 men ej 21 år) samt antalet gånger mannen resp. hustrun förut varit frånskild.

Upplysning om vad registret innehåller kan erhållas muntligen eller skriftligen. Muntligt besked lämnas kostnadsfritt antingen per telefon (Stockholm 63 05 60, ankn. 448 eller 449) eller vid besök på registrets expedition (Linnégatan 87, Stockholm Ö). Skriftligt utdrag av registret är belagt med stämpel på 1 kr (för avskrift av äktenskapsförord 4 kr för varje ark); den som anlitar statistiska centralbyråns kommissionär för att erhålla utdrag har att erlägga kommissionärsarvode med kr 1,50 samt postporto.

Från stämpelavgift är enligt 7 § i stämpelförordningen den 19 november 1914 helt eller delvis befriade bl. a. statliga myndigheter, kommunala nämnder och inrättningar, pensionsinrättningar samt registrerade sjukkassor och understödsföreningar.

Registret har i allt större omfattning anlitats såsom upplysningskälla framför allt av Stockholms stads sociala nämnder. Landsorten däremot har över huvud taget mycket litet begagnat sig av registret. Förklaringen härtill kan vara felande eller ofullständig kännedom om registret och möjligheterna att utnyttja detta.

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens remissyttrande om television. Socialstyrelsen avgav den 19 februari 1955 yttrande över televisionsutredningens betänkande om televisionen i Sverige (SOU 1954: 32).

I yttrandet anförs bl. a. Diskussionen kring televisionen har mindre rört sig om televisionens ändamål än om de organisatoriska, ekonomiska och tekniska problem som aktualiseras vid televisionens införande. Därvid har motsättningar uppkommit bl. a. i den viktiga frågan huruvida televisionen vid sidan av licensavgifter bör tillföras inkomster genom försäljning av programtid. Den centrala frågeställningen har därvid varit om en delvis på kommersiell grund lagd television låter sig förena med de ändamål som televisionen i sin helhet bör tjäna. Enligt utredningen utgör det en väsentlig förutsättning för att televisionen skall kunna fylla sin uppgift att den får utvecklas under frihet. Varje beroende av ovidkommande intressen anser utredningen måste undvikas och av den anledningen avråder den helt från kommersiell television.

Utredningens förslag ansluter sig till gällande ordning i fråga om rätten att utsända rundradioprogram och kan synas naturligt i betraktande av överensstämmelsen mellan televisionens och rundradions uppgifter i samhället. Å andra sidan företer televisionen stora likheter också med filmen, och genom detta bildmedium står det envar fritt att meddela sig med allmänheten. Det är bl. a. på denna grund icke i och för sig givet att rundradion, sådan den blivit uppbyggd i vårt land, i allo bör utgöra förebild för televisionen. Inför televisionens begynnelse bör man hålla i sikte att det framför allt gäller att söka skapa gynnsamma förutsättningar för kvalitativt goda och omväxlande program. Om man har anledning att räkna med att ett kommersiellt inslag kan vara ägnat att höja programmens kvalitet, bör man rimligen ej avstå från att anlita försäljning av programtid såsom inkomstkälla för televisionen.

Enligt socialstyrelsens mening har utredningen känt sig alltför bunden av den organisation och målsättning som rundradion fått i vårt land och detta har lett till att frågan om kommersiell television inte behandlats tillräckligt allsidigt och förutsättningslöst. I vart fall har utredningen då den har ställt sig avvisande till kommersiellt inslag i televisionen anfört skäl, till vilkas bärkraft man måste ställa sig frågande. Det vill sålunda synas som om utredningen underskattat intresset från reklamhåll att anlita televisionen under dess begynnelseår då intäkterna från försäljning av programtid är av särskilt stor betydelse för televisionens finansiering.

Vad därefter beträffar reklamens betydelse för televisionsprogrammens kvalitet har utredningen med rätta framhållit att kvalitetskravet måste gälla ej blott de reguljära sändningarna utan även reklamprogrammen. Det är också uppenbart att man bör ställa sig avvisande till kommersiellt inslag i televisionen om detta skulle äventyra syftet med denna att fullt oberoende tjäna olika legitima samhällsintressen. Emellertid torde den konkurrens mellan olika programformer som uppstår om viss programtid upplåtes till försäljning vid sidan av de reguljära sändningarna vara ägnad att över lag höja televisionsprogrammens kvalitet. Visserligen torde en förhandskontroll av televisionsprogrammen på den uthyrda sektorn bli nödvändig, men utredningen synes å andra sidan ha överskattat svårigheterna att utforma en lämplig sådan kontroll.

Kostnadsfrågan har givetvis stor betydelse då det gäller att ta ställning till frågan om kommersiell television. Televisionen blir utomordentligt dyrbar och det kan därför med fog ifrågasättas huruvida det är ekonomiskt klokt att ej låta televisionen reklamvägen understödjas av privat kapital. Härvidlag bör man icke minst hålla i sikte att de första åren kommer att medföra betydande ekonomiska svårigheter för televi-

sionen. De bidrag som de kommersiella programinslagen representerar i form av såväl ökad sändningstid som pengar kommer säkerligen att vara televisionen till nytta även därigenom att de kan minska licensavgiften och måhända även bana väg för dubbelprogram.

De anförda synpunkterna ger enligt socialstyrelsens mening vid handen att man i vart fall icke från början bör avvisa tanken på kommersiellt inslag i televisionen. I stället bör man lämpligen låta anstå med det slutgiltiga ställningstagandet till frågan till dess man under en försökstid vunnit erfarenheter av kommersiell television.

Reservation. Särskilt yttrande avgavs av byråchefen Erland v. Hofsten med instämmande av byråcheferna Göta Rosén och Sven Moberg.

Enligt reservanternas mening bör alla slags kommersiella inslag vara uteslutna i den svenska televisionen. Reklamen har — med vissa undantag — till syfte att sälja nyttigheter av skilda slag. Det enda måttet på reklamens effektivitet är den utsträckning varmed den lyckas förverkliga detta sitt syfte genom att dra till sig uppmärksamhet. Alla andra egenskaper hos reklamen måste underordnas dess syfte att sälja.

Dessa förhållanden sätter sin prägel på all verksamhet varmed reklamen tar befattning. Korrekta och fullständiga upplysningar lämnas endast under förutsättning att de inte motverkar den säljande förmågan. Det finns talrika exempel på att reklamen lämnat ofullständiga och rent av vilseledande uppgifter — häremot kan inga »grundregler för god reklam» råda bot.

Om reklamen skall vara intresserad av att understödja televisionsprogram, så är det enda viktiga kravet på programmen att de skall vara publikdragande. Om man menar att ett program har en bättre kvalitet, ju större antalet åskådare befinnes vara, så finns det naturligtvis ingen anledning att motsätta sig kommersiella televisionsprogram. Just kravet på att söka åstadkomma största möjliga publik skulle emellertid leda till att en kommersiell television endast komme att intressera sig för programinslag som på det hela taget skulle motverka att televisionen ställs i »samhällets, kulturens, folkbildningens och hemmens tjänst». Det kan befaras att kommersiell television skulle komma att medverka till en fortskridande vulgarisering och kulturell utarmning av samhällslivet. Detta gäller även om det kommersiella inslaget sker i form av *broadcast advertising*.

Det är naturligtvis en illusion att tro att en förhandscensur av program i nämnvärd grad kan inverka på deras kvalitet, lika litet som filmcensuren kan åstadkomma goda filmer. I bästa fall kan man hindra rent smaklösa eller av andra skäl direkt olämpliga programinslag, men även detta kan bli svårt på grund av tidsnöd och på grund av att stora penninginvesteringar gjorts i redan framställda program.

Kostnaderna för television är otvivelaktigt höga. Den alldeles övervägande delen av kostnaderna faller emellertid på inköpet och driften av mottagarna, och det finns ingen anledning varför inte de personer som har råd att skaffa sig apparater inte också genom licensavgifter bör betala programmen. Om programmen delvis finansieras genom reklam så följer ju därav inte att dessa program ingenting kostar, samhällsekonomiskt sett. Reklamkostnaderna utgör en del av samhällets totala kostnader för televisionen och kommersiell television innebär följaktligen att även de som inga mottagare har bidrar till programmens finansiering.

Vissa farhågor har yppats för att en kommersiell television i ett litet land som vårt inte skulle kunna dra till sig tillräckligt mycket penningmedel, utan att samtidigt annan reklam måste inskränkas. Enligt vår uppfattning vore det en fördel om åtminstone detta vore fallet; reklamen spelar redan nu en så stor roll i samhället att en utökning vore att beklaga. Tyvärr pekar erfarenheten från andra länder på att uppkomsten av kommersiell television kommer att medföra en ökning av reklamens totala roll i samhället.

Vad slutligen gäller argumentet att kommersiell television bör tillåtas på försökstadiet och att man först därefter bör fatta ett definitivt beslut, så skulle det av uppenbara skäl knappast vara möjligt att fatta ett dylikt beslut i en för de kommersiella intressena oförmånlig riktning.

Överflyttning till socialdepartementet av alkoholistvårdsärenden. Enligt kungörelse (SFS 1955, nr 195) överflyttas fr. o. m.

den 1 juli 1955 till socialdepartementet de hittills inom inrikesdepartementet handlagda ärendena angående alkoholistvård och därmed sammanhängande verksamhet.

Internationellt arbetsutskott för regelbunden parti- och detaljhandelsstatistik. Den 4—7 april 1955 sammanträdde i Genève ett inom den europeiska statistikerkonferensen (Conference of European Statisticians) upprättat arbetsutskott för regelbunden parti- och detaljhandelsstatistik (Working Group on Current Movements in Wholesale and Retail Trade). I sammanträdet deltog representanter för följande stater: Belgien, Danmark, Frankrike, Förenta staterna, Holland, Italien, Jugoslavien, Luxemburg, Norge, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Västtyskland samt Österrike. Dessutom deltog i överläggningarna representanter för Internationella handelskammaren. Som ordförande fungerade Dr W. Zeller, Österrike. Sverige representerades av undertecknad.

Arbetsutskottet tog vid sammanträdet upp följande punkter till diskussion: statistikens användbarhet, tillgänglig statistik, insamling av data, bearbetning och publicering av statistiken, definitioner av begreppet försäljning, definitioner av begreppen detaljhandel och partihandel, klassificering av detaljhandel respektive partihandel, undergrupper. Däremot medhanns ej — vilket var planerat — någon diskussion om lagerstatistikens omfattning eller om lagrens värdering.

Diskussionen av definitions- och klassificeringsproblemen gavs avsiktligt enbart informatorisk karaktär. Förenta nationernas statistiska kommission (Statistical Commission) väntades nämligen vid sitt nästa möte 1956 komma att avge rekommendationer beträffande räkneenheter, definitioner och klassificeringar inom distributionsstatistiken, varför arbetsgruppen fann det lämpligt att avvakta dem innan ett förslag framläggs för den europeiska statistikerkonferensen till ett statistiskt program för europeiska länder på distributionsstatistikens område. Intresset koncentrerades i diskussionen i hög grad därför till frågorna om uppgifternas insamlande, bearbetning och publicering.

I fråga om insamlandet av uppgifterna till statistiken kom två frågor att ägnas särskild uppmärksamhet. Den ena var frågan hur man på bästa sätt skulle kunna åstadkomma ett godtagbart urval av uppgiftslämnare till den löpande omsättningsstatistiken inom detaljhandeln. Man var enig om att urvalet av uppgiftslämnare borde göras så att en förhållandevis stor del av de större handelsföretagen kom med i urvalet medan bland mindre företag ett förhållandevis litet urval kunde vara tillräckligt. Urvalet av företag kunde antingen ske utifrån riksomfattande förteckningar över företag, genom urval av geografiska områden inom vilka samtliga eller ett urval av där förefintliga företag medtogs i undersökningen eller genom någon kombination av »listurval» och »områdesurval». Särskild uppmärksamhet ägnades i denna diskussion frågan om möjligheterna att inom ramen för tillgängliga resurser åstadkomma förnyelse av urvalet med hänsyn till den fortlöpande förändringen i företagsbeståndet.

I samband med diskussionen om insamlingsförfarandet ägnades vidare stor uppmärksamhet åt frågan huruvida företagarna skulle genom lagstiftning åläggas lämna uppgifter till de berörda statistikgrenarna eller om de skulle uppmanas att frivilligt medverka i statistikinsamlandet. Här bröt sig meningarna starkt inom arbetsgruppen. Representanterna för Internationella handelskammaren gjorde i denna diskussion energiska inlägg. De hävdade att man ej bör tillämpa systemet med uppgiftsskyldighet. Det är bättre att få riktiga uppgifter från kanske ett mindre antal uppgiftslämnare som frivilligt lämnar begärda data än uppgifter, som troligen i många fall är tvivelaktiga, från ett större antal uppgiftslämnare. Stora ansträngningar bör göras att övertyga företagarna om att det är av värde, icke minst för dem själva, att en såvitt möjligt tillförlitlig regelbunden statistik över handelsomsättningen utarbetas. I diskussionen framhölls vidare önskvärdheten av att, vare sig statistiken baseras på frivilligt uppgiftslämnande eller på uppgiftsskyldighet, urvalet av uppgiftslämnare görs centralt och att uppgifter om svarsprocenten publiceras. För närvarande insamlas i vissa stater uppgifter enbart från sådana företag som på förhand förklarat sig villiga att medverka, varav föl-

jer att svarsprocenten blir 100. I andra stater, där ett centralt urvalsförfarande tillämpas, publiceras ej några uppgifter om svarsprocenten.

I diskussionen om bearbetningen och publicerandet av uppgifter betonades starkt nödvändigheten av att resultaten av beräkningarna framläggs snabbt. Om affärsmännen själva skall ha större glädje av resultaten bör de föreligga någon månad efter slutet av den period som undersökningen avser. Erfarenheterna i flera länder hade visat att då man lyckas snabbt färdigställa resultaten och distribuerar dessa till samtliga berörda företag, blir svårigheterna att få in primäruppgifter från företagen väsentligt reducerade.

I ett av arbetsgruppen antaget uttalande rekommenderas att ett eller flera ytterligare sammanträden hålls, så att arbetsgruppen kan avsluta sitt arbete. Dessa sammanträden bör lämpligen komma till stånd efter det att Förenta nationernas statistiska kommission (Statistical Commission) hållit sitt nästa sammanträde.

Sven Moberg

Resolution angående sysselsättnings-, arbetslöshets- och arbetskraftsstatistik antagen vid åttonde internationella socialstatistikerkonferensen. Vid den åttonde internationella socialstatistikerkonferensen, vilken anordnades av Internationella arbetsorganisationen den 23 november—3 december 1954 i Genève, antogs — som framgått av förste aktuarie Erik Bohlinders referat av konferensen i Sociala Meddelanden 1955: 3, sid. 139 o. f. — en resolution rörande sysselsättnings-, arbetslöshets- och arbetskraftsstatistik.

Denna resolution, nr 1, återges här i den engelska originalversionen.

Resolution Concerning Statistics of the Labour Force, Employment and Unemployment

The Eighth International Conference of Labour Statisticians,

Having been convened at Geneva by the Governing Body of the International Labour Office, and having met from 23 November to 3 December 1954, to consider, among other subjects, methods of implementation of the Resolution of the Sixth International Conference of Labour Statisticians concerning statistics of employment, unemployment and the labour force and a review of definitions,

Recalling Resolution No. V of the Sixth Conference concerning the further consideration of international standards for statistics of employment, unemployment and the labour force,

Recognising the usefulness of such standards in the provision of technical assistance to countries with less well developed statistics, and in the provision of guidance to all countries in efforts to obtain international comparability,

Adopts this third day of December 1954 the following resolution in substitution for Resolution I of the Sixth Conference:

GENERAL OBJECTIVES

1. Every country should aim to develop a comprehensive system of statistics of the labour force, employment and unemployment, in order to provide an adequate statistical basis for the analysis of economic and social problems of the labour force, of employment and unemployment, and, in particular, for the formulation and application of policies designed to promote economic development.

2. These statistics should be developed in accordance with the specific needs of each country in the light of its social and economic structure and, in so far as possible, in accordance with international standards in order to promote comparability among countries.

3. All member countries should make every effort to supply statistics to the International Labour Office on the basis of these standards.

DEFINITIONS

Definition of Labour Force

4. The civilian labour force consists of all civilians who fulfil the requirements for inclusion among the employed or the unemployed, as defined in paragraphs 6 and 7 below.

5. The total labour force is the sum of the civilian labour force and the armed forces.

Definition of Employment

6. (1) Persons in employment consist of all persons above a specified age in the following categories:

(a) at work; persons who performed some work for pay or profit during a specified brief period, either one week or one day;

(b) with a job but not at work; persons who, having already worked in their present job, were temporarily absent during the specified period because of illness or injury, industrial dispute, vacation or other leave of absence, absence without leave, or temporary disorganisation of work due to such reasons as bad weather or mechanical breakdown.

(2) Employers and workers on own account should be included among the employed and may be classified as "at work" or "not at work" on the same basis as other employed persons.

(3) Unpaid family workers currently assisting in the operation of a business or farm are considered as employed if they worked for at least one-third of the normal working time during the specified period.

(4) The following categories of persons are not considered as employed:
(a) workers who during the specified period were on temporary or indefinite lay-off without pay;
(b) persons without jobs or businesses or farms who had arranged to start a new job or business or farm at a date subsequent to the period of reference;
(c) unpaid members of the family who worked for less than one-third of the normal working time during the specified period in a family business or farm.

Definition of Unemployment

7. (1) Persons in unemployment consist of all persons above a specified age who, on the specified day or for a specified week, were in the following categories:
(a) workers available for employment whose contract of employment had been terminated or temporarily suspended and who were without a job and seeking work for pay or profit;
(b) persons who were available for work (except for minor illness) during the specified period and were seeking work for pay or profit, who were never previously employed or whose most recent status was other than that of employee (i. e. *former employers, etc.), or who had been* in retirement;
(c) persons without a job and currently available for work who had made arrangements to start a new job at a date subsequent to the specified period;
(d) persons on temporary or indefinite lay-off without pay.

(2) The following categories of persons are not considered to be unemployed:
(a) persons intending to establish their own business or farm, but who had not yet arranged to do so, who were not seeking work for pay or profit;
(b) former unpaid family workers not at work and not seeking work for pay or profit.

CLASSIFICATIONS

8. Persons in the labour force should be classified in occupational groups which are convertible into the International Standard Classification of Occupations as adopted by the Seventh International Conference of Labour Statisticians. When a more detailed classification has been adopted by a future International Conference of Labour Statisticians it should be used as the revised standard for the classification of persons in the labour force.

9. Classification of persons in the labour force, the employed and the unemployed (the latter on the basis of their last activity) according to branch of economic activity should adhere to or be convertible into the International Standard Industrial Classification of All Economic Activities.

10. Persons in the labour force, the employed and the unemployed (the latter on the basis of their last activity) when classified by status (as employer, employee, etc.), should be distributed among the following groups, pending the possible modification of these groups by the United Nations or specialised agencies on the basis of the results of the 1950 censuses:
(1) employees;
(2) employers;
(3) persons who work on their own account without employees;
(4) unpaid family workers.

11. (1) The classification used in presenting statistics of unemployment according to duration should permit data to be derived for the following intervals: less than one week, one week or more but less than one month, one month or more but less than three months, three months or more but less than six months, six months or more.

(2) For the purpose of statistics on duration of unemployment, duration means the period from the commencement of the current unemployment *status up to the date of the count.*

SCOPE AND NATURE OF STATISTICS

12. *The statistics of the labour force,* employment and unemployment developed by each country should cover:
(1) all branches of economic activity;
(2) all persons, employed and unemployed;
(3) all status groups (employers, employees, etc.).

13. Such statistics should provide:
(1) Comprehensive basic data in the fullest possible detail at convenient intervals (hereafter referred to as "benchmark data"), and
(2) Series, not necessarily in the same detail, to show current changes.

Benchmark Data

14. A population census should be taken at least every ten years and should provide detailed statistics of employment, unemployment and the labour force, including data for each sex, classified by:
(1) status (as employer, employee, etc.);
(2) branch of economic activity;
(3) occupational group;
(4) age group;
(5) marital status;
(6) region.

15. Censuses of establishments engaged in agriculture, mining and manufacturing, and, if practicable, in other divisions of economic activity, *should be taken in every country at* least every ten years and should provide detailed basic statistics of employment including data for each sex, classified by:
(1) status (as employer, employee, etc.);
(2) branch of economic activity;
(3) region;
(4) size of establishment (according to number employed);
(5) form of ownership of establishment (private, public, co-operative, etc.).

Labour Force Data

16. Every country should prepare estimates of the civilian labour force classified by sex and age at least once a year.

Employment Data

17. The principal series relied upon to show current changes in employment should yield at least the following information:

(1) Once each year, the number of employed persons of each sex, classified by:
  (a) age;
  (b) status (as employer, employee, etc.);
  (c) employment in agriculture and non-agricultural industries.

(2) Once each quarter, the number of employees (wage earners and salaried employees) in non-agricultural industries with separate data for each industry in which as much as 5 per cent. of the country's total employment is found.

(3) Separate series should be made available periodically for:
  (a) persons included among the employed in a specified period who were not at work, classified by cause of absence from work;
  (b) employed persons classified according to the number of hours worked per week.

(4) Where seasonal changes in agricultural employment are substantial, estimates of agricultural employment, based on special studies, should be made more frequently than once a year in order to measure the seasonal movement.

(5) Any country which has not established a series on the general level of employment should lay the foundations for such a series by commencing to collect data relating to persons of each sex employed in establishments, beginning with manufacturing industry and extending the collection to other branches of economic activity as resources and facilities become available.

Unemployment Data

18. Series showing the total numbers unemployed, analysed by sex, should be prepared at least quarterly.

19. The data used as a basis of unemployment statistics should be analysed at least twice a year to show the numbers of unemployed persons of each sex according to:
  (1) branch of economic activity in which last employed;
  (2) occupational group;
  (3) region;
  (4) age group;
  (5) duration of unemployment.

20. The number of unemployed persons classified by age and sex, as well as by duration of unemployment, should be provided, periodically at least, for those regions in which unemployment is particularly severe.

21. The data used as a basis of unemployment statistics should be analysed at least once a year to show the numbers of unemployed persons of each sex who:
  (1) were temporarily laid-off (laid-off with instructions to return to work within 30 days);
  (2) had found paid employment but had not yet started to work;
  (3) were on indefinite lay-off or had no job attachment.

22. Statistics on unemployment do not have the same significance in industrially less developed countries as in other countries, and should not have the same priority in the national statistical programme; however, a country wishing to start collecting data on this question might commence with data relating to the principal urban centres, collected by means of labour force sample surveys or as part of more general sample surveys.

PUBLICATION

23. (1) Statistics of employment, unemployment and the labour force should be issued promptly and made widely available. Final or provisional key totals in current series should be released for publication with the least possible delay and, wherever practicable, within one month of the date to which they refer.

(2) Every publication of statistical data relating to employment, unemployment or the labour force, whether recurring or single-time, should clearly indicate the nature of the data and make reference to any detailed technical descriptions available.

Ny del av »Löner». Den definitiva redogörelsen för löneförhållandena 1953 bland lantarbetare, trädgårdsarbetare, industriarbetare m. fl. har publicerats i »Löner» 1953, del II. Publikationen har tack vare omläggningen av publiceringsförfarandet (tidigare lämnades samtliga redogörelser i en publikation, »Lönestatistisk Årsbok»; nu redovisas redogörelserna för industritjänstemän, handelsanställda m. fl. i »Löner», del I och arbetare i »Löner», del II) kunnat utges snabbare än motsvarande publikation tidigare, trots att utgivandet av den nu föreliggande publikationen av olika anledningar fördröjdes flera månader. Flertalet av de i redogörelsen ingående avsnitten har tidigare publicerats i preliminär form i »Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå» och (delvis) i Sociala Meddelanden.

Några avsnitt i »Löner» 1953, del II publiceras emellertid för första gången. Främst

märks en undersökning om sambandet mellan ålder och genomsnittlig timförtjänst för arbetare inom textilindustrin. Denna undersökning har kunnat utföras tack vare ett samarbete med det till Svenska arbetsgivareföreningen anslutna Sveriges textilindustriförbund. Undersökningen visar att de högsta timförtjänsterna uppnås av arbetare mellan 30 och 40 år. Bland männen i åldersklassen 36—40 år var timförtjänsten 10 % högre än bland dem i åldern 21—25 år och 8 % högre än bland dem i åldern 61—65 år. Bland kvinnorna är skillnaderna i löneläget mellan skilda åldersklasser betydligt mindre. En annan nyhet i boken är en specialstudie över relationen mellan genomsnittsförtjänsterna för män och kvinnor i samtliga industrigrupper. Det visas att den vidgning av löneklyftan inom industrin som ägt rum under 1950-talet och som diskuterats mycket i skilda sammanhang helt är att hänföra till en förskjutning i den relativa fördelningen av män och kvinnor på låglöne- och höglönegrupper. Elimineras man denna förskjutning av männens och kvinnornas fördelning på skilda industrigrupper vid beräkningarna av genomsnittsförtjänsterna för samtliga män respektive kvinnor finner man att kvinnorna t. o. m. haft en starkare ökning i timförtjänsten mellan 1949 och 1953 än männen.

Slutligen kan som en nyhet nämnas en specialundersökning av det sätt varpå naturaförmånerna för trädgårdsarbetare värderats.

Sven Moberg

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	3, 1955
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1955
Sociala frågor vid årets riksdag	2, 1955
Socialutgifterna i Sverige, årligen	8, 1954
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	11, 1954
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	4, 1955
Kollektivavtal	2, 1955
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	detta nr
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1955
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	12, 1954
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	2, 1955
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	4, 1955
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättning	5, 1955
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	3, 1955
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	2, 1955
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	4, 1955
Barnavård, samhällets, årligen	1, 1955
Fattigvården, årligen	2, 1955
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	detta nr
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	4, 1955
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	1, 1955
statsbidrag	7, 1954

Utlänningar i Sverige under första kvartalet 1955

Den 1 april 1955 var antalet gällande uppehållstillstånd för icke-nordiska utlänningar, vilka numera är de enda med skyldighet att inneha sådant tillstånd, 53 236. Av dessa avsåg 27 041 män och 26 195 kvinnor. I jämförelse med motsvarande siffror vid årsskiftet har en ökning skett med 65, varav 29 avser män och 36 kvinnor.

Samtliga arbetsanmälda utlänningar uppgick den 1 april 1955 till 110 213, vilket innebär en ökning under senaste kvartalet med 369. Männen var 67 147 (ökning 799) och kvinnorna 43 066 (minskning 430). De arbetsanmäldas yrkesgruppering framgår av efterföljande tabell.

Arbetsanmälda utlänningar i Sverige per den 1 april 1955, fördelade efter yrkesgrupp

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	norrmän	finnar
I. Jordbruk	3 381	1 545	192	867
Trädgårdsskötsel	912	224	52	312
Fiske	62	26	—	10
Skogsbruk	8 971	1 255	1 177	5 811
Tillhopa	13 326	3 050	1 421	7 000
II. Malmbrytning o. metallindustri	23 018	3 284	1 461	8 233
Jord- o. stenindustri	1 875	606	73	478
Träindustri	2 231	363	200	1 033
Pappers- o. grafisk industri	2 616	495	239	1 095
Livsmedelsindustri	2 659	878	269	814
Textilindustri	5 338	727	303	1 542
Beklädnadsindustri	5 759	479	651	2 533
Läder-, hår- o. gummiindustri	2 181	587	199	521
Kemisk-teknisk industri	838	115	102	317
Byggnadsverksamhet	2 162	694	344	632
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	15	4	1	1
Tillhopa	48 695	8 232	3 842	17 199
III. Landtransport	1 083	227	207	281
Luftfart	155	43	96	8
Sjöfart	6 022	1 578	469	1 837
Tillhopa	7 260	1 848	772	2 126
IV. Försäljnings-, reklam- o. affärsverksamhet	1 970	335	439	607
Lagerarbete	1 446	230	187	561
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	358	13	19	109
Hotell, restauranger o. storhushåll	11 289	1 241	1 561	5 700
Tillhopa	15 063	1 819	2 206	6 977
V. Allmän tjänst	84	27	17	20
Socialvård	88	12	14	16
Tekniska arbetsområden	2 526	278	465	364
Kontorsarbete	2 956	234	283	860
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	398	27	46	42
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	9	—	3	2
Konstnärlig verksamhet	625	273	38	38
Tillhopa	6 686	851	866	1 342
VI. Hälsovård o. sjukvård, hygien	5 595	767	859	2 201
VII. Husligt arbete	9 414	857	889	2 219
VIII. Genomgående yrken	2 199	361	218	933
Diversearbete	1 094	269	86	411
Tillhopa	3 293	630	304	1 344
IX. Extra skördehjälp m. m.	16	—	—	5
Elevpraktikarbete	730	59	80	172
Tillhopa	746	59	80	177
X. Beredskaps- o. reservarbete	135	1	2	1
Summa	**110 213**	**18 114**	**11 241**	**40 586**

G. M.

Mödrahjälpen under år 1954

Mödrahjälpen hade sin största omfattning under första hälften av 1940-talet, både vad antalet hjälpta mödrar beträffar och dessa i relation till antalet födelser. Därefter kan en kraftig nedgång konstateras, vilket framgår av nedanstående tablå. Orsaken till denna utveckling får säkerligen såväl tillskrivas den allmänna standardhöjningen som den inflatoriska inkomststegring, vilken sedan mitten av 1940-talet kan konstateras. I maj 1952 reviderade socialstyrelsen de normer mödrahjälpsnämnderna bör tillämpa vid prövningen av ansökningshandlingarna för att uppnå likformighet. Den inkomst under vilken mödrahjälp bör utgå höjdes därvid, vilket medförde att den inflatoriska inkomststegringens inverkan eliminerades. De dessförinnan gällande normerna härrörde från år 1947, vilket emellertid inte hindrar att många nämnder redan innan de nya normerna utfärdades sökt anpassa tillämpningen efter de rådande förhållandena. Mödrahjälpen är nämligen ej inkomstprövad utan behovsprövad, dvs. tar hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Under samma tid har också en nedgång skett i antalet ansökningar, som under första hälften av 1940-talet motsvarade ca 55 mot nu 40 per 100 födelser men dessutom har antalet avslagna ansökningar ökat från ca 15 per 100 1943—1947 till mer än 30 per 100 fr. o. m. 1951. Tablån nedan visar också samhällets utgifter för mödrahjälpen och det belopp som varje år i genomsnitt tilldelas de mödrar vars ansökningar beviljats. Genom penningvärdets fall har utgifterna dock inte

År	Ansökningar		Beviljade ansökningar		Mödrahjälpsbelopp		
	antal	i % av födda	antal	i % av födda	beviljat	lån	belopp per fall, kr
					1 000-tal kr		
1938	—	—	34 265	36,5	6 850	139	200
1939	—	—	45 726	47,0	8 680	125	190
1940	—	—	42 178	44,0	6 814	108	162
1941	—	—	50 071	50,2	8 827	72	176
1942	—	—	53 681	47,1	9 988	34	186
1943	68 238	54,4	56 489	45,0	10 576	28	187
1944	76 002	56,3	63 745	47,2	12 543	19	197
1945	75 896	56,1	64 849	47,9	13 517	10	208
1946	76 977	58,1	65 249	49,5	14 672	10	225
1947	71 597	54,4	60 798	47,2	14 226	3	234
1948	67 570	53,5	53 503	42,3	12 547	2	235
1949	61 463	50,8	47 690	39,4	11 347	—	238
1950	58 501	50,8	44 976	39,0	10 774	—	240
1951	51 498	46,8	36 304	33,0	8 760	—	241
1952	48 447	44,0	33 152	30,1	8 262	—	249
1953	46 249	42,0	31 408	28,5	8 772	—	279
1954	41 577	39,6	28 484	27,1	8 960	—	315

Tab. 1. Absoluta och relativa antalet handlagda och beviljade ansökningar om mödrahjälp i mödrahjälpsområdena under år 1954

Mödrahjälpsområde (l. l. = läns landstingsområde)	Handlagda ansökningar		Beviljade ansökningar							Beviljade ansökningar i allt under år 1953	
			I allt			Från gifta		Från ej gifta			
	Antal	Per 100 levande födda	Antal	Per 100 levande födda	Per 100 handlagda ansökningar	Antal	Per 100 ansökn. från gifta	Antal	Per 100 ansökn. från ej gifta	Antal	Per 100 levande födda
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Stockholms stad . . .	1 774	16,6	1 237	11,6	69,7	496	55,7	736	83,8	1 405	12,5
Stockholms l. l. . .	1 543	26,2	868	14,8	56,3	479	45,2	388	80,8	1 148	19,3
Uppsala » » . .	1 142	46,0	836	33,7	73,2	600	68,6	235	88,0	935	37,1
Södermanlands » » . .	938	30,2	661	21,3	70,5	448	65,7	212	83,1	735	22,0
Östergötlands » » . .	1 604	42,0	1 189	31,1	74,1	842	68,2	345	94,3	1 084	27,2
Norrköpings stad . . .	356	30,1	183	15,5	51,4	129	48,1	53	60,9	230	16,8
Jönköpings l. l. . .	1 420	34,5	869	21,1	61,2	720	57,6	149	87,6	954	22,1
Kronobergs » » . .	1 043	47,2	844	38,2	80,9	732	79,0	111	95,7	961	39,9
Kalmar (n. och s.) » » . .	1 599	46,8	1 147	33,6	71,7	884	66,8	260	95,2	1 168	33,4
Gotlands » » . .	489	53,6	412	45,2	84,3	302	80,5	110	97,3	387	40,5
Blekinge » » . .	964	46,6	654	31,6	67,8	487	62,8	166	88,3	672	33,4
Kristianstads » » . .	1 661	45,9	1 174	32,5	70,7	894	66,1	277	90,8	1 163	30,1
Malmöhus » » . .	1 639	37,9	1 017	23,5	62,1	647	52,1	370	93,2	1 210	26,4
Malmö stad	1 020	34,9	577	19,8	56,6	298	43,0	279	85,3	639	20,6
Hälsingborgs stad . .	375	39,4	214	22,5	57,1	98	41,7	94	82,5	240	23,1
Hallands l. l. . .	707	30,1	488	20,8	69,0	383	64,2	103	95,4	535	21,6
Göteb. o. Bohus » » . .	1 124	38,6	803	27,6	71,4	654	68,6	149	87,1	924	29,4
Göteborgs stad	1 786	31,6	975	17,3	54,6	552	42,9	419	84,8	1 036	18,2
Älvsborgs l. l. . .	2 376	46,3	1 811	35.3	76,2	1 471	72,9	338	94,7	2 051	37,3
Skaraborgs » » . .	1 417	39,8	1 105	31,1	78,0	873	74.4	231	95,5	1 204	32,2
Värmlands » » . .	1 807	46,3	1 240	31,8	68,6	835	61,6	367	89,7	1 359	32,4
Örebro » » . .	1 158	34,5	696	20,7	60,1	428	50,4	242	85,8	712	19,6
Västmanlands » » . .	954	29,6	533	16,5	55,9	310	45,8	222	81,3	586	17,2
Kopparbergs » » . .	1 781	44,1	1 416	35,1	79,5	998	74,8	418	93,7	1 374	32,9
Gävleborgs » » . .	2 007	57,9	1 441	41,6	71,8	842	62,9	596	89,8	1 588	45,1
Gävle stad	232	30,8	130	17,2	56,0	53	36,3	76	89,4	153	20,6
Västernorrlands l. l. . .	2 089	48,2	1,222	28,2	58,5	631	45,1	591	85,5	1 480	32,9
Jämtlands » » . .	1 376	63,0	1 019	46,7	74,1	699	68,6	320	89,6	1 107	48,8
Västerbottens » » . .	2 390	61,5	1 781	45,8	74,5	1 419	70,6	362	95,5	2 116	52,1
Norrbottens » » . .	2 806	60,5	1 942	41,9	69,2	1 561	65,6	380	89,4	2 252	46,0
Summa för hela riket	**41 577**	**39,6**	**[1]28484**	**27,1**	**68,5**	**19 765**	**62,3**	**8 599**	**88,5**	**31 408**	**28,5**
År 1953	46 249	42,0	31 408	28,5	67,9	22 110	61,9	9 298	88,4	—	—
» 1952	48 447	44,0	33 152	30,1	68,4	23 770	62,8	9 382	88,6	—	—
» 1951	51 498	46,8	36 304	33,0	70,5	26 850	65,5	9 454	89,8	—	—
» 1950	58 501	50,8	44 976	39,0	76,9	34 821	73,2	10 156	92,9	—	—
Landsbygd											
År 1954	26 501	50,4	19 343	36,8	73,0	14 568	68,4	4 717	92,0	—	—
» 1953	29 756	53,6	21 453	38,6	72,1	16 443	67,8	5 010	90,7	—	—
» 1952	31 038	55,4	22 801	40,7	73,5	17 718	69,5	5 083	91,7	—	—
» 1951	33 003	57,7	24 664	43,1	74,7	19 689	71,4	4 975	92,0	—	—
» 1950	37 743	62,8	30 671	51,0	81,3	25 052	78,7	5 619	95,0	—	—
Städer											
År 1954	15 076	28,7	9 141	17,4	60,6	5 197	49,9	3 882	84,5	—	—
» 1953	16 493	30,2	9 955	18,2	60,4	5 667	49,3	4 288	85,7	—	—
» 1952	17 409	32,2	10 351	19,1	59,5	6 052	48,9	4 299	85,3	—	—
» 1951	18 495	34,9	11 640	22,0	62,9	7 161	53,6	4 479	87,4	—	—
» 1950	20 758	37,7	14 305	26,0	68,9	9 769	62,1	4 537	90,3	—	—

[1] Inkl. 120 mödrar med okänt civilstånd.

Tab. 2. Beviljade ansökningar fördelade efter mödrarnas ålder och civilstånd år 1954

Åldersgrupper	Landsbygd			Städer			Hela riket		
	Gifta	Ej gifta	Samtl.	Gifta	Ej gifta	Samtl.	Gifta	Ej gifta	Samtl.
Antal mödrar	14 568	4 717	[1]19 343	5 197	3 882	[2]9 141	19 765	8 599	[3]28 484
Därav i % i nedanstående åldrar									
—20 år	4,1	34,7	11,5	7,4	30,5	17,2	5,0	32,8	13,4
20—25 »	24,5	41,0	28,5	32,9	38,2	34,9	26,7	39,7	30,6
25—30 »	25,6	13,6	22,6	25,4	14,7	20,7	25,5	14,1	22,0
30—35 »	22,4	5,9	18,3	17,0	9,0	13,5	21,0	7,3	16,8
35—40 »	15,0	3,3	12,1	11,1	4,1	8,1	13,9	3,7	10,8
40—45 »	7,2	1,3	5,7	4,9	2,1	3,7	6,6	1,7	5,1
45— »	1,0	0,1	0,8	0,4	0,2	0,3	0,9	0,1	0,6
okänd ålder	0,3	·	0,5	0,8	1,1	1,6	0,4	0,5	0,9

[1] Inkl. 58 mödrar med okänt civilstånd.
[2] » 62 » » » »
[3] » 120 » » » »

kunnat begränsas i samma omfattning som antalet beviljade ansökningar minskat. Därtill har också bidragit den höjning av maximibeloppet som genomförts senast den 1 juli 1953. Då höjdes beloppet från 400 till 600 kr (vid flerbörd från 500 till 800 kr), vilket till största delen är orsak till att medelbeloppet höjdes från 249 kr år 1952 till 279 kr per fall år 1953. Under år 1954 har beloppet ökat till 315 kr. Det sammanlagda beloppet var högst år 1946 med 14,7 milj. kr och utgjorde år 1954 9,0 milj. kr.

Av tab. 1 framgår att stora olikheter råder mellan de olika mödrahjälpsområdena och mellan städer och landsbygd vad antalet ansökningar och beviljade ansökningar per 100 levande födda barn beträffar. Medan på landsbygden hälften av barnaföderskorna ansökt om mödrahjälp var motsvarande andel i städerna blott 1/4, vilket för hela riket gör ca 2/5. Av ansökningarna beviljades ungefär 70 %, på landsbygden ca 75 % mot i städerna ca 60 %. Detta motsvarar 27, 37 resp. 17 % av samtliga nyblivna mödrar.

Lägsta frekvensen ansökningar och beviljade mödrahjälpsfall per 100 födda hade Stockholms stad (17 resp. 12 %) och den högsta Norrlandslänen (61—63 % resp. 42—47 %). Höga siffror hade även Gotlands och Gävleborgs län. Av tabellen framgår också att de ogifta mödrarnas ansökningar beviljades i större utsträckning än de giftas, nämligen närmare 90 % av de förras mot ca 60 % av de senares.

Mödrarnas fördelning efter ålder och civilstånd visas i tab. 2. Ungefär 69 % av mödrarna var gifta och andelen var något större på landsbygden (75 %) än i städerna (57 %). Vad fördelningen efter ålder beträffar finner man att över 2/5 av mödrarna var under 25 år men oftast gällde detta de ej gifta (dvs. ogifta och förut gifta) av vilka inte mindre än i det närmaste 3/4 var under denna ålder mot 1/3 av de gifta mödrarna. De gifta mödrarna på landsbygden visar sig vara något äldre än i städerna, medan motsatsen är fallet med de ej gifta.

Tab. 3. Beviljade ansökningar fördelade efter antalet hemmavarande barn under 16 år, år 1954

Barnantal	Landsbygd			Städer			Hela riket		
	Gifta	Ej gifta	Samtl.	Gifta	Ej gifta	Samtl.	Gifta	Ej gifta	Samtl.
Antal mödrar	14 568	4 717	[1]19 343	5 197	3 882	[2]9 141	19 765	8 599	[3]28484
Därav i % med nedanstående antal barn									
0	20,8	77,9	34,7	31,0	78,1	50,8	23,5	78,0	39,9
1	26,5	13,5	23,3	26,5	13,4	20,8	26,5	13,5	22,5
2	21,4	5,4	17,4	19,7	4,6	13,1	20,9	5,0	16,1
3	13,6	1,7	10,7	11,1	1,9	7,1	13,0	1,8	9,5
4	8,1	0,8	6,3	5,9	0,6	3,6	7,5	0,7	5,4
5 eller flera	9,3	0,6	7,2	5,0	0,5	3,1	8.2	0,5	5,9
okänt antal	0.3	—	0,5	0,8	1,0	1,5	0,4	0,4	0,8

[1] Inkl. 58 mödrar med okänt civilstånd.
[2] » 62 » » » »
[3] » 120 » » » »

De hjälpta mödrarna har i tab. 3 fördelats efter barnantal före den nedkomst för vilken mödrahjälp sökts. Ungefär 2/5 av mödrarna var förut barnlösa, 1/5 hade ett barn, 1/6 två barn och drygt 1/5 tre eller flera barn. Skillnaden mellan gifta och ej gifta och mellan mödrar i städer och på landsbygd är avsevärd. Inte mindre än 1/10 av de gifta mödrarna på landsbygden hade fem eller flera barn.

Av totalbeloppet 9 milj. kr gick 6 milj. kr till mödrar på landsbygden och 3 milj. kr till städerna men några större skillnader i genomsnittsbeloppen förekommer inte. Enligt tab. 4 erhöll mödrarna på landsbygden 310 kr mot i städerna 323 kr. Däremot var det genomsnittliga beloppet väsentligt högre för ej gifta (404 kr) än för gifta mödrar (276 kr).

Mödrahjälp beviljad till	Procentuella antalet beslut angående viss hjälpform				Procentuell fördelning av totalbeloppet på olika hjälpformer			
	År 1954			År 1953	År 1954			År 1953
	Landsbygd	Städer	Hela riket		Landsbygd	Städer	Hela riket	
Tandvård	40,7	53,2	44,7	40,8	14,3	18,7	15,8	15,8
Kostförbättring	19,2	26,4	21,5	21,1	7,1	13,6	9,2	8,7
Hemhjälp	19,8	2,6	14,3	15,2	6,5	0,8	4,6	5,0
Barnets utrustning	72.3	71,1	71,9	71.2	25,5	27,2	26,1	26,4
Moderns »	67,0	46,4	60,4	60,1	36,5	20,7	31,3	31.9
Inackordering	11,5	21,5	14,7	14,1	8,2	17,0	11,1	10,2
Övriga ändamål	9,4	4,7	7,9	8,2	1,9	2,0	2,0	2,0

Av tabellen framgår också att skillnaden mellan de olika mödrahjälpsområdena är avsevärd, vilket bl. a. sammanhänger med att relativa andelen ej gifta mödrar varierar mellan olika områden. De lägsta beloppen redovisar

Tab. 4. Den beviljade mödrahjälpens belopp inom olika mödrahjälpsområden år 1954

Mödrahjälpsområde (l. l. = läns landstingsområde)	Beviljad mödrahjälp i allt, 1 000-tal kr	Beviljat belopp i medeltal per moder, kr			Genomsnittligt belopp (kr) beviljat till						
		samtliga	gifta	ej gifta	tandvård	kostförbättring	hemhjälp	barnets utrustning	moderns utrustning	inackordering	övriga ändamål
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Stockholms stad . . .	518	419	352	466	142	192	95	119	150	305	235
Stockholms l. l. . .	277	319	257	395	116	118	85	102	128	289	130
Uppsala » » . .	198	237	219	283	102	103	53	98	162	138	130
Södermanlands » » . .	210	318	294	371	102	157	96	122	170	246	53
Östergötlands » » . .	390	328	285	433	95	170	94	117	169	238	167
Norrköpings stad . . .	57	311	296	240	156	165	23	120	147	213	50
Jönköpings l. l. . .	281	323	296	455	104	236	107	106	189	395	179
Kronobergs » » . .	219	259	240	386	112	129	95	102	153	245	60
Kalmar (n. och s.) » » . .	322	281	244	409	101	142	90	113	147	215	79
Gotlands » » . .	109	265	232	357	110	98	61	118	152	257	55
Blekinge » » . .	202	309	279	397	108	136	91	132	151	273	57
Kristianstads » » . .	432	368	326	507	117	87	76	162	216	242	57
Malmöhus » » . .	354	348	286	457	114	148	97	156	156	233	100
Malmö stad	186	322	235	416	115	200	130	100	106	336	100
Hälsingborgs stad . . .	61	284	248	340	98	100	—	111	108	203	89
Hallands l. l. . .	128	262	234	367	123	98	156	107	172	232	131
Göteb. o. Bohus » » . .	249	310	285	417	103	138	93	107	133	286	128
Göteborgs stad	258	264	236	303	102	134	81	129	126	204	87
Älvsborgs l. l. . .	549	303	278	413	117	118	103	110	168	269	66
Skaraborgs » » . .	232	210	189	291	108	90	62	94	117	204	54
Värmlands » » . .	366	295	263	386	121	119	98	94	169	191	88
Örebro » » . .	256	367	306	494	124	138	105	158	200	273	121
Västmanlands » » . .	125	234	202	280	105	134	99	74	145	194	140
Kopparbergs » » . .	421	297	266	371	98	140	99	111	170	199	60
Gävleborgs » » . .	493	342	319	376	105	122	89	116	178	175	82
Gävle stad	46	352	268	414	81	195	95	114	100	294	70
Västernorrlands l. l. . .	484	396	308	490	130	131	110	129	182	263	88
Jämtlands » » . .	276	271	252	311	104	99	75	84	172	158	64
Västerbottens » » . .	548	308	278	426	103	87	112	97	177	237	72
Norrbottens » » . .	713	367	345	457	104	108	119	105	151	197	55
Summa för hela riket	**8 960**	**315**	**276**	**404**	**111**	**135**	**101**	**114**	**168**	**237**	**77**
År 1953	8 772	279	251	347	108	116	93	103	148	200	68
» 1952	8 262	249	227	306	103	101	85	95	137	175	59
» 1951	8 760	241	222	296	97	95	79	87	133	168	54
» 1950	10 774	240	223	296	93	90	75	81	130	165	52
Landsbygd											
År 1954	6 004	310	280	406	109	115	101	109	169	221	63
» 1953	5 940	277	253	355	108	100	93	99	153	189	59
» 1952	5 678	249	231	311	103	88	85	91	141	165	54
» 1951	5 979	242	228	300	96	83	79	84	137	154	49
» 1950	7 470	244	231	300	94	79	76	78	136	154	47
Städer											
År 1954	2 956	323	267	401	113	166	94	124	144	256	140
» 1953	2 832	284	244	338	108	140	92	113	133	213	105
» 1952	2 584	250	214	300	103	124	82	104	124	185	80
» 1951	2 781	239	206	291	97	117	68	94	120	181	75
» 1950	3 304	231	203	291	93	111	67	88	114	178	80

Skaraborgs (210 kr) och Västmanlands län (234 kr), de högsta Stockholms stad (419 kr), Kristianstads (368 kr) och Västernorrlands län (396 kr).

De belopp, som utgetts per fall, har varierat mellan 50 och 600 kr men fördelningen däremellan har varit ojämn. Det var endast 1/10 av mödrarna som erhöll belopp motsvarande medelbeloppet (300—349 kr). Däremot erhöll relativt många 100—150 kr eller 400—500 kr. Ungefär 1/5 av mödrarna erhöll i mödrahjälp mindre än 150 kr, knappt 1/3 mellan 150 och 300 kr, ungefär lika många mellan 300 och 500 kr samt 1/5 500 kr och däröver. Något mer än 1/10 har erhållit maximibeloppet 600 kr.

I tab. 4 har de mödrahjälpsbelopp, som utgått inom de olika mödrahjälpsområdena, fördelats på de olika ändamål för vilka hjälpen avsetts. En sammanställning för hela riket samt för städer och landsbygd finns i tablån på sid. 345, som också visar hur besluten procentuellt fördelats på de olika hjälpformerna.

Den vanligaste formen av mödrahjälp är sålunda utrustning till barnet, vilket 72 % erhållit. Kostnaderna härför belöpte sig till 26 % av totalkostnaden. Därnäst kommer utrustning till modern och tandvård (60 resp. 45 %), vilket tagit 31 resp. 16 % av kostnaderna. Kostförbättring och hemhjälp ansågs 22 resp. 14 % av mödrarna vara i behov av och utgiften härför var 9 resp. 5 % av samtliga. Inackordering kommer oftast blott de ogifta mödrarna till del och möjliggjordes för 15 % av mödrarna, vilket tog i anspråk 11 % av samtliga utgifter. Skillnaden mellan städer och landsbygd, vad såväl mödrahjälpsfallens som beloppens fördelning på de olika hjälpformerna beträffar, är avsevärd. Något mer än hälften av mödrarna har i städerna erhållit tandvård mot blott 2/5 på landsbygden, 1/5 mot 1/10 har erhållit inackordering. Likaså har flera mödrar i städerna än på landsbygden erhållit bidrag till kostförbättring. Hemhjälp har däremot 1/5 av mödrarna på landsbygden erhållit mot endast några få procent i städerna, utrustning åt mödrarna 2/3 mot knappt hälften i städerna.

Av tab. 4 framgår att det högsta beloppet beviljades för hjälp till inackordering med i genomsnitt 237 kr per fall. Därnäst kom moderns utrustning med 163 kr och kostförbättring samt barnets utrustning med 135 resp. 114 kr. Inackordering samt kostförbättring var betydligt dyrare i städerna, medan förhållandet var det motsatta när det gällde utrustning till modern.

Av de 1 473 besvär över mödrahjälpsnämndens beslut, som ingetts till socialstyrelsen (vilka motsvarar 4 % av samtliga ansökningar), har 1 231 ogillats, 203 bifallits med ett belopp av 39 228 kr samt 39 lämnats utan åtgärd. I dessa fall har mödrahjälpsnämnderna med ledning av de omständigheter, som framkommit vid besvärsutredningen, själva ändrat sina beslut och därvid beviljat 12 791 kr.

J. E.

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under första kvartalet 1955

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i 7 av rikets största städer.

De nedan lämnade uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1]

Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1945—1954 samt under första kvartalet år 1955 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

I tab. 2 redovisas vissa uppgifter om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare, städer med 10 000—30 000 invånare, städer med mindre än 10 000 invånare samt i köpingar. I tab. 3 lämnas samma uppgifter för varje enskild stad med mer än 30 000 invånare.

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 53 städer[2] under tiden januari 1945—mars 1955

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Hela året .	28 898	32 437	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 789	33 096	
1:a kvartalet	5 142	8 197	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 223	7 250	6 946
2:a »	6 338	7 243	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 069	7 368	
3:e »	8 036	8 839	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 258	6 593	
4:e »	9 382	8 158	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 239	11 885	
Januari . .	862	2 266	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065	1 806	1 436
Februari . .	875	1 495	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 240	2 421	2 009
Mars	3 405	4 436	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918	3 023	3 501
April . . .	1 879	2 520	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 187	2 441	
Maj	1 765	1 979	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 483	2 451	
Juni	2 694	2 744	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 399	2 476	
Juli	1 117	2 025	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 032	1 800	
Augusti . .	1 616	2 151	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381	2 040	
September .	5 303	4 663	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845	2 753	
Oktober . .	3 364	3 357	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135	3 213	
November .	2 728	2 257	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 597	3 118	
December . .	3 290	2 544	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 507	5 554	

[1] Se Soc. Medd. 1950: 6, sid. 431.

[2] De städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer samt köpingar

	1954		1955
	1 kv.	Hela året	1 kv.
Städer med mer än 30 000 inv.	5 422	24 102	5 226
Städer med 10 000—30 000 inv.	2 461	12 033	2 640
Städer med mindre än 10 000 inv.	639	4 026	737
Köpingar	983	4 438	1 086
Summa	9 505	44 599	9 689

Antalet under första kvartalet 1955 inflyttningsfärdiga lägenheter i de 53 städer, för vilka uppgifter redovisas i tab. 1, understeg med 4 % antalet under motsvarande kvartal 1954 och med icke mindre än 42 % antalet under fjärde kvartalet 1954. Sålunda blev i nybyggnader i dessa städer 6 946 lägenheter inflyttningsfärdiga under första kvartalet 1955, under det att motsvarande antal för första till fjärde kvartalet 1954 var 7 250, 7 368, 6 593 och 11 885.

I samtliga städer och köpingar tillhopa blev 9 689 lägenheter i nybyggnader inflyttningsfärdiga under första kvartalet 1955 mot 9 505 under första kvartalet 1954.

En jämförelse med antalet under första kvartalet 1954 inflyttningsfärdiga lägenheter i olika grupper av kommuner visar en minskning med 4 % i städer med mer än 30 000 invånare. I städer med 10 000—30 000 invånare och städer med mindre än 10 000 invånare samt i köpingar har antalet inflyttningsfärdiga lägenheter ökat med resp. 7, 15 och 10 %.

Bostadsproduktionen i städer och köpingar under första kvartalet 1955 utgör 22 % av produktionen under år 1954. För städer med mer än 30 000 invånare och för städer med 10 000—30 000 invånare är motsvarande procenttal likaledes 22 och för städer med mindre än 10 000 invånare och för köpingar 18 resp. 24.

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1954		1955	Städer	1954		1955
	1 kv.	Hela året	1 kv.		1 kv.	Hela året	1 kv.
Stockholm	1 489	6 848	1 623	Karlskrona	169	447	83
Göteborg	788	4 095	1 115	Karlstad	56	580	128
Malmö	639	2 564	390	Linköping	166	529	301
Borås	300	1 008	297	Lund	45	290	255
Eskilstuna	179	676	81	Norrköping	141	678	8
Gävle	185	579	60	Solna	415	1 136	123
Halmstad	93	350	87	Uppsala	92	1 283	54
Hälsingborg	26	613	149	Västerås	161	833	125
Jönköping	102	468	116	Örebro	221	683	207
Karlskoga	155	442	24	Tillhopa	5 422	24 102	5 226

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1945—mars 1955

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Hela året	32 800	31 800	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 200	32 100	
1:a kvartalet	6 000	8 500	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200	5 800	4 100
2:a »	9 000	8 400	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800	7 400	
3:e »	8 900	5 800	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300	10 600	
4:e »	8 900	9 100	5 100	8 700	10 400	9 300	8 600	10 700	10 900	8 300	

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1945 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under byggnad vid ingången av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. De redovisade antalen har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus, vilkas uppförande påbörjats under första kvartalet 1955 uppgick till 4 100 eller knappt hälften av motsvarande antal under närmast föregående kvartal. I förhållande till första kvartalet 1954 har antalet påbörjade lägenheter minskat med 29 %. Antalet påbörjade lägenheter fördelar sig med ungefär 1 400 på januari, 900 på februari och 1 800 på mars 1955.

Antalet lägenheter i hus under byggnad var 33 300 vid slutet av första kvartalet 1955, vilket innebär en minskning med 7 % i förhållande till motsvarande tidpunkt år 1954 och med 8 % i förhållande till slutet av fjärde kvartalet 1954.

Lokaler för andra än bostadsändamål. En sammanställning av uppgifter avseende golvytan i lokaler för andra än bostadsändamål, fullbordade under första kvartalet åren 1954 och 1955 resp. hela året 1954, redovisas för sju städer i tab. 6 och 7.

Sammanställningarna bygger huvudsakligen på uppgifter, som lämnats av byggnadsnämnderna. I uppgifterna ingår icke byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid slutet av varje kvartal under tiden 31 mars 1945—31 mars 1955

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
1:a kvartalet	21 900	25 300	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 800	35 700	33 300
2:a »	24 600	26 400	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 500	35 800	
3:e »	25 500	23 500	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 500	39 700	
4:e »	25 000	24 400	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 200	36 200	

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1954		1955
	1 kv.	Hela året	1 kv.
Stockholm	155 738	323 527	54 184
Göteborg	25 170	118 050	26 490
Malmö	11 675	62 715	11 667
Norrköping	9 921	27 934	2 429
Hälsingborg	4 499	21 408	3 880
Örebro	19 736	36 500	17 786
Borås	2 792	20 974	6 273
Tillhopa	**229 531**	**611 108**	**122 709**

Under första kvartalet tillkom i de sju städerna lokaler för andra än bostadsändamål med en areal av sammanlagt 122 700 m². Motsvarande areal under första kvartalet 1954 var 229 500 m².

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 1:a kvartalet 1955 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- o. påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	50 732	1 336	2 116	15 183	25 427	13 574	54 184
Göteborg	19 425	1 310	5 755	12 340	6 615	7 535	26 490
Malmö	8 262	1 787	1 618	4 914	1 341	5 412	11 667
Norrköping	1 903	125	401	1 291	180	958	2 429
Hälsingborg	3 805	65	10	1 924	426	1 530	3 880
Örebro	5 342	11 804	640	7 318	5 220	5 248	17 786
Borås	1 701	4 572	—	844	523	4 906	6 273
Tillhopa	**91 170**	**20 999**	**10 540**	**43 814**	**39 732**	**39 163**	**122 709**

G. Ö.

Sysselsättning och löner inom industrin i februari 1955

Sysselsättningsförhållanden. På grundval av de uppgifter som varje månad lämnas av företag inom industrin till socialstyrelsens sysselsättningsstatistik meddelas i det följande vissa uppgifter rörande sysselsättningsförhållandena i februari 1955 jämfört med februari 1954. Beräkningarna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda dessa tillfällen. Till följd härav påverkas beräkningarna ej av sådana förändringar som betingas av tillkomsten av nya företag eller nedläggandet av gamla företag.

Jämförelsen mellan februari 1954 och februari 1955 grundar sig på uppgifter från ca 7 600 arbetsställen med omkring 496 000 arbetare.

Tab. 1 visar de procentuella förändringarna i antalet anställda såväl vuxna som minderåriga manliga resp. kvinnliga arbetare (exkl. permitterade) inom olika industrigrupper. Tabellen visar att den starkaste ökningen i antalet anställda (såväl män som kvinnor) ägt rum inom metall- och verkstadsindustrin (+ 5,3 %) samt inom träindustrin (+ 4,1 %). Ganska stark stegring visar även massa- och pappersindustrin samt pappersvaru- och grafisk industri. Den starkaste minskningen i antalet anställda har ägt rum inom textil- och beklädnadsindustri (— 6,6 %) samt inom läder-, hår- och gummivaruindustri (—3,6 %). Särskilt anmärkningsvärd är den starka ökning som noteras för kvinnliga arbetare inom metall- och verkstadsindustri (+ 14,4 %).

I genomsnitt för samtliga industrigrupper har antalet anställda vid de redovisade arbetsställena ökat med 1,9 %. Antalet manliga arbetare ökade med 2,5 %, medan antalet kvinnliga arbetare minskade med 0,4 %.

Tab. 2 visar hur antalet anställda arbetare förändrats vid företag av olika storlek inom olika industrigrupper. Företagen har storleksgrupperats med ledning av uppgifter om antalet arbetare som vid olika redovisningstillfällen under 1954 varit i arbete eller varit frånvarande av personliga skäl eller på grund av arbetskonflikt. Något entydigt samband mellan företagsstorlek och sysselsättningsutveckling mellan februari 1954 och februari 1955 synes ej föreligga.

I tab. 3 och 4 återges vissa uppgifter som hämtats från socialstyrelsens statistik rörande lönesummor och arbetstid inom industrin under en avlöningsperiod i februari. Tab. 3 redovisar förändringarna i omsättningen av arbetskraft, mätt i procentuella antalet arbetare som under loppet av en vecka anställts resp. lämnat sina anställningar. I procent av totalantalet i arbete varande arbetare utgjorde under redovisningsperioden i februari 1955 antalet nyanställda arbetare 0,6 % och antalet avgångna arbetare 0,7 %. Av de arbetare som lämnat företaget hade ca 7 % blivit uppsagda av arbetsgivaren. Högst är detta procenttal inom läder-, hår- och gummivaruindustrin, livsmedelsindustrin och träindustrin.

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i februari 1955 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i februari 1955[1]			Genomsnittlig timförtjänst i februari 1955[2]		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (februari 1954 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Gruvindustri	101.2	101,1	..	105,6	..	4,26	4,82	5,19	5,86	5,27
Malmgruvor	101.5	101,4	..	105,4	..	—	4,82	5,19	5,86	5,32
Kolgruvor	97,8	97,8	..	111,4	..	4,26	—	—	—	4,26
Metall- o. verkstadsind.	105,3	104,6	114,4	104,9	105,0	3,90	4,19	4,82	4,88	4,36
Järn-, stål- o. kopparverk	103,4	103,1	116,0	105,9	105,1	..	4,22	..	..	4,33
Järn- o. stålmanufaktur	106,5	105,6	115,2	105,9	105,7	3,92	4,11	4,49	5,52	4,21
Mekaniska verkstäder	106,1	105,7	116,7	104,5	104,2	3,94	4,27	4,78	4,90	4,40
Reparationsverkstäder	102,3	102,3	..	108,1	..	3,43	3,89	4,39	4,84	4,23
Skeppsvarv	101,3	101,3	..	102,9	..	..	4,11	4,96	4,65	4,55
Elektroteknisk industri	106,0	104,1	113,1	104,8	105,2	3,96	4,03	4,36	4,68	4,31
Annan metallindustri	109,1	108,4	112,5	105,6	105,6	3,73	4,05	4,55	4,85	4,23
Jord- o. stenindustri	102,3	101,4	110,2	106,8	105,7	3,58	3,98	4,45	5,01	3,88
Torvindustri	..	..	—	104,4	—	..	..	—	—	3,19
Stenindustri	101,0	101,1	..	107,9	..	3,59	3,70	..	..	3,74
Kalk- och kritbruk	98,3	98,3	..	106,9	..	3,45	4,07	..	..	3,94
Cementfabriker	105,2	105,2	..	..	..	..	..	—	—	..
Cementvarufabriker	104,2	103,8	..	105,2	..	4,42	4,16	4,75	5,61	4,50
Tegelbruk	100,9	100,4	..	107,0	..	3,51	3,64	..	..	3,58
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	104,2	102,3	108,1	106,2	106,2	3,41	3,71	..	—	3,71
Glasindustri	102,4	100,7	113,7	105,2	102,7	3,45	4,13	..	..	3,56
Annan jord- o. stenindustri	105,4	105,3	..	105,1	..	..	4,48	..	..	4,40
Träindustri	104,1	103,7	119,6	107,2	108,5	3,50	3,68	3,91	3,98	3,68
Sågverk o. hyvlerier	104,7	104,5	..	107,6	..	3,32	3,64	3,87	3,84	3,66
Lådfabriker	96,2	97,6	..	106,3	..	..	3,56	..	..	3,51
Fanér- o. plywoodfabriker	111,2	109,0	..	109,7	..	..	..	..	—	3,92
Byggnadssnickerifabriker	105,9	105,6	..	106,7	..	3,60	3,73	4,12	..	3,70
Möbelfabriker	102,2	101,8	115,3	106,8	..	3,60	3,81	..	..	3,72
Svarveri- o. skidfabriker	102,1	101,2	..	106,6	..	3,42	3,64	..	..	3,62
Annan trävaruindustri	101,5	99,6	116,6	104,9	106,6	3,30	3,59	..	..	3,51
Massa- o. pappersindustri	102,6	102,7	102,3	106,5	104,3	3,70	3,99	4,18	..	3,99
Massafabriker	101,7	101,7	105,8	106,5	103,6	3,87	4,06	4,20	..	4,11
Pappersbruk o. pappfabr.	103,7	104,0	101,9	106,5	104,3	3,66	3,93	..	..	3,87
Pappersvaru- o. grafisk ind.	102,1	101,6	103,5	103,4	102,5	3,67	4,13	4,68	4,89	4,49
Papp- o. pappersvaruind.	102,6	104,7	99,6	103,7	103,5	3,63	3,95	..	..	3,92
Grafisk industri	101,9	101,2	105,3	103,4	102,1	3,75	4,18	4,73	4,91	4,59
Livsmedelsindustri	100,9	100,5	101,7	103,0	103,2	3,29	3,50	3,76	4,05	3,61
Kvarnar	99,6	98,6	105,7	102,2	..	..	3,34	..	..	3,45
Bageriindustri	99,3	99,2	99,7	103,9	104,8	..	3,67	3,91	3,88	3,74
Sockerindustri	102,1	101,1	109,5	105,7	104,1	3,28	..	..	..	3,50
Choklad- o. konfektind.	100,3	100,8	100,1	102,6	103,1	—	3,41	..	4,80	4,05
Mejeriindustri	102,0	101,3	108,2	101,2	101,5	3,37	3,41	..	..	3,66
Slakterier o. charkuterier	102,7	101,2	109,6	102,5	102,3	3,21	3,52	3,64	3,98	3,56
Fiskkonservfabriker	100,0	101,0	99,5	102,8	100,9	..	3,19	..	..	3,24
Fruktkonservindustri	95,0	99,4	92,4	105,4	104,8	..	..	—	..	3,42
Margarinindustri	102,4	102,0	..	110,5	..	—	..	..	..	3,81
Annan livsmedelsindustri	102.7	101,2	108,3	99,4	101,6	..	3,28	..	..	3,39

[1] För grupper om mindre än 200 arbetare har indextal ej beräknats.
[2] Utom i ett par undantagsfall meddelas uppgifter rörande genomsnittlig timförtjänst endast då antalet redovisade företag utgör minst 10 och antalet på en vecka utgjorda arbetstimmar minst 10 000. I uppgifterna ingår ej sjuklön, semesterlön och naturaförmåner.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I FEBRUARI 1955 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i februari 1955			Genomsnittlig timförtjänst i februari 1955		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (februari 1954 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Dryckesvaru- o. tobaksind..	101,2	99,3	106,9	108,9	107,7	3,36	3,39	3,88	4,11	3,68
Bryggerier o. läskedrycksf.	99,6	99,3	101,2	109,2	108,9	3,36	3,35	3,78	4,10	3,63
Tobaksfabriker	108,1	99,0	112,0	106,1	106,4	..	..	..	..	4,08
Textil- o. beklädnadsind. .	93,4	92,8	93,7	104,6	104,1	3,28	3,47	3,73	4,12	3,46
Ylleindustri	98,5	96,5	100,5	104,3	103,9	3,26	3,37	..	—	3,35
Bomullsindustri	92,7	91,5	94,1	104,0	103,9	3,29	3,30	..	—	3,36
Linne- o. juteindustri . .	92,7	86,1	98,4	100,7	102,0	..	..	..	—	3,18
Trikåfabriker	87,1	88,9	86,5	104,7	102,3	3,20	3,60	..	..	3,59
Sömnadsindustri	93,7	93,0	93,8	106,6	104,9	3,29	3,65	3,88	4,17	3,66
Hatt- o. mössfabriker . .	97,5	92,2	99,1	103,2	104,8	..	3,73	..	..	3,79
Annan hithörande industri	94,3	94,8	93,6	104,7	103,3	3,46	3,48	..	3,95	3,51
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	96,4	97,3	94,6	106,7	105,7	3,88	3,97	4,09	4,56	3,98
Garverier	91,8	91,7	..	107,3	..	..	3,88	—	—	3,87
Päls- o. skinnvarufabriker	91,5	93,3	89,5	106,5	108,5	..	3,91	..	..	4,02
Skoindustri	94,3	94,7	93,7	106,9	106,1	3,60	3,94	..	..	3,89
Andra lädervarufabriker .	90,5	89,8	91,6	108,0	106,3	3,71	..	..	..	3,91
Gummivarufabriker . . .	102,9	106,6	96,7	105,9	103,9	..	..	—	..	4,09
Annan hithörande industri	103,0	99,9	113,5	106,1	..	..	3,65	..	..	3,85
Kemisk-teknisk industri . .	101,0	101,4	99,3	107,4	106,2	3,81	4,11	4,31	4,11	4,12
Färg-, olje- o. parfymfabr.	98,1	98,5	96,5	106,7	107,3	..	4,07	4,32	4,17	4,15
Sprängämnesfabriker . .	96,3	95,9	97,4	108,7	109,0	..	..	..	..	4,82
Tändsticksfabriker . . .	91,9	90,7	93,7	104,5	102,8	3,40	3,48	—	—	3,47
Annan kemisk-tekn. ind.	104,6	104,5	105,6	107,7	105,6	3,89	4,02	4,31	4,05	4,07
Samtl. industrigrupper	**101,9**	**102,5**	**99,6**	**105,5**	**104,8**	**3,63**	**4,04**	**4,50**	**4,80**	**4,15**

Tab. 2. Indextal (februari 1954 = 100) för antal anställda arbetare (exkl. permitterade) i februari 1955 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka år 1954 i medeltal sysselsatte								
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	100,2	106,5	95,2	99,6	—	..	101,2
Metall- o. verkstadsindustri .	101,2	102,8	107,5	106,9	109,1	106,0	105,3	103,9	105,3
Jord- och stenindustri . . .	91,6	97,1	101,3	103,0	100,8	105,0	..	..	102,3
Träindustri	98,8	102,0	101,6	105,4	107,9	106,7	..	—	104,1
Massa- o. pappersindustri . .	..	..	..	100,9	104,6	102,6	101,1	..	102,6
Pappersvaru- o. grafisk ind. .	104,2	102,7	100,9	102,6	102,7	100,9	..	..	102,1
Livsmedelsindustri	98,4	99,0	101,1	100,9	103,3	101,0	99,2	—	100,9
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	103,7	97,7	99,5	102,8	104,4	101,2	—	—	101,2
Textil- o. beklädnadsindustri	89,7	93,4	93,5	92,2	93,8	94,7	90,8	93,2	93,4
Läder-, hår- o. gummivaruind.	92,2	97,1	93,9	94,8	96,2	98,8	—	..	96,4
Kemisk-teknisk industri . .	101,8	97,6	100,8	100,3	100,3	100,2	109,1	..	101,0
Samtliga industrigrupper	**98,6**	**100,2**	**101,2**	**101,2**	**102,4**	**101,8**	**102,9**	**103,0**	**101,9**

Tab. 3. Antalet under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i procent av totalantalet anställda

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	febr. 1955	nov. 1954	aug. 1954	maj 1954	febr. 1954	febr. 1955	nov. 1954	aug. 1954	maj 1954	febr. 1954
Samtliga industrigrupper	**0,7**	**0,6**	**0,9**	**0,7**	**0,5**	**0,6**	**0,6**	**0,9**	**0,7**	**0,5**
Därav:										
Skeppsvarv	0,8	0,7	1,0	0,7	0,5	1,0	0,8	1,0	0,8	0,6
Sömnadsindustri	0,8	0,7	1,2	1,1	0,6	0,8	0,5	1,2	0,7	0,8
Trikåfabriker	0,7	0,9	1,1	1,1	0,7	0,7	0,5	0,9	0,5	0,6
Järn- och stålmanufaktur	0,6	0,5	1,0	0,7	0,5	0,8	0,7	1,0	0,7	0,5
Elektroteknisk industri	0,6	0,7	1,2	0,8	0,5	0,7	0,9	1,3	0,7	0,7
Järn-, stål- o. kopparverk	0,5	0,4	0,7	0,7	0,3	0,7	0,5	0,9	0,5	0,3
Mekaniska verkstäder	0,5	0,4	0,7	0,6	0,4	0,6	0,6	0,8	0,6	0,5
Sågverk och hyvlerier	0,5	1,0	1,0	0,7	0,4	0,7	0,6	1,0	1,3	1,0
Bomullsindustri	0,5	1,0	1,1	0,9	0,5	0,7	0,6	0,7	0,6	0,8
Ylleindustri	0,4	0,5	1,0	0,9	0,6	0,5	0,5	0,9	0,5	0,3

I tab. 4 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftsförhållandena vid företaget) i februari 1954 och februari 1955 inom olika industrigrupper. Antal arbetare med korttidsarbete utgjorde 0,4 % av samtliga i februari 1955 mot 0,6 % i februari 1954. Antalet deltidsarbetande arbetare var 1,4 % såväl i februari 1955 som i februari 1954.

Löneförhållanden. Med ledning av de uppgifter som en gång per kvartal erhålls från företag inom industrin rörande utbetalda lönesummor och arbetade timmar lämnas här vissa uppgifter om löneläget i februari 1955 och löneutvecklingen sedan februari 1954.

I tab. 1 (kol. 5—6) redovisas den genomsnittliga timförtjänstens förändring från februari 1954 till februari 1955 samt (i kol. 7—11) den genom-

Tab. 4. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i procent av samtliga arbetare

Industrigrupper	Februari 1954		Februari 1955	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	0,0	1,3	0,1	0,9
Metall- o. verkstadsindustri	0,4	0,4	0,4	0,1
Jord- o. stenindustri	1,7	1,2	1,9	1,0
Träindustri	0,2	0,7	0,4	0,2
Massa- och pappersindustri	0,4	0,0	0,5	0,0
Pappersvaru- och grafisk industri	0,5	0,1	0,6	0,1
Livsmedelsindustri	1,9	0,3	2,3	0,3
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	0,8	2,5	0,7	1,8
Textil- o. beklädnadsindustri	5,1	1,1	5,0	1,7
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	3,1	0,4	2,9	0,3
Kemisk-teknisk industri	2,3	0,1	2,0	0,1
Samtliga industrigrupper	**1,4**	**0,6**	**1,4**	**0,4**

Tab. 5. Indextal (februari 1954 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i februari 1955

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri .	103,9	104,7	Textil- o. beklädnadsindustri	104,0	104,6
Jord- o. stenindustri	112,5	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	107,0	..
Träindustri	102,7	..	Kemisk-teknisk industri . .	104,9	106,1
Pappersvaru- o. grafisk ind. .	103,7	102,6	Samtliga industrigrupper	**104,2**	**104,8**
Livsmedelsindustri	103,1	103,2			

snittliga timförtjänsten i februari 1955 för vuxna manliga arbetare inom var och en av dyrortsgrupperna 2—5 samt inom hela riket. Beräkningarna grundar sig på uppgifter från ca 7 000 arbetsställen med 21,7 miljoner arbetstimmar. Endast företag som medverkat i undersökningarna såväl i februari 1954 som i februari 1955 ingår i redovisningen.

För samtliga vuxna manliga arbetare redovisas en lönestegring på 5,5 % och för samtliga vuxna kvinnliga arbetare på 4,8 %. De i tabellen redovisade indextalen och genomsnittliga timförtjänsterna måste ses i samband med läget på avtalsmarknaden i slutet av februari då undersökningen gjordes.

Före den 15 februari hade definitiva uppgörelser om kollektivavtal för 1955 träffats för stora delar av gruvindustrin samt för metall- och verkstadsindustrin (järnbruksindustrin samt verkstadsindustrin), för delar av dryckesvaru- och tobaksindustrin, läder-, hår- och gummivaruindustrin (garveriindustrin, pälsskinnindustrin och skoindustrin) samt den kemisktekniska industrin. Inom dessa näringsgrenar tillämpades därför de nyingångna avtalen vid undersökningstillfället av ett stort antal företag. De avtal som slöts under senare delen av månaden (t. ex. för byggnadsämnesindu-

Tab. 6. Indextal (februari 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	febr. 1953	maj 1953	aug. 1953	nov. 1953	febr. 1954	maj 1954	aug. 1954	nov. 1954	febr. 1955
Gruvindustri	196,9	200,2	195,4	202,4	202,2	204,8	201,5	209.8	214,4
Metall- o. verkstadsindustri . . .	193,9	195,3	195,9	196,9	199,1	201,9	201,7	204,5	208,0
därav: verkstadsindustri m. m.[1] .	191,7	192,5	193,8	194,4	196,7	199,3	199,1	201,7	205,3
Jord- o. stenindustri	196,1	202,4	203,2	203,8	205,8	215,9	216,8	217,2	219,8
Träindustri	185,3	190,5	191,3	192,6	192,6	203,8	202,8	205,2	205,6
Massa- o. pappersindustri	199,1	204,7	202,0	204,4	206,2	218,0	216,7	220,0	220,0
Pappersv.- o. graf. ind.	174,7	178,9	178,0	177,6	179,6	181,4	181,2	182,5	185,2
Livsmedelsindustri	176,9	182,0	182,7	183,8	183,4	185,8	185,1	188,6	188,8
Dryckesvaru- o. tobaksindustri . .	169.0	170,4	168,0	170,4	174,5	181,8	179,4	181,2	186.6
Textil- o. beklädnadsindustri . . .	179,1	181,6	181,6	182,7	185.4	189,1	190,0	191,1	193,2
Läder-, hår- o. gummivaruindustri .	183,5	186,6	187,0	186,3	188,5	192,8	194.5	196,4	201,7
Kemisk-teknisk industri	183,7	187,6	188,9	190,4	192,5	197,3	197,1	199,9	205,9
Samtliga industrigrupper	**190,0**	**192,7**	**192,3**	**193,6**	**195,7**	**200,4**	**200,0**	**203,2**	**206,5**

[1] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metallindustri.

Tab. 7. Indextal (november 1954 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin i februari 1955

Industrigrupper	Samtliga arb.[1]	Vuxna män	Vuxna kv.	Industrigrupper	Samtliga arb.[1]	Vuxna män	Vuxna kv.
Gruvindustri	102,2	102,0	..	Träindustri	100,2	99,9	100,7
Metall- o. verkstadsindustri	101,7	101,6	102,4	Massa- o. pappersindustri .	100,0	100,0	99,1
därav: verkstadsind. m. m.	101,8	101,6	102,5	Pappersvaru- o. grafisk ind.	101,5	101,5	99,8
järn- o. stålmanufaktur	101,2	101,0	102,2	Livsmedelsindustri	100,1	100,0	101,2
mekaniska verkstäder .	101,5	101,3	101,5	Dryckesvaru- o. tobaksind.	103,0	102,9	103,7
reparationsverkstäder .	103,2	102,7	..	Textil- o. beklädnadsind. .	101,1	101,0	101,1
skeppsvarv	101,9	101,7	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	102,7	102,8	101,5
elektroteknisk industri	103,1	102,7	103,4	Kemisk-teknisk industri . .	103,0	102,7	103,0
annan metallindustri .	101,3	101,6	101,9				
Jord- o. stenindustri . . .	101,2	101,3	101,2	**Samtliga industrigrupper**	**101,6**	**101,5**	**101,4**

[1] Inkl. minderåriga.

strin, porslinsindustrin, bilverkstäderna m. fl.) synes också i viss utsträckning ha påverkat undersökningen. Områden där de gamla avtalen helt eller nästan helt gällde var massa- och pappersindustri, pappersvaru- och grafisk industri, livsmedelsindustri samt textil- och beklädnadsindustri.

För flera industrigrupper (t. ex. järnbruksindustrin, verkstadsindustrin och skoindustrin) infördes i avtalen bestämmelser om helgdagsersättningar. Den förbättring i löneavseende som införandet av dessa bestämmelser innebär kommer *ej* till uttryck i beräkningarna av timförtjänster och indextal i den här aktuella lönestatistiken.

Tab. 5 visar, hur de genomsnittliga timförtjänsterna förändrats inom olika industrigrupper i Stockholm mellan februari 1954 och februari 1955.

Tab. 7 grundar sig på uppgifter från företag som medverkat i undersökningarna i november 1954 och februari 1955 och visar löneutvecklingen mellan dessa undersökningstillfällen. För vuxna manliga arbetare steg timförtjänsten med 1,5 % och för vuxna kvinnliga arbetare med 1,4 %. Tabellen måste — liksom tab. 1 — ses i samband med vad som ovan sagts om läget på avtalsmarknaden när februariundersökningen gjordes.

Tab. 6 visar löneutvecklingen för samtliga arbetare inom olika industrigrupper sedan februari 1947 beräknad enligt kedjemetoden. Det bör framhållas, att lönestegringar som beror på utökad semester, helgdagsersättningar och individuella förmåner ej kommer fram i socialstyrelsens kvartalsvisa undersökningar rörande utbetalda lönesummor och utgjorda arbetstimmar.

K.—E. F—g

Konsumentprisindex för april 1955

Konsumentprisindex för april 1955 har av socialstyrelsen beräknats till 131 (år 1949 = 100), vilket betyder en ökning med en enhet från mars 1955 och med två enheter från indexläget under tiden juli 1954—februari 1955. Med decimaler var indextalet 130,74 för april 1955 mot 129,65 för mars 1955.

För enbart bostad liksom för delar av de två huvudgrupperna inventarier och husgeråd samt diverse har inte några nya prisuppgifter förelegat för april. Mellan mitten av mars och mitten av april 1955 har för övriga varugrupper prisstegringarna rätt markerat övervägt prissänkningarna, särskilt i fråga om livsmedel, där den senaste uppgörelsen angående jordbrukspriserna avspeglar sig i prishöjningar på bl. a. en del mejerivaror och flertalet köttvaror.

Av de olika huvudgrupperna av varor och tjänster visar tre högre indextal i april än i mars 1955, nämligen gruppen livsmedel, som stigit med 3 enheter, grupperna bostad, bränsle och lyse samt diverse, som vardera stigit med 1 enhet. För övriga grupper är indextalen oförändrade. Indextalen för huvudgrupperna framgår av tab. 1, som avser tiden 1950—april 1955.

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—april 1955 (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	101
1951 »	119	116	124	110	102	130	118	112	117
1952 »	134	120	127	117	108	139	127	121	126
1953 »	137	122	123	120	116	129	127	124	128
1954 [1] »	137	129	123	122	120	125	126	126	129
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	128
1954 mars	137	122	123	122	120	127	126	126	129
juni	138	132	123	121	120	123	126	126	130
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	129
aug.	137	132	123	121	120	123	126	126	129
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	129
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	129
nov.	136	132	123	122	120	124	126	126	129
dec.	137	132	123	122	120	125	126	126	129
1955 jan.	137	132	120	122	121	125	126	126	129
febr.	137	132	119	123	121	128	126	128	129
mars	137	132	120	123	121	129	126	127	130
april	140	132	120	124	121	129	126	128	131

[1] Medeltalet av indextalen för december 1953 samt mars och juni 1954 har fått representera indexläget första halvåret och månadstalen för juli—december andra halvåret.

Tab. 2. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar 1953—april 1955

Huvudgrupper och undergrupper (1955 års gruppering)	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal 1955	Procentuell förändring jan.—april 1955
	1953	1954	Juni 1954	Dec. 1954	Mars 1955	April 1955		
Livsmedel	**137**	**137**	**138**	**137**	**137**	**140**	**342**	**+ 2**
Mejeriprodukter	125	125	125	124	124	130	62	+ 5
Matfett utom smör	144	139	139	139	140	144	10	+ 3
Bröd, mjöl o. gryn	142	139	140	138	139	140	40	+ 1
Ägg	122	105	97	110	110	118	12	+ 9
Kött	168	164	163	163	170	175	22	+ 6
Fläsk	136	144	150	144	154	159	21	+ 6
Charkuterivaror o. köttkonserver	137	128	125	129	130	135	22	+ 6
Fisk och fiskkonserver	137	137	131	140	144	145	11	+ 1
Rot- och grönsaker	135	142	135	158	161	160	21	+ 1
Frukt och bär	113	112	119	110	107	108	35	— 1
Specerier	165	184	194	182	179	181	59	— 1
Läskedrycker och svagdricka	121	121	121	121	121	122	8	0
Förtäring utom hemmet	139	142	143	143	142	143	19	+ 1
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**122**	**129**	**132**	**132**	**132**	**132**	**87**	**0**
Spritdrycker och vin	118	134	142	142	142	142	44	—
Öl	122	122	122	122	121	122	9	0
Tobak	125	128	129	129	129	129	34	—
Kläder och skor	**123**	**123**	**123**	**123**	**120**	**120**	**134**	**0**
Kläder	121	122	122	122	118	118	115	0
Konfektion	120	121	121	122	120	120	62	0
Trikåvaror	121	121	121	119	107	107	23	0
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	116	113	114	12	0
Tyger, garner o. sybehör	126	129	128	129	127	126	18	— 1
Skor	131	132	131	131	131	131	19	0
Bostad, bränsle och lyse	**120**	**122**	**121**	**122**	**123**	**124**	**135**	**+ 1**
Bostad utan bränsle och lyse	116	120	120	120	121	121	87	—
Bränsle och lyse	129	125	123	125	129	129	48	+ 3
Inventarier och husgeråd	**127**	**126**	**126**	**126**	**126**	**126**	**93**	**0**
Möbler	133	134	134	133	134	134	12	0
Radio och musikinstrument	111	109	108	109	111	111	8	+ 2
Armatur, husgeråd o. verktyg	130	129	128	128	128	128	28	0
Hushållstextilier	119	119	117	119	119	120	20	0
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	133	133	133	133	133	134	17	+ 1
Personliga effekter	114	116	115	116	112	112	8	0
Diverse	**124**	**126**	**126**	**126**	**127**	**128**	**209**	**+ 1**
Sjukvård	116	122	122	122	116	118	14	— 3
Kroppsvård	118	119	119	119	119	119	13	0
Rengöringsmedel och tvätt	105	102	102	102	98	98	13	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	137	140	139	142	145	147	20	+ 1
Post och tele	144	144	144	142	145	146	13	0
Nöjen och rekreation	126	127	127	128	126	127	15	0
Resor	126	127	127	127	127	127	45	0
Motorfordon	..	..	..	..	125	124	53	+ 5
Hemhjälp	141	142	142	144	144	144	11	—
Blommor m. m.	122	126	127	128	129	129	12	+ 1
Totalindex	**128**	**129**	**130**	**129**	**130**	**131**	**1 000**	**+ 1**

Tab. 3. Prisutvecklingen i Sverige (År 1949 = 100)

Indexserie	År 1952	År 1953	År 1954	Mars 1954	Juni 1954	Dec. 1954	Jan. 1955	Febr. 1955	Mars 1955	April 1955
Kommerskollegii partiprisindex [1]	147	138	137	137	138	138	139	140	140	141
Finanstidningens » [2]	140	136	134	134	134	134	134	135	136	136
Konsumentprisindex	126	128	129	129	130	129	129	129	130	131

[1] Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » juli 1913/juni 1914.

I tab. 2 lämnas för ett antal undergrupper av varor etc. en mera detaljerad redogörelse för prisutvecklingen under tiden 1953—april 1955. I tabellen redovisas även de vid indexberäkningen tillämpade vägningstalen och den procentuella prisförändringen från januari 1955. Procenttalen har beräknats på indextal med decimaler. Siffran 0 anger en förändring mindre än en halv procent.

En närmare redogörelse för indexberäkningen för en viss månad föreligger vid slutet av påföljande månad i en stencil, som — tills vidare utan kostnad — kan rekvireras från Socialstyrelsen, Stockholm 2.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 3 sammanställs förändringarna i detaljhandelspriserna sedan år 1952 enligt konsumentprisindex med partiprisernas utveckling enligt kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. De senare, som har år 1935 respektive juli 1913/juni 1914 som basperioder, har här omräknats till serier med år 1949 = 100. Jämförelsen kan endast i grova drag ange, hur prisnivån i detaljhandeln förändrat sig i förhållande till prisnivåerna i tidigare produktions- och distributionsled.

C. Ö.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i april 1955 jämfört med mars 1955 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i april 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (mars 1955 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	67	11 023	171	11 194	99,4	..	99,5	100,3	6,6
Malmgruvor	56	10 361	170	10 531	99,7	..	99,8	100,7	6,3
Kolgruvor	11	662	1	663	94,4	..	94,4	94,0	11,9
Metall- o. verkstadsindustri	2 390	202 474	16 029	218 503	99,8	100,0	99,9	99,9	6,7
Järn-, stål- o. kopparverk	55	32 806	1 176	33 982	99,5	106,3	99,8	99,8	7,3
Järn- o. stålmanufaktur	477	21 474	2 617	24 091	99,2	100,1	99,3	99,4	5,8
Mekaniska verkstäder	858	85 780	3 710	89 490	100,1	100,8	100,1	100,0	6,2
Reparationsverkstäder	427	9 110	21	9 131	100,6	..	100,6	100,9	4,0
Skeppsvarv	79	20 904	2	20 906	100,6	..	100,6	101,0	8,6
Elektroteknisk industri	187	21 715	6 367	28 082	98,9	98,8	98,9	99,1	8,1
Annan metallindustri	307	10 685	2 136	12 821	99,7	99,1	99,6	99,6	5,6
Jord- o. stenindustri	611	25 246	3 029	28 275	102,1	101,8	102,1	102,5	5,1
Torvindustri	39	361	2	363	115,0	..	115,2	114,6	9,4
Stenindustri	111	3 670	5	3 675	102,6	..	102,7	104,7	3,8
Kalk- o. kritbruk	39	1 410	23	1 433	101,7	..	102,3	102,8	3,6
Cementfabriker	8	2 083	42	2 125	99,8	..	100,0	99,9	6,1
Cementvarufabriker	125	3 082	74	3 156	101,5	..	101,9	102,1	5,1
Tegelbruk	139	4 595	119	4 714	107,1	..	107,1	108,3	5,6
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	24	3 693	2 037	5 730	99,1	100,9	99,7	99,7	5,8
Glasindustri	73	4 333	708	5 041	100,3	99,6	100,2	99,8	4,9
Annan jord- o. stenindustri	53	2 019	19	2 038	102,2	..	102,2	101,7	4,8
Träindustri	1 296	38 492	1 210	39 702	101,9	106,6	102,1	101,9	4,2
Sågverk o. hyvlerier	468	18 402	255	18 657	104,2	122,0	104,4	104,5	4,3
Lådfabriker	36	689	22	711	99,1	..	99,4	101,5	3,5
Fanér- o. plywoodfabriker	11	1 360	122	1 482	102,6	..	103,2	102,6	5,2
Byggnadssnickerifabriker	241	6 840	94	6 934	100,3	..	100,4	99,8	4,5
Möbelfabriker	327	6 613	227	6 840	99,0	100,9	99,0	98,1	3,8
Svarveri- o. skidfabriker	112	2 811	218	3 029	100,6	103,8	100,8	101,0	3,8
Annan trävaruindustri	101	1 777	272	2 049	99,8	100,4	99,9	100,5	3,6
Massa- o. pappersindustri	128	35 387	2 635	38 022	100,3	99,8	100,3	100,3	6,9
Massafabriker	74	20 651	342	20 993	100,3	100,0	100,3	100,5	6,5
Pappersbruk o. papppfabr.	54	14 736	2 293	17 029	100,3	99,8	100,2	100,2	7,3
Pappersvaru- o. grafisk ind.	601	18 994	5 424	24 418	99,8	99,9	99,8	100,0	6,0
Papp- o. pappersvaruind.	109	2 561	1 643	4 204	99,3	98,6	99,0	98,7	5,0
Grafisk industri	492	16 433	3 781	20 214	99,9	100,5	100,0	100,2	6,3
Livsmedelsindustri	777	21 184	9 496	30 680	100,0	99,6	99,9	100,0	6,6
Kvarnar	37	1 043	201	1 244	101,3	102,0	101,4	100,6	6,7
Bageriindustri	245	4 344	2 220	6 564	99,6	100,8	100,0	100,6	5,3
Sockerindustri	21	2 210	346	2 556	99,3	105,2	100,1	101,2	5,8
Choklad- o. konfektind.	62	1 294	2 314	3 608	98,6	96,5	97,2	98,5	7,5
Mejeriindustri	86	3 110	449	3 559	100,7	104,2	101,1	100,0	7,7
Slakterier o. charkuterier	171	6 296	1 492	7 788	100,0	101,2	100,2	100,8	6,8
Fiskkonservfabriker	49	738	1 265	2 003	102,1	100,1	100,8	100,8	6,9
Fruktkonservindustri	25	496	735	1 231	96,9	94,6	95,5	89,4	12,0
Margarinindustri	11	432	125	557	100,5	..	100,2	102,3	5,4
Annan livsmedelsindustri	70	1 221	349	1 570	101,3	103,3	101,7	102,0	3,8

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I APRIL 1955

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i april 1955 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (mars 1955 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	169	5 403	2 058	7 461	100,9	104,0	101,7	102,3	7,7
Bryggerier o. läskedrycksf.	161	5 007	977	5 984	101,0	106,9	102,0	102,2	7,1
Tobaksfabriker	8	396	1 081	1 477	98,5	101,5	100,7	102,6	10,3
Textil- o. beklädnadsind. .	958	25 191	43 276	68 467	98,9	99,3	99,1	99,2	5,9
Ylleindustri	83	4 537	4 533	9 070	98,8	99,5	99,2	99,0	7,2
Bomullsindustri	64	7 752	6 348	14 100	99,4	98,4	98,9	98,4	6,9
Linne- o. juteindustri . .	12	1 261	1 368	2 629	98,7	100,4	99,6	98,6	10,5
Trikåfabriker	162	1 896	5 823	7 719	98,6	99,2	99,1	99,3	5,4
Sömnadsindustri	409	4 850	19 959	24 809	99,1	99,3	99,3	99,7	5,0
Hatt- o. mössfabriker . .	40	307	1 141	1 448	99,4	100,7	100,4	102,0	2,8
Annan hithörande industri	188	4 588	4 104	8 692	98,2	99,5	98,8	99,0	4,8
Läder-, hår- o. gummivaruind.	358	11 692	6 496	18 188	99,7	99,9	99,8	99,6	5,5
Garverier	26	1 909	127	2 036	99,2	..	99,6	98,4	7,0
Päls- o. skinnvarufabr. .	80	951	877	1 828	102,0	100,9	101,5	102,0	3,6
Skoindustri	133	3 620	2 640	6 260	99,5	99,1	99,3	99,9	3,8
Andra lädervarufabriker .	53	808	605	1 413	99,1	103,1	100,8	101,0	4,8
Gummivarufabriker . . .	14	3 504	1 957	5 461	99,6	99,5	99,6	98,8	7,7
Annan hithörande industri	52	900	290	1 190	99,6	99,0	99,4	98,7	5,8
Kemisk-teknisk industri . .	317	14 481	3 473	17 954	100,0	99,5	99,9	99,9	7,0
Färg-, olje- o. parfymfabr.	104	3 645	1 074	4 719	99,8	98,4	99,5	99,4	6,4
Sprängämnesfabriker . .	8	1 358	538	1 896	99,8	99,4	99,7	99,6	6,8
Tändsticksfabriker . . .	7	969	645	1 614	99,6	100,0	99,8	101,2	9,3
Annan kemisk-tekn. ind. .	198	8 509	1 216	9 725	100,1	100,1	100,1	100,0	6,9
Samtl. industrigrupper	**7 672**	**409 567**	**93 297**	**502 864**	**100,2**	**99,8**	**100,1**	**100,2**	**6,2**
Statl. verk o. byggnadsarb.	238	42 629	1 498	44 127	100,7	96,9	100,6	101,2	7,5
Mek. o. elektr. verkstäder	87	11 786	413	12 199	99,4	98,1	99,3	99,5	7,9
Skeppsvarv	3	3 108	32	3 140	99,6	..	99,5	99,4	11,4
Beklädn. verkst., förråd o. d.	54	683	447	1 130	101,3	98,5	100,2	100,1	6,9
Sprängämnesfabriker . .	3	611	338	949	97,9	92,6	96,0	95,3	5,2
Byggnads- o. anläggn.-arb.	91	26 441	268	26 709	101,5	98,2	101,5	102,4	6,9

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, april 1954 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1954							1955			
	maj	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april
Gruvindustri	100,0	100,6	100,4	100,5	100,2	100,6	100,8	100,4	100,9	100,8	100,3
Metall- o. verkstadsindustri	99,9	100,6	101,1	102,1	103,1	104,1	104,2	104,6	105,0	105,6	105,5
Jord- o. stenindustri . . .	102,6	104,7	104,6	104,0	103,3	102,4	101,1	99,0	98,3	99,4	101,5
Träindustri	101,5	102,5	101,8	100,9	100,2	99,5	97,3	97,2	98,6	100,8	102,9
Massa- o. pappersindustri	100,5	103,0	102,1	101,7	101,6	102,0	101,6	101,7	101,8	102,0	102,3
Pappersv.- o. grafisk industri	99,6	99,8	100,1	101,1	101,9	102,3	102,2	101,4	101,3	101,3	101,1
Livsmedelsindustri	100,7	105,9	104,4	105,9	110,2	110,0	100,5	101,7	102,2	102,3	102,2
Dryckesvaru- o. tobaksind.	102,2	109,0	101,7	97,5	95,5	96,3	102,5	96,6	97,4	99,2	100,9
Textil- o. beklädnadsind. .	98,1	95,2	95,7	96,3	96,3	96,1	94,1	94,7	95,6	95,9	95,0
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98,5	96,6	97,9	99,6	100,3	101,2	98,9	99,5	99,9	100,5	100,3
Kemisk-teknisk industri .	100,3	100,3	99,6	99,9	100,4	100,8	99,9	99,9	100,5	101,4	101,3
Samtliga industrigrupper	**100,0**	**100,6**	**100,6**	**101,1**	**101,7**	**102,1**	**101,0**	**101,1**	**101,6**	**102,2**	**102,3**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under april 1955

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa april 1952	114 182	142 494	130 719	84 242	—	38 559	50 503	54 764	30 726
» » 1953	124 589	152 506	119 765	84 189	25 898	37 191	48 450	51 719	29 668
» » 1954	130 094	158 842	129 871	86 163	24 576	41 879	52 391	51 677	29 413
» mars 1955	137 790	172 960	134 600	93 203	28 723	41 828	52 197	51 076	30 393
» april 1955	123 032	153 462	135 374	87 105	25 528	40 490	49 907	53 150	28 744
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	4 912	5 606	5 361	2 954	57	466	515	605	457
Skogsbruk	5 471	5 717	2 460	1 852	7	10	10	35	36
Malmbrytn. o. metallind.	7 348	8 328	10 928	4 194	28	428	444	626	300
Trä-, graf. o. pappersind.	3 085	3 295	3 724	1 858	14	249	268	353	164
Byggnadsverksamhet	24 379	26 799	13 662	11 836	172	7	8	3	2
Övriga industrigrupper	10 488	11 359	7 481	3 504	23	5 243	5 493	3 400	1 375
Samfärdsel o. handel	20 451	31 710	41 235	30 767	12 972	7 935	10 009	14 070	7 526
Förvaltning o. fria yrken	13 375	15 380	12 993	7 211	2 908	5 392	5 725	6 082	2 718
Sjukvård o. husligt arbete	11 921	18 080	26 014	14 860	6 551	11 753	17 885	25 643	14 707
Därav under 18 år	15 416	15 801	13 876	7 549	191	8 314	8 500	6 398	3 774

Tab. 4. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden januari—februari 1955

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av febr. 1955 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent jan.—febr.		Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av febr. 1955 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent jan.—febr.	
	1955	1954		1955	1954
Lantarbetarnas (35)	10,7	11,1	Byggnadsarbetarnas (128)	11,0	14,1
Skogs- o. flottningsarb. (26)	6,0	5,9	Elektrikernas (19)	1,8	2,5
Gjuteriarbetarnas (11)	2,2	6,0	Murarnas (14)	26,8	33,3
Gruvindustriarbetarnas (11)	3,3	3,3	Målarnas (18)	22,7	28,7
Metallindustriarbetarnas (234)	1,7	3,3	Vägarbetarnas (16)	8,3	11,7
Stenindustriarbetarnas (5)	16,1	18,5	Järnvägsmännens (16)	0,8	1,8
Kem.-tekn. industriarb. (15)	2,6	2,8	Sjöfolkets (20)	5,9	7,1
Fabriksarbetarnas (61)	4,9	6,7	Transportarbetarnas (37)	4,2	5,3
Träindustriarbetarnas (60)	5,2	7,7	Handelsanställdas (77)	[1] ..	2,2
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,6	1,2	Handelstjänstemännens (21)	0,3	0,7
Typografernas (15)	0,4	0,5	Arbetsledarnas (31)	0,1	0,2
Beklädnadsarbetarnas (40)	7,4	5,0	Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	1,1	0,8
Bryggeriarbetarnas (7)	1,8	2,0	Industritjänstemännens (78)	0,6	0,8
Livsmedelsarbetarnas (38)	3,9	5,3	Frisörernas (4)	1,4	0,5
Sadelmakarnas (6)	12,7	14,5	Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (27)	3,0	2,7
Sko- o. läderarbetarnas (11)	3,8	3,7	Musikernas (4)	10,5	12,5
Textilarbetarnas (41)	3,9	3,4	Sveriges arbetares (14)	9,6	12,9
Försvarsverkens civ.-pers. (20)	1,6	1,3	**Samtliga kassor (1 223)**	[2] **4,5**	**6,0**
Bleck- o. plåtslagarnas (4)	6,2	11,7			

[1] Uppgift ännu ej tillgänglig. — [2] Preliminära uppgifter.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1955, no 6

CONTENTS

Page

Attempted suicide. By *Ruth W. Ettlinger* and *Per Flordh* 313
Aliens in Sweden by sex and age groups. By *Gustav Möller* 321
Some features of social developments in Finland in recent years. By *Gunnar Modeen* 327
The marriage register — a source of information for the social administrative authorities. By *Sverker Groth* 331
Short notices:
The Social Welfare Board's statement of views on the question of television referred to it for consideration 333
The transfer to the Ministry of Social Affairs of matters concerning the care of inebriates 334
The International Working Group on Current Movements in Wholesale and Retail Trade 335
Resolution concerning statistics of the labour force, employment and unemployment adopted at the Eighth International Conference of Labour Statisticians 336
A new part of the book »Löner» (Wages) issued 338

Periodical Surveys

Register 340
Aliens in Sweden during the first quarter of 1955 340
Maternity aid in 1954 342
Building operations in cities and urban districts during the 1st qr. of 1955 . 348
Employment and wages in industry in February 1955 352
The consumer price index for April 1955 358
Employment and unemployment 361
Literary Survey 367
Book Notices 373

The Issue in Brief

Attempted suicide. In this article two doctors at Södersjukhuset, a hospital in Stockholm, Dr. Ruth W. Ettlinger and Dr. Per Flordh, give an account of their experiences of 500 cases of attempted suicide admitted to the hospital.

The article points out that hitherto research has been preponderatingly occupied with actual suicides and also with the cases of attempted suicide admitted to hospital. Usually, for this purpose, the researchers have afterwards gone through the diagnostic records and compiled journals containing *diagnoses of attempted suicide* or *intoxication* — a procedure fraught with considerable sources of error. Under those circumstances a large number of patients are never placed in the category of suicidal cases, either because they are looked after in somatic wards, in which the doctors are hardly on the look-out for the possibility of attempted suicide in connection with, for instance, a fracture or a wound, or else because the psychological illness so completely dominates the picture that the attempted suicide which brought the patient to hospital is entirely overlooked.

The groundwork of the inquiry reported on in the article has been the registration and examination for a fixed period — the 24th January 1952 to the 2nd May 1953 — of all cases of attempted suicide or suspected attempted suicide admitted to the Södersjukhuset, the collection of an adequate number of cases, a comprehensive social inquiry into each of them and, finally, compiling the material so as to form a subject for statistical analysis.

The Södersjukhuset is well qualified to collect such material, seeing that the hospital has a large medically administrative area comprising 350 000 people.

The article makes a special point of reporting on the social aspects of the cases examined. The medical points of view will no doubt be published in some medical journal.

The distribution of cases of attempted suicide over the different months within the period under review is fairly uniform. One might possibly conceive of some slight increase in the autumn and in the spring, though no statistically significant tendency is observable. Nor does any accumulation of cases occur around those days of the month that are connected with the paying of wages and salaries, periods when alcoholic beverages may be

bought on the rationing system, or public holidays.

Of the patients, 44 % are men, this corresponding to the proportion of males in the population. Attempts at suicide are committed as frequently by men as by women. Many authors suggest that more women attempt to commit suicide than men, but this idea is probably due to incomplete statistics.

Among men and women alike one finds but few cases of attempted suicide in the group below 20 years of age. The maximum is reached among men in the age group 30—39 years and among women in the age group 20—29.

As to civil status, the investigation has shown that, among women, divorces are considerably over-represented. Among other social conditions whose connection with the frequency of attempted suicide has been studied may be mentioned: the number of children; migration; incomes; the existence of social aid; and occupations.

In the section on psychological anamnesis the article discusses data on alcoholism and criminality.

The article concludes with an account of measures that have already been taken and which it is desirable to take. P. 313.

Aliens in Sweden by sex and age groups. Sweden, having formerly for many decades been an emigration country, has become as from the year 1930 a country of net immigration. During the 1930s the number of aliens in Sweden was still quite small. However, the influx of refugees during and just after the second world war involved important changes both of a temporary and of a more lasting nature among the alien population here. During the latter part of the 1940s there was a very considerable annual influx of foreigners to this country — apart from the ever-growing number of tourists — of a character different from the flow of refugees and now consisting preponderantly of persons seeking employment.

In this article the author, Mr. Gustav Möller, states that in regard to distribution by age the alien population deviates in part very widely from the Swedish population. One is perhaps struck first and foremost by the large number of children, which shows an uneven distribution as between children in the primary-school age and older children. Here obviously may be traced a tendency to try to keep the children in their home country during their school years wherever this is possible. This tendency is particularly noticeable among nationals of the Northern Countries. P. 321.

The consumer price index for April 1955 has been estimated by the Social Welfare Board at 131 (1949 = 100), implying an increase of 1 point over March 1955 and of 2 points above the index level covering the period July 1954—February 1955. P. 358.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1955, no 6

INDEX

Page

Les tentatives de suicide. Par *Ruth W. Ettlinger* et *Per Flordh* 313
Répartition des étrangers en Suède suivant l'âge et le sexe. Par *Gustav Möller* 321
Quelques traits de l'évolution de la politique sociale en Finlande au cours de ces dernières années. Par *Gunnar Modeen* 327
Le registre des mariages — source d'information pour l'administration sociale. Par *Sverker Groth* 331
Courtes notices:
Avis émis par la D.G.P.S. touchant la télévision 333
Transfert du soin des alcooliques au ministère des Affaires sociales 334
Comité international d'étude pour une statistique régulière du commerce de gros et de détail 335
Résolution touchant la statistique de la main-d'œuvre, de l'emploi et du chômage adoptée par la Huitième Conférence internationale des Statisticiens du Travail . . . 336
Nouvelle partie de l'ouvrage »Löner» (Salaires) 338

Aperçus périodiques

Répertoire 340
Etrangers en Suède pendant le premier trimestre 1955 340
L'aide aux mères pendant l'année 1954 342
L'activité du bâtiment dans certaines villes et agglomérations urbaines pendant le premier trimestre 1955 348

Page
Emploi et salaires dans l'industrie en février 1955 352
L'indice des prix à la consommation pour avril 1955 358
Emploi et chômage 361
Bibliographie 367
Comptes rendus de livres 373

Résumé

Les tentatives de suicide. Deux médecins de l'Hôpital Södersjukhuset, à Stockholm, les docteurs Ruth W. Ettlinger et Per Flordh, rendent compte dans cet article de 500 cas de tentatives de suicide admis à cet hôpital.

Les auteurs font observer que les recherches ont porté jusqu'à présent, en majeure partie, sur les suicides suivis de mort et sur les cas de tentatives de suicide admis à l'Hôpital. On a d'ordinaire, pour ces recherches, consulté les fiches de diagnostic et étudié les journaux pour lesquels un diagnostic de tentative de suicide ou un diagnostic d'intoxication a été établi — méthode entachée de graves sources d'erreurs. Un grand nombre de patients, en effet, ne sont alors jamais classés parmi les cas de suicide, soit parce qu'ils sont soignés dans des services somatiques où une fracture ou une blessure, par exemple, ne font pas soupçonner la possibilité d'une tentative de suicide, soit aussi parce que la maladie mentale est si caractérisée que l'on néglige totalement la tentative de suicide qui a provoqué l'envoi du malade à l'Hôpital.

Pour effectuer les recherches dont l'article rend compte, la méthode suivie a été d'enregistrer et d'examiner pendant une période déterminée — du 24 janvier 1952 au 2 mai 1953 — tous les cas de tentatives de suicide ou de tentatives de suicide suspectées reçus à Södersjukhuset, de rassembler un nombre suffisant de cas, de procéder à une large enquête sociale et, finalement, de soumettre la documentation recueillie à une analyse statistique.

L'Hôpital Södersjukhuset offre de bonnes conditions pour le rassemblement d'une documentation de ce genre puisque la partie de Stockholm d'où les malades lui sont adressés comprend 350 000 habitants.

L'article expose surtout l'aspect social des cas étudiés. Les points de vue médicaux doivent être publiés ultérieurement dans une revue médicale.

La répartition des tentatives de suicide dans les différents mois couverts par l'enquête est assez uniforme. Une légère augmentation pendant l'automne et le printemps que l'on croit pouvoir remarquer n'est pas confirmée d'une manière certaine par la statistique. Il n'existe pas non plus quelque recrudescence des cas les jours de paie, au début des périodes nouvelles d'achat des boissons alcooliques ou pendant les jours fériés.

Des patients, 44 % étaient des hommes, ce qui correspond à la proportion masculine de la population. Les hommes tentent aussi souvent que les femmes de se suicider. L'indication par certains auteurs d'une plus grande fréquence des suicides chez les femmes doit être imputable à une statistique incomplète.

Parmi les hommes comme parmi les femmes, on note peu de cas dans les groupes d'âges de moins de 20 ans. Le maximum est atteint pour les hommes entre 30 et 39 ans, pour les femmes entre 20 et 29 ans.

En ce qui regarde l'état civil, l'enquête a montré que parmi les femmes la proportion des divorcées est particulièrement élevée. Parmi d'autres conditions sociales dont la relation avec les tentatives de suicide a été étudiée, on peut mentionner le nombre des enfants, le déplacement d'un milieu précédent et l'installation à Stockholm, le revenu, le recours à l'Assistance sociale et la profession.

Touchant l'anamnèse psychique des cas, les auteurs de l'article rendent compte des données recueillies sur l'alcoolisme et la criminalité et ils terminent par un exposé des mesures qui sont prises et de celles qui seraient désirables. P. 313.

Répartition des étrangers en Suède suivant l'âge et le sexe. Après avoir été pendant des dizaines d'années un pays d'émigration, la Suède est devenue depuis 1930 un pays où l'immigration excède l'émigration. Pendant les années 1930, le nombre des étrangers était encore peu élevé en Suède. L'afflux de réfugiés pendant la seconde Guerre Mondiale et immédiatement après a résulté en de grands changements, de nature aussi bien temporaire que permanente, dans l'effectif des étrangers en Suède. Pendant chaque année de la seconde partie de la décade 1940, des étrangers en nombre considérable sont arrivés en Suède, non cette fois comme réfugiés, mais pour la plupart en quête de travail.

L'auteur de l'article, M. Gustav Möller, constate, entre autres choses, qu'en ce qui concerne la répartition des âges, les étrangers résidant actuellement en Suède diffèrent beaucoup à certains points de la population suédoise. On est peut-être tout d'abord frappé du grand nombre des enfants et de la disproportion entre les enfants d'âge préscolaire et les autres enfants. On reconnaît ici la tendance à laisser les enfants dans leur pays natal pendant les années d'école lorsque cela est possible. Cette tendance est particulièrement accusée parmi les nordiques. P. 321.

L'indice des prix à la consommation pour avril 1955 a été calculé par la D.G.P.S. s'établir à 131 (sur la base 100 en 1949), ce qui implique une augmentation d'une unité depuis mars 1955 et de deux unités sur la position de l'indice pendant la période juillet 1954—février 1955. P. 358.

Litteraturöversikt

(11 april—10 maj 1955)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

BALDI, G. M. Some critical considerations on the procedures to be followed in granting social welfare benefits. Bulletin of the international social security association 1955, nr 1/2.

COLLIANDER, CARIN & ÅMARK, C. Vad är familjerådgivning? Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 3.

FINETTI, B. DE. Probability and the social sciences. International social science bulletin 1954, nr 4.

HALL, MARGARET & KNAPP, J. Numbers of shops and productivity in retail distribution in Great Britain, the United States and Canada. The economic journal mars 1955.

JACOBSSON, P. Kan den ekonomiska utvecklingen förutses? Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1955, nr 2.

LODI, E. Problematica politico-economica della sicurezza sociale. Previdenza sociale 1954, nr 6.

MINDUS, E. Rationaliseringen och de psykiska faktorerna. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 18.

NORDENSKIÖLD, O. Europeisk regional konferens inom Internationella arbetsorganisationen. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 4.

SCHMUCKER, HELGA. Die Einkommensumschichtung im Dienste der sozialen Sicherung. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 4.

SINGER, H. W. Problems of industrialization of underdeveloped countries. International social science bulletin 1954, nr 2.

SÖLVÉN, A. Kommuniststaterna och internationella arbetsorganisationen. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 16.

Conventions de réciprocité de sécurité sociale. Informations sociales 1955, nr 3.

First European regional conference. Industry and labour 15 april 1955.

The research work of the International Labour Office. International labour review 1955, nr 2.

Sverige

EEK, H. Tryckfriheten och kommunerna. Landskommunernas tidskrift 1955, nr 4.

HIMMELSTRAND, U. Barn — skola — hem. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1955, nr 2.

HULTMAN, A. Förskolebarnens biovanor. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 4.

NILSTEIN, A. H. Avvägningen mellan direkt och indirekt beskattning. Bankvärlden 1955, nr 3.

WADÉN, I. Innebörden av begreppet allmän handling. Apropå civilförsvarsstyrelsens vägran att utlämna en ingiven rapport. Statsvetenskaplig tidskrift 1955, nr 1.

Afrika

McCALL, D. F. Dynamics of urbanization in Africa. The annals mars 1955.

Amerikas förenta stater

MILLER, H. P. Elements of symmetry in the skewed income curve. Journal of the American statistical association mars 1955.

Canada

Series of five French-language broadcasts on discrimination. The labour gazette 1955, nr 3.

Danmark

IVERSEN, C. Ekonomisk utveckling och ekonomisk politik i Danmark. Skandinaviska bankens kvartalsskrift 1955, nr 2.

Frankrike

La place du travail pratique dans la formation en vue du service social. Informations sociales 1955, nr 4.

Indien

BARNABAS, J. Problems of social welfare administration and the second five year plan. Social welfare april 1955.

DESAI, MANU. Prostitution in India and the East. Social welfare april 1955.

The central social welfare board in retrospect. Social welfare april 1955.

Deserted wives. Social welfare april 1955.

Italien

BERGONZINI, L. Note su alcuni particolari aspetti del rendimento dei film in Italia. Statistica 1955, nr 1.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

MONTINI, L. The parliamentary inquiry into destitution in Italy. International labour review 1955, nr 1.

Jugoslavien

GERSKOVIĆ, L. The system of producers' councils in Yugoslavia. International labour review jan. 1955.

Nederländerna

De nederlandse volkshuishouding in de periode 1945—1955. Maandschrift van het centraalbureau voor de statistiek 1955, nr 4.

Storbritannien

MC GREGOR, O. R. The social position of women in England, 1850—1914: A bibliography. The British journal of sociology 1955, nr 1.

PHELPS BROWN, E. H. & OZGA, S. A. Economic growth and the price level. The economic journal mars 1955.

Tyskland

DOETSCH, W. Der Aufbau der Sozialgerichtsbarkeit in Deutschland auf Grund des Sozialgerichtsgesetzes. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 17.

Das sogenannte Bedarfsprinzip in der gegenwärtigen Sozialgesetzgebung. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1955, nr 4.

Arbetarskydd

Indien

GUPTA, P. S. Children in Indian industries. Social welfare febr. 1955.

Arbetslön och arbetstid

LANGENFELT, G. Sagan om 8-timmarsdagen. Industria 1955, nr 4.

Amerikas förenta stater

BAKER, W. J. Part-time employment of the aged. Social security bulletin 1955, nr 3.

Guatemala

ROUX, R. An approach to minimum wage fixing in Guatemala. International labour review jan. 1955.

Nederländerna

ZOETEWEIJ, B. National wage policy: the experience of the Netherlands. International labour review febr. 1955.

Storbritannien

ZACHARIASSEN, A. Arbeidstid og overtid i Storbritannia. Sosialt arbeid 1955, nr 3.

Tyskland

NIEMANN, URSULA. Zur Frage der Arbeitszeitverkürzung. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1955, nr 4.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

Sverige

SUNESSON, L. Tjänstemännen och beredskapen mot arbetslöshet. Arbetsmarknaden 1955, nr 3.

WITTING, N.-O. Arbetsmarknaden för högskoleutbildade. Arbetsmarknaden 1955, nr 3.

Tack och lov för utlänningarna! Industria 1955, nr 4.

Indien

GUPTA, P. S. Planning for women in industry. Social welfare april 1955.

Storbritannien

ARISHOLM, H. Arbeidsformidling og yrkesrettleiing for ungdom i Storbritannia. Nordisk yrkesvägledning 1955, nr 1.

The statistics of industrial rehabilitation. Ministry of labour gazette 1955, nr 4.

Befolkningsfrågor

Amerikas förenta stater

COALE, J. A. The population of the United States in 1950 classified by age, sex, and color — a revision of census figures. Journal of the American statistical association mars 1955.

MC MAHAN, C. A. & FORD, TH. R. Surviving the first five years of retirement. Journal of gerontology 1955, nr 2.

Frankrike

GIRARD, A. & LERICHE, J. Les algériens en France. Étude démographique et sociale. Population 1955, nr 1.

HENRY, L. & PRESSAT, R. Évolution de la population de la France jusqu'en 1970. Population 1955, nr 1.

Italien

SCARDOVI, I. Ricerche sperimentali intorno alle relazioni tra popolosità e movimento naturale della popolazione. Statistica 1955, nr 1.

SOMOGYI, S. Cause di morte mal definite nella statistica Italiana. Statistica 1955, nr 1.

Storbritannien

BENJAMIN, B. Vital statistics and productivity. Bulletin de l'institut international de statistique 1955, nr 4.

TABAH, L. La mortalité sociale: enquête nouvelle en Angleterre. Population 1955, nr 1.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

UMRATH, H. The problem of ownership in workers' housing policy in Western Europe. International labour review febr. 1955.

Sverige

HERNBÄCK, Ö. Bostadspolitiken och bebyggelsens lokalisering. Plan 1955, nr 2.

NILSSON, BROR. Bostadsundersökningen. Lantarbetaren 1955, nr 8—9.

WITTROCK, J. Möjligheter till sänkta byggnadskostnader. Murarnas fackblad 1955, nr 4.

Amerikas förenta stater

BERNHARD, H. Bygget planeras bättre i USA. Vår bostad 1955, nr 5.

Danmark

SKALTS, A. Sociale linier i dansk boligpolitik. Sosialt arbeid 1955, nr 3.

Finland

ERVI, A. Staden i landskapet. Finsk kommunaltidskrift 1955, nr 3.

Frankrike

GIRARD, A. & BÉRARD, J.-P. Le problème du logement. Une enquête auprès du personnel de la préfecture de police. Population 1955, nr 1.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

BLOMKVIST, R. Stormaktspolitik och facklig internationalism. Fackföreningsrörelsen 1955, nr 14/15.

Belgien

VAN DEN BOSSCHE, A. L'opinion patronale devant les conseils d'entreprise. Revue du travail 1955, nr 2.

HORION, P. La suspension et la dissolution du contrat de travail. Revue du travail 1955, nr 3.

Japan

Fremskridt for Japans fagbevægelse efter krigen. Arbejderen 1955, nr 8.

Tyskland

ADLERCREUTZ, A. Den nya arbetslagstiftningen i Västtyskland. Svensk tidskrift 1955, nr 3.

Hälso- och sjukvård

Sverige

BAHR, G. v. Läkarbehov, läkarutbildning och klinisk forskning. Sv. läkartidningen 1955, nr 16.

BERGSTRÖM, K. Chock till hälsa. Frihet 1955, nr 8/9.

BJÖRCK, P. Vårdplatsbehovet inom sinnessjukvården. Sjukhuset 1955, nr 4.

RODHE, G. Skolläkarens uppgifter på det mentalhygieniska området. Sv. läkartidningen 1955, nr 14.

RÖSSEL, J. Människovården och medicinmännen. Tiden 1955, nr 4.

ÅKERBLAD, B. Synpunkter på rehabiliteringens innehåll och organisation. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 3.

Indien

DIWAN, S. M. Leprosy and social welfare activities. Social welfare april 1955.

Nederländerna

RAHM, H. Hälso- och sjukvården i Holland. Sv. läkartidningen 1955, nr 18.

Norge

LUNDE, SINDRE. Hjemmesykepleie m. v. Sosial trygd 1955, nr 1.

Jordbruksfrågor

Sverige

HOLMSTRÖM, S. Ekonomiska resultat av jordbrukets effektivisering. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1954, nr 10.

LARSSON, FOLKE. Jordbrukets arbetskraft i Östergötland. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1955, nr 4.

Aktuella jordbruksspörsmål. Jordbruksekonomiska meddelanden 1955, nr 3.

Nederländerna

PETRINI, P. Holländsk lantarbetarundersökning. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1955, nr 4.

Kooperation

DYRBYE, E. Nogle retslige betragtninger om andelsbevægelsen. Andelsbladet 1955, nr 15.

Danmark

DYRBYE, E. Udtræden af en andelsforening. Andelsbladet 1955, nr 18.

Nykterhetsfrågor

ERÄ-ESKO, H., IMMONEN, E. J. & TIRKKONEN, J. Läkarnas och socialarbetarnas samarbete i en alkoholklinik. Alkoholpolitik 1955, nr 1.

JELLINEK, E. M. M. FL. The »craving» for alcohol. A symposium by members of the WHO expert committees on mental health and on alcohol. Quarterly journal of studies on alcohol 1955, nr 1.

Sverige

PETRÉN, A. Om behovet av eftervård för hemlös alkoholskadad efter vård å sjukhus eller anstalt. Sv. läkartidningen 1955, nr 14.

TILLGREN, J. Undervisning i alkoholsjukdomens diagnos och terapi. Sv. läkartidningen 1955, nr 18.

Alkoholismen — en folksjukdom. Hörde Ni 1955, nr 4.

Amerikas förenta stater

HAER, J. L. Drinking patterns and the influence of friends and family. Quarterly journal of studies on alcohol 1955, nr 1.

Danmark

RÖGIND, S. Kommissionsbetænkning om den danske »bevværterlov». Tidskrift för systembolagen 1955, nr 4.

Finland

HARVOLA, V. Försäljningsförbuden och de s. k. vinkunderna. Alkoholpolitik 1955, nr 1.

RANTA-KNUUTTILA, J. J. Om samtalen med alkoholköparna. Alkoholpolitik 1955, nr 1.

Tyskland

SJÖHAGEN, A. Alkoholistvård i Västtyskland. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1955, nr 3.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

MAIWALD, K. The effects of maintained consumption in the unemployed sector. The economic journal mars 1955.

MUDGETT, B. D. The measurement of seasonal movements in price and quantity indexes. Journal of the American statistical association mars 1955.

SAIBANTE, M. Contributo alle ricerche sulla dispersione delle variazioni dei prezzi. Statistica 1955, nr 1.

Sverige

ARTLE, R. Efter bruttoprisförbudet. Svensk handel 1955, nr 7.

Frankrike

Französische Untersuchung der Kosten eines Familienhaushaltes. Ausländische Sozialprobleme 1955, nr 4.

Les travaux de la commission supérieure des conventions collectives relatifs à l'élaboration du budget-type. (Octobre—décembre 1953.) Revue française du travail 1954, nr 1.

Italien

COSTANZO, A. Variazioni della struttura dei bilanci familiari in funzione del reddito. Statistica 1955, nr 1.

Tyskland

GOLLNICK, H. Die Nachfrage nach Butter. Eine ökonometrische Analyse. Weltwirtschaftliches Archiv. Bd. 74, s. 81.

Socialförsäkring

CANELLA, G. Autunomia del rapporto di assicurazione sociale. Previdenza sociale 1954, nr 6.

STACK, M. Social security questions at the I. L. O. European regional conference. Bulletin of the international social security association 1955, nr 1/2.

Sverige

BEINOF, R. Sjukkassorna och anmälningsförfarandet vid yrkesskada. Sv. sjukkassetidning 1955, nr 4.

ENGSTRÖM, M. Den nya yrkesskadeförsäkringen. Skogsindustriarbetaren 1955, nr 8.

Amerikas förenta stater

BIKKAL, D. L'assicurazione malattia negli stati uniti. Previdenza sociale 1954, nr 6.

Voluntary insurance against sickness: 1948—53 estimates. Social security bulletin 1954, nr 12.

Danmark

Frivilligt, automatisk eller obligatorisk medlemsskab af sygeforsikringen. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1955, nr 4.

Frankrike

BING, J. Old age insurance of manufacturers and traders in France. Bulletin of the international social security association 1955, nr 1/2.

Italien

BIKKAL, D. La seguridad social en Italia. Revista iberoamericana de seguridad social 1954, nr 6.

Tyskland

HENKELMANN, W. Die Arbeitslosenhilfe als Teil der Sozialreform. Soziale Sicherheit 1955, nr 4.

Socialvård

Sverige

GRANATH, K.-E. Barns medverkan vid offentliga föreställningar. Sv. socialvårds tidning 1955, nr 4.

MICHANEK, E. Ny socialhjälp i människovärdets tecken. Tiden 1955, nr 4.

ÅKERBLAD, B. Synpunkter på rehabiliteringens innehåll och organisation. Social-medicinsk tidskrift 1955, nr 3.

Socialvårdarna — en underskattad yrkesgrupp. Kommunaltjänstemannen 1955, nr 5.

Vi hälsar på i ett barndaghem. Sunt förnuft 1955, nr 4.

Amerikas förenta stater

SCHWARTZ, E. E. Developing work units in a child-placing agency. Social security bulletin 1955, nr 3.

Danmark

»Hjemmehjælp» till rentemodtagere o. a. i København. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1955, nr 4.

Indien

HUTHEESINGH, K. Standards of care in child welfare institutions. Social welfare april 1955.

JADHAV, MARY C. Children's courts. Social welfare april 1955.

KURUP, R. N. Coimbatore solves its beggar problem. Social welfare april 1955.

Provision for creches for working mothers. Social welfare april 1955.

Statistisk teori

BONFERRONI, C. I valori mediani in una distribuzione continua. Statistica 1955, nr 1.

CASTELLANO, V. Contributo allo studio delle serie cicliche. Statistica 1955, nr 1.

FORTUNATI, P. Schema di graduazione, misure di variabilità e valori medi. Statistica 1955, nr 1.

MARSHALL, A. W. & GOLDHAMER, H. An application of Markov processes to the study of the epidemiology of mental disease. Journal of the American statistical association mars 1955.

SCHMID, C. F. & MACCANNELL, H. Basic problems, techniques, and theory of isopleth mapping. Journal of the American statistical association mars 1955.

VIANELLI, S. Nozioni introduttive allo studio di alcuni aspetti della significatività statistica. Statistica 1955, nr 1.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

DÖÖS, S.-O. Vad ska vi bli? Vi husmödrar 1955, nr 5.

MAGNE, O. 1954 års lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna. Folkskollärarnas tidning 1955, nr 15/16.

OHLANDER, M. Zigenarna på skolbänken. Folkskolan 1955, nr 3.

STENHOLM, BRITTA. 1955 års Kungl. proposition om yrkesutbildningen. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1955, nr 4.

ÅKERMAN, J. Samhällsvetenskaplig examen och sektion. Statsvetenskaplig tidskrift 1955, nr 1.

Hur stimulera till snabb utbyggnad av yrkesutbildningen? Morgonbris 1955, nr 5.

Afrika

READ, MARGARET. Education in Africa: its pattern and role in social change. The annals mars 1955.

Italien

POLZER, A. DE. Della diffusione dell'istruzione in alcune provincie Italiane. Statistica 1955, nr 1.

Schweiz

HALDÉN, F. Stark tradition, positiv inställning präglar yrkesutbildning i Schweiz. Arbetsgivaren 1955, nr 8.

Sovjetunionen

FORSSELL, E. Utbildning i Sovjetunionen. Intryck från en studieresa. Folkskolan 1955, nr 3.

Ut- och invandring

SOMMER, A. Die europäische Wanderungsbewegung. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1955, nr 15.

Frankrike

CHEVALLEY, L. Attitudes réciproques des Français et des immigrés. Informations sociales 1955, nr 3.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

AUBRY, JENNY. La carence de soins maternels. Les effets de la séparation et la privation de soins maternels sur le développement des jeunes enfants. Paris 1955.

AUSTRALIEN. Commonwealth bureau of census and statistics.
Official year book. 40 (1954). Canberra 1954.

BIÖRCK, G. Sjukvårdens framtidsproblem. Några debattinlägg. Sthlm 1955. (Social-medicinsk tidskrifts skriftserie. 23.)

CLARK, F. LE GROS. The working fitness of older men. A study of men over 60 in the building industry. [Lond. 1954? Stencil.] (The Nuffield foundation.)

— Ageing men in the labour force. The problems of organizing older workers in the building industry. Lond. 1955. [Stencil.] (The Nuffield foundation.)

CRAMÉR, H. Vad är försäkring? Utg. av Försäkringsbolagens upplysningstjänst. Sthlm 1954.

DEUTSCHLAND im Wiederaufbau. Tätigkeitsbericht der Bundesregierung für das Jahr 1954. Bonn 1955.

ENTWURF des Familiengesetzbuches der Deutschen Demokratischen Republik. Berl. 1954.

FRANKRIKE. Institut national de la statistique et des études économiques.
Statistique du mouvement de la population. Années 1946 et 1947. P. 1. Mariages, divorces, naissances, décès. Paris 1953.
Les statistiques de prix en France et en divers pays étrangers. Paris 1953.

FÖRENTA NATIONERNA.
Study on expulsion of immigrants. New York 1955. (Publ. 1955. 4. 6.)
— Commission on the status of women.
Nationality of married women. New York 1954. (Publ. 1955. 4. 1.)
— Food and agriculture organization.
Narain, R. D. Methods of collecting current agricultural statistics. Rome 1955.
Report on the 1950 world census of agriculture. Vol. 1. Census results by countries. Rome 1955.
— Statistical office.
Demographic yearbook. 6 (1954). New York 1954. (Publ. 1954. 13. 5.)
Survey of social statistics. New York 1954. (Statistical papers. Ser. K: 1.)
— Technical assistance administration.
Middle East seminar on the prevention of crime and the treatment of offenders. Cairo 5 to 17 Dec. 1953. New York 1954. (Publ. 1954. 4. 17.)

HEYDE, L. Abriss der Sozialpolitik. 10. neubearb. u. erw. Aufl. Heidelb. 1953.

HJULSTRÖM, F., ARPI, G. & LÖVGREN, E. Sundsvallsdistriktet 1850—1950. Upps. 1955. (Geographica. 26.)

HOLMSTRÖM, S. & HANSSON, G. Maskinhållarverksamheten i det svenska jordbruket. Omfattning, organisation, servicens art m. m. Sthlm

1955. (Skrifter från Jordbrukets utredningsinstitut. 3.)

HÖJER, K. J. Samhället och barnen. Svensk lagstiftning till skydd och stöd för barn och familj. 4 uppl. Sthlm 1955.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. Geneva 1955.
41. *Guide for labour inspectors.*

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
38th session, Geneva, 1955.
Report. Geneva 1955.
3: P. 2. Information and reports on the application of conventions and recommendations. Summary of reports on unratified conventions and on recommendations (article 19 of the constitution).
4 (2). Vocational rehabilitation of the disabled.
5 (2). Migrant workers (underdeveloped countries).

KOOPERATIVA FÖRBUNDET.
Förvaltningsrådets, styrelsens och revisorernas berättelser 1954. Sthlm 1955.
Statistiska tabeller över till Kooperativa förbundet anslutna föreningars verksamhet 1954. Sthlm 1955.

The LABOR UNION MOVEMENT in postwar Japan. Ed. and publ. by the Daily labor press. Tokyo 1954.

NIELSEN, HENNING. Sögnehelligdags betaling. Reglerne i Forligmandens mæglingsforslag af 24. marts 1954 belyst med praksis. Khvn 1955.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1955.
193. Alkoholstatistikk 1953.
194. Syketrygden 1952.

NYSTRÖM, P. Stadsindustriens arbetare före 1800-talet. Bidrag till kännedomen om den svenska manufakturindustrien och dess sociala förhållanden. Sthlm 1955. (Akad. avh., Lund.)

P. M. om sparande i syfte att begränsa konsumtionsökningen, upprättad inom finansdepartementet i mars 1955. [Sthlm 1955. Stencil.]

RASMUSSEN, A. Pristeori eller parameterteori. Studier omkring virksomhedens afsætning. Khvn 1955. (Skrifter fra Handelshöjskolen i København. F: 16.) (Akad. avh.)

ROBB, J. H. Working-class anti-semite. Lond. 1954.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1955.
267. Steuerbelastung in der Schweiz. 1954.
268. Eidgenössische Volkszählung 1. Dez. 1950. Bd 4. Kantone Basel-Stadt und Basel-Landschaft.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955. Sthlm 1955.
8. Tvätt. Bostadskollektiva kommitténs betänkande 3. [Avg. d. 17 mars 1955.] (S.)
9. Frågan om statsinlösen av stamaktierna i LKAB. Betänkande avg. [d. 14 mars 1955]. (Fi.)
10. Vidlyftiga rättegångar. Promemoria avg. d. 4 april 1955 av 1951 års rättegångskommitté. (Ju.)
11. Psykologisk utbildning och forskning. Betänkande [avg. d. 11 mars 1955] av Psykologutredningen. (E.)

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1955.
Ekonomiska och ideella föreningar samt stiftelser.
Kooperativ verksamhet 1953. (Kommerskollegium.)
Folkmängden och dess förändringar.
Befolkningsrörelsen. Översikt för åren 1941—50. (Statistiska centralbyrån.)
Försäkringsväsen.
Enskilda försäkringsanstalter 1953. (Försäkringsinspektionen.)
Handel.
Handel. Berättelse för år 1953. (Kommerskollegium.)

WELINDER, C. *Offentlig hushållning.* Ystad 1955.

VÄRMEINSTALLATIONER i småhus. Sthlm 1955. (Bostadsstyrelsens skrifter. 16.)

Remisser till socialstyrelsen

Konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet. (S.) [Stencil.] Remisstid 23 maj 1955.

Psykologisk utbildning och forskning. Betänkande av psykologutredningen. (E.) SOU 1955: 11. Remisstid 15 september 1955.

Tvätt. Bostadskollektiva kommitténs betänkande III. (S.) SOU 1955: 8. Remisstid 1 september 1955.

1951 års sinnesslövårdsutredning. Betänkande III med utredning och förslag rörande den öppna vården av psykiskt efterblivna samt utbildning av viss vårdpersonal. (I.) [Stencil.] Remisstid 15 augusti 1955.

Recensioner

Janzon, Astrid: Samarbete till hälsa. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1955. 207 [+ 1] sid. Kr 12,75.

Rektorn vid Statens sjuksköterskeskola i Stockholm, fil. kand. Astrid Janzon, har skrivit en bok som riktar sig till alla inom hälso- och sjukvården arbetande yrkesgrupper. Titeln »Samarbete till hälsa» är visserligen adekvat men gör — liksom bokens övriga utstyrsel i prydligt blått och vitt — ett ganska trist intryck, liknar mest något slags betänkande, och man öppnar den därför med en suck av självövervinnelse. Desto större blir överraskningen då man börjar läsa, ty något mera levande och stimulerande får man leta efter. Detta är en bok som på intet sätt hör hemma bara i en bestämd yrkesgrupp, den är minst lika intressant för varje människa som någon gång hört till kategorin patient eller patients anhörig — och det har väl de flesta av oss.

Att författarinnan har mycket att lära oss icke sakkunniga om arbetsförhållandena bland olika slag av sjukvårdspersonal, tycker man är naturligt, men att hon också så väl tänkt sig in i patienternas syn på problemen är mera anmärkningsvärt, och hennes diskussion syftar till större ömsesidig förståelse och ökad trivsel för båda parter.

Hon nämner de långa väntetiderna på poliklinikerna — över 1 000 000 besök bara i Stockholm. Vad betyder detta ekonomiskt, om varje förlorad arbetstimme uppskattas till lågt räknat 3—4 kr? Många av dessa patienter måste följas till sjukhuset av anhöriga som för den skull lämnat sitt arbete. — Om det problemet måste betraktas som mycket svårlöst, så borde det åtminstone vara möjligt att göra väntrummen litet mer tilltalande: »Ännu förekommer på inte så få ställen träbänkar och stolar, som osökt för tanken till järnvägs- och telefonstationernas inredning. De kala sjukhusväggarna inspirerar ej ens till de behagliga dagdrömmar, som turistbyråernas reklamaffischer på våra järnvägsstationer kan ge upphov till. [...] I de flesta fall är patienter och anhöriga på våra sjukhus hänvisade att fördriva väntans långa timmar genom samtal med varandra. Dessa samtal brukar sällan vara ägnade att lugna den som kanske i förväg känner sig olycklig och ängslig. [...] ett par vilstolar och en schäslong, behagligare belysning och om möjligt ett särskilt rökrum skulle göra väntetiden på våra sjukhus mera dräglig.»

Vi som någon gång varit intagna på sjukhus har kanske, åtminstone i början, haft svårt att alldeles friktionsfritt inordna oss i den dagliga rutinen, känt oss individuellt utplånade, identiska på sin höjd med numret på dörren! Vi har tyckt oss illa behandlade t. ex. när vi klockan 8 på morgonen körts till röntgen och parkerats där i en sängrad andra väntande, utan vatten, mat, bäcken till klockan 4 på eftermiddagen! — Men en annan gång har man haft många tillfällen att känna tacksamhet, då en sköterska spontant visat vänlig omtanke eller när doktorn bakom skärmen trots mörkret i röntgenrummet hövligt sagt sitt namn!

Författarinnan till denna bok har förstått betydelsen av att det första sammanträffandet på sjukhuset präglas »av samma hövlighetsbetygelser och artighet, som är brukliga i vårt land, när man tar emot en främmande i sitt hem eller på sitt kontor.» — Hon anser att det är på tiden att allvarligt överväga om inte patientkläderna kunde avskaffas och egna kläder borde få användas av alla som så önskar. »Eftersom människans självkänsla i många fall sitter i kläderna är denna sak icke helt oviktig.» I varje fall borde det vara självklart att varje patient har två skjortor, en för dagen och en för natten. Hon påtalar att de tvättfat som finns i salarna på många sjukhus endast får användas av läkarna samt att omtanken om det fina bonade golvet tycks viktigare än hänsynen till patienten.

Sjuksköterskan bör, menar förf., söka få en sådan kontakt med patienten, att hon förebygger onödig oro och ogrundade farhågor. »Varje behandling, provtagning och dylikt bör föregås av individuellt avpassad förklaring och en kort redogörelse för vad som kan väntas.» Hon bör också i den mån detta är möjligt psykiskt förbereda patienten före en operation eller ett större ingrepp. Samtidigt säger förf. ifrån: »Det bör

klart betonas, att det här ej är fråga om psykoterapi i egentlig bemärkelse. En sjuksköterska har ej utbildning för detta och skall ej inrikta sig härpå.» — Hon framhåller att man ej kan komma med någon metodik för umgänget mellan sjuksköterska och patient. »Allt hänger på situationen och de olika personligheter, som det rör sig om.»

Alla är vi väl ense om att de anhöriga psykiskt i många fall lider mera än patienten själv. Sömnlösa nätter, störd arbetsro, ja neuroser, kan uppkomma bland personer som har någon av sina närmaste intagen på sjukhus. Alldeles särskilt gäller detta mödrar med sjuka barn. Under besökstiderna bör avdelningssköterskan finnas till för dessa oroliga, hon får då också tillfälle att, när någon så önskar, ge lämpliga råd angående patientens skötsel, när han skall återföras till hemmet.

Telefonförfrågningar om patienterna bör besvaras med några detaljupplysningar i stället för de vanliga stereotypa fraserna. »[...] att patienten sovit gott, att han för första gången fått stiga upp ur sängen, att han läst sin morgontidning, blivit glad över blommorna från familjen Y, behöver en ny tandkrämstub o. s. v. äventyrar ingalunda den betydelsefulla principen av att genom tystnadsplikt skydda den sjuke.»

Om barn på sjukhus har förf. många kloka ord: »[...] det är nödvändigt att föräldrarna, och isynnerhet modern, dagligen får besöka barnet.» Alla mödrar är inte idealiska sjukbesökare, men de behöver hjälp och ledning. Och att barnet gråter då mamma går är en sund reaktion och betyder ringa i jämförelse med att barnet kanske förlorar kontakten med — och minnet av — hem och föräldrar.

Till sist bör nämnas att boken innehåller god ledarpsykologi för dem som skall handleda andra. Utomordentliga exempel illustrerar det sagda. (Men det ser illa ut att dr E. B. Hurlock, Columbia, kallas »han»; förnamnet är Elisabeth.)

I denna för övrigt lättlästa bok snavar man ibland på språkliga otympligheter såsom: »Sjuksköterskans viktiga uppgift att, sedan kontakt etablerats mellan henne och patienten, få denne att tala om sina bekymmer har redan framhållits.» Men det skall vi inte haka upp oss på! Det slinker lätt med hos en författare som i sitt arbete ofta får skriva yttranden och utlåtanden.

Anne-Marie Odstedt

Schiødt, Erik: Administrativ sygehusstatistik. København: Dansk videnskabs forlag, 1955. 143 [+ 1] sid. Dkr 25.

Författaren har som läkare vid länslasarettet i Ålborg under många år samlat in erfarenheter som sjukhusadministratör och det är dessa han här systematiserat och sökt belysa genom statistik från eget och andras sjukhus. Han behandlar begrepp sådana som vårddagar, vårdtid, beläggning, omsättning av patienter, kostnad per vårddag och per kostdag och mycket annat därmed sammanhängande.

Det är möjligt att boken har en uppgift att fylla i Danmark, där sjukhusens sätt att redovisa sin förvaltning icke tycks vara normaliserat. Hans uppbening av begreppen kan alltid tjäna som inledning till en diskussion. Kanske kan även en i hithörande ting obevandrad svensk ha nytta av att läsa boken. Den är trevligt skriven och i varje fall mera lättläst än motsvarande svenska litteratur — huvudsakligen utredningsbetänkanden. Men för dem som i vårt land yrkesmässigt sysslar med sjukhusförvaltning har den icke mycket att ge. De brister i den danska sjukhusstatistiken, som författaren påtalar, är längesedan föremål för åtgärder och i huvudsak övervunna i den svenska. Senast penetrerades och reglerades de hos oss genom statens sjukhusutrednings betänkande I, Den förvaltningsekonomiska statistiken vid kroppssjukhusen (SOU 1944: 47).

Grunden till danskarnas bekymmer är metoden för redovisningen av begreppen behandlade patienter och vårddagar. Patienter tas i Danmark liksom hos oss vanligen in mitt på dagen och skrivs ut vid samma tid. Då nu både in- och utskrivningsdagen räknas, när man räknar antalet vårddagar, blir det i stort sett en dag för mycket per patient. Till de på sjukhusen intagna under ett visst år lägger man i Danmark dem som ligger över från föregående år och skapar därmed begreppet »behandlade patienter». Eftersom de kvarliggande är räknade som intagna och behandlade föregående år ock-

så, blir de dubbelräknade, och man får på längre sikt en felaktig föreställning om sjukhusens prestationer. I en rad kvoter (medelvårdtid, dagkostnad m. m.) ingår vårddagar och (eller) behandlade patienter, och Schiødts framställning går ut på att visa, att dessa kvoter blir mer eller mindre felaktiga på grund härav. Hos oss undviker man i det väsentliga dessa fel genom att icke räkna med de kvarliggande (de olika årgångarnas kvarliggare anses kvitta varandra) och att i antalet vårddagar endast räkna in- och utskrivningsdagarna som en dag.

Framställningen är pretentiös i formen men till innehållet genomgående synnerligen elementär och går icke in på de mödosammare problemen. På tal om vårdtider t. ex. uppehåller sig författaren ingående vid lasarettens relativt enkla förhållanden, men säger intet om beräkningen av vårdtiderna för sinnessjukhusens patienter. Detta är ett verkligt besvärligt problem under perioder som för närvarande, då vårdresultaten successivt förbättras. Åtminstone tre vårdtidsbegrepp ligger då nära till hands, nämligen (1) de under undersökningsåret utskrivas, (2) de inneliggandes och (3) de inskrivnas vårdtider. Vårdtiden för den första gruppen kan väntas bli den längsta och för den tredje den kortaste. Men att få material och (eller) tid för dylika beräkningar, då en stor del av klientelet vårdas i 20 år eller mera, är icke så lätt.

Man bör kanske vara tacksam, när en läkare visar intresse för den samhällsekonomiska sidan av sin verksamhet, men Schiødts bok är så amatörmässig, att man har svårt mobilisera några positiva känslor för den. På sin höjd kan man finna författarens tillfredsställelse rörande, då han inser ett enkelt aritmetiskt sammanhang. Men man måste protestera, då han i sin entusiasm krånglar till enkla förhållanden. Vad skall man tro, när han t. ex. på tal om sjukhusens kostnader (s. 87) säger, att »udgiften pr. indbygger fremkommer, idet antallet af indlæggelser pr. indbygger multipliceres med udgiften pr. patient». Den enkla innebörden i denna definition är att utgiften per invånare är lika med utgiften dividerad med antalet invånare!

Författaren har samlat in en del siffermaterial för att belysa sina teser och ur detta skulle en hel del kunna vara att hämta, om han blott hade presenterat det på ett sådant sätt, att man säkert visste vad det rörde sig om. De eljest intressanta upplysningarna om t. ex. tillgången på vårdplatser per invånare i Danmark (s. 59) förlorar sitt värde för oss, då man icke vet hur författaren avgränsat de grupper av sjukhus, med vilka han räknat. Verkligt oroväckande är det, då han (s. 67) presenterar en serie över kostnaden för de offentliga sjukhusen per invånare från år 1900 till 1952 och icke talar om, ifall det offentliga sjukhusväsendets expansion ligger i talen eller icke. Eftersom det är fråga om en prisjämförelse, borde expansionen *icke* vara inkluderad. *Erik Soop*

Carlsson, Gösta: Socialpsykologisk metod. Stockholm: Svenska bokförlaget (Bonniers), 1954. v + 113 sid. Kr 7,50.

Titeln på docent Gösta Carlssons senaste bok, Socialpsykologisk metod, är något vilseledande. Carlsson har inte skrivit en handbok i socialpsykologisk metodik i vanlig bemärkelse. Handböcker och läroböcker i detta ämne brukar innehålla beskrivningar över de procedurer man kan och bör använda när man vill undersöka om en socialpsykologisk hypotes eller teori stämmer med verkligheten eller inte. I Carlssons bok finns det mycket litet av sådana beskrivningar av forskningsprocedurer. I stället innehåller hans bok teoretiska diskussioner av grundvalarna för olika empiriska förfaringssätt och exempel på enkla teoretiska modeller för studiet av några gruppsituationer. Dessa metodologiska grundproblem förbigås ofta helt i läroböckerna eller behandlas ganska knapphändigt.

Carlsson har delat upp sin bok i sex huvudavdelningar. Han inleder boken med några allmänna betraktelser om den socialpsykologiska forskningens användbarhet i ett reformvänligt samhälle. De problem som socialpsykologerna studerar är av stor betydelse för samhällslivet. Hade vi väl utarbetade teorier inom ämnet skulle vi på ett effektivare sätt än nu kunna angripa vissa samhällsproblem, till exempel brottslighet, arbetskonflikter och fattigdom. Vi skulle kanske kunna få fram bättre un-

dervisningsmetoder än dem vi nu tillämpar. Om vi tränger in i olika socialpsykologiska undersökningar och skolor, är vår första iakttagelse, menar Carlsson, att det inte finns några hypoteser eller teorier om vilka vi kan säga, att de är säkert etablerade resultat. Olika undersökningar har gett motstridiga resultat och vi vet inte så värst mycket om orsakerna till detta. Jag tycker nog att Carlsson ger en något för mörk bild av läget inom socialpsykologin. Det är sant att vi inte kan peka på så värst många satser om vilka vi kan säga att vi vet att de är generellt giltiga, men det är lätt att ge exempel på socialpsykologiska satser som vi vet är fel eller har mycket starka skäl att anta vara felaktiga. Sådana påståenden är de olika lärorna om vissa rasgruppers överlägsenhet över andra, om kvinnornas intellektuella underlägsenhet och om nyttan av en sträng och auktoritär uppfostran.

I de båda nästa huvudavdelningarna behandlar Carlsson vissa problem inom teorin om små grupper. Enligt min mening är dessa båda avsnitt de bästa i boken. Framställningen av de sannolikhetsteoretiska modellerna för uppkomsten av likformiga attityder och för interaktion inom små grupper är mycket klar och lärorik. Carlsson redogör här för forskningar som säkert kommer att bli av stor betydelse för den socialpsykologiska teorins utveckling. Vissa av de klassiska teoretikerna inom sociologin och socialpsykologin, till exempel Max Weber och Emile Durkheim, arbetade med stora systematiska lärobyggnader. Denna tradition fullföljs i våra dagar av vissa teoretiker, bland andra av amerikanen Talcott Parsons. De teorier Gösta Carlsson refererar är exempel på ett motsatt förfaringssätt. I stället för att bygga stora system söker man utarbeta enkla modeller för rätt enkla situationer. De forskare som går in för denna metod i sin teoribildning menar, att en generell sociologisk och socialpsykologisk teori kan byggas upp först sedan vi ställt upp ett antal var för sig väl prövade modeller för olika specialproblem, som till exempel ryktesspridning, inlärning av attityder och uppkomsten av gruppnormer. — Vill man rikta någon kritik mot denna del av Carlssons bok, kan man beklaga att författaren inte gett mer utrymme åt de teoretiska modellerna. Han använder ett ganska stort utrymme åt att ge en rätt konventionell framställning åt läran om referensgrupper och medlemsgrupper. Han går här igenom välbekanta distinktioner och undersökningar som man kan återfinna i nästan alla lättillgängliga handböcker i socialpsykologi.

I de fjärde och femte huvudavsnitten i sin bok diskuterar Carlsson attitydbegreppet. Han utgår från de försök man gjort att studera sammanhanget mellan människors motivation och deras varseblivningar. Han diskuterar några av de teoretiska resonemang som ligger bakom denna forskning och redogör i det sammanhanget för några experiment. Det som ger läsaren mest är referaten av de olika experimenten. Carlsson tar upp Bruners och Goodmans kända studie över hur barn från fattiga och rika hem bedömde storleken av mynt (de fattiga barnen tenderade att överskatta myntens storlek). Han redogör också för ett av de många experiment Bruner gjort tillsammans med Leo Postman samt för ett experiment han själv utfört i Stockholm. Diskussionen av de ansatser man gjort att skapa teorier för att förklara de experimentella resultaten säger inte så värst mycket. De artiklar av Krech och andra som behandlas är så pass oklara och skissartade, att en logisk analys av dem ger ganska litet.

I det sjätte huvudavsnittet behandlar Carlsson frågan om den experimentella teknikens användbarhet inom socialpsykologisk forskning. I samband härmed diskuterar han några av de orsaksbegrepp man rör sig med inom socialvetenskaperna. Framställningen är på dessa punkter beklagligt kortfattad. De kausala modellernas roll inom samhällsvetenskaperna är ett ganska outforskat område. Carlsson antyder flera av problemen men han ger inte någon inträngande analys av dem.

Carlssons bok innehåller många resonemang jag inte kan beröra i denna recension. Den förutsätter att läsaren har goda förkunskaper i socialpsykologisk teori och metodik. Den är mycket stimulerande och klargörande på många punkter.

Bo Anderson